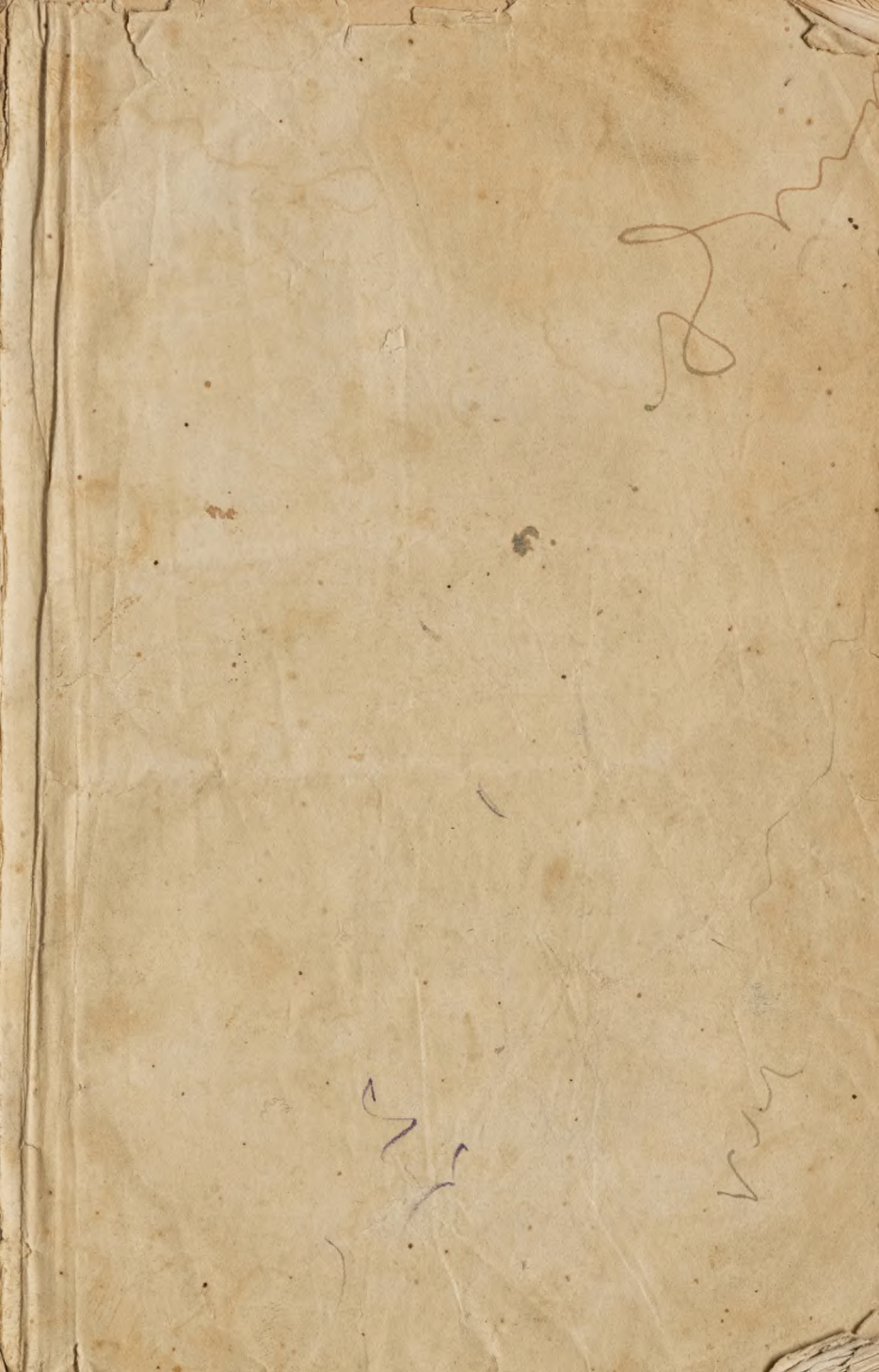

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ,

557

ΗΤΟΙ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ,
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΥΠΟ

ΙΑΚΩΒΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ,

ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ.

ΩΝ Ο Α. ΔΙΑΔΕΛΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΣΤΕΡΕΑΝ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ΚΑΙ
ΔΥΤΙΚΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, Ο Β'. ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ ΚΑΙ Ο Γ'.
ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΤΑΣ ΤΕ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΚΑΙ ΜΗ, ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ,

ΚΑΙ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΕΡΜΟΥ ΑΡΙΘ. 214.

1853.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ, Χερσόνησος μεγάλη καθιστῶσα τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Ἑλλάδος. περιβρεχομένη κατ' ἀνατολάς ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Μυρτώου πελάγους, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Κρητικῆς θαλάσσης, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωνίου πελάγους καὶ κατ' ἄρκτον ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ συνάπτιουσα τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. — Τὸ ἐμβαδὸν τῆς Πελοποννήσου εἶναι ὡς ἐγγίστα 3.000 μιλίων γεωγραφικῶν τετραγωνικῶν ἢ διαμέτρος αὐτῆς ἀπὸ τῆς Ἡλίδος μέχρι τῆς Ἐπιδαύρου, δηλ.: ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς εἶναι ἀκριβέστατα, κατὰ τὸν Πλίνιον, 125 μιλ. Ρωμ. = 25 μιλ. γεωγρ. τὸ μέγιστον πλάτος ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, δηλ.: ἀπὸ τοῦ Διγίου μέχρι τοῦ ακρωτηρίου Μαλέας 190 μιλ. Ρωμ. = 38 μιλ. γεωγρ. (1) κατὰ δὲ τὸν Ἀγαθήμερον, τὸ διάστημα τοῦ Ἰσθμοῦ λογίζεται 1400 σταδ. = 35 μιλ. γεωγρ. (2), ὅπερ εὐρίσκεται σύμφωνον ταῖς ἀκριβεστάταις καταμετρήσεσιν, ὅποταν, ὡς προσδιορίζει ὁ Πτολεμαῖος, καθὰ συνηθὺς συμβαίνει, ἀφαιρεθῇ τὸ 1/6 τῆς κατ' εὐθείαν γραμμῆς διὰ τὰς ἀναποφεύκτους περιελίξεις. Σειραὶ ὁρέων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μεγαλῶν καὶ ὑψηλῶν ἐκτείνουσαι κλάδους κατὰ πό-

(1) Πλίν. β. 4, κ. 6. (2) Ἀγαθήμ. β. 1, κ. 5.

σας τὰς διευθύνσεις, διατρέχουσι τὴν Πελοπόννησον, ἥτις εἶναι ὁλοκλήρως σχεδὸν ὀρεινὴ, ἐξαιρουμένων ἐπιπέδων καὶ ὀμαλῶν τινων τόπων κατὰ τὰ παραθαλάσσια· τὰ ὄρη ταῦτα κατὰ πολλὰ μέρη προβαίνοντα μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν, μορφοῦσι διὰ τῶν μεταξὺ αὐτῶν κοιλωμάτων κόλπους μεγάλους· ὥστε ἡ παραλία ὁλόκληρος λαμβάνει σχῆμα ὡς φύλλου πλατάνου, ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι δικαίως παρετήρησαν. Ὡς μέγιστον καὶ ὑψηλότατον τῶν ὀρέων θεωρεῖται ἡ κατὰ τὸ βορ ἀνατολικὸν τῆς Ἀρκαδίας Κυλλίνη. Οἱ μεγάλοι κόλποι εἰσὶ πέντε: ὁ Κορινθιακός, ὁ Σαρωνικός, ὁ Ἀργολικός, ὁ Λακωνικός καὶ ὁ Μεσσηνιακός· κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ὁ Πατραῖος, ὁ τῆς Κυπαρισσίας, ὁ Βοιατικὸς καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικροί. Ἀκρωτήρια κύρια εἰσὶ τὸ Σκύλαιον, ἡ Μαλέα, τὸ Ταΐναρον, ὁ Ἀκρίτας, ὁ Χελωνάτας καὶ ὁ Ἄραξος. Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν εἶναι ὁ Ἀλφειὺς καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὁ Εὐρώτας καὶ πλῆθος ἐλασσόνων. — Ἡ Χερσόνησος αὕτη ὠνομάσθη διαφόρως κατὰ διαφόρους καιρούς· Ἀπία ἀπὸ Ἄπιος υἱοῦ τοῦ Τελχῖνος καὶ ἐγγόνου τοῦ Αἰγιαλέως ἡ δισεγγόνου αὐτοῦ κατὰ τὸν Πausanίαν (1)· Πελασγία ἀπὸ Πελασγοῦ τοῦ Ἀρκάδος καὶ πατρὸς τοῦ Λυκάονος, καὶ τέλος Πελοπόννησος ἀπὸ Πέλοπος τοῦ Ταντάλου. — Ἡ Πελοπόννησος ἦν τὸ πάλαι διηρημένη εἰς ἐπτὰ μεγάλα τμήματα, ἐξ παραλία, τὴν Ἀχαΐαν, τὴν Κορινθίαν, τὴν Ἀργολίδα ἢ Ἀργεῖαν. τὴν Λακωνίαν, τὴν Μεσσηνίαν, τὴν Ἠλείαν καὶ ἐν μεσόγειον καὶ περικυκλούμενον ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων, τὴν Ἀρκαδίαν· ἐκ δὲ τῶν κατοίκων δύο γένη ἦσαν κυρίως αὐτόχθονα, οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Ἀρκάδες· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἦσαν νεήλυδες (2).

(1) Πaus. Κορ. κ. 5. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 1.

ἔτι δὲ καὶ οἱ Κυνοῦριοι, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἦσαν αὐτό-
 χθονες (1). — Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ Χερσό-
 νησος αὕτη ἦν βεβυθισμένη εἰς βαθεῖαν ἀγροικίαν καὶ
 βαρβαρότητα, οἰκουμένη ὑπὸ βρβάρων ἐθνῶν, τῶν Δρυό-
 ῖπων, ἸΚαυκῶνων, Πιλασγῶν καὶ Λελέγων, ἕως οὗ ὁ Ἰναχος
 ἤγαγε τὴν πρώτην ἀποικίαν ἐξ Αἰγύπτου ἢ κατ' ἄλλους ἐκ
 Φοινίκης 1.86 Π. Χ. (2), καὶ βασιλεύσας αὐτὸς καὶ ὁ
 υἱὸς αὐτοῦ Φορωνεὺς μετ' αὐτὸν ἐν Ἀργολίδι (3), κατέβαλον
 πρῶτοι αὐτοὶ τὰ σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐξημερώ-
 σεως· μετὰ 16 δὲ ἔτη ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰνάχου, 1570
 Π. Χ. ἦλθεν ὁ Δαναὸς, ἄγων ἐτέραν ἀποικίαν ἐξ Αἰγύπτου·
 τῷ δὲ 1362 Π. Χ. Πέλοψ ὁ Ταντάλου βασιλέως τῆς Λυ-
 δίας ἐξελαθεὶς ὑπὸ Ἰλου τοῦ Τρωδῆς, ἦλθεν ἀρχηγὸς ἀποι-
 κοίας εἰς Πίσαν τῆς Ἠλείας, καὶ ἔκτισε διαφόρους πόλεις
 ἐπὶ τῆς Χερσονήσου, ἥτις ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη καὶ ἐπα-
 κράτησε νὰ ὀνομάζεται διὰ παντὸς Πελοπόννησος· οἱ δὲ
 υἱοὶ αὐτοῦ ἐξέτεινον τὰ ὅρια τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, οἰκο-
 δομήσαντες κατὰ διαφόρους τόπους νέας πόλεις, ὡς τὴν
 Τροιζῆνα, τὴν Επίδαυρον, τοὺς Λετρίνους, τὰς Κλεωνάς
 καὶ ἄλλας· εἶχε δὲ ὁ Πέλοψ πολλοὺς υἱούς, ὧν οἱ ἐπιση-
 μότεροι ἦσαν Ἀτρεΐς, Θυέστις, Πιτθεὺς καὶ Ἀλκᾶθος· ἐκ
 δὲ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ ἦν εἰς τέταρτον βαθμὸν καὶ ὁ Ἡρα-
 κλῆς, οὗ τοὺς υἱούς ἐξέβαλεν ὁ Εὐρύσθευς τῆς Πελοποννήσου·
 ἐπανῆλθον δὲ αὐτῆς οἱ Ἡρακλεῖδαι, ἔχοντες στρατευμα πο-
 λυχρίθμον συγκείμενον ἐκ Δωριέων, Τυρρηνῶν, Θηβαίων,
 Ἀθηναίων καὶ ἄλλων τῷ 80 ἔτει μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς
 Τρωάδος, ὡς λέγει ὁ Θουκυδίδης (4) 1190 Π. Χ. ἢ τῷ

(1) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 73. (2) Ἰδ. Ῥ. Ροχέτ. Ἑλλ. ἀποικ. τ. 1, σ. 85, 91.

(3) Ἰδε Ἀργολίς. (4) Θουκυδ. β. 1, κ. 1^ο

60 μετὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, κατὰ τὸν Στράβωνα (1), κατὰ δὲ τὸν Πausaniān, μετὰ δύο γενεάς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Νέστορος (2), καὶ κατεξουσίασαν πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον, ἐξελάσαντες τοὺς τότε κυρίους αὐτῆς, καὶ διανείμαντες αὐτὴν διὰ κλήρων, ἐκτὸς τῆς Ἀρκαδίας ἣ διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς ἔμεινεν ἀβλαβὴς καὶ ἀτάραχος, καὶ τῆς Ἠλείας ἣν ἐσεβάσθησαν ὡς ἱερὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός. — Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ἦσαν Αἰολεῖς, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἦν καθαρὰ Αἰολικὴ· μετὰ ταῦτα ἀνemieχθησαν οἱ μὲν μετὰ τῶν Ἰώνων τῶν ἐλθόντων ἐξ Ἀττικῆς καὶ οἰκησάντων τὸν Αἰγιαλόν, οἱ δὲ μετὰ τῶν Δωριέων τῶν συγκατελθόντων τοῖς Ἡρακλείδαις εἰς Πελοπόννησον. Ὅτε δὲ οἱ Ἀχαιοὶ ἐκβληθέντες τῆς Ἀργολίδος ὑπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν, ἐξέβαλον καὶ αὐτοὶ τοὺς Ἴωνας ἐκ τοῦ Αἰγιαλοῦ, ὃν κυριεύσαντες μετωνόμασαν Ἀχαΐαν, ἔμειναν δύο μόνον γένη Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, καὶ οἱ μὲν, οἱ μὴ ἔχοντες κοινωνίαν μετὰ τῶν Δωριέων, ὡς οἱ Ἠλεῖται, ὠμίλουν τὴν καθαρὰν Αἰολικὴν, τῶν δὲ λοιπῶν πάντων ἡ διάλεκτος ἦν σύμμικτος καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον προσεγγίζουσα τῇ Αἰολικῇ ἢ τῇ Δωρικῇ· καὶ ἂν καὶ διὰ τὴν κυριότητα τῶν Δωριέων ἡ γενικὴ γλῶσσα ἐθεωρεῖτο ὡς Δωρικὴ, οὐδεμιᾶς ὅμως πόλεως διάλεκτος κατὰ τὴν ἐποχὴν εἰσέτι τοῦ Στράβωνος ὁμοίαζε τῇ διαλέκτῳ τῆς ἄλλης (3). — Ὁ τόπος οὗτος, ἐκτὸς τῆς Ἀχαΐας, ἣτις ἦν δημοσπονδία συγκειμένη ἐξ ἐλευθέρων πόλεων καὶ ὀνομαζομένη Ἀχαϊκὸν συνέδριον, διηρεῖτο κατὰ πάντα τὰ λοιπὰ μέρη εἰς μικρὰ βασιλεία, ἅπερ ὅμως συνήθως μετεβάλλοντο τελευαῖον εἰς δημοκρατικὰ πολιτεύματα. — Μετὰ τὴν

---

(1) Στράβ. β. 13, σ. 582. (2) Πaus. Μισσ. κ. 3. (3) Στράβ. β. 8, σ. 333.

κάθοδον τῶν Ἡρακλείδων, ὧν ἡ κυριότης ἐκταθεῖσα, ἐστε-
 ρεῖσθαι ἐπὶ βάσεων ἐδραίων, ἡ Πελοπόννησος προβαίνουσα
 αἰεὶ βαθμυκὸν, ἤρθη ἐπὶ μεγάλην ἀκμὴν καὶ λαμπρότητα,
 καὶ ἐπληθύνθη καὶ ἤκμασε καὶ ἄνδρας μεγάλους προήγαγε
 καὶ ἔργα μεγάλα διέπραξε (1). περιεῖχε δὲ ἐπὶ τῆς ἀκμῆς
 καὶ τῆς εὐκλείας αὐτῆς πολυαρίθμους πόλεις καὶ ὑπὲρ τὰ
 δύο ἑκατομμύρια κατοίκων (3) διοικουμένων διὰ νόμων
 σοφῶν καὶ συνταγμάτων ἀκριβῶς ἐφηρμοσμένων τῷ πνεύ-
 ματι ἐκάστου τῶν τόπων αὐτῆς· ἐξαρθεῖσα δὲ εἰς τὸ
 ὑπέρτατον τοῦ πολιτισμοῦ, ἔκλινεν αἴφνης βιαίως πρὸς
 πτώσιν ἐκ τῶν ἀπαύστων διχονοιῶν καὶ ἐμφυλίων πολέ-
 μων, καὶ κατὰ πρῶτον ὑποκύψασα τῷ βασιλεῖ τῆς Μακε-
 δονίας Φιλίππῳ, ὑπεδουλώθη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ῥώ-
 μην, ἧς κατέστη ἐπαρχία μετὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος·
 καὶ τότε ἀπώλεσε τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς, καὶ συγχωνευθεῖσα
 εἰς τὸ ἀπέραντον Ῥωμαϊκὸν κράτος, κατέστη ἀφανὴς καὶ
 ἀνήκουστος. Κατὰ δὲ τὰς ἀρχάς τοῦ τετάρτου αἰῶνος Μ. Χ.
 ὑπέστη τὰς ἐπιδρομὰς νέων ἐθνῶν καθορμησάντων ἐκ τῶν
 ὑπερβορείων μερῶν, τῶν Σκυθῶν δηλ. τῶν Ἑρούλων καὶ τῶν
 Γόιθων, καὶ ἐλεηλατηθῆ ἔπειτα ὑπὸ τῶν Ἄντων καὶ τῶν
 Σκυθοσλάβων καὶ κατερημώθη τέλος ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, τῶν
 Νορμανδῶν καὶ τῶν Σικελῶν. — Ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων
 τοῦ Βυζαντίου ἡ Πελοπόννησος ἦ τότε κατὰ πρῶτον ὠνο-
 μάσθη Μωρέας διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ σχήματος αὐτῆς,
 ὡς φαίνεται, μετὰ τοῦ φύλλου οὐ μόνον τοῦ πλατάνου ἀλλὰ
 καὶ τῆς μωρέας (συκαμινέας), ἥ κατ' ἄλλους διὰ τὸ ἐν
 αὐτῇ πλῆθος τῶν μωρεῶν, ἐχορηγεῖτο εἰς διοικητὰς δε-

(1) Ἰδε ἐν ἐκάστῳ τῶν τόπων ἰδίως. (2) Ἰδε Κουρτίου Πελοπον. Τ. 1,
 σ. 78.

σπότας λεγομένους ἐκ τῶν συγγενῶν συνήθως ἢ τῶν οἰκειοτάτων τοῦ κατὰ καιρὸν Αὐτοκράτορος, διὸ καὶ δεσποτεία ἢ κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν δεσποτάτον ἐλέγετο. — Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταυροφοριῶν καὶ τῆς ἐν ἔτει 1204 κατακτησεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Γάλλων δύο οἰκογένειαι Γαλλικαὶ Χαμπλῖται καὶ Βιλλεχαρδουῖνοι κατεστήσαντο ἡγεμονίαν κατὰ τὸ βόρειον τῆς Πελοποννήσου ἥτις μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἔρμαιον τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας, καὶ τότε οὐ μόνον ἢ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου κατὰ ἐπαρχίας καὶ θέματα διαίρεσις αὐτῆς ὀλοτελῶς μετεβλήθη, ἀλλὰ καὶ Διῦκες καὶ Κόμητες καὶ Βαρόνοι Κορίνθου καὶ Πατρῶν καὶ Ἄργους καὶ Καριταίνης ἀνεφάνησαν, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Ναβαρίνου, τῆς Ναυπλίας, τῆς Μοθώνης καὶ τῆς Κορώνης ἐκυμάτισεν ἡ σιμαίᾳ τοῦ Ἁγίου Μάρκου οὗ τὸ σημεῖον καὶ μέχρι τῆς σήμερον πολλαχοῦ ἀνέχεται, ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν Μονεμβασίᾳ ἥτις ὑπετάγη αὐτοθελήτως εἰς τὸν Πάπαν Πίον τὸν Β'. ἐν ἔτει 1460, ἕως οὗ οἱ Ὀθωμανοὶ μετὰ διαφόρους εἰσβολὰς εἰς Πελοπόννησον, ἀποκρουθέντες κατὰ τὰ ἔτη 1686 καὶ 1687 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Ἑνετίας Φραγκίσκου Μοροζίνη τοῦ ἐπονομασθέντος Πελοποννησίου, τότε μὲν ὑπεχώρησαν ἐξ ἀνάγκης αὐτὴν εἰς τοὺς Ἑνετοὺς, καὶ ἡ ὑποχώρησις αὕτη ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρλοβιτς κατὰ τὸ ἔτος 1699, ἀλλὰ τέλος μετὰ παρέλευσιν οὐ πολλοῦ χρόνου, κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1718 οἱ Ὀθωμανοὶ ἐγένοντο μόνον κύριοι αὐτῆς κατὰ συνέπειαν τῆς συνθήκης τοῦ Πασάροβιτς συνομολογηθείσης διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ὁλλανδίας, καὶ τότε οἱ Ἑνετοὶ παρέδωκαν τῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ πάντας τοὺς τόπους ὧσους ἐξουσίαζον ἔτι ἐν ταύτῃ τῇ Χερσονήσῳ. Κατ' ἐκείνην τὴν

ἐποχὴν τῆς νέας δουλείας καθ' ἣν ἐσφάγησαν πλέον τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων Πελοποννησίων ἐξηλείφθησαν τὰ ὀνόματα τῶν Δουκάτων, Μαρκεζιάτων, Κομητιάτων καὶ Βαροنيῶν, καὶ ἀντ' αὐτῶν οἱ νέοι κύριοι τῆς Πελοποννήσου κατέστησαν αὐτὴν μίαν καὶ μόνην μεγάλην σατραπείαν (σαν.ζάκι) ὑποκειμένην ἐνὶ καὶ μόνῳ σατράπῃ (Μῶρα βελισί). Απαριθμηθέντες δὲ οἱ κάτοικοι κατὰ τὸ 1719, εὗρέθησαν 60,000 ἀρρένων ἀπὸ δωδεκαετοῦς μέχρι ἐσχατογῆρου, δηλαδὴ περίπου 200,000 ψυχῶν, λείψανα πλέον ἢ δύο ἑκατομμυρίων κατοίκων· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐκ τῆς ὁλόκληρον αἰῶνα διαρκεσάσης εἰρήνης καὶ τῆς ἐπανακάμψεως τῶν φυγάδων ἐπολλαπλασιάσθησαν, καὶ μετὰ ἓνα αἰῶνα ἀπὸ τῆς κατακτήσεως εὗρέθησαν πλείους ἢ κατὰ τὴν ἀρχήν· ἡ φρικώδης δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετακομισθεῖσα πανώλης 1756 ἐθέρισεν εἰς διάστημα πέντε ὁλῶν ἐτῶν τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων· μόλις δὲ ἐκλείσθησαν οἱ τάφοι, καὶ ἕτερος λαῖλαψ ἐπίσης τρομερὸς ἐξερράγη κατ' αὐτῶν, ὁπότεν ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσσίας Αἰκατερίνα ἡ Β'. οὔσα εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἐξέπεμψε πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος στολίσκον συγκείμενον ἐξ ὀλίγων τινων πλοίων ἡμιφοδιάστων καὶ 1,200 ἀνθρώπους ἀποβάσεως ὑπὸ τὸν Ὁρλὸβ ὃς προσηρμισθεὶς εἰς Χιμόβαν, λιμένα τῆς Μάνης, τὴν 18 Φεβρουαρίου 1770, ἤγειρεν εἰς ἐπανάστασιν ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον· ἀλλ' ἀνακληθέντος αἰφνης τοῦ Ὁρλὸβ, ἐξετέθησαν οἱ Πελοποννήσιοι εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν συμφορῶν, γενόμενοι θύματα τῶν Ἀλβανῶν υἱ εἰσρεύσαντες σωρηδὸν, υἱ μόνον κατέσφαξαν πλῆθος Χριστιανῶν, ἀλλ' εὐρόντες ἐν Αἰάλα καὶ ἐν Βαρδουνίῳ πολλοὺς συμπατριώτας αὐτῶν ἐξομώσαντας πρὸ 200 ἐτῶν, καὶ παρεμψέροντας αὐτοῖς κατὰ τὴν διάλεκτον καὶ τὰ ἥθη,

ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν, καὶ μὴ προαιρούμενοι νὰ ἐξέλθωσι τοῦ
 λοιποῦ τῆς Πελοποννήσου, συνέπραξαν τὰς φρικωδεστάτας
 ληστρικὰς πράξεις, καὶ ἐν δικστήματι ἐννέα ἐτῶν κατὰ
 συνέχειαν κατέστησαν τὴν Χερσόνησον θέαμα ἐλεεινὸν
 πυρκαϊῶν, φόνων καὶ τρομερᾶς καταβλίψεως, ἕως οὗ ὁ
 Γαζῆ Χασάν πασᾶς φανεῖς αἰφνης ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἄργους
 κατὰ τὸν Ἰούλιον 1779, ἐξωλόθρευσεν ἐν διαστήματι
 ὀλίγων μηνῶν τοὺς ῥηθέντας κακούργους, ἐκτὸς τινῶν ἐξ
 αὐτῶν οἱ συνενωθέντες μετὰ τῶν Λαλιωτῶν καὶ Βαρδου-
 νιωτῶν, διεσπάρησαν κατὰ τὰ ὀρεινότερα μέρη. Ὁ εἰρημέ-
 νος σατράπης ἐφυσύχασε μὲν τὴν Πελοπόννησον κατὰ τοῦ-
 τον τὸν τρόπον, ἀλλὰ οὐδὲ τὰς περιστάσεις σταθμίσας,
 οὐδὲ κατὰ νοῦν θέμενος τὴν ἄκραν ἐλάττωσιν τῶν κατοί-
 κων οἱ ἀπαριθμηθέντες, εὐρέθησαν μόνον 100,000, κατέ-
 θλιψεν αὐτοὺς, ἐπιβαλὼν αὐτοῖς τὸν συνήθη παλαιὸν φόρον
 ὅς, ἐξαίρεθείσης μάλιστα τῆς Μάνης ἀπὸ τῆς κοινῆς φορο-
 λογίας, κατέστη τριπλάσιος καὶ ἐπομένως λίαν βαρὺς καὶ
 δυσβάστακτος. Ὑπὲρ τὰς 80,000 ἀριθμοῦνται οἱ κατὰ τὴν
 συμφορὰν ταύτην θανατωθέντες, αἰχμαλωτισθέντες καὶ φυ-
 γαδευθέντες ἄνθρωποι. Μόλις δὲ οἱ Πελοποννήσιοι ἀνακύ-
 ψαντες μικρὸν ἀπὸ τῆς ζάλης τῶν προλαβουσῶν περιστά-
 σεων, ἤρξαντο νὰ γεωργῶσι τοὺς ἀγροὺς καὶ νὰ ἀνακτίζωσι
 τὰ πυρποληθέντα χωρία, καὶ ἀνεφάνη πάλιν πανώλης θά-
 νατηφόρος διαρκέσασα τέσσαρα ὅλα ἔτη ἀπὸ τοῦ 1781,
 μέχρι τοῦ 1785, καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὅσοι ἐπέ-
 ζησαν καταλιμπάνοντες καὶ ἀγροὺς καὶ τὰ πάντα, κατέ-
 φευγον εἰς τὴν Ἠλλάσσονα Ἀσίαν· ἐξηκολούθησε δὲ τοῦτο
 μέχρι τοῦ 1789, ὅτε διαδοθείσης τῆς φήμης τῶν συμβάν-
 των τῆς Γαλλίας καὶ τῆς σιτοδείας εἰς ἣν περιέπεσεν,
 ἐπανῆλθον οἱ φυγάδες, καὶ ἀναλαβόντες προθύμως τὴν

γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ μετέβαλον ἐπὶ τὸ κρεῖττον τὴν μορφὴν τῆς Πελοποννήσου, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος 1798 ὁ πληθυσμὸς ἔφθασεν εἰς 240,000 Χριστιανῶν καὶ 40,000 Τούρκων· ἐπίσης δὲ ὠφελήθη τὸ ἐμπόριον τῆς Πελοποννήσου ἐκ τοῦ πολέμου τῆς Ἰσπανίας, ὡς καὶ ἐκ τοῦ παρὰ τῆς Μεγάλης Βρετανίας διακηρυχθέντος χειρσαίου ἀποκλεισμοῦ. Ἀλλ' αὕτη ἡ ἐκ περιστάσεως προσωρινὴ εὐτυχία ὡς ἀστραπὴ παρήλθε, καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καὶ τὸ ἐμπόριον παρελύθη καὶ ἡ γεωργία παρημελήθη καὶ ἡ Πελοπόννησος περιέπεσεν εἰς νάρκωσιν ἐκ τῆς ἀπληστίας καὶ τυραννίας τῶν μπέγηδων καὶ ἀγάδων καὶ τῶν μεγάλων κτητόρων τοῦ τόπου, καὶ γενικῶς ἐπὶ τῆς κακίστης καὶ ἐκ πρώτης ἀρχῆς παντάπασιν ἀπρονοήτου καὶ τυραννικῆς Ὀθωμανικῆς διοικήσεως, ἡ Πελοπόννησος οὐ μόνον ἐρημώθη καὶ κατεθλίβη παντοιοτρόπως, ἀλλ' ἀπώλεσε καὶ μέγα μέρος τῆς προτέρας αὐτῆς εὐκρασίας· ποταμοὶ ὑπερβάντες τὰς ἐξ ἀμελείας ἐμφραγεῖσας κοίτας αὐτῶν, μετέβαλον πολλὰς εὐφόρους πεδιάδας εἰς μέγιστα ἔλη· ἄλλων αἱ ποτὲ ἀένναοι πηγαὶ ὡς καὶ αἱ τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκ τοιαύτης ἐμφράξεως σχεδὸν ἐξηράνθησαν· τὰ δάση, ἐκεῖνα τὰ ποτὲ ἱερὰ δάση κατὰ πολλοὺς τόπους ἢ οὐδόλως ὑπῆρχον πλέον ἢ καθ' ἐκάστην ἀνηλεῶς καταβαλλόμενα, βαθμυδὸν ἐξηλείφοντο, καὶ πολλαὶ καρποφόροι κοιλάδες κατέστησαν ἄκαρποι, καὶ τὰ ὄρη πρὸ πάντων τῆς Ἀργολίδος ἐκχυμνωθέντα ἐξεπεμπον ἐκ τῶν αὐχμηρῶν αὐτῶν πλευρῶν καυστικὰς μόνον καὶ ἐπομένως βλαπτικὰς ἀναθυμιάσεις· προσέτι δὲ καὶ αἱ κατὰ καιροὺς ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων, αἱ τυραννίαι, αἱ φυγαδεύσεις καὶ αἱ ἐπιδημίαι ἐξολοθρεύουσαι τοὺς κατοίκους καὶ ἐρημοῦσαι τὸν τόπον, ὑπερῆξήσαν ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας τὰ αἷτια τῆς κατοδύνου καταστροφῆς

ταύτης τῆς ὥραίας καὶ περικλεοῦς Χερσονήσου. — Διέμεινε δὲ ἡ Πελοπόννησος ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν μέχρι τοῦ ἔτους 1821 ὅτε ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἐν Μολδαβίᾳ εἰσβολῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπελευθερώσεως, εἰς τὴν Χερσονήσον ταύτην ἀντήχησε κατὰ πρῶτον, καὶ κυρίως εἰς τὰ Καλάβρυτα, ἔνθα ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς λειτουργήσας ἐν τῇ μονῇ τῆς Λαύρας, καὶ ἐξέλθων καὶ δημηγορήσας πρὸς τὸν λαόν, ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. — Ἡ Πελοπόννησος ἦν πρότερον διηρημένη εἰς 23 μικρὰς ἐπαρχίας. = Κόρινθον, Ναύπλιον, Ἄργος, Ἄγ. Πέτρον ἡ Τσακωνιάν, Μονεμβασίαν, Μισρᾶν, Μάνην, Καλαμάταν, Ἐμμάκια, Ἀνδρουσαν, Κορώνην, Μοθώνην, Ναβαρίνον, Ἀρκαδιάν, Φανάρι, Γαστούνην, Λάλαν, Πάτραν, Βοστίτσαν, Καλάβρυτα, Καρίταιναν, Τριπολιτσάν καὶ Λοντάρι.

* Πελοπόννησος, κοιν. Μωρέας· ἡ κρᾶσις τοῦ κλίματος τῆς Πελοποννήσου ποικίλλεται διαφόρως κατὰ τὸν διάφορον σχηματισμὸν τῶν θέσεων αὐτῆς· οἱ παρὰ τὴν δυτικὴν θάλασσαν τόποι εἰσὶν εὐκρατότεροι· οἱ δὲ κατὰ τὸ μέσον καὶ οἱ πρὸς β. ῥῶαν καὶ ἀνατολὰς εἰσι δυσχειμερώτεροι κατὰ σύγκρισιν, ἀλλ' οἱ μεγάλοι ποταμοὶ οὐδέποτε σχεδὸν πηγύνονται· ἡ ἐπιφάνεια τῆς χερσονήσου ταύτης κατακαλυπτομένη σχεδὸν ὁλόκληρος ὑπὸ σειρῶν παμπόλλων ὀρέων, ὧν τὰ μὲν εἰσι γυμνά, τὰ δὲ ὑπερύψηλα καὶ χιονοσκεπῆ, τὰ δὲ δρυμώδη καὶ κατὰσκια, καὶ καταρδευομένη ὑπὸ παμπληθῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ποταμῶν καὶ ῥυάκων, κοσμεῖται διὰ κοιλάδων χαριεστάτων, καὶ κατὰ τόπους πλουτεῖ τὸν ἄφθονον πλοῦτον τῆς γεωργίας, καὶ ἂν καὶ ὀρεινοτάτῃ ἡ Πελοπόννησος, εἶναι κτηνοτροφωτάτῃ καὶ πάνυ πλουσία καὶ εὐφορος, καὶ ἐκ τοῦ ἐπικαλύπτοντος ἀργιλώ-

δους στρώματος τῆς γῆς καθίσταται δεκτικὴ ἀπάσης καλλιεργείας· οἱ βόες εἰσὶ μικρόσωμοι καὶ ἔχουσι τὴν τρίχα μακρὰν καὶ λευκὴν· βουβάλεις εὐρίσκονται κατὰ πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον χρήσιμοι εἰς τὴν γεωργίαν· τὰ πρόβατα εἰσὶ μικρὰ καὶ μεγαλόκερα· τὸ ἔριον ὅπερ ἅπαν ἐξάγεται, θεωρεῖται ὡς τῆς δευτέρας ποιότητος τοῦ ἐρίου τῆς Εὐρώπης· τὸ δὲ τῆς Τριπόλεως ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν ποιότητα· ἐκ τοῦ προβατείου καὶ αἰγείου γάλακτος κατασκευάζεται κυρίως ἅπας ὁ τυρὸς καὶ μάλιστα ἡ μίζιθρα· οἱ ἵπποι στεροῦνται μὲν τῆς ἐξωτερικῆς κομψότητος, ἀλλ' εἰσὶ ζωκροὶ καὶ ἀκμαῖι, καὶ κατὰ τὴν διάβασιν τῶν ὁρέων χρησιμώτατοι ὡς ἀσφαλεῖς, σταθεροὶ καὶ ταχύποδες καὶ μάλιστα οἱ ἡμίονοι· ὑπερτεροῦσι δὲ πάντας οἱ τῶν Πατρῶν, τοῦ Αἰγίου καὶ τοῦ Ἄργους· οἱ περὶ τὸν Ἀλφειὸν εἰσὶ θερμοὶ καὶ ὀξεῖς, οἱ τῆς Λακωνίας μικροὶ, ἀλλὰ χρήσιμοι διὰ τὰ ὄρη· κατὰ τοὺς μεσαίους τόπους εἰσὶν ὄνοι πολυαριθμότατοι μὲν, ἀλλὰ μικροὶ καὶ ἄθλιοι διὰ τὴν ἄκραν ἀφροντισίαν· ἀπανταχοῦ, ἐκτὸς τόπων τινῶν τῆς δυτικῆς παραλίας, ὁ σῖτος φέεται καλὸς καὶ σαρκώδης· ἀφθονώτερον δὲ προάγουσιν ἡ πεδῖς τοῦ Ἄργους, ἡ περὶ τὴν Τρίπολιν χώρα καὶ ὁ Ἀχλαδόκαμπος· ἡ κριθὴ καὶ ὁ ἀραβόσιτος εἰσὶ καλλίστης ποιότητος· κατὰ πολὺ κατώτερα δ' εἰσὶν ὁ αἰγίλωψ (βρώμι) καὶ ἡ ὀλύρα (σίκαλη)· τὸ ἐπιτόπιον ἔλαιον εἶναι κατὰ τι ὑπόχλωρον, ἀλλὰ καλὸν καὶ γλυκύτατον· τὸ τῆς Μάνης εἶναι κάλλιστον· ἐν Κορώνῃ κατασκευάζεται μεγάλη ποσότης μαύρων ταριχευτῶν ἐλαίων καὶ ἐξάγεται· ἡ συκαμινέα φέεται παμπληθὴς κατὰ πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον καὶ τρέφει ἀναριθμήτους μεταξοκάμπας ἀναπτυσσομένας κατὰ τὸ ἔαρ· τὸ κάλλιστον εἶδος τῆς μετάρης γίνεται εἰς Ἡλῖδα· τὸ ἐριόξυλον (βαμβάκιον) εὐδο-

κιμεῖ κυρίως κατὰ τοὺς νοτ-δυτικούς τόπους καὶ κατὰ τὰ περίξ τοῦ Λονταρίου, τοῦ Σινάνου, τῆς Καριταίνης καὶ τῆς Μάνης· ἅπαν τὸ ἀναγκαῖον ἄλλας προμηθεύεται ἐκ τῶν ἀλοπηγείων τοῦ Πύργου, τῶν Λεχενῶν, τῶν βορείων τόπων, τοῦ Κρανιδίου καὶ ἄλλων παραθαλασσίων τῆς Λακωνίας· γενικῶς πάντες οἱ καρποὶ καὶ πάντα τὰ γνωστὰ ἄνθη καὶ φυτὰ τῆς Εὐρώπης παντὸς εἴδους φύονται ἄφθονα, κάλλιστα καὶ γλυκύτατα εἰς Πελοπόννησον· ἡ ἔτι μᾶλλον δὲ τελειοποιήσις τῶν καρπῶν συνίσταται εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ κυρίως εἰς τὴν ἔγκαιρον ἐγκέντρισιν. Τὸ δὲ κύριον καὶ οὐσιωδέστατον τῶν προϊόντων τῆς Πελοποννήσου εἶναι ἡ μαύρη φιλὴ σταφίς ἡ λεγομένη τῆς Κορίνθου καὶ κοινῶς γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα κουραντί, ἣτις γεννᾶται ἀφθόνως πολλαχοῦ ἀλλὰ κυρίως κατὰ τὴν Ἀχαΐαν καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Αἴγιον, καὶ ἐξαγομένη κατὰ μεγάλας ποσότητας εἰς πολλοὺς τόπους, ὡς εἰς Ἀγγλίαν, Ῥωσσίαν, Τουρκίαν καὶ ἄλλαχοῦ, περιέχει πλοῦτον οὐσιώδη εἰς τοὺς κτηματίας τοὺς μετερχομένους τὸ ἐμπόριον τοῦτο. Λίμναι τινὲς ὡς ὁ Ζαρακᾶς καὶ ἄλλαι γέμουσι κυπρίνων (σαζανίων) καὶ διαφόρων ἄλλων ἰχθύων· οἱ ποταμοὶ Εὐρώτας, Ἀλφειὸς καὶ ἄλλοι γεννῶσι χριστόψαρα, ἐγχέλεις, τρίγλας καὶ ἄλλα διάφορα· τινὲς δὲ τῶν ποταμῶν ἔχουσι πλῆθος ἄπειρον караβίδων, εἰς τινὰς δὲ λίμνας τοῦ Ταυγέτου εὐρίσκονται κάλλιστα χριστόψαρα· κατὰ τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἠλείας καὶ ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ ἀγρεύονται σκόμβροι καὶ σαρδῖναι καὶ ταριχεύόμενα ἐξάγονται· τὰ δάση περιέχουσι πλατάνους, καστανάς, καὶ διάφορα εἶδη δρυῶν κατὰ τόπους· πανταχοῦ δὲ ἡ πολύτιμος ἐκεῖνη μελία ἡ προάγουσα τὸ μάννα καὶ ἐξ ἧς κατεσκεύαζον οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἔγχη καὶ τὰ δόρατα· κατὰ δὲ τὰ ψυχρὰ καὶ ἄκαρπα μέρη ὑπάρ-

χουσι δάση ὅλα συγκείμενα ἐκ τερεβίνθου ἐξ ἧς σταλάζει ἡ γνωστὴ ῥητίνη (ἡ τρεμεντίνα), καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων δρυμωδῶν δένδρων χρησίμων εἰς τὴν οἰκοδομητικὴν καὶ τὴν ναυπηγίαν. — Ἡ Πελοπόννησος εἶναι σήμερον διοικητικῶς διηρημένη εἰς πέντε νομαρχίας. = Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, Ἀρκαδίας, Μεσσηνίας, Λακωνίας καὶ ἕκαστος νομὸς ὑποδιαιρεῖται εἰς ἐπαρχίας, καὶ ἐκάστη ἐπαρχία εἰς δήμους (1).

---

(1) Ἰδ. ἕκαστον τῶν νομῶν.

ΑΧΑΪΑ.

ΑΧΑΪΑ· ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐκτεινομένη κατὰ τὴν ἀρκτῶαν παραλίαν τῆς Πελοποννήσου, ὠρίζετο κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Σικυωνίας, κατ' ἄρκτον ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωνίου πελάγους καὶ κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Ἠλείας. Ὁ τόπος ὅλος διακόπτεται ὑπὸ διαφόρων σειρῶν ὀρέων ἐκτεινομένων ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν εὐρίσκονται πεδιάδες τερπναὶ καὶ εὐφορώταται καταρδεύμεναι ὑπὸ ποταμῶν καὶ ῥυάκων. Ἡ Ἀχαΐα πᾶσα ἦν διηρημένη εἰς δώδεκα τμήματα περιέχοντα ἀνὰ μίαν πρωτεύουσαν πόλιν καὶ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ κωμοπόλεις ἕκαστον. — Ὁ τόπος οὗτος ὠνομάζετο κατ' ἀρχὰς Αἰγιαλὸς καὶ οἱ κάτοικοι Αἰγιαλεῖς ἀπὸ Αἰγιαλέως τοῦ βασιλεύσαντος ἐν τῇ Σικυωνίᾳ, ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ τόπου· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου μετωνομάσθη Ἰωνία καὶ μετέπειτα Ἀχαΐα δι' αἰτίαν τοιαύτην: Ἕλληνας ὁ Δευκαλίωνος καὶ βασιλεὺς τῆς Φθιώτιδος, τὸν μὲν πρωτότοκον τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν Αἴολον κατέστησε διάδοχον τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἄλλους δύο, Δῶρον καὶ Εὐϋθον, διέπεμψεν ἀλλαχοῦ, ἵνα ζητήσωσιν ἵδρυσιν· καὶ ὁ μὲν Δῶρος συνῴκισε τὴν ἀποικίαν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντων Δωριέων πρὸς τὸν Παρνασσόν, ὁ δὲ Εὐϋθος γήμας τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐρεχθέως, ὥκισε τὴν Τετράπολιν τῆς Ἀττικῆς: Οἰνόνην, Μαραθῶνα, Προβάλινθον καὶ Τρικόρυθον· ἔσχε δὲ ὁ Εὐϋθος

δύο υἱούς, Ἀχαιὸν καὶ Ἴωνα· καὶ ὁ μὲν Ἀχαιὸς διὰ φόνον ἀκούσιον ἔφυγεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὀνόματος ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους Ἀχαιοὺς· ὁ δὲ Ἴων παρέμεινεν ἐν τῇ Ἀττικῇ, καὶ τοσοῦτον κῦδοκίμησε, νικήσας τοὺς μετ' Εὐμόλπου Θρᾶκας, ὥστε κατέστησαν αὐτὸν βασιλέα οἱ Ἀθηναῖοι. Οὗτος δὲ πρῶτον μὲν διεῖλε τὸν λαὸν εἰς τέσσαρας φυλάς, εἴτα εἰς τέσσαρας βίους, ἀποδείξας τοὺς μὲν γεωργούς, τοὺς δὲ δημιουργούς, τοὺς δὲ ἱεροποιούς, τετάρτους δὲ φυλακας· τοιαῦτα δὲ πολλὰ διατάξας, κατέλιπε τὴν χώραν ἐπώνυμον ἑαυτοῦ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθησαν οἱ κάτοικοι Ἴωνες. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἐποχὴν τοσοῦτον συνέπεσε νὰ πολυανδρήσῃ ἡ Ἀττικὴ, ὥστε καὶ ἀποικίαν Ἰώνων ἔστειλαν εἰς Πελοπόννησον οἱ Ἀθηναῖοι (1406 Π. Χ.) εἰς τὴν χώραν τὴν καλουμένην Αἰγιαλὸν ἣ μετωνομάσθη ἔκτοτε Ἰωνία· καὶ οἱ κάτοικοι μερισθέντες εἰς δώδεκα πόλεις, ἀντὶ Αἰγιαλέων ἐκλήθησαν Ἴωνες· μετὰ δὲ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν ἐξελαθέντες ὑπ' Ἀχαιῶν, ἐπανῆλθον πάλιν εἰς Ἀθήνας, ἐκείθεν δὲ μετὰ τῶν Κοδριδῶν ἔστειλαν ἀποικίαν Ἰωνικὴν εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἔκτισαν δώδεκα πόλεις ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καρίας καὶ τῆς Λυδίας, μερισθέντες εἰς τοσαῦτα μέρη ὅσα καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κατεῖχον· οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἦσαν μὲν Φθιωταὶ τὸ γένος, ὤκησαν δὲ ἐν τῇ Λακεδαιμονίᾳ. Ἐπικρατησάντων δὲ τῶν Ἡρακλειδῶν, ἀνέλαβεν αὐτοὺς Τισαμενὸς ὁ Ὀρέστου καὶ μετ' αὐτοῦ ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Ἰώνων καὶ νικήσαντες καὶ ἐκβαλόντες τοὺς Ἴωνας, ἐκυρίευσαν τὸν τόπον καὶ διετήρησαν τὴν ἐνυπάρχουσαν διαίρεσιν τῶν δώδεκα πόλεων· καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Στράβωνα (1)· κατὰ δὲ τὸν Πausaniαν, ἀποθα-

(1) Στραβ. β. 8. σ. 383.

νόντος τοῦ Ἑλλήνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐϋθοῦς ἐκβληθεὶς τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Αἰόλου καὶ Δώρου, ἔφυγεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα λαβὼν γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἑρεχθέως, ἔσχεν ἐξ αὐτῆς δύο υἱοὺς Ἀχαιὸν καὶ Ἴωνα· μετὰ θάνατον δὲ τοῦ Ἑρεχθέως δικάσας ὑπὲρ τοῦ Κέκροπος περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξελαθείς τῆς χώρας ὑπὸ τῶν λοιπῶν υἱῶν τοῦ Ἑρεχθέως, ἀφίκετο εἰς τὸν Αἰγιαλὸν καὶ ὤκησε καὶ ἀπέθανεν ἐν αὐτῷ· ἐκ δὲ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ μὲν Ἀχαιὸς βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Αἰγιαλέων καὶ τινῶν Ἀθηναίων, ἀνεκτήσατο τὴν εἰς Θεσσαλίαν πατρῴαν αὐτοῦ βασιλείαν· ὁ δὲ Ἴων γήμας τὴν Ἑλίκην μονογενῆ θυγατέρα τοῦ Σελινούντος, βασιλέως τοῦ Αἰγιαλοῦ, ἐκληρονόμησε τὴν ἐπικράτειαν τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἣ διετήρησε τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα Αἰγιαλὸς, καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ ἄν καὶ μετωνομάσθησαν Ἴωνες, ἐκαλοῦντο ὅμως ἐνταυτῷ καὶ Αἰγιαλεῖς, καὶ ὁ Ὀμηρος ἐν τῷ καταλόγῳ Αἰγιαλὸν ὀνομάζει τὸν τόπον ==

Αἰγιαλὸν τ' ἀνὰ πάντα καὶ ἄμφ' Ἑλίκην εὐρεῖαν (1). Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Ἀργολίδος οἱ τότε καλούμενοι Ἀχαιοὶ ἀπὸ δύο ἐλθόντων ἐκ τῆς Φθιώτιδος υἱῶν τοῦ Ἀχαιοῦ ἢ ἐγγόνων αὐτοῦ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (2) Ἀρχάνδρου καὶ Ἀρχιτέλους, ἐκβληθέντες ὑπὸ τῶν Δωριέων, ἔπεμψαν πρέσβεις αὐτοὶ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Τισαμενὸς ὁ Ὀρέστου πρὸς τοὺς Ἴωνας, αἰτοῦντες νὰ συνοικησῶσι μετ' αὐτῶν ἄνευ πολέμου· ἀλλ' οἱ βασιλεῖς τῶν Ἰώνων φοβηθέντες μήπως ὅταν οἱ Ἀχαιοὶ ἀναμιχθῶσι μετ' αὐτῶν, ἐκλέξωσιν ἐν κοινῷ βασιλέα τὸν Τισαμενὸν, διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν δόξαν τοῦ γένους αὐτοῦ, καὶ ἀποβαλόντες τὴν πρότασιν τῶν Ἀχαιῶν, ἐξῆλθον ἐναντίον αὐτῶν μετὰ στρατιᾶς, καὶ

(1) Ὀμ. Ἰλ. Β. σ. 575. (2) Ἡρόδοτ. β. 2. κ. 98.

συγκροτηθείσης μάχης, ἔπεσε μὲν ὁ Τισαμενὸς, οἱ δὲ Ἀχαιοὶ νικῆσαντες τοὺς Ἴωνας, ἐπολιόρκουν αὐτοὺς καταφυγόντας εἰς Ἑλίκην καὶ ὕστερον ἀφῆκαν αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσιν ὑπόσπονδοι, τὸν δὲ νεκρὸν τοῦ Τισαμενοῦ ἔθαψαν οἱ Ἀχαιοὶ εἰς Ἑλίκην, καὶ μετὰ καιρὸν οἱ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ χρησμὸν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, μετεκόμισαν τὰ ὀστέα αὐτοῦ εἰς Σπάρτην καὶ ἔθαψαν αὐτὰ εἰς τὰ Φειδιήτεια, τοὺς δὲ Ἴωνας ἐδέχθησαν συνοῖκους οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Μέλανθος ὁ Ἀνδροπόμπου (1). Μετὰ δὲ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ἰώνων οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν διεμερίσθησαν ἐχυτοῖς τὸν τόπον καὶ ὥκησαν τὰς δώδεκα πόλεις τὰς οἰκουμένας πρότερον ὑπὸ τῶν Ἰώνων. Οἱ δὲ ἔχοντες τὸ μέγιστον κράτος μεταξὺ τῶν Ἀχαιῶν ἦσαν οἱ υἱοὶ τοῦ Τισαμενοῦ Δαΐμένης καὶ Σπάρτων καὶ Τέλλης καὶ Λεοντομένης· ὁ δὲ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν τοῦ Τισαμενοῦ Κομήτης ἦν μεταβάς πρότερον διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ἀσίαν. Συνεδυνάστευε δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ὁ πρὸς πατρός ἐξάδελφος τῶν υἱῶν τοῦ Τισαμενοῦ Δαμασίας ὁ Πενθίλου τοῦ Ὀρέστου. Ἰσχυον δὲ ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν τῆς Λακεδαίμονος ὁ Πρευγένης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πατρεὺς οἱ, ἐπιτρέψάντων τῶν Ἀχαιῶν, ἔκτισαν πόλιν καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν Πάτρας ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατρώος. — Οἱ Ἀχαιοὶ κατὰ μὲν τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ Ἀγαμέμνονος κατὰ τῆς Τρωάδος οἰκοῦντες εἰσέτι τὴν Λακεδαίμονα καὶ τὸ Ἄργος, ἦσαν ἡ μεγίστη μοῖρα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ· κατὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ξέρξου καὶ τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα οὔτε τῆς τοῦ Λεωνίδου εἰς Θερμοπύλας ἐξόδου μετέσχον, οὔτε μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους παρὰ τὴν

(1) Πaus. Ἀχ. x. 1.

Εὐβοϊαν καὶ τὴν Σαλαμῖνα φαίνονται ναυμαχήσαντες, οὔτε κατάλογος συμμάχων Λακωνικὸς ἢ Ἀττικὸς μνημονεύει αὐτῶν, οὔτε δὲ εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν παρευρέθησαν, ὅπερ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἦσαν ἐγγεγραμμένοι ἐπὶ τοῦ εἰς Ὀλυμπίαν ἀναθήματος τῶν Ἑλλήνων· δὲν ἠθέλησαν δὲ, φαίνεται, νὰ μετέσχωσι τῶν ἔργων ἐκείνων, πρῶτον φυλάττοντες ἕκαστοι τὰς πατρίδας ἑαυτῶν, καὶ δεύτερον ἀπαξιοῦντες νὰ ἔχωσιν ἡγουμένους Δωριεῖς Λακεδαιμονίους, ὄντες αὐτοὶ ἡγούμενοι πρότερον κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Τρωάδος· ἀπέδειξαν δὲ τοῦτο καὶ μετὰ καιρὸν, ὅποτε κατὰ τὸν μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον ἦσαν μὲν πρόθυμοι σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλ' οὐχ ἦττον διέκειντο φιλικῶς καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· μετέσχον δὲ τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ Φιλίππου καὶ Μακεδόνων κοινοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' εἰς Θεσσαλίαν κατὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον, δὲν ἠθέλησαν νὰ στρατεύσωσιν, ὥς μὴ ἀνακύψαντες εἰσέτι ἐκ τῆς κατὰ τὴν Εὐβοϊαν συμφορᾶς· εἰς μόνος δὲ Ἀχαιὸς, ὁ παλαιστῆς Χείλων παρευρέθη εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον τῆς Λαμίας (1). — Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἐπειδὴ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες δὲν ἦσαν συντεταγμένοι ἐν κοινῷ, ἀλλ' ἐκυβερνῶντο κατ' ἰδίαν ἕκαστοι, οἱ Ἀχαιοὶ ἴσχυον μᾶλλον τῶν ἄλλων, διότι αἱ ἄλλαι πόλεις ἐκτὸς τῆς Πελολήνης, οὐδέποτε ἐδοκίμασαν καταθλίψεις τυράννων, καὶ διότι αἱ ἐκ τῶν πολέμων καὶ τῆς λοιμώδους νόσου συμφοραὶ ἦττον ἐπεβάρυνον κατὰ τῶν Ἀχαιῶν ἢ κατὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, διότι εἶχεν Συνέδριον καλούμενον Ἀχαϊκόν, ἐν ᾧ ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐβουλευόντο καὶ εἰργάζοντο (2). — Οἱ Ἀχαιοὶ ἀπὸ τοῦ Τισαμενοῦ ἐβασιλεύθησαν κατὰ συνεχῇ διαδοχὴν

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 6. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 7.

μέχρι τοῦ Ωγύγου· ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐβασίλευον οὐχὶ νομίμως ἀλλὰ δεσποτικῶς, δυσαρεστηθέντες οἱ Ἀχαιοὶ, μετέστησαν τὴν πολιτείαν εἰς δημοκρατίαν. Κατὰ δὲ τοὺς ἐξῆς καιροὺς μέχρι τῆς δυναστείας τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐχώρουν τὰ κατ' αὐτοὺς πράγματα ἄλλοτε ἄλλως κατὰ τὰς περιστάσεις, ἀλλ' ἔπασχον αἰὲν νὰ διατηρῶσι τὸ κοινὸν αὐτῶν πολίτευμα εἰς δημοκρατίαν συγκεϊμένην ἐκ τῶν δώδεκα πόλεων, αἱ διέμειναν καθ' ἅπαν τὸ μετέπειτα καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων ἔτι, ἐκτὸς τῆς Ὠλένου καὶ τῆς Ἐλίκης τῆς καταποντισθείσης πρὸ τῶν Λευκτρικῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἦσαν δὲ αἱ δώδεκα, Πάτραι, Δύμη, Φαραὶ, Τριταῖα, Ῥύπαι, Αἰγείρα, Πελλήνη, Αἰγίον, Βούρα, Κερόνεια, Ὠλενος καὶ Ἐλίκη. Κατὰ δὲ τοὺς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον χρόνους εἰς τοιαύτην διαφωνίαν καὶ ἀθλιότητα ἐνέπεσαν, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν σκανδάλων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, ὥστε πᾶσαι αἱ πόλεις διαχωρισθεῖσαι ἀπ' ἀλλήλων, ἐφέροντο ἢ μία ἀπ' ἐναντίας τῆς ἄλλης· καὶ ἐκ τούτου αἱ μὲν ἐδιέζαντο φρουρὰς τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ Κασσάνδρου, καὶ μετὰ ταῦτα Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, αἱ δὲ καὶ ἐτυραννίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐσχάτου τούτου, ὃς ἐπέβαλεν εἰς αὐτὰς καὶ πολλοὺς μονάρχους. Κατὰ δὲ τὴν 124 Ὀλυμπιάδα, καθ' ἣν συνέβη νὰ τελευτήσωσι Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, καὶ ὁ Λυσίμαχος, καὶ ὁ Σέλευκος καὶ Πτολεμαῖος ὁ Κεραινὸς, καὶ καθ' ὃν καιρὸν ὁ Πύρρος διέβη εἰς Ἰταλίαν 470 ἔτη ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης μετανοήσαντες, ἤρξαντο αὐθις νὰ ὁμοφρονῶσι· καὶ πρῶτον μὲν συνηνώθησαν οἱ Δυμαῖοι, οἱ Πατρεῖς, οἱ Τριταεῖς καὶ οἱ Φαραιεῖς· μετὰ πέντε δὲ ἔτη οἱ Αἰγιεῖς ἐκβαλόντες τὴν φρουρὰν, μετέσχον τῆς συμπολιτείας, καὶ μετ' αὐτοὺς καὶ οἱ Βούριοι, ἀποκτείναντες τὸν τύραννον· ἅμα δὲ καὶ οἱ Κερυνεῖς

μετὰ τοὺς Βουρίους, διότι ἰδὼν ὁ Ἰσέας, ὁ τότε τυραννεύων τῆς Κερυνίας, ὅτι ἡ μὲν φρουρὰ ἐξεβλήθη τοῦ Αἰγίου, ὁ δὲ μόναρχος τῆς Βούρας ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Μάρκου καὶ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ προβλέπων ὅτι καὶ αὐτὸς ἐμελλε νὰ πολεμηθῇ ὅσον οὕτω πανταχόθεν, παραιτηθεὶς τῆς ἀρχῆς, καὶ λαβὼν τὰ πιστὰ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ, προσέθηκε τὴν πόλιν εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν σύστημα (1). Ἐκτοτε κατὰ τὰ εἴκοσι πέντε πρῶτα ἔτη συνεπολιτεύοντο πρὸς ἀλλήλας αἱ προειρημέναι πόλεις, διορίζουσαι ἐκ περιόδου κοινὸν γραμματέα καὶ δύο στρατηγούς (2), καὶ συνέδριον κοινὸν συγκρουτούμενον εἰς Αἶγιον ὡς εἰς τὴν ἐνδοξοτέραν τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας μετὰ τὴν κατακλυσθεῖσαν Ἑλικὴν (3). αἱ δὲ δημόσαι ὑποθέσεις ἐθεωροῦντο, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν Ἰώνων, εἰς ἄλλος τοῦ Διὸς κείμενον παρὰ τὸ Αἶγιον καὶ καλούμενον Ἀρνάριον ἢ Αἰνάριον (4). Ἔδοξε δὲ μετὰ ταῦτα τοῖς Ἀχαιοῖς ἀντὶ δύο στρατηγῶν νὰ καθιστῶσιν ἓνα καὶ εἰς χεῖρας αὐτοῦ νὰ ἐμπιστεύωνται τὰ πάντα, καὶ πρῶτος ἡξιώθη τῆς τιμῆς ταύτης Μάρκος ὁ Κερυνεύς. Μετὰ δὲ τέσσαρα ἔτη τῆς στρατηγίας αὐτοῦ ἡρέθη ὁ Σικυώνιος Ἄρατος, ὃς ὢν εἰκοσαετής, διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς τόλμης αὐτοῦ ἡλευθέρωσε τὴν πατρίδα τυραννουμένην καὶ προσέθηκεν αὐτὴν εἰς τὴν τῶν Ἀχαιῶν πολιτείαν (243 Π. Χ.). Κατὰ δὲ τὸ ὄγδοον ἔτος αἰρεθεὶς στρατηγὸς τὸ δεύτερον, καὶ ἔλων διὰ στρατηγήματος τὸν Ἀκροκόρινθον ὄντα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀντιγόνου, ἀπήλλαξε μεγάλου φόβου τοὺς οἰκοῦντας τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐλευθέρωσας τοὺς Κορινθίους, προσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν πολιτείαν, ὡς

(1) Πολύβ. β. 2, κ. 41. (2) Πολύβ. β. 2, κ. 43. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 7.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 385, 387.

καὶ τὴν πόλιν τῶν Μεγαρέων ἑλὼν, συνήνωσε μετ' αὐτῆς· συνέβησαν δὲ ταῦτα καθ' ἓν ἔτος πρὶν τῆς ἥτις τῶν Καρχηδονίων, καθ' ἣν ἐχωρήσαντες οὗτοι ὀλοτελῶς τῆς Σικελίας, ἐβιάσθησαν τότε κατὰ πρῶτον νὰ προσενέγκωσι φόρον εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Μεγάλα δὲ κατορθώσας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὁ Ἄρατος, διετέλει τοῦ λοιποῦ προστατεύων τὸ Ἀχαϊκὸν ἔθνος, πρὸς ἓνα καὶ μόνον σκοπὸν ἀφορῶν, τοῦ νὰ ἐξελάσῃ τοὺς Μακεδόνας τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ καταλύσῃ τὰς μοναρχίας, ἐξασφαλίζων εἰς ἑκάστους τὴν κοινὴν καὶ πάτριον ἐλευθερίαν (1)· καὶ κατὰ προτροπὴν αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, βασιλεύοντος εἰσέτι τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Δημητρίου, ὁ Μεγαλοπολίτης Λυδιάδας ἀποθέμενος οἰκειοθελῶς τὴν τυραννίδα, μετέσχε τῆς ἐθνικῆς συμπολιτείας· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Δημητρίου, ὁ τύραννος τῶν Ἀργείων Ἀριστόμαχος, καὶ ὁ τῶν Ἑρμιονέων Ξένων, καὶ ὁ τῶν Φλιασίων Κλεώνυμος, ἀποθέμενοι καὶ αὐτοὶ τὰς μοναρχίας, ἐκοινώνησαν τῆς τῶν Ἀχαιῶν δημοκρατίας (2). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξήρθη ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ἀκμῆς καὶ αὐξήσεως ἡ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία· μόνοι δὲ ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι ἦσαν ἐχθροὶ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐκίνησαν πόλεμον κατ' αὐτῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ· καὶ ὁ βασιλεύων τῆς Σπάρτης Ἅγις ὁ Εὐδαμίδου εἶλε τὴν Ἀχαϊκὴν πόλιν Πελλήνην, ἀλλ' ἐξεβλήθη μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν Σικυωνίων. Ὁ δὲ τοῦ ἐτέρου οἴκου βασιλεὺς Κλεομένης ὁ Λεωνίδου τοῦ Κλεωνύμου, πολεμήσας τὸν Ἄρατον καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς παρὰ τὴν Δύμην, ἐνίκησε νίκην μεγάλην καὶ ὕστερον συνέθετο εἰρήνην μετὰ

(1) Πολύβ. β. 2, κ. 43 — Πλούταρχ. Ἄρατος. (2) Πολύβ. β. 2, κ. 44.

τῶν Ἀχαιῶν καὶ τοῦ συμμαχοῦντος αὐτοῖς Ἀντιγόνου, ὅς
εἶχε τότε τὴν ἀρχὴν τῶν Μακεδόνων, ἐπιτροπεύων κατ' ἐκεί-
νην τὴν ἐποχὴν Φίλιππον τὸν Δημητρίου ὄντα εἰσέτι ἀνή-
λικα· ἀλλὰ παραβὰς μετ' ὀλίγον ὁ κλειομένης τὰς σπονδὰς
καὶ ἐξανδραποδίσας τὴν Μεγάλην πόλιν τῆς Ἀρκαδίας, ἐπο-
λεμήθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τοῦ Ἀντιγόνου ἐν Σελλασίᾳ
καὶ ἐνίκηθη (1)· συμπολεμήσαντες δὲ ὕστερον οἱ Ἀχαιοὶ
μετὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Φλαμίνιου,
συνεπολιόρκησαν τὴν Κόρινθον, καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐλευθε-
ρωθέντες ἀπὸ τῶν Μακεδόνων, μετέσχον καὶ αὖθις τοῦ
Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀράτου· οἱ δὲ Ἀχαιοὶ
ἀπὸ τοῦδε ἐλέγοντο σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων καὶ ἦσαν
πρόθυμοι εἰς τὰ πάντα, καὶ συνεπολέμησαν μετ' αὐτῶν εἰς
Μακεδονίαν κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ συνεσιράτευσαν κατὰ
τῶν Αἰτωλῶν καὶ ἔπειτα κατὰ τοῦ Ἀντιόχου καὶ τῶν Σύρων,
καὶ πρὸς τούτους μὲν πάντας ἡγωνίσθησαν κατὰ φιλίαν πρὸς
τούς Ῥωμαίους· εἰς δὲ τοὺς κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων πολέ-
μους ἐκινήθησαν ἐκ τῶν μεταξὺ αὐτῶν τῶν ιδίων καὶ ἐκεί-
νων παλαιόθεν διαφορῶν· καὶ ἅμα κατελύθη ἡ ἐν Σπάρτῃ
τυραννὶς τῆς Νάβιδος, οἱ Ἀχαιοὶ ἐνθυμηθέντες τὰ πρὸς
αὐτοὺς ἀδικήματα τῶν Λακεδαιμονίων, ἐνήγαγον αὐτοὺς
εἰς τὸν Ἀχαϊκὸν σύλλογον, καὶ ἐδίκασαν κατ' αὐτῶν δίκας
καθ' ὅλην τὴν ἀκρίβειαν, καὶ κατηδάφισαν τὰ τείχη τῆς
Σπάρτης οἰκοδομηθέντα μὲν αὐτοσχεδίως καὶ πρότερον ἔτι
καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Δημητρίου καὶ ὕστερον τοῦ Πύρρου καὶ
τῶν Ἡπειρωτῶν ἐπιστρατείας, ἐπὶ δὲ τῆς τυραννίδος τοῦ
Νάβιδος ὀχυρωθέντα εἰς τὸ ἀσφαλίστατον καταλύσαν-
τες δὲ καὶ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου τοὺς ἀφορῶν-

---

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 7.

τας τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, ἐπέταξαν τοὺς ἐφή-
 βους τῶν Λακεδαιμονίων νὰ παιδεύωνται τοῦ λοιποῦ ὡς οἱ
 τῶν Ἀχαιῶν· δυσφοροῦντες δὲ μεγάλως οἱ Λακεδαιμόνιοι
 διὰ τὰ ἐπιτάγματα τῶν Ἀχαιῶν, κατέφυγον πρὸς τὸν
 Μέτελλον καὶ πρὸς τοὺς ἐλθόντας κατὰ πρεσβείαν μετ'
 αὐτοῦ ἐκ τῆς Ῥώμης (1)· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οὐδόλως ἐνθυμη-
 θέντες τὰς τοσαύτας ἐκδουλεύσεις τῶν Ἀχαιῶν, ἐφάνησαν
 σκληροὶ καὶ ἄδικοι πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἡ βουλὴ τῆς Ῥώμης
 ἐνδοῦσα εἰς τὰς κατὰ μέρος ψευδεῖς κατηγορίας τοῦ Μετέλ-
 λου, εἰς τὰς εἰσηγήσεις δύο Λακεδαιμονίων, τοῦ Ἀρέως καὶ
 τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἐχθρῶν τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τοι εὐεργετηθέντων
 μεγάλως παρ' αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἀχαιῶν δυσμέ-
 νειαν τοῦ δικαστοῦ Ἀπίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, παρεγνώρισε
 τὰ δίκαια τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐδικαίωσε τοὺς Λακεδαιμονίους,
 καὶ τότε καὶ οἱ ἐκβληθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν Λακεδαιμό-
 νιοι κατήχθησαν εἰς Σπάρτην, καὶ αἱ ζῆμιαί καταλύθησαν
 εἰς ὅσας κατεδικάσθησαν οἱ φυγόδικοι, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι
 ἀπελύθησαν τῆς εἰς τὸ Ἀχαικὸν ὑποτελείας, καὶ ὁ κύκλος
 τοῦ ἄστεως τῶν Σπαρτιατῶν ἐτεχνίσθη ὡς καὶ τὸ πρότερον,
 καὶ γράμματα κατεπέμφθησαν εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Αἰτωλίαν,
 ἐπιτάττοντα νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὰ ἴδια πάντες, εἴτε
 Μεσσήνιοι εἴτε Ἀχαιοὶ, οἱ ἐξηρισθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ὡς
 συναίτιοι τοῦ θανάτου τοῦ Φιλοποίμενος (2). Μετὰ τινα δὲ
 χρόνον, κατὰ προδοσίαν τοῦ συμπατριώτου αὐτῶν ἀχρείου
 κόλακος τῶν Ῥωμαίων Καλλικράτους, χίλιοι τῶν πρωτίστων
 Ἀχαιῶν ἀναχθέντες εἰς Ῥώμην ἐπὶ τῇ ψευδεῖ προφάσει ὅτι
 παρέσχον χρήματα τῷ Περσέει κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐπέμ-
 φθησαν εἰς Τυρσηνίαν καὶ εἰς τὰς ἐκεῖσε πόλεις καὶ μόλις

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 8. (2) Παυσ. Ἀχ. κ. 9.

μετὰ δέκα ἑπτὰ ἔτη ἀφέθησαν τριακόσιοι ἢ καὶ ἐλάσσονες ὅσοι ἔμενον ἔτι ζῶντες ἐκ τῶν χιλίων (1). Μετ' ὀλίγον οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς εἰς Ἀχαιοὺς συντελείας τοὺς Πλευρωνίους τῆς Αἰτωλίας καὶ ὅσας ἄλλας πόλεις ἐδυνήθησαν (2). Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἐκ τῆς δολίας πολιτικῆς τῶν Ῥωμαίων οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι κατέστησαν αὖθις εἰς πόλεμον πρὸς ἀλλήλους, καὶ νικηθέντες εἰς μάχην οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπώλεσαν χιλίους τοὺς ἀκμαιοτέρους αὐτῶν στρατιώτας (3). Τέλος δὲ παθόντες πολλὰ οἱ Ἀχαιοὶ ἐκ τῆς τραχείας ἐπεμβάσεως τῶν Ῥωμαίων, ἐκινήθησαν εἰς πόλεμον κατ' αὐτῶν, στρατηγοῦντος τοῦ Δαίου, καὶ συγκροτηθείσης μάχης κατὰ τὸν Ἰσθμὸν, ἐνικήθησαν κατὰ κράτος, καὶ τότε ὑπεδουλώθησαν ὀλοτελῶς εἰς τὴν Ῥώμην, ὡς συγχρόνως καὶ ἡ Κόρινθος καὶ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων Μομμίου κατὰ τὴν 160 Ὀλυμπιάδα (4). — Οἱ Ἀχαιοὶ ἤκμασαν καὶ διέπρεψαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας εἰμὴ ἐκ τοῦ φιλικοῦ καὶ συμμαχικοῦ μεταξὺ αὐτῶν συνδέσμου, ἐκ πρώτης ἀρχῆς τῆς δημοκρατίας ἥτις ἦν ἀληθινὴ καὶ εἰλικρινὴς καὶ ὑποδομημένη ἐπὶ δύο βάσεων ἐδραίων τῆς ἰσότητος καὶ τῆς φιланθρωπίας· εἶχον δὲ οὐ μόνον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν συμμαχικὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτὰ σταθμὰ καὶ μέτρα καὶ νομίσματα καὶ προσέει τοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας καὶ βουλευτὰς καὶ δικαστὰς ἅπαντες (5). Τοσοῦτον δὲ διέπρεψε καὶ ἐφημίσθη ἡ πολιτεία αὐτῶν, καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ νόμοι καὶ οἱ θεσμοί, καὶ τοσαύτη ἡ ὑπόληψις αὐτῶν, ὥστε οἱ ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὴν λεγομένην Μεγάλῃν Ἑλλάδα Ἕλληνες ἀφ' οὗ ἐνεπρήσθησαν

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 10. (2) Αὐτ. κ. 11. (3) Αὐτ. κ. 13. (4) Αὐτ. κ. 16. (5) Πολυβ. β. 2. κ. 37, 38.

τὰ συνέδρια τῶν Πυθαγορείων, καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐκείνου τοῦ τόπου ἐνεπλήσθησαν φόνου καὶ παντοδαπῆς στάσεως καὶ ταραχῆς, εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς μόνους καὶ εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν ἀνέθεντο τὴν θεραπείαν τῶν δεινῶν αὐτῶν περιστάσεων, καὶ οὐ μόνον τότε, ἀλλὰ καὶ μετὰ τινα χρόνον ἐφιλοτιμήθησαν νὰ γίνωσιν ὅπως μιμηταὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν· καὶ παροτρύναντες ἀλλήλους καὶ συμφρονήσαντες εἰ Κροτωνιάται, οἱ Συβαρῖται καὶ οἱ Καυλωνιάται, πρῶτον μὲν ἀπέδειξαν Διὶς Ὁμορίῳ κοινὸν ἱερὸν καὶ τόπον ἐνθα συνετέλουν τὰς συνόδους καὶ τὰ διαβούλια· δευτέρον παραλαβόντες τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους τῶν Ἀχαιῶν, ἔθεντο ὅρον καὶ νὰ διοικῶσι κατὰ ταῦτα τὴν πολιτείαν αὐτῶν· προσέτι δὲ μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπέτρεψαν οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν διάλυσιν τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητήσεων, καὶ τοῦτο οὐχὶ διὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐλαχίστην εἶχον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἀλλ' ἀπεβλέψαντες μᾶλλον εἰς τὴν παρὰ πάντων ὁμολογουμένην πίστιν καὶ καλοκάγαθίαν αὐτῶν· καὶ τότε μὲν ὑπῆρχε γυμνὴ παρ' αὐτοῖς ἡ τοιαύτη προαίρεσις· ἀποτέλεσμα δὲ ἡ πρᾶξις ἀξιόλογος πρὸς αὐξήσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν συμφερόντων οὐδὲν ὅπως ἐγένετο, διότι δὲν εἶχον εἰσέτι προστάτην ἄξιον τῆς προαιρέσεως (1). Τότε δὲ ἐφάνη ἡ δύναμις αὐτῶν, ὅποταν εὖρον προστάτας ἀξιοχρεούς, καὶ ἐξετέλεσαν δι' αὐτῶν τὸ κάλλιστον ἔργον, τὴν ὁμόνοιαν τῶν Πελοποννησίων ἧς ἀρχηγὸς καὶ ἡγεμὼν πάσης τῆς ἐπιχειρήσεως θεωρεῖται δικαίως ὁ Σικυώνιος Ἄρατος, ἀγωνιστῆς δὲ καὶ τελεσιουργὸς τῆς πράξεως ὁ Μεγαλοπολίτης Φιλοποίμην (2), ὃς καὶ κατὰ τὴν ἐν Σελλασίᾳ πρὸς τὸν Κλεο-

(1) Πολύβ. β. 2. κ. 39. (2) Πολύβ. β. 2. κ. 40.

μένην καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους μάχην κατετάχθη ἐκουσίως μεταξὺ τῶν ἱππέων καὶ ἔπειτα καὶ τῶν ὀπλιτῶν, καὶ αἰρεθεὶς πολλάκις στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, συνεπολέμησε μετ' αὐτῶν κατὰ διαφόρους μάχας καὶ ἡρίστευσε πάντοτε (1), καὶ μετέβαλε καὶ τὴν σκευὴν τῶν ὀπλων τοῦ πεζικοῦ, πείσας τοὺς Ἀχαιοὺς ἀντὶ τῶν μικρῶν δορατίων καὶ μεγάλων ἀσπίδων ὡς αἱ Κελτικαὶ ἢ οἱ Περσικαὶ ὧς ἐφόρουν πρότερον νὰ ἐνδυθῶσι θώρακας καὶ νὰ ἐπιθέσῃσι καὶ κνημίδας καὶ νὰ φέρωσιν ἀσπίδας Ἀργολικὰς καὶ μεγάλα δόρατα (2). Ἐκτὸς δὲ τῶν δύο εἰρημένων μεγάλων προστατῶν οὐκ ὀλίγον συνετέλεσε καὶ ὁ Λυκόρτας εἰς τὴν μέχρι τινὸς βαθμοῦ μονιμότητα καὶ παγίωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως (3). Τὸ Λαϊκὸν συνέδριον διετηρήθη ὡπωσοῦν ἀξίως μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Φιλοποίμενος 183 π. Χ. ἀλλὰ διελύθη βαθμηδὸν μετὰ ταῦτα, διότι οἱ Ῥωμαῖοι κύριοι ἦδη ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος δὲν προσεφέροντο ἐξ ἑσού πρὸς πάντας τοὺς Ἕλληνας οὔτε πρὸς πάσας τὰς πολιτείας, ἀλλὰ τὰς μὲν κατέλυνον, τὰς δὲ ἐπεκύρουν. — Ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ πλησίον τοῦ μεγάλου ναοῦ ἦσαν ἀναθήματα ἐν κοινῷ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀχαιῶν, ὁκτώ ἀνδριάντες τῶν ὕσων ἐδέχθησαν τὴν εἰς μονομαχίαν πρόκλησιν τοῦ Ἑκτορος· ἦσαν δὲ ὀπλισμένοι διὰ δοράτων καὶ ἀσπίδων, καὶ ἐξ αὐτῶν μόνον ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἀγαμέμνονος ἦν γεγραμμένον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ διεξιδῶν πρὸς ἀριστερά· ἐπὶ δὲ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἰδομενέως ἐφαίνετο γλυπτὸς ἀλεκτρυὼν καὶ ἐπὶ τοῦ βάρους ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: =

Τῷ Διὶ τ' Ἀχαιοὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτ' ἀνέθηκαν
Ἐγγονοὶ ἀντιθέου Τανταλίδου Πέλοπος·

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 49, 50, 51. — Πλευταρχ. Φιλοποίμη.

(2) Πλυτ. Ἀρκ. κ. 50. (3) Πολυβ. β. 2. κ. 40.

ἐπὶ τῆς αὐτῆς δὲ ἀσπίδος ἐφαίνετο τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαλματοποιοῦ μετὰ τοῦ ἐξῆς διστίχου. =

Πολλὰ μὲν ἄλλα σφροῦ ποιήματα καὶ τόδ' Ὀνατᾶ

Ἔργον, ἐν Αἰγίνῃ τὸν τέκε παῖδα Μίκων.

Ἦν δὲ τὸ πάλαι καὶ ἔννατος ἀνδριάς τοῦ Ὀδυσσέως μετακομισθεὶς, ὡς ἔλεγον, εἰς Ρώμην ὑπὸ τοῦ Νέρωνος· ἀντικρυ δὲ τῶν ῥηθέντων ἀνδριάντων ἐφαίνετο ὁ Νέστωρ ἐπὶ ἐτέρου βχθρου ἐμβλῶν εἰς τὴν περικεφαλαίαν αὐτοῦ τὸν κλῆρον ἐκάστου (1). Ἦν δὲ καὶ ἕτερον ἀφιέρωμα τῶν Ἀχαιῶν, ὁ Ἥλειος Παντάρκης θς συνέθετο εἰρήνην μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Ἥλείων δι' ἧς ἀφέθησαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν οἱ αἰχμάλωτοι (2).

* Αἱ δύο ἐπαρχίαι τῶν Παλαιῶν Πατρῶν καὶ τῆς Βοστίτισης (Αἰγίου) ἀποτελοῦσι τὴν πάλαι Ἀχαΐαν.

ΟΡΗ.

ΠΑΝΑΧΑΪΚΟΝ· ὑψοῦται κατὰ τὸ μέσον τῶν τόπων τῶν Πατραϊέων, τῶν Αἰγιέων καὶ τῶν Τριταϊέων περικυκλούμενον ὑπ' αὐτῶν· ὀλίγα τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος ὑπερβαίνουνσι τὴν κορυφὴν αὐτοῦ κατὰ τὸ ὕψος· κείμενον δὲ πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως Πατρῶν, καὶ ὑπεράνω παντὸς τοῦ δυτικοῦ τῆς Ἀχαΐας μέρους, εἶναι τὸ μόνον ὁλοκλήρως εἰς τὴν Ἀχαΐαν ἀνῆκον ἀξιόλογον ὄρος, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία Παναχαϊκόν· αἱ κατ' ἀνατολὰς τοῦ Αἰγίου παραθαλάσσιαι πόλεις τῆς Ἀχαΐας ἐκέκτηντο μόνον τὰς βορείους κατωφερείας τῶν ὀρέων, αἱ δὲ κορυφαὶ αὐτῶν ἦσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν. Ὀλίγον μνημονεύεται τὸ ὄρος τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· ὁ Πολύβιος ἀναφέρει αὐτὸ, διηγούμενος ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ δευτέρου

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 25. (2) Πaus. Ἡλ. μερ. 2. κ. 15.

ἔτους τοῦ κατὰ Αἰτωλῶν Συμμαχικοῦ λεγομένου πολέμου, 219, 220 Π. Χ. ὁ παρὰ τῶν Αἰτωλῶν πρὸς τοὺς Ἡλείους ἀπεσταλμένος στρατηγὸς Πυρρῶν ἔχων 3,000 Αἰτωλῶν καὶ Ἡλείων, οὐ μόνον ἐπὶ τὴν πόλιν τῶν Πατραίων· τὸ δὲ τελευταῖον ἐπιστρατοπεδεύσας ἐπὶ τὸ Παναχαϊκὸν καλούμενον ὄρος, τὸ κείμενον ὑπὲρ τὴν πόλιν τῶν Πατραίων, κατέφθειρε πᾶσαν τὴν πρὸς τὸ Ρῖον καὶ πρὸς τὸ Αἴγιον κικλιμένην χώραν (1).

* Βόδα· τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶναι 1927 μέτρ. γαλλ.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ΔΡΕΠΑΝΟΝ, ἄνωθεν τῆς πόλεως Βολίνης, κατὰ τὸ βορ· ἀνατολικὸν τοῦ ἀκρωτηρίου Ρίου οὐ ἀπέχει 32 στάδια· τὸ μεταξύ τῶν δύο τούτων ἀκρωτηρίων ἀπετέλει τὸν λι· μένα Πάνορμον. Τὸ Δρέπανον εἶναι χθαμαλὸν, καὶ κλῖνον πρὸς τὸ ἐντὸς δρεπανοειδῶς ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὴν τοιαύτην ὀνομασίαν (2). Ἐλέγετο δὲ λόγος ὅτι ἡ ὀνομασία τοῦ Δρε· πάνου προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Κρόνος ἐνταῦθα ἔρριψε τὸ δρέπανον δι' οὗ ἠκρωτηρίασε τὸν πατέρα αὐτοῦ Οὐρανόν (3). Ὁ Πausanias ὁρθότατα προσδιορίζει τὴν θέσιν τοῦ Δρεπάνου κατὰ τὸ στόμιον τοῦ τειάρτου ποταμοῦ ἀπὸ τῶν Πατρῶν πρὸς τὸ Αἴγιον, δηλ. τοῦ Βολιναίου (4).

* Δρέπανον.

ΡῖΟΝ, ἀπέχον 15 στάδια ἀπὸ τοῦ λιμένος Πανόρμου δυτ. καὶ 50 ἀπὸ τῆς πόλεως Πατρῶν (5) βορ· ἀνατολικῶς, ἀπέ· ναντι τοῦ Μολυκρικοῦ Ρίου, τοῦ καὶ Ἀντιρρίου λεγομένου (6).

---

(1) Πολυβ. β. 5. κ. 30. (2) Στραβ. β. 8. σ. 335. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 23, (4) Αὐτοθ. κ. 23. (5) Αὐτ. κ. 22. (6) Id. Ἀντιρρίον.

Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἦν ναὸς Ποσειδῶνος ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Στράβωνος (1). ὁ Θουκυδίδης ὀρίζει τὸ πλάτος τοῦ πορθμοῦ τοῦ διαχωρίζοντος τὰ δύο Ῥία εἰς ἑπτὰ στάδια (2), ὁ Στράβων εἰς πέντε (3) καὶ ὁ Πλίνιος εἰς περίπου ἓν μίλ. Ῥωμ. = 8 στάδια (4). Ὁ Στράβων συγχέει τὸ Ῥίον μετὰ τοῦ Δρεπάνου καὶ λέγει ὅτι τὰ δύο ἦσαν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀκρωτήριον (5). ἀλλ' οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι τὸ μὲν Ῥίον εἶναι τὸ ἀκρωτήριον ὅπερ μετὰ τοῦ ἀντιπέραν Ἀντιρρίου ἀποτελεῖ τὸ στενώτατον τοῦ πορθμοῦ, τὸ δὲ Δρέπανον ἡ χθαμαλὴ ἀμμώδης ἐξοχὴ ἡ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ῥίου, οὗ ἀπέχει 32 στάδια καὶ διατηρεῖ εἰσέτι τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν· ὁ Πausanias προσδιορίζει ὀρθῶς τὴν θέσιν ἀμφοτέρων τῶν ἀκρωτηρίων (6).

* Ῥίον· ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου κεῖται φρούριον καλούμενον κοινῶς Καστέλι τοῦ Μωριά· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φρουρίου εἶναι σχήματος περιφεροῦς καὶ ἐπιβλέπει ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅπερ εἶναι περίβουλος τετράγωνος πολὺ νεωτέρας κατασκευῆς· ἀπὸ τοῦ περιβόλου μέχρι τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης ὑπάρχει ἐπίπεδον ἱκανῆς ἐκτάσεως· ὥστε εἰάν τὸ φρούριον ὠκοδομήθη τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, φαίνεται ὅτι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς οἰκοδομῆς μέχρι τοῦδε συνέβη βαθμηδὺν πρόσχωσις γῆς καὶ συστολὴ τῆς θαλάσσης, ὅπερ ἀπετελέσθη πιθανῶς ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους Βόδα καταρρέοντων ῥυάκων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Μόρνου κατ' ἀνατολὰς τῆς Ναυπάκτου· τὸ πλάτος τοῦ πορθμοῦ λογίζεται κατὰ τὰς εἰκασίας τῶν νεωτέρων 1 1/2 μίλ. Ἀγγλ. = 10 σταδίων, ὅπερ ἀνεμβαίνει

(1) Θουκυδ. β. 2. κ. 84. — Στράβ. β. 8. κ. 335. (2) Θουκυδ. β. 2, κ. 86. (3) Στράβ. β. 8, σ. 335. (4) Πλίν. Φυσ. ἱστ. β. 4, κ. 2.

(5) Στράβ. β. 8, σ. 335. (6) Πaus. Ἀχ. κ. 23.

εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἀνωτέρω παλαιῶν συγγραφέων (1). περίξ τοῦ φρουρίου εἰσὶν ἔλη καὶ τινες μεταξὺ αὐτῶν ἐμφυτεύσεις Κορινθιακῆς σταφίδος· τὸ δὲ πρὸς τὴν στερεὰν μέτωπον φυλάττεται ὑπὸ τάφρου κοινωνούσης ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν. — Τὸ Ρίον καὶ τὸ ἀπέναντι Ἀντίρριον λέγονται συνάμα διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος τὰ Μικρὰ Δαρδανέλια. Εἰς Ρίον ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικόν.

ἌΡΑΞΟΣ, ἀπέχει 60 στάδια τῆς πόλεως Δύμης πρὸς δυσμὰς, 100 τῆς νήσου Δολίχης, μιᾶς τῶν Ἐχινάδων παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου καὶ 1,000 τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο εἶναι χθαμαλόν, καὶ κατ' αὐτὸ περατοῦται ἡ ἀρκτῶα παραλία τῆς Πελοποννήσου (2). ὁ Ἄραξος ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ Λαχιάς καὶ Ἠλείας, πρὶν διορισθῇ ὁ ποταμὸς Ἀάρισσος (3). — Παρὰ τὸν Ἄραξον, μεταξὺ αὐτοῦ κατὰ τὸ νοτ.-ἀνατολικόν καὶ τῆς πόλεως Δύμης ἦν φρούριον τῶν Δυμαίων καλούμενον ΤΕΪΧΟΣ καὶ ὅπερ, ὡς ἔλεγον, ὠκοδόμησεν ὁ Ἡρακλῆς, πολεμῶν τοὺς Ἠλείους, ὅπως ἔχῃ αὐτὸ ὀρμητήριον κατ' ἐκείνων (4).

* Ἄραξος, κοιν. Κάβο Παπᾶ· πλησίον αὐτοῦ κατ' ἀνατολὰς ὑπάρχει λίμνη μικρὰ, ἐπιμήκης, ἐκτεινομένη ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, καὶ ὀνομαζομένη Καλογριά ἢ Καβροστάσι· οὐδὲν δὲ μνημεῖον ὑπάρχει ἐπ' αὐτοῦ, ὡς οὐδὲ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρχεν.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΚΡΙΟΣ, ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον καὶ ἐκδιδύς παρὰ τὴν Αἴγιραν εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλ-

(1) Λήκ. Τ. 2, κ. 14, σ. 148, 149. (2) Στράβ. β. 8, σ. 337, 338, 458. (3) Πλυσ. Ἠλ. κ. 16. (4) Πολύβ. β. 4. κ. 59.

που· ὠνομάσθη, ὡς ἔλεγον, ἀπό τινος τῶν Τιτάνων Κριοῦ καλουμένου (1).

* Ποτάμι τῆς Χασιᾶς (2).

ΚΡἈΘΙΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Κράθιδος τῆς Ἀρκαδίας καὶ ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον, ἐξέδιδε παρὰ τὴν πόλιν Αἰγᾶς εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ὁ Κρᾶθις ἐπληθύνετο ἐκ δύο ποταμῶν, ἐξ ἑαυτοῦ καὶ ἐκ τῆς Στυγὸς τῆς ἐκδιδούσης εἰς αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τῆς συγκράσεως τῶν δύο ὠνομάσθη Κρᾶθις (3) καὶ ἦν ἀένναος. Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου ὠνομάσθη καὶ ποταμὸς Κρᾶθις εἰς Ἰταλίαν, κατὰ τὴν χώραν τῶν Βρεττίων, παρὰ τὴν πόλιν Κρότωνα. Οὐ πόρρω τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κράθιδος, κατὰ δεξιάν τῆς ὁδοῦ ἦν τάφος καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἰκὼν γεγραμμένη ἀνθρώπου ἱσταμένου πλησίον ἵππου· ἀπὸ δὲ τοῦ τάφου ἐν ἀποστάσει 30 σχεδὸν σταδίων πρὸς ἀνατολὰς ἦν ὁ καλούμενος Γαῖος θς ἦν ναὸς Γῆς ἐπιλεγομένης Εὐρυτέρνου καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ξόانون αὐτῆς ἀρχαιότατον. Τοῦ ναοῦ τούτου ἡ ἱερεία ὤφειλεν οὐδὲ πρότερον νὰ εἶχε πειραθῇ πλέον ἢ ἐνὸς ἀνδρὸς καὶ τὸ ἀπὸ τούτου νὰ ἀγιστεύῃ· ἐδοκιμάζετο δὲ πίνουσα αἶμα ταύρου καὶ ἂν ἐφωρᾷτο μὴ ἀληθεύουσα, ἐτιμωρεῖτο ἀμέσως· ἂν συνέβαινε δὲ ἀμφισβήτησις μεταξὺ πολλῶν γυναικῶν περὶ τῆς ἱερωσύνης, προετιμᾶτο ἡ λαχοῦσα κατὰ κλήρωσιν (4).

* Ἀκρατοπόταμος ἢ Ποτάμι τῆς Ἀκράτας· ὁ ποταμὸς οὗτος μεταξὺ πάντων τῶν τῆς Ἀχαΐας εἶναι ὁ μόνος ὡς καὶ τὸ πάλαι ἀένναος, καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ θέρος ξηραίνεται καθ' ὅλοκληρίαν.

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 27 Τελ. (2) Δήκ. Τ. 3. κ. 21. σ. 592, 593.

(3) Στράβ. β. 8. σ. 386. (4) Πaus. Ἀχ. κ.—Ἡρόδοτ. β. 1. κ. 145.
— Στράβ. β. 8. σ. 386.

ΒΟΥΡΑΪΚΟΣ· ἔρρεε κατὰ τὴν ἐκ τῆς Βούρας εἰς τὴν θάλασσαν κατάβασιν καὶ παρ' αὐτῷ ἦν ἐντὸς σπηλαίου ἄγαλμα μικρὸν Ἡρακλέους ἐπιλεγομένου Βουραϊκοῦ παρ' οὗ ἐλάβανον καὶ μαντεύματα ἐπὶ πίνακος δι' ἀστραγάλων κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· ὁ ἐξαιτούμενος τὸ μάντευμα προσήχετο πρὸ τοῦ ἀγάλματος, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν λαμβάνων τέσσαρας ἀστραγάλους ἐξ ὧων ἔκειντο ἄφθονοι παρὰ τῷ Ἡρακλεῖ, ἔρριπτεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς τραπέζης· δι' ἕκαστον δὲ ἀστράγαλον ἦσαν σχήματα γεγραμμένα ἐπὶ πίνακος καὶ ἡ ἐξήγησις ἐκάστου σχήματος. Ἡ Ἑλίκη ἔκειτο κατ' ἀριστερὰν τοῦ Βουραϊκοῦ Ἡρακλέους ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων· κατὰ δὲ δεξιὰν ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Κρᾶθις (1).

* Ποτάμι τῶν Καλαβρύτων.

ΕΡΑΣΙΝΟΣ, πηγάζων ἐκ τῆς Ἀρκαδίας, ἔρρεεν εἰς τὸν κατὰ τὴν Βοῦραν αἰγιαλὸν (2), πρὸς δυσμὰς τοῦ Βουραϊκοῦ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν.

ΚΕΡΥΝΙΤΗΣ· πηγάζων ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Κερυνείας, ἔρρεε διὰ τῆς Λατῆας παρὰ τὴν πόλιν Κερύνειαν (3).

* Μποχούσια (4).

ΣΕΛΙΝΟΥΣ ἢ ΣΕΛΙΝΟΣ· ἔρρεε μεταξὺ Αἰγίου καὶ Ἑλίκης (5), καὶ οὐχὶ διὰ μέσου τῆς πόλεως τῶν Αἰγίων, ὡς ἡμαρτημένως λέγει ὁ Στράβων (6)· οὐδεὶς ποταμὸς ἔρρεε ποτὲ δι' αὐτῆς τῆς πόλεως· ἴσως ὁ γεωγράφος ἐννοεῖ διὰ μέσου τῆς χώρας τῶν Αἰγίων.

* Ποτάμι τῆς Βοστίτσας (7).

ΜΕΓΑΝΙΓΑΣ· ῥέων διὰ τῆς χώρας τοῦ Αἰγίου πλησίον τῆς πόλεως εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ποτ. Φοίνικος (8).

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 25. (2) Στράβ. β. 8. σ. 371. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 25.

(4) Λήκ. Τ. 3. κ. 31. σ. 403. (5) Πaus. Ἀχ. κ. 24. (6) Στράβ. β. 8. σ. 387. (7) Λήκ. Τ. 3. κ. 31. σ. 407. (8) Πaus. Ἀχ. κ. 23.

* Κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμιδίου τούτου ὑπάρχει λιμενίσκος κάτωθεν τῶν κρηνῶν καὶ τοῦ μεγάλου πλατάνου· εἰς τὸν λιμενίσκον τοῦτον μετακομιζομένη συνήθως διὰ λέμβων ἢ πανταχόθεν τῆς Ἀχαΐας Κορινθιακὴ σταφίς, ἐμβιβάζεται εἰς τὰ πλῆθ᾽.

ΦΟΪΝΙΕ· ποταμίδιον ἔλαττον τοῦ Μεγανίου, μικρὸν ἀπέχον αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς, καὶ ῥέον ὡσαύτως διὰ τῆς χώρας τοῦ Αἰγίου εἰς τὴν θάλασσαν (1).

ΒΟΛΙΝΑΪΟΣ· ἔρρεε κατ' ἀνατολὰς τῆς πόλεως Ἀργυρᾶς, καὶ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ὑπῆρξε ποτὲ πόλις Βολίνα. Εὐρυθεύετο ὅτι ὁ Ἀπυλλων ἠράσθη ποτὲ παρθένου ὀνομαζομένης Βολίνης ἥτις φεύγουσα, ἐρρίφθη εἰς τὴν κατὰ τοῦτο θάλασσαν καὶ ἐγένετο ἀθάνατος κατὰ χάριν τοῦ Ἀπόλλωνος (2).

ΣΤΕΛΕΜΝΟΣ, κατὰ τὸ βορειὸν τῶν Πατρῶν, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ Χαράδρου· ἐνομίζετο ὅτι ὅσοι ἐλούοντο εἰς τὸν Σέλεμνον, εἴτε ἄνδρες, εἴτε γυναῖκες, ἐπελανθάνοντο τοῦ ἔρωτος καὶ ἐθεραπεύοντο ἀπὸ τοῦ πάθους τούτου (3).

ΧΑΡΑΔΡΟΣ, κατὰ τὸ βόρειον τῶν Πατρῶν μεταξὺ δύο ἄλλων ποταμῶν, τοῦ Σελέμνου καὶ τοῦ Μειλίχου. Ἐδόξαζον ὅτι ἂν τὰ βοσκήματα ἔπινον κατὰ τὸ ἕαρ ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ Χαράδρου, ἔτικτον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄρῳ· διὸ καὶ οἱ ποιμένες ἀπεμάκρυνον τούτου τοῦ τόπου τὰ ποίμνια, ἵνα τίκτωσι θήλεα· μόνοι δὲ οἱ βουκόλοι κατέλειπον τὰς βοῦς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, διότι οἱ ταῦροι ἦσαν ἐπιτηδειότεροι τῶν θηλείων βοῶν πρὸς τε τὰς θυσίας καὶ εἰς τὰ ἔργα (4).

ΜΕΪΛΙΧΟΣ, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ Χαράδρου καὶ οὐ πόρῳ τῆς πόλεως

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 23. (2) Παυσ. αὐτ. (3) Παυσ. αὐτ. — Περὶ ὧσων ἐμυθεύθησαν περὶ τοῦ ποτ. Σελέμνου ἴδε Ἀργυρὰ πόλις. (4) Παυσ. Ἀχ. κ. 22.

πρὸς τὸ βόρειον. Πλησίον τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς τῆς Τρικλαρίας Ἀρτέμιδος κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ (1). Ὁ Μελίχος ἐκαλεῖτο πρότερον Ἀμείλιχος δι' αἰτίαν τοιαύτην : Οἱ Ἰῶνες οἱ οἰκοῦντες τὰς τρεῖς πόλεις, Ἀρόην (Πάτρας), Ἄνθειαν καὶ Μεσάτιν εἶχον ἐν κοινῷ τό τέμενος καὶ τὸν ναὸν τῆς Τρικλαρίας Ἀρτέμιδος καὶ ἤγον ἑορτὴν πρὸς τιμὴν αὐτῆς καὶ παννυχίδα καθ' ἕκαστον ἔτος· τὴν δὲ ἱερωσύνην εἶχε παρθένος μέχρι τοῦ καιροῦ τῆς ὑπανδρείας αὐτῆς· ἦν δέ ποτε ἱέρεια ἡ Κομαιθῶ, παρθένος ὠραιότατη, ἥς ἠράσθη ὁ Μελάνιππος, νέος ὑπερβαίνων τὰ τε ἄλλα καὶ τὴν εὐπρέπειαν τῆς ὀψείως πάντας τοὺς συνηλικιώτας αὐτοῦ· ὥς δὲ ἀντηρᾶτο ἐπίσης ὑπὸ τῆς παρθένου, ἐζήτησεν αὐτὴν εἰς γάμον παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ἀλλ' ἀπήντησεν ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῶν γονέων καὶ αὐτοῦ καὶ ἐκείνης· καὶ τότε οἱ νέοι οὗτοι ἐπλήρωσαν τὴν ὁρμὴν τοῦ ἔρωτος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος, ὃν ἔμελλον καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ μεταχειρίζωνται ὡς θάλαμον· ἀλλ' ὀργισθεῖσα ἡ θεὰ, ἔφθειρε τὴν γῆν καὶ ἀπέστειλεν ἀκαρπίαν καὶ νόσους ἀσυνήθεις καὶ θανάτους πλείους τῶν πρότερον· καταφυγόντες δὲ οἱ κάτοικοι ἐπὶ τὸ ἐν Δελφοῖς χρηστήριον, ἔλοβον παρὰ τῆς Πυθίας χρησμὸν ὃς ἀνακαλύπτων τὸ ἀνόμημα τοῦ Μελάνιππου καὶ τῆς Κομαιθοῦς, ἐπέταττε νὰ θυσιάσωσιν ἀμφοτέρους εἰς τὴν Ἄρτεμιν, καὶ ἀνὰ πᾶν ἔτος νὰ θύωσι παρθένον καὶ παῖδα τοὺς καλλίστους τὸ εἶδος, καὶ ἐκ ταύτης τῆς θυσίας ὠνομάσθη Ἀμείλιχος ὁ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Τρικλαρίας Ἀρτέμιδος ῥέων ποταμὸς ὃς πρὸ τούτου οὐδὲν εἶχεν ὄνομα· ἐπαύθη δὲ μετὰ καιρὸν ἡ ἀνθρωποθυσία αὕτη τοιουτοτρόπως. Κατὰ προγενεστέραν ἐποχὴν εἶχον λάβῃ οἱ κάτοικοι χρησμὸν ἐκ Δελφῶν ὅτι βασιλεὺς ξένος

---

(1) Παν. Ἀχ. κ. 22.

ἐρχόμενος εἰς τὸν τόπον, καὶ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ θεὸν ξενικόν, θὰ παύσῃ τὰ εἰς τὴν θυσίαν τῆς Τρικλαρίας τελούμενα· κυριευθείσης δὲ τῆς Τρωάδος, καὶ τῶν Ἑλλήνων μεριζομένων τὰ λάφυρα, Εὐρύπυλος ὁ Εὐαίμονος ἔλαβε λάρνακα λαχοῦσαν αὐτῷ καὶ περιέχουσαν ἄγαλμα τοῦ Διονύσου, ἔργον μὲν, ὡς ἔλεγον, τοῦ Ἡφαίστου, δοθὲν δὲ δῶρον παρὰ τοῦ Διὸς τῷ Δαρδάνῳ. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἄλλαι δύο γυνῶμαι περὶ τῆς λάρνακος ταύτης· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ὁ Αἰνεΐας φεύγων ἀπέλιπεν αὐτήν· οἱ δὲ ὅτι ἔρριψεν αὐτήν ἡ Κασσάνδρα, ἵνα γένηται συμφορὰ τῷ εὐρόντι· ἅμα δὲ ἀνοίξας ὁ Εὐρύπυλος τὴν λάρνακα, εἶδε τὸ ἄγαλμα, ἐγένετο ἔκφρων· καὶ ὀλιγάκις μὲν συνήρχετο, τὸ δὲ πλεῖστον τοῦ καιροῦ ἐμαίνετο· οὕτω δὲ διακείμενος δὲν ἔπλευσε πλέον εἰς Θεσσαλίαν, ἀλλ' εἰς τὸν κόλπον τῆς Κίρρας, καὶ ἐκεῖθεν ἀναβὰς εἰς Δελφοὺς, ἡρώτα περὶ τῆς νόσου αὐτοῦ, καὶ ἔλαβε χρησμὸν ὅτι ὅπου ἂν εὕρῃ ἀνθρώπους θύοντας ἄσυνήθη θυσίαν, ἐκεῖ νὰ ἰδρῦσῃ τὴν λάρνακα καὶ νὰ κατοικήσῃ· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνεμος ἔφερε τὰς ναῦς τοῦ Εὐρυπύλου εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀρόην θάλασσαν, ἐκβὰς εἰς τὴν γῆν, εὔρε παῖδα καὶ παρθένον ἀχθέντας ἤδη ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς Τρικλαρίας, καὶ τότε καὶ ὁ Εὐρύπυλος καὶ οἱ ἐγχώριοι ἐνόησαν τὰ τοῦ χρησμοῦ, καὶ οὕτως ἐπαύθη καὶ ἡ νόσος τοῦ Εὐρυπύλου καὶ ἡ ἀνθρωπίνῃ θυσία, καὶ ὁ ποταμὸς ἀντὶ Ἀμειλίχου μετωνομάσθη Μείλιχος. Τὸ δὲ μνῆμα τοῦ Εὐρυπύλου ἦν μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Λαφρίας Ἀρτέμιδος (1), καὶ οἱ Πατρεῖς ἀπέδιδον τιμὰς ἐνιαυσίους εἰς αὐτὸν, ὅτε ἐπανηγύριζον τὴν ἑορτὴν τοῦ εἰς τὴν λάρνακα Διονύσου, ὅς ἐπωνομάζετο Αἰσυμνήτης· ἐξελέγοντο δὲ ἐκ τοῦ δήμου ἑννέα ἄνδρες καὶ ἑννέα γυναῖκες ἐξειδιασμένως

---

(1) Παντ. Ἀχ. κ. 19.

πρὸς θεραπείαν τοῦ Αἰσυμνήτου, καὶ ἐν τινι τῶν νυκτῶν τῆς ἐρητῆς ὁ ἱερεὺς ἐξέφερε τὴν λάρνακα καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων παίδων φορούντων στεφάνους σταχίων καθ' οἷον τρόπον ἐστεφανοῦντο ποτὲ καὶ οἱ θυόμενοι εἰς τὴν Ἄρτεμιν, κατέβαινον εἰς τὸν Μείλιχον, ἐνθα ἀπυθέτοντες οἱ παῖδες πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοὺς σταχίνους στεφάνους, ἀφ' οὗ ἐλούοντο εἰς τὸν Μείλιχον, ἐπειθήντο ἄλλους στεφάνους κισαίνους καὶ ἐπορεύοντο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Αἰσυμνήτου (1).

* Σιχενά· ῥέει ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διὰ μέσου δύο ὁμωνύμων αὐτοῦ χωρίων, Ἐπάνω Σιχενῶν καὶ Κάτω Σιχενῶν κατὰ τὸ βόρειον τῶν Πατρῶν.

ΓΑΛΥΚΟΣ, ἐκδιδούς εἰς τὴν θάλασσαν οὐ πόρρω τῆς πόλεως Πατρῶν πρὸς δυσμὰς.

* Λεῦκα· ἂν καὶ μικρὸν τὸ ποτάμιον τοῦτο, ἐνίοτε πληθύνεται καὶ καθίσταται δυσδιάβατον καὶ τρομερὸν ἢ ἐκ Πατρῶν ἀπόστασις τῆς Λεύκας λογίζεται 25 λεπτῶν.

ΠΕΪΡΟΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ἑρμάνθου, καὶ ῥέων παρὰ τὰς Φαράς καὶ τὴν Ὠλενον, ἐξέειδεν εἰς τὸν Πατραῖον κόλπον· αἱ Πάτραι ἀπέιχον περίπου 80 σταδίου ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πείρου· Ὁ ποταμὸς οὗτος ὠνομάζετο Πείρος· ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων Πίερος· ὑπῆρχε παρ' αὐτὸν ἄλσος πλαταίων μεγίστων καὶ παλαιοτάτων (2).

* Κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς ῥοῆς αὐτοῦ ὁ ποταμὸς οὗτος ὀνομάζεται Ὠλωνος ἢ Βοτάμι τοῦ Νεζιρᾶ· κατὰ δὲ τὸ κάτω Καμενίτσα ἀπὸ τινος χωρίου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος κειμένου κατὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν γέφυρα λεγομένη τὸ Γεφύρι τῆς Πολυχρονιάς.

(1) Περὶ Ἀχ. κ. 20. (2) Δὺ. γ. 18, 22.

ΜΕΕΛΑΣ, ῥέων παρὰ τὴν πόλιν Ὠλενον, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ὁ Στράβων λέγει αὐτὸν μέγαν ποταμὸν (1), κατὰ σύγκρισιν βεβαίως ἄλλων ἐλαττόνων ἐκείνου τοῦ μέρους. ὁ δὲ Πausanίας τίθησι τὴν πόλιν Ὠλενον παρὰ τὸν ποταμὸν Πειῖρον (2), ὥς ἡ ὁ Πειῖρος ὠνομάζετο ἐνταῦθα Μέλας, ἢ ἡ γραφὴ τοῦ Στράβωνος εἶναι ἡμαρτημένη.

ἈΧΕΛΩΟΣ, ῥέων κατὰ τὴν Δύμην, καὶ δεχόμενος τὸν Τευθέαν, ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν (3).

ΤΕΥΘΕΑΣ, ἐξέδιδεν εἰς τὸν κατὰ τὴν Δύμην ῥέοντα Ἀχελῶον, καὶ ἐδέχετο τὸν Καύκωνα· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ Τευθέας πολίχνης τινὸς τῶν εἰς τὴν Δύμην συνωκισθεῖσων (4).

* Κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τούτου κεῖται τὸ χωρίον Ἐπάω-Αχαΐα ὅπερ θεωρεῖται ὡς κατέχον τὴν θέσιν τῆς πολίχνης Τευθέας καὶ ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τῆς Κάτω-Αχαΐας (5).

ΚΑΥΚΩΝ, ῥέων μεταξὺ τῆς Δύμης καὶ τῆς Τριταίας, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Τευθέαν· ἀπ' αὐτοῦ ἔλαβεν ἴσως ἡ Δύμη τὸ ἐπίθετον Καυκωνίς (6).

ΛΑΡΙΣΣΟΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Σκόλλιδος τοῦ κατὰ τὸν Ὀμηρον Ὠλενία πέτρα λεγομένου, καὶ καθιστῶν τὸ ὄριον μεταξὺ Αχαΐας καὶ Ηλείας κατὰ τὸ Βουπράσιον, διεχώριζε τὴν χώραν τῆς Ἀχαΐκῃς πόλεως Δύμης ἀπὸ τῆς Ηλείας (7), καὶ κατὰ νότον τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐπὶ τοῦ Λαρίσπου ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Λαρισισίας· ἀπέιχε δὲ ὁ Λαρίσσος κατὰ τὸν Πausanίαν τῆς μὲν Δύμης

(1) Στράβ. β. 7, σ. 386. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 18. (3) Στράβ. β. 8, σ. 342. (4) Στράβ. β. 8, σ. 342. (5) Δῆκ. Τ. 2, κ. 15, σ. 157.

(6) Στράβ. β. 8, σ. 342. (7) Στράβ. β. 8, σ. 387.

περίπου 300 σταδίου (1), τῆς δὲ Ἡλίδος 157 (2)· ἀλλ' ἢ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ τούτου μεταξὺ Δύμης καὶ Λαρίσσου ἀναφερομένη ἀπόστασις φαίνεται ὑπερβολικὴ καὶ ὅλως ἀδύνατος, διότι οὐδὲ ἡ τοῦ Ἀλφειοῦ ἀπὸ τῆς Δύμης ἀπόστασις εἶναι τοσαύτη· κατὰ ἀλήθειαν δὲ ὁ Λάρισσος ἀπέχει τῆς Δύμης μόνον 50 στάδια (3).

* Ὁ Λάρισσος ὀνομάζεται τανῦν Ὀριόλος.

ΠΟΛΕΙΣ.

ΠΕΛΛΗΝΗ, πόλις μία τῶν δώδεκα κειμένη κατὰ τὸ μεσόγειον καὶ ἔχουσα λιμένα καλούμενον Ἀριστοναύτας καὶ ἀπέχοντα αὐτῆς 60 σταδίους (4). Ἡ χώρα τῆς Πελλήνης ἐξετείνετο πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Χελυδορέας· ὠμόρει δὲ πρὸς ἀνατολὰς μετὰ τῆς Σικυωνίας καὶ κατὰ τὰ μεθόρια ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Σύθας (5). Ἡ Πελλήνη ἦν φρούριον ὀχυρὸν καὶ ἔκειτο μεταξὺ τῶν πόλεων Σικυῶνος καὶ Αἰγείρας (6), κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς πρώτης καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς δευτέρας. — Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐκ πάντων τῶν Ἀχαιῶν οἱ Πελληνεῖς μόνον συνεπολέμουν κατὰ πρῶτον μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, δόντες αὐτοῖς καὶ πλοῖα, ἔπειτα δὲ καὶ πάντες οἱ Ἀχαιοὶ συνεμάχησαν μετ' αὐτῶν (7)· διέμειναν δὲ οἱ Πελληνεῖς μέχρι τοῦ τέλους σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων οὔτινες τῷ δεκάτῳ ἐνάτῳ ἔτει τοῦ εἰρημέμου πολέμου ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον παρ' αὐτῶν, συνάμα δὲ καὶ παρὰ τῶν Σικυωνίων καὶ τῶν Ἀρκαδίων δέκα πλοῖα (8).

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 17. (2) Πaus. Ἡλ. κ. 26 Τελ. (3) Λήκ. Τ. 2. κ. 15. σ. 166. (4) Πaus. Κερ. κ. 12—Ἀχ. κ. 26—Στράβ. β. 8. σ. 386.

(5) Πaus. Ἀχ. κ. 27. (6) Στράβ. β. 8. σ. 385. (7) Θουκυδ. β. 2. κ. 9. (8) Θουκυδ. β. 8. κ. 3.

Μετὰ καιρὸν δὲ διελύθη ἡ φιλικὴ μεταξὺ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Πελληνέων σχέσις, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἄγιδος τοῦ Εὐδαμίδους εἶλον τὴν Πελλήνην ἐξ ἐπιδρομῆς, ἀλλὰ πολεμηθέντες καὶ νικηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ, κατέλιπον τὴν Πελλήνην καὶ ἀπεχώρησαν ὑπόσπονδοι (1). — Οἱ Πελλήνεῖς ἀνέθεσαν ποτὲ εἰς Ὀλυμπίαν ἀνδριάντα Ἀγαθίνου τοῦ Θρασυβούλου (2). — Ἡ Πελλήνη ἔλαβε τὸ ὄνομα, κατὰ μὲν τὴν δόξαν τῶν Πελληνέων, ἀπὸ τοῦ Πάλλαντος, ἐνὸς τῶν Τιτάνων, κατὰ δὲ τοὺς Ἀργεῖους ἀπὸ τοῦ Ἀργεῖου Πέλληνος τοῦ Φόρβαντος τοῦ Τριόπα. — Μεταξὺ τῆς Πελλήνης καὶ τῆς Αἰγείρας ἦν πόλισμα Γονοῦσα ἢ Δονοῦσα. Ἐκεῖτο δὲ ἡ Πελλήνη ἐπὶ λόφου λήγοντος εἰς ὃν κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ τοῦτο μὲν τὸ μέρος τοῦ λόφου ἦν ἀκατοίκητον ὡς ἀπότομον· κατὰ δὲ τὸ χθαμαλότερον κατωκεῖτο ἡ πόλις οὐχὶ συνεχὴς ἀλλὰ διηρημένη εἰς δύο μοῖρας ὑπὸ τῆς ἐν τῇ μεταξὺ ὑψουμένης κορυφῆς (3). — Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀριστοναυτῶν εἰς Πελλήνην ἦν ἄγαλμα τετράγωνον Ἑρμοῦ ἐπιλεγομένου Δολίου ἔχον γένεια καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πῖλον· καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν πλησίον τῆς πόλεως ναὸς Ἀθηνᾶς κατεσκευασμένος ἐκ λίθου ἐπιχωρίου, τὸ δὲ ἄγαλμα ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, ἔργον Φειδίου ἀρχαιότερον τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν ταῖς Πλαταιαῖς ἀγαλμάτων τῆς θεᾶς ταύτης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου. Ἰπῆρχε δὲ, ὡς ἔλεγον οἱ Πελλήνεῖς, καὶ ἄδυτον τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς ὑπὸ τὸ βάθρον τοῦ ἀγάλματος· ἦν δὲ ὕγρὸς ὁ ἐκ τοῦ ἀδύτου ἐξερχόμενος ἀήρ καὶ δι' αὐτὸ ὡς πρὸς τὸ ἐλεφάντινον ὁστοῦν ἐπιτήδειος. Ἄνωθεν δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθη-

(1) Πaus. Κορ. κ. 8. (2) Πaus. Ἡλ. κ. 13. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 26.

νᾶς ἦν ἄλλος περιτετειχισμένον τῆς Σωτείρας Ἀρτέμιδος εἰς
 ἦν ὤμνουν κατὰ τὰς μεγίστας περιστάσεις· οὐδεὶς δὲ εἰσῆρχετο
 εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἐκτὸς τῶν ἱερέων οἱ ἐξελέγοντο ἐκ τῶν
 ἐπιχωρίων κατὰ τὴν εὐκλειαν τοῦ γένους αὐτῶν. Ἀπαντικρὺ
 δὲ τοῦ ἄλλους τῆς Σωτείρας ἦν ναὸς Διονύσου Λαμπτήρος,
 καὶ εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἦγον ἑορτὴν Λαμπτηρίαν, καὶ ἐκόμι-
 ζον δᾶδας διὰ νυκτὸς εἰς τὸν ναόν, καὶ ἔθετον κρατῆρας
 αἶνου ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν. Ἦν δὲ ἐν Πελλήνῃ καὶ ναὸς
 Ἀπόλλωνος Θεοξενίου καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ χαλκοῦν, καὶ
 ἐπετέλουν ἀγῶνα Θεοξένια λεγόμενον, οὗ τὸ ἄλλον ἦν ἀργύ-
 ριον, καὶ ἡγωνίζοντο εἰς τοῦτον ἄνδρες τῶν ἐπιχωρίων· πλη-
 σίον δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ναὸς Ἀρτέμιδος ἐν σχήματι
 τοξευούσης. Ἦν δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ κύτος κρήνης καὶ τὰ
 ἐκ τῆς βροχῆς ἐν αὐτῇ συναγόμενα ὕδατα μετεχειρίζοντο
 ὡς λουτρὰ, διότι δὲν ἦσαν πολλαὶ αἱ ὑπὸ τὴν πόλιν πηγαὶ
 τοῦ ποτίμου ὕδατος· τὸ δὲ χωρίον ἐν ᾧ ἦσαν αἱ πηγαὶ
 αὗται ἐκαλεῖτο Γλυκεῖαι. Εἶχε δὲ καὶ Γυμνάσιον ἡ Πελλήνη
 πρὸς ἄσκησιν τῶν ἐφηβων, καὶ οὐδεὶς πρὶν ἐφηβεύσῃ ἐδύ-
 νατο νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὴν πολιτείαν. Ἐντὸς τοῦ γυμνασίου
 ἵστατο ὁ ἀνδριάς τοῦ ἐκ Πελλήνης Προμάχου, ὃς ἦν υἱὸς
 τοῦ Δρύωνος καὶ ἐνίκησε πολλάκις εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, εἰς
 τὸν Ἰσθμὸν καὶ εἰς τὴν Νεμέαν. Ὑπῆρχε δὲ εἰς Πελλήνην
 καὶ ναὸς Εἰλειθυίας, κατὰ τὴν ἐλάττονα μοῖραν τῆς πόλεως·
 κάτωθεν δὲ τοῦ γυμνασίου ἦν τόπος Ποσειδῖον καλούμενος.
 Ὁ τόπος οὗτος τὰ μὲν ἀρχαιότερα ἦν δῆμος· ὕστερον ἐρη-
 μώθη, ἀλλ' ἐθεωρεῖτο καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἐτι-
 καιροὺς ὡς ἱερὸς τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐν ἀποστάσει δὲ ὡς ἐξή-
 κοντα σταδίων ἀπὸ τῆς Πελλήνης ἦν τὸ Μυσαῖον, ναὸς Δή-
 μητρος, Μουσίας ἰδρυθεὶς ὑπὸ τινος Ἀργείου, Μυσίου καλου-
 μένου, ὃς, κατὰ τὸν λόγον τῶν Ἀργείων, ἐδέξατο τὴν Δήμητρα

ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἐντὸς τοῦ Μυσαίου ἦν ἄλλος κατάφυτον καὶ κατάρρυτον ἐν ᾧ ἦγον ἑπταήμερον ἑορτὴν τῆς Δήμητρος, καὶ μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ Μυσαίου ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ καλούμενος Κῦρος ἐνθα ἤρχοντο πρὸς θεραπείαν οἱ ἀσθενεῖς, καὶ ὕδωρ ἄφθονον ἔρρεε περὶ τὸν ναόν, καὶ ἐπὶ τῆς μεγίστης τῶν πηγῶν ἦν ἰδρυμένον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ (1). — Παρὰ τὴν Πελλήνην ἦν φρούριον ὀχυρὸν Ὀλερος καλούμενον (2).

* Ὁ λόφος ὁ ὀνομαζόμενος ἤδη Ζουγρὰ ἐνθα ὑπάρχει καὶ χωρίον Ζουγρὰ εἶναι ἐκεῖνος ἐφ' οὗ ὑπῆρξεν ἡ Πελλήνη· τὰ ἐρείπια αὐτῆς εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου καὶ περὶ αὐτόν· ἡ θέσις καὶ αἱ ἀποστάσεις εἰσὶν ἀπαραλλάκτως αἱ αὐταὶ ὡς περιγράφονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων (3).

ΠΕΛΛΗΝΗ, κώμη μεταξὺ τῶν πόλεων Πελλήνης καὶ Αἰγῶν, κατὰ μόνον τὸν Στράβωνα, ὃς λέγει πρὸς τούτοις ὅτι ἐξ αὐτῆς ἦσαν αἱ Πελληνικαὶ λεγόμεναι χλαῖναι αἱ τιθέμεναι ἄθλα κατὰ τοὺς ἀγῶνας (4). Ὁ Λήκιος παρατηρεῖ ὅτι ἐπειδὴ ἡ Φελλόη ἐκεῖτο κατ' ἀκρίβειαν ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένης θέσεως, ὑπάρχει ἴσως λάθος περὶ τὸ ὄνομα, καὶ αἱ χλαῖναι, ἃν καὶ ὀνομαζόντο Πελληνικαί, ἴσως ὅμως κατεσκευάζοντο εἰς Φελλόην· διότι τῷ ὄντι ἡ Φελλόη, ὡς ἔχουσα ἀφθονίαν ὑδάτων, ἦν ἐπιτηδειοτέρα εἰς κατασκευὴν χλαινῶν ἢ ἡ Πελλήνη, ἥς τὰ ὕδατα ἦσαν σπάνια, τοῦλάχιστον ἐντὸς τῆς πόλεως (5).

ΔΟΝΟΥΣΑ, πόλισμα μεταξὺ τῶν πόλεων Αἰγείρας καὶ Πελλήνης ὑπήκοον τῶν Σικυωνίων ὑφ' ὧν καὶ κατεσκάφη· ἡ Δονοῦσα μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 27. (2) Στράβ. β. 8. σ. 386. (3) Λήκ. Τ. 3. κ. 27. σ. 214. 215. (4) Στράβ. β. 8. σ. 386. (5) Λήκ. Τ. 3, κ. 31, σ. 390.

Οἳ θ' ὕπερῃσιν τε καὶ αἰπεινῇν Δονόεσσαν (1).

Ὅποταν δὲ τὰ ἔνθεν κακείθεν διεσπαρμένα καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῇ μνήμῃ μόνον φυλαττόμενα ἔπη τοῦ Ὀμήρου ἡθροίζοντο ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου, ἢ αὐτὸς ὁ Πεισίστρατος, ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ μετεποίησεν ὑπὸ ἀγνοίας τὸ ὄνομα, καὶ ἀντὶ Δονόεσσαν ἔγραψε Γονόεσσαν (2). Μέλας ὁ Ἀντάσου πρόγονος δὲ Κυψέλου κατήγετα ἐκ ταύτης τῆς Δονούσης ἢ Γονούσης. Ὁ Μέλας οὗτος ὀρμηθεὶς μετὰ στρατιᾶς Δωριέων ἐκ Δονούσης, ἦλθεν εἰς Κόρινθον, ζητῶν συνοίκησιν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου Ἀλήτης φοβούμενος τὸν ἀπαγορεύοντα τοῦτο χρησμὸν, δὲν ἐδέχθη αὐτὸν κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ὕστερον ἐπανελθόντα καὶ δεόμενον, καὶ ἄκων παρέλαβεν αὐτὸν σύνοικον (3).

* Ἡ κορυφὴ ἧς κάτωθεν κεῖται τὸ πανδοχεῖον (Χάνι) τὸ λεγόμενον Καμάρας εἶναι ἡ θέσις τῆς Δονούσης. Ἡ κορυφὴ αὕτη προσφυῶς ὠνομάσθη αἰπεῖα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ὡς οὔσα ὑψηλοτέρα τῆς ἀκροπόλεως τῆς Κορίνθου καὶ μᾶλλον καταφανής ὡς μᾶλλον ἀπότομος καὶ ἐπίσης μεμονωμένη (4).

Αἶγεια, πόλις μία τῶν δώδεκα μεταξὺ Πελλήνης καὶ Αἰγῶν (5). ἔκειτο ἐπὶ λόφῳ ὑψηλῷ καὶ δυσβάτῳ, καὶ ἔνευεν ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς πρὸς τὸν Παρνασσὸν καὶ ταῦτα τὰ μέρη τῆς ἀντίπερα χώρας· ἀπέιχε δὲ τῆς θαλάσσης, κατὰ τὸν Πολύβιον, ὅσον ἑπτὰ στάδια (6). κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν, ἡ ἀπόστασις ἦν δώδεκα σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως μέχρι τοῦ λιμένος αὐτῆς, ὃς ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα ὡς καὶ ἡ πόλις, καλούμενος Αἶγεια ἢ λιμὴν τῶν

(1) Ὀμ. Ἰλ. Β, σ 573. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (3) Πaus. Κορ. κ. 4 — Ἠλ. κ. 18. (4) Δῆκ. Τ. 3, κ. 31, σ. 385. (5) Στράβ. β. 8, σ. 365. (6) Πολύβ. β. 4, κ. 57.

τῶν Αἰγειρατῶν (1). Ἡ πόλις αὕτη ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο Ἰπερησία, ὡς ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Οἷ θ' Ἰπερησίην τε καὶ αἰπεινήν Δονόεσσαν (2).

ἔπειτα καθ' ὃν καιρὸν κατωκείτο ὑπὸ Ἰώνων, μετωνομάσθη Αἰγείρα δι' αἰτίαν τοιαύτην: Ἐπειδὴ ἔμελλέ ποτε νὰ ἐπέλθῃ στρατιὰ πολεμία Σικυωνίων κατὰ τῆς Ἰπερησίας, συναισθανόμενοι οἱ κάτοικοι ἑαυτοὺς ἀνικάνους νὰ ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν Σικυωνίων, ἐτεχνεύθησαν τὸ ἐξῆς στρατηγήμα· ἄθροίσαντες ὅσας αἶγας εἶχον ἐν τῇ χώρᾳ καὶ δέσαντες περὶ τὰ κέρατα αὐτῶν δαδὰς, ἀνῆψαν αὐτὰς ἐν καιρῷ βαθείας νυκτός· νομίσαντες δὲ οἱ Σικυώνιοι ὅτι ἦλθεν ἐπικουρία συμμάχων εἰς τὴν πόλιν, ἐπέστρεψαν ὀπίσω· οἱ δὲ Ἰπερησιεῖς μετωνόμασαν τὴν πόλιν ὡς ἀπὸ τῶν Αἰγῶν Αἰγείραν, καὶ καθ' ὃν τόπον ὠκλασεν ἡ καλλίστη καὶ ἡγουμένη αὐτῶν, κατ' ἀνατολάς τοῦ λιμένος, πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἔκτισαν ναὸν Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας, νομίσαντες ὅτι ἄνευ βοήθειας τῆς Ἀρτέμιδος δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπινοήσωσι τὸ τοιοῦτο σόφισμα. — Ἐν τῇ Αἰγείρᾳ ἦν ναὸς Διὸς καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ καθήμενον ἐκ Πεντελησίου λίθου, ἔργον Εὐκλείδου Ἀθηναίου, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς ἰστάμενον καὶ ἔχον τὸ πρόσωπον, τὰς ἄκρας τῶν χειρῶν καὶ τοὺς πόδας ἐξ ἐλέφαντος, τὸ δὲ ἐπίλοιπον ξόανον ἐπίχρυσον καὶ κεχρωματισμένον· ἔτι δὲ καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα τῆς τέχνης τοῦ καιροῦ τοῦ Παυσανίου, καὶ παρθένος ἱερᾶτο εἰς αὐτὸν μέχρι τῆς ὥρας τοῦ γάμου, καὶ ἄγαλμα πρὸς τούτοις τῆς Ἰφιγενείας τοῦ Ἀγαμέμνονος δι' ἣν ἐκτίσθη ἐξ ἀρχῆς ὁ ναὸς, ὡς ἔλεγον οἱ Αἰγειράται· καὶ Ἀπόλλωνος δὲ ναὸς ἀρχαιότατος καὶ ὁ ναὸς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν αἰετῶν, ὡς προσέτι καὶ τὸ γυμνὸν

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 26. (2) Ὀμ. Ἰλ. Β. ς. 573.

καὶ μέγιστον ξόανον τοῦ Θεοῦ οὗ ὁ τεχνίτης ἦν μὲν ἄγνωστος, ἀλλ' εἰκάζεται ὅτι ἦν ὁ αὐτὸς Φλιάσιος Λαφαῆς ὁ κατασκευάσας τὸν Ἡρακλῆν τῆς Σικυῶνος οὗ ἀφομοίωμα ἦν τὸ ξόανον τοῦτο· ἦσαν δὲ ἐν τῷ ναῷ καὶ ἀγάλματα ὀρθὰ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀλλαχοῦ Σαράπιδος καὶ Ἰσίδος· ἐσέβοντο δὲ οἱ Αἰγειράται καὶ Ἀφροδίτην Οὐρανίαν, ἀλλ' ἦν ἀπηγορευμένη ἡ εἴσοδος τοῦ ναοῦ· εἰς δὲ τὸν ναὸν τῆς Συρίας θεᾶς εἰσέρχοντο ἐν ῥηταῖς ἡμέραις, προκαθαριζόμενοι διὰ νηστείων καὶ ἄλλων. Ἰπῆρχε πρὸς τοῦτοις ἐντὸς οἰκήματος τιτὸς τῆς Αἰγείρας ἄγαλμα Τύχης κρατούσης τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας καὶ παρ' αὐτὴν Ἔρως πτερωτός· καὶ ἐν τῷ αὐτῷ οἰκῆματι εἰκὼν παριστῶσα γέροντα ὀδυρόμενον καὶ τρεῖς γυναῖκας ἀφαιρουμένας τὰ ψέλλια αὐτῶν καὶ τρεῖς νεανίσκους ὧν ὁ εἰς ἐφόρει θώρακα· οὗτος δὲ, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀχαιοὶ, ἦν εἰς τῶν Αἰγειρατῶν ὃς ἀπέθανεν εἰς μάχην πολεμήσας ἀνδρείοτατα· οἱ δὲ δύο ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν οἰκίαν τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ ἕνεκα τούτου ἀπεκοσμοῦντο αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ καὶ ὁ πατὴρ, ὃν οἱ ἐγχώριοι ἐπωνόμαζον Συμπαθῆ, κατωδύρετο. — Ὀδὸς εὐθεῖα ἐξ Αἰγείρας ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς, ἀνάντης ἅπασα καὶ ἔχουσα μῆκος 40 σταδίων ἦγε διὰ τῶν ὁρέων εἰς Φελλόην (1)· ὁ ποταμὸς Κριὸς διέρρει πλησίον τῆς Αἰγείρας (2). — Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Δημητρίου καὶ τῶν συμμάχων Ἑλλήνων κατὰ τὸ Ἀ. ἔτος τῆς 140 Ὀλυμπιάδος (220 Π. Χ.) ψηφισθέντος καὶ κυρωθέντος κατὰ τῶν Αἰτωλῶν πολέμου, τοῦ ὀνομασθέντος συμμαχικοῦ, οἱ στρατηγοὶ Ἀλέξανδρος καὶ Δορίμαχος, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ υἱὸς τοῦ Πανταλέοντος Ἀρχίδαμος ἐβουλεύ-

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 27. Τέλ.

σαντο ἐπιβολὴν κατὰ τῆς πόλεως τῶν Αἰγαιρατῶν· διὸ ἀθροίσαντες 1,200 Αἰτωλοὺς εἰς Οἰάνθειαν τῆς Αἰτωλίας, κειμένην καταντικρὺ τῆς Αἰγείρας, καὶ μαθόντες ἐν τούτοις παρὰ τινος αὐτομόλου ὅτι οἱ φύλακες ἐμβύσκοντο καὶ κακῶς ἐφρούρουν τὸν πρὸς τὸ Αἶγιον πυλῶνα τῆς πόλεως, περαιωθέντες προσωρμίσθησαν διὰ νυκτὸς εἰς τὸν παρὰ τὴν πόλιν καταρρέοντα ποταμὸν (τὸν Κριόν)· καὶ οὗτοι μὲν προσέβαινον πρὸς τὴν πόλιν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Αἰγίου φέρουσαν ὁδόν· ὁ δὲ αὐτόματος ἔχων εἴκοσι τοὺς ἐπιτηδεϊοτάτους καὶ ὡς γνωρίζων τοὺς τόπους, διαβὰς τοὺς κρημνοὺς ταχύτερον τῶν ἄλλων, καὶ διαδύς διὰ τινος ὑδρορροίας, κατέλαβε τοὺς φύλακας τοῦ πυλῶνος ἔτι καθεύδοντας καὶ κατασφάζας πάντας, διέκοψε διὰ πελέκεων τοὺς μοχλοὺς καὶ ἠνέωξε τὰς πύλας εἰς τοὺς Αἰτωλοὺς, οἱ δὲ εἰσπεσόντες εἶλον τὴν πόλιν (1). Συμμεΐναντες δὲ πρὸς ὀλίγον ἄνθρωποι περὶ τὴν ἀγορὰν, διεσπάρησαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰσπίπτοντες εἰς τὰς οἰκίας, ἐδόθησαν εἰς διαρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων, οὗσης ἤδη ἡμέρας· οἱ δὲ Αἰγαιραῖται, ἐπειδὴ συνέβη ἡ περίστασις ὅλως αἰφνίδιος καὶ ἀπροσδόκητος, ἐκεῖνοι μὲν εἰς ὧν τὰς οἰκίας εἰσέδραμον οἱ πολέμιοι ἐκπλαγεῖς καὶ περίφοβοι γενόμενοι, πάντες ἔφευγον ἔξω τῆς πόλεως, ὡς κυριευθείσης ἤδη βεβαίως ὑπὸ τῶν πολεμίων· ὅσοι δὲ ἤκουον τὴν κραυγὴν ἐκ σώων εἰσέτι οἰκιῶν συνέτρεχον εἰς τὴν ἄκραν καὶ ἐγίνοντο αἰεὶ πλείους καὶ θαρσαλεώτεροι· τὸ δὲ στράτευμα τῶν Αἰτωλῶν ἐκ τούναντίου καθίστατο βαθμηδὸν καὶ ὀλιγαριθμότερον καὶ ταραχωδέστερον· βλέποντες δὲ οἱ περὶ τὸν Δορίμαχον τὸν ἐπικείμενον αὐτοῖς κίνδυνον, ὥρμησαν κατὰ τῶν κατεχόντων τὴν ἄκραν· οἱ δὲ Αἰγαιραῖται ἀνθίσταντο καὶ συνεπλέκοντο

---

(1) Πολύβ. β. 4. κ. 57.

μετὰ τῶν Αἰτωλῶν γενναίως· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἄκρα ἦν ἀτείχιστος καὶ ἡ συμπλοκὴ ἐγίνετο ἐκ χειρὸς καὶ ἐξ ἀνδρὸς πρὸς ἄνδρα, κατὰ πρῶτον μὲν ὁ ἄγων ἦν σφοδρὸς ἐκατέρωθεν, διότι οἱ μὲν ἠγωνίζοντο ὑπὲρ πατρίδος καὶ τέκνων, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας· ἀλλὰ τέλος ἐτράπησαν οἱ Αἰτωλοὶ, οἱ δὲ Αἰγειράται ἐπέκειντο δραστηρίως καὶ καταπληκτικῶς εἰς τοὺς πολεμίους, ἐξ οὗ συνέβη οἱ πλεῖστοι τῶν Αἰτωλῶν φεύγοντες ἔντρομοι νὰ συμπατηθῶσιν αὐτοὶ ὑφ' ἑαυτῶν κατὰ τὰς πύλας· καὶ ἐκ τῶν στρατηγῶν ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἔπεσε κατὰ τὴν μάχην, ὁ δὲ Ἀρχίδαμος ἐφθάρη ἐν τῷ ὠθισμῷ καὶ τῷ πνιγμῷ τῷ κατὰ τὰς πύλας· τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος τῶν Αἰτωλῶν, τὸ μὲν συνεπατήθη, τὸ δὲ φεύγον διὰ τῶν ἀβάτων τόπων, κατέπεσε κατὰ τῶν κρημνῶν καὶ ἀπώλετο· τὸ δὲ διασωθὲν μέρος αὐτῶν ῥίψαντες τὰ ὄπλα πάνυ αἰσχυρῶς, ἐπέβησαν τῶν πλοίων αὐτῶν καὶ ἀπέπλευσαν, καὶ οὕτως οἱ Αἰγειράται ἐξ ἀμελείας ἀπωλέσαντες τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἐκ τῆς γενναιότητος ὁμως καὶ εὐψυχίας πάλιν ἔσωσαν αὐτὴν παραδόξως (1).

* Τὰ ἐρείπια τῆς Αἰγείρας κεῖνται παρὰ τὴν θέσιν Μαῦρα λιθάρια πρὸς δυσμὰς (2).

ΦΕΛΛΟΝ, πόλισμα μικροῦ λόγου ἄξιον καὶ ἀκατοίκητον ἀπὸ τοῦ καιροῦ καθ' ὃν οἱ Ἴωνες εἶχον ἔτι τὴν χώραν, ἀπέχον δὲ 40 στάδια τῆς Αἰγείρας νοτίως. Τὰ περὶ τὴν Φελλόνην ἦσαν ἐπιτήδεια εἰς φυτεῖαν ἀμπέλων· τὰ δὲ πετρῶδη τοῦ τόπου εἶχον δρυὲς καὶ ἐλάφους καὶ ἀγριοχοίρους. Ἡ Φελλόνη ἦν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πολισμάτων τῶν μᾶλλον ἀρδευομένων ἐξ ἀφθόνων ὑδάτων. Εἶχε δὲ καὶ ναοὺς Διονύσου καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα τοῦ Διονύσου ἦν βεβαμμένον

(1) Πολύβ. β. 4, κ. 58. (2) Δήκ. Τ. 3, κ. 31, σ. 387.

διὰ κιναβάρεως, τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος χαλκοῦν καὶ παριστῶν τὴν θεὰν ὡς λαμβάνουσιν βέλος ἐκ τῆς φαρέτρας (1).

* Ἐρείπια τινὰ τῆς Φελλόης εὑρέθησαν ἐπὶ τῆς οδοῦ τῆς μεταξὺ τῶν χωρίων Βλογοκῶν καὶ Ζάχολης.

ΑἰΐΑϊ, πόλις μικρὰ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Κράθιδος, ἣν οἱ κάτοικοι ἐξέλιπον μετὰ καιρὸν διὰ τὸ ἀσθενὲς καὶ τὸ ὀλιγάνθρωπον (2), πρὶν ἔτι τῆς δευτέρας συστάσεως τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου, κατέσχον δὲ αὐτὴν οἱ Αἰγίει (3)· ὁ Ὀμηρος ἐν τοῖς τῆς Ἑβρας πρὸς τὸν Ποσειδῶνα λόγους μνημονεύει τῶν Αἰγῶν οὕτω =

Οἱ δέ τοι εἰς Ἑλίκην τε καὶ Αἰγὰς δῶρ' ἀνάγουσι (4)· ἐξ οὗ γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἐτιμᾶτο καὶ εἶχε ναοὺς εἰς ἀμφοτέρας ταύτας τὰς πόλεις (5)· αἱ Αἰγαί, ὅτε κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν Αἰγίων, ὠνομάζοντο Αἰγὰ (ἡ) (6).

* Τὸ πανδοχεῖον (Χάνι) τῆς Ἀκράτας φαίνεται ὅτι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Αἰγῶν, διότι ἂν καὶ οὔτε ὁ Στράβων, οὔτε ὁ Πausανίας ὀρίζουσι τὴν ὄχθην ἐφ' ἧς ἔκειντο αἱ Αἰγαί, καὶ τοὶ ἀμφοτέροι τάττοντες αὐτὰς ἐπὶ τοῦ Κράθιδος, ἐπειδὴ ὁμως ἡ δεξιὰ ὄχθη ὡσα ἐκ φύσεως χθαμαλὴ κατεκλύζετο συχνάκις, ἡ πόλις ἦν πιθανῶς ὠκοδομημένη ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἐφ' ἧς κεῖται τὸ εἰρημένον πανδοχεῖον τῆς Ἀκράτας. Ἐκτὸς συντριμμάτων τινῶν ἀγγείων πηλίνων, καὶ τεμαχίων λίθων ἐξεργασμένων καὶ σποράδην κειμένων ἐπὶ τῶν πλησιοχώρων ἀγρῶν οὐδὲν ἐκ τῶν ἐρείπιων τῆς πόλεως ταύτης εὑρέθη σωζόμενον· ὅπερ ἦν ἐπόμενον εἰς πόλιν ἐγκαταλειφθεῖσαν πρὸ τοσούτου, καὶ ἔρημον ἤδη πρὶν τοῦ Στράβωνος (7).

(1) Paus. Ἀχ. κ. 26. (2) Αὐτ. κ. 25. (3) Στράβ. β. 8, σ. 387.

(4) Ὀμ. Ἰλ. Θ, σ. 203. (5) Paus. Ἀχ. κ. 25. (6) Στράβ. β. 8, σ. 387. (7) Λήκ. Τ. 3, κ. 31, σ. 395.

ΕΛΙΚΗ, πόλις παράλιος, μία τῶν δώδεκα πρὸς τὸ βορδυτικὸν τῶν Αἰγῶν καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τοῦ Αἰγίου κτισθεῖσα ὑπὸ Ἰῶνος τοῦ Εὐρύτου τοῦ Ἑλληνος, ὃς λαβὼν γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Σελινεύοντος βασιλέως τῶν Αἰγιαλέων Ἑλίκην, καὶ βασιλεύσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, μετωνόμασε τοὺς Αἰγιαλεῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὀνόματος Ἰῶνας, καὶ κτίσας πόλιν, ὠνόμασεν αὐτὴν Ἑλίκην ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσαν οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐν αὐτῇ, καὶ εἶχον οἱ Ἰῶνες τὸν τόπον, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ Ὀρέστου Τισαμενὸς μετὰ τῶν Ἀχαιῶν πολιορκήσας τὴν Ἑλίκην, αὐτὸς μὲν ἐφονεύθη καὶ ἐτάφη ἐν αὐτῇ, οἱ δὲ Ἀχαιοὶ νικήσαντες, ἐξέβαλον τοῦ Ἰῶνας ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ κατώκησαν αὐτοὶ ἀντ' ἐκείνων (1). — Ἐν τῇ Ἑλίκῃ ἦν ναὸς ἀγιώτατος Ποσειδῶνος Ἑλικωνίου κτισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰώνων, οἳ δὲν ἔπαυσαν νὰ σέβωνται αἰεὶ τὸν Ἑλικωνίον Ποσειδῶνα, εἰ καὶ ἐκπесόντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν εἰς Ἀθήνας καὶ ὕστερον ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας, ἔνθα ὑποκόδησαν εἰς Μίλητον καὶ εἰς Τέων ναοὺς Ποσειδῶνος Ἑλικωνίου (2). Ἐν Μυκάλῃ ἦν τόπος Πανιώνιον λεγόμενος, ὃν κοινῶς οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀφιερωμένον τῷ Ἑλικωνίῳ Ποσειδῶνι (3). ὥσαύτως δὲ καὶ ἐν Πριήνῃ ἐτέλουν οἱ Ἰῶνες Πανιωνικὴν θυσίαν εἰς τιμὴν τοῦ Ἑλικωνίου Ποσειδῶνος οἱ δὲ Πριηνεῖς ἐλέγοντο καταγόμενοι ἐξ Ἑλίκης, καὶ κατὰ τὴν θυσίαν ταύτην ὠνόμαζον βασιλέαν νέον τινὰ Πριηνέα ἐπιτετραμμένον τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἱερῶν (4). — Ἡ δὲ Ἑλίκη κατεποντίσθη μετὰ καιρὸν ὀλόκληρος καὶ ἐγένετο διὰ μιᾶς ἀφανῆς καὶ αὐτὴ καὶ τὸ ἕδαφος αὐτῆς ἐκ τρομεροῦ σεισμοῦ καὶ ἐκ τῆς ὁρμῆς τῆς θαλάσσης,

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 1. (2) Αὐτ. κ. 24. (3) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 148.

(4) Στράβ. β. 8. σ. 384.

ἡ ἀναδραμοῦσα συγχρόνως, περιεκύκλωσε καὶ κατεκάλυψεν αὐτὴν εἰς βαθμὸν ὥστε ἐκ τοῦ ἄλσους τοῦ Ποσειδῶνος μόνον αἱ κορυφαὶ τῶν δένδρων ἐφαίνοντο, καὶ οὕτω τὴν κατερρόφησεν αὐτανδρὸν· καὶ μέχρι τοῦ καιροῦ τοῦ Πausανίου ἐφαίνοντο εἰσέτι τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ βεβλαμμένα ὑπὸ τῆς ἄλμης (1)· τὴν δὲ γῆν αὐτῆς, ἐπεὶ δὴ ἀπωλέσθησαν πάντες οἱ κάτοικοι, ἐκυρίευσαν οἱ Αἰγίεῖς (2). — Ἐκ τοῦ αὐτοῦ σεισμοῦ κατεστράφη συγχρόνως καὶ ἡ πόλις Βούρα καὶ πάντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐξώληθρ-ύθησαν, καὶ οὕτως αἱ δύο πόλεις Βούρα καὶ Ἑλίκη, ἡ μὲν ἐκ χάσματος, ἡ δὲ ἐκ κύματος ἠφανίσθησαν (3). Ἡ ἀπώλεια τῆς Ἑλίκης συνέβη ἐν χειμῶνι, 101 Ὀλυμ. 4, Ἀστείου ἄρχοντος ἐν Αθήναις, καὶ ὅτε Δάμων ὁ Θούριος ἐνίκα τὸ πρῶτον εἰς Ὀλυμπίαν (4), κατὰ δύο δὲ ἔτη πρὶν τῆς μάχης τῶν Δευκτρων (5), 373 Π. Χ. — Ἀπεδόθη δὲ ἡ συμφορὰ τῆς Ἑλίκης εἰς τὸν Ποσειδῶνα ὃς ὀργισθεὶς, ὥς ἔλεγον, διότι οἱ τότε κατοικοῦντες Ἀχαιοὶ ἀπέσπασαν τοῦ ναοῦ αὐτοῦ καὶ ἐθανάτωσαν ἀνθρώπους καταφυγόντας ἐκεῖ, κατέστρεψε τοιοῦτοτρόπως τὴν πόλιν (6)· ἡ δὲ διότι οἱ ἐκ τῆς Ἑλίκης ἐκβληθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν Ἴωνες πέμψαντες ἐζήτουν παρὰ τῶν Ἑλικέων τὸ ξόανον τοῦ Ποσειδῶνος, εἰ δὲ μὴ τοῦτο, τὸ ἀφομοίωμα τοῦ ναοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἑλικεῖς δὲν ἐδίδον τὰ ζητούμενα, ἔπεμψαν πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἀχαιῶν, οἵτινες ἐψηφίσαντο ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως τῶν Ἰόνων· ἀλλ' ὅλως οὐδὲ τότε ὑπήκουσαν οἱ Ἑλικεῖς, καὶ κατὰ τὸν ἐξῆς χειμῶνα συνέβη ἡ καταστροφὴ τῆς πόλεως, μεθ' ἣν οἱ Ἀχαιοὶ ἔδωκαν εἰς

(1) Πaus. 'Αχ. κ. 7, 24. (2) Αὐτ. κ. 25. (3) Στράβ. β. 1, σ. 59.

— Πaus. 'Αχ. κ. 25. (4) Πaus. αὐτ. (5) Στράβ. β. 8, σ. 384.

(6) Πaus. 'Αχ. κ. 24.

τοὺς Ἴωνας τὸ ἀφομοίωμα (1). — Κατὰ τὸν Διόδωρον, οἱ Ἴωνες ἐκ χρησμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐζήτουν νὰ λάβωσιν ἐκ τῆς Ἑλικῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ προγονικῶν αὐτῶν βωμῶν ἀφομοιώματα, ἐφ' ᾧ καὶ ἔπεμψαν ἀποστόλους οἱ διαλεχθέντες πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἀχαιῶν, ἔπεισαν αὐτοὺς νὰ δώσωσι τὰ ζητούμενα· οἱ δὲ οἰκοῦντες τὴν Ἑλικὴν ἔχοντες παλαιὸν χρησμὸν ὅτι τότε θὰ κινδυνεύσωσιν ὅταν Ἴωνες θύσωσιν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ἀντέλεγον εἰς τοὺς Ἴωνας, προτείνοντες ὅτι τὸ τέμενος ἦν ἴδιον αὐτῶν καὶ οὐχὶ κοινὸν πάντων τῶν Ἀχαιῶν, καὶ εἰς ταῦτα συνέπραττον αὐτοῖς καὶ οἱ οἰκοῦντες τὴν Βοῦραν. Οἱ δὲ Ἴωνες ἐκ κοινοῦ δόγματος τῶν Ἀχαιῶν ἔθυσαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ποσειδῶνος κατὰ τὸν χρησμὸν· ἀλλ' οἱ Ἑλικεῖς ἀπορρίψαντες τὰ χρήματα τῶν Ἰώνων, συνήρπασαν τοὺς ἀποστόλους καὶ ἡσέβησαν εἰς τὸ θεῖον· διὸ καὶ ὁ Ποσειδῶν ὀργισθεὶς, κατέστρεψε διὰ τοῦ σεισμοῦ καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τὰς ἀσεβούσας πόλεις (2). Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ ἀπόστολοι τῶν Ἰώνων κατέφυγον τότε ἰκέται εἰς τὴν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἀποσπάσαντες ἐκεῖθεν ἀπέκτεινον αὐτοὺς οἱ Ἑλικεῖς, καὶ ὅτι αὐτοὺς ἐννοεῖ ὁ Παυσανίας, λέγων ὅτι ἀπέκτεινον τοὺς ἰκέτας (3). — Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός διηγεῖται ὅτι ἡ συμφορὰ συνέβη ἐπὶ τοῦ καιροῦ αὐτοῦ διὰ νυκτὸς, καὶ ὅτι τῆς πόλεως ἀπεχούσης δώδεκα σταδίους ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἅπαν τὸ διάστημα τοῦτο κατεκαλύφθη μετὰ τῆς πόλεως· ὅτι δὲ πρὸς τούτοις πεμφθέντες δισχίλιοι Ἀχαιοὶ ἵνα ἄρωσι τοὺς νεκροὺς καὶ μὴ δυνηθέντες, διένειμαν τὸν τόπον εἰς τοὺς ὁμόρους· ὁ δὲ Ἐρασθένης λέγει ὅτι εἶδε τὸν τόπον καὶ ἤκουσε παρὰ τῶν

(1) Στράβ. β. 8, σ. 385. (2) Διόδωρ. Σικ. β. 15, κ. 49.

(3) Πaus. Ἀχ. κ. 24.

πορθμέων ὅτι ἐν τῷ πόρῳ ἴστατο ὀρθὸς Ποσειδὼν χαλκοῦς ἔχων ἵπποκαμπον ἐν τῇ χειρὶ (1), καὶ φέρων κίνδυνον εἰς τοὺς διὰ δικτιύων ἀλιεῖς (2). — Ὁ Ὀμηρος μνημονεύει τῆς Ἑλίκης ἐν τῷ καταλόγῳ =

Αἰγιαλὸν τ' ἀνὰ πάντα, καὶ ἀμφ' Ἑλίκην εὐρεῖαν (3). Ἡ Ἑλίκη ἔφερε τὰ πρῶτα μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας, καὶ εἰς αὐτὴν ἡθροίζετο τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον· μετὰ δὲ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς ἡθροίζοντο εἰς Αἶγιον ὡς μᾶλλον προέχον κατὰ τὴν δόξαν μετὰ τὴν Ἑλίκην (4). — Τοῦ ἐν σπηλαίῳ Βουραϊκοῦ Ἡρακλέους ἀπεῖχεν ἡ Ἑλίκη ὅσον 30 στάδια (5), τοῦ δὲ Αἰγίου 40 (6). Ἡ δὲ δημοσία ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἐξ Αἰγίου εἰς Αἶγειραν, Σικυῶνα κλπ. διήρχετο κατὰ τὸ νότιον τῆς Ἑλίκης εἰς ἀπόστασιν 30 σταδίων.

ΒΟΥΡΑ, πόλις μία τῶν δώδεκα μεταξὺ Αἰγῶν καὶ Ἑλίκης, πλησιάζουσα μᾶλλον τῇ δευτέρᾳ, κειμένη δὲ κατὰ τὸ μεσογειότερον ἐπὶ ὄρους καὶ ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης 40 στάδια (7). — Ἐλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ γυναικὸς Βοῦρας, θυγατρὸς Ἰωνος τοῦ Εὐρύτου καὶ Ἑλίκης. Ὅτε κατεποντίσθη ἡ Ἑλίκη, κατηδαφίσθη καὶ ἡ Βοῦρα ὑπὸ σεισμοῦ ἰσχυροῦ τοσοῦτον ὥστε οὐδὲ τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα ὑπελείφθησαν ἐν τοῖς ναοῖς· ὅσοι δὲ τῶν Βουραίων ἔτυχον τότε ἀποδημοῦντες ἢ διὰ πόλεμον ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν μόνον ἐκεῖνοι διεσώθησαν καὶ ἐγένοντο ἐκ νέου οἰκισταὶ τῆς Βοῦρας (8). — Κατὰ τὸν Διόδωρον ἡ Βοῦρα συνησέβησε τῇ Ἑλίκῃ πρὸς τὸν Ποσειδῶνα, διὸ καὶ συγκατεστράφη (9). — Ἐν τῇ Βοῦρᾳ ἦν ναὸς

(1) Ἴπποκαμπος, ἵππος θαλάσσιος, εἶδος θαλασσοῦ ζώου ἔχοντος τῆμα ἵππου κατὰ τὰ ἔμπροσθεν, καὶ κάμπης κατὰ τὰ ὀπίσθεν. (2) Στράβ. β. 8, σ. 384. 385. (3) Ὀμ. Ἰλ. Β, σ. 575. (4) Πaus. Ἀχ. κ. 7.

(5) Πaus. Ἀχ. κ. 25. (6) Αὐτ. κ. 24. (7) Στράβ. β. 8, σ. 385. — Πaus. Ἀχ. κ. 25. (8) Πaus. Ἀχ. κ. 25. (9) Ἰδὲ Ἑλίκη.

Δήμητρος φορούσης ἐσθῆτα, καὶ ἕτερος κοινὸς Ἀφροδίτης καὶ Διονύσου καὶ ἕτερος Εἰλειθυίας· τὰ δὲ ἀγάλματα αὐτῶν ἦσαν ἐκ λίθου Πεντελησίου, ἔργα Εὐκλείδου Ἀθηναίου· εἶχε δὲ καὶ ἡ Ἰσις ναὸν ἐνταῦθα. Ἀπὸ τῆς ἐκ Βοῦρας πρὸς τὴν θάλασσαν καταβάσεως ἔρρεε ποταμὸς Βουραϊκὸς καλούμενος, καὶ ἐντὸς σπηλαίου ἦν ἀγαλμα μικρὸν Ἡρακλέους ἐπονομαζομένου ὡσαύτως Βουραϊκοῦ (1).

* Τὸ μετόχιον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου τὸ ὀνομαζόμενον Τρουπιὰ καίται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Βοῦρας. Ἡ Τρουπιὰ εὐρίσκεται εἰς θέσιν χαρίεσσαν κατὰ τοὺς πρόποδας λόφων τραχέων, ἐπὶ ὕψους δρυμώδους καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐκτείνεται στενὴ πεδιάς παραθαλάσσιος (2).

ΑἶΓΙΟΝ, πόλις παραθαλάσσιος, μία τῶν δώδεκα κειμένη κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Εἰλικῆς καὶ τὸ ἀνατολικὸν τῶν Ῥυπῶν, ἐν πεδιάδι, ἐπὶ τόπου περατουμένου κατὰ τὸ βόρειον εἰς ἀκρωτήριον καὶ εἰς τὴν ἐπίπεδον ῥάχην ἄλλου ἀκρωτηρίου ἐπικειμένου τῇ ἀκτῇ τῆς θαλάσσης. Τὸ Αἶγιον ἦν διηρημένον εἰς Ἄνω πόλιν ἢ ἀκρόπολιν καὶ εἰς Κάτω πόλιν. Ἐνομιζέτο δὲ, κατὰ τὴν Στράβωνα, ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς αἰγὸς τῆς θρεψάσης τὸν Δία (3). Ἦν δὲ αὕτη μία τῶν πόλεων ἃς μετὰ τὴν ἐκβολὴν τῶν Ἰώνων ὤκνησαν οἱ Ἀχαιοὶ, καὶ μετὰ τὸν καταποντισμὸν τῆς Εἰλικῆς κατέστη ἡ ἐνδοξότερα καὶ ἰσχυρότερα μεταξὺ τῶν λοιπῶν, ὅθεν καὶ ἐν ταύτῃ συνήρχετο τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, ἄχρις οὗ ὑπέκυψε τῷ Ῥωμαϊκῷ κράτει· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐξηκολούθει εἰσέτι ἡ συνέλευσις καὶ μέχει τοῦ Πausaniου (4), καθότι ἀφηρέθη μὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ πρῶτον ἀπὸ

(1) Πaus. αὐτ. (2) Ἀῆκ. Τ. 3. κ. 27. σ. 211.—κ. 31. σ. 399.

(3) Στράβ. β. 8. σ. 387. (4) Πaus. Ἀχ. κ. 24.

τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τὸ δικαίωμα τῶν συνελεύσεων, ἀλλ' ὕστερον πάλιν ἐχορηγήθη. — Πλησίον τῆς πόλεως ἦν κατεσκευασμένη στοὰ πρὸς γύμνασιν τοῦ ἀθλητοῦ Στράτωνος νικήσαντος αὐθμερὸν κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας παγκράτιον καὶ πάλην. Καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως ναὸς Εἰλειθυίας ἀρχαῖος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς κατασκευασθὲν ὑπὸ Δημοφῶντος τοῦ Μεσσηνίου ἦν ξύλινον, πλὴν τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἃ ἦσαν ἐκ Πεντελῆσιου λίθου. Ἐφαίνετο δὲ ἡ θεὰ κεκαλυμμένη ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρις ἄκρων τῶν ποδῶν διὰ λεπτοτάτου ὑφάσματος, καὶ διὰ τῆς μὲν τῶν χειρῶν ἐκράτει δᾶδα, τὴν δὲ ἄλλην εἶχεν ἐκτεταμένην. Οὐ μακρὰν τοῦ ναοῦ τῆς Εἰλειθυίας ἦν τέμενος Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀγάλματα ἐν αὐτῷ Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας, καὶ ἐπιγραφὴ Ἰαμβικὴ ἐπὶ τοῦ βήθρου ἐμφαίνουσα ὅτι ἦσαν καὶ αὐτὰ ἔργα τοῦ αὐτοῦ Δημοφῶντος τοῦ Μεσσηνίου. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ δύο αὐτῆς ἐν αὐτῷ ἀγάλματα ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Καὶ ἄλλος Ἦρας ἧς τὸ ἄγαλμα μόνον τῇ ἱερείᾳ ἦν ὁρατόν. Καὶ πλησίον τοῦ θεάτρου ναὸς Διονύσου καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ εἰσέτι ἀγένειον. Καὶ κατ' εὐθείαν τῆς ὁδοῦ μικρὸν οἶκημα περιέχον ἀγάλματα Ποσειδῶνος, Ἡρακλέους, Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς, καλουμένων θεῶν εἰσακτῶν, διότι ὡς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι, κατεσκευάσθησαν εἰς Ἄργος, ἢ διότι, κατὰ τοὺς Λίγιεις, ἐδόθησαν αὐτοῖς παρακαταθήκη παρὰ τῶν Ἀργείων. Πρὸς δὲ τῇ ἀγορᾷ ἦν ναὸς κοινὸς Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ αὐτῇ ναὸς Ἀρτέμιδος ὡς τοξευούσης, καὶ τάφος τοῦ κήρυκος Ταλθυβίου (1). Παρὰ δὲ τὴν θάλασσαν τέσσαρες ναοὶ, Ἀφροδίτης, Ποσειδῶνος, Περσεφόνης καὶ Διὸς τοῦ ἐπικληθέντος Ὀμαγυρίου, διότι οἱ Ἀχαιοὶ εἰς τὸ

---

(1) Παιρ. Ἀχ. κ. 23.

ἄλλος τοῦ ναοῦ τούτου τὸ καλούμενον Ἀρνάριον κατὰ τὸν Στράβωνα (1) ἢ ἀλλαχοῦ Αἰνάριον (2) συνερχόμενοι, ἐβούλευοντο περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων εἰς τοῦτον τὸν τόπον συνήθροισε τοὺς προκρίτους τῆς Ἑλλάδος ὅπως συμβουλευθῶσιν ἐν κοινῷ καθ' οἷον τρόπον ἔπρεπε νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τοῦ Πριάμου (3). Μετὰ δὲ τὸν ναὸν τοῦ Ὀμαγυρίου Διὸς ἦν ναὸς Διὸς Παναχαιᾶς. Κατὰ δὲ τὸ παραθαλάσσιον ἔνθα ἦσαν οἱ εἰρημένοι ναοὶ ἔρρεεν ἐκ πηγῆς ἄφθονον ὕδωρ τερπνὸν εἰς θεάν καὶ γλυκὺ εἰς πόσιν. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Σωτηρίας ἧς τὸ ἄγαλμα οὐδενὶ ἦν ὁρατὸν εἰμὴ μόνον τοῖς ἱερεῦσιν. Εἶχον δὲ συνθήειαν οἱ Αἰγίει· τοιαύτην: Ἐλάμβανον ἀπὸ τοῦ ναοῦ τούτου πέμματα ἐπιχώρια καὶ ῥίπτοντες εἰς τὴν θάλασσαν, ἔλεγον ὅτι ἔπεμπον αὐτὰ τῇ ἐν Συρακούσαις πηγῇ Ἀρεθούσῃ. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα χάλκινα Διὸς παιδὸς καὶ Ἡρακλέους ἀγενοῖου, ἔργα ἀμφοτέρω Ἀγελάδᾳ Ἀργεῖου· τῶν ἀγαλμάτων τούτων ἐξελέγοντο κατ' ἔτος ἱερεῖς ὧν ἕκαστος ἐλάμβανεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τὸ ὑπ' αὐτοῦ διακονούμενον ἄγαλμα· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαιοτέρους καιροὺς ἱερεὺς τοῦ Διὸς ἐξελέγετο ὁ κάλλιστος τῶν παίδων, ἅμα δὲ ἀρχομένου τοῦ γενεῖου, ἐξελέγετο ἕτερος παῖς ὡσαύτως ὑπερέχων τῷ κάλλει (4).— Δύο ποταμοὶ, Μεγανίτας καὶ Φοῖνιξ ῥέοντες διὰ τῆς γῆς τοῦ Αἰγίου πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς πόλεως, ἐξεδίδον εἰς τὴν θάλασσαν (5)· ἔτι δὲ καὶ ὁ Σέλιμος πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μεταξὺ Αἰγίου καὶ Ἑλίκης. Ἐν ἀποστάσει δὲ 40 σταδίων ἀνατολινῶς ἀπὸ τοῦ Αἰγίου ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὑπῆρξε ποτὲ ἡ Ἑλίκη. Τῶν δὲ Ῥυπῶν ἀπέιχε τὸ Αἶγιον ὅσον 30

(1) Στράβ. β. 8, σ. 385. (2) Στράβ. β. 8, σ. 387. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 24. (4) Αὐτ. (5) Αὐτ. κ. 23.

στάδια (1). — Ἐν διαστήματι ὀγδοήκοντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐρημώσεως τῆς Κορίνθου μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μομμίου ἐκπόρθησιν τὸ Αἶγιον ὡς ἐπιτηδειότερον τῆς Σικυῶνος πρὸς τὸ ἐμπόριον διέμενεν ἄνευ ἀντιζήλου ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· ἀλλ' ἡ ἀποκατάστασις Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας εἰς Κόρινθον ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ ἄλλης μετ' ὀλίγον εἰς Πάτρας ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου κατεβίβασαν τὸ Αἶγιον εἰς τὴν τρίτην τάξιν· ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἀνέλαβεν ἡ πόλις αὕτη τὴν προτέραν αὐτῆς ὑπεροχὴν, καὶ τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον ἡθροίζετο ἐν αὐτῇ ἐπὶ τῆς περιηγήσεως τοῦ Πausανίου (2). Ὁ Φραντζῆς ἀναφέρει συχνάκις τὴν πόλιν ταύτην καὶ ὀνομάζει αὐτὴν Βοστίτσαν, διηγούμενος τὰς περιουσίας αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ τῶν Παλαιολόγων εἰς Πελοπόννησον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1428 ὅτε συνώδευσεν αὐτόθι τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον μέχρι τοῦ τέλους τῶν χρονικῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1477. Ὁ Χαλκοκονδύλης ἀναφέρει αὐτὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἶγιον. — Τῷ 1458 τὸ Αἶγιον παρεδόθη τῷ σουλτάνῳ Μεχμέτῃ τῷ Β'. ὁμοῦ μετὰ τῶν Πατρῶν κατὰ τὴν συνθήκην τῆς Κορίνθου.

* Αἶγιον, κοιν. ΒΟΣΤΙΤΣΑ· ἡ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Αἰγίου νεωτέρα αὕτη πόλις κεῖται ἐπὶ λόφου περατουμένου πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς βράχον περίπου 50 ποδῶν ὑψηλὸν καὶ χωριζόμενον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς διὰ στενοῦ ἐπιπέδου ἀπέχει δὲ ἡ πόλις 1/4 ὥρ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. — Τὸ κλίμα εἶναι ἄστατον καὶ ὑποκείμενον εἰς τὰς παντοίας μεταβολὰς τοῦ περιβρέχοντος τὰς ἀκτὰς αὐτῆς πολυσάλου Κορινθιακοῦ κόλπου· κυρίως δὲ φοβοῦνται οἱ κάτοικοι τὸν κακοποιὸν

(1) Αὐτ. κ. 24. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 24.

ἄνεμον τοῦ κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως κειμένου Μαυρικιώτου ὄρους. Τὰ ὕδατα τούτου τοῦ μέρους τῶν ὁρέων τὰ δι' ὑπογείων σωλήνων ποτίζοντα τὸ Λῆγιον εἰςί τραχέα, δύσποτα καὶ κακῆς ποιότητος, ὥστε οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως πίνουσι μόνον τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ὅπερ καὶ τοῦτο εἶναι βαρύπυτον. — Ἡ πόλις αὕτη δὲν συνιστᾷ ὅλον συγκεντρωμένον ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλ' αἱ οἰκίαι ὧν τινὲς εἰσὶν ὁπωσοῦν εὐκτιστοὶ ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων καὶ κεῖνται σποράδην. Ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ὑπάρχει ὀρμητήριον ἔνθα ἀθροίζομένη ἡ πανταχόθεν τῆς Ἀχαΐας Κορινθιακῇ σταφίς, ἐμβιβάζεται εἰς τὰ πλοῖα· ἔτι δὲ καὶ ξενοδοχεῖον καὶ ἀντικρυ αὐτοῦ παλαιότατος περίφημος πλάτανος, ὃς ἂν καὶ πρὸ ἐνὸς αἰῶνος ἐβλάβη ἐκ κεραυνοῦ καὶ ἀνεμοστροβίλου, θαυμάζεται δικαίως ἔτι διὰ τὴν ὑπέρογκον αὐτοῦ 38 ποδῶν περίμετρον καὶ διὰ τὴν σκιὰν αὐτοῦ ἐκτεινομένην ἐπὶ 50 πόδας· κάτωθεν αὐτοῦ ῥέει κρήνη ἀξιοθαύμαστος διὰ 19 σωλήνων εἰς μαρμαρίνας δεξαμενάς. — Τὸ ὀρμητήριον σχηματίζεται ἐκ χθαμαλῆς προκυμαίας κατὰ τὸ στόμιον ποταμίσκου, τοῦ παλαιοῦ ὑπὸ τοῦ Πausanίου ἀναφερομένου Μεγανίτου· σκεπόμενον δὲ ὑπὸ τῆς προκυμαίας ταύτης κατὰ δυσμὰς τὸ ὀρμητήριον εἶναι ἀσφαλέστερον μὲν τοῦ λιμένου τῶν Πατρῶν, ἀλλ' ὀλίγον χωρητικόν· ἔχει ὅμως διὰ ἐμπορικὰ πλοῖα βάθος ἱκανόν, ἔξ ἧς ἐπὶ ὀργυῶν παρὰ τὴν ἀκτὴν· κατὰ δὲ τὸ βόρειον καὶ τὸ βορ ἀνατολικὸν ὑπόκειται μᾶλλον εἰς τὴν βίαν τῶν ἀνέμων. Ἐκ τῆς εὐκολίας τοῦ εἵσπλου καὶ ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν πρὸς ὕδρευσιν τῶν πλοίων τοσοῦτον προχείριον ὕδάτων ὁ τόπος οὗτος θὰ ἔχῃ αἰείποτε ἀξίαν τινὰ ἐμπορικὴν, καὶ κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἀχαϊκῆς παραλίας τὰ μόνα θαμιζόμενα ὑπὸ τῶν πλοίων, ὡς πρὸς μὲν δυσμὰς τοῦ Διγίου τῆς Λαμπίρι καὶ ὁ Ψαθύπυργος,

πρὸς δὲ ἀνατολὰς ἡ Ἀκράτα καὶ τὸ Ξυλόκαστρον εἰσὶν ἀπλῶς μικρὰ καὶ ἐπισφαλῇ ἀγκυροβόλια. — Τὰ περὶ τὸ Αἴγιον ὄρη περιέχουσι πεύκας ἀφθόους πρὸς ναυπηγίαν· εἰσὶ δὲ εὐφορα τὰ πέριξ καὶ προαγωγὰ παντοδαπῶν γεννημάτων, κυρίως δὲ τῆς Κορινθιακῆς λεγομένης σταφίδος. — Οἱ κάτοικοι, ἐξαιρουμένων ὀλίγων πλουσίων ἐκ τῶν προύχόντων, οἱ λοιποὶ εἰσὶ γενικῶς πτωχοὶ, καὶ ζῶσιν ἢ ἀπὸ τῶν ἀφθονωτάτων ἰχθύων τῆς παρακειμένης θαλάσσης ἢ ἀπὸ τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν αὐτῶν. — Πρὶν τῆς ἐσχάτης Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἤκμαζε τὸ ἐμπόριον εἰς Αἴγιον, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐξέπεσε πολὺ ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τῶν περιστάσεων. — Εἰς ταύτην τὴν πόλιν, ὡς καὶ κατὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν βόρειον παραλίαν τῆς Πελοποννήσου οἱ σεισμοὶ καὶ οἱ ἀνεμοστρόβιλοι εἰσὶ συνεχέστατοι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἔπαθε πολλάκις τὸ Αἴγιον, ὡς καὶ ἐσχάτως κατὰ τὸν συμβάντα σεισμὸν τῇ 23 Αὐγούστου 1817 ἐν διαστήματι 1 καὶ 1/2 λεπτοῦ ἡ θάλασσα ἀνέδραμεν ἐπὶ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ τοῦ λεγομένου τῆς Βοστίτσης (Σελινούντος), καὶ ἐξετάθη τοσοῦτον ὥστε κατέκλυσε ἅπαν τὸ κάτωθεν τοῦ Αἰγίου ἐπίπεδον· ἀποσυρθείσης δὲ τῆς θαλάσσης, οὐδὲ ἵχνος ἐφάνη τῶν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀποθηκῶν, οὐδὲ τῆς ἐπικαλυπτούσης τὸ παραθαλάσσιον ἄμμου· τὰ ἐντὸς τοῦ λιμένος ἠγκυρωμένα πλοῖα ἔμειναν ἀβλαβῆ, τὰ δὲ μικρὰ πλοῖα ἔρρίφθησαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον βεβλαμμένα· ἐντὸς τῆς πόλεως 65 ἄνθρωποι ἐθνατώθησαν, καὶ τὰ δύο τρίτα τῶν οἰκοδομῶν ἐγένοντο σωρὸς ἐρειπίων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ ὀθωμανικὸς ναὸς (τζαμίον), καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ Βοῦβοδα καὶ τοῦ Καδῆ· πέντε χωρία κατεστράφησαν ἐξ ὧν καὶ τὸ Ἄνω-Τεμένι· παρετηρήθη δὲ ὅτι ὁ κλόνος ἐξετάθη σφοδρὸς μέχρι τῶν Πατρῶν

καὶ τῆς Γαστούνης· ἐκ τούναντιου δὲ σχεδὸν ἀνεπαίσθητος πρὸς τὴν Κόρινθον. — Ἐξω τῆς πόλεως πρὸς ἀνατολὰς ἐκτείνεται πεδιάς μιᾶς ὥρας διαμέτρου ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς βύσεως τοῦ ὄρους Μαυρικιώτου ποτιζομένη ἐκ δύο ῥυάκων, συνεχῶς δὲ κατερρημουμένη ὑπὸ νεφῶν ἀκρίδων φερομένων πρὸς ταύτην κυρίως· τὴν παραλίαν ὑπὸ τῶν ἀνέμων τοῦ κόλπου. — Ἡ πόλις αὕτη ἀνατραπεῖσα ὑπὸ πάντων τῶν κατὰ καιροὺς εἰς Πελοπόννησον εἰσβαλόντων βαρβάρων, κατερρημώθη τῷ 1770 ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀρλόβ, κατεδαφίσθη τῷ 1817 ἐκ τοῦ προειρημένου σεισμοῦ, ἐξηφανίσθη ἐν τῷ διαστήματι τοῦ πολέμου τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀνεγεννήθη πάλιν ἐκ τῆς τέφρας αὐτῆς. — Ἄν καὶ τὸ Αἴγιον ἤκμασε κατὰ τὴν λαμπροτέραν ἐποχὴν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, καὶ ἂν καὶ περιεῖχε κατὰ τὸν Πausanίαν τοσοῦτους ναοὺς καὶ ἄλλας ἐπισήμους οἰκοδομὰς, ἐκ τῶν πελίνων τινῶν συντετριμμένων ἀγγείων καὶ τάφων καὶ τεμαχίων μαρμάρων μικρᾶς σημασίας οὐδὲν εὑρέθη ἄξιοσημείωτον ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς (1). — Τὸ Αἴγιον ἀπέχει τῶν Πατρῶν 8 ὥρ. 15 λ. Ν. Α. τοῦ δὲ Μεγάλου Σπηλαίου 5 ὥρ. 40 λ. Δ. Β. ἡ πρὸς τὰς Πάτρας ὁδὸς εἶναι ὅλως παραθαλάσσιος, ἡ δὲ πρὸς τὸ Μέγα Σπήλαιον ὅλως ὄρεινή. — Εἰς ἀπόσασιν δύο ὥρῶν ἀπὸ τοῦ Αἰγίου κατὰ τὴν πρὸς τὰς Πάτρας ὁδὸν ὑπάρχει μέγα πανδοχεῖον παραθαλάσσιον· ὁ κόλπος στενοῦται κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. Οἱ κάτοικοι τοῦ Αἰγίου συμποσοῦνται ὑπὲρ τὰς 3,000· ὑπάρχει δὲ ἐν Αἰγίῳ σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον διδασκάλους Α. καὶ Γ'. τάξεως καὶ τρία σχολεῖα δημοτικὰ Β'. τάξεως, καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς, καὶ οἰκονομικὴ ἐφορεία Γ'. τάξεως, καὶ ταμεῖον

(1) Δῆλ. Τ. 3, κ. 26. σ. 186, 187, 190.

ὡσαύτως Γ'. τάξως, καὶ ὑπογελωνεῖον καὶ δασονομεῖον, καὶ εἰρηνοδικεῖον, καὶ τρία συμβολαιογραφεῖα.

ΚΕΡΥΝΕΙΑ, ἡ, κατὰ τὸν Στράβωνα, ΚΕΡΑΥΝΙΑ (1), πόλις μία τῶν δώδεκα προκρίτων, κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τοῦ Αἰγίου καὶ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Βοῦρκας, ἰδρυμένη ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ, ὡς λέγει ὁ Στράβων (2). ὡσαύτως καὶ ὁ Πausanias βεβαίαι· ὅτι ἔκειτο ἐπὶ ὄρους καὶ ὑπὲρ τὴν λεωφόρον. Ἐλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἢ ἀπὸ τινος δυνάστου ἐπιχωρίου, ἢ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Κερυνίτου, ὃς ῥέων ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Κερυνείας, κατέρχεται εἰς ταῦτα τὰ μέρη τῆς Ἀχαΐας. — Πολιορκουμένων ποτὲ τῶν Μυκηνῶν ὑπὸ τῶν Ἀργείων, τὸ μὲν τεῖχος δὲν ἐδύνατο νὰ ἀλωθῇ, ὃν ἰσχυρὸν καὶ Κυκλωπικὸν ὡς τὸ τῆς Τίρυνθος, οἱ δὲ κάτοικοι δι' ἔλλειψιν ζωοτροφιῶν ἐξέλειπον κατ' ἀνάγκην τὴν πόλιν· καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν εἰς Κλεωνάς· μέρος δὲ τοῦ δήμου ὑπὲρ τὸ ἥμισυ κατέφυγεν εἰς Μακεδονίαν· ὁ δὲ ἄλλος δῆμος ἦλθεν εἰς Κερύνειαν, ἢ ἐκ τῆς συνοικήσεως τῶν Μυκηναίων καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν κατοίκων ἐγένετο δυνατωτέρα καὶ ἐπιφανέστερα καὶ κατὰ τὸν μετέπειτα χρόνον. — Ἐν Κερυνείᾳ ἦν ναὸς Εὐμενίδων ἰδρυθεὶς, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Ὁρέστου· ἐνομίζετο δὲ ὅτι ὅστις ἐνοχος αἵματος ἢ ἄλλου μιάσματος ἢ καὶ ἀσεβῆς εἰσῆρχετο ἐν τῷ ναῷ τούτῳ χάριν περιεργείας καθίστατο ἔντρομος καὶ ἔκφρων, διὸ καὶ ἡ εἴσοδος δὲν ἐπετρέπετο εἰς πάντας, οὐδὲ ἐγένετο ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἀπερισκέπτως· κατὰ δὲ τὴν εἰς τὸν ναὸν εἴσοδον ὑπῆρχον εἰκόνες γυναικῶν ἐκ μαρμάρου καὶ καλῶς κατεσκευασμέναι· ἦσαν δὲ αὗται, κατὰ τὴν δόξαν τῶν ἐπιχωρίων, γυναικες γενόμεναι ποτὲ ἰέρειαι τῶν Εὐμενίδων (3). — Περὶ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 387. (2) Στράβ. αὐτ. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 25.

τὴν 124 Ὀλυμπιάδα, ὅτε οἱ Ἀχαιοὶ ὁμοφρονήσαντες καὶ αὐθις καὶ ἀποφασίσαντες νὰ ἀποκαταστήσωσιν ἐκ νέου τὸ Ἀχαικὸν συνέδριον, κατέλυον τοὺς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων ἐπιβληθέντας εἰς αὐτοὺς μονάρχους, ὁ τῆς Κερυνείας τότε τυραννεύων Ἰσέας συνιδῶν ὅτι ὅσον οὕτω ἔμελλε νὰ καταπολεμηθῇ πανταχόθεν, ἀπέθετο τὴν ἀρχὴν, καὶ λαβὼν τὰ πιστὰ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ, προσέθηκε τὴν πόλιν εἰς τὸ τῶν Ἀχαιῶν σύστημα (2).

* Τὰ ὀλίγα λείψανα τῆς Κερυνείας εὐρέθησαν κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου πρὸς τὸ Αἴγιον παρὰ τὸν ποταμὸν Μποχούσια (Κερυνίτην) (3).

ΒΟΛΙΝΑ, πόλις μικρὰ παρὰ τὴν ἐκ Πατρῶν εἰς Αἴγιον λεωφόρον, κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως Ἀργυρᾶς, κάτωθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Δρεπάνου. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ἔρρεε ποταμὸς Βολιναῖος καλούμενος. Ὡνομάσθη δὲ ἡ πόλις Βολίνα, διότι, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ Ἀπόλλων ἠράσθη ποτὲ παρθένου τινὸς Βολίνης ἣ φεύγουσα, ἐρρίφθη εἰς τὴν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος θάλασσαν καὶ ἐκ χάριτος τοῦ Ἀπόλλωνος ἐγένετο ἀθάνατος (4).

ΡΥΠΕΣ, πόλις μία τῶν δώδεκα κειμένη οὐ πόρρω τῆς θαλάσσης καὶ ἀπέχουσα τοῦ Αἰγίου ὅσον 30 σταδίους δυτικῶς, μικρὸν ὑπὲρ τὴν λεωφόρον (4). — Ὁ Αὐγούστος κατηδάφισε τὰς Ρύπας καὶ συνώκισε τοὺς κατοίκους εἰς Πάτρας (6). — Ὁ Πausanias τὰ ἐρείπια μόνον εἶδε τῶν Ρυπῶν (7). — Τὸ πολίχνιον Ἐρινεὸν μετὰ τοῦ λιμένος αὐτοῦ περιείχετο ἐν τῇ Ρυπικῇ χώρᾳ (8). Ἀφ' οὗ αἱ Ρύπες κατεδαφισθεῖσαι ἔμειναν αὐίκτητοι, τὴν γῆν αὐτῶν, ἣν ὁ Στρά-

(1) Πολύβ. β. 2, κ. 41. (2) Ἀγκ. Τ. 3, κ. 26, 31, σ. 183, 403.

(3) Παυσ. Ἀχ. κ. 23. (4) Αὐτ. κ. 23. (5) Αὐτ. κ. 18. (6) Αὐτ. κ. 23. (7) Θουκυδ. β. 7, κ. 34.

βων ὀνομάζει Ῥυπίδα χώραν, ἔσχον οἱ Διγίεις καὶ οἱ Φαριεῖς. — Ἐκ Ῥυπῶν κατήγετο ὁ Μύσκελλος, ὁ οἰκιστὴς τῆς πόλεως Κρότωνος (1). — Ἐν τῇ Ῥυπίδι χώρα περιείχετο δῆμος Λεῦκτρον (2).

ΛΕΟΝΤΙΟΝ, ὁ Πολύβιος παραλείπει ἐκ τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων τὴν πόλιν Ῥύπας, καὶ ἀντ' αὐτῆς τάττει ἐν τῷ καταλόγῳ αὐτοῦ πόλιν Λεόντιον κειμένην, ὡς λέγει, μεταξὺ Αἰγίου καὶ Φαρῶν (3).

ΠΑΤΡΑΙ, πόλις μία τῶν δώδεκα παραθαλάσσιος κατὰ τὸν πρὸς δυσμὰς αἰγιαλὸν τῆς Ἀχαΐας, ἐπὶ τοῦ ἀπ' αὐτῆς Πατραίου καλουμένου κόλπου, κατ' ἀνατολὰς τοῦ ἄκρωτηρίου Ἀράξου, καὶ κατὰ τὸ δυτ-νότιον τοῦ ἄκρωτηρίου Ῥίου, ὡς καὶ τοῦ ἀπέναντι ἐπὶ 40 στάδια κειμένου Ἀντιρρίου (4). Ἀπέιχε δὲ ὅσον 80 στάδια τοῦ ποταμοῦ Πείρου ἀνατορεῖως καὶ 120 τῆς Δύμης ὡσαύτως, καὶ ἐπὶ μικρᾷ ἀποστάσει ἔρρεε κατὰ νότον ὁ ποταμὸς Γλαῦκος (5). — Κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν ὁ αὐτόχθων Εὐμήλος ὥκησε τὴν χώραν καὶ κατέστη μικρὸς βασιλεὺς μικροῦ ὑπηκόου διδασχθεῖς δὲ μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ ἐξ Ἀττικῆς ἐλθόντος Τριπτολέμου τὴν γεωργίαν καὶ τὴν οἰκοδομητικὴν, ἐκαλλιέργησε τὸν σῖτον καὶ ἔκτισε πόλιν ἣν ὠνόμασεν Ἀρόην ἀπὸ τῆς ἀρώσεως τῆς γῆς. Ἀνθείας δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ζεύξας τοὺς δράκοντας ὑπὸ τὸ ἄρμα τοῦ Τριπτολέμου, ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἐκάθευδε, καὶ ἐπιχειρήσας νὰ σπείρῃ, ἐξέπεσε τοῦ ἄρματος καὶ ἐθανατώθη. Καὶ τότε ὁ Τριπτόλεμος μετὰ τοῦ Εὐμήλου ἔκτισαν ἐν κοινῷ πόλιν καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν Ἀνθειαν, ἐπώνυμον τοῦ υἱοῦ τοῦ Εὐμήλου. Ἐκτίσθη δὲ μετὰ χρόνον μεταξὺ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 387—Σκύμν. Χῖος σ. 324. (2) Στράβ. β. 8, κ. 387.

(3) Παλῦβ. β. 5, κ. 94. (4) Στράβ. β. 8, σ. 387. (5) Πaus. Ἀχ. κ. 18.

Ἀρόης καὶ Ἀνθείας καὶ ἑτέρα τρίτη πόλις ὀνομασθεῖσα Μεσάτις. Ὅπότεν δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀχαιοὶ ἐξέβαλον τοὺς Ἴωνας, Πατρεὺς ὁ Πρευγένους τοῦ Ἀγήνορος καὶ ἀπόγονος τοῦ Λακεδαίμονος ἀπαγορεύσας τοὺς Ἀχαιοὺς τοῦ νὰ κατοικῶσιν εἰς Ἀνθειαν καὶ εἰς Μεσάτιν, συνώκισεν αὐτοὺς εἰς Ἀρόην, καὶ οἰκοδομήσας περὶ τὴν Ἀρόην περίβολον τείχους μεῖζονα, ἵνα περιληφθῇ ἐν αὐτῷ καὶ ἡ ἀρχαία Ἀρόη, μετωνόμασε τὴν πόλιν ἀφ' ἑαυτοῦ Πάτρας (1)· συνετέλεσαν δὲ εἰς τὸν οἰκισμὸν τῆς πόλεως ταύτης καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, βασιλεύοντος τότε τῆς Λακεδαίμονος τοῦ Εὐρυσθένου, πρεσβυτέρου τῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ πατὴρ τοῦ Ἄγιδος (2)· διέμεινε δὲ ἀνεξάλειπτον καὶ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς πόλεως Ἀρόης, ὃ φαίνεται κεχαραγμένον καὶ ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἔτι νομισμάτων. Ἦσαν δὲ αἱ Πάτραι· ἡ πρωτεύουσα τοῦ δήμου τῶν Πατρέων, πόλις ἀξιόλογος καὶ περιφανής, καὶ κῦδαιμόνου οἱ Πατρεῖς διὰ πολλοῦ χρόνου, ἀπολαμβάνοντες τὴν γλυκύτητα τῆς εἰρήνης, ἕως οὗ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν μόνοι αὐτοὶ διαβάντες εἰς Αἰτωλίαν κατὰ φιλίαν πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς ἵνα συμπράξωσι μετ' αὐτῶν εἰς τὸν κατὰ Γαλατῶν πολεμον, καὶ κατὰ κράτος ἡττηθέντες, καὶ οἱ πλείους αὐτῶν καταπιεζόμενοι ὑπὸ πενίας, ἐξέλιπον πάντες, πλὴν ὀλίγων τινῶν, τὰς Πάτρας, καὶ διασπαρέντες πρὸς εὖρεσιν ἐργασίας, ὤκησαν τὰς μικρὰς πόλεις Μεσάτιν καὶ Ἀνθειαν καὶ Βολίαν καὶ Ἀργυρᾶν καὶ Ἀρβᾶν· ὥστε αἱ Πάτραι ἔκλινον ἔκτοτε καθ' ἑκάστην εἰς πτωσίν καὶ ἐξηφανίζοντο ὅλως ἄνευ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ Αὐγούστου, ὃς μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀκτίου εἵτε θεωρήσας τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπιτηδείαν πρὸς τὸν παράπλουν, εἵτε δι' ἄλλην τινὰ

---

(1) Παισ. Ἀχ. κ. 18. (2) Παισ. Λακ. κ. 2.

αἰτίαν, ἀνήγειρεν αὐτὴν ἐκ νέου, ἐπαναγαγὼν αὐτὴς εἰς αὐτὴν τοὺς κατοίκους ἐκ τῶν εἰρημένων μικρῶν πόλεων· προσσυνώκισε δὲ μετ' αὐτῶν καὶ τοὺς ἐκ Ῥυπῶν, κατεδαφίσας τὰς Ῥύπας καὶ ὠνόμασε τὴν πόλιν Colonia Augusta Arde Patrensis· καὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν μόνους τοὺς Πατρεῖς ἀφῆκεν ἐλευθέρους, χορηγήσας αὐτοῖς μεγάλα προνόμια (1), καὶ δούς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τρεῖς πόλεις τῆς Λοκρίδος, τὴν Μυωνίαν, τὴν Οἰάνθειαν καὶ τὴν Ναύπακτον (2)· ὥστε ἔκτοτε ἤκμασε τὸ ἐμπόριον ἐν αὐτῇ, καὶ διὰ τῆς ἐπιμόνου προσπαθείας καὶ ἐπισκέψεως τοῦ ἀνακαινιστοῦ αὐτῆς κατέστη μία τῶν πρωτίστων πόλεων τῆς Πελοποννήσου, κατακοσμηθεῖσα διὰ διαφόρων μνημείων καὶ λαμπρῶν καταστημάτων, εἰς ὃ συνετέλεσε καὶ ὁ Νέρων φιλοτιμηθεὶς εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῆς πόλεως ταύτης. Ἐν τῇ ἀκροπόλει ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Λαφρίας, ἧς καὶ ἡ ἐπωνυμία καὶ τὸ ἄγαλμα ἦσαν ξένα. Ὅταν ὁ Αὐγούστος ἡγήμωσε τὴν Καλυδῶνα καὶ τὴν λοιπὴν Αἰτωλίαν, ἵνα συνοικήσῃ τὸν Αἰτωλικὸν λαὸν ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ἀκτίου κτισθείσῃ ὑπ' αὐτοῦ Νικοπόλει, τὰ μὲν πλεῖστα τῶν ἀγαλμάτων τῆς Αἰτωλίας καὶ τῆς Ἀκαρνανίας μετήνεγκεν εἰς αὐτὴν, τοῖς δὲ Πατρεῦσιν ἔδωκε μετὰ πολλῶν ἄλλων λαφύρων τῆς Καλυδῶνος καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Λαφρίας, ὃ ἔλαβε τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν ἀπὸ τοῦ ιδρύσαντος αὐτὸ Λαφρίου τοῦ Κασταλίου τοῦ Δελφοῦ· κατεσκευάσθη δὲ ὑπὸ τῶν Ναυπακτίων Μενάιχμου καὶ Σοῦδου, καὶ ἦν χρυσοῦν καὶ ἐλεφάντινον εἰκονίζον τὴν θεὰν ὡς θιρεύουσαν. Ἦγον δὲ οἱ Πατρεῖς ἀνὰ πᾶν ἔτος ἑορτὴν τῇ Λαφρία Ἀρτέμιδι, θύοντες ἐπὶ τοῦ βωμοῦ αὐτῆς παντὸς εἶδους πτηνὰ ἐδώδιμα καὶ τετράποδα, ὡς ὕς ἀγρίους καὶ ἐλάφους καὶ δορ-

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 18. (2) Πaus. Φωκ. κ. 38.

κάδας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄρκτους καὶ λύκους· καὶ καρπούς δὲ παντοδαπούς ἡμέρου· οὗς, ὥς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ, ἔκαιον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ (1). Ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τῆς Λαφρίας ἦν καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς Παναχαΐδος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς χρυσοῦν καὶ ἐλεφάντινον (2). Μεταξὺ δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Λαφρίας καὶ τοῦ βωμοῦ ἦν μνῆμα Εὐρυπύλου τοῦ Εὐαίμονος. Τὸν δὲ ναὸν τῆς Τρικλαρίας Ἀρτέμιδος κείμενον παρὰ τὸν ποταμὸν Μείλιχον εἶχον ἐν κοινῷ ἡ Ἀρόη, ἡ Ἄνθεια καὶ ἡ Μεσατίας (3). Ἐν δὲ τῇ κάτω πόλει ἦν ναὸς Δινδυμῆνης μητρὸς καὶ ἐν αὐτῷ ἐτιμᾶτο καὶ ὁ Ἄττης οὗ τὸ ἄγαλμα ἦν ἀθέατον· τὸ δὲ τῆς θεᾶς ἦν ἐκ μαρμάρου λευκοῦ. Ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ ἦν ναὸς Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ἄγαλμα εἰκονίζον αὐτὸν ἐπὶ θρόνου καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ὀρθὴν πλησίον αὐτοῦ· καὶ πέραν τοῦ Ὀλυμπίου ἄγαλμα Ἥρας καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ χαλκοῦν καὶ παριστῶν αὐτὸν γυμνὸν, φοροῦντα δὲ ὑποδήματα καὶ ἔχοντα τὸν ἀριστερὸν πόδα ἐπὶ κρανίου βοός· καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς ἄγαλμα Ἀθηνᾶς, καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ τάφος τοῦ Πατρώως. Πλησίον δὲ τῆς ἀγορᾶς τὸ Ὠδεῖον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος ἀξιοθέατον κατασκευασθὲν ἐκ λαφύρων ληφθέντων ὑπὸ τῶν Πατρέων, ὁπόταν ἐκ πάντων τῶν Ἀχαιῶν οὗτοι μόνοι συνεμάχησαν τοῖς Αἰτωλοῖς κατὰ τῶν Γαλατῶν. τοῦτο δὲ τὸ Ὠδεῖον ἦν κατὰ πάντα τὸ ἀξιολογώτατον πάντων τῶν τῆς Ἑλλάδος, πλὴν μόνον τοῦ τῶν Ἀθηνῶν ὃ ὑπερεῖχε τὴν κατασκευὴν καὶ τὸ μέγεθος. Ἐξωθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν πύλη καὶ ἐπ' αὐτῆς τρεῖς ἀνδριάντες ἐπίχρυσοι, τοῦ Πατρέως καὶ τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ Πρευγένους καὶ Ἀθερίωνος παριστῶντες τὸν

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 18. (2) Αὐτ. κ. 20. (3) Αὐτ. κ. 19.

τε πατέρα καὶ τοὺς υἱοὺς εἰς παιδικὴν ἡλικίαν. Ἄντικρυ δὲ τῆς ἀγορᾶς κατὰ ταύτην τὴν ἔξοδον ἦν τέμενος Ἀρτέμιδος καὶ ναὸς Λιμνάτιδος ἧς τὸ ζόανον, κατὰ τινα ὄψιν ὀνείρου, ὁ Πρευγένης βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ εὐνουστέρου τῶν δούλων αὐτοῦ ὑπέκλειψεν ἐκ τῆς Σπάρτης, ἐχόντων ἤδη τῶν Δωριέων τὴν Λακεδαίμονα καὶ τὸ Ἄργος. Τοῦτο δὲ τὸ ζόανον καθ' ἅπαντα τὸν ἄλλον χρόνον ἐφυλάττετο ἐν τῇ Μεσάᾳ, διότι ἐκεῖ ἐκυρίσθη ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Πρευγένους· κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τῆς Λιμνάτιδος εἰς τῶν διακόνων τῆς θεᾶς ἤρχετο κομίζων αὐτὸ ἐκ τῆς Μεσάας εἰς τὸ ἐν τῇ πόλει αὐτῆς τέμενος. Ἦσαν καὶ ἄλλα ἱερὰ ἐν Πάτραις οὐχὶ δὲ ἐν ὑπαίθρῳ, ἀλλὰ διὰ στοῶν ἐγένετο ἢ εἰς αὐτὰ εἰσοδος. Ἦσαν δὲ ταῦτα ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ ἐκ μαρμάρου τὰ ἄλλα ἐκτὸς τῆς ἐσθῆτος, καὶ ἄλλο Ἀθηναῖς ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος καὶ πρὸ αὐτοῦ μνημα Πρευγένους ὧ, ὡς καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Πατρεῖ, ἐνγίζον ἄγοντες τὴν ἑορτὴν τῆς Λιμνάτιδος. Οὐ πόρρω δὲ τοῦ θεάτρου ἦν ναὸς Νεμέσεως καὶ ἄλλης Ἀφροδίτης, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν μέγιστα καὶ ἐκ μαρμάρου λευκοῦ κατεσκευασμένα (1)· καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος τῆς πόλεως ἦν ναὸς Διονύσου ἐπιλεγομένου Καλυδωνίου, διότι τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ εἶχε μετακομισθῆ ἐκ Καλυδῶνος, ὡς καὶ ὁ Πausανίας λέγει:

α Καὶ Διονύσου κατὰ τοῦτο τῆς πόλεως ἱερὸν ἐστίν, ἐπὶ κλη-
 » σιν Καλυδωνίου· μετεκομίσθη γὰρ καὶ τοῦ Διονύσου τὸ
 » ἄγαλμα ἐκ Καλυδῶνος. Ὅτε δὲ ὤκειτο ἔτι Καλυδὼν, καὶ
 » ἄλλοι τε Καλυδωνίων ἐγένοντο ἱερεῖς τῷ θεῷ, καὶ δὴ καὶ
 » Κόρεσος, ὃν ἀνθρώπων μάλιστα ἐπέλαβεν ἄδικα ἐξ ἔρωτος
 » παθεῖν· ἦρα μὲν Καλλιφρόνης παρθένου, ὑπόπον δὲ ἐς Καλ-
 » λιφρότην ἔρωτος Κόρεσφ μετῆν, τοσαῦτον εἶχεν ἀπεχθείας

(1) Πaus. Ἀχ. x. 20.

» εἰς αὐτὸν ἢ παρθένος· ὥς δὲ τοῦ Κορέσου δεήσεις τε
 » ποικυμένου πάσας καὶ δώρων ὑποσχέσεις παντοίας οὐκ
 » ἐνετρέπετο ἡ γνώμη τῆς παρθένου, καθίζεται ἰκέτης ἥδη
 » παρὰ τοῦ Διονύσου τὸ ἄγαλμα· ὁ δὲ ἤκουσέ τε εὐχο-
 » μένου τοῦ ἱερέως, καὶ οἱ Καλυδώνιοι τὸ παραυτίκα ὥσπερ
 » ὑπὸ μέθης ἐγένοντο ἔκφρονες, καὶ ἡ τελευτὴ σφᾶς παρα-
 » πλῆγας ἐπελάμβανε (1) ». Ἐγγὺς δὲ τοῦ θεάτρου ἦν
 τέμενος γυναικὸς ἐπιχωρίας καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τρία ἀγάλματα
 ἰσάριθμα τῶν τριῶν πόλεων ἐξ ὧν συνέκιντο αἱ Πάτραι
 καὶ ἐπονομαζόμενα διὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἐκείνων,
 δηλαδὴ Μεσατεὺς καὶ Ἀνθεὺς καὶ Ἀροεὺς, κομιζόμενα δὲ
 κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Διονύσου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Αἰσυμνή-
 του κείμενον κατὰ τὸ παραθλάσσιον τῆς πόλεως, κατὰ
 δεξιὰν τῆς ἐκ τῆς ἀγορᾶς οδοῦ. Ἐξωθεν δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ
 Αἰσυμνήτου Διονύσου ἕτερος ναὸς Σωτηρίας, ὃν ἰδρυσεν
 ὁ Εὐρύπυλος, θεραπευθεὶς τῆς μανίας, τὸ δὲ ἄγαλμα ἐκ
 μαρμάρου· παρὰ δὲ τὸν λιμένα ναὸς Ποσειδῶνος καὶ τὸ
 ἄγαλμα αὐτοῦ ὀρθὸν ἐκ μαρμάρου· καὶ οὐ πολὺ ἀπωτέρω
 δύο ναοὶ Ἀφροδίτης ὧν τὸ ἐν τῶν ἀγαλμάτων ἀνείλκυσαν
 ἄλιεῖς ἐν δικτύῳ ἓνα αἰῶνα πρὶν τοῦ Πausανίου. Πλησιέστατα
 δὲ τοῦ λιμένος δύο ἀγάλματα χάλκινα, τὸ μὲν Ἄρεως, τὸ δὲ
 Ἀπόλλωνος, καὶ πρὸς τὸν λιμένα τέμενος Ἀφροδίτης καὶ
 τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ξύλινον, ἐκτὸς τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν
 καὶ τῶν ποδῶν, ἃ ἦσαν μαρμάρινα. καὶ παρὰ τὴν θάλασ-
 σαν ἄλσος, χαρίεις περίπατος καὶ τόπος ἀναψύξεως τῶν
 Πατρίων κατὰ τὸ θέρος. Καὶ ἐν τῷ ἄλσει ναὸς Ἀφροδίτης
 καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν μαρμάρινα·
 καὶ παρὰ τὸ ἄλσος ναὸς Δήμητρος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 21.

ὀρθόν, καὶ ἕτερον ἄγαλμα Γῆς καθήμενον καὶ πρὸ τοῦ ναοῦ
 Δήμητρος πηγὴ χωριζομένη ἀπ' αὐτοῦ δι' αἵμασι· ἦν δὲ
 ἡ πηγὴ, ὡς ἔλεγον, μαντεῖον ἀψευδές οὐχὶ ἐν παντὶ πράγ-
 ματι, ἀλλὰ μόνον πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας. Καὶ πρὸς τῷ
 ἄλσει δύο ναοὶ Σαράπιδος καὶ ἐν τῷ ἐτέρῳ αὐτῶν ἦν κατε-
 σκευασμένον μνῆμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Βήλου τοῦ Αἰγύπτου, ὃς
 φρίττων ἐπὶ τῷ ὀνόματι μόνον τοῦ Ἄργου· διὰ τὰ ἐκεῖσε
 παθήματα τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ φοβούμενος τὸν Δαναόν,
 ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀρόην. Ἦν δὲ ἐν Πάτραις καὶ ναὸς Ἀσκλη-
 πιοῦ ἄνωθεν τῆς ἀκροπόλεως, πλησίον τῶν πρὸς τὴν Με-
 σάτιν πυλῶν. — Αἱ γυναῖκες ἦσαν ἐν Πάτραις διπλάσιαι
 τῶν ἀνδρῶν καὶ ἄκρως φιλέραστοι· αἱ πλείους δὲ αὐτῶν ἐζῶν
 ἐργαζόμεναι τὴν ἐν Ἡλίδι φυημένην βύσσον ἐξ ἧς κατε-
 σκεύαζον κεκρυφάλους καὶ παντοῖα ἄλλα ἐνδύματα (1).
 Τὸ ὄρος ἐφ' οὗ ἦν ἡ ἀκρόπολις ἐκαλεῖτο Παναχαϊκόν (2).
 ἡ πόλις κατέχουσα τὰς πρὸς μεσημβρίαν κατωφερείας τοῦ
 Παναχαϊοῦ, μέχρι μόνον τῶν ὑπωρειῶν αὐτοῦ δὲν ἐξε-
 τείνετο μέχρι τῆς θαλάσσης· εἶναι δὲ τοῦτο ἀνεπίδεκτον
 ἀμφιβολίας, διότι μανθάνομεν θετικῶς παρὰ τοῦ Θουκυ-
 δίδου καὶ παρὰ τοῦ Πλουτάρχου ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης ἔπεισε
 τοὺς Πατρεῖς νὰ ἐκτείνωσι τὰ τείχη αὐτῶν μέχρι τῆς
 θαλάσσης καὶ διὰ μακρῶν τειχῶν νὰ συνάψωσι μετ' αὐτῆς
 τὴν πόλιν (3). ἐξ ὧν δὲ λέγει ὁ Πausanias, ὡς προσέτι
 καὶ ἐκ πολλῶν ὑφισταμένων σημείων τῶν Ῥωμαϊκῶν τεχνουρ-
 γημάτων ἐξάγεται ὅτι ἡ ἀποικία τοῦ Αὐγούστου ἐξετάθη
 ἐπὶ τῆς πεδιάδος πρὸς τὴν θάλασσαν· φαίνεται δὲ οὕτως
 ὅτι αἱ Πάτραι οὐδέποτε ἦσαν τοσοῦτον μεγάλαι ὡς ἐπὶ τῶν

(1) Πaus. Ἰλχ. κ. 20. (2) β. 5. κ. 30. (3) Θουκυδ. β. 5, κ. 52.

— Πλουτάρχ. Ἀλκιβιάδ. κ. 15.

Ῥωμαίων Αυτοκρατόρων, καὶ πάντα τὰ σωζόμενα λείψανα φέρουσι τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

* ΠΑΤΡΑΙ καὶ ΠΑΛΛΑΔΙΑ ΠΑΤΡΑΙ πρὸς διαστολὴν τῶν Νέων Πατρῶν (Ὑπάτης τῆς Φθιώτιδος, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς ῥάχεως τοῦ ἐπικειμένου ὄρους οὗ ἐπὶ τῆς κορυφῆς εἶναι ὠκοδομημένη ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ ἀπ' αὐτῆς κόλπου τῶν Πατρῶν καλουμένου. Αἱ Πάτραι τοσοῦτον ἐκαλλωπίσθησαν μετὰ τὴν ἐπὶ Ῥωμαίων ἀναγέννησιν αὐτῶν, ὥστε κατὰ τὸν Β'. αἰῶνα οὐδεμία πόλις τῆς Ἑλλάδος εἶχε τοσαύτην ποσότητα ναῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ διασῆμων οἰκοδομῶν· μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀνηγείρετο σωπηλῶς καὶ ἡ ταπεινὴ μητρόπολις τῶν Χριστιανῶν φωτισθέντων παρὰ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ κηρύξαντος τὸ Εὐαγγέλιον καὶ μαρτυρήσαντος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει καὶ οὗ τὸ κενοτάφιον σώζεται εἰσέτι. Κατὰ τὸν Δουκάγκιον (1), ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τῶν Πατρῶν ἔκειτο τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως· κατηδαφίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Βιλλεχαρδουίνου, ὅποτε αὐτὸς ἐγένετο κυριάρχης τῆς Ἀχαΐας μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων τῷ 1204· μετὰ παρέλευσιν δὲ 250 ἐτῶν ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας ἔπαθε καὶ ἄλλην ἀτιμίαν· Ὁ δεσπότης Θωμᾶς ἀναγκασθεὶς ν' ἀποδημήσῃ εἰς Ἰταλίαν, πρὶν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ πονητοῦ Σουλτάνου Μεχμέτου τοῦ Β', καὶ μετακομίσας τὴν κάραν τοῦ Ἁγίου ἐκ Πατρῶν εἰς Ῥώμην, προστήνεγκεν αὐτὴν δῶρον τῷ Πάπῃ, θεωρήσας τοῦτο ὡς μέσον συστάσεως ἑαυτοῦ. — Αἱ Πάτραι κεῖνται ἐπὶ θέσεως ἐμπορικωτάτης· διὸ καὶ κατὰ πάντα καιρὸν συνέρρεον πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην πλῆθος ἐμπορικῶν

(1) Δουκάγ. Ἱστ. Κωνσταντινουπ. ἐπὶ τῶν Γάλλ. Αυτοκρ.

πλοίων, καὶ διέμενον ἐν αὐτῇ πρόξενοι τῶν ξένων δυνάμεων. Ἐκ τῶν δι' αὐτῆς ἐξαγομένων ἐμπορικῶν προϊόντων τὰ κύρια εἰσὶν ἡ Κορινθιακὴ λεγομένη σταφίς καὶ τὰ δέρματα, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον μέταξα, ἑριον, κηρίον, καὶ κεδροκόκκιον· εἶχε δὲ αἰεὶ σχέσεις ἐμπορικὰς μετὰ τῶν πόλεων Τεργέστης, Ἀγκῶνος, Νεαπόλεως, Λιθόρνου, Γενούας, Μασσαλίας καὶ τῆς Ἰωνικῆς Ἑπτανήσου. — Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων αἱ Πάτραι εἶχον βαθμὴν δουκάτου· κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1408 ὁ τότε δούξ ἀνίκανος ὢν εἰς διατήρησιν τοῦ τόπου, ἐπώλησεν αὐτὸν ἐπὶ μεγάλῃ ποσότητι χρημάτων εἰς τὴν Ἑνετίαν ἀφ' ἧς ἐκυρίευσαν αὐτὸν ὕπερτον οἱ Ὄθωμανοὶ (1). Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ἐπὶ τῆς Ὄθωμανικῆς ἐξουσίας ἦν, ὡς πᾶσαι αἱ τῆς Πελοποννήσου, ἀτάκτως ὥκοδομημένη καὶ ἀκάθαρτος, καὶ περιεῖχε κατοίκους περίπου 11,000 χριστιανῶν, 4,000 ὀθωμανῶν καὶ 17 μόνον Ἰουδαϊκὰς οἰκογενείας, λείψανα ἀσθενῆ τῶν ἐπὶ Σελεύκου Νικάνορος ἀποικησάντων εἰς Ἀχαΐαν αὐτῇ ἐξυλοθρευθέντες οἱ πλείους ἐκ τῆς πανώλους τοῦ 1756 ἔτους καὶ ἐλαττούμενοι καθ' ἑκάστην, κατῆντησαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔπαθε καὶ ἡ πόλις αὕτη, ὡς καὶ πᾶσαι σχεδὸν αἱ λοιπαὶ, καὶ οἱ Ὄθωμανοὶ διετήρουν μὲν αἰεὶ τὴν ἀκρόπολιν, κατερήμωσαν ὅμως καὶ κατηδάφισαν τὴν πόλιν· ἀλλὰ μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου πρό τινων ἡδὴ ἐτῶν ἐγένετο σχέδιον καθ' ὃ ἐκτίσθη ἐκ νέου κατὰ στάθμην καὶ συμμετρίαν καὶ ἐκαλλωπίσθη καὶ ἐπληθύνθη, καὶ αἱ ἀγυιαί κατεσκευάσθησαν καλαί, πλατεῖαι καὶ εὐρυθμοὶ, καὶ τὰ πέριξ καθαρεύσθησαν, καὶ αἱ Πάτραι εἰς σήμερον μία τῶν καλλίστων πόλεων τῆς Ἑλλάδος· ἡ πρὸς

---

(1) Κορονέλλος. Μαρ. 2. σ. 45.

νότον ἐκτεινομένη πεδιάς ἦν πρότερον κατάφυτος ἐξ ἔλαιο-
 δένδρων, ἀλλ' ὁ πόλεμος ἐξηφάνισεν αὐτὰ μέχρι ἐνός, καὶ
 ἤδη ἐκ τῶν παλαιῶν ριζῶν ἐμβαστάνουσι νέα. Τὸ κάτω
 μέρος τῆς πόλεως τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν ὑπέκειτο εἰς νόσους
 διαφόρους καὶ πυρετοῦ, ὀλεθρίους προξενουμένους κυρίως ἐκ
 τῆς ἄκρας ἀκαθαροσίας καὶ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων, ὥστε
 πολλοὶ ἀπώλλοντο κατ' ἔτος ἄδικα θύματα, ὡς κατὰ τὸ
 ἔτος 1828 ἀπέθανον τριακόσιοι παῖδες ἐν τῇ κάτω πόλει,
 ἐν δὲ τῇ ἄνω μόνον ὀκτώ· ἀλλ' ἤδη ἐξέλιπον τὰ αἷτια καὶ
 ἐπομένως καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς φθοροποιᾶς δυσκρα-
 σίας· ἡ περίξ γῆ εἶναι εὐφορωτάτη· πρᾶγαι ἀφθόνως, καλ-
 λιεργουμένη πάντα τὰ εἶδη τῶν γεννημάτων καὶ εἶναι ἐπι-
 τηδειοτάτη δι' ἀμπέλωνας. — Ἡ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως
 θέα ἐκτείνεται λίαν τερπνὴ καὶ ποικίλη· χαριεστάτη δὲ
 εἶναι καὶ ἡ μεγάλη σειρὰ τῆς παραλίας τῆς ἀποτελούσης
 κατὰ τὸ νοτ' δυτικὸν τὸν εὐρύχωρον κόλπον ὃς χωρίζεται
 διὰ τῆς πλουσίας πεδιάδος τῶν Πατρῶν ἀπὸ τοῦ Παναχαΐ-
 κοῦ καὶ τῶν κλάδων αὐτοῦ καὶ δι' οὗ ἡ ὄρασις ἐκτείνεται
 μέχρι τῶν μεμακρυσμένων κορυφῶν τῆς Ζακύνθου καὶ τῆς
 Κεφαλληνίας· ἡ Κυλλήνη φαίνεται κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυν-
 σιν, ὀλίγον πρὸς δεξιὰν τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τῆς Ζακύνθου
 Σκοποῦ· κατ' ἄρκτον ἡ ἐξωτερικὴ διαίρεσις τοῦ Κορινθιακοῦ
 κόλπου ἐν σχήματι λίμνης μεγάλης ὀρίζεται ὑπὸ τῶν ὀρέων
 τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας, καὶ ἀμέσως καταντικρὺ
 τῶν Πατρῶν ὑπὸ τῶν δύο πετραδῶν λόφων τῶν ὑψουμένων
 ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ μεταξὺ τῶν τελευμάτων τοῦ Μεσολογγίου
 καὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ρίου. Κατὰ τὴν ἐσχάτην ταύτην διευ-
 θυνσιν ἡ θία περατοῦται ἐπὶ τὴν Ναύπακτον καὶ τὰ ἐπι-
 κείμενα αὐτῇ ὄρη. — Ἡ Ὀθωμανικὴ βαρβαρότης κατηδάφισε
 πρὸ πολλοῦ τὴν μητρόπολιν τῶν Πατρῶν, κτίσμα πολυτε-

λές τῶν Χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων, ὡς καὶ πᾶσας τὰς λοι-
πὰς ἐκκλησίας ἐν αἷς καὶ τὴν τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης, κατὰ
τὰ ἔτη 1770, ὥστε ὁ μόνος προσευκτήριος οἶκος τῶν
Χριστιανῶν ἦν ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ὠχυρωμένη
ποτὲ καὶ ἔχουσα τείχη καὶ πύργους κατὰ τὰς γωνίας, κειμένη
δὲ εἰς ἀπόστασιν 1200 ὀργυῶν ἀπὸ τῆς πόλεως, πρὸς
τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τῆς ἀκροπόλεως, ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ
ναοῦ τῆς Δήμητρος· τὸ ψηφιδωτὸν αὐτῆς ἐδάφος σώζεται
εἰσέτι σχεδὸν ἀκέραιον. — Ἡ ἀκρόπολις κεῖται πρὸς τὸ
βόρειον τῆς πόλεως καὶ εἶναι ἱκανῶς ὀχυρά· μεταξὺ τῶν
τειχῶν αὐτῆς ἃ θεωροῦνται ὡς κτίσμα τοῦ Βιλλεχαρδουί-
νου (1) φαίνονται συντρίμματα ἀρχαίων Δωρικῶν καὶ Ἰω-
νικῶν στηλῶν καὶ τινα ἐπιστηλίων καὶ τριγλύφων καὶ με-
τωπῶν τεμάχια. Ἐν ἀποστάσει ὅσον 500 πήχεων ἔξωθεν
τῆς πρὸς ἀνατολὰς πύλης τῆς ἀκροπόλεως ἐπὶ τῶν πλευ-
ρῶν τοῦ ὄρους σώζεται ἐπικείμενος εἰς μικρὰν ἀμπελόφυ-
τον κοιλάδα, βεβλαμμένος δὲ καιρίως κατὰ πολλὰ μέρη
ὁ παλαιὸς ὑδραγωγὸς οὗ ἡ κατασκευὴ εἶναι Ῥωμαϊκὴ. Ὁ
Ἀγγλος περιηγητὴς Οὐέλερ ὃς εἶδε τὸν ὑδραγωγὸν τοῦτον
ἀκέραιον κατὰ τὸ 1689 περιγράφει αὐτὸν ὡς ἀξιόλογον
καὶ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομὴν ἔχουσιν δύο σειρὰς τόξων τὴν
μίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης καὶ στύλους ἐρειδυμένους ἐκατέρωθεν
εἰς στηρίγματα· λέγει πρὸς τοῦτοις ὅτι ἔτι ὑψηλότερον ἐπὶ
ῤύακος ἦσαν δύο ἄλλα τοῖχα ἐντελέστερον διατετηρημένα
καὶ ὅτι πάντα ὁμοῦ συνήνουν δύο λόφους, μεταξὺ δὲ αὐτῶν
ἔρρεεν ὁ εἰρημένος μικρὸς ῤύαξ (2)· ἡ αὐτὴ πηγὴ παρέχει
καὶ σήμερον τὸ ἀναγκαῖον τῇ πόλει ὕδωρ, ἀλλ' ὁ ὑδραγω-
γὸς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Οὐέλερ μέχρι τοῦδε ἐφθάρη με

(1) Λήκ. Τ. 2. κ. 14. σ. 136. (2) Λήκ. αὐτ. σ. 138.

γάλως καὶ κατήντησεν ἄχρηστος. — Ἐν ἔτει 1714, 27
 Ἰουλίου ἡμέρᾳ κυριακῇ μετὰ μεσημβρίαν συνέβη εἰς Πάτρας
 σεισμὸς μέγας ὃς κατέρριψε τὰ κωδωνοστάσια τῶν ἐκκλη-
 σιῶν, διέσχισε τοὺς νάρθηκας τινῶν ἐξ αὐτῶν καὶ πολλὰ
 κτίρια· διέσχίσθησαν δὲ καὶ οἱ πύργοι τοῦ φρουρίου καὶ
 ἔπεσαν τινὲς τῶν ἐπάλλεων. Κατ' ἄλλην δὲ μεταγενεστέραν
 ἐποχὴν κατέπεσε κεραυνὸς εἰς τὴν πυριταποθήκην τοῦ φρου-
 ρίου καὶ κατέβαλε τὸν κατώτερον πύργον. — Ἡ μαντικὴ
 πηγὴ ρέουσα καὶ ἤδη πλησίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου
 Ἀνδρέου θεωρεῖται εἰσέτι ὡς ἀγίασμα ἱερατικώτατον. —
 Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ἔχει λιμένα ἀλλὰ μικρὸν καὶ ἐπι-
 σφαλῇ. — Τερᾶχια πολλὰ πλινθίων καὶ κεραμίων σκευῶν
 εὑρέθησαν εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τοὺς κήπους, εἰς τὰ κατερειπω-
 μένα τείχη, καὶ εἰς τὰ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς παλαιᾶς πόλεως
 κενὰ διαστήματα· ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶναι συνεχὲς ἢ δια-
 τετρημένον τοσοῦτον ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς
 ἰδιαιτέρον τι οἰκοδόμημα ἐξ ὧων ἀναφέρει ὁ Πausanias.
 — Ἡ ἐνεσιῶσα πόλις κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως τῆς
 ἀρχαίας· κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν νεωτέρων καὶ κατὰ
 πάσας τὰς ἐξ αὐτῶν ἐξαγομένας πιθανότητας ἡ ἀγορὰ ἔκειτο
 ἐν τῷ μέσῳ τῆς νῦν πόλεως· τὸ θέατρον πρὸς τὸ νότιον
 πέρας αὐτῆς· ὃ δὲ λιμὴν ἀπετελεῖτο ἐξ ἀπάσης τῆς κάτω
 πρὸς τὸ νότιον ἐλώδους πεδιάδος τῆς συνεχομένης μετὰ
 τῶν ἀποθηκῶν καὶ ἐκτεινομένης ἐκεῖθεν πρὸς τὸ κατὰ νό-
 τον πέρας τοῦ ὄρους· ἐφ' οὗ ἦν ὠκοδομημένη ἡ πόλις· ἀπο-
 δεικνύεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ
 προσέτι ἐκ τινων εὑρεθέντων θεμελίων προκυμαίων (μόλων).
 Ἡ ὑπὲρ πάσας δὲ τὰς ἄλλας βεβαία καὶ ἀναμφισβήτητος
 θέσις εἶναι ἡ τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ ἄλσους καὶ
 τῆς μαντικῆς πηγῆς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου

κατὰ τὸ παραθαλάσσιον· ἡ πηγὴ ὑφίσταται καὶ ἀπέχει 18 λεπτὰ τῆς πόλεως, κατὰ μεσημβρίαν τῶν ἀποθηκῶν· ἐν δὲ τῷ μεταξύ τῆς πηγῆς καὶ τῶν ἀποθηκῶν διαστήματι ἦν τὸ ἄλσος καὶ ὁ περίπατος τῶν Πατρίων, ὡς καὶ οἱ ναοὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος (1). Ἐν Πάτραις ὑπάρχουσι γυμνάσιον καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ τέσσαρα σχολεῖα δημοτικά, καὶ ὑγειονομεῖον, καὶ ἐφορεία οἰκονομική, καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα Ἀ. τάξεως, καὶ τελωνεῖον καὶ πρωτοδικεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ τέσσαρα συμβολαιογραφεῖα καὶ ὑπολιμεναρχεῖον.

ἈΝΘΕΙΑ, πόλις συνωκισθεῖσα ὑπὸ Τριπτολέμου καὶ Εὐμήλου ἐν κοινῷ, ὀνομασθεῖσα δὲ οὕτως ἀπὸ Ἀνθείου τοῦ Εὐμήλου. Ἐκεῖτο οὐ μακρὰν τῆς Ἀρόης· μεταξύ δὲ Ἀρόης καὶ Ἀνθείας ἐκτίσθη ἑτέρα πόλις Μεσάτις (2).

ΜΕΣΑΤΙΣ· ἀφ' οὗ ὁ Τριπτόλεμος καὶ ὁ Εὐμήλος ἔκτισαν ἐν Ἀχαΐᾳ πόλιν Ἀνθειαν, ἐκτίσθη ὕστερον μεταξύ Ἀνθείας καὶ Ἀρόης καὶ ἑτέρα τρίτη πόλις ἡ Μεσάτις αὕτη· ἀφ' οὗ δὲ Πατρεὺς ὁ Πρευγένους ἐμεγάλυνε τὴν Ἀρόην καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Πάτρας, ἡ Μεσάτις ἔμεινεν ἀοίκητος ὡς καὶ ἡ Ἀνθεια. — Οἱ Πατρεῖς ἔλεγον ὅτι ὁ Διόνυσος ἐτράφη ἐν τῇ Μεσάτει καὶ ὅτι ἐπιβουλεύμενος ὑπὸ Πανῶν, περιέπεσεν εἰς παντοίους κινδύνους (3).

ἈΡΒΑΣ· πόλις μικρὰ ἥ· ἡ κυρία θέσις ἀγνοεῖται· φαίνεται δὲ ὅτι ἔκειτο περὶ τὰς Πάτρας ὡς ἡ Ἀνθεια, ἡ Μεσάτις, ἡ Βολίνα καὶ ἡ Ἀργυρᾶ (4).

ἈΡΓΥΡᾶ, πόλις κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τῶν Πατρῶν, μικρὸν ἀπέχουσα τοῦ ἀκρωτηρίου Ρίου νοτίως, παρὰ τὴν λεω-

(1) Λήκ. Γ. 2. κ. 14. σ. 132 — 135, (2) Πaus. Ἀχ. κ. 18.

(3) Πaus. αὐτ. (4) Πaus. αὐτ.

φόρον ἔνθα ἦν καὶ πηγὴ Ἀργυρᾶ, μεταξύ δύο ποταμῶν, τοῦ Χαράδρου πρὸς δυσμὰς καὶ τοῦ Σελέμνου πρὸς ἀνατολὰς. — Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Σέλεμνος ἦν μειράκιον ὥραϊον ποιμαῖνον ἐνταῦθα· ἡ δὲ Ἀργυρᾶ οὕσα μία τῶν θαλασσίων νυμφῶν, ἠράσθη τοῦ Σελέμνου καὶ ἀναβαίνουσα ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἤρχετο πρὸς αὐτὸν καὶ ἐκάθευδε μετ' αὐτοῦ παρὰ τὸν ποταμόν· μετὰ τινα δὲ χρόνον οὔτε ὥραϊος ἐφαίνετο ἔτι ὁ Σέλεμνος εἰς τὴν Ἀργυρᾶν, οὔτε ἤρχετο πλέον πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ Σέλεμνος στερηθεὶς αὐτῆς, ἀπέθανεν ἐκ τοῦ ἔρωτος καὶ μετεβλήθη ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης εἰς ποταμόν. — Ὁ Πausανίας εἶδε τὰ μὴ ἐπιφανῆ ἐρείπια τῆς Ἀργυρᾶς (1).

ΦΑΡΑΪ κατὰ τὸν Πausανίαν, καὶ ΦΑΡΑΙ κατὰ τὸν Στράβωνα, πόλις μεσόγειος μία τῶν δώδεκα, κατὰ τὸ νότιον τῶν Πατρῶν καὶ τὸ νοτ ἀνατολικὸν τῆς Δύμης ἢ ἦν ὁ ὁριος (2). ἔκειτο κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Πιέρου ἢ Πειρου καὶ ἀπέειχε τῶν μὲν Πατρῶν 150 στάδια, τῆς δὲ θαλάσσης ὅσον 70 (3). — Ἐν Φαραῖς ἦν μέγας περίβολος ἀγορᾶς κατὰ τὸν ἀρχαιότερον τρόπον καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς ἄγαλμα μικρὸν τετράγωνον ἐκ μαρμάρου Ἀγοραίου Ἑρμεῦ ἔχοντος γένεια καὶ ἱσταμένου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς ἄνευ βάθρου· ἦν δὲ τὸ ἄγαλμα, ὡς ἐδηλοῦτο ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ἀνάθημα Μεσσηνίου Σιμύλου, καὶ παρ' αὐτῷ ἦν χρηστήριον, καὶ πρὸ τοῦ ἀγάλματος ἑστία ἐκ μαρμάρου καὶ αὐτῇ, καὶ λύχνοι χαλκοὶ προσκεκολλημένοι τῇ ἑστίᾳ διὰ μολύβδου· ὁ δὲ χρώμενος τῷ θεῷ ἤρχετο περὶ ἑσπέραν καὶ ἐθυμία λιθανωτὸν ἐπὶ τῆς ἑστίας· ἀφ' οὗ δὲ ἐπλήρου ἐλαίου καὶ ἀνῆπτε τοὺς λύχνους, ἔθετεν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ κατὰ δεξιὰν τοῦ ἀγάλματος νόμισμα ἐπιχώριον

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 23. (2) Στράβ. β. 8. = 388. (3) Πεν. Ἀχ. κ. 22.

δ ἐκαλεῖτο χαλκοῦς, καὶ ἡρώτα τὸν θεὸν πρὸς τὸ οὗς ὁποῖον τι ἐκάστω ἦν τὸ ἐρώτημα· εἶτα ἐξήρχετο τῆς ἀγορᾶς ἔχων πεφραγμένα τὰ ὦτα διὰ τῶν χειρῶν· προελθὼν δὲ εἰς τὸ ἐκτὸς, ἐξέφραττε τὰ ὦτα καὶ ὁποῖαν φωνὴν ἤκουε πρώτην ἐξελάμβανεν αὐτὴν μάντευμα. Ἦν δὲ ἐν Φαραῖς καὶ ὕδωρ ἱερὸν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἡ πηγὴ αὐτοῦ ὠνομάζετο Ἄμα· οὐδέποτε δὲ ἤγρευον τοὺς ἐν ταύτῃ ἰχθεῖς, νομίζοντες αὐτοὺς ἀνάθημα τοῦ θεοῦ· ἐγγύτατα δὲ τοῦ ἀγάλματος ἦσαν τριάκοντα τετράγωνοι λίθοι ὧν ἐκάστω ἐδίδον θεοῦ τινος ὄνομα. Ὅσον δὲ 15 σταδίους ἀπωτέρω τῶν Φαρῶν ἦν ἄλσος Διοσκουρῶν ἔχον δάφνας πολλὰς, οὔτε ναὸν δὲ οὔτε ἀγάλματα, διότι τὰ ἀγάλματα μετεκομίσθησαν εἰς Ῥώμην, ὡς ἔλεγον οἱ ἐγγύριοι· ἦν δὲ μόνον ἐν τῷ ἄλσει βωμὸς ἐκ λίθων λογάδων. — Ἀδελὸν ἦν ἂν οἰκιστὴς τῶν Φαρῶν ἐγένετο Φάρης ὁ Φιλοδαμείας τῆς Δαναοῦ ἢ ἄλλος τις ὁμώνυμος ἐκείνῳ. — Ἡ πόλις Τριταία ἔκειτο 120 στάδια ἀπὸ τῶν Φαρῶν. — Αἱ Φαραὶ ἦσαν ὑποκείμεναι εἰς τὰς Πάτρας κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐγούστου, ὡς καὶ ἡ Τριταία (1). — Ἐν τῇ Φαραϊκῇ χώρᾳ ἦν κρήνη Δίρκη ὁμώνυμος τῇ παρὰ τὰς Οἰθῆας (2). — Αἱ Φαραὶ ἦσαν μία τῶν τεσσάρων πρώτων πόλεων ὑφ' ὧν ἀνενεώθη τὸ Ἀχαϊκὸν Συνέδριον (3).

* Τὰ ἐρείπια τῶν Φαρῶν θεωροῦνται ὡς πιθανῶς κείμενα κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὁχθὴν τῆς Καμινίτσας, μεταξὺ δύο χωρίων καλουμένων Πρεβεζὸν καὶ Ὑσσαρι (4).

ΤΡΙΤΑΙΑ, πόλις κατὰ τὸ μεσόγαιον μία τῶν δώδεκα πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῶν Φαρῶν ὧν ἀπεῖχεν 120 στάδια. Οἰκιστὴς τῆς Τριταίας κατὰ τινὰς ἐγένετο ὁ Κελβίδας ἐλθὼν

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 22. (2) Στράβ. β. 8, σ. 388. (3) Πολύβ. β. 2, κ. 41. (4) Λήκ. Τ. 2, κ. 115, σ. 158.

ἐκ Κύμης τῆς ἐν Ὀπικοῖς· κατ' ἄλλους δὲ μυθικώτερον ἐνομίζετο ὅτι ὁ Ἄρης συνεγένετό ποτε παρθένῳ τινὶ Τριταίᾳ, ἱερεῖᾳ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ θυγατρὶ τοῦ Τρίτωνος, καὶ ὅτι ὁ ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἄρεως τεχθεὶς Μελάνιππος συνώκισε καὶ ἠὔξησε τὴν πόλιν καὶ ἔθετο αὐτῇ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Πρὶν τῆς εἰς τὴν πόλιν εἰσόδου ἦν μνημα ἐκ μαρμάρου λευκοῦ ἀξιοθέατον καὶ κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ μάλιστα διὰ τὰ· ἐπὶ τοῦ τάφου γραφὰς τοῦ Νικίου· ἦσαν δὲ αὗται θρόνος ἐξ ἐλέφαντος, καὶ γυνὴ νέα καὶ εὐειδὴς ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἔμπροσθεν αὐτῆς θεράπαινα ἱσταμένη καὶ φέρουσα σκιάδιον, καὶ νεανίσκος ὀρθὸς ἀγένειος εἰσέτι, ἐνδεδυμένος χιτῶνα καὶ χλαμύδα φοινικῆν ἐπὶ τοῦ χιτῶνος καὶ πλησίον αὐτοῦ θεράπων κρατῶν ἀκόντια καὶ ἄγων κυνηγετικούς κύνας· τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἦσαν ἄγνωστα· ἀλλὰ πάντες ἐξ εἰκασίας ὑπέθετον ὅτι ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἦσαν ὁμοῦ τεθαμμένοι ἐντὸς τοῦ μνήματος. — Ἐν Τριταίᾳ ἦν ναὸς τῶν μεγίστων καλουμένων θεῶν, καὶ ἀγάλματα αὐτῶν κατεσκευασμένα ἐκ πηλοῦ, καὶ ἦγον αὐτοῖς κατ' ἔτος ἑορτὴν ὁμοίαν τῇ τοῦ Διονύσου· ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς, ἥς τὸ μεταγενέστερον ἄγαλμα ἦν ἐκ μαρμάρου· τὸ δὲ ἀρχαῖον, ὡς ἔλεγον οἱ Τριταίεις, ἐκομίσθη εἰς Ῥώμην· ἦν δὲ νενομισμένον νὰ θύωσιν ἐνταῦθα τῷ Ἄρει καὶ τῇ Τριταίᾳ. — Ἡ Τριταία ἐπὶ τοῦ Πausανίου ὑπέκειτο καὶ αὐτὴ εἰς τὰς Πάτρας, δόντος τοῦ Λυγούστου (1). — Ἐκειτο δὲ ἡ Τριταία κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Δύμης, καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων ἔρρεε ποταμὸς Καύκων (2). — Ἡ χώρα τῆς Τριταίας, τῆς Δύμης καὶ τῶν Φαρῶν ἦν ὁμορος τῇ Ἠλείᾳ· διὸ καὶ οἱ Τριταίεις, οἱ Δυμαῖοι καὶ Φαραίεις ἦσαν ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἐπιδρο-

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 22. (2) Στράβ. β. 8, σ. 342.

μάς τῶν Ἰλείων (1). — Τὸ ὄρος ἡ Σκόλλις ἦν κοινὸν τῶν Τριταίων, τῶν Δυμαίων καὶ τῶν Ἰλείων καὶ ἀπέιχε τῆς Τριταίας 100 στάδια (2). — Ὁ Τριταεὺς Ἀγήσαρχος ὁ Αἰμοστράτου ἐνίκησε ποτὲ πύκτας ἄνδρας εἰς τὰ Ὀλύμπια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ Ἰσθμια, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τινος ἐλεγείου ἐν ᾧ οἱ Τριταεῖς λέγονται Ἀρκάδες· ἀλλ' ὁ Πausanias ἀποδεικνύων τοῦτο ψευδές, λέγει ὅτι συνετέλουν ἴσως κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἱ Τριταεῖς εἰς τοὺς Ἀρκάδας. Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀγησάρχου ἦν τέχνη τῶν υἱῶν τοῦ Πολυκλέους (3).

* Θεωροῦνται ὡς λείψανα τῆς Τριταίας ἔχνη τινὰ φρουρίου Ἑλληνικοῦ Καστρίτσα λεγόμενα καὶ εὐρεθέντα ἐπὶ ὕψους ἀπέχοντος $3/4$ ὥρ. τοῦ χωρίου Ἀγίου Βλάση κατ' εὐθείαν γραμμὴν πρὸς τὸ βόρειον· πρὸς δυσμὰς τοῦ ὕψους τούτου ῥέει ῥάαξ συνενούμενος μετὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ λεγομένου Ἀγβλασίτικον (4).

ΩΛΕΝΟΣ, πόλις μία τῶν δώδεκα μεταξὺ Πατρῶν καὶ Δύμης (5)· ἔκειτο παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Πείρου (6). Κατὰ τὸν Στράβωνα, οἱ Ἀχαιοὶ κτίσαντες τὰς δώδεκα πόλεις, μετὰ χρόνον ὕστερον ἤνωσαν μετὰ τινων ἐξ αὐτῶν μερίδας τινὰς τῶν ἄλλων, ὡς τὰς Αἰγὰς ἤνωσαν μετὰ τῆς Αἰγείρας, καὶ τὴν Ὠλενον μετὰ τῆς Δύμης καὶ ἐπὶ τοῦ καιροῦ αὐτοῦ ἐφαίνοντο ἔχνη μόνον τῆς πόλεως τῶν Ὠλενίων μεταξὺ Πατρῶν καὶ Δύμης (7), τὴν δὲ χώραν ἐνέμαρτον οἱ Δυμαῖοι (8)· κατὰ τὸν Πausanίαν, ὅσοι ποιηταὶ ὕμνησαν τὸν Ἡρακλῆν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐφανέρωσαν τὶς ἦν ὁ βασιλεὺς τῆς Ὠλένου Δεξαμενὸς καὶ καθ' οἷον τρόπον ὁ Ἡρακλῆς ἐφιλοξενήθη παρ' αὐτῷ· λέγει προσέτι ὁ Πausanίας, φέρων εἰς

(1) Πολύβ. β. 4, κ. 59, 60. (2) Στράβ. β. 8, σ. 341. (3) Πaus. Ἀλ. κ. 12. (4) Δῆλ. Τ. 2, κ. 14, σ. 117. (5) Στράβ. β. 8, σ. 388.

(6) Πaus. Ἀχ. κ. 18. (7) Στράβ. β. 8, σ. 386. (8) Αὐτ. σ. 388.

μαρτυρίαν ἐλεγείον πεπονημένον ὑπὸ Ἑρμησιάνακτος εἰς Εὐρυτίωνα Κένταυρον, ὅτι ἡ Ὠλένος ἦν ἐξ ἀρχῆς πόλισμα μικρόν· προσεπιφέρει δὲ καὶ ὅτι μετὰ καιρὸν οἱ οἰκήτορες ἐξέλιπον, ὡς ἐλέγετο, δι' ὀλιγανθρωπίαν τὴν Ὠλενον, καὶ ἀπεχώρησαν εἰς Πειράς καὶ Εὐρυτεῖας (1), πόλεις ὀλοτελῶς ἀγνώστους. — Ὁ Ὀμηρος ὀνομάζει μόνον τὴν Αἰτωλικὴν Ὠλενον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ταύτην τὴν Ἀχαϊκὴν (2)· ὁ Ἡρόδοτος μνημονεύει αὐτῆς, καὶ ὁ Πολύβιος κατατάττει αὐτὴν μεταξὺ τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων τοῦ δευτέρου Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου, ἀλλὰ λέγει ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐπὶ τοῦ καιροῦ του (3). Ἐν Ὠλένω ἦν ναὸς ἐπίσημος Ἀσκληπιοῦ ἀπέχων τῆς μὲν Δύμης ὡς 40, τῶν δὲ Πατρῶν ὡς 80 στάδια (4)· ὁ Πausanias ἀποσιωπᾷ τὸν ναὸν τοῦτον, διότι, ὡς φαίνεται, δὲν ἐσώζετο πλέον ἐπ' αὐτοῦ.

* Τὸ χωρίον Κάτω-Ἀχαΐα ἢ Παλαιὰ Ἀχαΐα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ὠλένου, ἧς λείψανα τῶν τειχῶν καὶ τῶν ἐρειπίων εὐρέθησαν (5).

ΔΥΜΗ, πόλις μία τῶν δώδεκα ἢ δυσμικωτάτῃ πασῶν τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων ἐξ οὗ, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ ὄνομα· ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἦν ἀλίμενος· ἀπεῖχε δὲ τῆς μὲν Ὠλένου 40 στάδια (6) βορ-δυτικῶς, τοῦ δὲ ἀκρωτηρίου Ἀράξου 60 (7) νοτ-ἀνατολικῶς· ὁ ποταμὸς Λάρισσος ἐχώριζε τὴν χώραν τῆς Δύμης ἀπὸ τῆς Ἡλείας κατὰ τὸ Βουπράσιον. Ἡ Δύμη, κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα, ἐκαλεῖτο πρότερον Στρατὸς (8), κατὰ δὲ τὸν Pausaniam, Πάλεια· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα Δύμη ὅτε εἶχον αὐτὴν οἱ Ἴωνες, εἴτε ἀπὸ γυναικὸς

(1) Paus. Ἀχ. κ. 18. (2) Στράβ. β. 7, σ. 386. (3) Πολύβ. β. 2, κ. 41. (4) Στράβ. β. 8, σ. 386. (5) Λήκ. Τ. 2, κ. 15, σ. 155.

(6) Στράβ. β. 8, σ. 386. — Paus. Ἀχ. κ. 18. (7) Στράβ. β. 8, σ. 337. (8) Αὐτ. σ. 387.

ἐπιχωρίας, εἴτε ἀπὸ Δύμκντος υἱοῦ Αἰγίμιλου (1)· ἐπωνομάσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀντιμάχου καὶ Καυκωνίς, εἴτε ἀπὸ τῶν Καυκίωνων, ἔθνους ἄλλου ἢ τὸ τῆς Τριφυλίας καὶ ἐκτεινόμενου ἴσως μέχρι τῆς Δυμαίας χώρας, εἴτε ἀπὸ τοῦ Καύκωνος ποταμοῦ ῥέοντος μεταξὺ Δύμης καὶ Τριταίας (2). — Ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Δημητρίου ἐπολέμει τοὺς Ἀχαιοὺς, μόνη ἡ Δύμη ἐκ πασῶν τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων ὑπετάγη εἰς αὐτὸν, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Σουλπίκιος ἐπέτρεψεν εἰς τὸ σφάτευμα νὰ διαρπάσῃ αὐτὴν (3). Ὁ δὲ Πομπηϊὸς κατέστησεν οἰκῆτορας ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους μιγάδας, τὰ λείψανα τοῦ καταλυθέντος ὑπ' αὐτοῦ πειρατικοῦ πληθους, ὧν μέρος ἴδρυσεν εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας, μέρος ἀλλαχοῦ καὶ ἄλλους ἐνταῦθα (4), ὁ δὲ Αὐγούστος ἔδωκεν ὕστερον τὴν Δύμην εἰς τοὺς Πατρεῖς (5). — Μικρὸν πρὸ τοῦ ἄστεος κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ἦν τάφος Σωστράτου, μειρακίου ἐπιχωρίου ἀγαπητοῦ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ἐπὶ τοῦ χώματος στήλη ἐφ' ἧς ἦν ἐπιεργασμένος ὁ Ἡρακλῆς· ἐλέγετο δὲ ὅτι καὶ ἐθυον τῷ Σωστράτῳ οἱ ἐγχώριοι. — Οἱ Δυμαῖοι εἶχαν καὶ ναὸν Ἀθηνᾶς ἀρχαιότατον καὶ ἄλλον ἀφιερωμένον τῇ μητρὶ Δινδυμήνῃ καὶ τῷ Ἄττῃ. Ἦν δὲ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Δυμαίᾳ καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ δρομέως Οἰβώτα, ὃς νικήσας πρῶτος εἰς Ὀλυμπίαν καὶ οὐδὲν λαβὼν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν γέρας ἐξαίρετον, κατηράσθη μηδεὶς ἐκ τῶν Ἀχαιῶν νὰ νικήσῃ τοῦ λοιποῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ εἰσηκούσθῃ ἡ κατάρα αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἐμαθον οἱ Ἀχαιοὶ τὸ αἴτιον παρὰ τῶν Δελφῶν, ἀπέδωκαν καὶ ἄλλας τιμὰς τῷ Οἰβώτᾳ καὶ ἀνέθηκαν πρὸς τούτοις καὶ τὴν εἰκόνα

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 17. (2) Στράβ. β. 8, σ. 342, 387. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 17. (4) Στράβ. β. 8, σ. 388. (5) Πaus. Ἀχ. κ. 17.

αὐτοῦ εἰς Ὀλυμπίαν, καὶ τότε Σώστρατος ὁ Πελληνεὺς ἔλαβε νίκην σταδίου μεταξὺ τῶν παίδων· καὶ ὅσοι τοῦ λοιποῦ ἔμελλον νὰ ἀγωνισθῶσιν εἰς τὰ Ὀλύμπια, ἔθουν πρῶτον τῷ Οἰβώτᾳ, καὶ ἂν ἐνίκων, ἐστεφάνουν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ (1). — Ἐν ἀποστάσει 40 σταδίων ἀπὸ τῆς Δύμης ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Πεῖρος (2)· παρὰ δὲ τὴν Δύμην αὐτὴν ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἀχελῷος (3).

* Τὰ ἐρείπια τῆς Δύμης ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαιόκαστρον κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀπὸ Πατρῶν πρὸς δυσμὰς ὁδοῦ, κατ' ἀνατολὰς τοῦ χωρίου Καραβόσκας.

ΛΙΜΕΝΕΣ.

ἈΡΙΣΤΟΝΑΪΤΤΑΙ, λιμὴν τῆς Πελλήνης ἀπέχων 60 στάδια τῆς πόλεως ταύτης βορείως καὶ 120 στάδ. τῆς Αἰγείρας ἀνατολικῶς· ὠνομάσθη οὕτω διότι καὶ εἰς τοῦτον τὸν λιμένα προσωρμίσθησαν οἱ Ἀργοναῦται (4).

* Ὁ λιμὴν τῶν Ἀριστοναυτῶν εὐρίσκεται παρὰ τὸ χωρίον Βλογοκά, κάτωθεν τοῦ Αὐγοκάμπου· ἴσως τὸ πάλαι ἡ τέχνη κατέστησεν αὐτὸν χωρητικώτερον, ἀλλ' ἤδη οὐδὲ δύναται νὰ ὀνομασθῇ λιμὴν· κατὰ τὰ πέριξ εὐρέθησαν συντρίμματα ἀρχαιοτήτων.

ΑἶΓΕΙΡΑ, ὁ λιμὴν τῆς Αἰγείρας, λεγόμενος καὶ αὐτὸς Αἶγειρα ὡς καὶ ἡ πόλις, ἡ λιμὴν τῶν Αἰγειραιτῶν· ἀπεῖχε κατὰ τὸν Πausανίαν 12 σταδίους τῆς ἄνω πόλεως καὶ 72 τῆς Βουραϊκῆς τοῦ Ἡρακλέους ὁδοῦ καὶ οὐδὲν εἶχεν ἀξιοσημείωτον· ἢ μεταξὺ τοῦ λιμένος τούτου καὶ τῶν Ἀριστοναυτῶν ἀπόστασις ἦν 120 στάδια (5).

(1) Πaus. αὐτ. (2) Αὐτ. κ. 18. (3) Στράβ. β. 8, σ. 342.

(4) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (5) Πaus. αὐτ.

* Τὰ Μαῦρα Λιθάρια λεγόμενα κατέχουσι τὴν θέσιν τοῦ λιμένος τῶν Αἰγαιραίων (1).

ΕΡΙΝΕΟΣ· ἀπεῖχεν 60 στάδια ἀπὸ τοῦ Αἰγίου βορδυτικῶς καὶ 90 ἀπὸ τοῦ Τείχους τῆς Ἀθηνᾶς ἀνατολικῶς (2). ὁ λιμὴν οὗτος ἐξ οὗ ἡ παραλία ἐλάβανε σχῆμα μνηοειδές (3) ὥς εἰς τῶν ὀλίγων τοῦ Ἀχαϊκοῦ αἰγιαλοῦ διετηρήθη ἐπὶ πολὺ καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου.

* Ὁ κόλπος ὁ λεγόμενος τοῦ Λαμπύρη εἶναι ὁ ποτὲ λιμὴν Ἐρινεός (4).

ΠΑΝΟΡΜΟΣ· ἔκειτο κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος τοῦ Κρυσσαίου κόλπου, ἀπέναντι τῆς Ναυπάκτου, μεταξὺ τοῦ ἄκρωτηρίου Ρίου καὶ τοῦ καλουμένου Τείχους τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἀπεῖχεν ἑκατέρου αὐτῶν ἀνὰ 15 στάδια (5), ἀπέναντι τῆς Ναυπάκτου (6). — Κατὰ τὸ 3 ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συνεκροτήθη ναυμαχία παρὰ τὸν Πάνορμον μεταξὺ Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων (7).

* Τὸ κοίλωμα τοῦ αἰγιαλοῦ τὸ μεταξὺ τῶν ἄκρωτηρίων Δρεπάνου καὶ Ρίου, τὸ κοινῶς ὀνομαζόμενον Τεκές, εἶναι ὁ ποτὲ λιμὴν Πάνορμος.

(1) Ἀήκ. Τ. 3, κ. 31. σ. 387. (2) Παυσ. Ἀχ. κ. 22 (3) Θουκυδ. β. 7. κ. 34. (4) Ἀήκ. Τ. 3, κ. 26, σ. 194. (5) Παυσ. Ἀχ. κ. 22.

(6) Πολυβ. β. 8. κ. 102. (7) Θουκυδ. β. 2. κ. 86.

Α Χ Α Ϊ Α.

‘Η Ἀχαΐα καὶ ἡ Ἥλεϊα ἀποτελοῦσι συνάμα ἓνα ἐκ τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Πελοπόννησος· διαιρεῖται δὲ ὁ νομὸς οὗτος εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας = Πατρῶν, Αἰγιαλείας, Καλαβρύτων καὶ Ἥλεϊας.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΤΡΩΝ.

Διαιρεῖται εἰς πέντε δήμους = Πατρῶν, Δύμης, Φαρῶν, Τριταίας καὶ Ἐρинеῦ, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 30,508.

Ὄρ.	Α.	Θ.σ.	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΩΝ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
					14395
37		Β. Δ.	Πάτραι, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμ.	2639	6662
	40	N.	Ἐγλυκάς.	53	214
	40	N.	Μπεγουλάκι.	8	33
1		N. Α.	Ῥωμανοῦ.	5	25
1	15	N.	Σαραβάλι.	35	145
2	30	N. Α.	Ἄνω καὶ Κάτω Μοῖρα.	33	137
4		A. N.	Τοπόλοβα.	19	75
2	30	A. N.	Βαλατοῦνα.	14	79
1	30	Δ. N.	Καμινίτσα, οὐ πόρρω τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. Καμινίτσας (Πείρου).	27	105
2	30	Β. Α.	Καστρίτσι.	138	612
3		A. Β.	Πλατάνι, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ῤύακος.	29	141
3		A. Β.	Δράπανος.	44	151
1		Β. Α.	Σεχενὰ ἄνω καὶ κάτω καὶ Βοζαῖτη.	57	174
2		N. Α.	Πουρναρόκαστρον, πύργος N.		

Ἰρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			καὶ ἕτερος πύργος παλαιοῦ φρουρίου.	16	63
2	30	N. A.	Συῦλι.	32	176
1	45	N. A.	Ἐλεκίστρα.	20	79
3		N. A.	Βούντελι καὶ Μπάλα.	35	178
2		N.	Γαῖδουριάρι.	27	107
3		Δ. N.	Δρεστενά.	22	83
1	15	N.	Μουσταφᾶ ἐφέντη ἐπὶ ρύα- κος.	12	49
2	30	Δ. N.	Θεριανοῦ καὶ Τσουκαλᾶ.	16	77
		A. N.	Βελβίτσι.	16	77
		Δ. N.	Μεντιλόγλι.	35	172
		N. A.	Ἀράχοβα.	15	54
		A. N.	Βελίτζι.	18	74
			Κεφαλᾶ, θέσις κατοικου- μένη τὸ ἥμισυ τοῦ ἔτους ὑπὸ ἐτεροδημοτῶν χάριν τῆς καλ- λιεργείας τῆς σταφίδος·		
		N. A.	Κυνηγοῦ, ἔμεινεν ἀκατοίκη- τον, ἀποκατασταθέντων τῶν κατοίκων εἰς Ἀράχοβαν.		
			Στενόν. } Θέσεις ὀλίγον Κολοσύρτι. } κατοικούμεν.		
			Σπηλιᾶ, ἀκατοίκητον.		
		N. A.	Μονὴ Γηροκομιοῦ, διατη- ρουμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου Πα- τρῶν σαφίς, οἶνος, δημητριακοὶ καρποὶ, βχμβάκιον, ὄσπρια, ἐλαιον, μετᾶξιον, μέλι, κηρίον καὶ βδέλλα. Ὑπάρχουσι προ- σέτι 7 ποταμοί, ὧν οἱ μὲν 3 μέτριοι, οἱ δὲ 4 μικρότεροι, ἅπαντες χρήσιμοι κατὰ τὸ θέ- ρος, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα καθί- στανται κατὰ τι ἐπιζήμιοι· 5 χείμαρροι ἢ ξηροπόταμα ἐπι-		

Ἰρ.	Α.	Θετ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			βλαβῇ τὸν χειμῶνα· 13 ρύα κες χρήσιμοι· 1 μικρὰ λίμνη 15 ὡς ἐγγιστα στρεμάτων, 3 ἔλη ἔχοντα ἔκτασιν 1200 πε- ρίπου στρεμάτων, 1 μικρὸς λιμὴν, 1 μικρὸν δάσος. Περὶ τῶν ἐν Πάτραις κατασημάτων ἴδ. * Πάτραι κωμόπολις.		
			ΔΗΜΟΣ ΔΥΜΗΣ.		5143
5		N. Δ.	Ἄνω Λαχαΐα, ἐπὶ τῆς ἀρι- στερᾶς ὀχθῆς ρύακος, πρῶτην ἔδρα τοῦ δήμου.	36	183
1		Δ. N.	Δραγάνου, νῦν ἔδρα τοῦ δήμ.	34	184
2		N.	Σανταμέρι (1).	47	233
3	30	N.	Πόρταις.	63	278
	45	Δ. N.	Μπιθοῦλκα καὶ Σπάδα.	7	30
	45	B. Α.	Μπετρόνι.	28	157
2		N.	Μπράτι.	11	73
3		Δ. N.	Μυχοῦ.	21	104
1		Δ. N.	Πουρνάρι.	14	71
3		Δ. N.	Βελιτσαῖς ἄνω καὶ κάτω.	20	105
1	30	N. Δ.	Μπούκουρα, Μέρτεζα καὶ Ἀλποχωράκι.	36	185
	30	N.	Ἀλησοῦμπασι.	15	76
2		Α. N.	Χατζούρι ἢ Φράγκα.	23	102
1	30	N. Α.	Κράλι.	32	160
2		Δ. N.	Ἄρλα.	28	133
2		Α.	Χαϊκάλι, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τῆς Καμινίτσας.	60	369
2		B. Δ.	Ἀπεστόλου.	29	169
1	15	A. N.	Φώστενα.	18	105
1		B. Δ.	Γομοστὸν πλησίον δάσους.	140	890

(1) Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο ὑπάρχει ὄρος ὁμοιούτως Σανταμέρι καλούμενον καὶ ἔχον ὕψος 1016 μέτρων γαλλ.

Ἰρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
2	30	B. Δ.	Καραβοστάσι, εἰς ἐπίπεδον πλησίον δάπους. Ἐνταῦθα ὑπάρ- χει φυλακεῖον τελωνειακόν.	74	345
	30	Δ. B.	Κάτω Ἀχαΐα.	48	249
2		N. Δ.	Ῥιόλος.	58	256
2	30	N. Δ.	Πέτα, παρὰ τὰς πηγὰς ῤά- κος.	30	138
		N.	Καράτσι, θέσις ἀκατοίκητ. Μονὴ Μαρτίτης διατηρου- μένη παρὰ τὸ Μπράτι.		
		Δ. N.	Μονὴ Φιλοκαλίου διατηρου- μένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Ὀριόλου (Λαρίσσου) κατὰ τὸ βορ. ἀνατ. τοῦ χωρίου Πέτας.		
		N. Δ.	Τραγανόν.		
		N. Δ.	Μπρεχάμι. Λυκόπετρα. Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ προϊόν- τα δημητριακοὶ καρποὶ, βαμ- βάκιον, ἔλαιον καὶ οἶνος· 2 μι- κροὶ ποτ. χρήσιμοι, 2 ῤάκες μικροὶ, 12 ῤεύματα μικρὰ χρήσιμα, 13 ἕτερα ῤεύματα μικρὰ ἄχρηστα, 2 ἔλη μικρὰ, 1 λιμὴν μικρὸς, 1 δάσος μικρόν		
ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΩΝ.					5442
4		A. N.	Χαλανδρίτσα, ἔδρα τοῦ δή- μου.	113	473
4	30	A.	Μίραλι.	27	189
2	45	B. A.	Λαλικώστα.	46	278
1		N. Δ.	Ὑσαρι.	50	230
2		A. N.	Καλούσι.	38	167
2	40	A. N.	Λακώματα.	82	379
1	30	N. A.	Μπουμπα.	25	109
2		A. N.	Σποδιάνα.	35	139

Ὄρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
2	30	N. A.	Πλάτανος.	47	226
2		N. A.	Καλάνιστρα.	42	259
2		N. A.	Κάλανος.	53	302
2	20	A. N.	Ρίκαβα καὶ Συκαῖς.	10	49
3		A. N.	Καλύβια.	15	40
1		N. Δ.	Μπρακμάδι.	31	137
1		Δ. Β.	Μέντζενα.	38	216
3		B. A.	Μαζαράκι.	48	351
2	30	B. A.	Γουρζούμιστα.	89	537
1		N. A.	Λόπεσι.	37	217
2	30	N. A.	Κομπηγάδι.	27	147
2		A. N.	Κούμανι.	20	96
2		N. Δ.	Μιτόπουλον.	15	90
1		Δ. N.	Ζώγα.	13	78
1	15	Δ. N.	Δάλουσι, καὶ Τροῦπα καὶ Ἰστέρι.	33	153
2		Δ	Περιστέρα.	14	60
2		B	Μπαρδικώστα.	24	102
2	30	N. A.	Δενδρά.	15	92
			Κόμι, χειμερινόν.		
		B.	Μονὴ Ὀμπλοῦ διατηρουμένη κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τοῦ Μπαρδικώστα.		
		Δ. B.	Μονὴ Μπαρμπιώτου διατηρουμένη πρὸς τὸ Μέτζενα.		
		N. A.	Μονὴ Εὐαγγελιστρίας διατηρουμένη.		
		A. N.	Μονὴ Χρυσοποδαριτίσης, διατηρουμένη		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον, βαμβάκιον καὶ σιγάμιον· εἰσι δὲ ἐν αὐτῷ 3 ποταμοὶ, 20 ῥεύματα χρήσιμα, ῥύακες πάμπολλοι, 4 δάση. Ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως		

ᾠρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			εἰς Χαλανδρίτσαν καὶ εἰρηνο- δικεῖον αὐτόσε.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΤΑΙΑΣ.		3271
10		N.	Προσοβίτα ἑδρα τοῦ δήμου.	77	472
2		A. B.	Γρεθενόν.	39	190
3		N. Δ.	Κάλφα.	18	76
2		B. Δ.	Κρασίτσα.	9	38
30		A. B.	Κούμπερι.	31	156
2		N. Δ.	Σκιαδᾶ, ἐπὶ πλευρᾷς ὄρους οὗ ἡ πρὸς ἀνατολὰς κορυφή ἔχει ὕψος 1421, ἡ δὲ πρὸς δυσμάς 544 γαλλομέτρων. Παρὰ τὴν δευτέραν ταύτην, πρὸς τὸ νοτ.δυτικὸν τοῦ χω- ρίου, ὑπάρχουσι λείψανα Ελ- ληνικοῦ φρουρίου.	95	446
2		N. Δ.	Σκουῖρα.	19	87
2	30	B. Δ.	Ῥουπακιά.	19	90
2		Δ. B.	Τρικοχώρι.	23	114
1		B. Δ.	Ἁγία Μαρίνα.	35	148
2		B. Δ.	Μάνεσι.	16	76
2	15	B. Δ.	Γολέμι.	11	62
1	30	B. Δ.	Μαστραντώνη.	13	56
3		B. Δ.	Γάλαρος.	11	66
3		Δ. B.	Τόσκεσι.	10	42
1		N. Δ.	Τσαπόγα.	12	63
1		B. Δ.	Ῥένεσι.	17	110
1		A. B.	Καλέντζι.	56	286
3	30	Δ. B.	Φλόκα.	20	102
2		Δ. B.	Χιόνα.	15	74
1	30	Δ. B.	Κουτροχώρι.	8	32
1	30	A. B.	Βελιμάχι.	19	90
2		A. B.	Ἀλποχώρι.	52	296
			Κόμι.		
		Δ. B.	Λαζαρινόν.		

Ἦρ.	Λ.	Θεσ.	Πληθυσμός.
			Οἰκ. Κάτοικοι.
		Δ. Ν. Μονὴ Νοτενῶν. } Διατηρού- Α. Β. Μονὴ Ἀγ. Πάντων. } μεναι	
		Προϊόντα τοῦ δήμου τούτου δημ. καρποὶ καὶ ἔλαιον. Εἰσὶ δὲ ἐν αὐτῷ 5 ποταμίσκοι, ὧν 4 χρήσιμοι, 2 ρεύματα χρήσιμα, 28 δάση μέτρια.	
		ΔΗΜΟΣ ΕΡΙΝΕΟΥ.	2257
8		Α. Αραγόζενα, ἔδρα τοῦ δήμου.	28 167
1 30	Δ. Ν.	Βερίνου.	41 252
1	Δ.	Μυροθρύσι.	28 160
45	Α. Ν.	Γρόπα.	19 118
45	Δ.	Μάγειρα.	10 56
30	Β.	Δουκανεῖκα.	12 55
45	Α. Β.	Συνανία.	3 18
30	Α. Β.	Ἀραβονίτσα, καὶ Καλύβια Ἀραβονίτσης.	23 119
1 45	Β. Δ.	Ζύργια, Χροῦστα καὶ Προ- βοδός, καὶ Καλύβια Ζύργιας.	84 410
2	Ν. Δ.	Σαλμενίκον, Λεμπίστα καὶ Καλύβια Σαλμενίκου.	47 254
2 30	Β. Δ.	Ἄθερνα.	24 142
2 20	Β. Δ.	Σελῆ.	34 150
1	Β. Δ.	Πιτίτσα. Τραγάνος. Βοτάνη.	21 141
	Δ. Ν.	Λαλικώστα.	
	Β. Δ.	Μονὴ Ἐλεούσης διατηρουμ.	
	Ν. Δ.	Μονὴ Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου διατηρουμένη. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, μετάξιον, ἔλαιον, οἶνος, ἀπίδια καὶ σταφίς. Ὑπάρχουσι δὲ ἐν αὐτῷ 10 δάση ὧν 2 μεγάλα, 5 μέτρια καὶ 3 μικρά.	

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ.

Διαιρείται εἰς τρεῖς δήμους = Αἰγίου, Βουρῶν καὶ Αἰγείρας,
καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ ἔτος 1851 10,568.

Ἦρ.	Α.	Ἑσ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΟΥ.					6466
30	B.	Δ	Αἶγιον κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	560	2442
	50	N. A.	Τέμενη Ἄνω καὶ Κάτω.	140	587
1	20	A. N.	Ζευγαλατιόν.	72	288
1		B. Δ.	Μουρλᾶ.	65	291
3	30	N.	Πτέρι (1).	105	501
3	30	Δ. N.	Μαυρίκι.	61	345
3		Δ. N.	Κουνινᾶ.	85	364
3	30	Δ. N.	Ἀράχοβα.	47	496
3		Δ. N.	Παρασκευή.	65	349
1	20	N. Δ.	Κακοχώρι.	54	196
1	20	N. Δ.	Τοῦμπα καὶ Γληγόρη.	37	128
2		B. Δ.	Λόγγος μετὰ τῶν πέριξ.	103	460
1		B. Δ.	Βουρλᾶ.	50	180
1		Δ	Δημητροπούλου.	8	28
4	15		Μονοδένδρι.	9	49
1	20	N. Δ.	Μερτίδι.	16	51
1	30	N. Δ.	Χαντζῆ.	30	85
1	45	N. Δ.	Κουμάρι.	20	60
3		N. Δ.	Γκρέκα.	18	44
7	30	N. A.	Βαλιμίτικα.	68	350
4	30		Ἅγιος Ἀθανάσιος.	60	280

(1) Κατὰ τὸ βορ δυτικὸν τοῦ χωρίου τούτου, καὶ πλησίον τοῦ χωρίου Μαυρικίου πρὸς ἀνατολὰς ὑπάρχει ὄρος ὁμωνύμως τῷ χωρίῳ Πτέρι καλουμένον καὶ ἔχον ὕψος 2780 μέτρων γαλλ.

Ἰ.ρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	Οἰκ. Κάτοικοι.
		N.	Κρόκαβα καὶ Βουλωμένη.		
		N. Δ	Φράγκα.		
		N. Α	Ῥιζόμυλος.		
			Καραχουμάτι.		
			Μποφούσκια.		
			Ἄγιος Ἰωάννης.		
			Γαρδενά.		
	A.	N.	Μαμουσᾶ.		
	Δ.	N.	Μονὴ Ταξιαρχῶν διατηρουμένη.		
			Ἄκολη μετόχιον Ταξιαρχῶν.		
		N.	Πύργος.	} Χωρία ὑποστατικῶν τῆς μο. νῆς Ταξιαρχῶν.	
	A.	N.	Μελίσσια.		
	Δ.	N.	Μονὴ Πεπελινίτσης γυναικεία διατηρουμένη.		
	N.	Δ.	Ἄγ. Ἰωάννης περιοχὴ ἀγροτική τῆς Πεπελινίτσης.		
			Εἰς τὸν δῆμον τοῦ Αἰγίου προϊόντα σταφίς, δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος καὶ βαμβάκιον 8 ποταμοὶ χρήσιμοι, 29 ρεύματα, ὧν 4 χρήσιμα, 7 ρύακες χρήσιμοι, 5 ἔλη, ὧν 1 μέγα, 1 μέτριον καὶ τὰ ἄλλα μικρὰ, 3 λιμένες καλοὶ, 7 δάση, ὧν 6 μικρὰ, 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ 3 δημοτικὰ εἰς Αἶγιον.		
			ΔΗΜΟΣ ΒΟΥΡΩΝ.		1579
	A.	N.	Διακοπτὸν κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	323	1514
			Καλύβια Διακοπτίτικα.		
	N.	A.	Μονὴ Ἀγίου Νικολάου δια-		

Ὄρ. Α. Θεσ.			Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
		τηρουμένη, ἐπὶ ὄρους ἔχοντος ὕψος 1043 γαλλομέτρων.		
	B.	Ἁγία Μονή, μοναστήριον γυναικείον διατηρούμενον.		
	B.	Μονὴ Ἁγίας Τριάδος διατηρουμένη.		
		Τρυπιὰ μετόχιον τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.		
		Προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, ὄσπρια, οἶνος, σταφίς, ἔλαιον, ῥητίνη καὶ μετὰξιον, 7 ποταμοὶ, ὧν οἱ 5 μικροὶ, 6 ῥύακες ὧν οἱ 4 χρήσιμοι, 6 ἔλη ἐκ στρεμάτων 8 ὡς ἔγγιστα, 1 δάσος ιδιόκτητον 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.		
		ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΕΙΡΑΣ.		2523
9	N. Α.	Βερσοβᾶ, ἔδρα τοῦ δήμου.	78	478
1 30	A.	Πύργος.	43	276
1	A.	Βλοβοκά.	74	481
2	B.	Ποροβίτσα.	43	276
30	N. Δ.	Ἀρφαρᾶ.	90	625
	B.	Ἀκράτα· ἐνταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ σταθμὸς τελωνειακός.	71	422
1 30	B.	Καλύβια Χαλκιανιώτικα.	63	324
5 30		» Πλατανιώτικα.	22	155
	B. Δ.	» Βαλιμίτικα ἢ Κολονίτη.		
		» Κομέϊκα.		
	Δ. B.	» Συλιθινιώτικα.		
		» Σελιανίτικα.		
		» Κυρασάνικα.		

Ἦρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός
Οἰκ. Κάτοικοι.

Μαυρίτη.
Μάρμαρα.
Ρεπούλι. Θέσεις ὑποστα-
Δ. Ν. Τσιλαρδῆ. τικῶν κατοι-
Λιθόπετρα. κούμεναι.
Μπαλκουβίνα.
Λασιναί.

Μονὴ Ἀγίας Τριάδος δια-
τηρουμένη.

Μετόχιον Ἀγίας Τριάδος.

Προϊόντα τοῦ δήμου Αἰγεί-
ρας ἔλαιον, σταφίς, μετὰξιον,
σίτος καὶ οἶνος· 2 ποτ. χρή-
σιμοι, 6 ρεύματα, ὧν τὰ 4
χρήσιμα· 1 σχολεῖον δημοτι-
κὸν Β'. τάξεως εἰς Βερσοβᾶν,
ἔτι δὲ δασονομεῖον, καὶ εἰρη-
νοδικεῖον καὶ δύο συμβουλευο-
γραφεῖα εἰς Πύργον.

Αἱ δύο ἐπαρχίαι Πατρῶν
καὶ Αἰγιαλείας ἀπαρτίζουσιν
ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν πάλαι
Ἀχαΐαν.

ΗΛΕΙΑ.

Η ΗΛΕΙΑ ἢ ἩΛΙΣ ἐξετείνετο κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὠρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἀχαΐας, ἀρχαιότερον διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου, μετὰ ταῦτα δὲ διὰ τοῦ ποταμοῦ Λαρίσσου (1), κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Μεσσηνίας διὰ τοῦ ποταμοῦ Νέδας, ὃς κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν ἐγένετο τὸ κατὰ τὴν θάλασσαν μεταξὺ τῶν δύο μεθόριον (2), κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας κατὰ τὴν Φολόην, τοὺς Ἀζάνας καὶ τοὺς Παρβασίους (3) καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωνίου πελάγους· ὁ παράπλους πάσης τῆς Ἡλείας, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἐλογίζετο 1200 σταδίων (4) = 30 μιλίων γεωγραφικῶν· κατὰ δὲ τὸν Πευτιγκέρειον πίνακα, περίπου 20 μιλ. γεωγρ. καὶ, κατὰ τὸν Σκύλακα, ἐπίσης 800 σταδ. (5) = 20 μιλίων γεωγραφικῶν· τὸ πλάτος ὅπερ ἦν ἄνισον ὑποτίθεται ὡς ἐγγιστα μεταξὺ 3—4 μιλ. γεωγρ. τὸ δὲ ἐμβαδὸν 60. — Ὁ τόπος οὗτος, κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους καιροὺς, ἦν διηρημένος εἰς πολλὰς δυναστείας· ὕστερον δὲ διηρέθη εἰς δύο μόνας, τὴν τῶν Ἐπειῶν καὶ τὴν ὑπὸ Νέστορα τὸν Νηλέως· καὶ ἡ μὲν τῶν Ἐπειῶν ὠνομάζετο Κοίλη Ἥλις, ὡς οὖσα τῷ ὄντι κατὰ τὸ πλεῖστον τοιαύτη· ἡ δὲ ἐπικράτεια τοῦ Νη-

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 26. (2) Αὐτ. κ. 6. (3) Στράβ. β, 8, σ. 336.

(4) Αὐτ. σ. 358. (5) Σκύλαξ σ. 16.

λέως καὶ τοῦ Νέστορος περιελάμβανε τὴν Πισάτιδα, ἥς μέρος ἦν ἡ Ὀλυμπία, τὴν Τριφυλίαν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ περιεχομένην χώραν τῶν Καυκῶνων (1), μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Μεσσηνίας· μετὰ ταῦτα δὲ ὠνομάσθη ἅπας ὁ τόπος Ἡλεία.

Ἡ ΚΟΙΑΗ ἩΛΙΣ ἐξετείνεται ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Λαρίσσου μέχρι τῆς Πισάτιδος κατὰ τὸ ἀκρωτήριο Ἰχθύν· ὠνομάσθη κοίλη, ὡς οὔσα κατὰ τὸ πλεῖστον τοιαύτη· ἦν δὲ ἀρίστη καὶ εὐφορωτάτη (2). — Οἱ κάτοικοι τῆς Κοίλης Ἡλίδος ἐλέγοντο τὸ κατ' ἀρχὰς Ἐπειοὶ ἀπὸ Ἐπειοῦ, υἱοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος καὶ ἐγγόνου τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Ἀεθλίου· ὕστερον δὲ μετεκλήθησαν Ἡλεῖοι ἀπὸ Ἡλείου, ἐγγόνου ἀπὸ θυγατρὸς τοῦ Ἐπειοῦ καὶ πατρὸς τοῦ Αὐγέου, οὗ τὴν κόπρον ἐκάθηρεν ὁ Ἡρακλῆς (3). Οἱ Ἡλεῖοι δὲν εἶχον πόλεις τὸ πάλαι, ἀλλ' ὥκουν εἰς κώμας· ἡ δὲ πόλις Ἡλὶς ἐκτίσθη μετὰ τὰ Περσικά (4). — Οἱ Ἡλεῖοι ἐβασιλεύθησαν ἀπὸ Ἀεθλίου τοῦ πρώτου βασιλέως μέχρι τοῦ βασιλέως Λαίου τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐξ Αἰτωλίας Ὄξυλου· οἱ δὲ μετὰ τὸν Λαίαν οὔτε ἐβασίλευσαν, οὔτε τὰ ὀνόματα αὐτῶν γνωρίζονται· μετὰ πολλοῦ δὲ χρόνου παρέλευσιν εἰς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὄξυλου Ἴφιτος, σύγχρονος Λυκούργου τοῦ νομοθέτου ἀποκατέστησεν ἐκ νέου τοὺς διακοπέντας Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας (5). — Οἱ Ἡλεῖοι κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους ἦσαν οἱ μᾶλλον εὐνομούμενοι πάντων τῶν Πελοποννησίων (6), ἡ δὲ χώρα τῆς Ἡλείας ἦν ἱερά τοῦ Διὸς, καὶ ὁ ἐπερχόμενος μεθ' ὀπλων ἐθεωρεῖτο ἐναγής, ὡς καὶ ὁ μὴ ἀντιταττόμενος πάσαις δυνάμεσι κατὰ τοῦ ἐπερχομένου. Ὄθεν καὶ οἱ κτίσαντες ὕστερον τὴν πόλιν ἀφῆκαν αὐτὴν ἀτείχιστον· καὶ οἱ διὰ μέσου

(1) Στράβ. β. 8, σ. 336. (2) Λύτ. (3) Πaus. Ἡλ. κ, 1.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 336, 337 — Διοδ. Σικ. β. 11, κ. 54.

(5) Πaus. Ἡλ. κ, 4. (6) Πaus. Μεσσ. κ. 28.

τῆς χώρας πορευόμενοι εἰς στρατόπεδον παρέδιδον πρότερον τὰ ὄπλα, ἅπερ ἐλάμβανον ἐξερχόμενοι τῶν ὁρίων, καὶ ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας κυζήθη καὶ ἐπληθύνθη ὁ τόπος, διότι ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ἐπολέμουν πρὸς ἀλλήλους, οἱ Ἡλεῖοι μόνοι ἀπελάμβανον πλήρη εἰρήνην καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ξένοι αὐτῶν. ἀλλ' ὁ δέκατος μετὰ τὸν Τημένην Ἀργεῖος Φεῖδων, ὅστις παραλαβὼν πᾶσαν τὴν εἰς πολλὰς μερίδας διεσπαρμένην κληρονομίαν τοῦ Τημένου, ὑπερέβαλλε πάντας κατὰ τὴν δύναμιν, καὶ ὅστις ἐφεῦρε τὰ Φειδώνια καλούμενα μέτρα καὶ σταθμοὺς καὶ νόμισμα κεχαραγμένον τό τε ἄλλο καὶ καὶ τὸ ἀργυροῦν, αὐτὸς οὗτος ὁ Φεῖδων θρασύτερος γενόμενος πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἐπέδραμε κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους κυριευθεῖσων πόλεων, καὶ ἀποβαλὼν τοὺς Ἡλείους ἀγωνοθέτας καὶ ἐπελθὼν, ἔθετο αὐτὸς διὰ βίας τοὺς ὑπ' ἐκείνου τεθέντας ἀγῶνας, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ τῆς Ὀλυμπίας (1), ἐπειδὴ οἱ μὲν τῶν Ἡλείων διὰ τὴν διπνεκῆ εἰρήνην δὲν εἶχον ὅπλα, οἱ δὲ ἄλλοι ὑπέκυψαν εἰς τὴν δυναστείαν, καὶ τότε οἱ Ἡλεῖοι οὐ μόνον ἀνέγραψαν εἰς πίνακας τὴν περίστασιν ταύτην, ἀλλ' ἐκτήσαντο ὅπλα καὶ ἤρξαντο νὰ προνοῶσι περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν. Συνέπραξαν δὲ εἰς τοῦτο καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, εἴτε φθονήσαντες διὰ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης εὐτυχίαν τῶν Ἡλείων, εἴτε ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ καταλύσωσι τὸν Φεῖδωνα ὡς ἀφελόντα ἀπ' αὐτῶν τὴν ἡγεμονίαν τῶν Πελοποννησίων ἣν προεκέκτηντο, ὡς καὶ τῷ ὄντι κατέλυσαν αὐτὸν ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Ἡλείων οἷ, διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν Λακεδαιμονίων, προσεκτήσαντο τότε τὴν Πισάτιδα καὶ τὴν Τρυφυλίαν (2). — Οἱ Ἡλεῖοι μετέσχον τοῦ κατὰ τῆς Τρωάδος πολέμου καὶ ἔπεμψαν τεσσαράκοντα

(1) Ἡρόδοτ. β. 6, κ. 127 — Στράβ. β. 8, σ. 357, 358. (2) Στράβ. αὐτ.

πλοῖα ὑπὸ τέσσαρας ἀρχηγούς (1), καὶ συνεπολέμησαν ὡσαύτως μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος (2). ἔσχον δ' ἐν τούτοις διαφορὰς τινὰς καὶ ἀλληλομαχίας πρὸς τοὺς Πισαίους περὶ τῆς διαθέσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων (3). Κατ' ἀρχὰς δὲ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συνεμάχουν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων· διὸ καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος οἱ Ἀθηναῖοι καταπλεύσαντες ἐν τῇ Φειᾷ τῆς Ἡλείας, ἔτεμνον τὴν γῆν ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ πολεμήσαντες, ἐνίκησαν τριακοσίους λογάδας ἐλθόντας εἰς βοήθειαν ἐκ τῆς κοίλης Ἥλιδος καὶ ἐκ τῆς περιοικίδος τῶν Ἡλείων· καταπνεύσαντος δὲ ἀνέμου σφοδροῦ, καὶ χειμαζόμενοι ἐν ἀλιμένῳ τόπῳ, οἱ μὲν πλείους ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ περιπλέοντες τὸ ἀκρωτήριο τὸ καλούμενον Ἰχθὺν, διευθύνοντο πρὸς τὸν λιμένα τὴν Φειάν· οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἐν τούτῳ καὶ ἄλλοι τινὲς μὴ δυνηθέντες νᾶ ἐπιβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ προχωρήσαντες κατὰ τὴν στερεάν, κατέσχον τὴν πόλιν Φειάν. Ἐπειδὴ δὲ ἔδραμεν ἤδη πρὸς βοήθειαν τὸ πλεῖστον τῆς στρατιᾶς τῶν Ἡλείων, περιπλεύσαντα τὰ πλοῖα, ἀνέλαβον τοὺς κατασχόντας τὴν Φειάν καὶ ἀπέπλευσαν (4). Κατὰ δὲ τὸ ἐνδέκατον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἡλεῖοι συνέθεντο συμμαχίαν μετὰ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Ἀργείων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς οὓς διεφέροντο, διότι κατὰ τινα μεταξὺ τῶν Ἡλείων καὶ τῶν Λεπρεατῶν διαφορὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι δικάσαντες, ἀπεφάσισαν ὑπὲρ τῶν Λεπρεατῶν καὶ κατὰ τῶν Ἡλείων (5). Κατὰ δὲ τὸ δωδέκατον ἔτος τοῦ πολέμου συνέθεντο ἑκατονταετῇ συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἀργείων καὶ

---

(1) Ὁμ. Ήλ. Β, Σ. 615 κξ. (2) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 72. (3) Ἰδε Πισαί-
τις καὶ Ὀλυμπία. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 25. (5) Αὐτ. β. 5, κ. 31.

Μαντινέων καὶ τῶν συμμάχων ἑκατέρων (1). κατὰ δὲ τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους τοῦ πολέμου, καθ' ὃν καιρὸν ἐπανηγυρίζοντο τὰ Ὀλύμπια, οἱ Ἡλεῖοι ἐμπόδισαν τοὺς Λακεδαιμόνιους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ναὸν, μὴ ἐπιτρέποντες εἰς αὐτοὺς οὔτε νὰ θύωσιν οὔτε νὰ ἀγωνίζωνται, διότι δὲν ἀπέτισαν τὴν κατὰ τὸν Ὀλυμπιακὸν νόμον ψηφισθεῖσαν ἐπ' αὐτοὺς ζημίαν, ὡς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν σπονδῶν ἐγείραντας ὅπλα κατὰ τοῦ φρουρίου Φύρκου, καὶ πέμψαντες ὀπλίτας εἰς Λέπρεον· ἦν δὲ ἡ ζημία δισχίλιαί μναί, ἀνὰ δύο καθ' ἑκαστον ὀπλίτην· καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι δι᾽ ἰσχυρίζοντο ἐπὶ τῇ μὴ ἐνοχῇ αὐτῶν, οἱ δὲ Ἡλεῖοι ἐπιμένοντες αἰεὶ, ὑπέσχοντο, ἐὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ Λέπρεον, νὰ παραιτηθῶσι τοῦ ὀφειλομένου αὐτοῖς μέρους τοῦ ἀργυρίου, καὶ νὰ ἀποτίσωσιν αὐτοὶ ἀντ' ἐκείνων τὸ τῷ θεῷ ὀφειλόμενον· μὴ πειθομένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ Ἡλεῖοι προέτεινον εἰς αὐτοὺς· νὰ μὴν ἀποδώσωσι μὲν τὸ Λέπρεον ἂν δὲν ᾔθελον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπεθύμουν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ναὸν, νὰ ἀναβῶσιν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ νὰ ὁμόσωσιν ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων ὅτι θὰ ἀποτίσωσιν ὕστερον τὴν ζημίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τότε ἀντέτεινον οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπηγορεύθησαν τότε πλέον καὶ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς θυσίας καὶ τῶν ἀγώνων, καὶ ἔθυσον κατ' ἰδίαν· φοβούμενοι δὲ οἱ Ἡλεῖοι μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι θύσωσιν ἐν τῷ ναῷ διὰ βίας, ἔστησαν φυλακὴν συγκειμένην ἐκ νέων ἐνόπλων μεθ' ὧν ἠνώθησαν χίλιοι Ἀργεῖοι καὶ χίλιοι Μαντινεῖς καὶ ἱππεῖς Ἀθηναῖοι ἐλθόντες εἰς Ἄργος διὰ τὴν ἐορτήν· ἐκυρίευσεν δὲ μέγας φόβος τὴν πανήγυριν μὴ ἐπέλθωσι μεθ' ὀπλων οἱ Λακεδαιμόνιοι, μάλιστα δὲ ἀφ' οὗ ὁ Λακεδαιμόνιος Δίχας ἔλαβε πληγὰς

(1) Θουκυδ. β. 5, κ. 47.

παρὰ τῶν ῥαβδούχων, διότι ἐνίκησε μὲν τὸ ζεῦγος αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπετρέποντο τοῦ ἀγῶνος, προεκηρύχθη ὅτι τὸ ζεῦγος ἦν τοῦ δημοσίου τῶν Βοιωτῶν· οὗτος δὲ προελθὼν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ βουλόμενος νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι τὸ ἄρμα ἦν ἑαυτοῦ, ἐστεφάνωσε τὸν ἡνίοχον· ἀλλ' ὁμῶς ἡσύχασαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ κατὰ τὴν ἐορτὴν οὐδὲν συνέβη βίαιον ἐξ αὐτῶν (1). — Μετὰ τινα δὲ χρόνον οἱ Λακεδαιμόνιοι κινούμενοι ἐκ τῆς παλαιᾶς κατὰ τῶν Ἡλείων ὁργῆς, διότι συνεμάχισαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Μαντινέων, καὶ διότι ἀπέβαλον τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοῦ ἵππικοῦ καὶ τοῦ γυμνικοῦ ἀγῶνος, καὶ μὴ ἀρκεσθέντες εἰς τοῦτο, ἐμαστίγησαν καὶ ἐξήλασαν καὶ τὸν Δίχην, ἄνδρα γέροντα, καὶ ὕστερον τούτων ὁπόταν, κατὰ τινα χρησμὸν, ἐπέμφθη ὁ Ἄγις ἵνα θύσῃ τῷ Διὶ, ἐκωλύθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀπῆλθεν ἄθυτος, διὰ ταῦτα πάντα ἔδοξε τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ νὰ σωφρονίσωσιν αὐτοὺς, καὶ πέμψαντες πρέσβεις εἰς Ἥλιν, εἶπον δι' αὐτῶν ὅτι δίκαιον δοκεῖ ταῖς ἀρχαῖς τῶν Λακεδαιμονίων νὰ ἀφήσωσιν οἱ Ἡλεῖοι τὰς περιιοκίδας πόλεις αὐτονόμους· ἐπειδὴ δὲ ἀπεποιήθησαν τὴν πρότασιν οἱ Ἡλεῖοι, εἰσέβαλεν ὁ Ἄγις εἰς τὴν Ἡλείαν κατὰ τὸν ποταμὸν Λάρισσον· τέμνοντος δὲ τοῦ στρατεύματος τὴν χώραν, συνέβη σεισμὸς, καὶ ὁ Ἄγις θεωρήσας αὐτὸν ὡς θεῖον σημεῖον, ἐξῆλθε τοῦ τόπου, καταλιπὼν τὸ στρατεῦμα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς συμμάχους ἐν οἷς καὶ τοὺς Ἀθηναίους· ὡς δὲ ἤδη εἰσέβαλε διὰ τοῦ Αὐλῶνος τῆς Μεσσηνίας, ἠνώθησαν εὐθὺς μετ' αὐτοῦ οἱ Λεπρεᾶται ἀποστάντες τῶν Ἡλείων καὶ οἱ Μακίστιοι καὶ οἱ γεῖτονες αὐτῶν Ἐπιταλιεῖς· ἀφ' οὗ δὲ διέβη

(1) Θεουκλ. β. 5, κ. 49, 50.

τὸν ποταμὸν, προσετέθησαν αὐτῷ οἱ Λετρίνοι καὶ οἱ Ἀμφίδολοι καὶ οἱ Μαργανεῖς· μετὰ ταῦτα ἔλθων ὁ Ἄγις εἰς Ὀλυμπίαν, ἔθυσε τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ, χωρὶς οὐδεὶς νὰ δοκιμάσῃ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ· θύσας δὲ, διευθύνθη πρὸς τὴν πόλιν, τέμνων καὶ καίων τὴν χώραν, καὶ ὑπέρπολλα μὲν κτήνη, ὑπέρπολλα δὲ ἀνδράποδα ἤλίσκοντο ἐκ τῆς χώρας· ὥστε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν ἀκούοντες, ἦρχοντο ἐκουσίως καὶ συστρατευόμενοι ἐλάμβανον μέρος ἐκ τῆς διαρπαγῆς· ὥστε αὕτη ἡ στρατεία ἐγένετο ὡς ἐπισιτισμὸς εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀφικόμενος δὲ ὁ Ἄγις εἰς τὴν πόλιν, ἐφθειρε μὲν τὰ προάστεια καὶ τὰ γυμνάσια, τὴν δὲ πόλιν οὖσαν ἀτείχιστον ἐνόμισαν οὐχὶ ὅτι δὲν ἐδυνάθη, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ κυριεύσῃ· φθειρομένης δὲ τῆς χώρας καὶ τῆς στρατιᾶς οὔσης περὶ τὴν Κυλλήνην, οἱ περὶ τὸν Ξενίαν δς, ὡς ἔλεγον, κατεμέτρησε διὰ μεδίμνου τὸ ὅπερ ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον, θέλοντες δι' ἰδίων αὐτῶν πράξεων νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐξώρμησαν τῆς οἰκίας Ξιφῆρεις καὶ ἀπέκτειναν τινὰς καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἄνθρωπον ἔχοντα τὴν μορφήν τοῦ Θρασυδαίου δς ἦν προστάτης τοῦ δήμου, καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἀπέκτειναν τὸν Θρασυδαῖον αὐτὸν, ὥστε ὁ μὲν δῆμος κυριευθεὶς ὑπὸ μεγάλης ἀθυμίας ἡσύχαζεν, οἱ δὲ σφαγεῖς ὡς κατορθώσαντες δῆθεν τὰ πάντα, καὶ οἱ ὁμογνώμονες αὐτῶν ἐξήρχοντο ἑνοπλοὶ εἰς τὴν ἀγορὰν, ὁ δὲ Θρασυδαῖος ὡς προμεθυσθεὶς, ὕπνωπτεν εἰσέτι· ὡς δὲ ὁ δῆμος ἡσθάνθη ὅτι δὲν ἀπέθανεν ὁ Θρασυδαῖος, συνέρρευσαν πανταχόθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὡς ἐσμὸς μελισσῶν, καὶ τότε ἀναλαβὼν τὸν δῆμον, ἡγείτο ὁ Θρασυδαῖος, καὶ γενομένης μάχης, ἐνίκησεν ὁ δῆμος· οἱ δὲ ἐπιχειρήσαντες τὰς σφαγὰς μετέστησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. Ὅποταν δὲ ὁ Ἄγις ἀπερχόμενος διέβη αὖθις τὸν

Ἀλφειὸν, καταλιπὼν φρουροὺς εἰς Ἐπιτάλιον, πλησίον τοῦ
 Ἀλφειοῦ, καὶ τὸν Λύσιππον ἄρμωστήν καὶ τοὺς ἐξ Ἡλίδος
 φυγάδας, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια (1). Μετὰ καιρὸν δὲ τοῦ
 βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου δια-
 φθείραντος διὰ χρημάτων τοὺς δυνατωτάτους τῶν Ἡλείων,
 ἐστασίασαν τότε πρῶτον πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἡλεῖοι καὶ προέ-
 θησαν μέχρι ὅπλων καὶ κακωθέντες ἐκ τῶν πρὸς ἀλλήλους
 διαφωνιῶν, προσεχώρησαν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Μακεδόνων.
 Ἐκτοτε δὲ ἀνεφύησαν νέαι ἐχθροπάθειαι, καὶ διηρέθησαν αἱ
 γνῶμαι περὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ προήλθον εἰς ἐμφύλιον
 πόλεμον· μαθόντες ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι, παρεσκευάζοντο
 νὰ προσβουθήσωσι τοὺς ὁμόφρονας αὐτῶν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐτάτ-
 τοντο κατὰ τέλη καὶ διενέμοντο εἰς τοὺς λόχους, χίλιοι
 λογάδες Μεσσήνιοι προλαβόντες ἀφίχθησαν εἰς Ἥλιν, ἔχοντες
 σημεῖα Λακωνικὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων· ὡς δὲ εἶδον τὰς ἀσπί-
 δας ὅσοι τῶν Ἡλείων ἦσαν φίλοι τῶν Σπαρτιατῶν, νομίσαν-
 τες ὅτι ἐφθασε συμμαχία πρὸς αὐτοὺς, ἐδέχθησαν τοὺς
 ἀνθρώπους ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ τοιοῦτοτρόπως οἱ Μεσσή-
 νιοι εἰσελθόντες, ἐδίωξαν τοὺς φρονούντας τὰ τῶν Λακεδαί-
 μονίων, καὶ ἔδωκαν τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως τοῖς στρατιώ-
 ταις αὐτῶν (2). Καὶ τοι δὲ σύμμαχοι τῶν Μακεδόνων οἱ
 Ἡλεῖοι, ἡρνήθησαν νὰ παλεμήσωσιν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων
 ἐν Χαιρωνείᾳ· κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων δὲ μόνον συνεπέ-
 δραμον μετὰ τοῦ Φιλίππου διὰ τὴν παλαιὰν κατ' αὐτῶν
 ἐχθροπάθειαν· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπολέμησαν
 κατὰ τῶν Μακεδόνων καὶ τοῦ Ἀντιπάτρου μετὰ τῶν λοιπῶν
 Ἑλλήνων (3). Μετὰ καιρὸν δὲ ὁ Ἀριστότιμος τοῦ Δημαρά-
 ται τοῦ Ἐτύμονος διὰ τῆς συμπράξεως τοῦ βασιλέως τῆς

(1) Ξενοφ. β. 3. κ. 2. (2) Πλυσ. Μετ. κ. 28. (3) Πλυσ. Ἡλ. κ. 4.

Μακεδονίας Ἀντιγόνου τοῦ Δημητρίου κατέσχε τὴν τυραν-
νίδα ἐν Ἠλείᾳ· ἀλλὰ μόλις ἐτυράννησεν ἑξ ἡμέρας, καὶ ἐπα-
ναστάντες, κατέλυσαν αὐτὸν ὁ Χίλων, ὁ Ἑλλάνικος, ὁ Λάμπρις
καὶ ὁ Κῦλων, καὶ καταφυγόντα ἐκέτην ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ
Σωτῆρος Διὸς ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὁ Κῦλων ἰδιοχείρως. (1). —
Εἰς τὴν κοίλῃν Ἠλιν περιείχετο τόπος συγκεείμενος ἐκ σειρᾶς
ὁρέων καὶ καλούμενος ἈΚΡΩΡΕΙΑΙ, ἐκτεινόμενος δὲ ἐπὶ
τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ κατὰ τὸ μεταξὺ τῆς πόλεως
Λασιώνος καὶ τῆς Ὀλυμπίας διάστημα, καὶ περιέχων πολί-
χνια τινὰ ὡς τὸ ἈΛΙΟΝ, τὸ ΕὔΠΑΓΙΟΝ, τὸν ὈΠΟΥΝΤΑ
ἢ ὈΠΟΥΝΤΙΟΝ, καὶ τὸ ΘΡΑΥΣΤΟΝ (2), ὧν οἱ κάτοικοι
διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος Ἀκρωῖοι ὠνομάζοντο. Τὴν χώραν
τῶν Ἀκρωρείων καὶ τοὺς Ἀκρωρίους ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν,
καὶ λέγων πόλεις τῶν Ἀκρωρείων, ὀνομάζει μόνον τὸ Θραῦ-
στον ὅπερ ἦν, ὡς φαίνεται, ὠχυρότερον τῶν ἄλλων, διότι οἱ
Ἀρκάδες ἐκυρίευσαν πάσας τὰς ἄλλας πόλεις τῶν Ἀκρω-
ρίων ἐκτὸς τοῦ Θραύστου (3). Ἐκ τῆς πορείας τῶν Ἀρκά-
δων φαίνεται ἡ θέσις τῶν Ἀκρωρείων. — Ἐν τῇ Ἠλείᾳ μόνῃ,
κατὰ τὸν Παυσανίαν (4), καὶ ἐν οὐδενὶ ἐτέρῳ τόπῳ τῆς
Ἑλλάδος ἐφύετο ἡ βύσσος ἐπίσης λεπτὴ ὡς ἡ τῶν Ἑβραίων,
ἥτιον δὲ κιτρίνη· αἱ γυναῖκες τῶν Πατρῶν ὕφαινον ἑξ αὐτῆς
καλύμματα πλεκτὰ τῆς κεφαλῆς (κεκρυφάλους) καὶ διαφό-
ρους ἐσθῆτας (5).

* Ἠλεία· κοιν. Ἐπαρχία τῆς Γαστούνης· μία τῶν εὐφο-
ρωτέρων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου.

ΟΡΗ.

ΣΚΟΛΛΙΣ (ἡ), ὄρος πετρῶδες, κοινὸν τῶν Δυμαίων, τῶν

(1) Παυσ. Ἠλ. κ. 5. (2) Διοδ. Σικ. β. 14. κ. 18. (3) Ξενοφ. Ἑλλην.
β. 3. κ. 2. καὶ β. 7. κ. 4. (4) Παυσ. Ἠλ. 2. κ. 26. (5) Παυσ. Ἀχ. κ. 21.

Τριταίεων καὶ τῶν Ἡλείων συνεχόμενον μετ' ἄλλου τινὸς ὄρους Ἀρκαδικοῦ, τῆς Λαμπείας, καὶ ἀπέχον τῆς μὲν Ἡλίδος 130 σταδίου, τῆς δὲ Τριταίας καὶ τῆς Δύμης ἀνὰ 100 (1). Ἐκ τῆς Σκόλλιδος ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς Λάρισσος (2). Ἡ Σκόλλις ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Πέτρα Ὠλενία (3).

* Ὠλωνὸς τὸ ὕψος αὐτοῦ 2,224 γαλλόμετρα.

Α Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ΧΕΛΩΝΑΤΑΣ, τὸ δυτικώτατον σημεῖον πάσης τῆς Πελοποννήσου πλησίαν τῆς Κυλλήνης πρὸς δυσμὰς· ἀπέναντι αὐτοῦ κεῖνται νησίαι μικρὰ ἀφ' ὧν ὁ ἐκ Κυλλήνης εἰς Κεφαλληνίαν πλοῦς λογίζεται 80 σταδίων. Ὁ Στράβων λέγει ὅτι μεταξὺ τοῦ Χελωνάτα καὶ τῆς Κυλλήνης ἐξέδιδον εἰς τὴν θάλασσαν δύο ποταμοί, ὁ Πηνειὸς καὶ ὁ Σελλήεις ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενος, ῥέων ἐκ τῆς Φολόης (4). ἀλλὰ τοῦτο εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένον, διότι τὸ μεταξὺ τοῦ Χελωνάτα καὶ τῆς Κυλλήνης διάστημα εἶναι μικρότατον, καὶ οὐχὶ δύο ἀλλ' οὐδὲ εἰς ποταμὸς ἐκδίδωσι κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο εἰς τὴν θάλασσαν, ὥστε ὡς καὶ ὁ Λήκιος παρατηρεῖ (5), φαίνεται ὅτι ὁ Στράβων ἔγραψεν οὐχὶ μεταξὺ ἀλλὰ μετὰ, διότι ὡς περιγράφων τὴν παραλίαν τῆς Ἡλείας καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἀράξου λέγει α Ἄκρα πρόσθορος Ἀραξος, μετὰ δὲ ταύτην ἐστὶν ἡ Κυλλήνη, μετὰ δὲ τὴν Κυλλήνην ἀκρωτήριον Χελωνάτας », ἣν φυσικὸν νὰ εἴπῃ κατ' ἐξακολουθήσιν μετὰ δὲ τὸν Χελωνάταν καὶ τὴν Κυλλήνην ὁ Πηνειὸς ἐκδίδωσιν· ὅπερ εἶναι ὀρθὸν καὶ δὲν ἀντιβαίνει εἰς τὰ πράγματα.

(1) Στράβ. β. 8, σ. 341. (2) Στράβ. β. 8, σ. 387. (3) Στράβ. β. 8, σ. 341, 387. (4) Στράβ. β. 8, σ. 388. (5) Λήκ. Τ. 1, κ. 1, σ. 7. σγμ.

* Χελωνάτας, κοιν. Ἄκρ. Τορνέσι, ὀνομασία ἐπικρατή-
σασα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἐνετῶν.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΠΗΝΕΙΟΣ, ῥέων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διὰ μέσου
τῆς πόλεως Ἡλίδος καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν. Κατὰ
τὸν Στράβωνα ὁ Πηνειὸς ἔρρει μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Χε-
λωνάτα καὶ τῆς Κυλλήνης (1)· ἀλλὰ λανθάνεται, ἢ τὸ χωρίον
τοῦτο εἶναι παρεφθαρμένον (2). Ὁ ποταμὸς οὗτος ἐξέδιδεν
εἰς τὴν θάλασσαν πολὺ μετὰ τὸν Χελωνάταν νοτίως.

* Κοιν. Ποτάμι τῆς Γαστούνης.

ΣΕΛΛΗΕΙΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Φολόης, ῥέων ἀπ'
ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν· εἰς
τὸ αὐτὸ λάθος περιέπεσεν ὁ Στράβων ὡς πρὸς τὸν Σελλήεντα
τοῦτον ὡς καὶ ὡς πρὸς τὸν Πηνειὸν, διότι οὔτε ἐκεῖνος οὔτε
οὗτος ἔρρεον μεταξὺ τῆς Κυλλήνης καὶ τοῦ Χελωνάτα, ὡς
λέγει ὁ γεωγράφος (3). Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σελλήεντος
ἔκειτο ἡ πόλις Ἐφύρα, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει =

Τὸν ἄγετ' ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος (4)
καὶ ἀλλαχοῦ =

. . . . . Τὸν ποτε Φυλεὺς

Ἦγαγεν ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος (5).

Ὁ Λήκιος ὀρθῶς μὲν παρατήρησεν ὅτι ὁ Πηνειὸς καὶ ὁ Σελ-
λήεις δὲν ἐξέδιδον εἰς τὴν θάλασσαν μεταξὺ τοῦ Χελωνάτα
καὶ τῆς Κυλλήνης, ἀλλὰ θεωρεῖ τοὺς δύο τούτους ποταμοὺς
ὡς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν, καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ταυτότη-
τος, προτείνει νὰ ἐπανορθωθῇ τὸ κείμενον τοῦ Στράβωνος,
καὶ νὰ ἀναγνωσθῇ ἀντὶ τοῦ, ὁ Πηνειὸς καὶ ὁ Σελλήεις, ὁ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 338. (2) Ἴδε ἀνωτ. Χελωνάτας. (3) Στράβ. αὐτ.
ἱδ. ἀνωτ. αὐτ. (4) Ὁμ. ἱλ. Β, σ. 659. (5) ἱλ. Ο, σ. 530—Στράβ. αὐτ.

Πηνειὸς ὁ καὶ Σελλήεις ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενος, λέγων προσέτι ὅτι τοιαύτη ἦν ὡς ἔπεται καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Στράβωνος (1). ἀλλ' ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ Στράβωνος δὲν ἦν τοιαύτη ἀποδεικνύεται οὐ μόνον ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὀρίζων τὴν θέσιν τῆς Πύλου, λέγει ὅτι ἔκειτο μεταξὺ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πηνειοῦ καὶ τοῦ Σελλήεντος· ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι διαστέλλει τὸν ἕνα ποταμὸν ἀπὸ τοῦ ἄλλου καὶ θεωρεῖ αὐτοὺς οὐχὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, ἀλλὰ δύο ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένους. — Ὁ Σελλήεις φαίνεται ὅτι ἔρρεε κατὰ τὸ νότιον τοῦ Πηνειοῦ πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Φειάν.

ΛΑΔΩΝ, ῥέων παρὰ τὴν Πύλον κατὰ δεξιὰν καὶ εἰσβάλλων εἰς τὸν Πηνειόν (2).

ΠΟΛΕΙΣ, ΚΩΜΑΙ ΚΑΙ ΤΟΠΟΙ.

ΗΛΙΣ, πόλις πρωτεύουσα κειμένη ἐν πεδίῳ εὐφρωτάτῳ ἐπὶ ῥάχεως λόφου, καὶ ἔχουσα κατ' ἀνατολὰς τὰ δύο ὄρη Φολὸν καὶ Σκόλλιν, καὶ κατὰ δυσμὰς τὸ ἐπίνειον αὐτῆς τὴν Κυλλήνην (3). Κατὰ τὸν Διόδωρον καὶ τὸν Στράβωνα, ἡ Ἥλις ἐκτίσθη μετὰ τὰ Περσικὰ ἐκ τῶν περιοικίδων κωμοπόλεων Ὀλυμπ. 77, 2 (4). ὁ δὲ Πausanίας ἀποφαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν ὁ Αἰτωλὸς Ὁξύλος ἔπεισεν ὅσους κατέφκουν τὰς κώμας καὶ δὲν ἦσαν πολὺ ἀφεστηκότες τοῦ τείχους νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ οὕτω κατέστησε τὴν Ἥλιν καὶ πολυανθρωποτέραν καὶ εὐδαιμονεστέραν (5). ὁ Ὅμηρος μέμνηται τῆς Ἥλιδος ἐν τῷ καταλόγῳ =

(1) Ἀήκ. Τ. 1, κ. 1, σ. 7. σμ. (2) Στράβ. β. 8, σ. 339. (3) Πaus. Ἥλ. κ. 22. (4) Διοδ. Σικ. β. 11. κ. 54. — Στράβ. β. 8, σ. 336, 337.

(5) Πaus. Ἥλ. κ. 4.

Οἱ δ' ἄρα Βουπράσιόν τε καὶ Ἡλῖδα δῖαν ἔναιον (1)·
 ἐξ οὗ δηλοῦται ἡ ἀρχαιότης αὐτῆς· μετὰ δὲ τὰ Περσικὰ
 ἐμεγαλύνθη πιθανῶς, καὶ ἐκαλλωπίσθη καὶ ἔλαβε μορφὴν
 τακτικωτέρας πόλεως. Διὰ μέσου τῆς Ἡλίδος ἔρρεεν ὁ πο-
 ταμὸς Πηνειὸς παρὰ τὸ γυμνάσιον τὸ κατασκευασθὲν ὑπὸ
 τῶν Ἡλείων μετὰ πολὺν χρόνον ἀφ' οὗ μετέστησαν εἰς αὐτοὺς
 αἱ χῶραι τοῦ Νέστορος (2)· εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦτο ἔπρατ-
 τον οἱ ἀθληταὶ ὅσα νεόμισται νὰ πράττωσι πρὶν τῆς εἰς
 Ὀλυμπίαν ἀφίξεως. Ἄπας ὁ περιβόλος αὐτοῦ ἐκαλεῖτο
 Ξυστός. Ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ἦσαν πλάταιοι ὑψηλοὶ καθ' ὃ
 ἐτελοῦντο οἱ δρόμοι· καὶ ἕτερος τόπος χωριστὸς διωρισ-
 μένος εἰς ἄμιλλαν τῶν δρόμων, καὶ καλούμενος Ἱερός· καὶ
 ἕτερος ἔνθα ἐγυμνάζοντο οἱ δρομεῖς καὶ οἱ πένταθλοι, καὶ
 μέρος προσέτι καλούμενον Πλέθριον ἔνθα οἱ Ἑλλανοδίκαι
 συνήρμοτον τοὺς γυμναζομένους ἢ καθ' ἡλικίαν ἢ κατ'
 ἐπιτήδευμα. Ἦσαν δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου καὶ βωμοὶ Ἰδαίου
 Ἡρακλέους τοῦ ἐπιλεγομένου Παραστάτου, καὶ Ἑρωτος, καὶ
 τοῦ ὑπὸ τῶν Ἡλείων ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καλουμένου
 Ἀντέρωτος καὶ Δῆμητρος καὶ Παιδὸς, καὶ Ἀχιλλέως οὐχὶ
 βωμὸς, ἀλλὰ κenoτάφιον ἐκ μαντείας. Τῆς πανηγύρεως δὲ
 ἀρχομένης ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ ἡλίου, αἱ
 γυναῖκες αἱ Ἡλεῖαι προσέφερον καὶ ἄλλας τιμὰς τῷ Ἀχιλλεῖ
 καὶ προσέτι ἐπένθουν ἐπ' αὐτῷ. Ἦν δὲ καὶ ἕτερος περιβόλος
 γυμνασίου ἐλάσσων συνεχόμενος μετὰ τοῦ μείζονος καὶ
 ὀνομαζόμενος Τετράγωνος ὡς ἐκ τοῦ σχήματος· ἐν τούτῳ
 ἀνέκειντο καὶ τὰ δύο ἀγάλματα τοῦ Διὸς τὰ κατασκευα-
 σθέντα ἐκ τῆς Σωσάνδρῳ τῷ Σμυρναίῳ καὶ Πολύκτορι τῷ
 Ἡλείῳ ἐπιβληθείσης ζημίας· καὶ τρίτος πρὸς τούτοις ἦν

(1) Ὁμ. 'Ιλ. Β. 5. 615. (2) Στράβ. β. 8, σ. 337.

περίβολος γυμνασίου καλούμενος Μαλκῶ διὰ τὴν μαλακότητα τοῦ ἐδάφους καὶ παραχωρούμενος εἰς γύμνασιν τῶν ἐφήβων καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς πανηγύρεως. Κατὰ τινὰ γωνίαν τοῦ περιβόλου τούτου ἦσαν ἀγάλματα τινά, ὡς ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡρακλέους μέχρι τῶν ὤμων, καὶ τύπος τοῦ Ἐρωτος καὶ τοῦ Ἀντέρωτος· ἐκατέρωθεν δὲ τῆς εἰς τὴν Μαλκῶ εἰσόδου ἴσταντο εἰκόνες παιδὸς Ἀλεξανδρέως ὀνόματι Σαραπίωνος, ὃς ἐλθὼν εἰς Ἥλιν, ἔδωκε τροφὰς τοῖς τότε σπανίζουσι σίτου κατοίκοις, ἐφ' ᾧ καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν Ἡλείων. Συνέβη δὲ ἡ ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκη τοῦ Σαραπίωνος καὶ ἡ πρὸς τοὺς Ἡλείους εὐεργεσία αὐτοῦ κατὰ τὴν διακοσιοστὴν δεκάτην ἐβδόμην Ὀλυμπιάδα. Ἦν δὲ προσέτι καὶ βουλευτήριον τῶν Ἡλείων Λαλίχμιον καλούμενον, ἐπώνυμον τοῦ ἀναθέντος, ἐνθα ἐγίνοντο ἐπιδειξεις λόγων καὶ συγγραμμάτων. Κατὰ δὲ τὸ μεταξὺ τοῦ γυμνασίου τούτου καὶ τῶν λουτρῶν ἦγεν ἀγυιὰ πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν λεγομένην τῆς Σιωπῆς καὶ πρὸς τὸν ναὸν τῆς Φιλομείρακος Ἀρτέμιδος (1). Ἐτέρα δὲ ἐξοδος ἐκ τοῦ γυμνασίου τούτου ὑπεράνω τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως ἦγεν εἰς τὸν Ἑλλανοδικαιῶνα καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν· ἦν δὲ ἡ ἀγορὰ οὐχὶ ὡς αἱ τῶν Ἰώνων, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀρχαιότερον τρόπον, ἔχουσα στοὰς διεστῶσας ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀγυιάς δι' αὐτῶν, καὶ ὠνομάζετο ἡ ἀγορὰ Ἰππόδρομος καὶ οἱ ἐπιχώριοι ἐπικίδεον τοὺς ἵππους ἐν αὐτῇ· τῶν δὲ στοῶν ἡ πρὸς μεσημβρίαν ἦν ἐργασίας Δωρικῆς καὶ διηρεῖτο εἰς τρεῖς μοῖρας διὰ τῶν κιόνων· διημέρευον δὲ ἐν αὐτῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ Ἑλλανοδίκαί. Παρὰ τὸ πρὸς ἀριστερὰν δὲ πέρας τῆς στοᾶς ταύτης, κατὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὴν ἀγορὰν δίοδον, ἦν ὁ Ἑλλανοδικαιῶν ἐνθα οἱ αἰρε-

---

(1) Πaus. Ἠλ. 2. κ. 23.

Θέντες Ἑλλανοδίκαι κατῴκουσιν δέκα ἐφεξῆς μῆνας καὶ ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων ὅσα ὥφειλον νὰ πράξωσι κατὰ τὸν ἀγῶνα. Πλησίον δὲ τῆς στοᾶς ταύτης ἦν ἄλλη στοὰ χωριζομένη δι' ἀγυιᾶς καὶ ὀνομαζομένη Κερκυραϊκὴ· ἦν δὲ αὕτη κατασκευῆς Δωρικῆς καὶ διπλῆ, ἔχουσα τοὺς κίονας ἀφ' ἐνὸς μέρους εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ ἀφ' ἐτέρου εἰς τὰ ἐπέκεινα τῆς ἀγορᾶς· καὶ κατὰ τὸ μέσον οὐχὶ κίονες, ἀλλὰ τοῖχος ἀνείχε τὸν ὄροφον· καὶ ἀνέκειντο εἰκόνες ἐκατέρωθεν πρὸς τὸν τοῖχον. Κατὰ δὲ τὸ πρὸς τὴν ἀγορὰν μέρος τῆς στοᾶς ἦν εἰκὼν τοῦ σοφιστοῦ Πύρρωνος τοῦ Πιστοκράτους, καὶ μνημα αὐτοῦ ἐν χωρίῳ καλουμένῳ Πέτρα, καὶ μικρὸν ἀπέχοντι τῆς πόλεως. Ἐν δὲ τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς ἦσαν διάφοροι ναοὶ καὶ ἀγάλματα, ὡς Ἀπόλλωνος Ἀκείσιου, καὶ Ἡλίου, καὶ Σελήνης, καὶ Χαρίτων, καὶ Ἔρωτος, καὶ Σιληνοῦ, καὶ μνημα τοῦ Ὀξύλου, ὡς ἔλεγον, ἐν σχήματι ναοῦ, καὶ οἶκημα τῶν δεκαῆξ καλουμένων γυναικῶν αἱ ὕφαινον ἐνταῦθα τὸν πέπλον τῆς Ἥρας (1). Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα ἀξιόλογα πλησίον τῆς ἀγορᾶς, ὡς ναὸς ἀρχαῖος καθιερωμένος τοῖς Ῥωμαίοις βασιλεῦσι, καὶ ναὸς Ἀφροδίτης ἔχων δύο ἀγάλματα, τὸ μὲν Ἀφροδίτης Οὐρανίας, τὸ δὲ Ἀφροδίτης Πανδήμου, καὶ περίβολος καὶ ναὸς Ἑρμοῦ καὶ ναὸς Τύχης· ἔτι δὲ Σωσιπόλιδος ναὸς, καὶ ἄγαλμα Ποσειδῶνος ἀγενεῖου μετακομισθέντος ἐκ τοῦ Σαμικοῦ τῆς Τριφυλίας καὶ ἐπιλεγομένου Σατράπου ἐξ ἐπικλήσεως τινὸς Κορύβαντος (2). Μεταξὺ δὲ τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Μηνίου ἦν θέατρον ἀρχαῖον καὶ ναὸς Διονύσου ὃς ἦν ἐκ τῶν Θεῶν οὓς ἐσέβοντο μᾶλλον οἱ Ἡλεῖοι καὶ ἐδόξαζον ὅτι ἐπεφοίτα κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Θυίῶν τελουμένην

(1) Παυσ. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 24, (2) Αὐτ. κ. 25.

ἐν ἀποστάσει περίπου ὀκτὼ σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως. Ἡ Ἥλις εἶχεν ἀκρόπολιν ἐφ' ἧς ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς, καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς κατασκευασθὲν, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Φειδίου, ἦν ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ καὶ εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀλεκτρυόνα (1).

— Διὰ τὴν ἱερότητα τῆς χώρας τῆς Ηλείας καὶ διὰ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπικρατοῦσαν εἰρήνην ἡ πόλις ἦν ἀτείχιστος· ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν χώραν ἐλεηλάτησεν ὁ Ἄγρις (2), καὶ τὴν πόλιν ἐκυρίευσεν ὁ Φεῖδων (3) καὶ ὕστερον οἱ Μεσσήνιοι (4).

* Ὁ λόφος ὁ ἐπικείμενος τῇ Ἥλιδι ὀνομάζεται ἤδη Καλοσκοπή· τὴν λέξιν ταύτην μεταφράσαντες οἱ Ἐνετοί, εἶπον αὐτὴν Μπελθεδέρε καὶ ἔπειτα ὠνόμασαν οὕτως πᾶσαν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ηλείας· ἡ δὲ θέσις τῆς πόλεως κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἐνθα εὐρέθησαν καὶ τινὰ λειψανα λέγεται Παλαιόπολις. Κατὰ τὸ νοτ. δυτικὸν τῆς Καλοσκοπῆς ἐν ἀποστάσει 3 ὥρων κεῖται ἡ κωμόπολις Γαστούνη ἀφ' ἧς οἱ ἡμέτεροι ὠνόμασαν ἅπασαν τὴν Ηλείαν ἐπαρχίαν τῆς Γαστούνης. Ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ὑπάρχει σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΒΟΥΠΡΑΣΙΟΝ, πόλις ποτὲ ἀξιόλογος πρὸς τὰ ὅρια τῆς Ἀχαΐας, κατοικία τῶν ἀρχαίων Ἐπειῶν τῶν ἔπειτα μετονομασθέντων Ηλείων· ὕστερον δὲ ἀφηνισθείσης τῆς πόλεως, ὠνομάζετο Βουπράσιον μόνον ὁ τόπος ὁ ἐκ τῆς Ἥλιδος πρὸς τὴν Δύμην· μνημονεύει καὶ ὁ Ὅμηρος τοῦ Βουπρασίου, καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐκφράσεως βεβαιοῦται ὅτι ἦν τῶν Ἐπειῶν =

ὥς ὁπότε κρεῖοντ' Ἀμαρυγκέα θάπτον Ἐπειοὶ

Βουπρασίῳ . . . (5).

καὶ ἀλλαχοῦ προηγουμένως =

(1) Πaus. Ἥλ. Μέρ. 2, κ. 26. (2) Ξενοφ. Ἰστ. Ἑλλ. β. 3, σ. 383. ἔκδ. Λεονν.λ. (3) Στράβ. β. 8, σ. 357, 358. (4) Ἰδε κατωτ. Ἰστ.

(5) Ὁμ. Ἰλ. ψ. σ. 630.—Στράβ. β. 8. σ. 340.

Οἱ δ' ἄρα Βουπράσιόν τε καὶ Ἥλιδα δῖαν ἔναιον (1).

ΜΥΡΤΙΟΥΝΤΙΟΝ, ἀρχαιότερον καλούμενον ΜΥΡΣΙΝΟΣ, πόλις οὗ ἡ χώρα καθῆκε μέχρι τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν ἐκ Δύμης πρὸς τὴν Ἥλιν ὁδόν· ἀπέειχε τῆς Ἥλιδος 70 στάδια (2)· μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Ὅσσον ἐφ' Ὑρμίνῃ καὶ Μύρσινος ἐσχατόωσα (3).

ΠΥΛΟΣ, μετὰ τὴν ἐκβολὴν τῶν ποταμῶν Πηνειοῦ καὶ Σελλήεντος παρὰ τὸ ὄρος τὴν Σκόλλιν (4), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Λάδωνος ποταμοῦ, καὶ κατὰ τὴν ὀρεινὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ὀλυμπίας εἰς Ἥλιν ἧς ἀπέειχεν 80 στάδια. Ταύτην τὴν Πύλον συνῴκισε Πύλος ὁ Κλήπωνος, ὁ ὑπὸ τοῦ Νηλεῶς καὶ τῶν ἐξ Ἰωλκοῦ Πελασγῶν ἐκβληθεὶς τῆς Μεσσηνιακῆς Πύλου (5). Ὅτε ὁ Ἡρακλῆς ἀθροίσας στρατιὰν ἐξ Ἀργείων καὶ Θηβαίων καὶ Ἀρκάδων ἐπόρθησε τὴν Ἥλιν, οἱ Πύλιοι ὥς καὶ οἱ Πισαῖοι προσεβοήθησαν τοῖς Ἡλείοις, καὶ τότε ὁ Ἡρακλῆς ἐτιμώρησε τοὺς Πυλίους (6), καταστρέψας καὶ ἐρημώσας τὴν Πύλον, ἥτις αὖθις ἐπισυνωκίσθη μὲν ὑπὸ τῶν Ἡλείων, ἀλλ' ἔμεινε πάλιν μετὰ καιρὸν ἀκατοίκητος. Οἱ Ἡεῖοι ἔλεγον ὅτι τὰ ἐξῆς ἔπη τοῦ Ὀμήρου =

. . . . . Γένος δ' ἦν ἐκ ποταμοῦ

Ἀλφειοῦ ὃς τ' εὐρὺ ῥέει Πυλέων διὰ γαίης (7).

ἀνεφέροντο εἰς ταύτην τὴν Ἡλειακὴν Πύλον· καὶ ὁ Πausanίας δὲ λέγει ὅτι πείθεται εἰς τοῦτο, διότι ὁ Ἀλφειὸς ῥέει δι' αὐτῆς καὶ οὐδεμιᾷ ἄλλῃ πόλει ἐφαρμόζεται τὸ ἔπος, διότι, λέγει, ὁ Ἀλφειὸς οὐδόλως διοδεύει διὰ τῶν ὑπεράνω τῆς Σφακτηρίας Πυλίων, ἐν δὲ τῇ Ἀρκαδίᾳ οὐδέποτε ὑπῆρξε πόλις ὀνομαζομένη Πύλος (8). Ἀναφέρει δὲ μόνον τὰς δύο

(1) Ὀμ. ἱλ. Β. γ. 615. (2) Στράβ. β. 8. σ. 341. (3) Ὀμ. ἱλ. Β. γ. 616. (4) Στράβ. β. 8. σ. 339. (5) Ἰδε Πύλος Μεσσην. (6) Paus. ἱλ. κ. 3. (7) Ὀμ. ἱλ. Ε. γ. 545. (8) Paus. ἱλ. Μέρ. 2. κ. 22.

Πύλους ὁ περιγηγῆτης οὗτος, τὴν Ἡλειακὴν ταύτην καὶ τὴν Μεσσηνιακὴν, καὶ ἐποσιωπᾷ ὅλως τὴν Τριφυλιακὴν· ἀλλ' ἡ ὑπαρξίς αὐτῆς εἶναι βεβαία, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος, καὶ βέβαιον ὡσαύτως εἶναι ὅτι ὁ Ἀλφειὸς ἔρρεε διὰ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Τριφυλίας (1) ἔνθα ἔκειτο ἐκείνη ἡ Τριφυλιακὴ λεγομένη Πύλος. Οἱ κάτοικοι τῆς κοίτης Ἡλιδος, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ Ἡλειακὴ Πύλος ἦν ἡ Πύλος τοῦ Νέστορος, ἐδείκνυν ὡς γνωρίσματα τόπον Γέρανον καὶ ποταμὸν Γέροντα καὶ ἕτερον ποταμὸν Γερήνιον, διατεινόμενοι ὅτι ἀπὸ τούτων ἐπωνομάζετο ὁ Νέστωρ Γερήνιος· ἀλλὰ τὰ αὐτὰ προέτεινον καὶ οἱ Μεσσήνιοι καὶ αἱ προτάσεις αὐτῶν φαίνονται πιθανώτεραι, διότι ἔφερον ὡς γνώρισμα τὴν παρ' ἐκείνοις Γερηνίαν (2).

ἘΦΥΡΑ, πόλις ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σελλήεντος καὶ τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν ὁδοῦ. Ἡ Ἐφυρα ἦν ἡ ἰδία Βοιωνώα (οὕτως ὠνόμαζον τὴν Οἰνόνην) ἡ πλησίον ἐκείνης καὶ ἀπεῖχεν 120 σταδίου ἀπὸ τῆς πόλεως Ἡλιδος (3)· ἡ Ἐφυρα αὕτη ἦν ἡ πατρίς τοῦ Τληπολέμου, υἱοῦ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀστυοχείας, ὡς ὁ Ὀμηρὸς λέγει —

Τῶν μὲν Τληπόλεμος δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν
Ὄν τέκεν Ἀστυόχεια βίη Ἡρακληεΐη·

Τὴν ἄγετ' ἐξ Ἐφύρης, ποταμοῦ ἄπο Σελλήεντος (4).
Ἐξ αὐτῆς ἦν καὶ ὁ θώραξ Μέγητος τοῦ Φυλέως, ὡς ὁ αὐτὸς ποιητὴς =

. . . . . τὸν ποτε Φυλεὺς

Ἦγαγεν ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος (5).

(1) Στράβ. β. 8, σ. 339. (2) Στράβ. β. 8, σ. 339. 340.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 338. (4) Ὁμ. Ἰλ. Β. ζ. 657 — 659.

(5) Ὁμ. Ἰλ. Ο. ζ. 530.

Ἡ γῆ τῆς Ἐφύρας ἐγέννα θανατηφόρα φάρμακα, κατὰ τὸν αὐτὸν Ὅμηρον (1).

* Νεώτεροι περιηγηταί, ὡς ὁ Λήκιος, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀρχῆς ὅτι Πηνειὸς καὶ Σελλήεις ἦν ὁ αὐτὸς ποταμὸς, καὶ βλέποντες ὅτι ἡ Ἥλις ἔκειτο παρὰ τὸν Πηνειὸν, μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ καταχωρήσωσι καὶ τὴν Ἐφυραν παρὰ τὸν αὐτὸν ποταμὸν διὰ τὴν μικρὰν μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων 120 σταδίων ἀπόστασιν, ἐφαντάσθησκν ὅτι ἡ Ἥλις ὠνομάζετο ἴσως ἀρχαιότερον Ἐφυρα καὶ ἐπομένως ὅτι Ἥλις καὶ Ἐφυρα ἦν ἡ αὐτὴ πόλις (2). ἀλλ' ἡ κρίσις αὕτη φαίνεται ἐσφαλμένη, διότι ὁ Ὅμηρος καθαρῶς διαστέλλει αὐτάς ἀπ' ἀλλήλων, ὀνομάζων ἐκάστην διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ὀνόματος (3). ἡ Ἐφυρα φαίνεται ὅτι ἔκειτο νοτίως ἀπὸ τῆς Ἥλιδος κατὰ τὴν Φειάν, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σελλήεντος.

ἸΡΜΙΝΑ, κατὰ τὸν Στράβωνα πολίχνην ἐκλελειπὸς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀκρωτήριον δὲ μόνον πλησίον τῆς Κυλλήνης ὀρεινὸν καλούμενον Ὀρμινά ἢ Ἰρμινά (4). κατὰ τὸν Πausανίαν ἡ Ἰρμινά ἦν πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Ἄκτορος τοῦ Φόρβαντος τοῦ Λαπίθου καὶ Ἰρμίνης τῆς Ἐπειοῦ ἀφ' ἧς ὠνομάσεν ὁ Ἄκτωρ τὴν πόλιν (5). Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τῆς Ἰρμίνης ἐν τῷ καταλόγῳ —

Ὅσσον ἐφ' Ἰρμίνῃ καὶ Μύρσινος ἐσχατόωσα (6).
Τὴν Ἰρμινὰν ἀναφέρει καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος (7) καὶ ὁ Πλίνιος (8). εὐρίσκεται δὲ καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῶν Θηβαϊκῶν.

(1) Ὁμ. Ὀδ. Α, σ. 261.—Β, σ. 328.—Στράβ. β. 8, σ. 338. (2) Λήκ. Τ. 1, κ. 1, σ. 7. σχμ. (3) Πρὸς αὐτ. καὶ ἰλ. Β, σ. 615. (4) Στράβ. β. 8, σ. 341. (5) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 1. κ. 1. (6) Ὁμ. Ἰλ. Β, σ. 616. (7) Στέφ. Βυζ. Ἰρμινή. (8) Πλίν. Φυσ. ἱστ. β. 4, κ. 5, 6.

* Ἡ Ὑρμίνη κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερόμενα ἔκειτο, φαίνεται, παρὰ τὴν Κυλλήνην· ἀλλ' ἡ κυρίως θέσις αὐτῆς δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἐγνωσμένη· Ὁ Οὐέλλερ εὗρεν ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου ἐπὶ πετρώδους ἀκρωτηρίου ἀποτελοῦντος τὸν λιμένα Κουνουπέλι κυκλωπικὰ λείψανα τειχῶν ἃ ἐξέλαβεν ὡς τὰ τῆς Ὑρμίνης· ἀλλ' ἡ θέσις αὕτη πρῶτον ἀπέχει πολὺ τῆς Κυλλήνης καὶ δεύτερον κεῖται ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἡλείας.

ΛΑΣΪΩΝ, πόλις ὀχυρωτάτη καὶ ἀξιόλογος πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἀρκαδίας, πλησιέστατα τῆς Πισάτιδος· ὁ Διόδωρος δὲ μὲν τίθησιν αὐτὴν ἐν τῇ κοίλῃ Ἡλίδι (1) ὅτε δὲ ἐν τῇ Τριφυλίᾳ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Πολύβιος τάττοντες τὴν Τριφυλίαν κατὰ τὸ νότιον τοῦ Ἀλφειοῦ, δὲν καταριθμοῦσι τὸν Λασιώνα μεταξὺ τῶν Τριφυλιακῶν πόλεων, ἐξάγεται ὅτι ὁ Λασιών ἔκειτο κατὰ τὸ βόρειον τοῦ ῥηθέντος ποταμοῦ. Ὁ Ξενοφὼν διαστέλλει τοὺς κατοίκους τοῦ Λασιώωνος τῶν τῆς Τριφυλίας καὶ τῶν Ἀκρωρειῶν (3), καὶ μαθησάμενος παρ' αὐτοῦ ὅτι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τοῦ Ἀγίδος κατὰ τῆς Ἡλείας ἐπιδρομῆς, ὡς καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς μεταξὺ τῶν Ἀρκαδίων καὶ τῶν Ἡλείων διενέξεως ὁ Λασιών κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν ἦν τῶν Ἡλείων, κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἐποχὴν ὑπέκειτο εἰς τοὺς Ἀρκαδας (4)· μετὰ παρέλευσιν δὲ ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς εἰρημένης διενέξεως βλέπομεν παρὰ τῷ Πολυβίῳ ὅτι ὁ Λασιών ἦν καὶ αὖθις φρούριον τῶν Ἡλείων (5)· ὥστε τὸ φυσικῶς ἐκ τῶν μαρτυριῶν τούτων ἐξαγόμενον συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἦν συνήθως μεταξὺ τῆς Ἡλείας καὶ τῆς

(1) Διόδ. Σικ. β. 14, κ. 17. (2) Αὐτ. β. 15, κ. 77. (3) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 4, κ. 2. (4) Αὐτ. β. 3, κ. 2—β. 7, κ. 4. (5) Πολύβ. β. 4, κ. 74.

Ἀρκαδίας περιμάχητος καὶ παραίτιος φιλονεικίων καὶ συχ-
νάκις ἐκυριεύετο ἐκατέρωθεν, καὶ ὅτι ἔκειτο πρὸς δυσμὰς
τοῦ ποταμοῦ Ἐρυμάνθου, τοῦ φυσικοῦ ὁρίου μεταξύ τῶν
δύο ἐπαρχιῶν, ἐν οὐχὶ μεγάλη ἀποστάσει ἀπ' αὐτοῦ προ-
σέτι δὲ ὅτι ἦν ἡ πρώτη ἀπὸ τῆς Ψωφίδας Ἡλειακὴ πόλις
καὶ ὅτι μικρὸν ἀπέιχεν ἀπ' αὐτῆς, διότι ἅμα μαθόντες
οἱ φρουροῦντες τὸν Λασίωνα ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδο-
νίας Φίλιππος ὁ Γ'. ἐκυρίευσεν τὴν Ψωφίδα, καὶ ἤρχετο
κατ' αὐτῶν, ἐξέλειπον τὴν πόλιν (1).

* Κατὰ τὸν Λήκιον ἡ θέσις τοῦ Λασίωνος εἶναι ἡ τοῦ
Λάλα ὅπερ κείμενον ἐπὶ κορυφῆς λόφου καθήκοντος εἰς τὸν
Ἀλφειὸν καὶ εἰς τὸν Ἐρύμανθον εἶναι καὶ ἤδη ἐπίσης ἄξιον
λόγου ὡς ἦν καὶ ὁ Λασίων (2). Οἱ κάτοικοι τοῦ Λάλα ἐπὶ
τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας ἦσαν Ἀλβανοὶ Ὀθωμανοὶ μάχιμοι,
ἀνυπότακτοι καὶ δυσδάμαστοι.

Κατὰ τὸ προσάρκτιον τῆς Ἡλείας ἦν τόπος ὄχυρὸς ἐπὶ
ὑψους τραχέως καὶ δυσπροσόδου ὀνομαζόμενος ΘΑΛΛΑΜΑΙ,
καὶ περικυκλούμενος ὑπὸ στενωπῶν δυσεμβόλων. Κατὰ τὴν
εἰσβολὴν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Δημη-
τρίου ἐν τῇ Ἡλείᾳ, Ὀλυμπ. 140, 2, (219 Π. Χ.) ἡθροί-
σθησαν ἐν ταῖς Θαλάμαις καταφυγόντες πάμπολυ ὄχλος
ἀνθρώπων μετὰ θρεμμάτων καὶ πλείστης ἀποσκευῆς· ἐπελ-
θόντος δὲ αἰφνης τοῦ Φιλίππου μετὰ δυνάμεως, παρεδό-
θησαν εὐθύς καὶ ἔλαβεν ἐκεῖνος πλεον ἢ πέντε χιλιάδας
αἰχμαλώτων καὶ ἀποσκευὴν καὶ λείαν θρεμμάτων ἀναρίθ-
μητον (3). — Ἀναφέρει καὶ ὁ Ξενοφῶν τὰς Θαλάμας, διη-
γούμενος ὅτι κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ μεταξύ Ἀρκαδῶν

(1) Πολύβ. β. 4, κ. 72, 73. (2) Λήκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 201.

(3) Πολύβ. β. 4. κ. 75.

καὶ Ἡλείων πολέμου οἱ Ἡλεῖοι ἀπῆντησαν τοὺς Πυλίους οἱ ἐπιχειρήσαντες ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν Θαλαμῶν καὶ ἀποτυχόντες, ἐπέστρεφον ἄπρακτοι (1). — Αἱ Θαλάμαι ἔκειντο, φαίνεται, ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Σκόλλιδος, ἢ κατὰ τινα πλευρὰν τῆς Φολόης (2).

Ἐπὶ τῆς ὀρεινῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ τῆς Ἥλιδος πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν ἦν τόπος κατὰ μὲν τὸ ἀρχαῖον καλούμενος ἈΛΕΪΣΙΟΝ, ἐπὶ δὲ τοῦ Στράβωνος ἈΛΕΪΣΙΑΪΟΝ, πόλις ποτὲ τῆς Πισάτιδος· ἐνταῦθα συνῆγον κατὰ μῆνα ἀγορὰν οἱ περὶοικοι (3). Ὁ Ὀμηρος ὀνομάζει τὸ Ἀλείσιον Ἀλεισίου κολώνην =

Ὄφρ' ἀπὸ Βουπρασίου πολυπόρου βῆσαμεν ἵππους
Πέτρης τ' Ὀλυνίης καὶ Ἀλεισίου, ἐνθα κολώνη
κέκληται (4).

ΛΙΜΕΝΕΣ.

ΚΥΛΛΗΝΗ, ἐπίνειον καὶ πόλισμα ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τοῦ ἀκρωτ. Ἀράξου καὶ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ ἀκρωτ. Χελωνάτα, ἀπέχον τῆς Ἥλιδος 120 σταδίου (5). ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει τὴν Κυλλήνην ὡς πόλισμα κατοικαῦμενον =

Πουλυδάμας δ' ὄϊον Κυλλήνιον ἐξενάριξε (6).

Ἡ Κυλλήνη παρείχεν ἐπιτήδειον ὀρμητήριον τοῖς πλωτίζομένοις. Ἐλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τινος ἀνδρὸς Ἀρκάδος. Ἦσαν δὲ ἐν αὐτῇ τρεῖς ναοὶ, Ἀσκληπιοῦ, Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ (7). τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν θαυμαστὸν ξόανον ἐλεφάντινον, ἀφιέρωμα τοῦ Κολώτου (8), τὸ δὲ τοῦ Ἑρμοῦ ὄν

(1) Ξινοφ. Ἑλλην. β. 7, κ. 4. (2) Δῆκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 204.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 341. (4) Ὁμ. Ἰλ. Δ, ε. 756 κλ. (5) Στράβ. β. 8, σ. 337. — Πaus. Ἠλ. κ. 26. (6) Ὁμ. Ἰλ. Ο, ε. 518.

(7) Paus. αὐτ. (8) Στράβ. αὐτ.

περισσῶς ἐσέβοντο ἦν ὀρθὸν αἰδοῖον ἐπὶ τοῦ βύθρου (1). ὁ Παυσανίας ἀποσιωπᾷ τὸ ὑπὸ τοῦ Σράδωνος μνημονευόμενον ἐλεγκτίνιον ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπερ ὡς κείμενον πλησίον τῆς θαλάσσης ἐκλάπη ἴσως ὑπό τινος Ῥωμαίου κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων συγγραφέων μεταίχμιον. — Κατὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Εἴρας οἱ Πύλιοι καὶ οἱ Μεθωναῖοι καὶ ὅσοι ὦκουν τὰ παραθαλάσσια ἤλθον εἰς τὴν Κυλλήνην· προσετέθησαν δὲ ὕστερον κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀριστομένους καὶ πάντες οἱ Μεσσηνιοὶ ὅσοι ἠθέλησαν ἢ ὅσοι ἐδυνήθησαν, καὶ διελθόντες ἓνα χειμῶνα ἐν τῇ Κυλλήνῃ ἐνθα ἐφιλοφρονήθησαν ὑπὸ τῶν Ἡλείων, ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Ζάγκλην τῆς Σικελίας (2). — Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Κερκυραῖοι ἀπαρεμποδίστως εἶλον καὶ ἐπυρπολήσαν τὴν Κυλλήνην (3). ἀποκατέστη δὲ καὶ αὐθις μετὰ ταῦτα καὶ συχνάκις ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ὡς τὸ μόνον ἐπίνειον τῆς Ἡλίδος· ὠχυρώθη δὲ καὶ τοσαῦτον μετὰ καιρὸν ὥστε ὑπέμεινε καὶ πολιορκίαν ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου (4).

* Ἐπὶ τῶν Ἐνετῶν ὑπῆρξε πλησίον τῆς Κυλλήνης πόλις καλουμένη Κιαρέντσα, πρωτεύουσα δουκάτου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος· ὁ λιμὴν ὃς ἔκτοτε διετήρησέ μέχρι τοῦδε τὴν ὀνομασίαν Κιαρέντσα ἦν ἤδη κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Κορονέλλου πεπληρωμένος ἐξ ἄμμου καὶ ἀνεπίδεκτος πλοίων (5). Ἐπὶ τοῦ ἐπάνωθεν τοῦ λιμένος λόφου ὑπάρχει φρούριον Ἐνετικὸν πεπαλαιωμένον, ὑπὸ μὲν τῶν Ἐνετῶν Καζέλ-Τορνέζε, ὑπὸ δὲ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Κλεμούτσι καλούμενον.

(1) Πaus. Ἠλ. κ, 26. (2) Πaus. Μεσσ. κ. 23. (3) Θουκυδ. β. 1, κ. 30. (4) Διογ. Σικ. β. 19, κ. 66, 87. (5) Κορονέλλ. Μέρ. 2, σ. 46.

Τὸ Κλεμούτσι φρουρούμενον ὑπὸ τοῦ δευτέρου υἱοῦ τοῦ Σισίνη Μιχαήλ ἐβιάσθη ἐκ δίψης καὶ ἄλλων στερήσεων νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Αἰγύπτιον Ἰβραχίμ πασᾶν τῇ 5 Μαΐου 1827. Εἰς Κυλλήνην ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ τελωνεῖον καὶ ἐπιστάσια λιμένος.

ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ (ΠΙΣΑΤΙΣ).

ΠΙΣΑΤΙΣ ἢ ΠΙΣΑΪΑ. Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἡλείας ἐξετείνετο πέραν τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ὠρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς κοίτης Ἡλίδος διὰ τοῦ ἀκρωτ. Ἰχθύος, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Τριφυλίας διὰ τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τῆς χώρας τῆς Μακιστίας, κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας διὰ τοῦ ποτ. Διάγοντος καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἐν τῇ Πισάτιδι περιείχετο ἡ χώρα τῆς Ὀλυμπίας ἔνθα ἦν τὸ μαντεῖον καὶ ὁ περιβόητος ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ἔνθα ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. — Ἡ Πισάτις κατέστη ὀνομαστοτάτη καὶ διὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ διὰ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῆς βασιλεῖς· πρῶτος αὐτῶν ἦν ὁ Οἰνόμαος, υἱὸς τοῦ Ἀλξίωνος, ἡ, κατὰ τοὺς ποιητάς καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, τοῦ Ἄρεως· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Οἰνομάου, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν τῆς Πισαίας ὁ ἐκ τῆς Ἀτίας διαβὰς Λυδὸς Πέλοψ, ὃς ἀπέτεμεν ἐκ τῆς χώρας τοῦ Ἐπειοῦ καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ὀλυμπίαν οὖσαν ὅμορον τῆς Πισαίας (1), καὶ καταστάς κατὰ πρῶτον ἐνταῦθα, ἐξέτεινε μετὰ ταῦτα τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πλείστου τῆς ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθείσης Πελοποννήσου (2). Ἐβασίλευσε δὲ ἐν τῇ Πισαίᾳ καὶ ὁ Σαλμωνεὺς (3) ἐξ οὗ ὠνομάσθη ἡ πόλις Σαλ-

(1) Παιρ. Ἡλ. κ. 1. (2) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 73. (3) Στράβ. β. 8, σ. 356.

μόνη καὶ ἐξέβαλε τῆς βασιλείας τῶν Πισατῶν τὸν Αἰτωλὸν
ὃς μεταβὰς ἐκ τῆς Ἡλείας εἰς τὴν Αἰτωλίαν, ὠνόμασε τὸν
τόπον ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ συνώκισε τὰς ἐκεῖσε πόλεις (1). — Οἱ
Πισαῖοι ἐφείλκυσαν αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτοὺς συμφορὰν, μισθηθέντες
ὑπὸ τῶν Ἡλείων, διότι ἔπασχον νὰ ἀναλάβωσιν αὐτοὶ τὴν
ἀγωνοθεσίαν τῶν Ὀλυμπίων ἀντὶ τῶν Ἡλείων· καὶ κατὰ τὴν
ὀγδόην Ὀλυμπιάδα ἐπαγαγόντες τὸν Ἀργεῖον Φεῖδωνα, τὸν
ὑβριστικώτατον πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι τυράννων, ἔθεσαν
μετ' αὐτοῦ τὸν ἀγῶνα. Κατὰ δὲ τὴν τριακοστὴν τετάρτην
Ὀλυμπιάδα οἱ Πισαῖοι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Πανταλέον
ὁ Ὀμφαλίωτος ἀθροίσαντες στρατὸν, ἐτέλεσαν τὰ Ὀλύμπια
ἀντὶ τῶν Ἡλείων. Τὰς δύο ταύτας Ὀλυμπιάδας, ὡς καὶ τὴν
ἐκατοστὴν τετάρτην τεθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, ὠνόμασαν
οἱ Ἡλεῖοι Ἀνολυμπιάδας καὶ οὐδὲ ἔγραψαν αὐτάς ἐν τῷ κατα-
λόγῳ τῶν Ὀλυμπιάδων. Κατὰ δὲ τὴν τεσσαρακοστὴν ὀγδόην
Ὀλυμπιάδα, ἐπειδὴ Δαμοφῶν ὁ Πανταλέοντος ἔδωκεν ὑπό-
νοϊαν τοῖς Ἡλείοις ὡς τρέφων σκοποὺς κατ' αὐτῶν, εἰσέ-
βαλον οἱ Ἡλεῖοι μετὰ στρατεύματος εἰς τὴν Πισαίαν· ἀλλ'
ὁ Δαμοφῶν διὰ δεήσεων καὶ ὀρκῶν ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ ἀπέλ-
θωσιν ἄπρακτοι. Βασιλεύσαντος δὲ τοῦ ἄλλου υἱοῦ τοῦ
Πανταλέοντος Πύρρου μετὰ τὸν ἀδελφὸν Δαμοφῶντα, οἱ
Πισαῖοι αὐτοκινήτως ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῶν Ἡλείων·
συναπέστησαν δὲ τοῖς Πισαίοις ἀπὸ τῶν Ἡλείων ἐκ μὲν τῆς
Τριφυλίας οἱ Μακίστιοι καὶ οἱ Σκιλλοῦντιοι, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων
περιοίκων οἱ Δυσπόντιοι οἵτινες ἦσαν οἰκειότατοι τῶν Πι-
σαίων καὶ ἔλεγον ὅτι οἰκιστὴς αὐτῶν ἐγένετο Δυσποντεὺς
ὁ Οἰνομάου. Ἡττηθέντες δὲ οἱ Πισαῖοι ἐξεβλήθησαν ὑπὸ
τῶν Ἡλείων καὶ αὐτοὶ καὶ ὅσοι μετέσχον τοῦ πολέμου (2).

(1) Στράβ. β. 8, σ. 857. (2) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 22.

καὶ ὑπετάγη μὲν τότε ὁ τόπος τῇ Ἠλείᾳ καὶ συνηνώθη μετ' αὐτῆς, ἀλλ' ἐλέγετο αἰεὶ καὶ μετὰ ταῦτα Πισάτις ἢ Πισαία καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν Πισᾶται ἢ Πισαῖοι.

ΟΡΗ.

Κρόνιον. ἔκειτο παρὰ τὴν Ἄλτιν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ὄχθον ἐφ' οὗ ἦσαν οἱ θησαυροί. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Κρονίου οἱ Βασίλαι καλούμενοι ἔθουον τῷ Κρόνῳ κατὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν, κατὰ τὸν μῆνα τὸν ὑπὸ τῶν Ἠλείων ὀνομαζόμενον Ἐλάφιον. Κατὰ δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον πέρατα τοῦ ὄρους, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν θησαυρῶν ἦν ναὸς Εἰλειθυίας καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐτιμᾶτο ὁ Σωσίπολις, θεὸς ἐπιχώριος τῶν Ἠλείων (1). Τὸ ὄρος τοῦτο ἔκειτο παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀλφειὸν, καὶ ἀνέκαθεν μὲν ὠνομάζετο Κτοῦρον· ἐμυθεύετο δὲ ὅτι ὁ Κρόνος φεύγων τὰς ἀπειλὰς τοῦ Διὸς, ἤλθεν ἐνταῦθα, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μεγωνόμασε τὸ ὄρος Κρόνιον (2). — Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεταξὺ Ἠλείων καὶ Ἀρκάδων πολέμου, ὅτε διέκοπη ἡ 104 Ὀλυμπιάς (64 Π. Χ), οἱ Ἀρκάδες τρέψαντες τοὺς Ἠλείους καὶ κυριεύσαντες τὰς πόλεις τῶν Ἀκρωρίων, ἤλθον εἰς Ὀλυμπίαν καὶ περισταυρώσαντες ἐφρούρουν τὸ Κρόνιον (3).

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

Ἰχθύς. τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο κεῖται ἀντικρὺ τῆς Ζακύνθου· εἶναι δὲ πετρῶδες, καὶ προβαίνειν μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, ἔχει σχῆμα χερσονήσου ἐνομένης μετὰ τῆς κυρίως στερεᾶς δι' ἰσθμοῦ, καὶ ὑπὲρ τὸν ἰσθμὸν τοῦτον πρὸς τὴν Φειάν ὑψοῦται λόφος κωνοειδής·

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 20. (2) Πλούταρχ. περὶ ποταμ. (3) Ξενοφ. Ἑλλήν. β. 7, κ. 4.

Ὁ Ἰχθύς κεῖται κατὰ τὸ νότιον τοῦ ἀκρωτ. Χελωνάτα· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀκρωτηρίων διάστημα ἀποτελεῖ τὸν κόλπον Χελωνίτην. Εἶναι δὲ ὁ Ἰχθύς καὶ τὸ κατὰ βορρᾶν πέρας τοῦ Κυπαρισσίου κόλπου, καὶ κατὰ τινὰς τὸ ὄριον μεταξὺ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Κοίλης Ἡλίδος. Πλησίον τοῦ Ἰχθύος πρὸς βορρᾶν ὑπάρχει ἕτερον μικρὸν ἀκρωτήριον Φειᾶ.

* Κατάκωλον· ἐνταῖθα ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικόν.

ΦΕΙΑ, μικρὸν ἀκρωτήριον βορειότερόν τι τοῦ Ἰχθύος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ πολίχνη Φειᾶ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Φειᾶς παρ τείχεσσιν, Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα (1).

καὶ πλησίον τῆς πολίχνης ποτάμιον Ἰαρδάνης. Κατὰ τινὰς ἡ Φειᾶ ἦν ἡ ἀρχὴ τῆς Πισάτιδος. Πρὸ τῆς Φειᾶς ἔκειτο νησίον καὶ λιμὴν ἐξ οὗ τὸ ἐγγύτατον πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν διὰ θαλάσσης διάστημα ἦν 120 σταδ. (2). Ὁ Στράβων λέγει ὅτι κατὰ τινὰς, τὸ ἀνωτέρω ἔπος τοῦ Ὀμήρου εἶναι ἐσφαλμένον, ὡς καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ δύο, διότι ἡ μεταξὺ Ἀρκάδων καὶ Πυλίων ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ μνημονευομένη μάχη συνεκροτήθη παρὰ τὴν πλησίον τοῦ Λεπρέου πόλιν Χάαν, παρ' ἣν ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἀκίδων, παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἰαρδάνου, καὶ οὐχὶ παρὰ τὴν Φειάν οὐδὲ παρὰ τὸν Κελάδοντα. Ὅθεν ὅτι τὰ ἔπη =

Ἡβῶμ', ὡς ὅτ' ἐπ' ὠκυρόῳ Κελάδοντι μάχοντο

Ἀγρόμενοι Πύλιοί τε καὶ Ἀρκάδες ἐγχεσίμωροι

Φειᾶς παρ τείχεσσιν . . . . .

ἀναγνωστέα οὕτως =

Ἡβῶμ' ὡς ὅτ' ἐπ' ὠκυρόῳ Ἀκίδαντι μάχοντο

. . . . .

Χάας παρ τείχεσσιν . . . . . (3).

(1) Ὁμ. ἱλ. η, σ. 135. (2) Στράβ. β. 8, 342, 343, (3) Δύτ. σ. 348.

Ἡ Φειὰ καὶ ὁ λιμὴν αὐτῆς ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ὃς διηγεῖται ὅτι τῷ πρώτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἄραντες ἐκ Μεθώνης, καὶ παραπλέοντες τὴν Ἠλείαν, προσωρμίσθησαν εἰς Φειάν· καταπνεύσαντος δὲ μεγάλου ἀνέμου, χειμαζόμενοι εἰς ἀλίμενον τόπον, οἱ μὲν πολλοὶ ἐπέβησαν τῶν πλοίων καὶ περιέπλεον τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον Ἰχθυὶν πρὸς τὸν ἐν Φειᾷ λιμένα· οἱ δὲ Μεσσηνιοὶ εἶλον τὴν Φειάν ἣν ἐξέλειπον ὕστερον, ἐπιβάντες τῶν πλοίων (1). Τὸ δὲ ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος νησίον ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Πολυβίου Φειάς (2).

* Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑπεράνω τοῦ χερσονησοειδοῦς ἀκρωτηρίου Κατακόλου ὑψουμένου καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς Φειᾶς ἐπικειμένου λόφου εὑρέθησαν ἐρείπια φρουρίου τοῦ Μεσαιῶνος ἐπὶ λειψάνων τειχῶν Ἑλληνικῶν ἃ εἰσὶν ἀναμφιβόλως τὰ τῆς πολέχνης Φειᾶς· τὸ κατερειπωμένον φρούριον ὀνομάζεται Ποντικοκάστρον· πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν αὐτοῦ ὑπάρχει λιμὴν σκεπόμενος μὲν καλῶς ὑπὸ τοῦ ἀκρ. Κατακόλου, ἀλλὰ πάνυ ἐκτεταμένος καὶ ἀναπεπταμένος· ὁ δὲ λιμὴν τῆς Φειᾶς εἶναι μικρὸν ἀγκυροβόλιον κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τοῦ Ποντικοκάστρου πρὸς δυσμὰς (3).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ἈΛΦΕΙΟΣ, εἰς τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὸν Στράβωνα πηγάζει παρὰ τὴν τῆς Μεγαλοπολίτιδος (ἐν Ἀρκαδίᾳ) κώμην Ἀσέαν ἣτις ἔχει δύο πηγὰς πλησίον ἀλλήλων ἐξ ὧν ρέουσιν οἱ ποταμοὶ Εὐρώτας καὶ Ἀλφειός· βυθιζόμενοι δὲ ἀμφοτέροι ὑπὸ γῆν ἐπὶ διάστημα

(1) Θουκυδ. β. 2, κ. 25. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 9. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 192.

πολλῶν σταδίων, ἀναφαίνονται αὐθις, καὶ τότε ὁ μὲν Εὐρώτας κατάγεται εἰς τὴν Λακωνικὴν, ὁ δὲ Ἀλφειὸς παραλαμβάνων τὸν Κελάδοντα καὶ τὸν Ἐρύμανθον καὶ ἄλλους ἀσημοτέρους ποταμούς, καὶ καταρρέων διὰ τῆς Φρίξης καὶ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Τριφυλίας, ἐκπίπτει ἐπὶ τὴν Σικελικὴν θάλασσαν παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν μεταξὺ Φειᾶς καὶ Πιτάνης· ἀπέχουσι δὲ αἱ ἐκβολαὶ αὐτοῦ τοῦ μὲν ἄκρωτηρίου Χελωνάτου 280 στάδια = 14 ὥρας, τοῦ δὲ ἄκρ. Δράξου 540 = 27 ὥρ. Πλησίον τῶν ἐκβολῶν ἦν ἄλλος Ἀρτέμιδος Ἀλφειονίας ἢ Ἀλφειούσης (ἐπειδὴ διτιῶς ἐλέγετο) ἀπέχον 80 στάδια τῆς Ὀλυμπίας· πᾶσα δὲ ἡ πέριξ γῆ ἐκ τῆς εὐϋδρίας ἦν πλήρης Ἀρτεμισίων καὶ Ἀφροδισίων καὶ Νυμφαίων ἀνθῶν εἰς διάφορα ἄλση· κατὰ δὲ τὰς ὁδοὺς ἦσαν Ἑρμεῖα πολλὰ καὶ κατὰ τὰς ὄχθας Ποσείδεια. Ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀλφειονίας ἦσαν εἰκόνες γραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κλεάνθους καὶ τοῦ Ἀρήγοντος, ἀνδρῶν Κορινθίων· καὶ τοῦ μὲν πρώτου αἱ εἰκόνες παρίστων τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας, καὶ τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ δὲ δευτέρου τὴν Ἀρτεμιν ἐπὶ γρυπὶς τεχνικώτατα ἐξεικονισμένου (1). — Κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ὁ Ἀλφειὸς ὃς ἀπετέλει τὸ ὄριον τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Τεγεατῶν εἶχε τὰς πηγὰς αὐτοῦ εἰς Φυλάκην καὶ ἐκεῖ πλησίον κατήρχοντο εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλα ὕδατα ἀπὸ πηγῶν οὐ μεγάλων μὲν ἀλλὰ πολλῶν, ὅθεν καὶ ὁ τόπος ὠνομάζετο Σύμβολα. Ἐφαίνετο δὲ ὁ Ἀλφειὸς ἔχων φύσιν τινὰ ἰδιαιτέραν, διάφορον τῆς τῶν ἄλλων ποταμῶν, διότι ἠφανίζετο πολλάκις ἐντὸς τῆς γῆς καὶ πάλιν ἀνεφαίνετο· ὥστε ἀφ' οὗ προήρχετο ἐκ τῆς Φυλάκης καὶ τῶν Συμβόλων, ἐβυθίζετο εἰς τὸ πεδίου τὸ Τεγεατικὸν καὶ ἀνατέλλων εἰς

(1) Στράβ. β. 8, σ. 343.

τὴν Ἀσέαν καὶ μιγνύμενος μετὰ τοῦ Εὐρώτα, κατήρχετο ὑπὸ γῆν ἐκ δευτέρου· ἀναφαινόμενος δὲ αὐτὶς κατὰ τὸ μέρος ὃ ὠνόμαζον εἰ Ἀρκάδες Πηγὰς, καὶ ἐξερχόμενος κατὰ τὴν γῆν τὴν Πισαίαν καὶ τὴν Ὀλυμπίαν, ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν ἄνωθεν τῆς Κυλλήνης, τοῦ ἐπινείου τῶν Ἠλείων (1). ἀλλαχοῦ δὲ λέγει ὁ αὐτὸς ὅτι ἐξέδιδε κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν πολυπληθὲς καὶ τερπνότατος, διότι ἐρρέουν εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλοι ποταμοὶ λόγου ἄξιοι, ὥς ἐκ μὲν τῆς Ἀρκαδίας ὁ Ἐλισσών, ὁ Βρενθεάτης, ὁ Γορτύνιος, ὁ Βουφαγός, ὁ Αἰάδων καὶ ὁ Εὐρύμανθος, ἐκ δὲ τῆς Ἠλείας ὁ Κλαδέος (2). — Ἐμυθεύετο δὲ ὅτι ὁ Ἀλφειὸς ὦν ποτὲ ἄνθρωπος κυνηγός, ἡράσθη τῆς Ἀρεθούσης, κυνηγετούσης καὶ αὐτῆς. Οὐκ ἄρεσκομένη δὲ αὐτὴ εἰς τὸν ἑρωτα τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπεραιώθη εἰς τὴν κατὰ τὰς Συρακούσας νῆσον Ὀρτυγίαν ὅπου μετεβλήθη εἰς πηγὴν, καὶ τότε καὶ ὁ Ἀλφειὸς μετεμορφώθη εἰς ποταμὸν καὶ διερχόμενος διὰ μέσου τῆς θαλάσσης, μιγνύει τὸ ὕδωρ αὐτοῦ μετὰ τῆς πηγῆς Ἀρεθούσης. Ὁ Πausanias πιστεύει, λέγει, τὴν μίξιν ταύτην τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ μετὰ τῆς πηγῆς ὡς βεβαιουμένην ὑπὸ τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος ὃς ἀποστέλλων τὸν Κορίνθιον Ἀρχίαν εἰς οἰκισμὸν τῶν Συρακουσῶν, εἶπε τὰ ἐξῆς ἔπη =

Ὀρτυγία τις κεῖται ἐν ἡεροιδεῖ πόντῳ

Τρινακίης καθύπερθεν, ἔν' Ἀλφειοῦ στόμα βλύζει,

Μισγόμενον πηγαῖς εὐριπέης Ἀρεθούσης (3).

Ἀναφέρει δὲ καὶ ὁ Στράβων τὴν δοξαν ταύτην περὶ τῆς διὰ τοῦ πελάγους ὑπὸ γῆν διαβάσεως τοῦ Ἀλφειοῦ πρὸς τὴν Ἀρέθουσαν, ἐπιφέρων καὶ τὸ τοῦ Πινδάρου =

Ἄμπνευσμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ

Κλυναῖν Συρακουσᾶν θάλος Ὀρτυγία·

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 54. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 7. (3) Αὐτ.

ἀλλὰ θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα ὡς πάντῃ ἀδύνατον καὶ μυθῶδες (1). λέγει δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἄλλο τι μυθεύμενον περὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου· ὅτι ἂν προσδιορίζοντες ὀνομαστί στεφάνους δι' ἐκάτερον τῶν δύο ποταμῶν, τοῦ Εὐρώτα καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐρρίπτον αὐτοὺς εἰς τὸ κοινὸν ῥεῦμα, ἀνεφαίνετο κατὰ τὸν προσδιορισμὸν ἐν τῷ οἰκίῳ ποταμῷ ἐκάτερος (2). — Ὁ Ἀλφειὸς ὠνομάσθη, ὡς λέγουσιν, οὕτω, διότι ἐνομιζέτο ὅτι εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ θεραπεύῃ τοὺς ἀλφούς (λευκὰς κηλίδας ἐπὶ τοῦ δέρματος καὶ κυρίως ἐπὶ τοῦ προσώπου) (3). — Ἐν Ἡλείᾳ ἐκτὸς τῆς πανηγύρεως τῆς Ὀλυμπίας, ἐθυσιν οἱ ἰδιῶται καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν τῷ Διὶ, καὶ ἐκόμιζον τὴν τέφραν εἰς τὸ πρυτανεῖον· οἱ δὲ μάντεις ἐκκομίζοντες αὐτὴν ἀνὰ πᾶν ἔτος κατὰ τὴν 19 τοῦ ἐλαφίου μηνός, καὶ συμφύροντες τῷ ὕδατι τοῦ Ἀλφειοῦ, ἔχριον δι' αὐτῆς τὸν βωμὸν, δοξάζοντες ὅτι δι' οὐδενὸς ἄλλου ὕδατος καθίστατο ἡ τέφρα πηλός· διὸ καὶ ὁ Ζεὺς, ὡς ἐνόμιζον, ἡγάπα τὸν Ἀλφειὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ποταμόν (4). — Περὶ τῶν πηγῶν καὶ τοῦ δρόμου τοῦ Ἀλφειοῦ ὁ Πausanias ἀλλαχού ἐκφράζεται οὕτως. = Ἐν ἀποστάσει περίπου πέντε σταδίων ἀπὸ τῆς Ἀσέας, ὀλίγον μακρὰν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, εὕρεσκειται ἡ πηγὴ τοῦ Ἀλφειοῦ· ἡ δὲ τοῦ Εὐρώτα παρ' αὐτὴν τὴν ὁδόν· καὶ πρὸς μὲν τὴν πηγὴν τοῦ Ἀλφειοῦ ὑπάρχει ναὸς τῆς μητρὸς τῶν θεῶν (τῆς Ρέας) ἀνόροφος καὶ δύο λέοντες μαρμάρινοι· τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ Εὐρώτα συμμίγνυται μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ, καὶ οὕτω πρυβαίνουσι διὰ κοινοῦ ῥεύματος ἐπὶ εἴκοσι περίπου σταδίου· κατελθόντες δὲ εἰς χάσμα, ὁ μὲν Εὐρώτας ἀνέρχεται αὐθις ἐν τῇ γῇ τῶν Λακεδαιμονίων,

(1) Στράβ. β. 6, σ. 270, 271. (2) Αὐτ. σ. 275. (3) Αὐτ. β. 8, σ. 347. (4) Πaus. Ἡλ. κ. 13.

ὁ δὲ Ἀλφειὸς ἐν ταῖς Πηγαῖς τῆς Μεγαλοπολίτιδος (1). — Ἐν τῇ πόλει Λετρίνοις ἦν ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀρτέμιδος Ἀλφειαίας (2). — Ἐπὶ τοῦ αἵτου τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς, κατὰ τὸ στενώτατον μέρος, παρίστατο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ Ἀλφειός (3). — Κατὰ τὸν αὐτὸν ναὸν ἔθουν τῷ Ἀλφειῷ καὶ τῇ Ἀρτέμιδι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ (4). Εἶχε δὲ καὶ ἄλλον βωμὸν αὐτόθι ὁ Ἀλφειὸς πλησίον τοῦ βωμοῦ τοῦ Ἡφαίστου (5).

* Ἀλφειὸς, κοιν. Ρουφιᾶς· τὸ σημεῖον καθ' ὃ ὁ Ἀλφειὸς συνενοῦται μετὰ τοῦ Λάδωνος ἔχει ὕψος 72 μέτρ. γαλλ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης κατὰ τὰς νεωτάτας καταμετρήσεις. Κατὰ δὲ τὴν εἰς τὴν Πισάτιδα εἰσβολὴν αὐτοῦ ἔχει πλάτος περίπου 180 ποδῶν, ὅσον καὶ ὁ παρὰ τὴν Ρώμην Τίβερις, βάθος δὲ οὐ πλεον τῶν 5 ποδῶν (6).

ΚΛΑΔΕΟΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Φολόης ἐντὸς τῆς Ἡλειακῆς χώρας καὶ συμμιγνύμενος μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν (7). Παρὰ τὴν πρὸς δυσμὰς ὄχθην τοῦ Κλαδέου ἦν μνῆμα τῶν κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἄλτει μάχην πεσόντων Ἀρκάδων, καὶ ὁ τάφος τοῦ Οἰνομάου ὃς ἦν χῶμα γῆς περιτετελισμένον· καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ἐσώζοντο ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἐρείπια τῶν ἵπποστασίων τοῦ Οἰνομάου (8). — Οἱ Ἡλεῖοι μετὰ τὸν Ἀλφειὸν ἐτίμων τὸν Κλαδέον ὑπὲρ πάντας τοὺς ποταμούς (9). — Ἐν τῇ Ἄλτει ὀπισθεν τοῦ Ἡραίου ἦσαν βωμοὶ τοῦ Κλαδέου ποταμοῦ καὶ τῆς Ἀρτέμιδος (10)· ὁ Κλαδέος ἀπετέλει τὸ πρὸς δυσμὰς ὄριον τῆς Ἄλτεως (11).

ΛΕΥΚΥΑΝΙΑΣ, κατερχόμενος ἐκ τοῦ ὄρους Φολόης καὶ

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 44. (2) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 22. — Ἴδε Λετρίνοι. (3) Πaus. Ἡλ. κ. 10. (4) Αὐτ. κ. 14. (5) Αὐτ. (6) Ἰδ. Κούρτ. T. B. σ. 49. (7) Πaus. Ἡλ. κ. 7. (8) Αὐτ. κ. 20, 21. (9) Αὐτ. κ. 10. (10) Αὐτ. κ. 15. (11) Πινδάρ. Ὀλυμπ. 1, σ. 148.

ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς Διονύσου Λευκυανίτου, οὐ πόρρω τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐπιλεγομένου Δημαινέτου ἀπὸ τοῦ ἀνεγείραντος, καὶ κειμένου ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ παρὰ τὸν Ἀλφειόν (1).

ἈΡΠΙΝΝΑΪΤΗΣ, μικρὸς ποταμὸς ῥέων παρὰ τὴν πόλιν Ἀρπίνναν· μικρὸν ἀπ' αὐτοῦ ἔρρεεν ἕτερος ποταμὸς Παρθενίας (2).

ΠΑΡΘΕΝΙΑΪΣ, μικρὸς ποταμὸς ῥέων ὀλίγον τι ἀνατολικώτερον τοῦ ποταμοῦ Ἀρπιννάτου καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν, μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως Φρίξης. Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἦν ὁ τάφος τῶν ἵππων τοῦ Μάρμακος, τοῦ πρώτου τῶν μνηστήρων τῆς Ἰπποδαμείας καὶ πρώτου θανατωθέντος ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Οἰνομάου· ὠνομάζοντο δὲ αἱ ἵπποι τοῦ Μάρμακος Παρθενία καὶ Ἑρίφα, καὶ ὁ Οἰνόμαος ἐπικατασφάζας αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μάρμακος, ἐπέτρεψε νὰ ταφῶσι καὶ αὗται· ἀπὸ δὲ τῆς μιᾶς τῶν ἵππων ὠνομάσθη καὶ ὁ ποταμὸς Παρθενίας (3).

ἘΝΙΠΕΪΣ, πηγάζων ἐκ τῆς κρήνης τῆς παρὰ τὴν πόλιν Σαλμώνην καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν· ἐπὶ τοῦ Στράβωνος ἐκαλεῖτο Βαρνίχιος. Ἐμυθεύετο ὅτι ἠράσθη τοῦ Ἐνιπέως ἡ Τυρὼ ἧς ὁ πατὴρ Σαλμωνεὺς ἐβασίλευσεν ἐνταῦθα (4).

ΚΥΘΗΡΟΣ κατὰ τὸν Πausανίαν, ἢ ΚΥΘΗΡΙΟΣ κατὰ τὸν Στράβωνα, ῥέων παρὰ τὴν πόλιν Ἡράκλειαν (5).

ΔΙΑΓΩΝ, ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν καταντικρὺ τοῦ ποταμοῦ Ἐρυμάνθου, παρὰ τὴν σειρὰν τῶν λόφων τὴν καλουμένην Δειράς τοῦ Σαύρου· ὁ Διάγων ἀπετέλει τὸ μεταξὺ Πισάτιδος καὶ Ἀρκαδίας ὄριον (6).

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 21. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ. (4) Στράβ. β. 8, σ. 356.

(5) Αὐτ. — Πaus. Ἡλ. κ. 22. (6) Πaus. Ἡλ. κ. 21.

ΙΑΡΔΑΝΗΣ, ποταμὸς μικρὸς ῥέων παρὰ τὴν πολίχνην
Φειάν, ὡς καὶ ὁ Ὀμηρος λέγει =

Φειᾶς παρ' τείχεσσι, Ἰαρδάνου ἄμφι ῥέεθρα (1).

ΠΟΛΕΙΣ.

ΠΙΣΑ· ἡ ὑπαρξίς τῆς πόλεως ταύτης ἀμφιβάλλεται· ὁ
Στράβων λέγει ὅτι ὑπῆρχε κρήνη λεγομένη Πίσα, ὅπερ
ἐσήμαινε πίστραν δηλαδὴ ποτίστραν, καὶ κατὰ τινὰς ἀπὸ
τῆς κρήνης ὠνομάσθη ἡ πόλις Πίσα ἰδρυμένη ἐφ' ὕψους,
μεταξὺ δύο ὀρέων Ὀσσης καὶ Ὀλύμπου, ὁμωνύμων τῶν ἐν
τῇ Θετταλίᾳ· κατ' ἄλλους δὲ πάλιν ὅτι οὐδεμία ὑπῆρξε
πόλις Πίσα, διότι ἡ Πισάτις συνέκειτο ἐξ ὀκτὼ πόλεων ὧν
οὐδεμία ἦν καλουμένη Πίσα, καὶ ὅτι κρήνη μόνον ὑπῆρχε
Πίσα ἢ τότε ἐλέγετο Βῖσα καὶ ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως
Κυκησίου, τῆς μεγίστης τῶν ὀκτῶ· ὁ δὲ Στησίχορος, κατὰ
τὸν αὐτὸν Στράβωνα, ὀνομάζει ἅπασαν τὴν χώραν πόλιν
Πίσαν, ὡς ὁ Ὀμηρος λέγει τὴν Λέσβον Μάκκαρος πόλιν, καὶ
ὁ Εὐρυπίδης εἰς Ἴωνα =

Εὖβοι' Ἀθήναις ἔστι τις γείτων πόλις·
καὶ ὁ αὐτὸς εἰς Ραδάμανθον =

Οἱ γῆν ἔχουσ' Εὐβοῖδα πρόσχωρον πόλιν·
καὶ ὁ Σοφοκλῆς εἰς Μυσοῦς =

Ἀσία μὲν ἡ σύμπασα κλήζεται ξένη,

Πόλις δὲ Μυσῶν Μυσία προσήγορος (2).

Ἡ μάχη τοῦ
| Ὁ δὲ Πausανίας λέγει ὅτι οἰκιστὴς τῆς Πίσσης ἐγένετο Πίσος
ὁ Περιήρους τοῦ Αἰόλου (3), καὶ ὅτι ὅτε ὁ Ἡρακλῆς ἐπόρθησε
τὴν Ἥλιν, ἐπειδὴ συνεμάχουν κατ' αὐτοῦ οἱ Ἡλείοι μετὰ

(1) Ὀμ. Ἰλ. Η, εἰχ. 135. (2) Στράβ. β. 8, σ. 356. (3) Πaus. Ἠλ. κ. 22.

τῶν Πυλίων καὶ τῶν Πισαίων, τοὺς μὲν Ἡλείους ἐτιμώρησεν, οἱ δὲ Πισαῖοι διεσώθησαν ἐκ τοῦ ἐξῆς χρησμοῦ =

Πατρὶ μέλει Πίσης, Πυθοῦς δέ μοι ἐν γυάλοισι (1).
 Λέγει δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἐγένοντο ἐκ τῶν λαφύρων, ὅτε οἱ Ἡλεῖοι πολεμήσαντες κατέστρεψαν τὴν Πίσαν καὶ τὰς περιοικίδας πόλεις ὅσαι συναπέστησαν μετὰ τῶν Πισαίων (2). ὁ περιηγητὴς οὗτος οὐδὲ ἴχνος εὔρεν ἢ τείχους ἢ ἄλλου κατασκευάσματος τῆς πόλεως Πίσης, ἀλλ' ἀμπέλους μόνον πεφυτευμένας καθ' ἅπασαν τὴν χώραν καθ' ἣν ὑποτίθεται ὅτι κατεῖτο ἡ πόλις αὕτη (3). — Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνας οὐδέποτε ὑπῆρξε πόλις Πίσας, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Ἡρόδοτου (4) ἀναφερόμενον ὄνομα τῆς Πίσης δεικνύει μόνον τὰ οἰκοδομήματα τῆς Ὀλυμπίας μετὰ τῶν οἰκούντων περὶ αὐτά. Ἦν δὲ ἡ ὈΛΥΜΠΙΑ ὁ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Πισατίδος τόπος ἐν ᾧ ἦν ὁ περιβόητος ναὸς τοῦ Διὸς ἀπέχων τῆς Ἡλίδος περίπου 300 στάδια· πρὸ τοῦ ναοῦ ἦν ἄλλος ἀγριελαιῶν ἐκ παλαιοῦ χρόνου Ἄλτις καλούμενον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τὸ γυμνάσιον· παρέρρεε δὲ ὁ Ἀλφειὸς ὁ ῥέων ἐξ Ἀρκαδίας εἰς τὴν Τριφυλιακὴν θάλασσαν μεταξὺ δύσεως καὶ μεσημβρίας. Ἡ Ὀλυμπία κατέστη ἐξ ἀρχῆς περιφανὴς διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μαντεῖον τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς· ἐκλειπόντος δὲ ἐκείνου, οὐχ ἥττον διέμεινεν ἡ δόξα τοῦ ναοῦ, καὶ ἔλαβεν αὖξιν μάλιστα διὰ τὴν πανήγυριν καὶ διὰ τὸν ἐκεῖσε τελούμενον ἀγῶνα τὸν Ὀλυμπιακὸν ὃς ἦν στανίτης καὶ ἱερὸς καὶ μέγιστος τῶν ἀπάντων. Ἐχοσμήθη δὲ ἐκ τοῦ πληθους τῶν ἀναθημάτων τῶν ἀνατιθεμένων ἐκ

(1) Παυσ. Ἠλ. κ. 3. (2) Αὐτ. κ. 10. (3) Αὐτ. κ. 22. (4) Ἡρόδοτ. β. 2. κ. 7.

πάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ὧν ἦν καὶ χρυσοῦς σφυρήλατος Ζεὺς, ἀνάθημα τοῦ Κυψέλου, τυράννου τῶν Κορινθίων· μέγιστον δὲ τούτων ἦν τὸ ξόανον τοῦ Διὸς ὅπερ κατεσκεύασε Φειδίας ὁ Χαρμίδου ὁ Ἀθηναῖος ἐλεφάντινον· τοσοῦτο δὲ τὸ μέγεθος ὥστε, ἂν καὶ μέγιστος ὁ ναὸς, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐλανθάσθῃ ὁ τεχνίτης εἰς τὴν συμμετρίαν, διότι κατεσκεύασε τὸν Δία καθήμενον καὶ σχεδὸν ἐγγίζοντα διὰ τῆς κορυφῆς τὸν ὄροφον, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι ἐὰν ὁ θεὸς ἀνίστατο ποτὲ, θὰ ἀπεστέγαζε τὸν ναόν. Πολλὰ δὲ συνέπραξε μετὰ τοῦ Φειδίου ὁ ἀνεψιὸς καὶ συνεργολάβος αὐτοῦ Πάναϊνος ὁ ζωγράφος, καὶ εἰς τοῦ ξοάνου τὴν κατασκευὴν, καὶ εἰς τὴν κόσμησιν τῶν χρωμάτων καὶ μάλιστα τῆς ἐσθῆτος· ἐφαίνοντο δὲ καὶ γραφαὶ πολλαὶ καὶ θαυμασταί, ἔργα τοῦ Παναΐνου. Ὁ Φειδίας διμόρφωσε τὴν εἰκόνα τοῦ Διὸς κατὰ μίμησιν τῆς διὰ τῶν ἐξῆς ἐπῶν τοῦ Ὁμήρου παριστωμένης =

Ἢ καὶ κυανέησιν ἐπ' ὄφρῳσι νεῦσε Κρονίων.

Λμβρόσαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος

Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον (1). Κατεσκευάσθη δὲ ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς ἀπὸ λαφύρων ἅπερ ἔλαβον οἱ Ἡλεῖοι νικήσαντες καὶ καταστρέψαντες τὴν ἀποστᾶσαν Πίσαν καὶ ὅσους τῶν ἄλλων περιοίκων συναπέστησαν τοῖς Πισαίοις· ὅτι δὲ ὁ κατασκευάσας τὸ ἄγαλμα ἦν ὁ Φειδίας ἐμαρτύρει καὶ τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Διὸς γεγραμμένον ἐξῆς ἐπίγραμμα =

Φειδίας Χαρμίδου υἱὸς Ἀθηναῖος μ' ἐποίησε.

Ἦν δὲ ἡ ἐργασία τοῦ ναοῦ Δωρικῆς τάξεως καὶ εἶχεν ἔξωθεν περιστύλιον· κατεσκευάσθη δὲ ἐκ πώρου ἐπιχωρίου, καὶ τὸ μὲν ὕψος τὸ μέχρι τοῦ αἵετοῦ ἦν 68 ποδῶν, τὸ δὲ πλάτος 95,

(1) Ὁμ. ἱλ. Α. γ. 528.

τὸ δὲ μῆκος 235· τέκτων αὐτοῦ ἐγένετο ἄνθρωπος ἐγχώριος Δίβων· ὁ δὲ κέραμος ἦν οὐχὶ ἐκ γῆς ὀπτῆς, ἀλλ' ἐκ μαρμάρου Πεντελησίου κατεσκευασμένου ἐν εἴδει κεράμου, ὅπερ ἦν ἐφεύρεσις ἀνθρώπου Ναξίου Βύζου καλουμένου, τοῦ κατασκευάσαντος ἐν Νάξῳ τὰ ἀγάλματα τὰ φέροντα τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν =

Νάξιος Εὐεργός με γένει Λητοῦς πόρε Βύζεω

Παῖς, ὃς πρώτιστος τεῦξε λίθου κέραμον.

Ἐξῆς δὲ ὁ Βύζης αὐτός ἐπὶ Ἀλυάτιου τοῦ Λυδοῦ καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Ἀστυάγους τοῦ Κυαξάρου. Καθ' ἑκάστον δὲ πέρας τοῦ ὁρόφου τοῦ ναοῦ ἐπέκειτο λέβης ἐπίχρυσος, καὶ κατὰ τὸ μέσον τοῦ αἵετος ἴστατο Νίκη ἐπίχρυσος καὶ αὐτῇ· ὑπὸ δὲ τὸ ἄγαλμα τῆς Νίκης ἀνέκειτο ἀσπίς χρυσῇ ἔχουσα ἐπειργασμένην τὴν Γοργόνα Μεδουσαν· ἡ δὲ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἐπιγραφὴ ἐδήλου καὶ τοὺς ἀναθέντας καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀναθέσεως, λέγουσα οὕτω =

Ναὸς μὲν φιάλην χρυσέαν ἔχει, ἐκ δὲ Τανάγρας

Τῆς Λακεδαιμονίοις συμμαχίδος γε θεθὲν

Δῶρον ἀπ' Ἀργείων καὶ Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων

Τὰν δεκάταν, νίκας ἕνεκα τῷ πολέμῳ.

Κατὰ τὴν ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ζώνην τὴν περιτρέχουσαν ὑπεράνω τῶν κιόνων ἦσαν ἀσπίδες εἴκοσι καὶ μία ἀνατεθεῖσαι κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων Μομμίου τοῦ κυριεύσαντος τὴν Κόρινθον καὶ ἐκβάλοντος τοὺς Δωριεῖς Κορινθίους. Κατὰ δὲ τὸ ἔμπροσθεν τῶν αἰετῶν ἐφαίνετο ἡ τοῦ Πέλοπος πρὸς τὸν Οἰνόμαον ἄμιλλα τῶν ἵππων ἔτι μέλλουσα, καὶ ἐτοιμαζόμενος ὁ ἄγων παρ' ἀμφοτέρων. Κατὰ δὲ τὸ μεσαίτατον τοῦ αἵετος ἦν ἄγαλμα τοῦ Διὸς καὶ κατὰ δεξιὰν αὐτοῦ ὁ Οἰνόμαος φορῶν περικεφαλαίαν καὶ παρ' αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ Στερόπη,

μία τῶν θυγατέρων τοῦ Ἄτλαντος· ὁ δὲ ἡνίοχος τοῦ Θηρ-
μάου Μυρτίλος καθήμενος ἐπὶ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ ἵππων,
καὶ μετ' αὐτὸν δύο ἄνδρες ἀνώνυμοι, θεράποντες καὶ αὐτοὶ
τῶν ἵππων, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ πέρας τοῦ ναοῦ ὁ ποταμὸς
Κλαδέος· κατὰ δὲ τὰ ἀριστερά τοῦ Διὸς ἦν ἐξεργασμένος ὁ
Πέλοψ καὶ ἡ Ἴπποδάμεια καὶ ὁ ἡνίοχος τοῦ Πέλοπος καὶ
οἱ ἵπποι καὶ δύο ἱπποκόμοι τοῦ Πέλοπος, καὶ κατὰ τὸ μέρος
ὅπου ἐστενοῦτο ὁ αἰτὸς παρίστατο ὁ Ἀλφειός· ὁ δὲ ἡνίοχος
τοῦ Πέλοπος, κατὰ τοὺς Τροϊζηνίους, ἐκαλεῖτο Σφαῖρος·
ἀλλ' ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐξηγητῆς ὠνόμαζεν αὐτὸν Κίλλαν· ἐπὶ
δὲ τῶν αἰτῶν παρίστατο ἡ κατὰ τὸν γάμον τοῦ Πειρίθου
μάχη τῶν Λαπιθῶν καὶ τῶν Κενταύρων· κατὰ δὲ τὸ μέσον
τοῦ αἰτοῦ ὁ Πειρίθους καὶ παρ' αὐτὸν ἀφ' ἑνὸς μέρους ὁ
Εὐρυτίων ἀρπάσας τὴν γυναῖκα τοῦ Πειρίθου καὶ ὁ Καινεὺς
βοηθῶν τῷ Πειρίθῳ, καὶ ἀφ' ἐτέρου ὁ Θησεὺς πολεμῶν διὰ
πελέκεως τοὺς Κενταύρους· καὶ δύο Κένταυροι, ὁ μὲν ἀρπά-
σας παρθένον, ὁ δὲ παῖδα ὥραϊον. Ἦσαν δὲ ἐν τῷ ναῷ
τῆς Ὀλυμπίας ἐξεργασμένοι οἱ πλείους τῶν ἄθλων τοῦ
Ἡρακλέους· ἔσθθεν δὲ τῶν χαλκῶν πυλῶν ἐφαίνετο πρὸ
τοῦ κίονος ὁ Ἴφιτος στεφανούμενος ὑπὸ γυναικὸς καλουμέ-
νης Ἐκεχειρίας, ὡς ἐδηλοῦτο ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτοῖς ἐλεγείου.
Ἰσταντο δὲ ἐντὸς τοῦ ναοῦ κίονες καὶ στοαὶ ἐπὶ τῶν κίωνων,
καὶ ὁδὸς δι' αὐτῶν πρὸς τὸ ἄγαλμα, καὶ ἄνοδος σκολιὰ ἐπὶ
τὸν ὄροφον (1). Τὸ δὲ ἄγαλμα ἦν τοιοῦτο: Ἐκάθητο ὁ Ζεὺς
ἐπὶ θρόνου ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ ἐπέκειτο στέφανος ὡς ἐκ κλάδων ἐλαίας, καὶ ἐν μὲν
τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἔφερε Νίκην ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος
καὶ αὐτὴν, καὶ ἔχουσιν ταινίαν καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέ-

---

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 10.

φανον· ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ σκῆπτρον εὐπρεπὲς καὶ πεποι-
 κιλμένον ἐκ πάντων τῶν μετάλλων, καὶ ἐπὶ τοῦ σκῆπτρου
 ἐκάθητο ὁ αἰετός· ἐκ χρυσοῦ δὲ ἦσαν καὶ τὰ ὑποδήματα
 τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱματίου ἐφαίνοντο
 παντοῖα μικρὰ ζῶα καὶ κρίνοι· ὁ δὲ θρόνος ἦν πεποικιλ-
 μένος ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτίμων καὶ ἐξ ἐβένου καὶ
 ἐλέφαντος· καὶ ἦσαν ἐπ' αὐτοῦ ζῶα γεγραμμένα καὶ ἀγάλ-
 ματα εἰργασμένα, τέσσαρες Νίκαι φαίνόμεναι ὡς χορεύου-
 σαι ἐφ' ἐκάστου τῶν ποδῶν τοῦ θρόνου καὶ δύο ἄλλαι κατὰ
 τὴν βᾶσιν ἐκάστου ποδός· εἰς ἐκάτερον δὲ τῶν ἔμπροσθεν
 ποδῶν ἐπέκειντο παῖδες Οἰθβαίων ἀρπασθέντες ὑπὸ Σφιγ-
 γῶν· καὶ ὑπὸ τὰς Σφίγγας ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις κατε-
 τόξευον τοὺς παῖδας τῆς Νιόβης· μεταξὺ δὲ τῶν ποδῶν τοῦ
 θρόνου ἦσαν τέσσαρες κανόνες, διήκων ἕκαστος ἀπὸ τοῦ
 ἑνὸς ποδὸς εἰς τὸν ἕτερον, καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ κατ' εὐθεΐαν τῆς
 εἰσόδου κανόνος ἦσαν ἐπτὰ ἀγάλματα, τὸ δὲ ὄγδοον ἦν
 ἄγνωστον κατὰ τίνα τρόπον ἐγένετο ἀφανές· ἦσαν δὲ τὰ
 ἀγάλματα ταῦτα, ὡς φαίνεται, ἀρχαίων ἀγωνισμάτων μι-
 μήματα· ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν κανόνων παρίστατο ὁ μετὰ
 τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τῶν Ἀμαζόνων μαχόμενος λόχος, καὶ
 μεταξὺ τῶν συμμαχῶν τοῦ Ἡρακλέους καὶ ὁ Οἰσεύς· ἦσαν
 δὲ εἴκοσι ἑννέα οἱ μαχόμενοι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.
 Ὑπεστήριζον δὲ τὸν θρόνον οὐ μόνον οἱ πόδες, ἀλλὰ καὶ
 κίονες ὅσοι καὶ οἱ πόδες καὶ ἱστάμενοι μεταξὺ τῶν ποδῶν·
 οὐδεὶς δὲ ἐδύνατο νὰ εἰσέλθῃ ὑπὸ τὸν θρόνον, διότι ὑπὲρ-
 χον διαφράγματα ἐν εἵδει τοίχων ἐμποδίζοντα τὴν εἰσόδον·
 τῶν δὲ διαφραγμάτων τούτων ὅσα ἦσαν ἀπαντικρὺ τῶν
 θυρῶν ἦσαν κεχρισμένα διὰ κυανοῦ χρώματος, ἐπὶ δὲ τῶν
 λοιπῶν ἦσαν γραφαὶ τοῦ Παναΐνου, ἐν αἷς ὁ Ἄτλας ἀνέχων
 τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ὁ Ἡρακλ. ~~ἐκείνους~~ ἀνάδεχθῃ

τὸ ἄχθος τοῦ Ἄτλαντος· ἔτι δὲ ὁ Θησεὺς καὶ ὁ Πειρίθους καὶ ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Σαλαμὶς κρατοῦσα τὴν στολὴν τὴν τιθεμένην συνήθως ἐπὶ ταῖς ἄκραις τῶν πλοίων, καὶ ὁ Ἡρακλῆς φονεύων τὸν ἐν Νεμέᾳ λέοντα, καὶ τὸ εἰς τὴν Κασσάνδραν παρανόμημα τοῦ Αἴαντος, καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Οἰνομάου Ἴπποδάμεια μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ ὁ Προμηθεὺς δεδεδεμένος εἰσέτι, καὶ ὁ Ἡρακλῆς βλέπων πρὸς αὐτὸν, καὶ τελευταῖον ἡ Πενθεσίλεια ἐκπνέουσα καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνέχων αὐτήν, καὶ δύο Ἑσπερίδες φέρουσαι τὰ μῆλα ὧν ἡ φρουρὰ ἦν, ὡς ἐλέγετο, ἐπιτετραμμένη εἰς αὐτάς· ἐπὶ δὲ τῶν ἀνωτάτω τοῦ θρόνου κατεσκεύασεν ὁ Φειδίας ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος τὰς τρεῖς Ἰῆρας καὶ τὰς τρεῖς Χάριτας· τὸ δὲ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Διὸς ὑπόθεμα τὸ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων θρανίον λεγόμενον παρίστα λέοντας χρυσοῦς καὶ τὴν μάχην τοῦ Θησεῦς κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, τὸ πρῶτον ἀνδραγάθημα τῶν Ἀθηναίων πρὸς οὐχ ὁμοφύλους. Ἐπὶ δὲ τοῦ βᾶθρου τοῦ ἀνέχοντος τὸν θρόνον καὶ πάντα τὰ περὶ τὸν Δία ἦσαν ἐξειργασμένα ἐκ χρυσοῦ ὁ ἥλιος ἐφ' ἄρματος καὶ ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἥρα καὶ παρὰ τὸν Δία μία Χάρις· πλησίον δὲ αὐτῆς ὁ Ἑρμῆς καὶ μετὰ τὸν Ἑρμῆν ἡ Ἑστία καὶ μετὰ τὴν Ἑστίαν ὁ Ἔρως ὑποδεχόμενος τὴν Ἀφροδίτην ἀνερχομένην ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ἡ Πειθὼ στεφανοῦσα τὴν Ἀφροδίτην· ἔτι δὲ ὁ Ἀπόλλων μετὰ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἡρακλῆς καὶ πρὸς τὸ πέρας τοῦ βᾶθρου ἡ Ἀμφιτρίτη καὶ ὁ Ποσειδὼν καὶ ἡ Σελήνη ἐλαύνουσα ἵππον ἥ, κατὰ τινες, ἡμίονον. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ ἴδιος Ζεὺς ἐγένετο μάρτυς αὐτόπτης τῆς τέχνης τοῦ Φειδίου· ὡς δὲ ἐξετελέσθη τὸ ἄγαλμα, κῦξάτο ὁ Φειδίας νὰ σημάνῃ ὁ θεὸς ἂν τὸ ἔργον ἦν κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ ἄμα κατέπεσε κεραυνὸς κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐδάφους· ἐνθα ἐφαίνετο ὕστερον ὕδρις χαλκῇ

καὶ ἐπίθεμα ἐπ' αὐτῆς· ὅσον δὲ μέρος τοῦ ἐδάφους ἦν ἔμ-
προσθεν τοῦ ἀγάλματος ἦν κατεστρωμένον ἐκ μαρμάρου
οὐχὶ λευκοῦ ἀλλὰ μέλανος· περιεκύκλου δὲ τὸ μέλαν μάρ-
μαρον κρηπίς ἐκ μαρμάρου Παρίου, ὅπως περιφράττη τὸ
πρὸς διατήρησιν τοῦ ἀγάλματος ἐγχέομενον ἔλαιον καὶ ὅπως
μὴ βλάπτηται τὸ ἐλεφάντινον ὅστουν ἐκ τοῦ ἐλώδους τῆς
Ἀλτεως (1). Ἦσαν δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ πλῆθος ἄπειρον ἀναθη-
μάτων, καὶ θησαυρῶν, καὶ βωμῶν, καὶ ἀγαλμάτων, καὶ
ἀνδριάντων περιγραφομένων λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Πανυσ-
αίου (2). Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ λεγόμενοι
ἀγῶνες ὧν ἡ δόξα τῆς συστάσεως ἀποδίδεται Ἡρακλεῖ τῷ
Ἰδαίῳ ὃς διέθεσεν αὐτοὺς πρῶτος καὶ ὠνόμασεν αὐτοὺς
Ὀλύμπια, καὶ διώρισε νὰ τελῶνται κατὰ πενταετίαν, διότι
αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἦσαν πέντε τὸν ἀριθμόν. Ἐλεγον
δὲ τινες ὅτι ὁ Ζεὺς ἐπάλαισεν ἐνταῦθα μετὰ τοῦ Κρόνου
περὶ τῆς ἀρχῆς, ἄλλοι δὲ πάλιν ὅτι ὁ Ζεὺς νικήσας τὸν
Κρόνον, ἔθετο τὸν ἀγῶνα. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων θεῶν τῶν
νικησάντων, ὡς ἐλέγετο, κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἦν καὶ
ὁ Ἀπόλλων ὃς ἐνίκησε τὸν Ἑρμῆν εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸν
Ἄρην εἰς τὴν πυγμὴν (3). Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου, τῷ
πεντηκοστῷ ἔτει μετὰ τὸν κατακλισμὸν τοῦ Δευκαλίωνος
ἐλθὼν ἐκ Κρήτης ὁ υἱὸς τοῦ Κάρδους Κλύμενος, ὃς ἦν ἐκ
τοῦ γένους τοῦ Ἰδαίου Ἡρακλέους, ἔθετο αὐθις τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ
ἀγῶνα, καὶ ἰδρύσατο βωμὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Κούρητας
καὶ ἔτι εἰς τὸν πρόγονον αὐτοῦ Ἡρακλῆν, ἐπονομάσας αὐτὴν
Παραστάτην. Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς χρόνους Ἐνδυμίων δ
Ἀεθλίου ἔπαυσε τὸν Κλύμενον τῆς ἀρχῆς καὶ ἔθηκε τὴν βα-
σιλείαν ἄθλον τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ δρόμου. Μετὰ

(1) Πανυσ. Ἠλ. κ. 11. (2) Πανυσ. Ἠλ. κ. 12 κξ. (3) Αὐτ. κ. 7.

μίαν δὲ γυνεάν ἀπὸ τοῦ Ἐνδυμίωνος ὃ Πέλοψ κατέστησε τὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἀγῶνα πολὺ ἀξιολογώτερον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀνθρώπων. Τῶν δὲ υἱῶν τοῦ Πέλοπος διασπαρέντων ἐκ τῆς Ἥλιδος ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἄλλην Πελοπόννησον, ὃ πρὸς πατὴρ ἐξάδελφος τοῦ Ἐνδυμίωνος Ἀμυθάων ὁ Κρηθέως ἔθηκεν ἐκ νέου τὰ Ὀλύμπια· μετὰ δὲ τὸν Ἀμυθάωνα ὁ Πελίας καὶ ὁ Νηλεὺς ἐν κοινῷ, καὶ μετὰ τοὺς τοὺς ὁ Αὐγέας καὶ Ἡρακλῆς ὁ Ἀμφιτρύωνος, κυριεύσαντες τὴν Ἥλιν. Μετὰ καιρὸν δὲ πάλιν ὁ Ὄξυλος διέθεσε τὸν ἀγῶνα, καὶ μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ὄξυλου ἐξέλιπον τὰ Ὀλύμπια μέχρι τοῦ Ἰφίτου (1), ὃς ἦν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ὄξυλου καὶ σύγχρονος Λυκούργου τοῦ νομοθέτου τῶν Λακεδαιμονίων. Φθειρομένης δὲ τότε τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ ἐμφυλίων στάσεων καὶ ὑπὸ νόσου λοιμώδους, ἐξαιτηθεὶς ὁ Ἰφίτος παρὰ τοῦ ἐν Δελφοῖς Απόλλωνος ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν, ἔλαβε χρησμὸν παρὰ τῆς Πυθίης ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ Ἡλεῖοι ὤφειλον νὰ ἀνανεώσωσι τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα, ὅπερ καὶ ἐξετέλεσε καὶ διέθεσε πάλιν ἐξ ἀρχῆς τὴν Ὀλυμπιακὴν πανήγυριν (2). Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι εἶχον λησμονήσει τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους καιροὺς τελούμενα, προσέθετον βαθμηδὸν εἰς τὸν ἀγῶνα ὅσα κατ' ὀλίγον ἐπήρχοντο εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν· διὸ καὶ κατὰ πρῶτον ἐτέθη τὸ ἄθλον τοῦ δρόμου καθ' ὃ ἐνίκησε πρῶτος τῶν ἀνθρώπων ὁ Ἡλεῖος Κόροιβος καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἤρξαντο αἱ κατὰ Ὀλυμπιάδας ἐποχαὶ (776 Π. Χ.). Ἦν δὲ ἐντεταφιασμένος ὁ Κόροιβος κατὰ τὰ πέρατα τῆς Ἡλείας καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ τῆς Ἡλείας καὶ τῆς Ἠραίας (3). Κατὰ δὲ τὴν 14 Ὀλυμπιάδα εἰσέχθη

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 8. (2) Αὐτ. κ. 4. (3) Αὐτ. κ. 8. Ἀρ., κ. 26. — Εὐσεβ., Χρονικά β. 2. σ. 25 καὶ 114 ἐνδ. Σελιγ.

ὁ δίαυλος· κατὰ τὴν 18 τὸ πένταθλον καὶ ἡ πάλη· κατὰ τὴν 23 ἡ πυγμή· κατὰ τὴν 25 ὁ δρόμος τῶν τελείων ἵππων· κατὰ τὴν 33 παρεδέχθησαν τοὺς παγκρατιαστάς καὶ τὸν κέλητα ἵππον· κατὰ τὴν 37 ἐτέθησαν ἄθλα δρόμου καὶ πάλης διὰ τοὺς παῖδας· κατὰ τὴν 41 ἐγένοντο δεκτοὶ καὶ πύκται παῖδες· κατὰ τὴν 65 εἰσῆχθη ὁ δρόμος τῶν ὀπλιτῶν πρὸς γύμνασιν εἰς τὰ πολεμικά· κατὰ τὴν 93 ἐτέθη ἡ συνωρίς τῶν τελείων ἵππων· κατὰ τὴν 99 ἀγῶν πῶλων ἐξευγμένων εἰς ἄρματα· ὕστερον δὲ συνέθεσαν καὶ συνωρίδα πῶλων καὶ πῶλον κέλητα· κατὰ δὲ τὴν 145 ἐτέθησαν ἄθλα παγκρατίου διὰ τοὺς παῖδας (1). Κατελύθησαν δ' ἐν τούτοις καὶ τινὰ ἀγωνίσματα, ὡς τὸ πένταθλον διὰ τοὺς παῖδας καὶ ἡ ἀπήνη καὶ ἡ κάληνη· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔβηκε τὸν ἀγῶνα ὁ Ἴφιτος αὐτὸς μόνος, ὡς καὶ μετὰ τὸν Ἴφιτον μόνος ἡγωνοθέτει ἕκαστος τῶν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ὀξύλου· ἀλλὰ κατὰ τὴν 50 Ὀλυμπιάδα ἡ ἀγωνοθεσία τῶν Ὀλυμπίων ἐπετράπη εἰς δύο ἄνδρας λαχόντας κατὰ κλήρους ἐξ ἀπάντων τῶν Ἡλείων· καὶ ἐκ τότε διέμεινεν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν δύο ἀγωνοθετῶν· κατὰ δὲ τὴν 95 Ὀλυμπιάδα κατέστησαν ἐννέα Ἑλλανοδίκας, καὶ εἰς τρεῖς μὲν αὐτῶν ἐπετράπη ὁ δρόμος τῶν ἵππων, εἰς τρεῖς δὲ ἄλλους ἡ ἐποψία τοῦ πενιάθλου, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων· μετὰ μίαν δὲ πάλιν Ὀλυμπιάδα προσετέθη καὶ δέκατος ἀθλοθέτης· κατὰ δὲ τὴν 103 Ὀλυμπιάδα ὡς αἱ φυλαὶ τῶν Ἡλείων ἦσαν δώδεκα, ἐγένετο ἅφ' ἑκάστης φυλῆς εἰς Ἑλλανοδίκας· ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα νικηθέντες εἰς πόλεμον ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, ἀπώλεσαν μέρος τῆς γῆς καὶ τοὺς δήμους ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ

(1) Παιουσ. 1. 2. 3.

ἀποτμηθείση χώρα καὶ συνεστάλησαν εἰς ὁκτὼ μόνον φυλάς, κατὰ τὴν 104 Ὀλυμπιάδα ἡρέθησαν ἐπομένως ὁκτὼ μόνον Ἑλλανοδίκαι ἰσάριθμοι τῶν φυλῶν· κατὰ τὴν 108 ὁμῶς Ὀλυμπιάδα ἐπανῆλθεν αὖθις ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς δέκα καὶ διέμεινε τοῦ λοιποῦ ἀμετάβλητος (1). — Ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῆς Ὀλυμπίας ἦν ἄγαλμα τοῦ Διὸς ἀπάντων ἐκπληκτικώτατον πρὸς τοὺς ἀδίκους ἀνθρώπους. Ἐπωνομάζετο Ὀρκιος ὁ Ζεὺς οὗτος καὶ ἐν ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν ἐκράτει κεραυνόν· παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦτο ὤφειλον οἱ ἀθληταὶ καὶ οἱ πατέρες καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ οἱ γυμνασταὶ νὰ ὁμνύωσιν ἐπὶ ἐντοσθίων κάπρου ὅτι οὐδὲν θὰ πράξωσι κακούργημα κατὰ τὸν ἀγῶνα τῶν Ὀλυμπίων· ὥμνουν προσέτι οἱ ἄνδρες οἱ ἀθληταὶ ὅτι ἐγυμνάσθησαν ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας· ὥμνουν δὲ καὶ ὅσοι ἔκρινον τοὺς παῖδας καὶ τοὺς πῶλους τῶν ἀγωνιζομένων ἵππων ὅτι θὰ κρίνωσι δικαίως καὶ ἀδωροδοκῆτως καὶ θὰ τηρήσωσι μυστικούς τοὺς λόγους τῆς δοκιμασίας ἢ ἀποδοκιμασίας αὐτῶν· πρὸ δὲ τῶν ποδῶν τοῦ Ὀρκίου ἔκειτο πινάκιον χαλκοῦν καὶ ἐπ' αὐτῷ ἦσαν γεγραμμένα ἐλεγεία ἐμπνέοντα φρίκην εἰς τοὺς ἐπιόρχους (2). Αἱ παλαίστραι τῶν ἀθλητῶν ἦσαν κατ' ἀριστεράν τῇ; εἰσόδου τῆς εἰς τὸ γυμνάσιον· προσεχεῖς δὲ εἰς τὸν τοῖχον τῆς στοᾶς τῆς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ γυμνασίου ἦσαν αἱ οἰκῆσεις τῶν ἀθλητῶν τετραμμέναι πρὸς τὸν λίθον ἄνεμον καὶ πρὸς τὰς δυτιὰς τοῦ ἡλίου (3). Οἱ παρανομοῦντες κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας εἴτε δωροδοκοῦντες τοὺς κριτὰς εἴτε ἄλλως κατεδικάζοντο εἰς χρηματικὰς ζημίας ἐξ ὧν κατεσκεύαζον τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς (4)· κατεγράφοντο δὲ τὰ

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 9. (2) Ayt. κ. 24. (3) Πaus. Ἠλ. 2. κ. 21.

(4) Ayt. κ. 21. — Mέρ. 2. κ. 6.

δνόματα τῶν Ὀλυμπιονικῶν εἰς καταλόγους (1), καὶ εἰς τιμὴν τῶν ἐπισημοτέρων ἐξ αὐτῶν ἀνηγεύοντο ἀνδριάντες (2)· ἠρίστευσαν δὲ καὶ γυναῖκες κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ μάλιστα ἐκ τῆς Μακεδονίας· ἀλλὰ πρὸ πασῶν τῶν ἄλλων διέπρεψεν ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Κυνίσκα ἡ πρώτη ἱπποτρόφησε καὶ νίκην Ὀλυμπιακὴν ἐνίκησε πρώτη (3). Οἱ δὲ Ἡλεῖται εἶχον νόμον νὰ κατακρημνίζωσι τὰς γυναῖκας ἐκ τοῦ Τυπαίου ὄρους, ἐὰν ἐφωρῶντο ὅτι ἦλθον εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν Ὀλυμπιακὸν ἢ καὶ διέβαινον μόνον τὸν Ἀλφειὸν κατὰ τὰς ἀπηγορευμένας ἡμέρας· ἔλεγον δὲ ὅτι οὐδεμία συνέβη ποτὲ νὰ ἀλωθῇ εἰμὴ μόνον ἡ Καλλιπάτειρα ἣν ἄλλοι ὠνόμαζον Φερενίκην καὶ οὐχὶ Καλλιπάτειραν· ἡ γυνὴ αὕτη, προαποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐξομοιώσασα ἑαυτὴν κατὰ πάντα ἀνδρὶ γυμναστῇ, ἤγαγε τὸν υἱὸν αὐτῆς ἵνα ἀγωνισθῇ ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ· νικήσαντος δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Πεισιδῶρου, ὑπερπηδῶσα ἡ Καλλιπάτειρα τὸ διάφραγμα ἐν ᾧ εἶχον περικεκλεισμένους τοὺς γυμναστάς, ἐγυμνώθη καὶ ἐφωράθη ὅτι ἦν γυνή· ἀφῆκαν ὁμῶς αὐτὴν ἀτιμώρητον πρὸς χάριν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, εἰ πάντες ἀνεδείχθησαν νικηταὶ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν· ἀλλ' ἐπέθηκαν νόμον ὅτι οἱ γυμνασαὶ νὰ εἰσέρχωνται γυμνοὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦντεῦθεν (4). Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἐντὸς τῇ· Ἀλτεως καὶ ναὸς τῆς Ἥρας κατασκευασθεῖς, ὡς ἔλεγον οἱ Ἡλεῖται, ὑπὸ τῶν Σκιλλουντίων, κατοίκων μιᾶς τῶν πόλεων τῆς Τριφυλίας, μετὰ ὀκτὼ ἔτη ἀφ' ὅτου ἐβασίλευσεν ὁ Ὄξυλος· ἦν δὲ ἡ κατασκευὴ τοῦ ναοῦ Δωρικῆς τάξεως καὶ κίονες περιεκύκλουν αὐτὸν ἅπαντα· κατὰ

(1) Παισ. Ἡλ. κ. 21. — Μέρ. 2. κ. 2. 6. 8. 13. (2) Αἰγ. Μέρ. 2, κ. 1—18. (3) Παισ. Λακ. κ. 8. (4) Παισ. Ἡλ. κ. 6.

δὲ τὸν ὀπισθόδομον μεταξὺ τῶν κιόνων ἦν ἐναλλάξ ἀνὰ εἰς δρύϊνος· τὸ μῆκος τοῦ ναοῦ ἦν 63 ποδῶν· ὁ δὲ ἀρχιτέκτων ἦν ἄγνωστος· ἀνὰ ἕκαστον δὲ πέμπτον ἔτος ὕφαινον πέπλον διὰ τὴν Ἡραν δέκα ἐξ γυναῖκες αἱ καὶ ἀγῶνα ἐτίθεντο Ἡραῖα καλούμενον καὶ ἦν οὗτος ἄμιλλα δρόμου παρθένων πάσης ἡλικίας, καὶ ἔτρεχον πρῶτον αἱ νεώτεραι, ἔπειτα αἱ δευτέραι τὴν ἡλικίαν καὶ τελευταῖον αἱ πρεσβύτεραι, ἔχουσαι τὴν κόμην λευμένην, τὸν χιτῶνα ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ γόνατος καὶ τὸν δεξιὸν ὤμον γυμνὸν ἄχρι τοῦ στήθους· τὸ αὐτὸ στάδιον τὸ Ὀλυμπιακὸν ἦν διωρισμένον καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν παρθένων τούτων, ἀλλὰ συνετέμνετο εἰς τὸν δρόμον κατὰ τὸ ἕκτον· ἐλάμβανον δὲ αἱ νικῶσαι στεφάνους ἐλαίας καὶ μερίδα τῆς σφαγιασθείσης τῇ Ἡρᾷ δαμάλεως, καὶ ἐπετρέπετο αὐταῖς νὰ γράψωσι καὶ νὰ ἀναθίσωσιν ἐν τῷ ναῷ εἰκόνας αὐτῶν· ἦσαν δὲ καὶ δέκα ἐξ ἄλλαι γυναῖκες, ὅσαι δηλαδὴ καὶ αἱ ἀγωνοθετοῦσαι, διωρισμέναι εἰς διακονίαν αὐτῶν. Ἐλεγον δὲ περὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου τῶν παρθένων ὅτι ἦν ἀρχαιοτάτος, καὶ ὅτι ἡ Ἰπποδάμεια ἀποδίδουσα χάριν τῇ Ἡρᾷ διὰ τοὺς μετὰ τοῦ Πέλοπος γάμους αὐτῆς, ἤηροισε δέκα ἐξ γυναίκας καὶ μετ' αὐτῶν διέθεσε πρώτη τὰ Ἡραῖα. Ἦν δὲ καὶ ἄλλη παράδοσις περὶ τῶν δέκα ἐξ γυναικῶν· ἔλεγον ὅτι ὁ Δημοφῶν τυραννὼν ἐν Πίσῃ, ἐπραξε πολλὰ κατὰ τῶν Ἡλείων· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Δημοφῶντος, ἐπειδὴ τὸ κοινὸν τῶν Πισαίων ἦν ἀμέτοχον τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ τυράννου, συμφωνήσαντες οἱ Ἡλείοι καὶ οἱ Πισαῖοι νὰ συμβιβάσωσιν εἰρηνικῶς τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς, ἐξελέξαντο ἀφ' ἐκάστης τῶν τότε οἰκουμένων δέκα ἐξ πόλεων τῆς Ἠλείας ἀνὰ μίαν γυναῖκα τὴν πρεσβυτάτην τῇ ἡλικίᾳ καὶ τὴν ἀξιώματι καὶ δόξῃ προέχουσαν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ διέλιπον τὰς διαφορὰς καὶ συνεβίβασαν τοὺς Ἠλείους μετὰ

τῶν Πισαίων, καὶ ἐκ τούτου ἐπετράπη ὕστερον αὐταῖς νὰ θέτῃαι τὰ Ἡραῖα καὶ νὰ ὑφαίνωσι τὸν πέπλον τῆς Ἥρας· αἱ δὲ δέκα ἐξ γυναικῆς συνίστων δύο χοροὺς ὧν τὸν μὲν ὠνόμαζον τῆς Φυσκόας, τὸν δὲ τῆς Ἰπποδαμείας· ἦν δὲ ἡ Φυσκόα ἐκ τῆς κοίτης Ἡλίδος ἐκ δήμου Ὀρθίας, καὶ ἐλέγετο ὅτι συνεγένετο αὐτῇ ὁ Διόνυσος καὶ ὅτι ἐκ τοῦ Διονύσου ἔτεκεν ἡ Φυσκόα υἱὸν ὀνομασθέντα Ναρκαῖον, ὃς αὐξηθεὶς τὴν ἡλικίαν, ἐπολέμησε τοὺς προσοίκους καὶ ἐγένετο δυνατὸς καὶ ἰδρυσε ναὸν Ἀθηνᾶς Ναρκαίας καὶ πρῶτος ἀπένευμε τιμὰς τῷ Διονύσῳ· ὅθεν ἀπεδόθησαν καὶ πολλαὶ ἄλλαι τιμαὶ τῇ Φυσκόᾳ καὶ κατέστη καὶ χορὸς ἐπώνυμος αὐτῆς παρὰ τῶν δέκα ἐξ γυναικῶν ἂν δὲ καὶ οἱ Ἡλεῖοι περιστάλησαν μετὰ καιρὸν ἀντὶ τῶν δέκα ἐξ πόλεων εἰς ὀκτὼ μόνον φυλάς, ἐφύλαττον ὅμως αἰὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν δέκα ἐξ γυναικῶν, λαμβάνοντες ἀνὰ δύο ἀφ' ἐκάστης φυλῆς· οὔτε δὲ οἱ Ἑλλανοδίκαι οὔτε αἱ δέκα ἐξ γυναικῆς ἐξετέλουν τὰ καθεστῶτα πρὶν σφαγιάσωσι χοῖρον καὶ ἀποκαθαρθῶσι δι' ὕδατος τῆς κρήνης Πιέρας (1). Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας ἦν ἄγαλμα τοῦ Διός· ἡ δὲ Ἥρα ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου καὶ πλησίον αὐτῆς ἵστατο ὁ Ζεὺς ἔχων γένεια καὶ περικεφαλαίαν· ἀμφοτέρω δὲ τὰ ἀγάλματα ταῦτα ἦσαν ἀπλῆς ἐργασίας· μετὰ δὲ ταῦτα ἦσαν αἱ ὧραι καθήμεναι καὶ παρ' αὐτάς ἡ μήτηρ αὐτῶν Θέμις, καὶ προσέτι πέντε Ἑσπερίδες καὶ ἡ Ἀθηνᾶ φέρουσα περικεφαλαίαν καὶ δόρυ καὶ ἀσπίδα, καὶ ἡ Δημήτηρ καὶ ἡ Περσεφόνη καθήμεναι ἀπαντικρὺ ἀλλήλων, καὶ ὁ Απόλλων ἱστάμενος ἀπέναντι τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἡ Λητώ καὶ ἡ Τύχη καὶ ὁ Διόνυσος καὶ ἡ Νίκη ἔχουσα πτερὰ· ἐφαίνοντο δὲ πάντα ταῦτα τὰ ἀγάλματα πάνυ ἀρχαῖα καὶ

(1) Παυσ. Ἠλ. κ. 16.

ἦσαν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος· μετὰ καιρὸν δὲ ἀνέτέθησαν καὶ ἄλλα εἰς τὸ Ἡραῖον, ὡς Ἑρμῆς ἐκ μαρμαρίου φέρων τὸν Διόνυσον νήπιον, τέχνη Πραξιτέλους, καὶ Ἀφροδίτη χαλκῇ καὶ παιδίον γυμνὸν ἐπίχρυσον ἔμπροσθεν τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ταῦτα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, καὶ Εὐρυδίκη ἢ Φιλίππου καὶ Ὀλυμπιάδος. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ἡ λάρναξ κατεσκευασμένη ἐκ κέδρου ἐν ἣ τὸν τυραννήσαντα τῆς Κορίνθου Κύψελον ἀπέκρυψεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ὁπότεν τεχθέντα ἔσπευδον νὰ ἀνεύρωσιν αὐτὸν οἱ Βακχιᾶδαι (1). Ἦν δὲ ἐντὸς τῆς Ἀλτεως καὶ τέμενος Πελόπιον τετιμημένον ποτὲ καὶ ἀφιερωμένον τῷ Πέλοπι, διότι τοσοῦτον προετιμᾶτο ὑπὸ τῶν Ἡλείων ὁ Πέλοψ τῶν ἄλλων ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ ἡρώων ὅσον ὁ Ζεὺς τῶν ἄλλων θεῶν· ἔκειτο δὲ τὸ Πελόπιον κατὰ δεξιὰν τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς πρὸς βορρᾶν, ἀπέχον τοῦ ναοῦ τοσοῦτον, ὥστε μεταξὺ ἀνέκειντο καὶ ἀνδριάντες καὶ ἄλλα ἀναθήματα· ἀρχόμενον δὲ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ καθῆκε μέχρι τοῦ ὀπισθοδόμου καὶ περιείχετο ἐν περιτειχίσματι λίθων καὶ ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος ἦσαν καὶ δένδρα καὶ ἀνδριάντες· ἡ δὲ εἴσοδος ἦν πρὸς δυσμὰς τοῦ ἡλίου. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ὁ Ἀμφιτρύωνος ἀφιέρωσε τὸ τέμενος τῷ Πέλοπι ὡς ὢν τέταρτος αὐτοῦ ἀπόγονος, καὶ ὅτι πρῶτος ἔθυσεν αὐτῷ ἐντὸς βάρου μέλανα κριόν· θυσία ἦν ἐξηκολούθουν μετὰ ταῦτα οἱ ἐτήσιοι ἄρχοντες τῶν Ἡλείων· ὁ δὲ βωμὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἀπέειχεν ἐξίσου ἀπὸ τοῦ Πελοπίου καὶ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας καὶ προέκειτο ἀμφοτέρων· κατεσκευάσθη δὲ, κατὰ τινας, ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Ἰδαίου, καὶ, κατ' ἄλλους, ὑπὸ ἡρώων ἐπιχωρίων μετὰ δύο γενεάς ἀπὸ τοῦ Ἡρακλέους· ἦν δὲ κατεσκευασ-

---

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 17.

μένος ἐκ τῆς τέφρας τῶν μηρῶν τῶν ἱερείων τῶν σφαγια-
ζομένων τῷ Διὶ· ἡ περίμετρος τῆς πρώτης κρηπίδος τῆς
καλουμένης προθύσεως τούτου τοῦ βωμοῦ ἦν 125 ποδῶν·
ἐκάστου δὲ τῶν ἐπὶ τῆς προθύσεως μερῶν ἡ περίμετρος ἦν
32 ποδῶν· τὸ δὲ ὅλον τοῦ βωμοῦ ὕψος ἔφθανεν εἰς 22
πόδας· ἔθουν δὲ τὰ μὲν ἄλλα μέρη τῶν ἱερείων κατὰ τὸ
κάτω μέρος δηλαδὴ τὴν πρόθυσιν, τοὺς δὲ μηροὺς ἀναφέ-
ροντες· ἕκαιον κατὰ τὸ ὑψηλότατον τοῦ βωμοῦ· ἦσαν δὲ
ἀναβαθμοὶ ὧν οἱ μὲν ἄγοντες εἰς τὴν πρόθυσιν ἐξ ἐκατέ-
ρας τῆς πλευρᾶς ἦσαν ἐκ λίθου, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς προθύσεως
εἰς τὸ ἄνω τοῦ βωμοῦ ἐκ τέφρας· καὶ μέχρι μὲν τῆς προ-
θύσεως ἐπετρέπετο εἰς τὰς παρθένους καὶ εἰς τὰς γυναῖκας
νὰ ἀναβῶσιν, ὁσάκις δὲν ἦταν ἀποκεκλεισμένοι τῆς Ὀλυμ-
πίας· ἀπὸ δὲ τῆς προθύσεως μέχρι τοῦ ἀνωτάτου τοῦ βωμοῦ
μόνον οἱ ἄνδρες ἀνήρχοντο· προσεφέροντο δὲ θυσίαι τῷ Διὶ
καὶ ἐκτὸς τῆς ἐποχῆς τῆς πανηγύρεως ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν
καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ὑπὸ τῶν Ἡλείων· καθ' ἕκαστον δὲ
ἔτος, τῇ 19 τοῦ ἐλαφίου μηνὸς οἱ μάντιες ἐκόμιζον ἐκ τοῦ
Πρυτανείου τὴν τέφραν, καὶ συμφύροντες αὐτὴν τῷ ὕδατι
τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπέχριον τὸν βωμόν (1). ἔθουν δὲ οἱ Ἡλεῖοι
ἅπαξ ἐκάστου μηνὸς ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ βωμῶν
κατὰ τινα τρόπον ἀρχαῖον· μιγνύοντες ὁμοῦ λιβανωτὸν καὶ
σῖτον καὶ μέλι, ἐθυμίων ἐπὶ τῶν βωμῶν· ἔθετον δὲ καὶ
κλώνας ἐλαίας ἐπ' αὐτῶν καὶ μετεχειρίζοντο σπονδὰς οἴνου·
εἰς μόνας δὲ τὰς Νύμφας καὶ εἰς τὰς Δεσποίνας καὶ ἐπὶ
τοῦ κοινοῦ βωμοῦ πάντων τῶν θεῶν οὐδέποτε ἔσπενδον οἶνον·
ἐπετρέπετο δὲ ἡ φροντίς τῶν θυσιῶν εἰς θεηκόλον (ιερέα),
ὃς εἶχε τὴν τιμὴν ταύτην δι' ἑνα καὶ μόνον μῆνα, καὶ εἰς

(1) Πασ. Ἡλ. κ. 13.

μάντεις δὲ καὶ σπονδοφόρους, καὶ εἰς ἓνα ἐξηγητὴν καὶ αὐλητὴν καὶ ξυλέα (1). Ἦν δὲ ἐντὸς τῆς Ἀλτεως κατὰ τὴν πομπικὴν εἴσοδον τόπος ἑνὸς πλέθρου ὡς ἔγγιστα περιεχόμενος εἰς θριγκὸν καὶ καλούμενος Ἴπποδάμιον· εἰς τοῦτον ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσέρχοντο γυναῖκες καὶ ἔθουν τῇ Ἴπποδαμείᾳ, καὶ ἔπραττον καὶ ἄλλα πρὸς τιμὴν αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸ πέρας τῶν ἀγαλμάτων τῶν κατασκευασθέντων ἐκ τῆς ζημίας τῶν ἀθλητῶν ἦν εἴσοδος ὀνομαζομένη Κρυπτῇ, δι' ἧς οἱ Ἑλλανοδίκαι καὶ οἱ ἀγωνισταὶ εἰσέρχοντο εἰς τὸ στάδιον· ἦν δὲ τοῦτο χῶμα γῆς καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν κατασκευασμένη καθέδρα διὰ τοὺς ἀγωνοθέτας· ἀπαντικρὺ δὲ τῶν Ἑλλανοδικῶν ἦν βωμὸς ἐκ μαρμάρου λευκοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ καθημένη ἐθεᾶτο τὰ Ὀλύμπια γυνὴ ἥτις ἦν Ἰέρεια τῆς Δήμητρος τῆς ἐπιλεγομένης Χαμύνης, λαμβάνουσα τὴν τιμὴν ταύτην ἄλλοτε ἄλλη παρὰ τῶν Ἡλείων· ἐπετρέπετο δὲ καὶ εἰς τὰς παρθένους νὰ θεῶνται ἐκεῖθεν. Κατὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ σταδίου ὅπου ἦν κατασκευασμένη ἡ ἄφεις διὰ τοὺς σταδιοδρόμους ἦν τὸ μνημα τοῦ Ἐνδυμίωνος, ὡς ἔλεγον οἱ Ἡλείοι· πρὸς δὲ τὴν ἐκ τοῦ σταδίου ἐξοδὸν καθ' ὃ μέρος ἐκάθηντο οἱ Ἑλλανοδίκαι ἦν ὁ τόπος ὁ διωρισμένος διὰ τοὺς δρόμους τῶν ἵππων καὶ ἡ ἄφεις αὐτῶν· εἶχε δὲ ἡ ἄφεις σχῆμα πλώρας πλοίου ἧς τὸ ἔμβολον ἦν τετραμμένον πρὸς τοὺς δρόμους καὶ καθ' ὅσον προσήγγιζεν εἰς τὴν στοὰν τοῦ Ἀγνάμπτου καθίστατο εὐρυτέρα· ἦν δὲ πεποιημένος καὶ δελφίς χαλκοῦς κατὰ τὴν ἄκραν τοῦ ἐμβόλου καὶ ἐκατέρα τῶν πλευρῶν τῆς ἀφέσεως εἶχε μῆκος πλέον ἢ τετρακοσίων πωδῶν· εἰς δὲ τὰς πλευράς ταύτας ἦσαν ψφοδομημένα οἰκήματα ἃ διὰ κλήρων ἐλάμβανον οἱ εἰσερχο-

---

(1) Πaus. Ἠλ. x. 15.

χόμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ἵππων· ἦσαν δὲ αἱ πλευραὶ τοῦ ἵπποδρόμου ἄνισοι καὶ ἐπὶ τῆς μείζονος αὐτῶν, ἥ ἦν ὑψώμα γῆς, κατὰ τὴν διέξοδον τὴν διὰ τοῦ ὑψώματος, ἦν ὁ δρόμος τῶν ἵππων ὁ λεγόμενος Ταράξιππος. Εἶχε δὲ οὗτος σχῆμα βωμοῦ περιφεροῦς, καὶ ὁπόταν οἱ ἵπποι τρέχοντες ἔφθανον πλησίον τούτου τοῦ μέρους, κατελάμβανεν αὐτοὺς εὐθύς φόβος ἰσχυρὸς ἄνευ οὐδεμιᾶς φανεραῆς αἰτίας, καὶ ἐκ τοῦ φόβου συνετάραττοντο καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνετρίβοντο τὰ ἄρματα καὶ ἐτιτρώσκοντο οἱ ἡνίοχοι· διὸ καὶ οἱ ἡνίοχοι προσέφερον θυσίας καὶ κῦχοντο νὰ γίνη εἰς αὐτοὺς ἴλεως ὁ Ταράξιππος. Ἰπῆρχον δὲ διάφοροι γινώμαι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων περὶ τοῦ Ταράξιππου· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἦν τάφος ἀνδρὸς αὐτόχθονος ἐπιτηδείου εἰς τὴν ἱππικὴν καὶ οὗ τὸ ὄνομα ἦν Ὠλένιος, καὶ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ εἰς τὴν Ἡλείαν Ὠλενία λεγομένη πέτρα· οἱ δὲ ὅτι ἦν ὁ συστρατεύσας τῷ Ἡρακλεῖ κατὰ τοῦ Αὐγέου καὶ τῶν Ἡλείων υἱὸς τοῦ Φλιοῦντος Δαμέων ὃς ἐφονεύθη αὐτὸς καὶ ὁ ἵππος αὐτοῦ ὑπὸ Κτεάτου τοῦ Ἀκτορος, καὶ ὅτι ἐνταῦθα ἦν τὸ κοινὸν μνημα τοῦ Δαμέωνος καὶ τοῦ ἵππου αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ πάλιν ὅτι ὁ Πέλοψ κατεσκεύασεν ἐνταῦθα ἡρώον κενὸν διὰ τὸν Μυρτίλον καὶ ἔθυσεν αὐτῷ, βουλευμένος νὰ καταπαύσῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ διὰ τὸν φόνον καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸν Ταράξιππον, διότι διὰ τῆς τέχνης τοῦ Μυρτίλου ἐταράχθησαν οἱ ἵπποι τοῦ Οἰνομάου, καὶ ἄλλοι ὅτι ὁ Οἰνόμας αὐτὸς ἦν ὁ βλάπτων τοὺς ἵπποδρομοῦντας. Ἰπῆρχον δὲ καὶ τινες εἰς ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν εἰς Ἀλκίθουν τὸν Πορθάονος, λέγοντες ὅτι ὁ Ἀλκίθους φονεὺς ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου διὰ τοὺς γάμους τῆς ἱπποδαμείας, ἐτάφη ἐνταῦθα, καὶ ἐπειδὴ ἠτύχησε κατὰ τὸν ἱππόδρομον, κατέστη βάσκανος καὶ δυσμενὴς δαίμων τοῖς ἱππεύουσιν· ἄνθρωπος δὲ Αἰγύπτιος ἔλεγεν ὅτι ὁ Πέλοψ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΦΑΛΤΑΙΤΣ

λαβών τι παρὰ τοῦ Θηβαίου Ἀμφίωνος, κατώρυξεν αὐτὸ κατὰ τὸ μέρος τὸ καλούμενον Ταραξιππον, καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ κατορωρυγμένου πράγματος ἐταράχθησαν τότε οἱ ἵπποι τοῦ Οἰνομάου καὶ ὕστερον ἐξηκολούθουν νὰ ταράττωνται καὶ πάντες οἱ ἵπποι. Ὁ δὲ Πausanίας ἐνόμιζε πιθανώτερον πάντων ὅτι ὁ Ταραξιππος ἦν ἐπωνυμία τοῦ Ἰππίου Ποσειδῶνος (1). Ἐν τῇ Ἄλτει πρὸς ἄρκτον τοῦ Ἡραίου ἦν ὄχθος ἐκ λίθου πωρίνου ἐφ' οὗ ἦσαν οἱ θησαυροὶ, καὶ κατὰ τὰ νῶτα τοῦ ὄχθου ὑψοῦτο τὸ Κρόνιον ὄρος (2). Μεταξὺ δὲ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ὑπεραριθμῶν θυσιῶν ἦν καὶ μία προσφερομένη τῷ Ἀπομυίῳ Διὶ καὶ ἐπικρατήσασα ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Ἡρακλέους ὃς θύων ποτὲ τῷ Διὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐνοχλούμενος μεγάλως ὑπὸ τῶν μυῶν, ἔθυσε τῷ Ἀπομυίῳ Διὶ, καὶ οὕτως, ὡς ἔλεγον, ἀπετράπησαν αἱ μυῖαι πέραν τοῦ Ἀλφειοῦ (3). — Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἐκάστου τετάρτου ἔτους, κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὸν Στράβωνα, ὁ Ὄξυλος καὶ οἱ Αἰτωλοὶ συγκατελθόντες μετὰ τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ συνοικήσαντες μετὰ τῶν Ἐπειῶν κατὰ συγγένειαν παλαιάν, ἠῤῥησαν τὴν κοίλην Ἥλιν καὶ ἀφείλοντο πολὺ μέρος τῆς Πισατιδος καὶ ἔλαβον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν καὶ τὴν Ὀλυμπίαν, καὶ ὁ ἀγὼν ὁ Ὀλυμπιακὸς ἦν εὖρημα ἐκείνων, καὶ ἐκεῖνοι ἐπανηγύρισαν τὰς πρώτας Ὀλυμπιάδας· τὰ δὲ παλαιὰ, τὰ περὶ τῆς κτίσεως τοῦ ναοῦ καὶ περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀγῶνος καὶ ὅσα ἔλεγον, οἱ μὲν ὅτι ὁ Ἡρακλῆς εἰς τῶν Ἰδαίων δακτύλων ἦν ἀρχηγέτης αὐτῶν, οἱ δὲ ὅτι ὁ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀλκμήνης Ἡρακλῆς κατέστησε τὰ Ὀλύμπια καὶ ὅτι ὁ Ζεὺς ἡγωνίσθη πρῶτος καὶ ἐνίκησε, πάντα ταῦτα εἰς οὐδὲν λογιστέον, διότι

(1) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 20. (2) Αὐτ. 2, κ. 19. (3) Αὐτ. 1, κ. 14.

τὰ τοιαῦτα πολλαχῶς λέγονται καὶ ὀλίγον πιστεύονται· ἀξιопιστότερον δὲ ἦν ὅτι μέχρι τῆς 26 Ὀλυμπιάδος ἀπὸ τῆς 1 καθ' ἣν Κόροιβος ὁ Ἡλεῖος ἐνίκησε στάδιον οἱ Ἡλεῖοι εἶχον τὴν προστασίαν καὶ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἀγῶνος· κατὰ δὲ τὰ Τρωϊκά, ὁ ἀγὼν ἢ δὲν ἦν στεφανίτης, ἢ δὲν ἦν ἐνδοξος οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος τῶν ὕστερον ἀναφανέντων ἐνδοξων· διὸ καὶ ὁ Ὀμηρος οὐδενὸς τούτων μνημονεύει· ὅτε δὲ οἱ Πισάται ἀνεκτήσαντο τὸν τόπον αὐτῶν, ἔθετον αὐτοὶ τὸν ἀγῶνα· ἀλλὰ μετὰ χρόνον μεταπεσούσης πάλιν τῆς Πισάτιδος εἰς τοὺς Ἡλείους, μετέβη αὐθις εἰς αὐτοὺς καὶ ἡ ἀγωνοθεσία· ὁ δὲ ἀγὼν πῶποτε οὐδὲ ἅπαξ συνετελέσθη ἐν τῇ Ἡλείᾳ, ἀλλ' αἶετοτε ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ (1). — Ὁ ἀγὼν οὗτος χρόνον πολὺν ἦν ἰδιαίτερος καὶ ἀφανὴς καὶ περιωριζέτο εἰς μόνους τοὺς Ἡλείους καὶ τοὺς Πισάτας, ἕως οὗ διὰ συνεργείας τῶν Λακεδαιμονίων κατέστη πάγκοινος ἐθνικὴ πανήγυρις ἀπαξαπάντων τῶν Ἑλλήνων· οἱ αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι ἐνήργησαν ὥστε ἅπασα ἡ χώρα τῶν Ἡλείων ὡς καθιερωμένη εἰς τὴν θεότητα νὰ μένῃ ἀπηλλαγμένη τῶν ἐπηρεῶν παντὸς ἐνδεχομένου ἐμφυλίου πολέμου, καὶ οὕτως οἱ Ἡλεῖοι διεκηρύχθησαν ὑδέτεροι (2)· ἡ δὲ Ὀλυμπία ἐθεωρεῖτο τοσοῦτον ἱερά, ὥστε καὶ κατὰ τὰ πέριξ εἰς συνέβαινε πόλεμος, οὔτε μαχεται καὶ οἱ θεαταὶ συνήρχοντο ἐν ἀκροτάτῃ ἀσφαλείᾳ ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ ἐθνικῷ θεάτρῳ· συνέβη δὲ καὶ μάχη ποτὲ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἄλσους· ἀλλ' οἱ θεαταὶ ὅλως ἀμέριμοι περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσφαλείας, παρώτρυνον τοὺς μαχομένους διὰ τῶν ἐπιβοημάτων αὐτῶν (3). Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἡ ἐθνικὴ τελετὴ ἦν ὁ μόνος δεσμὸς δι' οὗ πάντες

(1) Στράβ. β. 8, σ. 355. (2) Διοδ. Σικ. β. 6, σ. 547. (3) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 7 κ. 4., § 13. — Διοδ. Σικ. β. 15, κ. 78.

οἱ Ἕλληνες, καὶ μόνον οἱ Ἕλληνες, ἐξαίρουμένων πάντων τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἐθεωροῦντο συνδεδεμένοι πρὸς ἀλλήλους ὡς ἀδελφοί, ἐπεὶ δὴ ἡ τιμὴ τῆς νίκης ἀπεδίδετο οὐ μόνον εἰς τὸν νικητὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πόλιν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, καὶ ἐπεὶ δὴ τὰ ὀνόματα καὶ τοῦ νικητοῦ καὶ τῆς πόλεως κατεγράφοντο εἰς τὸ δημόσιον βιβλίον, καὶ ὁ καιρὸς τῆς τετραετίας μέχρι τῆς ἐφεξῆς Ὀλυμπιάδος ἔφερε τὰ ὀνόματα ἀμφοτέρων, διὰ ταῦτα ἀφ' ἐνὸς μέρους ηὔξηθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγώνων, οἱ ἀπετέλουν τὴν γενικὴν χρονολογίαν πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν, ἂν καὶ ἐκάστη αὐτῶν εἶχε τὴν ἰδίαν αὐτῆς χρονολογίαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ παραδεδεγμένος κατὰ Ὀλυμπιάδας προσδιορισμὸς τῶν ἐποχῶν ὕψωσε τὴν ἀξίαν τῶν ἀγώνων, τῶν νικητῶν καὶ τῶν πόλεων αὐτῶν. Διετήρησαν δὲ οἱ Ἕλληνες τὴν ἀξίαν ταύτην ὡς πάγκοινον κτῆμα τοῦ ἔθνους πολὺν ἔτι χρόνον ἀφ' οὗ οἱ Ῥωμαῖοι κυριεύσαντες τὴν Ἑλλάδα, οὐδὲ ἵχνος ἐλευθερίας κατέλιπον ἐν αὐτῇ, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ Παυσανίου, ὃς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ φυλαττομένης εἰσέτι τάξεως τῶν ἀγώνων. Ἀφ' οὗ ἄπαξ οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἀνήκοντες εἰς ὁλόκληρον τὸ ἔθνος, οἱ ποιηταί, οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ τεχνῖται παντὸς εἴδους ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἐπιδείξωσιν ἕκαστος τὴν δοκιμότητα αὐτοῦ ἐν τῇ ἐθνικῇ ταύτῃ ὁμηγύρει· αἰέποτε δὲ ἡ νίκη τοῦ σταδίου ὑπερεῖχε, καὶ τοῦ νικήσαντος στάδιον τὸ ὄνομα καὶ ἡ πατρίς ἦσαν ἠνωμένα μετὰ τῆς Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν ἐνίκησεν· ἂν δὲ ἐκτὸς τῆς νίκης τοῦ σταδίου ἐνίκα καὶ κατ' ἄλλο, προσετίθετο καὶ ἐκείνη ἡ νίκη εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἂν δὲ καὶ κατὰ τὰ πάντα, ἐλέγετο ὅτι ἐνίκησε πένταθλον, καὶ ὑπερυψοῦτο ἡ φήμη αὐτοῦ, ἀλλ' αἰ τοῦ σταδίου ὁ νικητὴς ἔδιδε τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῇ Ὀλυμπιάδι. — Ἡ δὲ ἌΛΤΙΣ κειμένη πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἦν

τὸ ἱερὸν ἄλσος τοῦ θεοῦ τούτου ὃ ἐκ παλαιοῦ παραποιηθὲν ὠνομάσθη ἀντὶ ἄλσους Ἄλτις καὶ ὁ Πίνδαρος ποιήσας ᾠσμα εἰς ἄνδρα Ὀλυμπιονίκην, ὠνόμασε τὸν τόπον Ἄλτιν (1). Ἐξῴθεν τῆς Ἀλτεως ἦν οἶκημα καλούμενον ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου, ἐνθα ὁ Φειδίας εἰργάζετο τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διός· ἐντὸς δὲ τοῦ οἰκήματος ἦν βωμὸς πάντων τῶν θεῶν· πρὸς δὲ τὴν εἰς τὴν Ἄλτιν εἴσοδον κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πομπικὴν, τὴν μόνην ἣν ἠκελούθουν οἱ πομπεύοντες ἦν τὸ Λεωνίδαϊον, ἀνάθημα Λεωνίδου ἐπιχωρίου, ἀπέχον διάστημα ἀγυῖας ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῆς πομπικῆς, ἐπὶ δὲ τοῦ Πausανίου διωρισμένον εἰς κατοικίαν τῶν διοικούντων τὴν Ἑλλάδα Ῥωμαίων. Ἐντὸς δὲ τῆς Ἀλτεως, κατ' ἀριστερὰν τοῦ Λεωνίδαίου, ἦν βωμὸς Ἀφροδίτης καὶ μετ' αὐτὸν βωμὸς Ὠρῶν. Κατὰ δὲ τὸν ὀπισθόδομον πρὸς δεξιὰν ἦν ἀγριελαία καλούμενη Καλλιστέφανος, δίοιτι ἀπ' αὐτῆς ἐστεφανοῦντο οἱ Ὀλυμπιονικαί· παρὰ δὲ τὴν ἀγριελαίαν ἦν βωμὸς Νυμφῶν Καλλιστεφάνων καὶ αὐτῶν ὀνομαζομένων, καὶ Ἀρτέμιδος δὲ Ἀγοραίας βωμὸς ἐντὸς τῆς Ἀλτεως, κατὰ δεξιὰν τοῦ Λεωνίδαίου, καὶ Δεσποίνης δὲ (Περσεφόνης) βωμὸς, καὶ μετὰ τοῦτον βωμὸς Ἀγοραίου Διός, καὶ πρὸ τῆς καλουμένης Προεδρίας βωμὸς Ἀπόλλωνος Πυθίου καὶ μετ' αὐτὸν βωμὸς Διονύσου οὐχὶ ἀρχαῖος, ἀνατεθεὶς ὑπ' ἀνθρώπων ἰδιωτῶν· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὴν ἄφεισιν τῶν ἵππων ὁδὸν βωμὸς καὶ ἐπίγραμμα ἐπ' αὐτοῦ Μοιραγέτη· καὶ πλησίον βωμὸς Μαιρῶν ἐπιμήκης καὶ μετ' αὐτὸν Ἑρμοῦ, καὶ δύο ἐφεξῆς Διὸς Ὑψίστου· κατὰ δὲ τὸ μέσον τοῦ ὑπαίθρου τῆς ἀφείσεως Ποσειδῶνος Ἰππίου καὶ Ἥρας Ἰππίας βωμοί, καὶ κατὰ τὸν κίονα Διοσκυρῶν· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν τόπον τὸν καλού-

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 1.

μενον Ἐμβολον εἴσοδον ἀφ' ἐνὸς μέρους Ἄρεως Ἰππίου καὶ ἀφ' ἐτέρου Ἀθηνᾶς Ἰππίας· εἰς τὸν Ἐμβολον δὲ αὐτὸν βωμὸς Τύχης ἀγαθῆς καὶ Πανὸς καὶ Ἀφροδίτης, καὶ κατὰ τὸ ἐνδότατον τοῦ Ἐμβόλου Νυμφῶν ἃς ὠνόμαζον Ἀκμῆνας· καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ τῆς στοᾶς τῆς ὑπὸ τῶν Ἡλείων καλουμένης Ἀγάπτου ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιτέκτονος κατὰ δεξιὰν βωμὸς Ἀρτέμιδος· μετὰ δὲ τὴν εἰς τὴν Ἄλτιν διὰ τῆς πομπικῆς καὶ αὐθις εἴσοδον, ὅπισθεν τοῦ Ἡραίου δύο βωμοὶ ποταμαῦ Κλαδέου καὶ Ἀρτέμιδος καὶ τρίτος Ἀπόλλωνος καὶ τέταρτος Ἀρτέμιδος Κοκκύκας καὶ πέμπτος Ἀπόλλωνος Θερμίου· καὶ πρὸ τοῦ καλουμένου Θεοκολέωνος οἴκημα καὶ ἐν τῇ γωνίᾳ αὐτοῦ ναὸς Πανός. Καὶ τὸ Πρυτανεῖον δὲ τῶν Ἡλείων ἦν ἐντὸς τῆς Ἄλτεως παρὰ τὴν ἔξοδον ἕτις ἦν πέραν τοῦ γυμνασίου. Ἐντὸς δὲ τοῦ γυμνασίου ἦσαν οἱ τόποι διὰ τοὺς δρόμους καὶ αἱ παλαίστραι τῶν ἀθλητῶν· πρὸ τῶν θυρῶν δὲ τοῦ Πρυτανείου βωμὸς Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας· ἐν δὲ τῷ Πρυτανεῖῳ καθ' ὃ μέρος ἔκειτο ἡ ἐστία βωμὸς Πανός κατὰ δεξιὰν τῆς εἰσόδου· ἡ δὲ ἐστία ἦν πεποιημένη ἐκ τέφρας καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐκαίετο πῦρ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ ἀνὰ πᾶσαν νύκτα· ἀπὸ ταύτης τῆς ἐστίας ἐκόμιζον τὴν τέφραν ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ταῦτο συνετέλει μεγάλως εἰς αὕξησιν τοῦ μεγέθους τοῦ βωμοῦ τούτου· ἔθουν δὲ πάντοτε ἅπαξ ἐκάστου μηνὸς ἐπὶ πάντων τῶν εἰρημένων βωμῶν κατ' ἀρχαῖον τινὰ τρόπον, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω (1). Κατὰ τὸ μέσον τοῦ περιβόλου τῆς Ἄλτεως ὑπὸ τὰς πλατάνους ἦν τρόπαιον χαλκοῦν καὶ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ τροπαίου ἐμφαίνουσα ὅτι οἱ Ἡλεῖοι ἀνήγειραν αὐτὸ ἐκ λαφύρων τῶν Λακε-

(1) Πλυσ. Ἡλ. κ. 15.

δαιμονίων (1). Ἐντὸς τῆς Ἀλτεως πρὸς ἄρκτον τοῦ Ἡραίου ἦν κρηπίς ἐκ λίθου πωρίνου καὶ ἐπ' αὐτῆς ἦσαν οἱ θησαυροί· ἔκειτο δὲ ἡ κρηπίς αὕτη κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κρονίου (2). — Ἡ Ὀλυμπία ἀπέιχε τῆς πόλεως Ἡρακλείας 40 σταδίους (3), τῆς δὲ Ἡλίδος 300 (4), τῆς δὲ Φειᾶς 120 διὰ θαλάσσης (5)· κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (6) ἡ μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Πίσσης ὡς καὶ τῆς Ὀλυμπίας ἀπόστασις λογίζεται 1485 σταδίων = 37 μιλ. γεωγραφ. κατὰ δὲ τὸν Πευτιγκέρειον πίνακα ἡ Ὀλυμπία ἀπέιχε τῆς μὲν Μεγάλης πόλεως 34 μιλ. Ρωμ. τῆς δὲ Σπάρτης 61, τῆς δὲ Κυπαρισσίας 39.

* Ἡ θέσις τῆς Ὀλυμπίας ὀνομάζεται Ἀντίλαλον, εἴτε διότι ὑπῆρχεν ἴσως ἡχὼ μεταξὺ τῶν τειχῶν τῶν εὐρεθέντων ἐρειπίων, ὅταν εἰσέτι ἦσαν ὀπωσοῦν μεγάλα, εἴτε, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διότι ἡ θέσις αὕτη κεῖται ἀπέναντι τοῦ Λάλα (7), χωρίου τανῦν μὲν ταπεινοῦ, ὅπερ ὁμως ὑπῆρξεν ποτὲ μέχρι πρὸ 30 ἐτῶν κωμόπολις μεγάλη περιέχουσα πολυχρίθμους οἰκίας ἐν αἷς καὶ τινας εὐκτίστους, εὐρυχώρους καὶ μεγαλοπρεπεῖς, καὶ οἰκουμένη ὑπὸ ἀποικίας Ἀλβανῶν Ὄθωμανῶν. Οἱ Λαλιῶται, ἄνδρες μάχιμοι καὶ ἀνδρεῖοι, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κατέστησαν μάστιγες τῆς Γαστούνης καὶ τοῦ Πύργου, λεηλατοῦντες καὶ ἐρημοῦντες τὰς χώρας. Οἱ Ἕλληνες ἀφ' ἑτέρου μέρους καταλαβόντες τὰ παρὰ τὸ Λάλα στενὰ, ἐλυμαίνοντο τοὺς κατοίκους διὰ παντὸς δυνατοῦ τρόπου, ἀλλ' ὀλίγον ἐδύναντο, ἕως ὅτου ἦλθε πρὸς βοήθειαν αὐτῶν σῶμα Ἰώνων Ἐπτανήσιων ὑπὸ τὴν

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 27. (2) Αὐτ. Μέρ. 2, κ. 19. (3) Στράβ. β. 8, σ. 356. (4) Αὐτ. β. 8, σ. 367. — Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 22.

(5) Στράβ. β. 8, σ. 343. (6) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 7. (7) Λήκ. Τ. 1, κ. 1, σ. 31 Ὀλυμπία.

Κεφαλλῆνα Κόμητα Ἀνδρέαν Μεταξᾶν. Ὁ φιλόπατρις καὶ φιλελεύθερος οὗτος ἀνὴρ, ὑπεκφυγὼν τὴν ἐπαγρύπνησιν τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν, ἀπέβη μετὰ 300 περίπου τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ εἰς Ἡλιν ὅπου ἠνώθησαν μετ' αὐτοῦ ἕως 400 Ζακύνθιοι ὑπεκδράσαντες καὶ οὗτοι ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ὁ Μεταξᾶς μετὰ τῶν Ἰόνων αὐτοῦ καὶ μεθ' ἑτέρου πολυπληθεστέρου εἰς σώματος Πελοποννησίων ὑπὸ τὸν ἐκ Γαστούνης Σισίνην καὶ τινων Χριστιανῶν Ἀλβανῶν ἐκ Σουλιμᾶ τῆς Μεσσηνίας καὶ ἄλλων συμποσομένων πάντων εἰς 1,500, προεβη πρὸς τὸ Λάλα· καὶ τῇ 24 Ἰουνίου, συγκροτηθείσης μάχης πεισματῶδους καὶ φονικῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὁθωμανοῦ ἀρχιστρατήγου Γιουσούφ πασᾶ, ὁ μὲν Μεταξᾶς πολεμήσας ἀνδρείως μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ἀπώλεσε 280 ἀνθρώπους, καὶ ἐπληγώθη τὴν χειρᾶ, ὁ δὲ Γιουσούφ πασᾶς ἀπολέσας καὶ οὗτος πολὺ μείζονα ἀριθμὸν, κατώρθωσε τέλος νὰ ἐξαγάγῃ τῆς πόλεως τοὺς Ἀχλιώτας, οἱ πυρπολήσαντες αὐτὴν, καὶ φθείραντες ὅσα τῶν κτημάτων αὐτῶν δὲν ἐδύναντο νὰ μετακομίσωσιν, ἀπεχώρησαν πάντες τῇ 30 Ἰουνίου, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ῥηθέντος πασᾶ εἰσῆλθον τῇ 6 Ἰουλίου εἰς Πάτρας μετὰ τῶν γυναικῶν, τῶν τέκνων καὶ τῶν ποιμνίων αὐτῶν. Τὸ χωρίον Μιράκα κεῖται κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τῶν ἐρειπίων τῆς Ὀλυμπίας μικρὸν ἀπέχον ἀπ' αὐτῶν.

ΚΥΚΗΣΙΟΝ, ἡ μεγίστη τῶν ὀκτὼ πόλεων τῆς Πισάτιδος· πρὸς τὸ Κυκῆσιον ἦν κρήνη Βίσα καλουμένη ἣν κατὰ παραφθορὰν μετωνόμασαν Πίσαν καὶ εἶπον αὐτὴν πόλιν, ἐν ᾗ πόλις Πίσα οὐδὲ ὑπῆρξε ποτὲ κατὰ τινος (1)· οὐδὲν ἕτερον γνωρίζομεν περὶ τοῦ Κυκησίου.

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 356.

ΑΡΠΙΝΝΑ, πόλις οἰκισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου ὃς ἐκάλεσεν αὐτὴν Ἀρπίνναν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς μητρὸς αὐτοῦ· ἀπεῖχεν ὀλίγα τινα στάδια κατ' ἀνατολὰς τοῦ τύπου ἐνθα ὑποτίθεται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ Πίσσα. Πλησίον τῆς Ἀρπίννης ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἀρπιννάτης καὶ μικρὸν ἀνατολικώτερον ἕτερος ποταμὸς Παρθενίας. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἀπὸ τῆς Ἀρπίννης ἦν χῶμα γῆς ὑψηλὸν, τάφος τῶν μνηστῆρων τῆς Ἰπποδαμείας ὡς ὁ πατὴρ αὐτῆς Οἰνόμαος ἔκρυπτεν εἰς τὴν γῆν ἐγγὺς ἀλλήλων ἅνδρ' οὐδεμιῶς ἐπιφανείας· ἀλλ' ὕστερον ὁ Πελοψ ἀνήγειρε δι' αὐτοὺς μνημεῖον κοινὸν πρὸς τιμὴν αὐτῶν καὶ πρὸς χάριν τῆς Ἰπποδαμείας καὶ προσέτι ἵνα μείνῃ ὑπόμνημα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὅσων καὶ οἷων νικητὴν ἀναδειχθέντα τὸν Οἰνόμαον ἐνίκησεν αὐτὸς εἰς τέλος. Ἦσαν δὲ οἱ θανατωθέντες ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου, κατὰ τὰ ἔπη τὰς μεγάλας Ἡΐας, πρῶτος ὁ Μάρμαξ, ἔπειτα Ἀλκάθους ὁ Πυθάνος, ὁ Εὐρύαλος, ὁ Εὐρύμαχος καὶ ὁ Κρόταλος, ἀγνώστων γονέων καὶ πατρίδων, ὁ Ἀκρίας ὅστις, ὡς εἰκάζεται, ἦν Λακεδαιμόνιος καὶ οἰκιστὴς τῶν Ἀκριῶν, μετὰ δὲ τὸν Ἀκρίαν ὁ Κάπετος καὶ ὁ Λυκοῦργος καὶ ὁ Λάσιος καὶ ὁ Χαλκῳδους καὶ ὁ Τρικόλωνος, ἀπόγονος, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀρκάδες, καὶ ὁμώνυμος Τρικόλωνω τῷ Λυκάονος, μετὰ τοῦτον δὲ ὁ Ἀριστόμαχος καὶ ὁ Πρίας καὶ ὁ Πελάγων καὶ ὁ Αἰόλιος καὶ ὁ Κρόνιος, κατὰ τινας δὲ καὶ Ἐρυθρος ὁ Λεύκωνος τοῦ Ἀθάμαντος ἀφ' οὗ ὠνομάσθη πόλις αὐτῶν Βοιωτῶν Ἐρυθραί, καὶ Ἡϊονεὺς ὁ Μάγνητος τοῦ Αἰολίδου, πάντες δέκα ὁκτὼ ὦν πρὸς τιμὴν ἀνήγειρεν ὁ Πέλοψ τὸ μνημεῖον καὶ προσέφερε θυσίας ἀνὰ πᾶν ἔτος, ὅτε ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τῶν Πισαίων (1). Ἐν ἀποστάσει ἐνὸς περιήπου σταδίου ἀπὸ

(1) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 21.

τοῦ μνημείου τούτου ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπικληθείσης Κορδάκας, διότι οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Πέλοπος ἐπανηγύρισαν ἐπινίκια παρὰ τὴν θεὰν ταύτην καὶ ἐχόρευσαν χωρὸν λεγόμενον Κόρδακα, ἐπιχώριον τῶν περὶ τὸ ὄρος τὸ Σίπυλον οἰκούντων. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ ναοῦ τούτου ἦν μικρὸν οἶκημα καὶ ἐντὸς αὐτοῦ κιβωτὸς χαλκῇ ἐν ᾗ ἐφύλαττον τὰ ὀστᾶ τοῦ Πέλοπος (1). Ἡ Ἀρπίννα ἦν μία τῶν ὀκτὼ πόλεων τῆς Πισάτιδος κατὰ τὸν Στράβωνα ὃς κατὰ λάθος, φαίνεται, γράφει αὐτὴν Ἐπίναν (2).

ἩΡΑΚΛΕΙΑ, πόλις ἀπέχουσα κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα ὅσον 40 (3), κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ὅσον 50 στάδια ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας (4) καὶ κειμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Κυθήριον κατὰ τὸν Στράβωνα (5) ἢ Κύθηρον κατὰ τὸν Πausανίαν (6). Ἦν δὲ καὶ πηγὴ ἐκδιδοῦσα εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπὶ τῆς πηγῆς ναὸς τῶν Γωνιάδων, ὡς ὁ Στράβων, Ἰωνίδων δὲ, ὡς ὁ Πausανίας, Νυμφῶν ὧν τὰ ὀνόματα ἦσαν Καλλιφάεια καὶ Συνάλλαξις καὶ Πηγαῖα καὶ Ἰασις· τὴν δὲ ἐπωνυμίαν Ἰωνίδες ἔλαβον ἀπὸ Ἰωνος τοῦ Γοργήττου μετοικήσαντος ἐνταῦθα ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐδυξάζετο δὲ ὅτι ἡ ῥηθεῖσα πηγὴ εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ θεραπεύῃ τοὺς καμάτους καὶ παντὸς εἶδους νοσήματα τῶν εἰς αὐτὴν λουομένων (7).

* Τὸ χωρίον στρέφει ἐπὶ ὕψους κατὰ τὸ πέρας τῆς πεδιάδος κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἡρακλείας (8).

ΜΑΡΓΑΝΑΙ κατὰ τὸν Εἰενοφῶντα, ΜΑΡΓΆΛΛΑΙ κατὰ τὸν Στράβωνα, ΜΑΡΓΑΪΑΙ κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, πόλις κειμένη κατὰ τὸ μεσόγαιον τῆς Πισάτιδος, πρὸς

(1) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 22. (2) Στράβ. β. 8, σ. 356.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 356. (4) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 22.

(5) Στράβ. β. 8, σ. 356. (6) Πaus. Ἡλ. κ. 22. (7) Πaus. αὐτ.

(8) Λήκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 192.

νότον τῆς Ἡλίδος· κατὰ τὸν Στράβωνα ἡ πόλις αὕτη δὲν ἦν ἐκ φύσεως ὀχυρά (1)· οὐδὲν ἕτερον γνωρίζεται περὶ αὐτῆς εἰμὴ μόνον ὅσα ὀλίγα ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν, ὅτι δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀγίδος καὶ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Ἡλείων οἱ Μαργανεῖς, ὡς καὶ οἱ Λεπρεᾶται, οἱ Μιακίστιοι καὶ ἄλλοι ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Ἡλείων ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Ἀγίδος (2)· καὶ ὅτι ἄλλοτε πάλιν, κατὰ τὸ δεῦτερον ἔτος τοῦ μεταξὺ Ἀρκάδων καὶ Ἡλείων πολέμου (364 Π. Χ.) οἱ Ἡλεῖοι ἐκυρίευσαν τὴν Πύλον καὶ τὰς Μαργάνας ἃς εἶχον οἱ Ἀρκάδες (3).

ΣΑΛΜΩΝΗ, πόλις κειμένη μεταξὺ Ὀλυμπίας καὶ Ἡρακλείας καὶ λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ Σαλμωνέως τοῦ Αἰόλου τοῦ Ἑλληνος τοῦ Δευκαλίωνος. Οὗτος ὁ Σαλμωνεὺς ὀρμηθεὶς ἐκ τῆς Αἰολίδος μετὰ πολλῶν Αἰολέων, ᾤκησεν ἐν τῇ Ἡλείᾳ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν, καὶ ἔκτισε ταύτην τὴν Σαλμωνήν (4). Ὁ Σαλμωνεὺς κατὰ τινὰς ἦν βασιλεὺς μόνον τῆς Ἡλείας· ἢ κατὰ τὸν Ἐφορον ἐκβαλὼν τὸν Αἰτωλὸν, βασιλέα τῶν Ἑπειῶν καὶ τῶν Πισατῶν, ἐβασίλευσεν ἀντ' ἐκείνου. Ἡ Σαλμωνή ἐκειτο παρὰ τὴν ὁμώνυμον κρήνην· ἐκ τῆς κρήνης ταύτης ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἐνιπεὺς οὗ, ὡς ἔλεγον, ἠράσθη Τυρῶ ἡ Σαλμωνέως (5). Ὁ Σαλμωνεὺς ἀσεβήσας εἰς τὸ θεῖον, ἔλεγεν ἑαυτὸν Δία καὶ ἐμιμεῖτο τεχνέντως τὰς ἀστραπὰς καὶ βροντὰς τοῦ Διός· διὸ καὶ ἐκεραυνώθη, ὡς ἔλεγον (6). — Μεταξὺ τῶν γραφῶν τοῦ Πολυγνώτου ἐν τῇ λέσχῃ τῶν Δελφῶν ἦν καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Σαλμωνέως Τυρῶ καθεζομένη ἐπὶ πέτρας (7). — Ἡ πόλις Σαλμωνή ἐξέλειπεν, ὡς φαίνεται πρωῒμωτατα, διότι

(1) Στράβ. β. 8, σ. 349. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 3, κ. 2. (3) Αὐτ. β. 7, κ. 4. (4) Στράβ. β. 8, σ. 356. (5) Στράβ. Αὐτ. (6) Ἀπολλοδ. Β. Α. 9. 7. (7) Πανσ. Φων. κ, 29.

οὐδὲ φαίνεται παντελῶς εἰς τὴν μεταγενεστέραν ἱστορίαν· ὁ Στράβων ὁμῶς μνημονεύει αὐτῆς ὡς ὑπαρχούσης ἔτι (1).

ἘΠΙΤΆΛΙΟΝ, πόλις ἐκ φύσεως ὄχυρά ἀποτελουῦσα μέρος τῆς Μακιστίας παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ, καθ' ὃ ὁ ποταμὸς εὖτος ἦν πεζῇ διαβατός. Τὸ Ἐπιτάλιον ἦν ἡ αὐτὴ πόλις ἡ καλουμένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Θρύον καὶ Θρυόεσσα =

Καὶ Θρύον Ἀλφειοῦ πόρον . . . (2).
καὶ ἀλλαχοῦ =

Ἔστι δὲ Θρυόεσσα πόλις, αἰπεῖα κολώνη,

Τηλοῦ ἐπ' Ἀλφειῷ νεάτη Πύλου ἡμαθόεντος (3).

Ὅτι τὸ Ἐπιτάλιον ἔκειτο κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ δείκνυται καὶ ἐξ ὧσων ὁ Στράβων λέγει καὶ ἐκ τῆς ἐξῆς διηγήσεως τοῦ Ξενοφῶντος: Ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγισ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἠλείαν κατὰ τὸν ποταμὸν Λάρισσον· ἀλλὰ σεισμοῦ συμβάντος, ἐξῆλθε τοῦ τόπου· κατὰ δὲ τὸ ἐπὶ ὄρος (400 Π. Χ.) εἰσέβαλεν αὐθις ἀπὸ μεσημβρίας διὰ τοῦ Αὐλῶνος τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς Λεπρεάτιδος, καὶ τότε εὐθὺς ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Ἠλείων, ἠνώθησαν μετ' αὐτοῦ οἱ Λεπρεάται καὶ οἱ Μακίστιοι καὶ οἱ γειτνιαζόντες αὐτοῖς Ἐπιτάλιοι· διαβάντι δὲ τὸν ποταμὸν, συνηνώθησαν αὐτῷ οἱ Λετρίνοι καὶ οἱ Ἀμφίδολοι καὶ οἱ Μαργανεῖς· ἐλθὼν δὲ ὁ Ἄγισ εἰς Ὀλυμπίαν, ἐθυσσε τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ κλ. Κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον διαβὰς αὐθις τὸν Ἀλφειὸν, καὶ καταλιπὼν φρουροὺς εἰς τὸ Ἐπιτάλιον, ἀπῆλθεν οἴκαδε (4). Κατὰ τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Στράβωνα, τὸ Ἐπιτάλιον ἔκειτο ἐπὶ τοῦ πόρου τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ἐπὶ ὕψους (5).

(1) Στράβ. β. 8, σ. 356. (2) Ὀμ. Ἰλ. Β, σ. 592 (3) Ὀμ. Ἰλ. Α. σ. 711.—Στράβ. β. 8, σ. 849.—Πολυβ. β. 4, κ. 80. (4) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 3, κ. 2. (5) Ἰδε ἀνωτέρω.

* Ἡ Ἀγολινίτσα κεῖται ἤδη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἐπιταλίου ἢ Θρύου καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πόρου· ἂν δὲ καὶ δὲν ἦναι Αἰπιυία κολώνη ἢ Θρύον αἰπύ, ὡς λέγει ὁ Ὀμήρος (1), κεῖται ὁμως ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως κατὰ σύγκρισιν μεγάλης ἐκτάσεως χθαμαλωτέρων ἄλλων θέσεων, ὅπερ προσεγγίζει εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ὀμήρου (2).

ΛΕΤΡΙΝΟΙ, πόλισμα ἀπέχον τῆς Ὀλυμπίας 120 στάδια πρὸς δυσμὰς καὶ τῆς Ἡλίδος 180 πρὸς νότον· συνωκίσθη ὑπὸ Λετρέως τοῦ Πέλοπος· ἐπὶ τοῦ Πausανίου ὀλίγα μόνον οἰκήματα ἐσώζοντο εἰσέτι τοῦ πολέσματος τούτου καὶ ναὸς καὶ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης Ἀλφειαίας. Ἐλάβε δὲ τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν ἢ θεὰ, ὡς ἐμυθολογεῖτο, δι' αἰτίαν τοιαύτην: Ὁ Ἀλφειὸς ἐρασθεὶς τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ μὴν ἐλπίζων ἐπιτυχίαν τοῦ πόθου αὐτοῦ, οὔτε διὰ δεήσεως οὔτε διὰ πειθοῦς, ἐβουλεύθη νὰ βιάσῃ τὴν θεάν· ἐφ' ᾧ καὶ ἦλθεν εἰς παννυχίδα τελουμένην εἰς Λετρίνους, ἀγόμενος ὑπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας θεᾶς καὶ ὑπὸ τῶν νυμφῶν αὐτῆς μεθ' ὧν ἔπαιζε συνηθως ἐπόμενος εἰς αὐτήν· ἀλλ' ἡ Ἄρτεμις ὑπονοήσασα τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ Ἀλφειοῦ, ἤλειψε διὰ πηλοῦ τὸ πρόσωπον καὶ αὐτῆς καὶ τῶν νυμφῶν αὐτῆς· ὥστε ὁ Ἀλφειὸς ὡς εἰσῆλθε, μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνῃ τὴν Ἄρτεμιν ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἀπῆλθεν ἄπρακτος τοῦ ἐπιχειρήματος· καὶ οἱ μὲν Λετρινᾶται ὠνόμαζον τὴν Ἄρτεμιν Ἀλφειαίαν ἀπὸ τοῦ ἔρωτος τοῦ Ἀλφειοῦ· οἱ δὲ Ἡλεῖοι ὄντες ἀνέκαθεν φίλοι τῶν Λετριναίων, μετήγαγον εἰς Λετρίνους τὴν παρ' αὐτοῖς λατρείαν τῆς Ἐλαφιαίας Ἀρτέμιδος καὶ ἀπέδιδον τὰς αὐτὰς τιμὰς εἰς τὴν Ἀλφειαίαν Ἄρτεμιν· καὶ οὕτω

---

(1) Ὀμ. Ἰλ. Δ. σ. 711 καὶ Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. σ. 423. (2) Ἀθήκ. Τ. 2. κ. 16. σ. 200.

προϊόντος τοῦ χρόνου ἐξενίκησεν ἡ Ἀλφειαία νὰ ὀνομασθῇ Ἐλφιαία. — Ἐν ἀποστάσει ἐξ σταδίων ἀπὸ τῶν Λετρίνων ἦν λίμνη ἀένναος ἔχουσα διάμετρον τριῶν περίπου σταδίων (1).

* Τὸ μεταξὺ τοῦ Κατακώλου καὶ τοῦ Πύργου χωρίον καὶ μοναστήριον Ἅγιος Ἰωάννης κεῖται πιθανῶς ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Λετρίνων καὶ ἡ πεδιάς τοῦ Πύργου ἦν ἡ Λετριναία ἡ χώρα τῶν Λετρίνων, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῆς παρὰ τῷ Ξενοφῶντι ἐκθέσεως τῆς πορείας τοῦ Ἁγίδος καὶ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῆς Ἡλείας (2). Ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ εὐρέθη πρό τινος καιροῦ τμῆμα μεγάλου ἀγάλματος· ἀντὶ δὲ τῆς ἀναφερομένης ὑπὸ τοῦ Πausανίου εἰς ἀπόστασιν ἐξ σταδίων ἀπὸ τῶν Λετρίνων ἀενάου λίμνης τῆς ἐχούσης μόνον περίπου τριῶν σταδίων περίμετρον ὑπάρχει τανῦν μακρὰ ἐλώδης λίμνη ἁλμυροῦ ὕδατος ἐκτεινομένη ἀπὸ πλησίον τοῦ Κατακώλου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Τζόγριας· δὲν ἐξάγεται δ' ἐκ τούτου ὅτι οἱ Λέτρινοι δὲν ὑπῆρξαν ἐπὶ ταύτης τῆς θέσεως, διότι ἡ νῦν αὕτη μεγάλη λίμνη ἐμορφώθη ἴσως κατὰ μεταγενεστέρους καιροὺς, ὡς πολλαὶ ἄλλαι τοιαῦται κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς Πελοποννήσου· ἡ δὲ ἀένναος μικρὰ λίμνη τοῦ Πausανίου περιελήφθη, πιθανῶς, ἐν τῇ μεγάλῃ (3). Ἡ κωμόπολις ὁ Πύργος εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ δήμου τῶν Λετρίνων καὶ περιέχει περίπου 3400 κατοίκους· ἔχει δὲ καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ δύο διδασκάλους Α. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ ἕτερον δημοτικὸν Γ'. τάξεως.

ΔΥΣΠΟΝΤΙΟΝ, πόλις κειμένη ἐν πεδίῳ κατὰ τὴν ἐξ Ἡλίδος εἰς Ὀλυμπίαν ὁδόν (4). Ὄποταν βασιλεύοντος ἐν Ἡλείᾳ Πύρρου τοῦ Πανταλέοντος μετὰ Δημοφῶντα τὸν ἀδελ-

(1) Πaus. Ἡλ. μέρ. 2. κ. 22. (2) Ἰδε Ἐπιτάλιον. (3) Δήκ. Τ. 2. κ. 16. σ. 188 (4) Στράβ. β. 8. σ. 357.

φὸν αὐτοῦ ἀποστάντες ἐκήρυξαν πόλεμον οἱ Πισαῖοι κατὰ τῶν Ἡλείων, συναπέστησαν ἐκ μὲν τῆς Τριφυλίας οἱ Μακίστιοι καὶ οἱ Σκιλλούντιοι, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων περιοίκων οἱ Δυσπόντιοι οἳ ἦσαν οἰκειότατοι τῶν Πισαίων καὶ ἐμνημόνευον αἰεὶ ὅτι οἰκιστὴς αὐτῶν ἐγένετο Δυσποντεὺς ὁ Οἶνομάου (1). ἐξηφανίσθη δὲ μετὰ παρέλευσιν χρόνου τὸ Δυσπόντιον καὶ οἱ πλείους τῶν κατοίκων μετώκησαν εἰς Ἐπίδαμνον καὶ εἰς Ἀπολλωνίαν (2).

* Τὸ Δυσπόντιον ἔκειτο, ὡς φαίνεται, παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν λόφων τῶν μεταξὺ τῆς Παλαιοπόλεως (Ἡλίδος), κατὰ τὸ πέρας αὐτῶν τὸ τελευτῶν εἰς τὸ ἀκρωτήριο Κατάκωλον (Ἰχθύον) καὶ διαχωρίζον τὴν πεδιάδα τῆς Γαστούνης ἀπὸ τῆς τοῦ Πύργου (3).

ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ (ΤΡΙΦΥΛΙΑ).

ΤΡΙΦΥΛΙΑ, τὸ μεσημβρινώτατον τῶν τριῶν τμημάτων ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ Ἡλεία ὀριζόμενον κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Πισατίδος διὰ τοῦ ποτ. Ἀλφειοῦ καὶ τῶν Ἀκρωρειῶν, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Μεσσηνίας διὰ τοῦ ποτ. Νέδας, κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Κυπαρισσίου κόλπου. Ἡ Τριφυλία ὠνομάσθη οὕτω κατὰ μὲν τὸν Πολύβιον ἀπὸ τοῦ Τριφύλου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρκάδος (4), ὃν ἀναφέρει καὶ ὁ Πausanίας (5). κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, διότι κατωκλήθη ὑπὸ τριῶν φυλῶν, τῶν ἀπ' ἀρχῆς Ἐπειῶν, τῶν ἀποικησάντων ὕστερον Μινυιῶν καὶ τῶν ὕστατα ἐπικρατησάντων Ἡλείων (6). ἐκ τούτων οἱ μὲν Μινυῖται ἦσαν ἐκεῖνοι οἵτινες ἀπόγονοι ὄντες τῶν Ἀργοναυ-

(1) Πaus. Ἡλ. Μίρ. 2, κ. 22. (2) Στράβ. β. 8, σ. 357.

(3) Λήκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 193. (4) Πολύβ. β. 4, κ. 77. (5) Πaus. Φωκ. κ. 9. (6) Στράβ. β. 8, σ. 337.

τῶν καὶ ἐκβληθέντες τῆς Δήμου ὑπὸ τῶν Πελασγῶν, κατέφυγον εἰς Λακεδαιμόνα ἔνθα ἐγένοντο μὲν δεκτοὶ κατὰ πρῶτον, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀταξίας αὐτῶν φυλακισθέντες καὶ κινδυνεύσαντες νὰ θανατωθῶσι, διέφυγον διὰ τεχνάσματος τῶν γυναικῶν αὐτῶν, καὶ οἱ μὲν συναπέπλευσαν τῷ Θήρᾳ εἰς τὴν νῆσον Καλλίστην τὴν ὕστερον μετωνομασθεῖσαν Θήραν, οἱ δὲ ἦλθον εἰς τοὺς Παρωρεάτας καὶ Καύκωνας, δηλαδὴ εἰς τὴν Τριφυλίαν αὐτήν· καὶ ἐκβαλόντες τοὺς κατοίκους, διήρesan τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰς ἑξῆς μοίρας καὶ ἔπειτα ἔκτισαν ἐκατὶ τὰς ἐξῆς πόλεις = Λέπρεον, Μάκιστον, Φριζάς, Πύργον, Ἐπιον, Νούδιον ὧν τὰς πλείους ἐπόρθησαν ὕστερον οἱ Ἡλεῖοι (1). Τὴν μετοικισίαν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων λέγων ὅτι ᾤκησαν οἱ Μινυῖαι περὶ τὴν Ἀρήνην ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ὀνομασθείσῃ ὕστερον Ὑπαισία (2)· ἡ δὲ ἐτέρα τῶν τριῶν φυλῶν ἦσαν οἱ Ἡλεῖοι οἱ ἐπικρατήσαντες, ἐξετάθησαν ἐπὶ πάσης τῆς χώρας ἡ ἐκλήθη ἐπὶ τέλους ὁλόκληρος Ἡλεία (3). Περὶ δὲ τῶν ἀπ' ἀρχῆς Ἐπειῶν ὑπάρχει σύγχυσις καὶ ἀσάφεια, διότι οἱ Ἐπειοὶ ᾤκουν τὴν κοίλην Ἡλιν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ὀμηρος =

Ἡ εἰς Ἡλιδα δῖαν ὄθι κρατεύουσιν Ἐπειοί (4).

καὶ κατ' αὐτὸν καὶ ὁ Στράβων (5)· ἡ δὲ Τριφυλία ᾤκειτο οὐχὶ ὑπὸ τῶν Ἐπειῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Παρωρεατῶν καὶ τῶν Καυκῶνων (6)· ὥστε ὑποθετέον θάτερον· ἢ συμφώνως τῷ Ἀντιμάχῳ (7) ὅτι Ἐπειοὶ καὶ Καύκωνες ὠνομάζοντο πάντες ἐπίσης οἱ κάτοικοι τῆς Ἡλείας ἢ ὅτι ἦσαν μὲν δίχα μεμερισμένοι, καὶ οἱ μὲν ᾤκουν πρὸς τὴν Μεσσηνίαν κατὰ τὴν Τριφυλίαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν Λαχάταν καὶ τὴν Δύμην

(1) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 145—148. (2) Στράβ. β. 8, σ. 347.

(3) Αὐτ. τ. 336. (4) Ὀμ. Ὀδυσ. Ν, ε. 275. (5) Στράβ. β. 8, σ. 336. (6) Ἡρόδοτ. β. 4, α, 45—48. (7) Στράβ. β. 8, σ. 345.

κατὰ τὴν Βουπρασίδα, ἀλλ' ὅτι κατὰ καιροῦς οἱ Ἐπειοὶ ἐξετείνοντο πρὸς τὰ νότια μέχρι τῆς Μεσσηνίας, ὡς καὶ οἱ Καύκωνες πρὸς τὰ βόρεια μέχρι τῆς Ἀχαΐας, ἐξ οὗ καὶ ἡ Δύμη ἐλέγετο ὑπὸ τινων Καυκωνίς καὶ ποταμὸς ἐν τῇ Δυμαίᾳ ἐκαλεῖτο Καύκων μεταξὺ Δύμης καὶ Τριταίας (1), πιθανὸν δ' ἐν τούτοις ἡ Δύμη νὰ ὠνομάσθῃ Καυκωνίς οὐχὶ ἀπὸ τῶν Καυκῶνων, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Καύκωνος. — Ἐκ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Ἡλείας μόνον τὴν Σάμον, τὸ Λέπρεον, τὴν Ὑπάναν, τὰς Τυπανέας, τὸν Πύργον, τὸ Αἰπιδόν, τὸν Βώλακα, τὸ Στυλάγγιον καὶ τὴν Φρίζαν ἀναφέρει ὁ Πολύβιος ὡς πόλεις τῆς Τριφυλίας· τὰς πόλεις ταύτας μικρὸν πρὶν τῆς εἰσβολῆς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Γ'. εἰς Τριφυλίαν, εἶλον οἱ Ἡλεῖοι, προσλαβόντες καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀλιφειρέων, ἣ ὑπέκειτο ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ εἰς τὴν Μεγαλόπολιν καὶ ἦν ὁ Μεγαλοπολίτης Λυδιάδης ὅτε ἐτυράννει ἔδωκεν ἀλλαγὴν εἰς τοὺς Ἡλείους ἀντί τινων ἐκ μέρους ἐκεῖνων εὐεργετικῶν πρὸς αὐτὸν πράξεων (2)· μετὰ ταῦτα δὲ εἰσβαλὼν ὁ Φίλιππος μετὰ στρατιᾶς εἰς Τριφυλίαν, ὑπέταξε πάσας τὰς πόλεις αὐτῆς τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ ἐν διαστήματι ἐξ ἡμερῶν ἐγένετο κύριος συμπάσης τῆς Τριφυλιακῆς χώρας, καὶ καταλιπὼν ἐπιμελητὴν αὐτῆς Λαδικὸν τὸν Ἀκαρνᾶνα, ἦλθεν εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν τῆς Ἀρκαδίας (3).

ΟΡΗ.

ΤΥΠΑΪΟΝ, ὄρος ἐκτεινόμενον κατὰ τὸ βόρειον τῆς Τριφυλίας τὸ πρὸς τὴν Πισάτιδα κατὰ τὴν ἐκ Σκιλλοῦντος πρὸς Ὀλυμπίαν ὁδόν, πρὶν τῆς διαβάσεως τοῦ Ἀλφειοῦ πρὸς αὐ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 342. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 77. (3) Αὐτ. κ. 89.

τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ἔκειτο· εἶναι ἀπότομον, κρημνώδες καὶ συγκεείμενον ἐξ ὑψηλῶν βράχων, καὶ ὑπῆρχε νόμος νὰ κατακρημνίζονται ἀπ' αὐτοῦ αἱ γυναῖκες τῶν Ἡλείων ὅσαι ἐφωρῶντο ἐλθοῦσαι εἰς τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα ἢ καὶ μόνον διαβᾶσαι τὸν Ἀλφειὸν κατὰ τὰς ἀπηγορευμένας ἡμέρας (1).

ΜΙΝΘΗΣ, ὑφοῦται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πύλου· ὠνομάσθη δὲ οὕτως ἀπὸ τῆς Μίνθης, παλλακῆς, κατὰ τὴν μυθολογίαν, τοῦ Πλούτωνος, ἣν ἡ Περσεφόνη δι' ἀπάτης μετεμόρφωσεν εἰς τὴν κηπαίαν μίνθην τὴν καὶ ἡδύοσμον λεγομένην. Παρὰ τὸ ὄρος τοῦτο ἦν τέμενος τοῦ Ἄδου τιμώμενον ὑπὸ τῶν Μακισίων, καὶ ἄλλος τῆς Δήμητρος ὑπερκείμενον τοῦ Πυλίου πεδίου (2). Διάφοροι ποταμῖσκοι καὶ ρύακες πηγάζοντες ἐκ τῶν προσαρκτίων πλευρῶν τοῦ Μίνθου, καταπίπτουσιν εἰς τὸν Ἀλφειὸν, ὡς ὁ Διάγων, ὁ Ἀχέρων κτλ. Κοιλὰς διαχωρίζει τὸν Μίνθην ἀπὸ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Λαπίθου.

* Βουνοῦκα ἡ βουνὸν τῆς Ἀλβένας ὀνομαζόμενον οὕτως ἀπὸ τινος χωρίου Ἀλβένας κειμένου ἐπὶ τῆς κορυφῆς (3). Βουνοῦκα δὲ ὀνομαζέται ἀπὸ φρουρίου κειμένου ποτὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς κορυφῆς (4). Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει ὕψος 1222 μέτρων γαλλ. κατὰ τὰς νεωτάτας ἀκριβεῖς καταμετρήσεις.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ἌΝΙΓΡΟΣ, πηγάζει ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Λαπίθου καὶ δεχόμενος καθ' ὁδὸν τὸν ποτ. Ἀκίδαντα, ἐκδίδωσιν εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸν Κυπαρίσσιον κόλπον· πολλάκις οἱ βιαίως πνέοντες ἄνεμοι ἐμποδίζουνσι τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἐπισωρεύοντες ἄμμον ἐκ τῆς θαλάσσης· ὁπότεν δὲ ἡ ἄμμος ὑγρανθῇ ἀφ' ἐνὸς μέρους ὑπὸ τῶν θαλασσίων ὑδά-

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 6. (2) Στράβ. β. 8, σ. 344. (3) Δῆκ. T. 1, κ. 2, σ. 56. (4) Δύτ. T. 2, κ. 13, σ. 82.

των καὶ ἀφ' ἐτέρου ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, καθίσταται δύσκολος ἢ διάβασις καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πεζοὶ ἄνθρωποι κινδυνεύουσι νὰ καταβυθισθῶσιν εἰς αὐτὴν· τὸ ὕδωρ τοῦ Ἀνίγρου ἦν πάνυ δυσῶδες καὶ ἀπ' αὐτῶν ἔτι τῶν πηγῶν, καὶ οὐδέποτε ἐτρέφοντο ἰχθεῖς ἐν αὐτῷ· ὅσοι δὲ μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἀκίδαντος κατήρχοντο μετὰ τοῦ ὕδατος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀνιγρον, ὄντες εἰς τὸν Ἀκίδαντα βρώσιμοι, καθίσταντο τότε ἄβρωτοι· προήρχετο δὲ τὸ δύσοσμον τοῦ Ἀνίγρου, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πausανίου, ἐκ τῆς φύσεως τῆς γῆς ἐξ ἧς ἐπήγαζε· τῶν Ἑλλήνων δὲ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ὁ Χείρων, οἱ δὲ ὅτι ἄλλος Κένταυρος Πυλὴνῳρ τοξευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἔφυγε τραυματίας καὶ ἀποπλύνας τὸ ἔλκος ἐν τῷ ὕδατι τοῦ Ἀνίγρου, μετέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν δυσωδίαν ταύτην ἐκ τοῦ τοῦ τῆς Ὑδρας· ἄλλοι δὲ πάλιν ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν εἰς Μελάμποδα τὸν Ἀμυθάνους καὶ εἰς τὰ ἐμβληθέντα εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον καθάρσια τῶν θυγατέρων τοῦ Προίτου (1). — Πλησίον τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐν τῷ Σαμικῷ ἦν σπήλαιον Νυμφῶν Ἀνιγρίδων· ὅστις δὲ πάσχων ἀλφουὺς ἢ λεύκας εἰσήρχετο εἰς αὐτὸ, προσηύχετο πρῶτον εἰς τὰς Νύμφας καὶ ὑπέσχετο θυσίαν ὅποιανδὴποτε, ἔπειτα ἀποσμήχων τὰ πάσχοντα μέρη καὶ κολυμβῶν διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐθεραπεύετο, ὡς ἐδόξαζον (2). Ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων τὸ σπήλαιον τοῦτο τῶν Νυμφῶν ἃς ὀνομάζει Ἀνιγριάδας καὶ λέγει ὅτι ἦν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου πηγὴ ἐξ ἧς ὁ ὑποκείμενος τόπος καθίστατο ἐλῶδης· ὅτι δὲ ὁ Ἀνιγρος ἐδέχετο τὸ πλεῖστον τοῦ λιμνάζοντος ὕδατος, καὶ ἐπειδὴ ὁ τόπος ἦν ἀμμώδης, παρεῖχε βαρεῖαν ὁσμὴν ἐπαισ-

(1) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 1, κ. 5. — Στράβ. β. 8, σ. 346. (2) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 1, κ. 5.

θητήν ἀπὸ 20 σταδίων, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἰχθεῖς καθίσταντο ἄβρωτοι (1). — Ὁ Ἄνιγρος ἐκαλεῖτο πρότερον Μινυήτις καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινυήτις εἰς ἄλλα βάλλων

Ἐγγύθεν Ἀρήνης . . . . . (2).

Μικρὸν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀνίγρου κατὰ νότον ἔκειτο ἡ πόλις Σάμος ἢ Σαμία· παρὰ δὲ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην αὐτοῦ ἡ Πύλος, καὶ μετ' ὀλίγον διάστημα ἀπὸ τῆς Πύλου τὸ Λέπρεον· κατὰ δὲ τὴν δεξιάν αὐτοῦ ὄχθην ἡ Ἀρήνη.

* Μαυροπόταμον.

ἈΚΙΔΑΣ κατὰ τὸν Πausανίαν, καὶ ἈΚΙΔΩΝ κατὰ τὸν Στράβωνα, ποταμὸς μικρὸς πηγάζων ὡς καὶ ὁ Ἄνιγρος ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Λαπίθου, ῥέων δὲ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἰαρδάνου καὶ τὴν ποτὲ Χάαν πόλιν πλησίον τοῦ Λεπρέου ἔνθα καὶ τὸ πεδίον τὸ Αἰπάσιον (3), καὶ εἰσβάλλων εἰς τὸν Ἀνιγρον· οἱ ἐν αὐτῷ ἰχθεῖς ἦσαν καλοὶ εἰς βρωσιν καθ' ὅσον ἦσαν ἐν αὐτῷ, ἅμα δὲ ἐπιπτον εἰς τὸν Ἀνιγρον, δὲν ἦσαν ἐδώδιμοι διὰ τὸ δυσῶδες τοῦ ὕδατος τοῦ Ἀνίγρου (4)· ὁ Πausανίας λέγει ὅτι ἤκουσε παρὰ τινος Ἐφεσίου ὅτι ὁ Ἀκίδας ὠνομάζετο τὸ ἀρχαῖον Ἰάρδανος (5).

ἈΧΕΡΩΝ, ποταμίσκος ἄλλος ἢ ὁ τῆς Θεσπρωτίας ἐκδιδούς μετὰ τοῦ Δαλίωνος εἰς τὸν Ἀλφειὸν, πλησίον τῶν δύο πόλεων Ἰπάνης καὶ Τυπανέας. Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἦσαν ναοὶ τιμώμενοι τῆς Δήμητρος, τῆς Περσεφόνης καὶ τοῦ Ἄδου (6).

ΔΑΛΙΩΝ, ποταμίσκος ῥέων ὡς καὶ ὁ Ἀχέρων πλησίον τῶν πολιδίων Ἰπάνης καὶ Τυπανέας (7), καὶ ἐκδιδούς εἰς τὸν Ἀλφειόν.

(1) Στράβ. β. 8, σ. 346. (2) Ὀμ. Ἡλ. Α, σ. 722 παρὰ Στράβ. αὐτ.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 348. (4) Πaus. Ἡλ. κ. 5. (5) Πaus. αὐτ.

(6) Στράβ. β. 8, σ. 344. (7) Στράβ. αὐτ.

ΣΞΑΙΝΟΥΣ, ποταμίσκος ῥέων ἐντὸς τῆς Σκιλλουντίας χώρας διὰ μέσου τοῦ τεμένους τοῦ κατὰ τινα χρησμόν ἀφιερωθέντος ὑπὸ τοῦ Ξενοφώντος τῇ Ἀρτέμιδι (1).

ΚΡΟΥΝΟΪ, ποταμίσκος ἢ μᾶλλον ὀχετὸς μεταξύ ἄλλου ποτ. Χαλκίδος καλουμένου καὶ τῆς Τριφυλιακῆς Πύλου (2).

ΧΑΛΚΙΣ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν ὁμώνυμον μικρὰν πόλιν Χαλκίδα μεταξύ τῶν Φαιῶν καὶ τῶν Ἐρουνῶν (3).

ΠΟΛΕΙΣ.

ΠΥΛΟΣ (ὁ), κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ (ἡ), κατὰ τὸν Πausανίαν καὶ ἄλλους· πόλις ἀπέχουσα 30 ἢ ὀλίγον πλείονα στάδια τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Σαμίου Ποσειδῶνος (4), πλησίον τοῦ Λεπρέου καὶ τοῦ Μακίστου πρὸς τὸ βορ·ἀνατολικὸν τοῦ πρώτου καὶ τὸ νοτ·ἀνατολικὸν τοῦ δευτέρου. Ἡ πόλις αὕτη ἦς μέμνηται ὁ Ὀμηρος, ὡς καὶ ἡ χώρα αὐτῆς ἦτις ἦν ὁμώνυμος τῇ πόλει, καὶ κατὰ τὸν ποιητὴν ἐξετείνετο μέχρι τῆς Μεσσηνίας, ἐκαλεῖτο Πύλος Τριφυλιακὸς ὡς ἀρσενικῶς ὀνομάζει αὐτὸν ὁ Στράβων, καὶ Λεπρεατικὸς καὶ ἐν ταύτῳ καὶ Ἀρκαδικὸς, διότι πολλάκις οἱ Ἀρκάδες ἡμφισβήτησαν περὶ αὐτοῦ (5)· ὁ Ἀλφειὸς διήρχετο διὰ τῆς χώρας τῶν Πυλίων (6) — Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πύλου ἦν ὄρος Μίνθης· τὸ δὲ Πυλιακὸν πεδίων ἦν εὐγεων καὶ παρέτενε μέχρι τῆς θαλάσσης καθ' ἅπαν τὸ μεταξύ τοῦ Σαμικοῦ καὶ τῆς Νέδας διάστημα· ὁ δὲ αἰγιαλὸς τῆς θαλάσσης ἦν στενὸς καὶ ἀμυμώδης· πρὸς ἄρκτον ἦσαν δύο πολίδια Τριφυλιακὰ ὀμορα τῇ Πύλῳ, Ὑπανα καὶ Τυπανέα· ἐν μικρᾷ δὲ ἀποστάσει ἀπὸ τῆς Πύλου πρὸς τὸ βορ·δυτικὸν ἦν ἡ Σάμος καὶ ἡ Ἀρή-

(1) Στράβ. β. 7, σ. 387. — Πaus. Ἠλ. κ. 6. (2) Στράβ. β. 8, σ. 351.

(3) Αὐτ. σ. 445, 451. (4) Αὐτ. σ. 343. (5) Αὐτ. σ. 337, 343.

(6) Ὁμ. Ἡ. Ε, σ. 545.

νη (1). — Ὁ Στράβων ἐκλαμβάνει τὴν Τριφυλιακὴν ταύτην Πύλον ὡς πατρίδα τοῦ Νέστορος (2) καὶ εἰς ἀπόδειξιν φέρει τὸ ἔπος τοῦτο τοῦ Ὀμήρου =

Ἀλφειοῦ, ὅς τ' εὐρὺ ῥέει Πυλίων διὰ γαίης (3).
λέγων ὅτι ὁ ποιητὴς ἐμφαίνει ἐνταῦθα τὴν ὑπὸ τῷ Νέστορι Πύλον, δι' ἧς ῥέει ὁ Ἀλφειός· ἀλλ' ἰδοὺ τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου =

Ἐνθ' αὐτ' Αἰνείας Δαναῶν ἔλεν ἄνδρας ἀρίστους,
Υἱε Διοκλῆος, Κρήθωνά τε Ὀρσίλοχόν τε
Τῶν ῥα πατὴρ μὲν ἔναιεν εὐκτιμένη ἐνὶ Φηρῇ,
Ἀφνειὸς βοιότοιο· γένος δ' ἦν ἐκ ποταμοῖο
Ἀλφειοῦ, ὅς τ' εὐρὺ ῥέει Πυλίων διὰ γαίης (4).

Ἐκ τῶν ἐπῶν τούτων βλέπομεν μόνον ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Κρήθωνος καὶ Ὀρσιλόχου Διοκλῆς κατήγετο ἐκ τοῦ Ἀλφειοῦ ὅς ἔρρεε διὰ τῆς γῆς τῶν Πυλίων· οὐδόλως δ' ἐξάγεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ Πύλος αὕτη ἦν ἡ Πύλος τοῦ Νέστορος· ἐπίσης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι λόγοι, αὗ, ὁ Στράβων προτείνει πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ὅτι ἡ Τριφυλιακὴ αὕτη Πύλος ἦν ἡ Πύλος τοῦ Νέστορος, ἀποδεικνύονται σαθεοὶ καὶ ἀνυπόστατοι (5). — Μετὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον οἱ Λακεδαιμόνιοι χαριζόμενοι τοῖς Λεπρεάταις συνώκισαν τὴν Πύλον ταύτην εἰς τὸ Λέπρεον (6), καὶ οὐδὰ ἔχνος ἔμεινεν αὐτῆς, ὡς φαίνεται, διότι οὐδόλως γνωρίζει αὐτὴν ὁ Πausanias.

ἈΡΗΝΗ, πόλις μικρὸν ἀπέχουσα τῆς Πύλου, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποτ. Ἀνίγρου τοῦ καὶ Μινυητοῦ καλουμένου, ὡς καὶ ὁ Ὀμηρος μαρτυρεῖ =

Οἱ δὲ Πύλον τ' ἐνέμοντο καὶ Ἀρήνην ἑρατεινὴν (7).
καὶ ἀλλαχοῦ =

(1) Στράβ. β. 8, σ. 344. (2) Αὐτ. σ. 336 κξ. (3) Ὀμ. Ἰλ. Ε, σ. 545.

(4) Αὐτ. (5) Ἰδὲ Πύλος Μεσσην. (6) Στράβ. β. 8, σ. 355.

(7) Ὀμ. Ἰλ. Β, σ. 597.

Ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινυήτιος εἰς ἄλλα βάλλων

Ἐγγύθεν Ἀρήνης . . . . . (1).

κατὰ τὸν Στράβωνα τὸ Σαμικὸν φαίνεται ὅτι ἦν ἀκρόπολις τῆς Ἀρήνης· τὰ δὲ ἐρείπια τῆς Ἀρήνης, ἐπεὶ οὐδαμοῦ εὐρίσκοντο, ἐνόμιζον ἐξ εἰκασίας ὅτι ἡ πόλις ἔκειτο ἐνταῦθα παρὰ τὸν Ἀνιγρον κατὰ τὸν ποιητὴν (2)· ὁ δὲ Πausanías ὃς λέγει ὅτι ὁ Ἀφαρεὺς ἔκτισε πόλιν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ τὴν Ἀρήνην (3), φρονεῖ ἀφ' ἐτέρου μέρους ὅτι ἔλεγον πιθανώτατα οἱ νομίζοντες ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους καὶ ἡρωϊκοὺς χρόνους τὸ Σαμικὸν αὐτὸ ἦν ἡ Ἀρήνη (4). Ἦν δὲ καὶ μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Λεπρεατῶν πηγὴ καλουμένη Ἀρήνη ἀπὸ Ἀρήνης, γυναικὸς τοῦ Ἀφαρέως (5), ὡς καὶ ἡ πόλις Ἀρήνη βεβαίως ἀπ' ἐκείνης ὠνομάσθη· ἄπορον δὲ πῶς τοῦτο, ἐν ᾧ ὁ Ἀφαρεὺς καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐβασίλευσαν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ (6) καὶ οὐχὶ ἐν τῇ Ἠλείᾳ. — Περὶ τὴν πόλιν Ἀρήνην, ἐν τόπῳ ὃς ὠνομάσθη ὕστερον Ὑπαισία, ὦκῃσαν οἱ ἐκβληθέντες τῆς Λακεδαίμονος Μινυῖαι (7).

ΣΑΜΟΣ ἢ ΣΑΜΪΑ. Ἐν τῇ Τριφυλίᾳ, μετὰ τοῦ Ἀνίγρου ποταμοῦ καὶ τῆς Ὀλυμπίας ἦν τόπος ὑψηλὸς ΣΑΜΙΚΟΝ λεγόμενος, καὶ φρούριον ἐπ' αὐτοῦ καὶ αὕτη ἡ ΣΑΜΟΣ ἢ ΣΑΜΪΑ καλουμένη πόλις. Τὸ Σαμικόν, ὡς εἰκάζεται, ἦν ἀκρόπολις τῆς πόλεως Ἀρήνης. Ἦν ἐνταῦθα καὶ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἄλλος Ποσειδῶν παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ πεδιάς Σαμικὸν καλουμένη (8)· ἦν δὲ τὸ ἄλλος πλήρες ἀγριελαιῶν· τὴν δὲ ἐπιμέλειαν τοῦ ναοῦ εἶχον οἱ Μακίστιοι, συντελόντες δὲ εἰς αὐτὸν καὶ πάντες οἱ Τριφυλῖοι. — Ἡ

(1) Ὁμ. Ἰλ. ι, σ. 721. (2) Στράβ. β. 8, σ. 346. — Πaus. Ἠλ. κ. 6.

(3) Πaus. Μεσ. κ. 2. (4) Πaus. Ἠλ. κ. 6. (5) Αὐτ. κ. 5.

(6) Πaus. Μεσ. κ. 2, 3. — Ἰδ. Ἐρμ. (7) Στράβ. β. 8, σ. 347.

(8) Στράβ. β. 8, σ. 346, 347.

Τριφυλιακή ἢ καὶ Δεπρεατική λεγομένη Πύλος ἀπέιχε τοῦ ναοῦ τούτου τοῦ Ποσειδῶνος 30 ἢ μικρόν τι πλείονα στάδια. (1). — Τὸ Σαμικόν, κατὰ τὸν Πausανίαν, ἔκειτο κατὰ δεξιάν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ Ἀνίγρου πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ἡ πόλις· ὁ Αἰτωλὸς Πολυσπέρχων μετεχειρίσθη τὸ Σαμικόν ὡς ἐπιτείχισμα κατὰ τῶν Ἀρκάδων (2). — Ἐν τῷ Σαμικῷ ἦν σπήλαιον Νυμφῶν Ἀνιγρίδων (3)· τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος μετεκομίσθη εἰς Ἥλιν καὶ ἐκεῖ εἶδεν αὐτὸ ὁ Πausανίας (4). — Ἡ πόλις ἦτις ἦν ἀρχαιοτάτη (5), φαίνεται, καθ' ὅσον ἐννοεῖται ἐκ τοῦ Στράβωνος λέγοντος ὅτι ἔκειτο κατὰ τὴν ὀπισθεν πλευράν τοῦ Σαμικοῦ· ὥστε ἐπιπροσθούντος τοῦ ὑψώματος τούτου, ἡ πόλις ἦν ἀόρατος ἀπὸ τῆς θαλάσσης· καὶ εἴτε διὰ τοῦτο, διότι, δηλαδὴ, ἔκειτο ἐν τόπῳ ἀφανεῖ, εἴτε διότι κατεσπάσθη ἴσως ἐκπαλαι, δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τῶν γεγραφάντων τοὺς περίπλους. Κάτωθεν τῆς πόλεως ἔκειντο πέτραι καλούμεναι Ἀχαιαί, ἀποτετμημέναι ἐκ τοῦ ὄρους ἐξ οὗ ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἰαρδάνης· μεταξὺ δὲ τοῦ ὄρους τούτου καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀνίγρου ἦν λειμὼν καὶ τάφος ἐπιφανῆς (6)· ἡ πόλις αὕτη ὠνομάσθη Σάμος διὰ τὸ ὕψος ἴσως, διότι σάμους ἐκάλουν τὰ ὕψη (7).

ΛΕΠΡΕΟΝ, πόλις κάτωθεν τῆς Πύλου πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικόν, καὶ μικρὸν ἀπέχουσα τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ ποταμοῦ Ἀνίγρου· οἱ Δεπρεάται ἔλεγον ὅτι ἦσαν μοῖρα τῶν Ἀρκάδων, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ὑπήκοοι τῶν Ἠλείων, καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐνίκησαν εἰς τὰ Ὀλύμπια ὁ κῆρυξ ἐξεφώνησεν αὐτοὺς Ἠλείους ἐκ Δεπρέου· ὁδοὶ ἄγουσαι εἰς Λέπρεον

(1) Στράβ. β. 8, σ. 343. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 6. (3) Ἰδε Ἀνιγρος ποτ.

(4) Ἰδε Ἥλις. (5) Πaus. Ἠλ. κ. 6. (6) Στράβ. β. 8, σ. 347.

(7) Αἰγ. σ. 346.

ἦσαν μία μὲν ἐκ Σαμικοῦ κατὰ δεξιάν τοῦ ποταμοῦ Ἀνίγρου, ἑτέρα δὲ ἐξ Ὀλυμπίας καὶ τρίτη ἐξ Ἡλίδος, καὶ ἡ μακροτάτη αὐτῶν ἦν ἡμερούσιος (1). κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, τὸ Λέπρεον ἦν μία τῶν ἐξ ὑπὸ τῶν Μινυῶν κτισθεισῶν πόλεων (2), κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν ἐλέγετο ὅτι ἐτέθη τὸ ὄνομα τῇ πόλει ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Λεπρέου τοῦ Πυργέως, ὃς ἐφιλονείκησε πρὸς τὸν Ἡρακλῆν περὶ πολυφαγίας· καὶ ἀφ' οὗ συγχρόνως ἐσφαξεν ἑκάτερος αὐτῶν βοῦν, ὁ Λεπρέος, ἐπειδὴ δὲν ἐφαίνετο ἀδυνατώτερος τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὸ τρώγειν, ἐτόλμησε νὰ προκαλέσῃ αὐτὸν καὶ εἰς ἀγῶνα ὀπλῶν· νικηθεὶς δὲ καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ μάχῃ, ἐτάφη, ὡς ἔλεγον, εἰς Φιγαλίαν, ἀλλ' οἱ Φιγαλεῖς δὲν ἐγνώριζον μνημὲα Λεπρέου ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν· ἄλλοι ἀπέδιδον τὸν οἰκισμὸν τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Πυργέως Λεπρέαν· καὶ ἄλλοι πάλιν ἔλεγον ὅτι εἰς τοὺς πρῶτον οἰκήσαντας τὸν τόπον ἐπῆλθε νόσος λέπρα, καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους τῶν οἰκητόρων ἔλαβεν ἡ πόλις τὸ ὄνομα. Ἐλεγον δὲ οἱ Λεπρεάται ὅτι ἦν ἐν τῇ πόλει αὐτῶν ναὸς Λευκαίου Διὸς καὶ τάφος Λυκούργου τοῦ Ἀλέου καὶ ἕτερος Καύκωνος ἐφ' οὗ ἦν ἐξεικονισμένος ἄνθρωπος κρατῶν λύραν· ἀλλ' ὁ Παυσανίας οὔτε μνημὲα εἶδεν ἐπίσημον εἰς Λέπρεον οὔτε ναὸν οὐδενὸς τῶν θεῶν ἐκτὸς τῆς Δήμητρος καὶ τοῦτον κατεσκευασμένον ἐκ πλίνθου ὤμῃς καὶ ἄνευ ἀγάλματος. Οὐ πόρρω δὲ τῆς πόλεως ἦν πηγὴ καλουμένη Ἀρήνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀφαρέως (3). — Τὸ Λέπρεον ἀπέιχε 40 στάδια ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Μεταξὺ δὲ τοῦ Λεπρέου καὶ τοῦ Σαμικοῦ ἦν ναὸς τοῦ Σαμίου Ποσειδῶνος ἀπέχων ἑκατέρωθεν ἀνὰ 100 σταδίου (4). — Τὰ περὶ τὸ Λέπρεον καὶ Μακί-

(1) Παυσ. Ἡλ. κ. 5. (2) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 145—148. (3) Παυσ. Ἡλ. κ. 5. (4) Στράβ. β. 8, σς 344.

στιον ὄρη τῆς Τριφυλίας ἃ παρέτεινον μέχρι τῆς θαλάσσης πλησίον τοῦ Σαμιακοῦ Ποσειδίου κατείχοντο ὑπὸ τινων οἱ ἐκαλοῦντο Παρονάται ἢ Παρωρεάται (1). — Βασιλεύοντος εἰς Λακεδαίμονα Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν κήρυκα φέροντα ἐπίταγμα εἰς τοὺς Ἡλείους νὰ ἀφήσωσιν αὐτονόμους τοὺς Λεπρεάτας καὶ πάντας τοὺς περιοίκους ὅσοι ἦσαν αὐτοῖς ὑπήκοοι· ἀλλ' ἀντιτεινάντων τῶν Ἡλείων, συνέβη εἰσβολὴ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὴν Ἡλείαν καὶ πόλεμος μεθ' ὃν ὁ Σπαρτιάτης Λυσίστρατος μετὰ τῶν φυγᾶδων ἐκ τῶν Ἡλείων καὶ μετὰ τῶν Λεπρεατῶν ἐκακούργει τὴν Ἡλείαν κατ' ἐπίταγὴν τοῦ Ἄγιδος (2), καὶ ὑπῆρχε διένεξις διηνεκῆς μεταξὺ Ἡλείων καὶ Λακεδαιμονίων περὶ τοῦ Λεπρέου (3). — Κατὰ τὸν τρίτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον τινὲς τῶν Λεπρεατῶν συνεπολέμησαν τοῖς Λακεδαιμονίοις κατὰ τῶν Μεσσηνίων κατὰ τὴν εἰς Κάπρου σῆμα συγκροτηθεῖσαν μάχην, κινηθέντες εἰς τοῦτο ἐκ τοῦ ἔχθους κατὰ τῶν Ἡλείων συμμάχων τότε τῶν Μεσσηνίων (4)· μετὰ δὲ τὴν ἐσχάτην κατάλυσιν τῶν Μεσσηνίων οἱ Λακεδαιμόνιοι συνώκισαν τὴν Πύλον εἰς τὸ Λέπρεον, χαρίζομενοι τοῖς Λεπρεάταις (5). — Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὀλυμπίας ἐπὶ τοῦ βήθρου ἐνὸς τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Διὸς ἦσαν ἐγγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος τῶν μετασχουσῶν τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν κατὰ τοῦ Μαρδονίου καὶ τῶν Μήδων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν μόνοι οἱ Λεπρεάταις ἦσαν ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Τριφυλίας (6). — Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον μέρος πολὺ τῶν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰάσωνος κατοικισθέντων εἰς Δῆμον Μινυῶν ἢ Αἰολέων, ὕστερον

(1) Στράβ. β. 8, σ. 346. (2) Πυσ. Λακ. κ. 8. (3) Θουκυδ. β. 5, κ. 31, 34, 49, 50 κξ. (4) Πaus. Μεσσ. κ. 15. (5) Στράβ. β. 8, σ. 355. (6) Πaus. Ἠλ. κ. 23.

δὲ ἐκβληθέντων ὑπὸ τῶν Πελασγῶν καὶ καταφυγόντων εἰς Λακωνίαν μετέβησαν μετὰ καιρὸν εἰς Τριφυλίαν ἔνθα ἔκτισαν ἕξ πόλεις ἐν αἷς καὶ τὸ Λέπρεον (1)· καὶ ὁ Στράβων ὠταύτως ὁμιλεῖ περὶ τῆς μετοικεσίας ταύτης τῶν Μινυῶν εἰς Τριφυλίαν, λέγων ὅτι ᾤκησαν περὶ τὴν Ἀρήνην ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἐπ' αὐτοῦ καλουμένη Ἰπαισίᾳ, ἣτις ὁμως δὲν εἶχε πλέον τὰ κτίσματα τῶν Μινυῶν, ὧν τινὲς μετέβησαν μετὰ Θήρα τοῦ Αὐτεσίωνος εἰς τὴν νῆσον Καλλίστην τὴν μετωνομασθεῖσαν ἀπ' αὐτοῦ Θήραν (2). — Τὸ Λέπρεον εἶχεν ὄχυράν ἀκρόπολιν, ὥστε κατὰ τινα τῶν πρὸς τοὺς Ἡλείους συνεχῶν πολέμων αὐτῶν ἐδυνήθησαν οἱ Λεπρέαται νὰ ἐκβάλωσι τῆς πόλεως αὐτῶν φρουράν Ἡλειακὴν συγκειμένην ἐν 1700 ἀνθρώπων (3).

* Τὰ παρὰ τὴν κόμην Στροβίτσι ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Θολοῦ εὐρεθέντα κατερειπωμένα τεῖχη Ἑλληνικῆς πόλεως εἰσι πιθανῶς τὰ ἐρείπια τοῦ Λεπρέου (4).

ΜΑΚΙΣΤΟΣ, πόλις κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Πύλου καὶ τὸ βόρειον τοῦ Λεπρέου, ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρους· ἐκαλεῖτο προσέτι καὶ Πλατανιστοῦς καὶ κατείχετο ὑπὸ τῶν Καυκῶνων (5), τῶν καὶ θεμελιωτῶν αὐτῆς, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον (6)· κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδοτον, ὁ Μάκιστος ἦν μίξ τῶν ὑπὸ τῶν Μινυῶν κτισθεῖσων ἕξ πόλεων (7). Μετὰ καιρὸν ὁ Μάκιστος μετὰ τῶν λοιπῶν τόπων τῆς Τριφυλίας ὑπετάγη εἰς τοὺς Ἡλείους· ἀλλ' ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν συμφώνως μετὰ τῶν Πισαίων (8), καὶ ἔκτοτε κατεστράφη· ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται τὴν περίστασιν ταύτην καὶ λέγει ὅτι συνέβη ἐπ' αὐτοῦ· ὀνομάζει δὲ τὴν πόλιν Μάγι-

(1) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148. (2) Στράβ. β. 8, σ. 347. (3) Πολύβ. β. 4, κ. 79, 80. (4) Δήκ, Τ. 1, κ. 2, σ, 56. (5) Στράβ. β. 8, σ. 345.

(6) Στέφ. Βυζ. Μάκιστος. (7) Ἰδὲ Τριφυλία. (8) Πaus Ἠλ. κ. 22.

στον (1)· ἐκτίσθη δὲ ἐκ νέου, ὡς φαίνεται, διότι γνωρίζεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (2)· ἀλλὰ καὶ αὖθις καταφίσθη ἐκ θεμελίων. Ὁ Πολύβιος οὐδ' ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ Μακίστου μεταξὺ τῶν ἔτι ὑπαρχουσῶν πόλεων τῆς Τριφυλίας· ὡσαύτως καὶ ὁ Στράβων ἀποφαίνεται ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἦν ἀκατοίκητος καὶ ἡ πόλις καὶ πᾶσα ἡ χώρα Μακιστία (3). Ὁ τόπος τῶν Μακιστίων ἦν τὸ κυριώτερον μέρος τῆς χώρας τῶν Παρωρεατῶν καὶ ἐξετείνετο πολὺ, κατὰ μὲν βορρᾶν μέχρι τῶν ὀρίων τῆς Πισατίδος ἀφ' ἧς διεχώριζεν αὐτὴν ὄρος (4), καὶ ἐνταῦθα ἔκειτο καὶ τὸ τοῖς Μακιστίαις ἀνῆκον Ἐπιτάλιον (5), κατὰ δὲ νότον μέχρι τοῦ ποταμοῦ τῆς Νέδας (6). — Οἱ Μακιστιοὶ ἦσαν ἐπιμεληταὶ τοῦ κατὰ τὴν παραλίαν κειμένου ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ λεγομένου Σαμιακοῦ Ποσειδίου (7). — Παρὰ τὸ ὄρος Μίνθην ἦν τέμενος τοῦ Ἄδου τιμώμενον ὑπὸ τῶν Μακιστίων (8).

ΠΥΡΓΟΙ ἢ ΠΥΡΓΟΣ, πόλις ἐπὶ τῆς Τριφυλιακῆς θαλάσσης, κατὰ τὸ νότιον τοῦ Λεπρέου ἀφ' οὗ ἐχώριζετο διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀκίδαντος· οἱ Πυργῖται ἦσαν οἱ ἔσχατοι τῶν Τριφυλίων πρὸς τὴν Μεσσηνίαν καὶ ἦσαν ὅμοροι τῶν πρώτων τῶν Μεσσηνίων Κυπαρισσέων ἀφ' ὧν ἐχώριζεν αὐτοὺς ὁ ποταμὸς ἡ Νεδα (9). — Ὁ Πολύβιος κατατάττει τοὺς Πύργους μεταξὺ τῶν μεσογείων πόλεων τῆς Τριφυλίας κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικόν (10). Ὁ Πύργος κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἦν μία τῶν εἰς Τριφυλίαν ὑπὸ τῶν Μινυῶν κτισθεῖσων ἑξ πόλεων ἐν τῇ χώρᾳ δηλ. τῶν Παρωρεατῶν καὶ Καυκίωνων (11).

(1) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 3, κ. 2, § 22.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 349. (4) Αὐτ. τ. 345. (5) Αὐτ. σ. 349.

(6) Αὐτ. (7) Αὐτ. σ. 343. (8) Αὐτ. σ. 344. (9) Αὐτ. σ. 348.

(10) Πολύβ. β. 4, κ. 80. (11) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148.

* Λείψανα τινὰ τῶν Πύργων εὐρέθησαν παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τῆς Νέδας εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτῆς ἀποστασιν (1).

ἘΠΙΟΝ, μία τῶν ἐξ πόλεων τῆς Τριφυλίας ἃς ἔκτισαν οἱ Μινύαι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (2). Ὁ Πολύβιος γράφει αὐτὴν Αἰπιόν (3). Τὸ Ἐπίον ἦν ἐκ τῶν πόλεων αἵπερ ἐκ τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν Ἡλείων ἦσαν ἤδη κατεστραμμέναι ἐπὶ τοῦ Ἡροδότου (4). διὸ καὶ οὐδ' ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος· ἔκειτο ἐπὶ ὄρους κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ Μακίστου· κατὰ τὸν Ξενοφῶντα τὸ Ἐπίον ἢ Αἰπιὸν ἔκειτο μεταξὺ Μακίστου καὶ Ἡραίας (5).

* Ἡ θέσις τοῦ Ἐπίου ἦν πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ὑψικορύφου ὄρους τοῦ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων Βρινᾶ καὶ Σμέρνας, ἐν ἀποστάσει 2 1/2 ὥρων ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας (6).

ΦΡΙΞΑ, πόλις κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπὶ λόφου ὀξυκαταλήκτου (7), μικρὸν ἀπέχουσα τῆς Ἀρπίννης βορ-ἀνατολικῶς. Ἡ χώρα τῆς Φρίξης ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ Πισάτιδος καὶ Τριφυλίας, διὸ καὶ, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ὁ Ἀλφειὸς καταρρέων διὰ τῆς Φρίξης καὶ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Τριφυλίας, ἐξέπιπτεν εἰς τὴν θάλασσαν (8). Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Μινυῶν. οἱ ἐλθόντες εἰς τοὺς Παρωρεάτας καὶ τοὺς Καύκωνας καὶ διαιρεθέντες εἰς ἑξ μοῖρας, ἔκτισαν ἑξ πόλεις ἐν αἷς καὶ τὴν Φρίξαν (9). — Ἐπὶ τοῦ Πausανίου μόνον τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως Φρίξης ἐσώζοντο ἐπὶ τοῦ εἰρημένου λόφου, καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιλε-

(1) Λήκ. Τ. 1, κ. 2, σ. 56, 57. — Τ. 2, κ. 16, σ. 207. (2) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148. (3) Πολύβ. β. 4, κ. 77, 80. (4) Ἡρόδοτ. αὐτ.

(5) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 3, κ. 2. (6) Λήκ. Τ. 2, κ. 26, σ. 206.

(7) Πaus. Ἡλ. κ. 21. (8) Στράβ. β. 8, σ. 343. (9) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148. — Ἰδε ἀνωτ. Τριφυλία.

γομένης Κυδωνίας ἔχων κατὰ πάντα σχῆμα βωμοῦ. Ἐκτίσε δὲ, ὡς ἔλεγον, τὸν ναὸν τοῦτον εἰς τιμὴν τῆς θεᾶς ὁ Κλύμενος, ἀπόγονος τοῦ Ἰδαίου Ἡρακλέους, ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Κρητικῆς Κυδωνίας καὶ τοῦ Ἰαρδάνου ποταμοῦ· ἔλεγον δὲ οἱ Ἡλείοι ὅτι καὶ ὁ Πέλοψ ἔθυσε τῇ Κυδωνίᾳ Ἀθηνᾶ, πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὸν κατὰ τοῦ Οἰνομάου ἀγῶνα. Οὐ πόρρω τῆς Φρίξης ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Παρθενίας (1), καὶ ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειόν.

* Κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Πausανίου περιγραφομένην θέσιν, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπὶ λόφου ὄξυκορύφου σώζονται τὰ εἰρεπία τῆς πόλεως Φρίξης (2).

ΝΟΥΔΙΟΝ, μία τῶν ἐξ πόλεων ἁ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἔκτισαν ἐνταῦθα οἱ Μινύαι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Παρωρεατῶν καὶ τῶν Καυκῶνων (3).

ΣΚΙΛΛΟΪΣ, πόλις μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τοῦ Ἀνίγρου πρὸς τὸ παραθαλάσσιον, κατὰ νότον τῆς Ὀλυμπίας. Ἐπὶ τοῦ πολέμου τῶν Πισαίων πρὸς τοὺς Ἡλείους οἱ Σκιλλοῦντιοὶ ἦσαν σύμμαχοι τῶν Πισαίων καὶ ἐχθροὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τῶν Ἡλείων, διὸ καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς οἱ Ἡλεῖοι (4)· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὕστερον ἀποτεμνόμενοι τῆς Ἡλείας τὸν Σκιλλοῦντα, ἐδωσαν αὐτὸν εἰς Ξενοφῶντα τὸν Γρύλλου ὃς ἐγένετο φυγὰς ἐξ Ἀθηνῶν, διωχθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, διότι ἐπολέμησε κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν τοῦ φιλικῶς διακειμένου πρὸς αὐτοὺς μετὰ τοῦ πολεμιοτάτου αὐτῶν Κύρου· κατοικήσας δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐν Σκιλλοῦντι, καθιέρωσε τέμενος καὶ ψυχοδόμησε καὶ ναὸν τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι· ὕστερον δὲ ἀνέλαβον καὶ αὐθις οἱ Ἡλεῖοι τὸν Σκιλλοῦντα, καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐδικάσθη ἐν τῇ Ὀλυμπικῇ

---

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 21. (2) Αἰκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 208. (3) Ἡρόδοτ. β. 4. κ. 148. (4) Πaus. Ἠλ. κ. 6. — Αὐτ. Μέτ. 2, κ. 22.

βουλῇ, διότι ἔλαβε παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων τὸν τόπον, ἀλλὰ τυχὸν συγγνώμης παρὰ τῶν Ἡλείων, κατώκησε τοῦ λοιποῦ ἀφόβως καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. Ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω τοῦ ναοῦ ἦν μνῆμα καὶ εἰκὼν ἐπ' αὐτοῦ ἐκ λίθου Πεντελησίου· καὶ οἱ προσοικουῦντες ἔλεγον ὅτι οὗτος ἦν ὁ τάφος τοῦ Ξενοφῶντος. — Ἐν Σκιλλοῦντι ἦν θήρα ἀγριοχοίρων καὶ ἐλάφων, καὶ ποταμὸς Σελινοῦς διήρχετο διὰ τῆς Σκιλλουντίας χώρας (1). — Κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Σκιλλοῦντος πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν ὁδὸν, πρὶν τῆς διαβάσεως τοῦ Ἀλφειοῦ ἦν ὄρος Τυπαῖον (2). Ὁ Στράβων ἀναφέρει ναὸν ἐπιφανῆ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῇ Σκιλλουντίᾳ χώρᾳ πλησίον τῆς Ὀλυμπίας (3). — Οἱ Σκιλλοῦντιοὶ ἔκτισαν τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ ναὸν τῆς Ἥρας μετὰ ὀκτὼ ἔτη ἀφ' ὅτου ἔλαβε τὴν βασιλείαν τῆς Ἡλείας ὁ Ὄξυλος (4). — Ὁ Ξενοφῶν διηγεῖται περὶ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τοῦ Σκιλλοῦντος ὡς ἐφεξῆς =

α Ἐνταῦθα καὶ διαλαμβάνουσι τὸ ἀπὸ τῶν αἰχμαλώτων
 » γενόμενον ἀργύριον, καὶ τὴν δεκάτην ἦν τῷ Ἀπόλλωνι
 » ἐξέϊλον καὶ τῇ Ἐφείᾳ Ἀρτέμιδι διέλαβον οἱ Στρατηγοί,
 » τὸ μέρος ἕκαστος, φυλάττειν τοῖς θεοῖς· ἀντὶ δὲ Χειρισό-
 » φου Νέων ὁ Ἀσιναῖος ἔλαβε. Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ
 » Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιησάμενος ἀνατίθῃσιν εἰς τὸν ἐν
 » Δελφοῖς τῶν Ἀθηναίων θησαυρὸν, καὶ ἐπέγραψε τό, τε
 » αὐτοῦ ὄνομα καὶ τὸ Προξένου ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε·
 » ξένος γὰρ ἦν αὐτῷ· τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφείας,
 » ὅτε ἀπῆει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιωτοῦς
 » ὁδὸν, κατέλιπε παρὰ Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρτέμιδος νεω-
 » κόρῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύων ἐδόκει ἵεναι μετὰ Ἀγησιλάου

---

(1) Ἴδε Σελινοῦς ποταμός. (2) Παισ. Ἡλ. κ. 6. (3) Στράβ. β. 8, γ. 344. (4) Παισ. Ἡλ. κ. 16.

» ἐν Κορωνείᾳ· καὶ ἐπέστειλεν, ἣν μὲν αὐτὸς σωθῆ, ἑαυτῷ
 » ἀποδοῦναι· εἰ δέ τι πάθοι, ἀναθεῖναι, ποιησάμενον τῇ Ἀρ-
 » τέμιδι ὅ,τι οἴοιτο χαριεῖσθαι τῇ θεῷ· ἐπεὶ δ' ἔφυγεν ὁ
 » Ξενοφῶν, κατοικοῦντος αὐτοῦ ἤδη ἐν Σκιλλοῦντι, ὑπὸ τῶν
 » Λακεδαιμονίων οἰκισθέντι παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν, ἀφικνεῖται
 » Μεγάβυζος εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων καὶ ἀποδίδωσι τὴν
 » παρακαταθήκην αὐτῷ. Ξενοφῶν δὲ λαῶν, χωρίον ὠνεῖ-
 » ται τῇ θεῷ, ὅπου ἀνεῖλεν ὁ θεός· ἔτυχε δὲ διὰ μέσου ῥέων
 » τοῦ χωρίου ποταμὸς Σελινοῦς· καὶ ἐν Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν
 » τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος νεὸν Σελινοῦς ποταμὸς παραρρεῖ·
 » καὶ ἰχθύες δὲ ἐν ἀμφοτέροις ἔναισι καὶ κόγχοι· ἐν δὲ τῷ
 » Σκιλλοῦντι χωρίῳ καὶ θῆραι πάντων ὅποσα ἐστὶν ἀγρευό-
 » μενα θηρία· ἐποίησε δὲ καὶ ναὸν καὶ βωμὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ
 » ἀργυρίου, καὶ τὸ λοιπὸν αἰὶ δεκατεύον τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ
 » ὥραϊα, θυσίαν ἐποίει τῇ θεῷ· καὶ πάντες οἱ πολῖται καὶ
 » οἱ πρόσχωροι ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετεῖχον τῆς ἑορτῆς·
 » παρῆχε δὲ ἡ θεὸς τοῖς σκηνοῦσιν ἄλφιστα, ἄρτους, οἶνον,
 » τραγήματα, καὶ τῶν θυομένων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λά-
 » χος, καὶ τῶν θηρευομένων δέ· καὶ γὰρ θήραν ἐποιοῦντο
 » εἰς τὴν ἑορτὴν οἳ τε Ξενοφῶντος παῖδες καὶ οἱ τῶν ἄλλων
 » πολιτῶν, οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων, καὶ
 » ἡλίσκετο τὸ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χωρίου, τὸ δὲ ἐκ τῆς
 » Φολόης, σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι· ἐστὶ δὲ ὁ τόπος
 » ἡ ἐκ Λακεδαιμόνος εἰς Ὀλυμπίαν πορεύονται ὡς εἴκοσι
 » στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ· ἐνὶ δ' ἐν τῷ
 » ἱερῷ τόπῳ καὶ ἄλση καὶ ὄρη δένδρων μεστὰ, ἱκανὰ καὶ
 » σὺς καὶ αἴγας καὶ οἷς τρέφειν καὶ ἵππους, ὥστε καὶ
 » τὰ τῶν εἰς τὴν ἑορτὴν ἰόντων ὑποζύγια εὐωχεῖσθαι· περὶ
 » δ' αὐτὸν τὸν ναὸν ἄλλος ἡμέρων δένδρων ἐφυτεύθη, ὅσα
 » ἐστὶ τρωκτὰ ὥραϊα· ὁ δὲ ναὸς, ὡς μικρὸς μεγάλῳ, τῷ

» ἐν Ἐφέσῳ εἴκασται, καὶ τὸ ζόαιον ἔοικεν, ὡς κυπαρίσσι-
 » νον χρυσῷ ὄντι τῷ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ στηλῇ ἔστηκε παρὰ
 » τὸν ναὸν γράμματα ἔχουσα. ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ
 » ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ· ΤΟΝ ΔΕ ΕΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΥΜΕ-
 » ΝΟΝ, ΤΗΝ ΜΕΝ ΔΕΚΑΤΗΝ ΚΑΤΑΘΥΕΙΝ ΕΚΑΣΤΟΥ
 » ΕΤΟΥΣ, ΕΚ ΔΕ ΤΟΥ ΠΕΡΙΤΤΟΥ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΕΠΙ-
 » ΣΚΕΥΑΖΕΙΝ· ΕΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΜΗ ΠΟΙΗΙ ΤΑΥΤΑ, ΤΗΙ
 » ΘΕΩΙ ΜΕΛΗΣΕΙ » (1).

ἈΜΦΙΠΟΛΙΣ, πόλις ἥς ἦν ἀμφίβολος ἡ θέσις ὡς καὶ τὸ
 ὄνομα· ὁ Στράβων ὀνομάζει αὐτὴν Ἀμφίπολιν καὶ περιορί-
 ζεται μόνον μέχρι τοῦ ὀνόματος (2)· ὑπὸ δὲ τοῦ Ξενοφῶν-
 τος καλοῦνται οἱ κάτοικοι Ἀμφίδολοι (3)· οὐδὲν γνωρίζομεν
 περὶ τοῦ τόπου τούτου εἰμὴ ὅτι κατὰ τὴν τοῦ Ἄγιδος εἰς
 Ἠλείαν εἰσβολὴν οἱ Ἀμφίδολοι ἀποστάντες τῶν Ἠλείων,
 ἠνώθησαν μετ' αὐτοῦ (4), καὶ ὅτι οἱ Ἀμφίδολοι μετὰ Λε-
 τρίνων καὶ Μαργανέων, συμποσούμενοι τετρακόσιοι σφεν-
 δονῆται συνεμάχησαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν
 Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων (5). — Οἱ Μαργανεῖς ἢ Μαργ-
 γάλοι περιείχοντο ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἀμφιπόλεως (6).

ΧΑΛΑ, πόλις παρὰ τὸ Λέπρεον καὶ τὰς ῥοὰς τοῦ ποταμοῦ
 Ἀκίδαντος· ὁ Στράβων (7) λέγει ὅτι περὶ ταύτης τῆς Χάας,
 κατὰ τινας, ἐγένετο ὁ πόλεμος τῶν Ἀρκάδων πρὸς τοὺς
 Πυλίου, ὁ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Ἡβῶμ' ὡς ὄγ' ἐπ' ὠκυρόῳ Κελάδοντι μάχοντο·

Ἀγρόμενοι Πύλιοί τε καὶ Ἀρκάδες ἐγχεσίμωροι·

Φαιᾶς παρ' τείχεσσι· . . . . (8).

(1) Ξενοφ. Ἀνάβ. β. 5, κ. 3. (2) Στράβ. β. 8, σ. 349. (3) Ξενοφ.
 Ἑλλην. β. 3, κ. 2, § 25, 30· καὶ β. 4, κ. 2, § 16. (4) Ξενοφ. Ἑλλην.
 β. 3, κ. 2, § 26. (5) Ξενοφ. β. 4, κ. 2, § 16. (6) Στράβ. β. 8, σ.
 349. (7) Αὐτ. δ. 348. (8) Ὀμ. Ἰλ. Η, ε. 133.

Καὶ ὅτι τὸ ἀνωτέρω κείμενον γραπτέον ὡς ἐφεξῆς —

Ἡβῶμ' ὡς ὅτ' ἐπ' ὠκυρόω Ἀκίδαντι μάχοντο

Ἀγρόμενοι Πύλιοί τε καὶ Ἀρκάδες ἐγχεσίμωροι

Χάας παρ τείχεσσι . . . . . (1).

ἸΠΑΝΑ, πολίδιον συγκαταριθμούμενον μετὰ τῶν τῆς Τριφυλίας, κατὰ τὸν Πολύβιον (2)· ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων τὴν Ἰπάναν ὡς συγχωνευθεῖσαν εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Ἡλίδος· ἔκειτο πρὸς ἄρκτον τῆς Πύλου ἥς τῇ χώρᾳ ἦν ὄμορος. Μικρὸν ἀπὸ τῆς Ἰπάνης ἦν ἄλλο πολίδιον Τυπανέαι καλούμενον (3).

* Τὸ χωρίον Ἀλβάνα πιθανῶς κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἰπάνης (4).

ΤΥΠΑΝΕΑΙ, πολίδιον πρὸς τὸ νότιον τῆς Ἰπάνης κατὰ μικρὰν ἀπόστασιν καὶ πρὸς τὸ βόρειον τοῦ Μακίστου (5).— Ὄποταν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Δημητρίου εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἡλείαν, ἐζήτησαν οἱ Ἡλεῖοι βοήθειαν παρὰ τῶν Αἰτωλῶν οἱ ἔπεμψαν αὐτοῖς τὸν στρατηγὸν Φιλίδαν μετὰ 600 Αἰτωλῶν· ἀποστείλας δὲ ὁ Φιλίδας τοὺς μὲν Ἡλείους εἰς Λέπρεον, τοὺς δὲ μισθοφόρους εἰς Ἀλίφνηραν, αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔχων τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς Τυπανέας, ἐκαραδόκει τὸ συμβησόμενον· ἐπειδὴ δὲ ὁ Φίλιππος προέβαινε νικῶν καὶ εἴλε τὴν Ἀλίφνηραν, ὁ Φιλίδας καταλιπὼν τὰς Τυπανέας, ἀπεχώρησεν εἰς Λέπρεον, οἱ δὲ Τυπανεᾶται παρέδωκαν τὴν πόλιν τῷ Φιλίππῳ· ἔπραξαν δὲ τὸ αὐτὸ καὶ οἱ οἰκοῦντες τὴν Ἰπάναν (6).

* Τὰ εὐρεθέντα ἐρείπια πόλεως, ἀκροπόλεως καὶ θεάτρου ἐπὶ τοῦ λόφου ἐφ' οὗ κεῖται τὸ χωρίον Πλατιανὰ εἰσὶ, πι-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 348. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 77. (3) Στράβ. β. 8, σ. 344. (4) Λήκ. T. 2, κ. 13, σ. 84. (5) Στράβ. β. 8, σ. 344 — Πολύβ. β. 4, κ. 77. (6) Πολύβ. β. 4, κ. 77, 78, 79.

θανῶς, τὰ τῶν Τυπανεῶν, διότι ἡ θέσις ἐφαρμόζεται ἐντελῶς εἰς τὸν σκοπὸν τῆς καραδοκήσεως τοῦ Φιλίδου (1).

ΒΩΛΑΞ, πολίχνιον ἀναφερόμενον ὑπὸ μόνου τοῦ Πολυβίου ὡς μία τῶν πόλεων τῆς Τριφυλίας (2).

Ἄνευ οὐδενὸς ἄλλου διδομένου εἰμὴ μόνον ἐκ τῆς ὁμοιότητος τοῦ ὀνόματος δύναται νὰ εἰκασθῇ ὅτι τὸ χωρίον Βολάντζα κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Βώλακος (3).

ΣΤΥΛΑΓΓΙΟΝ, πολίχνιον ἀναφερόμενον ὑπὸ μόνου τοῦ Πολυβίου (4). ἄδηλος εἶναι ἡ θέσις τοῦ Στυλαγγίου, καὶ οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ αὐτοῦ εἰμὴ μόνον ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων Τριφυλιακῶν πόλεων ὑπετάγη εἰς τοὺς Ἡλείους καὶ μετ' ὀλίγον ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τοῦ Φιλίππου (5).

(1) Δῆμ. Τ. 2, κ. 13, σ. 82—84. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 77, 80.

(3) Δῆμ. Τ. 2, κ. 16, σ. 207. (4) Πολύβ. αὐτ. (5) Πολύβ. αὐτ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΛΕΙΑΣ.

Διαιρείται εἰς οὐτῶ Δήμους = Αστρίνων, Ἡλίδος, Βουπρασίου,
Πηγείας, Λαμπείας, Ωλένου, Ὀλυμπίας καὶ Μυρτουντίου,
καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 35,143.

Ἦρ.	Α.	Ἔισ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΛΕΤΡΙΝΩΝ (1).			8024
57	N.	Δ. Πύργος, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα μετὰξιον, οἶνος, σταφίς, ἔλαιον καὶ πάντα τὰ συνήθη γεννήματα καὶ ὀπωρικά· 1 ποταμὸς, 1 ῥύαξ, 1 λίμνη, πάντα ἄχρηστα, 1 λιμὴν μικρὸς, 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον δύο διδασκάλους Α. καὶ Γ'. καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεως. Εἰς Πύργον ὑπάρχουσιν ἐφορεία οἰκονομικὴ καὶ ταμεῖον, ἀμφοτέρω Α. τάξεως.	811		3301
50	B.	Α. Κολύρι· πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν τῶν ὀπωρῶν.	92		416
30	B.	Α. Λαμπέτι· πρ. πάντα τὰ εἰρη τῶν γεννημάτων, μετὰξιον, ἀμύγδαλα, ἔλαιον, οἶνος καὶ σταφίς· 2 ῥεύματα ὧν τὸ 1 χρήσιμον.	88		407
45	B.	Ἅγιος Γεώργιος· πρ. τὰ ἀνωτέρω.	129		495
45	Δ.	Ἅγιος Ἰωάννης· πρ. ὡς τὰ			

(1) Αἱ ἀποστάσεις τῶν πρωτευουσῶν τῶν δήμων τῆς ἐπαρχίας Ἡλείας, λογίζονται ἀπὸ τῆς κωμ. Καλαβρύτων.

Ὄρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			τοῦ Πύργου, πλὴν ὀπωρῶν· 1		
			λίμνη, ἰχθυοτροφεῖον.	70	232
1		Α.	Βαρβάσena· πρ. τὰ ἀνωτ.	89	405
1	30	Α.	Παλαιοβαρβάσena· πρ. ἀρα- βόσιτος, βαμβάκιον, σῖτος, οἶ- νος· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ῥύαξ ὥσαύτως.	36	152
1	30	N. Α.	Κούκουρα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, μετάξιον· 2 πο- ταμοὶ, 1 ῥύαξ χρήσιμος, 1 μι- κρὸν ἔλος.	70	334
1	30	B. Δ.	Σκουροχώρι· πρ. μετάξιον, οἶνος, σφαῖς, ἔλαιον καὶ πάντα τὰ συνήθη γεννήματα· 1 ῥύαξ, 1 λίμνη μικρὰ ἄχρηστος, 2 λιμένες, 1 μέγας καὶ 1 μικρός.	92	367
2		B. Δ.	Σκαφίδια, εἰς πρόποδας λό- φου ἔχοντος ὕψος 121 γαλλο- μέτρ. πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν σα- φίδος· 1 ποτ. 1 ῥεῦμα ἄχρηστα.	14	58
1	45	B. Δ.	Μυρτιά· πρ. διάφορα γεν- νήματα, μετάξιον, ἔλαιον, οἶ- νος καὶ ἀμύγδαλα· 1 ποτ. 2 ῥεῦματα ἄχρηστα· 1 μικρὸν ἔλος.	63	239
1		Δ. B.	Ἀλποχώρι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ῥύαξ ὥσαύ- τως.	57	273
	45	Δ. B.	Βούναργον· πρ. ὡς τὰ τοῦ Πύργου, προσέτι δὲ σπασάμιον, λεμόνια, ἀμύγδαλα, συκα, ἀπί- δια· 2 ῥεῦματα χρήσιμα.	75	343
1	30	B.	Εὐλοκέρα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥύαξ χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος.	37	128
1	15	B.	Ρόμεσι· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ῥεῦ- ματα ἄχρηστα, 1 μέγα ἔλος, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως.	47	171

Ἰρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Καίτοιχοι.
1	30	B.	Μαλαπάσι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 μέγα δάσος.	41	105
1	15	B.	Κατσαροῦ· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥεύμα ἄχρηστον.	30	135
1		Δ. B.	Τζόγια· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥύαξ χρήσιμος. Μονὴ Σκαφιδιάς, διατηρου μένη.	94	375
ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΔΟΣ.					3561
6		B. Δ	Γαστούνη ἐν πεδίῳ, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, λινάριον, καπνὸς καὶ ὄσπρια 1 ποτ. 2 ῥεύματα, 20 ῥύακες ἄχρηστοι, 1 μικρὸν ἔλος, 1 σχολεῖον δημοτικὸν B'. τάξεως.	176	472
	30	Δ. B.	Μουσουλούμπεη, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τῆς Γαστούνης πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποταμὸς, 1 ῥύαξ μικρὸς καὶ ἄχρηστος, 1 μικρὸν ἔλος.	25	72
	40	B. Δ.	Κελεβά· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος.	37	159
1		B. Δ.	Σαμπάναγα, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. τῆς Γαστούνης· πρ. δημ. καρποὶ καὶ βαμβάκιον· 1 ποταμὸς ἄχρηστος.	32	133
2		B. A.	Παλαιόπολις, πλησίον λόφου ἔχοντος ὕψος 152 γαλλομέτρων· πρ. δημ. καρποὶ· 2 ῥύακες.	28	114
2		B. A.	Καλύβια Παλαιοπόλεως· πρ. τὰ αὐτά.	40	185

Ὀρ.	Α.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
2		B. A.	Μπουχιώτη· πρ. τὰ ἄνωτ καὶ βαμβάκιον καὶ καπνός· 1 ποταμός χρήσιμος, 2 ρεύματα ἄχρηστα.	56	209
1	40	B. A.	Σώση· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ρύαξ χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος.	30	159
1		N. A.	Καραγιούζι· πρ. δημ. καρ ποί· 1 ποτ. 1 μικρὸν ρεῦμα χρήσιμον, 1 μικρὸν ἔλος.	26	99
	30	N. A.	Σαβάλια, ἐπὶ τῆς λεωφό- ρου· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ βαμβά κιον· 1 ρύαξ χρήσιμος, 1 μι- κρὸν ἔλος, 1 μικρὸν δάσος.	20	133
	50	N. A.	Ροβιάτα, παρὰ τὴν λεωφό- ρον· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ προσέτι καπνός, κρομμύδια, λινάριον, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 μέγας ρύαξ.	41	162
	45	A. N.	Σελίμ Τσαούση· πρ. δημ. καρποί καὶ βαμβάκιον· 2 ρεῦ- ματα μικρὰ χρήσιμα.	15	61
1	15	N. A.	Καλίτσα· πρ. τὰ αὐτά.	170	704
2		N. A.	Δερβίς Τσελεμπῆ, ἐπὶ ρύα κος· πρ. τὰ αὐτά.	154	579
2	10	N. A.	Γεράκι· πρ. δημ. καρποί, βαμβάκιον· 2 ρεύματα μικρὰ χρήσιμα, 1 μικρὸν δάσος.	17	83
2	45	A. N.	Χέλμι· πρ. τὰ αὐτά, πλὴν βαμβακίου.	4	24
2	45	A. N.	Καρδαμᾶ· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ βαμβάκιον.	10	53
2	10		Κουρτίκι καὶ μονὴ Φραγκο- πληδήματος ἥτις συνεχωνεύθη εἰς τὴν τῆς Σκαφιδιάς· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ μικρὸς καὶ χρή- σιμος.	11	24
			Μεσολογγάκι.		

Ἱερ.	Α.	Θετ.	ΔΗΜΟΣ ΒΟΥΠΡΑΣΙΩΝ.	Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
					2078
12	30	Δ. Β.	Ψάρι, πρῶλην ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, βαμβάκιον, οἶνος· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος μικρόν.	75	334
3		Β. Δ.	Μανολάδα, ἡ ἐνεσῶσα ἔδρα τοῦ δήμου (1)· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ῥύαξ, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸς λιμὴν, 1 μέγα δάσος· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β· τάξεως.	50	196
3	45	Β.	Ἀλητσελεμπῆ, εἰς δάσος πλησίον λίμνης καὶ παρ' αὐτῷ μοναστ. πρ. τὰ ἄνωτ. πλὴν ἐλαίου· 2 ῥύακες, 1 ῥεῦμα, πάντα χρήσιμα, 1 ἔλος, 2 δάση μεγάλα.	14	56
4	40	Β.	Περαμετόχιον· πρ. οἶνος, δημ. καρποὶ, βαμβάκιον· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 ἰχθυοτροφεῖον, 2 μεγάλα δάση.	40	195
1	30	Α.	Καγκάδι πρ. οἶνος, ἀραβόσιτος, ἔλαιον, μέλι, λεμόνια· 1 ῥεῦμα μέγα καὶ χρήσιμον, 1 μικρὸν δάσος.	24	81
2		Α.	Ματαράγκα· πρ. ἔλαιον, κριθή, ἀραβόσιτος· 1 ῥεῦμα μέγα καὶ χρήσιμον, 1 μικρὸν δάσος.	19	47
	30	Α.	Μπεντενάκι· πρ. ἀραβόσιτος, σῖτος, βαμβάκιον καὶ οἶνος· 1 ῥύαξ μικρὸς, 1 ῥεῦμα μέγα.	20	86

(1) Αἱ ἀποστάσεις τῶν χωρίων λογίζονται ἀπὸ τῆς πρώτης ἔδρας τοῦ δήμου, τοῦ Ψαρίου.

Ὄρ. Α. Θισ.		Πληθυσμός.	
		Οἰκ.	Κάτοικοι.
2	N. A.	Σπάτα· πρ. δημ. καρποί, βαμβάκιον, οἶνος, μέλι καὶ ἀπίδια· 1 ῥύαξ μέγας καὶ χρήσιμος, 1 δάσος μέγα.	24 103
1	Δ. N.	Καπελάτου· πρ. δημ. καρποί, ἔλαιον, βαμβάκιον, οἶνος· 1 ῥεῦμα μικρὸν χρήσιμον, 1 μέγα δάσος.	25 116
1	Δ. N.	Καλότυχον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ἔλος μικρόν.	16 63
3 30	N. A.	Μαλίκι· πρ. ἀραβόσιτος, σῖτος, βαμβάκιον, οἶνος· 2 ῥεύματα, 1 ῥύαξ μέγας χρήσιμα, 1 μικρὸν ἔλος, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως.	30 130
30	N.	Ζουλάτικον· πρ. δημ. καρποί, βαμβάκιον· 1 ῥεῦμα μικρὸν χρήσιμον.	7 39
2	Δ. N.	Μάζι· πρ. σῖτος καὶ ἀραβόσιτος· 1 ῥεῦμα μικρὸν, χρήσιμον.	22 63
2 40	N.	Κοκλασιμίτσα· πρ. δημ. καρποί καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	20 74
3	Δ. N.	Δαούτι· πρ. σῖτος, ἀραβόσιτος, οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	13 61
3	N. A.	Ἄνω Ξενιά· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. ὁ ἀνωτέρω.	13 63
3	N. A.	Κάτω-Ξενιά· πρ. τὰ ἀνωτ· 1 ποτ. ὁ ἀνωτ. 1 ῥεῦμα μικρὸν, χρήσιμον.	13 68
3	N. A.	Καλυβάκια· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ὁ ἀνωτ.	4 13
2 30	A. N.	Βάλακα· πρ. δημ. καρποί καὶ οἶνος· 1 ῥύαξ μικρὸς, 1 μικρὸν δάσος.	4 23

Ὡρ.	Δ.	Θισ.			Πληθυσμός	
					Οἰκ.	Κάτοικοι.
2		A. N.	Μπόρσι·	πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς χρήσιμος, 1 μέγα δάσος.		
2	15	N. A.	Κομποθέκλα·	πρ. τὰ αὐτά. 1 μικρὸς ρύαξ, 1 μικρ. δάσος.	11	65
2		N. A.	Κασνέσι·	πρ. ἀραβόσιτος· 2 ρύακες μικροί, 1 μικρ. δάσος.	7	32
ΔΗΜΟΣ ΠΗΝΕΙΩΝ.						4132
6		A. B.	Λουκόβιτσα ἄνω,	πρόην πρωτεύουσα καὶ ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ρεῦμα μικρὸν καὶ ἄχρηστον.	14	75
1	30	A. B.	Λουκόβιτσα Κάτω·	πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ρύαξ μικρὸς καὶ ἄχρηστος.	31	133
2		N. A.	Σιμόπουλον,	ἡ νῦν ἔδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποί· 1 ρεῦμα, 1 μικρὸν δάσος.	33	169
1		A. N.	Δελίμπαλη·	πρ. δημ. καρπ. 1 ρεῦμα ἄχρηστον.	11	94
1	15	A. N.	Μουσουλί·	πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	15	68
1		A.	Πιρί·	πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 2 ἔλη μικρά, 1 δάσος μικρόν.	7	29
1	15	Δ. B.	Βαλανίδι·	πρ. τὰ αὐτά. 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος, 1 μέγα δάσος.	24	89
1	15	B.	Ρουπακιά·	πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μικρ. δάσος.	11	46
1	15	Δ. B.	Σούλι·	πρ. τὰ αὐτά.	18	160
1	15	Δ. B.	Μπαλῆ·	πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ρύαξ ὡσαύτ.	15	565
1	30	B. Δ.	Ἰμάμ·	Τσαούση· πρ. ἀραβό-		

Ἄρ.	Λ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			σιτος, καλαμδόκιον καὶ οἶνος· 1 ποτ. 1 ῥύαξ μικρὸς καὶ χρή- σιμος.	24	103
1	B.	Δ.	Κολοκύθα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ῥύαξ ἄχρηστος.	11	35
2	B.	Δ.	Σκληροῦ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ αὐτός, 1 ῥύαξ ὁ αὐτός.	16	60
2	B.	Δ.	Μαρινάκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ αὐτός, 1 ῥύαξ ὁ αὐτός.	13	52
1	B.	Δ.	Δάμιζα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦ- μα μικρὸν ἄχρηστον.	21	103
1		Δ.	Καλαθᾶ· πρ. τὰ αὐτά.	13	63
30	B.	Δ.	Ἀἰλιάς· πρ. τὰ αὐτά· 1 μέ- γα δάσος.	24	124
20	N.	Δ.	Μπεζαῖτη· πρ. τὰ αὐτά.	34	134
2		N.	Νεοχώρι. πρ. σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος, βαμβάκιον· 1 ῥεῦ- μα μικρὸν, χρήσιμον.	10	45
2		N.	Λόπεσι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ μικρὸς, χρήσιμος.	12	50
1	30	N.	Μουζίκα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ μικρὸς, χρήσιμος.	18	97
1	40	N.	Δαφνιώτισσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον.	4	21
2	20	Δ. N.	Μπесеρέ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ὡς τὸ ἀνωτέρω, 1 μέγα δάσος.	15	73
1	5	N.	Κλεισούρα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, ἄχρηστος, 1 μέ- γα δάσος.	3	25
1	40	A. N.	Κούλογλι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μέγα δάσος.	37	177
2		A. N.	Δαγανά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος.	27	114
2	20	A. N.	Μπέχρου, ἐπὶ ὕψους 238 γαλλομέτρ. πρ. δημ. καρποί·		

Ὄρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			1 ποτ. χρήσιμος· 1 μικρὸς ῥύαξ.	14	53
3		A. N.	Γεροπέτρου· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. 1 ῥύαξ μικρὸς, χρήσιμος.	10	52
3	15	A. N.	Καρακασίμη· πρ. δημ. καρποί· 1 ποτ. 1 ῥύαξ μικρὸς καὶ χρήσιμος.	11	46
3	15	A. N.	Καρυά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ῥύαξ ὡς ἄνωτέρω.	23	121
3	15	N. A.	Καραγιούζι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον, 1 δάσος μικρὸν.	12	76
3		N. A.	Λουκά· πρ. δημ. καρπ. καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα μικρὸν, χρήσιμον, 1 δάσος μικρὸν.	15	71
3		A. N.	Ἀναζίρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον.	15	66
3		A. N.	Δάρα· πρ. δημ. καρποί· 1 ῥεῦμα μικρὸν, χρήσιμον.	12	58
3	15	N. A.	Σινούζι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα μικρὸν, χρήσιμον, 1 μέγα δάσος.	23	116
3		N. A.	Μπουρδάνου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον, 1 μέγα δάσος.	32	181
3		A. N.	Τατάραλη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μικρὸν, χρήσιμον, 1 μέγα δάσος.	28	165
2	30	A. N.	Καλοπαιδί· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μέγα δάσος.	10	43
2	40	N. A.	Σκλίθα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μικρὸν καὶ ἄχρηστον, 1 μέγα δάσος.	17	77
1	45	N. A.	Χατζῆδες, Καλύβια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς καὶ χρήσιμος.	5	37

Ἱερ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
3		N. A.	Μποκοβίνα· πρ. δημ. καρ- ποί· 1 ποτ. μικρὸς καὶ ἄχρη- στος, 1 μικρὸν δάσος.	19	109
2	50	A.	Χαλαμπρέζα· πρ. σῖτος καὶ ἀραβόσιτος· 3 ρεύματα μικρὰ, ὧν τὸ 1 χρήσιμον.	12	60
2	30	B. A.	Κακαροῦκα· πρ. σῖτος, κα- λαμβόκιον, οἶνος καὶ ἔλαιον· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ρύαξ ὡσαύ- τως, 1 μικρὸν δάσος.	11	45
2	30	B. A.	Βάλμι· πρ. σῖτος, ἀραβό- σιτος καὶ ἔλαιον· 1 ποτ. χρή- σιμος, 1 ρύαξ ἄχρηστος, 1 μικρὸν δάσος.	14	70
2	30	A.	Μαζαράκι· πρ. σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος, καλαμβόκιον καὶ οἶνος· 2 ρεύματα μικρὰ καὶ ἄχρηστα, 1 μικρὸν δάσος.	19	93
1	45	A.	Λάτα· πρ. σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος, 2 ρύακες ὡσαύτως, 1 μέγα δάσος.	29	121
1	45	A. B.	Ἀγραπιδοχώρι. Ἐν μικρᾷ ἀποσάσει πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν ὑπάρχουσιν ἐρείπια. Μετόχιον Μονῆς Δίβρης.	34	141
			ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΠΕΙΑΣ.		5291
10		B. A.	Δίβρη, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 4 ρύακες μικροὶ καὶ ἄχρηστοι, 1 σχολεῖον Ἑλλη- νικὸν καὶ ἕτερον δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως καὶ δα- σονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.	335	1374
1	45	B. A.	Μοστενίτσα· πρ. τὰ αὐτά·		

Ἰρ. Α. Θισ.			Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
		3 ποταμοί, 3 ρεύματα χρήσιμα, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸν δάσος. Μεταξὺ Δίβρης καὶ Μοστενίτης ὑπάρχει ὄρος ἔχον ὕψος 1467 γαλλομέτρ.	74	390
1	30	A. B. Νουσᾶ πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μικρὸν δάσος.	103	586
3		A. B. Ποριτσόν πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς ὁ ἀνωτέρω· 1 μικρὸν δάσος.	21	84
3		A. B. Γερμουτσάνι πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ ἀνωτ. 1 μικρὸν δάσος.	56	203
2	30	B. Βερβινή πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ ἀνωτ. 1 μικρὸν δάσος.	67	420
1	30	B. Δ. Τσιπιανά πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον, 1 μικρὸν δάσος.	63	312
1	15	N. Δ. Κερτέζα πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα μικρὸν καὶ ἄχρηστον.	27	167
3		N. Δ. Κακοτάρι πρ. τὰ αὐτὰ καὶ καλαμβόκιον καὶ σίκαλη· 1 ποτ. μικρὸς, ἄχρηστος, 1 δάσος ἐκτεταμένον.	20	130
2	30	Δ. N. Ἀνδρόνι πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα, 2 ρύακες μικροὶ, χρήσιμοι, 1 δάσος ἐκτεταμένον.	69	366
2	45	Δ. N. Κούμανι πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. μέγας, χρήσιμος, 1 δάσος ἐκτεταμένον.	98	524
3	30	Δ. N. Γιάρμενα πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ρύαξ μικρὸς καὶ χρήσιμος, 1 δάσος μέγα.	30	208
3		Δ. N. Κλεντιά πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. 2 ρύακες ἄχρηστοι, 1 δάσος μέγα.	30	152
4		N. Δ. Ἀγία Ἄννα πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 2 ρύακες ἄχρηστοι, 1		

Ὄρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

			δάσος μέγα. Ἐνταῦθα ὑπάρχει σταθμός τελωνειακός.	27	119
4	N. Δ.		Μπεντένι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 2 ῥύακες ὡς ἀνωτέρω, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως.		
			ΔΗΜΟΣ ΩΛΕΝΟΥ.		2716
3 30	B. A.		Λαντσόη, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, ὄσπρια, οἶνος καὶ σῦκα· 1 ποταμὸς μικρὸς χρή σιμος, 6 ρεύματα, 1 μικρὸν ἔλος, δάση ἐκτεταμένα· 1 σχο λεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	78	331
1 15	B. A.		Χελιδόνι· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ προσέτι ἀμύγδαλα, κεράσια ἔλαιον· 1 ποτ. χρήσιμος, 4 ῥεύματα ἄχρηστα, δάση ἐκτε ταμένα.	72	330
2 30	B. A.		Μπάστα· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ καρύδια· 1 ποτ. χρήσιμος, 2 ῥεύματα μικρά, δάση μικρά.	27	129
2	B. A.		Καλολετση· πρ. τὰ ἀνωτ. ποτ. καὶ ρεύματα τὰ τοῦ ἀνω τέρου χωρίου, δάση μεγάλα.	52	273
1 15	B. A.		Πέρσενα· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ῥεύμ. μικρά, χρήσιμα, δάση μετρίας ἐκτάσεως.	29	165
1 30	A. B.		Γούμερον· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. 3 ρεύματα ἄχρηστα, δάση μεγάλα.	73	244
1 30	B.		Μουζάκι· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ προσέτι σῦκα καὶ ἄλλαι τινὲς ὀπώραι· 1 ποτ. μέγας καὶ χρή σιμος, 10 ρεύματα μικρά, 2 ἔλη μεγάλα, δάση μεγάλα.	30	146

ᾠρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
1	30	Δ. Β.	Κουτσοχέρα, πλησίον μον. τοῦ Προφ. Ἡλιοῦ· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 μικρὸς ποτ. χρήσιμος, 2 ἔλη μεγάλα, δάση μεγάλα.	21	104
2		Δ. Β.	Ρετεντοῦ πρ. τὰ ἄνωτ. καὶ προσέτι βαμβάκιον καὶ ἔλαιον· 1 ποτ. μικρὸς, 1 ρεῦμα μικρὸν, ἀμφοτέρα ἄχρηστα, 1 ἔλος μικρὸν, 1 δάσος μικρόν.	27	115
1	15	Β. Δ.	Σῶπι· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μέγα ἔλος, 1 μικρὸν δάσος.	21	111
1		Δ. Β.	Καράτουλα· πρ. τὰ ἄνωτ 1 ποτ. 1 ρεῦμα μικρὰ καὶ ἄχρηστα, 1 λίμνη μεγάλη, δάση μεγάλα.		
	40	Β. Δ.	Ἀρβανίτι· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. ἄχρηστος, 3 ρεύμ. χρήσιμα, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως.	25	117
	30	Δ.	Λάνθη· πρ. τὰ ἄνωτ. πλὴν ἐλαίου· 1 πότ. 2 ρεύμ. μεγάλα ἄχρηστα.	54	305
1		Β.	Ὠλενα· πρ. τὰ ἄνωτ. καὶ προσέτι ἔλαιον, σῦκα, ἀμύγδαλα καὶ κεράσια· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος, 1 ρεῦμα μικρόν, ἄχρηστον, δάση μεγάλα.	32	173
			ΔΗΜΟΣ ΟΛΥΜΠΙΩΝ.		5345
6		Β. Α.	Δοῦκα· προϊόντα δημητρια κοὶ καρποὶ, οἶνος, κεράσια καὶ καρύδια· 2 ρεύματα μικρὰ, ἄχρηστα, 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	70	355
	30	Δ. Β.	Μηλιαῖς· πρ. δημ. καρποὶ		

ὄρ.	Α.	Θ.σ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον.	27	125
30	N. A.		Δάλα· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος, κεράσια καὶ καρύδια· 3 ῥεύματα μικρὰ, ἄχρηστα.	16	95
30	N. A.		Λάσδικα πρ. δημ. καρποί· 2 ῥεύματα ὡς ἄνωτ. 1 μέγα δάσος.	8	36
30	N. A.		Πόθου· πρ. δημ. καρπ. καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα ὡς ἄνωτ. 1 μέγα δάσος.	19	110
2	Δ. N.		Βύλιζα· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποταμὸς, 4 ῥεύματα, χρήσιμα, 1 μέγα δάσος.	38	219
2	Δ. N.		Μοράκα· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. ἄχρηστος, 3 ῥεύμ. χρήσιμα.	35	195
2 45	A. N.		Λούβρου· πρ. ἀραβόσιτος, σῖτος καὶ οἶνος· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ῥεῦμα μικρὸν, χρήσιμον, 1 μέγα δάσος.	30	147
3 15	Δ. N.		Φλόκα· πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον καὶ οἶνος· 1 μικρὸν δάσος.	50	279
3 15	Δ. N.		Δροῦβα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος.	23	108
1 15	Δ. N.		Στραβοκέφαλον· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. μικρὸν, ἄχρ. 1 μέγα δάσος.	16	88
1 40	N. A.		Νεμοῦτα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. 4 ῥεύματα, ὅλα χρήσιμα, 1 μέγα δάσος.	122	649
1	A.		Δάρδιζα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος 1 μέγα δάσος.	24	147
4	N. Δ		Στρέφι, ἐπὶ λόφου ἔχοντος ὕψος 156 γαλλομέτρων· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. ἄχρηστοι.	100	448

Ἔρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
4		N. Δ.	Σμύλεια· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. χρήσιμος, 5 ῥύακες ἄχρηστοι.	58	360
3		N. Δ.	Πουρνάρι· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα μικρὸν, χρήσιμον, 1 δάσος μικρὸν.	29	139
3		N. Δ.	Μπροῦμα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μέγα δάσος.	63	259
3		A. N.	Ἀσπρασπήτια· πρ. δημητρ. καρποὶ καὶ οἶνος· 2 ποτ. χρήσιμοι ἐν μέρει, 1 μέγα δάσος.	75	315
2	50	A. N.	Λαγάτουρα· πρ. δημ. καρποὶ· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μέγα δάσος.	12	68
2		A. N.	Λυκούρεσι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μέγα δάσος.	20	123
3		N. Δ.	Πλάτανος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μέγα δάσος.	70	375
3		N. Δ.	Κρεκούκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ῥεῦμα ὡσαύτως, 1 μικρὸν δάσος.	80	445
2	40	N. Δ.	Καυκηνιά· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥεῦμα ἄχρηστον.	28	110
1	30	N. Δ.	Καζάνι· πρ. δημ. καρποὶ· 2 ῥεύματα ἄχρηστα, 1 μέγα δάσος.	8	64
ΔΗΜΟΣ ΜΥΡΤΟΥΝΤΙΩΝ.				3996	
7		B. Δ.	Λεχαινά, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακῶν καρποὶ, βαμβάκιον, σταφῖς καὶ ὄσπρια· 8 ῥύακες μέτριοι, ἄχρηστοι, 3 ἔλη μικρά, 1 δάσος μικρὸν· 1 σχολεῖον δημο-		

Ὄρ.	Λ.	Θεσ.	Πληθυσμός.	Οίκ.	Κάτοικοι.
			τικόν Β'. τάξεως καὶ δασονο- μεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.	292	1212
1		A. N.	Ἀνδραβίδα· πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν σταφίδος· 1 ῥύαξ, 4 χεί- μαρροι ὧν ὁ εἰς χρήσιμος.	135	575
1		N. Δ	Σουλεῖμάναγα· πρ. τὰ ἀνω- τέρω· 3 ῥύακες ὧν ὁ εἰς χρή- σιμος, 2 μικρά ἔλη.	73	352
1	30	N.	Καβάσιλα, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. τῆς Γαστούνης· πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν σταφίδος· 1 ποτ. ἄχρηστος.	26	269
	45	N.	Καβασιλάκι, ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως· πρ. δημ. καρπ. βαμ- βάκιον, λινάριον καὶ ὄσπρια· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ῥύαξ χρήσιμ.	7	30
1	15	A. N.	Μπράτι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 2 ῥύακες χρή- σιμοι.	23	77
1	30	N. A.	Τραγανόν· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ σταφίς· 1 ῥύαξ χρήσιμος.	52	214
2		N. A.	Μαρκόπουλον· πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν σταφίδος· 1 ποτ. ἄχρη- στος, 1 ῥύαξ χρήσιμος, 1 ἔλος μικρόν.	14	51
2		N. Δ.	Τρουμπές· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ χρήσιμος.	9	32
2		Δ. N.	Καρδιακάυτη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος.	25	86
1	40	N. Δ.	Νεοχώρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ μικρὸς καὶ χρήσιμος, 2 ἔλη μικρά.	20	85
1		Δ. N.	Στρούσι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥύακες ἄχρηστοι, 1 ἔλος.	25	105
1		B. A.	Ῥετούνι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥύα- κες ἄχρηστοι.	17	56
3		Δ.	Κυλλήνη ἢ Γλαρέντσα· πρ.		

Ἡρ.	Δ.	Θιτ.		Πληθυσμός.	
				Οικ.	Κάτοικοι.
			τὰ αὐτά· 2 ῥύακες ἄχρηστοι, 1 ἔλος μικρόν, 1 λιμνή.	16	49
1	30	Δ. Ν.	Καλύβια· πρ. τὰ αὐτά. 1 ποτ. 1 ῥύαξ μικρὸς, ἄχρηστος, 1 ἔλος μικρόν.	15	61
2		Ν. Δ.	Μάχου· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥύα- κες ἄχρηστοι.	8	42
2		Ν. Δ.	Βρανᾶ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ ἄχρηστος.	10	42
2		Ν. Δ.	Λυγιά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ ἄχρηστος.	7	35
2		Ν. Δ.	Κάστρον· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ ἐλαῖται· 10 ῥύακες μικροὶ καὶ ἄχρηστοι, 1 μικρόν ἔλος.	42	196
1	30	Δ. Ν.	Βαρθολομιδὸν, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. τῆς Γαστούνης· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ σταφίς καὶ ἐλαιόδενδρα· 1 ποτ. χρήσιμος, 3 ῥεύματα, ἄχρηστα, 1 ἔλος μετρίου μεγέθους.	152	413

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ.

Διαιρείται εἰς ἑνέα Δῆμους = Καλαβρύτων, Κλειτορίας, Καρπινῆς, Νωνάχιδος, Ψωφίδος, Φελλόης, Λαπιθῶν, Ἀροανσίας καὶ Κραθίδος, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 40,480.

Տր. Ա. Ես.

Πληθ. κατὰ τὸ 1851.

		Οἰκ.	Κάτοικοι.
			6391
		ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ (1).	
38	N. Δ.	Καλάβρυτα κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου, πλησίον πρὸς δυσμὰς πηγαὶ τοῦ ποτ. τῶν Καλαβρύτων (Βουραϊκοῦ), πρὸς ἀνατολὰς λείψανα ἀρχαίου φρουρίου ἐπὶ ὕψους 1190 γαλλομέτρων· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί· 1 ποταμὸς, 3 ῥυάκες μικροὶ, χρήσιμοι, 1 ῥεῦμα, 1 μέγα ἔλος, 2 μικρὰ δάση· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον δύο διδασκάλους Α' καὶ Γ'. τάξεις καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεις. Εἰς Καλάβρυτα ὑπάρχει ἐφορεία οἰκονομικὴ καὶ ταμεῖον ἀμφοτέρω Β'. τάξεις καὶ δασονομεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον.	250
45	Δ. Β.	Βυθωκά· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια· 1 ποτ. βλάπτων τοὺς ἀγρούς, 10 ῥυάκες μικροὶ, χρήσιμοι, 2 ῥεῦμα, 1 μέγα ἔλος, 1 ἀξιόλογον δάσος.	1134 127
			605

(1) Οἱ ποτὲ δύο θῆμοι Καλλιφωνίας καὶ Σουδεῶν, συνεχωνεύθησαν εἰς τὸν τῶν Καλαβρύτων καὶ ἀποτελοῦσιν οἱ τρεῖς συνάμα τὸν ἐξῆς ἀριθμὸν τῶν κατοίκων 6,391.

Ὀρ.	Α.	Θετ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1		A.	Βραχινί· πρ. δημ. καρποί· 1 ρεῦμα, ἄχρηστον.	136	640
1	30	B. A.	Σούβαρδον· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μικρόν.	58	335
	45	A. N.	Κραστικοί· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. βλάπτων τὸ πεδῖον, 1 ἔλος ἐκ στρεμάτων 200 ὡς ἐγγιστα, 1 μικρὸν δάσος.	26	117
		B. Δ.	Καλύβια Βυσωκᾶ.		
1	30	A. N.	Σουδενά·		
1	45		Θεοτόκη ὁ Ἅγιος Βασίλειος.		
2		N.	Χαμάκος.		
2		N.	Σιγαῦνι.		
2	30	A. N.	Δούνιστα.		
2		A. N.	Χαρακτενοῦ.		
2	30	N. Δ.	Κέρτεζη.		
2		A. N.	Σαβανός.		
3		N. Δ.	Συρμπάνι.		
2		A. N.	Κάνδαλος.		
2		A. N.	Λαγυβούνι.		
		N. Δ.	Κούβελος.		
		N. Δ.	Μονὴ Ἀγίας Λαύρας, δια- τηρουμένη.	1	30
ΔΗΜΟΣ ΚΛΕΙΤΟΡΙΑΣ.					6027
5		A. N.	Μάζι· ἔδρα τοῦ δήμου, ἐπὶ ὕψους 1209 γαλλομέτρων· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποταμός, 1 ρύαξ, χρήσιμος, δάση ἐκ μεγάλων ἐλατῶν· 1 σχολεῖον δημοτικὸν B' τάξεως.	140	652
2	30	N.	Παγκράτι· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 2 ποτ. χρήσιμοι, 1 ἔλος μι- κρόν, 1 δάσος ἐξ ὀλίγων δρυῶν καὶ ἐκ πρίνων.	108	521

ὕψ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
	45	N. Δ.	Κάνι· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 δά- σος πρίνων.	18	168
1		N. Δ.	Βρόστενα· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος πρί- νων.	36	151
1		N. Δ.	Κλείτορος· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. 1 ῥύαξ χρήσιμος, 1 δά- σος δρυῶν.	31	150
1		Δ. N.	Ἅγιος Νικόλαος· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος ἐκ πρίνων καὶ δένδρων χρηστών.	16	96
2		N. Δ.	Κόκοβα· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ἔλος, 1 μικρὸν δάσος δρυῶν.	53	309
2	45	N.	Λυκούρια· πρ. τὰ ἄνωτ. 2 ποτ. χρήσιμοι, 1 ῥύαξ ὡσαύ- τως, 1 δάσος ἐξ ἐλατῶν καὶ κέδρων.	188	925
1	30	Δ. N.	Τσορατᾶ· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 δάσος ἐκ δρυῶν καὶ πρίνων.	56	286
	45	N. Δ	Καρνέσι· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ῥύαξ χειμαρρῶδης, 1 δάσος ἐκ δρυῶν καὶ ὀλίγων πρίνων.	125	550
1		Δ.	Καστριά· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 δάσος ἐκ πρίνων.	27	141
1		Δ. N.	Ἀρπουνα· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. 1 μέγα δάσος ἐλατῶν.	47	242
1		N. Δ.	Καστέλι· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. μικρὸς, 2 χεῖμαρροι, 1 δάσος ἐξ ὀλίγων δρυῶν καὶ ἐκ πρίνων.	26	152
1	30	Δ. N.	Κρινόφυτα· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. 1 δάσος πρίνων.	56	282
1	30	Δ. N.	Φίλια· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ἔλος ἐθνικὸν 300 περίπου σρεμάτων, 1 δάσος ἐκ πρίνων καὶ ὀλίγων δρυῶν.	135	678

Α. Θ.σ.	Πληθυσμός.	Οίκ.	Κάτοικοι.
1 Δ. Ν.	Πλανιτέρου· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. 1 μέγα δάσος ἐλατῶν.	55	385
1 Ν. Δ.	Μαστίτσι· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ῥύακες χρήσιμοι, 1 δάσος δρυῶν.	73	356
	Βύλτος.		
	Παλαιοντάρα.		
	Μακρόλογκος.		
	Καλύβια Κόκοθας.		
	Ζευγαλατιόν.		
N. Δ.	Ἅγιος Θεόδωρος.		
	Κράβαρι.		
	Κερασιά.		
	Τουρλάδα.		
	Ἅγιος Νικόλαος.		
	Μονὴ Ἀγίου Ἀθανασίου διατηρουμένη.		
	ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΠΙΝΗΣ (1).		5320
2 Β.	Κερπινὴ κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὅσπρια, μετάξιον, οἶνος· 2 ῥεύματα μικρά, χρήσιμα· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως.	206	974
45 Ν. Α.	Ῥωγοί· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	100	455
2 Β. Α.	Ζαχλωροῦ· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μικρὸν δάσος.	79	407
2 Β. Α.	Μέγα Σπήλαιον, μονὴ διατηρουμένη· 15 ῥεύματα χρήσιμα	1	191

(1) Οἱ δύο δῆμοι Κερπινῆς καὶ Σελληνός συνενωθέντες, ἀποτελοῦσιν ἤδη ἓνα μόνον γνωριζόμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα δῆμος Κερπινῆς· καὶ οὗτος μὲν ἐπερατοῦτο εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον, ὃ ἐκ τῆς Σελληνός ἤρχετο ἀπὸ τοῦ χωρίου Πετακιῶν. Περιεῖχον δὲ κατοίκους ὃ μὲν τῆς Κερπινῆς 2,040, ὃ δὲ τῆς Σελληνός 3,415· σήμερον δὲ ὁ δῆμος οὗτος περιέχει κατοίκους 5,320.

Ὅρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
2	30	B. Δ.	Πετσακοί· πρ. δημ. καρποί καὶ οἶνος· 1 ποτ. μικρὸς χρέ- σιμος.	120	828
3	15	B. Δ.	Λαπαναγοί· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. χρήσιμος.	121	681
1	30	Δ. B.	Κλαπατσούνα· πρ. τὰ ἀνω- τέρω· 1 ποτ. ὡς ἀνωτέρω.	113	605
1	30	B. A.	Δουμενά· πρ. τὰ ἀνωτ.	106	514
1	30	B.	Βυλιθίνα· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ρεύματα ἄχρηστα.	71	354
1	30	B.	Δίγελ· πρ. τὰ ἀνωτ.	25	125
2		B. Δ.	Βάλτσα· πρ. τὰ ἀνωτ.	47	245
2	30	Δ.	Κυρίτσοβα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 μικρὸς ρύαξ.	24	141
2		Δ. B	Παντελεήμων· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ρύαξ.	13	78
2	45	B. Δ.	Μονὴ Μακελαρίτισα.	1	14
ΔΗΜΟΣ ΝΩΝΑΚΡΙΔΟΣ (1).					5075
5	30	N. Δ.	Ἁγία Βαρβάρα, πρώτη ποτὲ ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δη- μητριακοὶ καρποὶ, οἶνος κερά- σια, κάσταν· μῆλα, καρύδια καὶ ἄλλα· 2 ρύακες χρήσιμοι· 2 ρεύματα ὡσαύτως· 1 δάσος ἐξ ἐλατῶν καὶ πευκῶν.	125	525
	45	Δ.	Σόλος, δευτέρα ἔδρα τοῦ δήμου· πρ. τὰ ἀνωτ. 4 ρύα- κες ὧν οἱ 2 χρήσιμοι, 4 ρεύ- ματα.	125	605
	30	N.	Ζαροῦχλα, τρίτη ἔδρα τοῦ δήμου, ἡ ἐνεστῶσα· πρ. τὰ		

(1) Ἐπειδὴ ὁ δῆμος ὕψος μετέβλε κατὰ καιροὺς τρία πρωτεύοντα
χωρία καὶ τρεῖς ἔδρας, αἱ ἀποσάσεις αὐτῶν λογίζονται ἀπὸ τῆς πρώτης
ἔδρας, τῆς Ἁγίας Βαρβάρας.

Ὅρ.	Α.	Θισ.		Πλῆθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ἀνωτέρω, 2 ποτ. χρήσιμοι, 2 ρύακες, 2 ρεύματα· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.	145	694
1	30	Β. Δ.	Μεσορούγι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ρύαξ ὡσαυτ. 4 ρεύματα ὡσαυτ.	136	746
1		Β. Δ.	Περιστέρα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρύακες χρήσιμοι 4 ρεύματα ὡσαύτως.	185	865
1	30	Δ. Β.	Βουνάκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ χρήσιμος, 4 ρεύματα ὡσ.	44	246
1		Δ. Β.	Χαλκιάνικα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρεύματα χρήσιμα.	92	484
1	30	Δ. Β.	Αγρίδι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ χρήσιμος, 4 ρεύματα.	64	353
ΔΗΜΟΣ ΨΩΦΙΔΟΣ.					3331
7	30	Ν. Δ.	Λειβάρτζι, ἔδρα τοῦ δήμου· πρεῖόντα δημητριακοὶ καρποί, καπνὸς καὶ οἶνος· 2 ποταμοὶ χρήσιμοι· 1 σχολεῖον δημοτι- κὸν Β'. τάξεως.	245	1350
2		Α. Β.	Λεχούρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μέτριος.	141	709
1	30	Δ.	Κεράσσοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὡς ὁ ἀνωτέρω.	17	76
1	30	Ν.	Χόζοβα· πρ. τὰ αὐτά.	17	102
2		Ν. Δ.	Μορόχοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μέτριος, 1 μικρὸν δάσος.	34	173
2	30	Α. Ν.	Βερσίτσι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. μέτριοι, 1 μικρὸν δάσος.	100	555
1		Ν.	Δεχούνη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ρύαξ, 1 μικρὸν δάσος.	28	127
3		Α. Ν.	Ἀλάστενα· πρ. τὰ αὐτά.	39	239
3		Α. Ν.	Λόπεσι· πρ. τὰ αὐτά.	11	46

Ἰ.ρ.	Λ.	Θεσ.		Πλῦθοςμός.	
				Ο'κ.	Κάτοικοι.
			Λειβάδι, (Καλύβια). Σηλίτσα, (Καλύβια). N. A. Μετόχιον τῆς μονῆς Ἀγίου Θεοδώρου.		
			ΔΗΜΟΣ ΦΕΛΛΟΗΣ.		2883
7	30	B. A.	Σβυροῦ, πρώην ἐδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος καὶ ἐλαιον· 1 ποταμὸς χρήσιμος.	46	136
2	45	N. A.	Σελιάνα, ἡ ἐνεστῶσα ἐδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημη- τριακοὶ καρποὶ, ὅσπρια· 1 ποτ. 3 ρύακες μέτριοι.	116	590
2		N.	Περθώρι· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος· 1 ποτ. χρήσ. 1 δάσος.	96	524
2		Δ. N.	Ῥάχοβα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῤεύμα χρήσιμον.	116	563
1		N. Δ.	Βελᾶ· πρ. τὰ ἀνωτ· 4 πο- ταμίσκοι.	73	378
1	15	A. N	Συνεβρόν· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῤεύματα.	32	173
	40	B. A.	Βεργουβίτσα· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῤεύματα.	71	436
			Μονὴ Ἀγίων Ἀποστόλων, διατηρουμένη.	1	11
			ΔΗΜΟΣ ΛΑΠΙΘΩΝ (1).		4304
2	30	N. Δ.	Μάνεσι, ἐδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος· 1 δάσος μικρότατον· 1 σχολεῖον δημοτ. Β'. τάξεως.	41	208

(1) Ὁ δῆμος Βλασίας συνεχωνεύθη εἰς τὸν τῶν Λαπιθῶν, καὶ οἱ κάτοικοι τῶν δύο συνάμα συμπερισοῦνται ἤδη ὡς ἀνωτέρω.

Ὀρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1	30	N. A.	Κούτελη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μέτριον, χρήσιμον.	97	509
1	15	A.	Κούβελος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα ὡς ἀνωτέρω.	5	32
1	30	A. B.	Νεοχώρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	8	36
2	15	A. B.	Γουμένιτσα Ἄνω καὶ Κάτω· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς μέ- τριος, χρήσιμος, 2 ῥεύματα ὡσαύτως.	120	687
1	30	A. B.	Λαπάτα· πρ. τὰ αὐτά.	10	67
1	30	A. B.	Τρακλίστρα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα μέτριον, χρήσιμον, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως.	30	168
1	30	A.	Ἀσάνι· πρ. τὰ αὐτά.	21	123
1	15	N. A.	Μπούμπουκα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	24	123
1	30	A. B.	Σαραδί· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	12	60
1	30	A. B.	Φλάμπουρα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ῥεῦμα ὡσαύτως.	22	145
2	30	B. Δ.	Γκέρμπεσι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥεύματα ἄχρηστα.	21	111
2	15	B. Δ.	Καρούσι· πρ. τὰ αὐτά· 3 ρύακες ἄχρηστοι.	28	178
2	15	A. B.	Μποτιάδες καὶ Μουρίκια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μέτριος, χρήσιμ. 1 μικρ. δάσος, δρυῶν.	61	350
1	30	N. Δ.	Βλασία Ἄνω· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 2 δάση εἰς θέσιν Μουργίλαις καὶ εἰς θέσιν Φροξυλιὰν περιέχοντα ἐλάτους μετρίου μεγέθους.	127	667
1	45	N. Δ.	Βλασία Κάτω· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 2 δάση ἐλατῶν.	105	558

ἄρ.	λ.	Θισ.		Πληθυσμός.
				Οἰκ. Κάτοικοι.
2	30	N. Δ.	Δομέςιχα' πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	27 137
		N. Δ.	Ἄγιος Βλάσιος.	
			Μακρίκια.	
		N. Δ.	Μονὴ Ἀγίου Νικολάου, διατηρουμένη.	
			ΔΗΜΟΣ ΑΡΟΑΝΕΙΑΣ.	4783
6		Δ. Ν.	Σοποτόν καὶ Χόβολι, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 2 ποταμοί· 2 σχολεῖα, τὸ μὲν Ἑλληνικόν, τὸ δὲ δημοτικόν, ἀμφοτέρω B'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.	280 1226
2	45	N.	Στρέζοβα' πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	228 1075
3		Δ. Ν.	Νάσια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ.	66 234
2	45	Δ. Ν.	Σκούπι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ.	107 492
1	30	N. Α.	Μαμαλοῦκα· πρ. τὰ αὐτά.	32 148
3		Δ. Ν.	Βεσίνι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ.	45 237
		Α. Ν.	Τσαρούχλι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	38 154
2		B.	Ἀναστάσοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	57 244
2		Δ. Β.	Δεσινόν· πρ. τὰ αὐτά.	64 296
1	30	B. Δ.	Δροβολοβόν· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποταμοί.	22 108
1	30	B. Δ.	Καμινιάνοι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	37 163
2		B. Δ.	Ἀγρίδι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	82 364
2		B. Δ.	Μονὴ Ἀγίων Θεοδώρων διατηρουμένη.	1 30
			Μοναὶ Φανερωμένης καὶ Εὐαγγελιστρίας, διαλελυμένοι.	

Ἦρ.	Α.	Θεσ.	ΔΗΜΟΣ ΚΡΑΘΙΔΟΣ.	Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
					1966
6	B. A.		Ποταμιά Κάτω, ἔδρα τοῦ δήμου· προΐόντα δημητριακοὶ καρποί· 1 ποταμὸς ἄχρηστος.	93	467
1	B. A.		Ποταμιά Ἄνω· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	66	363
1	N.		Τσιβλός· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς ὡς ἄνωτέρω.	63	295
1	30	N.	Σιλίβενα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς ὡς ἄνωτέρω.	37	228
2	A.		Βαλιμή· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥύακες.	100	594
	A. B.		Καλύβια Ποταμιάς καὶ Βούτσιμες.		
	B.		Πλάτανος.		
	A. B.		Καλύβια Σιλίβενιώτικα.		

ΑΡΓΟΛΙΑ.

Η ΑΡΓΟΛΙΣ γενικῶς θεωρουμένη περιλάμβανε τὴν κυρίως Ἀργολίδα, τὴν Κορινθίαν, τὴν Ἐπιδαυρίαν, τὴν Τροιζηνίαν, τὴν Ἑρμιονίδα, τὴν Σικυωνίαν, τὴν Φλιασίαν, τὴν Κυνουρίαν καὶ τὰς περίξ νήσους, Αἴγινα, Καλαυρίαν, Ὑδρέαν, Ἀπεροπίαν, Τρίκρανα, Ἀριστεράν, Τιπάρηνον, Ἐφυραν, Πιτυοῦσαν, Ἀλιοῦσαν καὶ ἄλλας μικράς· ἀπετέλει δὲ ἡ Ἀργολίς Χερσονήσον κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ ὠρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τοῦ Μυρτώου πελάγους καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Η ΚΥΡΙΩΣ ΑΡΓΟΛΙΣ.

Ἡ κυρίως ΑΡΓΟΛΙΣ ἢ καὶ ΑΡΓΕΪΑ λεγομένη περιγράφουσα τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, εἶχε κατ' ἀνατολὰς τὴν Ἐπιδαυρίαν, κατ' ἄρκτον τὴν Κορινθίαν καὶ τὴν Σικυωνίαν, κατὰ δυσμὰς τὴν Φλιασίαν καὶ τὴν Κυνουρίαν καὶ κατὰ μεσημβρίαν τὸν Ἀργολικὸν κόλπον. — Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀργολίδος ἦσαν ἄνθρωποι ἀγροῖκοι, ζῶντες ὡς ἀκατέργαστα τέκνα τῆς φύσεως, ἕως ὅτου ὁ Ἰναχος ἐλθὼν μετ' ἀποικίας ποιμένων ἐξ Αἰγύπτου, ἢ, κατὰ τινας, ἐκ Φοινίκης, καὶ συνοικίσας τὴν χώραν ταύτην, ἐβασίλευσεν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ὠνόμασε τὸν ἐκεῖσε ῥέοντα ποταμὸν ἀφ' ἑαυτοῦ Ἰναχον καὶ

ἔθυσε τῇ Ἥρᾳ· καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἰνάχου οὐδεὶς λόγος λέγεται περαιτέρω. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν Φορωνεὺς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὃς συνήγαγε πρῶτος εἰς κοινωνίαν τοὺς ἕως τότε σποράδην οἰκοῦντας ἀνθρώπους, καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ κατὰ πρῶτον ἡθροίσθησαν ὠνομάσθη ἄστὶ Φορωνικόν (1). ἔσχε δὲ γυναῖκα ὁ Φορωνεὺς Κερδῶ (2), καὶ υἱὸν Κᾶρα βασιλεύσαντα εἰς Μεγαρίδα (3). Διεδέχθη δὲ τὸν Φορωνέα ὁ θυγατρίδους αὐτοῦ Ἄργος καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἔλαβε καὶ ὁ τόπος τὸ ὄνομα· ἐπειτα ἀλληλοδιαδόχως Πείραιος καὶ Φόρβας οἱ Ἄργου, Τριόπας ὁ Φόρβαντος, Ἰάσος καὶ Ἀγήνωρ οἱ Τριόπα, Κροτωπὸς ὁ Ἀγήνορος, Σθενέλας ὁ Κροτωποῦ καὶ Γελάνωρ ὁ Σθενέλου. Βασιλεύοντος δὲ τοῦ Γελάνωρος, κατέπλευσεν ἀπ' Αἰγύπτου ὁ Δαναὸς καὶ ἐκβαλὼν τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀγήνορος, ἤρπασε τὴν βασιλείαν, καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσε Λυγκεὺς ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ· διμερίσθησαν δὲ μετὰ ταῦτα τὴν βασιλείαν Προῖτος καὶ Ἀκρίσιος οἱ Ἄβαντος τοῦ Λυγκέως, καὶ ὁ μὲν Ἀκρίσιος κατέμεινεν ἐν Ἀργεῖ, ὁ δὲ Προῖτος ἔσχε τὸ Ἡράτειον καὶ τὴν Μίδειαν καὶ τὴν Τίρυνθα καὶ πάντα τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀργείας. Μαθὼν δὲ μετὰ καιρὸν ὁ Ἀκρίσιος ὅτι ὁ ἐγγόνος αὐτοῦ Περσεὺς ἔζη καὶ ἐφημίζετο ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι, καὶ φοβηθεὶς τὴν πρόρρησιν τοῦ χρησμοῦ ὅτι ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ ὑπὸ τοῦ θυγατρίδου αὐτοῦ, ἔφυγεν εἰς Λάρισσαν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ· ἀλλ' ὁ Περσεὺς θέλων μετ' ἐπιμονῆς νὰ ἰδῇ τὸν πατέρα τῆς μητρὸς καὶ νὰ δεξιωθῇ αὐτὸν διὰ λόγων καὶ ἔργων χρηστῶν, ἦλθε παρ' αὐτὸν εἰς Λάρισσαν καὶ ὡς ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν καὶ πρῶτος εὐρετῆς τοῦ δίσκου ἐπιδεικνύων τὴν κατὰ τοῦτο ἐπιτηδείότητα αὐτοῦ εἰς πάντας, ἔλαχε κατὰ συμβεβηκὸς καὶ

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 15. (2) Αὐτ. κ. 21. (3) Πaus. Ἀττ. κ. 39.

ἐφόνευσε τὸν πάππον αὐτοῦ διὰ τοῦ δίσκου· ἐπιστρέψας δὲ εἰς Ἄργος καὶ αἰσχυνόμενος νὰ βασιλεύσῃ ἐκεῖ διὰ τὸν φόνον, ἔπεισε Μεγαπένθη τὸν Προίτου νὰ ἀνταλλάξωσι τοὺς τόπους αὐτῶν, καὶ οὕτω παραλαβὼν τὴν ἐπικράτειαν ἐκείνου, ἔκτισεν ἐκεῖ τὰς Μυκῆνας (1). Διεδέχθη δὲ τὸν μὲν Περσέα ὁ Σθέnelος, τὸν δὲ Σθέnelον ὁ Εὐρυσθεὺς ὃς καταδιώκων τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Ἡρακλῆν, ἐπέβαλεν αὐτῷ τοὺς γνωστοὺς δώδεκα ἀγῶνας, καὶ ἐκβαλὼν τῆς χώρας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἐβίασεν αὐτοὺς νὰ φύγωσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν· τὸν δὲ Μεγαπένθη διεδέχθη Ἄργος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τοῦτον δὲ ὁ Ἀναξαγόρας οὗ βασιλεύοντος ἐνέπεσε μανίᾳ εἰς τὰς θυγατέρας τοῦ Προίτου, αἱ καταλείπουσαι τὰς οἰκίας, ἐπλανῶντο εἰς ἀγροὺς καὶ εἰς σπήλαια, ἕως οὗ ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Πισάτιδος Μελάμπους ὁ Ἀμυθάνος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βίαντος, ἐθεράπευσε τὴν νόσον, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ συμβασιλεύσωσιν αὐτὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐξ ἴσου μετὰ τοῦ Ἀναξαγόρου (2), καὶ οὕτως ἐβασίλευσαν τότε τρεῖς ἀντὶ ἑνὸς, καὶ διηρέθη ἡ βασιλεία εἰς δύο, καὶ δύο καθέδραι ἀπεδείχθησαν, τὸ Ἄργος καὶ αἱ Μυκῆναι μόνις 50 στάδια ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι· καὶ ναὸς μάλιστα τῆς Ἥρας κείμενος πλησίον τῶν Μυκηνῶν ἦν κοινὸς εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐπικρατείας (3)· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ Βίαντος ἐβασίλευσαν πέντε ἄνδρες ἐπὶ τέσσαρας γενεάς ἕως Κυανίππου τοῦ Αἰγιαλέως, πάντες Νηλεῖδαι μητρόθεν· ἀπὸ δὲ τοῦ Μελάμποδος ἕξ ἄνδρες ἐπὶ ἕξ γενεάς μέχρις Ἀμφιλόχου τοῦ Ἀμφιαράου· τὸ δὲ ἐγγώριον γένος οἱ Ἀναξαγορίδαι ἐβασίλευσαν πλείονα χρόνον, διότι Ἴφις ὁ Ἀλέκτορος τοῦ Ἀναξαγόρου ἀπέλιπε τὴν ἀρχὴν εἰς Σθέnelον τὸν υἱὸν τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Κα-

(1) Πaus. Κορ. x. 16. (2) Αὐτ. x. 18. (3) Στράβ. β. 8, σ. 372.

πανέως· Ἀμφιλόχου δὲ τοῦ Μελάμποδος μετοικήσαντος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωάδος εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαν Ἀμφιλοχίαν, καὶ Κυανίππου τοῦ τοῦ Βίαντος ἀπογόνου τελευτήσαντος ἄπαιδος, μόνος ὁ Κυλλαράδης τοῦ Σθενέλου ἔσχε πᾶσαν τὴν βασιλείαν (1). Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν τὸ Ἄργος ἦν ἰσχυρότερον καὶ λαμπρότερον τῶν Μυκηνῶν, ἀλλ' εἴτα αἱ Μυκῆναι ἠϋξήθησαν καὶ ἐμεγαλύνθυσαν διὰ τῆς ἀφίξεως καὶ ἐν αὐταῖς ἀποκαταστάσεως τῶν Πελοπιδῶν ἐφ' ὧν ὑπέκυψαν τὰ πάντα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀτρειδῶν ὧν ὁ πρωτότοκος Ἀγαμέμνων βοηθούμενος ὑπὸ τῆς τύχης καὶ ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀνδρείας, ἠϋξῆσε τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ διὰ νέων κατακτήσεων, καὶ αὐτὸς μὲν ἐκράτησε τὴν βασιλείαν τῶν Μυκηνῶν μετὰ πάντων τῶν ὑπ' αὐτὴν καὶ περὶ αὐτὴν μέχρι τῆς Κορινθίας, Σικυωνίας καὶ Ἀχαΐας, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Μενέλαον κατέστησε βασιλέα τῆς Λακωνίας ἣν ἥνωσε μετὰ τῆς ἐπικρατείας τῶν Μυκηνῶν τῷ 1283 Π. Χ. ἢ κατ' ἄλλους ὁ Μενέλαος ἔλαβε τὴν Λακωνίαν οὐχὶ παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Τυνδάρεω· μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωάδος φονεύσας ὁ Ὀρέστης τὸν Αἰγισθον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλυταιμνήστραν, ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Λακωνίας καὶ τοῦ πλείστου τῆς Ἀρκαδίας καὶ μετ' αὐτὸν Τισαμενὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Βασιλεύοντος δὲ τοῦ Τισαμενοῦ, κατῆλθον εἰς Πελοπόννησον οἱ Ἡρακλεΐδαι, κατὰ μὲν τὸν Θουκυδίδην (2), Ἀπολλόδωρον (3), Ἐρατοσθένην (4) καὶ Βελλέϊον (5) τῷ 80 ἔτει ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Τρωάδος, 1190 Π. Χ. (6).

(1) Πυσ. Κορ. κ. 18. (2) Θουκυδ. β. 1, κ. 12. (3) Ἀπολλοδ. παρὰ Διοδ. Σικ. β. 1, κ. 5. (4) Ἐρατοστ. παρὰ Κλημ. Ἀλεξ. β. 1, κ. 21.

(5) Βελλ. Πατερκ. β. 1, κ. 2. (6) Ρ. Ροχέτ. Ἑλληνικ. Ἀποικ. β. 4, σ. 3.

κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα (1) 60 μόνον ἔτη ἀπὸ τῆς ῥηθείσης ἀλώσεως· κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν (2) μετὰ δύο γενεάς ἀπ' αὐτῆς, ὅπερ σχεδὸν συνάδει τῇ γνώμῃ τοῦ Στράβωνος· ἀλλ' ἢ τοῦ Θουκυδίδου καὶ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ φαίνεται ἐπικρατεστέρα τῶν ἄλλων (3). Ἦσαν δὲ οἱ Ἡρακλίδαι Τήμενος καὶ Κρεσφόντης καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀριστοδήμου, τρίτου ἀδελφοῦ προαποθανόντος, καὶ εἶχον, ὡς Περσεῖδαι τὸ ἀνέκαθεν, νομιμώτερα δίκαια ἐπὶ τῆς Ἀργολίδος ἢ ὁ Τισαμενὸς ὃς ἦν Πελοπίδης· ἐπίσης καὶ περὶ τῆς Λακεδαιμόνος προέτεινον ὅτι ὁ Τυνδάρεως ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Ἰπποκόοντος, καὶ ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἀποκτείνας μετὰ ταῦτα τὸν Ἰπποκόοντα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἔδωκεν ὡς παρακαταθήκην τὴν χώραν τῷ Τυνδάρει· διὸ καὶ ἐκυρίευσεν ὁ Τήμενος τὴν Ἀργεῖαν καὶ τὴν Λακεδαιμόνα ἐκβαλὼν τὸν Τισαμενὸν, ὃς μετὰ στρατιᾶς καὶ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, μετέβη εἰς Ἀχαΐαν (4). Ἄμα δὲ στερεωθεὶς ὁ Τήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἄργους, ἐβουλεύθη νὰ καθυποτάξῃ καὶ τὰς πλησιοχώρους πόλεις, ὧν ἡ ἀνεξάρτητος ὑπαρξίς παραῖχεν εἰς αὐτὸν ὑποψίας καὶ ἐφ' ὧν εἶχε τὸ Ἄργος δίκαια μητροπόλεως· ὁθεν ἐξελέξατο πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ καὶ κατέστησεν ἀρχιστράτηγον, ἀντὶ τῶν υἱῶν, τὸν Δηϊφόντην τοῦ Ἀντιμάχου τοῦ Θρασυγόρου τοῦ Κτησίππου τοῦ Ἡρακλέους ὃν εἶχε σύμβουλον εἰς πάντα καὶ γαμβρὸν ἐπὶ τῇ φιλότητι τῶν θυγατέρων αὐτοῦ Ὑρνηθοῖ (5) πρὸς ἀμοιβὴν τῶν περὶ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀργολίδος μεγάλων αὐτοῦ ἐκδουλεύσεων (6)· ἀλλὰ διὰ πάντα ταῦτα καὶ διότι ἐσχόπευεν ὁ Τήμενος νὰ καταστήσῃ διάδοχον τοῦ θρόνου τὸν Δηϊφόντην, ἐπε-

(1) Στράβ. β. 13, σ. 582. (2) Παυσ. Μεσσ. κ. 3. (3) P. Ραχέτ. β. 4, σ. 4. (4) Παυσ. Κρ. κ. 18. (5) Λύγ. κ. 19. (6) Ἀπολλοδ. β. 2, κ. 8, § 5.

βουλευθή καὶ ἐθανατώθῃ ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ (1). καὶ τότε ὁ μὲν Διῖφόντης φυγὼν ἐξ Ἀργολίδος, κατέσχε μετ' ἀποικίας Ἀργείων τὴν Ἐπίδαυρον ἔνθα καὶ ὤκησε (2), τὸν δὲ Τήμενον διεδέχθη ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Κεῖσος. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀγαπῶντες ἐκ παλαιοτάτου τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἰσονομίαν, τοσοῦτον περιώρισαν τὴν ἐξουσίαν τῶν βασιλέων αὐτῶν, ὥστε μόνον τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ἀφῆκαν εἰς Μέδωνα τὸν Κεῖσου καὶ Λακίδην τὸν Μέδωνος. Μέλτην δὲ τὸν Λακίδου ἔπαυσεν ὀλοτελῶς ὁ δῆμος τῆς ἀρχῆς καὶ κατέλυσε διόλου τὴν βασιλείαν (3). — Οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν αἰείποτε ἐχθροὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ἃν καὶ συγγενεῖς αὐτῶν ὡς καὶ τῶν Μεσσηνίων. Ἐπὶ Λεωδῶτου τοῦ ἐπιτροπευθέντος ὑπὸ Λυκούργου τοῦ νομοθέτου ἐπολέμησαν πρῶτον πόλεμον πρὸς ἀλλήλους διὰ λεηλασίας ἃς οἱ Ἀργεῖοι ἐκατηγοροῦντο ὅτι ἔπραττον εἰς Κυνουρίαν ὑποτελοῦσαν τότε εἰς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ διότι ἐπαναστάτουν τοὺς περιοίκους ὑπηκόους τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐδὲν ἐπράχθη αξιομνημόνευτον κατὰ τοῦτον τὸν πόλεμον· πολλοὶ δὲ ἄλλοι συνέβησαν εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐν μὲν τῷ συγκροτηθέντι πλησίον τῶν Ἰσίων ἐνίκησαν οἱ Ἀργεῖοι καὶ ἐσώζοντο εἰς Κεγχρεάς τὰ πολυάνδρια αὐτῶν· συνέβη δὲ ὁ πόλεμος οὗτος ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθηναίων Πεισιστράτου, τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν ἐνίκα στάδιον ὁ Ἀθηναῖος Εὐρύβοτος (4). κατὰ δὲ τὴν ἐν Θυρέα μάχην ἐνικήθησαν μὲν οἱ Ἀργεῖοι (5), ἀλλ' ἐνίκησαν πάλιν ἐν Οἰνότη τῆς Ἀργολίδος (6). ἀφ' οὔτου ἤρξαντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ πολεμῶσι τοὺς Ἀργεῖους, ποτὲ δὲν ἔπαυσαν τοῦ νὰ τοὺς ἐνοχλῶσι, καὶ ὁσάκις

(1) Πaus. Κορ. x. 19. (2) Αὐτ. x. 26. (3) Αὐτ. x. 19.

(4) Αὐτ. x. 24. (5) Αὐτ. x. 38. (6) Πaus. Φωκ. x. 10.

ἦσαν ἐλεύθεροι ἐξωτερικοῦ πολέμου, ἀπέτεμνον αἰεὶ μέρος τῆς Ἀργολίδος, ὅπερ καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἀνταπέδιδον ἀμοιβαίως ὁσάκις ἔβλεπον τοὺς Λακεδαιμονίους ἀσχολουμένους ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου· ὥστε οἱ Ἀργεῖοι κινδυνεύοντες αἰεὶ νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Λακεδαιμονίων, ἐβιάσθησαν νὰ τρέφωσι χιλίους λογάδας ὑπὸ τὸν Ἀργεῖον στρατηγὸν Βρύαντα (1)· καὶ πρὸς αὐξήσιν προσέτι τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ἄργους ἐρήμωσαν τινὰς τῶν πόλεων τῆς Ἀργολίδος, ὡς τὰς Μυκήνας καθ' ὧν ἔτρεφον καὶ ζηλοτυπίαν, τὴν Τίρυνθα, τὰς Ἰστιάς, τὰς Ὀρνεάς καὶ τὴν Μίδειαν καὶ συνοικίσαντες τοὺς κατοίκους εἰς Ἄργος, ἤττον ἐφοβοῦντο τοὺς Λακεδαιμονίους, ὧν τότε μόνον ἀπηλλάγησαν ὀλοτελῶς, ὅτε Φίλιππος ὁ Ἀμύντου ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ μένωσιν εἰς τοὺς καθεστῶτας ἐξ ἄρχῃς ὅρους τῆς χώρας (2). Οἱ Ἀργεῖοι ἐν τῷ μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Οἰδίποδος ἐμφυλίῳ πολέμῳ ἐκστρατεύσαντες κατὰ τοῦ Ἐτεοκλέους καὶ τῶν Θηβαίων μετὰ τοῦ Πολυνείκου, γαμβροῦ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀδράστου, ἀπώλεσαν κατὰ πρῶτον ἅπασαν αὐτῶν τὴν στρατιάν· ἀλλὰ μονομαχησάντων τῶν ἀδελφῶν καὶ θανατωθέντων ἀμφοτέρων, ἐξεστράτευσαν ἐκ δευτέρου, καὶ νικήσαντες, καὶ ἐλόντες τὰς Θήβας, παρέδωκαν αὐτὰς τῷ υἱῷ τοῦ Πολυνείκου Θερσάνδρῳ (3)· συνεστράτευσαν δὲ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τροίας ὑπὸ τὸν Διομήδην καὶ Εὐρύαλον τὸν Μακιστέως, τοὺς ἐπιτροπεύοντας Κυάνιππον τὸν Αἰγιαλέως (4), ὁμόσαντες νὰ παραμείνωσι πολεμοῦντες μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ἢ νὰ ἀποθάνωσι μαχόμενοι (5). Κατὰ δὲ τὴν ἐξ Ἰλίου ἐπάνοδον ναυαγησάντων τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὸν

---

(1) Παυσ. Κορ. κ. 20. (2) Αὐτ. (3) Παυσ. Βιωτ. κ. 5.

(4) Παιυσ. Κορ. κ. 30. (5) Αὐτὶ κ. 22.

Καφηρέα, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας, ὅσοι τῶν Ἀργείων διεσώθησαν εἰς τὴν γῆν κατεπιέσθησαν ὑπὸ ψύχους καὶ πείνης· καὶ εὐξάμενοι νὰ σωθῶσιν ὑπὸ τινος τῶν θεῶν καὶ προχωρήσαντες ὀλίγον, ἀπήντησαν σπηλαίον τοῦ Διόνυσου καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ αἶγας ἀγρίας ἡθροισμένας ἐναὐτῷ διὰ τὸ ψύχος ἃς σφάζαντες ἐδείπνησαν τὰ κρέατα καὶ ἐνεδύθησαν τὰ δέρματα αὐτῶν· ὡς δὲ ἔπαυσεν ὁ χειμὼν, ἐπισκευάσαντες τὰ πλοῖα, ἐπέστρεψαν οἴκαδε καὶ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸ ξόανον τοῦ Διόνυσου, καὶ κτίσαντες ναὸν κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς καλουμένης Κοίλης, κατέθεσαν τὸ ξόανον ἐν αὐτῷ καὶ ἐτίμων αὐτὸ ἐσαεὶ μεγάλως (1). Κατὰ δὲ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν ἔμειναν ἡσυχοὶ θεαταί. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἀποπεμφθέντες μόνοι αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων τῶν προσκαλεσάντων αὐτοὺς συμμάχους κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰθώμης, καὶ ὀργισθέντες διὰ τὴν ἀτιμίαν, διέλυσαν εὐθὺς τὴν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν, καὶ ἐγένοντο σύμμαχοι τῶν Ἀργείων, ἐχθρῶν τῶν Λακεδαιμονίων (2). Οἱ Ἀργεῖοι μετὰ πολλὰς μάχας συνέθεντο ποτὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους τριακονταετὴ ἀνακωχὴν ἣν λήξασαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου δὲν ἤθελον νὰ ἀνανεώσωσιν αὐτὴν πρὶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποδῶσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν Κυνουρίαν (3)· κατὰ προτροπὴν δὲ τῶν Κορινθίων (4) ἐποιήσαντο συνθήκην συμμαχίας πρὸς τοὺς Μαντινεῖς (5), τοὺς Ἡλείους, τοὺς Κορινθίους αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐν Θράκῃ Χαλκιδεῖς (6). Τῷ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τοῦ πολέμου συνεφωνήθη ἑκατονταετὴς συμμαχία

(1) Πaus. Κορ. κ. 23. (2) Θουκυδ. β. 1, κ. 102. (3) Αὐτ. β. 5, κ. 14. (4) Αὐτ. β. 5, κ. 27. (5) Αὐτ. β. 5, κ. 29. (6) Αὐτ. κ. 31.

μεταξὺ Ἀργείων, Ἀθηναίων, Μαντινέων καὶ Ἡλείων (1). τῷ δὲ δεκάτῳ τρίτῳ ἔτει οἱ Ἀργεῖοι εἰσέβαλον δις εἰς Ἐπιδαυρίαν καὶ ἔφθειραν τὸ τρίτον αὐτῆς (2). τῷ δὲ δεκάτῳ τετάρτῳ ἔτει συγκροτηθείσης μάχης ἰσχυρᾶς περὶ τὴν Τεγέαν μεταξὺ Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἄγιν ἀφ' ἐνός, καὶ Ἀργείων, Ἀθηναίων καὶ τῶν λοιπῶν συμμάχων αὐτῶν ἀφ' ἑτέρου, ἐνίκησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι νίκην μεγάλην καθ' ἣν ἀπώλοντο 700 Ἀργεῖοι, Ὀρνεᾶται καὶ Κλεωναῖοι, 200 Μαντινεῖς, 200 Ἀθηναῖοι καὶ Αἰγινῆται καὶ οἱ στρατηγοὶ ἀμφοτέρου. Ἐγένετο δὲ ἡ μάχη αὕτη μεγίστη μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτάτων πόλεων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοιαύτη οἷα πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχε γίνῃ μεταξὺ Ἑλλήνων (3). μετ' ὀλίγον δὲ συνωμολογήθη εἰρήνη καὶ συμμαχία μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀργείων (4). Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου πέμπτου ἔτους ὁ δῆμος τοῦ Ἄργους ἠγέρθη κατὰ τῶν ὀλιγρχικῶν, καὶ γενομένης μάχης ἐμφυλίου ἐντὸς τῆς πόλεως, ἐπεκράτησεν ὁ δῆμος, ὃς ὅμως φοβούμενος αἰεὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐπεκαλέσατο καὶ ἀνέκτησεν αὖθις τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ βοηθούμενοι ὑπ' αὐτῶν, ἔκτισαν οἱ Ἀργεῖοι τότε κατὰ τὸ θέρος μακρὰ τεῖχη ἀπὸ τοῦ Ἄργους μέχρι τῆς θαλάσσης (5). ὅπερ μαθόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Ἀργείων καὶ κυριεύσαντες καὶ καταβαλόντες τὰ οἰκοδομούμενα τεῖχη καὶ κατασχόντες τὰς ἴσας, τόπον τῆς Ἀργείας, καὶ ἀποκτείναντες ὅσους τῶν ἐλευθέρων ἠχμαλώτισαν, ἀνεχώρησαν (6). κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου ἔκτου ἔτους οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐστράτευσαν καὶ πάλιν κατὰ τῶν Ἀργείων καὶ κατέφικαν εἰς Ὀρνεᾶς τοὺς

(1) Θουκυδ. β. 5. κ. 47. (2) Αὐτ. κ. 53—55. (3) Αὐτ. κ. 73, 74.

(4) Αὐτ. κ. 76—79. (5) Αὐτ. κ. 82. (6) Αὐτ. κ. 83.

φυγάδας Ἀργείους καὶ ἔφθειραν πολλὴν χώραν τῆς Ἀργολίδος, οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἐπολιόρκησαν τὰς Ὀρνεάς· ἀλλὰ τῶν Ὀρνεατῶν ἐκδρασάντων διὰ νυκτός, οἱ Ἀργεῖοι κατέσκαψαν τὴν πόλιν (1). τῷ δὲ εἰκοσιτῷ ἔτει τοῦ πολέμου οἱ Ἀργεῖοι 1,500, μετὰ 1,000 Ἀθηναίων καὶ 1,000 ἐκ τῶν συμμαχῶν ἐπὶ 48 πλοίων κατέπλευσαν εἰς Σάμον, καὶ ἐκεῖθεν διαβάντες εἰς Μίλητον ἐστρατοπέδευσαν· συγκροτηθείσης δὲ μάχης, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν, οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Μιλησίων, ἀπώλεσαντες ὀλίγον ἐλάσσους τῶν 300 ἀνθρώπων (2). — Μετὰ καιρὸν οἱ Ἀργεῖοι συμμαχήσαντες μετὰ τοῦ Ἐπαμινώνδου καὶ τῶν Θηβαίων, ἔκτισαν μετ' αὐτῶν τὴν Μεσσήνην, θύσαντες προηγουμένως τῇ Ἀργεῖᾳ Ἡρᾷ καὶ τῷ Νεμεῖῳ Διὶ καὶ παίζοντες τοὺς Ἀργεῖους αὐλοὺς, οἳ μετὰ τῶν Βοιωτίων ἦσαν ἐν χρήσει κατὰ προτίμησιν πάσης ἄλλης μουσικῆς, καθ' ὅσον ἀνηγείρετο ἡ πόλις (3). καὶ κατὰ ταύτην τὴν περίστασιν ἀνέθεσαν οἱ Ἀργεῖοι εἰς Δελφοὺς ἀνδριάντας Δαναοῦ, Ὑπερμνήστρας, Λυγκέως καὶ πάντων τῶν ἀπογόνων αὐτῶν μέχρι τοῦ Περσέως· ἔκειντο δὲ οἱ ἀνδριάντες οὗτοι ἀντικρυ τῶν ἄλλων τῶν ἀνατεθέντων παρὰ τῶν αὐτῶν μετὰ τὴν νίκην τῆς Οἰνός (4). — Τῆς Ἀργολίδος ἡ τύχη μετεβλήθη κατὰ τὰς κατὰ καιροὺς περιστάσεις· ὑπέκυψεν εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔσχεν ἐπιτοπίους τυράννους, ὑπέστη τὰς βιαιοπραγίας τοῦ Σπαρτιάτου Νάβιδος, ἐμπεριελήφθη εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, καὶ τέλος ὡς καὶ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐδουλώθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους. — Ἡ Ἀργολὶς ἔγρεφεν αἰεὶ ἵππους καλλίστους ὡς καὶ παρ' Ὀμήρῳ =

(1) Θουκυδ. β. 6. κ. 7 (2) Αἰτ. β. 3. κ. 25. (3) Πλут. Μιτ. κ. 27.

(4) Πλут. Φωκ. κ. 10.

Ἄργος ἐς ἱππόβοτον καὶ Ἀχαιΐδα καλλιγύναικα (1).

* Ἀργολίς. Ἡ Ἀργολίς μετὰ τῆς Κορινθίας ἀποτελεῖ ἤδη ἓνα τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Πελοπόννησος.

ΚΟΛΠΟΙ.

ΣΑΡΩΝΙΚὸς Κόλπος· ὁ μέγας κόλπος ὁ μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀργολίδος, τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀττικῆς, τῶν παραλίων τῆς Μεγαρίδος καὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου· ἄρχεται ὁ κόλπος ἀπὸ τῶν δύο ἀκρωτηρίων, τοῦ Σκυλλαίου τῆς Τροιζηνίας, καὶ τοῦ καταντικρὺ αὐτοῦ Σουνίου τῆς Ἀττικῆς ὧν κατὰ μέσον σχεδὸν κεῖται ἡ νῆσος Βέλβινα· τὸ δὲ διάστημα τὸ ἀπὸ ταῦ στόματος τούτου μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ λογίζεται 740 στάδια (2) = 37 ὥρ. — Ὁ κόλπος οὗτος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Σάρωνος τοῦ μετὰ τὸν Ἄλθηπον βασιλεύσαντος εἰς Τροιζηνίαν, ὃς θηρεύων ποτὲ καὶ διώκων ἔλαφον, ἥτις φεύγουσα ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, συνεισέπεσε μετ' αὐτῆς καὶ ἀπεπνίγη· ἐκπεσόντα δὲ τὸν νεκρὸν κατὰ τὴν Φοιβαίαν λίμνην κατὰ τὸ ἄλσος τῆς Ἀρτέμιδος ἔθαψαν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου, καὶ τὴν αὐτόσε θάλασσαν ἀντὶ Φοιβαίας ὠνόμασαν ἀπὸ τούτου Σαρωνίαν λίμνην (3)· κατὰ δὲ τὸν σχολιαστὴν Διονυσίου τοῦ περιηγητοῦ ὁ κόλπος ὠνομάσθη ἢ ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος Σάρωνος ὃς εἰδῶκεν, ὡς λέγει, οὐχὶ ἔλαφον ἀλλ' ἀγριόχοιρον, ἢ ἀπὸ Σάρωνος ποταμοῦ τῆς Τροιζῆνος ἐκδιδόντος εἰς τὸν κόλπον ἢ ἀπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ Νίσου Σκύλλης ἣν ὁ Μίνως ἔσυρεν εἰς τὴν θάλασσαν (4). Ὁ Σάρων ὑποδόμησε τὸν ναὸν τῆς Σαρωνίδος Ἀρτέμιδος ἐπὶ θαλάσσης τελματώδους ἢ ἐκαλεῖτο

(1) Ὁμ. ἱλ. Γ. ς. 75. (2) Σκυλ. Περιπλ. Ἑρμιον. (3) Πaus. Κορ. κ. 30. (4) Σχολιαστ. Διονυσ. Περιηγ. Οἴκουμ.

τότε Φοιβαία λίμνη (1). ὁ Σαρωνικὸς κόλπος ὠνομάζετο καὶ Σαλαμινιακός· τινὲς δὲ ὠνόμαζον αὐτὸν καὶ Σαρωνικὸν πέλαγος (2). Ἐντὸς τοῦ μεγάλου τούτου κόλπου περιείχοντο τινὲς ἄλλοι ἐλάσσονες, ὡς ὁ Μεγαρικὸς, ὁ Ἐλευσίνιος, ὁ Ἐπιδαύριος κτλ. καὶ ἡ ἑκτασις δὲ αὐτὴ τοῦ Σαρωνικοῦ φαίνεται πολλάκις ἀβέβαιος καὶ περιοριζομένη μόνον εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς Αἰγίνης μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ παραλίαν, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς μέρος κατετάττετο εἰς τὸ Μυρτῶον πέλαγος, ὃ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς νήσου Εὐβοίας, περιελάμβανεν ὁλόκληρον τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς (3). διὸ καὶ ὁ Στράβων λέγει ὅτι τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ νότιον τῆς Αἰγίνης κλύζεται ὑπὸ τοῦ Μυρτώου πελάγους καὶ ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ (4). ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Σκύλαξ δίδουσι τὴν προειρημένην γενικὴν ἑκτασιν εἰς τὸν κόλπον, καὶ λέγουσιν ὅτι ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Σκυλλαίου ἀκρωτηρίου.

* Σαρωνικὸς κόλπος· κοιν. κόλπος τῆς Αἰγίνης ἢ κόλπος τῶν Ἀθηνῶν.

ΑΡΓΟΛΙΚὸς ΚΌΛΠΟΣ, ὁ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Πελοποννήσου, καὶ πρὸς μὲν δυσμὰς κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ὑπὸ τῆς Λακωνίας, πρὸς δὲ ἄρκτον καὶ ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος ὀριζόμενος κόλπος· ἐμετράτο συνήθως ἡ ἀρχὴ τοῦ κόλπου τούτου ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέου, τὸ δὲ πέρας αὐτοῦ ἐτίθετο εἰς τὸ ἀκρωτήριο Σκύλλαιον καὶ ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ περιελαμβάνετο καὶ ὁ Ἑρμιονικὸς λεγόμενος κόλπος, ἥτοι ἡ μεταξὺ τοῦ νοτ. ἀνατολικοῦ τῆς Ἀργολίδος καὶ τῆς νήσου Ὑδρέας θάλασσα ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ὁ Πλίνιος (5) δίδει

(1) Πaus. Κερ. κ. 30. (2) Στράβ. β. 8. σ. 335. (3) Πλίν. β. 4. κ. 5. Myrtoum mare quod à Megarico incipiens sinu totam Atticam altuit. (4) Στράβ. β. 8. σ. 375. (5) Πλίν. β. 4. κ. 5.

εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον περιφέρειαν 162 μιλίων Ῥωμ. = 32 μιλ. γεωγραφικῶν, καὶ διάμετρον 50 μιλίων· ἀλλ' ἡ κατ' εὐθείαν διάμετρος μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων εἶναι πολὺ μείζων τῆς διδομένης ὑπὸ τοῦ Πλινίου, καὶ πρέπει ἴσως νὰ μετᾷται ἀπ' ἄλλου τινὸς σημείου, ὡς τῆς Λιμνηρᾶς Ἐπιδαύρου ἀφ' ἧς τῷ ὄντι ἄρχεται κυρίως ὁ κόλπος.

* Ἀργολικὸς κόλπος· κοιν. κόλπος τοῦ Ἄργους ἢ κόλπος τοῦ Ναυπλίου.

ΟΡΗ.

ΠΟΝΤΙΝΟΣ· ὑψοῦται ὑπεράνω τῆς Αἰέρνης δυτικῶς· τὸ ἱερὸν ἄλσος ἐν ᾧ ἤγετο ἡ τελετὴ τὰ Λερναῖα πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος ἤρχετο ἀπὸ τοῦ ὄρους Ποντίνου, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Σαΐτιδος, καὶ ἡ οἰκία τοῦ Ἰππομέδοντος ὃς ἦλθεν εἰς Θήβας εἰς βοήθειαν τοῦ Πολυνείκου υἱοῦ τοῦ Οἰδίποδος· ἐπὶ τοῦ Ποντίνου ἀθροιζόμενα τὰ ὄμβρια ὕδατα ἀπετέλουν ποταμὸν ὁμώνυμον τῷ ὄρει (1).

ΕΥΒΟΙΑ, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Ἄργους, πλησίον τῶν Μυκηνῶν πρὸς ἀνατολὰς· ἐπὶ τοῦ χθαμαλοτέρου μέρους αὐτοῦ ἔκειτο τὸ Ἡραῖον, κατ' ἀπόστασιν 15 σταδίων ἀπὸ τῶν Μυκηνῶν· καταντικρὺ τοῦ Ἡραίου ὑψοῦτο τὸ ὄρος Ἀκραία καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἀστερίων, ἡ δὲ προκειμένη πεδιάς ὠνομάζετο Πρόσυμνα, τὸ δὲ ὄρος ἡ Εὐβοία ἔλαβε τὸ ὄνομα, ὡς ἐμυθεύετο, ἀπὸ μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀστερίωνος (2)· ἀρχιτέκτων τοῦ ναοῦ τούτου τῆς Ἡρας ἐγένετο ὁ Ἀργεῖος Εὐπόλεμος· ὅσα δὲ ἦσαν εἰργασμένα ὑπεράνω τῶν κιόνων τὰ μὲν ἀνεφέροντο εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Διὸς καὶ τὴν μεταξὺ Θεῶν καὶ Γιγάντων μάχην, τὰ δὲ

(1) Πaus. Κορ. κ. 36. (2) Ἰδε Ἀστερίων παρ.

εἰς τὸν πόλεμον τῆς Τρωάδος καὶ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου· πρὸ δὲ τῆς εἰσόδου ἕσταντο ἀνδριάντες καὶ γυναικῶν ὅσαι ἐγένοντο ἱέρειαι τῆς Ἥρας καὶ ἡρώων ἄλλων καὶ τοῦ Ὀρέστου, διότι ὁ Ὀρέστης ἦν ἐκεῖνος ὃν ἔλεγεν ἡ ἐπιγραφή ὅτι ἦν ὁ βασιλεὺς Αὐγουστος· ἐν δὲ τῷ προνάῳ ἦσαν ἀγάλματα ἀρχαῖα Χαρίτων καὶ κλίνη τῆς Ἥρας καὶ ἡ ἀσπίς τοῦ Εὐφόρβου (υἱοῦ τοῦ Πριάμου) ἦν ὁ Μενέλαος ἀφείλετο ποτὲ εἰς τὸ Ἴλιον. Τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἥρας ὃ ἦν ἔργον Πολυκλείετου ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου μέγιστον καὶ κατεσκευασμένον ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος· εἶχε δὲ ἡ θεὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ἐφ' οὗ παρίσταντο αἱ Χάριτες καὶ αἱ Ὠραι, καὶ ἐν τῇ μιᾷ μὲν τῶν χειρῶν ἔφερε καρπὸν ροιᾶς, ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ σκῆπτρον καὶ ἐπὶ τοῦ σκῆπτρου ἐκάθητο κόκκυξ· παρέστηκε δὲ τῇ Ἥρᾳ ἄγαλμα Ἡῆς, καὶ τοῦτο ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, τέχνη Ναυκύδους, καὶ παρὰ τὴν Ἡῆν ἦν ἄγαλμα ἀρχαῖον τῆς Ἥρας ἐπὶ κίονος· τὸ δὲ ἀρχαιότατον ἦν ἐξ ἀχράδος μικρὸν καὶ καθήμενον, καὶ ἀνετέθη εἰς Τίρυνθα ὑπὸ Πειράσου τοῦ Ἄργου. Καταστρέψαντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι τὴν Τίρυνθα, ἐκόμισαν τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἰς τὸ Ἡραῖον. Ἐν τῷ Ἡραίῳ ἦσαν καὶ ἀναθήματα ἄξια λόγου, ὡς βωμὸς ἐξ ἀργύρου παριστιῶν τὸν γάμον τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἡῆς, καὶ ταῶς ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων λαμπόντων, ἀνάθημα τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ, καὶ στέφανος χρυσοῦς καὶ πέπλος πορφύρας, ἀναθήματα τοῦ Νέρωνος. Ὑπεράνω τοῦ ναοῦ τούτου ἦν ἄλλος ἀρχαιότερος πρότερον ὃς ἐνεπρήσθη, καταλαβόντος ὕπνου τὴν ἱέρειαν τῆς Ἥρας Χρυσήτῃ, ἐν ᾗ ἔκαιεν ὁ λύχνος πρὸ τῶν στεφανωμάτων· καὶ ἡ μὲν Χρυσήτης ἀπελθοῦσα εἰς Τεγέαν, ἰκέτευε τὴν Ἀλέαν Ἀθηναῖαν, οἱ δὲ Ἀργεῖοι, καὶ τοι συμβάντος τηλικούτου δυστυχήματος, δὲν καθήρσαν τὴν εἰκόνα τῆς Χρυσήτιδος, ἀλλ' ἀνέκειτο καὶ ὕστερον ἔμπροσθεν

τοῦ κατακαυθέντος ναοῦ (1). Κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἡ πυρ-
πόλησις τοῦ ναοῦ τούτου συνέβη κατὰ τὸ ἑννατον ἔτος τοῦ
Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Θηβαῖοι κατη-
δάφισαν τὸ τεῖχος τῶν Θεσπιῶν· ἡ δὲ ἰέρεια, ἣν λέγει Χρυ-
σίδα, φοβηθεῖσα τοὺς Ἀργεῖους, ἔφυγεν εἰς Φλιοῦντα· ἀντ'
αὐτῆς δὲ κατέστησαν οἱ Ἀργεῖοι κατὰ τὸν νόμον ἄλλην ἰε-
ρείαν ὀνομαζομένην Φαεννίδα (2).

* Τοῦ ναοῦ τούτου σώζονται εἰσέτι δύο κίονες ὀρθοί.

ἈΚΡΑΪΑ, ἀπαντικρὺ τοῦ κατὰ τὸ χθαμαλώτερον τοῦ
ὄρους Εὐβοίας κειμένου Ἡραίου, κατ' ἀπόστασιν 15 σταδίων
ἀπὸ τῶν Μυκηνῶν· κατὰ τὴν μεταξὺ ὁδὸν ἑρῶεν ὁ ποταμὸς
Ἀστερίων (3).

ΑΠΕΣΑΣ, ὑπερέκειτο τῆς Νεμέας, καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ὡς
ἔλεγον, ὁ Περσεὺς πρῶτος ἔθυσε τῷ Ἀπεσάτῃ Διὶ (4).

* Φοῦκα (5).

ἈΡΤΕΜΪΣΙΟΝ· ἐπὶ τῶν μεταξὺ Ἀργολίδος καὶ Ἀρκαδίας
ὀρίων, πρὸς δυσμὰς τῆς κώμης Οἰνός· ἥ· ὑπερέκειτο. Ἐπὶ
τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἀφ' οὗ ὠνομάσθη. Ἐκ
τοῦ Ἀρτεμισίου ἐπήγαζεν ὁ Ἰναχος κατὰ τὸν Πausανίαν (6).

* Ἀρτεμίσιον, κοιν. Μεγαβούνι καὶ Τουρνίκι (7)· τὸ
ὕψος αὐτοῦ εἶναι 1772 γαλλομέτρων.

ΛΥΚΩΝΗ· ὑψοῦται κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς ἐξ Ἀργους
εἰς Τεγέαν τῆς Ἀρκαδίας· ἦν κατάφυτον ἐκ κυπαρίσσω, καὶ
ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Ὀρθίας, καὶ
ἀγάλματα Ἀπόλλωνος, Λητοῦς καὶ Ἀρτέμιδος ἐκ μαρμάρου
λευκοῦ, ἔργα, ὡς ἔλεγον, Πολυκλείτου, καὶ κατὰ τοὺς πρό-

(1) Πaus. Κόρ. κ. 17. (2) Θουκυδ. β. 4, κ. 133. (3) Πaus. Κορ.
κ. 17. — Ἴδε Ἀστερίων ποτ. καὶ Εὐβοία ὄρ. (4) Πaus. Κορ. κ. 15.

(5) Λήκ. Τ. 3, κ. 30, σ. 328. (6) Πaus. Ἀρκ. κ. 2. (7) Λήκ. Τ. 1,
κ. 3, σ. 112.

ποδας, πρὸς ἀριστερὰν τῆς λεωφόρου, ναὸς Ἀρτέμιδος· ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω, κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ, ἦν ὄρος Χάον (1).

ΧΑΟΝ, κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἄργους εἰς τὴν Ἀρκαδικὴν πόλιν Τεγέαν· ὑπὸ τὸ ὄρος τοῦτο ἐφύοντο ἡμερὰ δένδρα καὶ εἶχεν ὁ ποταμὸς Ἑρασῖνος τὰς δευτέρας πηγὰς αὐτοῦ παρ' ἃς ἔθουον εἰς τὸν Διόνυσον καὶ εἰς τὸν Πᾶνα καὶ ἦγον ἐορτὴν τοῦ Διονύσου καλουμένην Τύρβην (2).

* Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι ὄγκος συγκεῖμενος ἐκ πετρωδῶν κρημνῶν ἐπικρεμαμένων εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἑρασίου τὰς λεγομένας Κεφαλάρι· κατεπάνωθεν τῆς μεγάλης πηγῆς ὑπάρχει μέγα καὶ ὑψηλὸν σπήλαιον ἐκτεινόμενον ἐπὶ βάθος 65 ὀργυῶν ἐντὸς τοῦ ὄρους, καὶ ὁ ὄροφος αὐτοῦ φαίνεται ὡς ὀξὺληκτον Γοτθικὸν τόξον· τὸ σπήλαιον τοῦτο ἐκτείνει κλάδον πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ πέρας ἔχοντα στόμιον ἐπὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιφανείας τοῦ ὄρους· ἕτερος κλάδος ἀπέχων 15 ὀργυῖας τῆς εἰσόδου, διευθύνεται κατ' ἀριστερὰν, καὶ τρίτος πάλιν κλάδος κατὰ δεξιὰν κοινωνεῖ μετ' ἄλλου σπηλαίου, οὗ τὸ στόμιον κεῖται παρὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον· ὕδωρ σταλάζει ἀπὸ τῶν ὀρόφων τούτων ἀπάντων, καὶ ἡ γῆ ἐξελεύγει ἄφθονον νίτρον· τεῖχος κείμενον ἐντὸς τοῦ μεγάλου σπηλαίου χωρίζει μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τῶν λοιπῶν καὶ σχηματίζει ἐξ αὐτοῦ ἐκκλησίαν (3).

ΠΟΤΑΜΟΙ, ΡΥΑΚΕΣ καὶ ΠΗΓΑΙ.

ΙΝΑΧΟΣ, ποταμὸς χαραδρώδης ὃς πηγάζων ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Κυνουρίαν ὄρους τῆς Ἀρκαδίας Λυρκίου (4), καὶ διερχόμενος πλησίον τοῦ Ἄργους, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀργολικὸν

(1) Παυσ. Κορ. κ. 24. (2) Λύγ. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 19, σ. 340, 341.

(4) Στράβ. β. 3, σ. 370.

κόλπον· κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ἐπήγαζεν ἐκ τοῦ ὄρους Ἀρτεμισίου, καὶ καθ' ὅσον διάστημα προέβαινε κατὰ τὴν διὰ τοῦ ὄρους ὁδὸν, ἀπετέλει τὸ μεταξὺ Ἀργείων καὶ Μαντινέων ὄριον· εἶτα ἀποστρεφόμενος τῆς ὁδοῦ, κατήρχετο τοῦντεῦθεν διὰ τῆς Ἀργολίδος, καὶ ἐκ τούτου καὶ ὁ Αἰσχύλος καὶ ἄλλοι καλοῦσι τὸν Ἰναχον Ἀργεῖον (1). — Ἐμυθολογεῖτο ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ἦν πατὴρ τοῦ Φορωνέως, τοῦ πρώτου οἰκήσαντος τὴν χώραν· καὶ ὅτι κατὰ τὴν περὶ τῆς Ἀργολίδος μεταξὺ Ποσειδῶνος καὶ Ἥρας διένεξιν δικάσας ὁ Φορωνεὺς μετὰ τῶν ποταμῶν Κηφισσοῦ, Ἀστεριῶνος καὶ Ἰνάχου, ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς Ἥρας· ὅθεν, ὀργισθεὶς ὁ Ποσειδῶν, ἐξηφάνισεν ἅπαν τὸ ὕδωρ τῆς χώρας, καὶ ἐκ τούτου οὔτε ὁ Ἰναχος οὔτε οἱ λοιποὶ ῥηθέντες ποταμοὶ ἔχουσιν ἄλλα ὕδατα εἰμὴ μόνον τὰ ἐκ τῆς βροχῆς· πάντα δὲ τὰ ὕδατα τῆς Ἀργολίδος ξηραίνονται κατὰ τὸ θέρος ἐκτὸς τῶν τῆς Λέρνης· ἡ δὲ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι Ἰναχος ὁ πατὴρ τοῦ Φορωνέως καὶ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἀργολίδος ὠνόμασε τὸν ποταμὸν τοῦτον ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἔθυσε τῇ Ἥρᾳ (2). — Κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἰνάχου τὴν πλησιεστέραν τῇ πύλῃ τοῦ Ἄργους τῇ καλουμένῃ τῆς Εἰλειθυίας ἦν βωμὸς τοῦ Ἡλίου (3).

* Ἰναχος, κοιν. Πλανίτσα· ἔχει τὰς πηγὰς εἰς τὸ Μεγαβούνι (Ἀρτεμισίον), καὶ διατρέχων καμπύλην γραμμὴν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ νότον καὶ δεχόμενος τὸν χείμαρον Ξέραν, τὸν ποταμίσκον Κεφαλάρι (Ἐρασῖνον) καὶ ἄλλους ῥύακας ἐκατέρωθεν, διέρχεται κατ' ἀνατολὰς τοῦ Ἄργους καὶ ἐκδίδει εἰς τὸν κόλπον τῆς Ναυπλίας ὑποκάτωθεν γεφύρας κειμένης μεταξὺ τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 6. (2) Πaus. Κορ. κ. 15. (3) Αὐτ. κ. 18.

Λιθαράκια καὶ τοῦ μύλου τοῦ κοινῶς ἐγνωσμένου ὑπὸ τὸ ὄνομα μύλος τοῦ Μπερμπέρ-Ἀλῆ.

ἘΡΑΣΙΝΟΣ, ἐλάμβανεν οὗτος τὰς ἀρχὰς ἐκ Στυμφάλου τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς ἐκεῖσε λίμνης τῆς καλουμένης Στυμφαλίδος· καταδύς δὲ ὑπὸ γῆν, ἀνεφαίνετο αὐθις εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ κατήρδευε τὴν πεδιάδα· ἐκαλεῖτο δὲ ὁ Ἐρασῖνος καὶ Ἀρσῖνος (1). Κατὰ τὸν Πausανίαν ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τῆς Ἀρκαδικῆς Στυμφάλου, ὠνομάζετο κατὰ πρῶτον Στύμφαλος· κατερχόμενος δὲ εἰς χάσμα γῆς καὶ ἀναφαινόμενος αὐθις εἰς τὴν Ἀργολίδα, μετέβαλλε τὸ ὄνομα καὶ ἀντὶ Στυμφάλου ἐκαλεῖτο Ἐρασῖνος (2)· ἀνεφαίνετο δὲ ὑπὸ τὸ ὄρος Χάον μεταξὺ δένδρων ἡμέρων (3), καὶ ἐξέδιδεν εἰς τὸν ποταμὸν Φρίξον, κατὰ μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Λέρνης· μετὰ ὀκτῶ δὲ στάδια κατ' ἀριστερὰν τοῦ Ἐρασίου ἦν ναὸς Διοσκούρων Ἀνάκτων (4). Καθ' ὃ δὲ ὁ Ἐρασῖνος ἐξήρχετο τοῦ ὄρους ἔθυον εἰς τὸν Διόνυσον καὶ εἰς τὸν Πᾶνα καὶ ἦγον ἑορτὴν εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου καλουμένην Τύρβην (5).

ΧΕΪΜΑΡΡΟΣ, ποταμίσκος πρὸς νότον τοῦ Ἄργους, μεταξὺ τοῦ ποτ. Ἐρασίου καὶ τῆς Λέρνης· παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἦν περίβολος λίθων καὶ ἐδόξαζον ὅτι ὁ Πλούτων ἀρπάσας τὴν κόρην τῆς Δήμητρος, ἀπὸ τούτου τοῦ τόπου κατέβη εἰς τὴν ὑπόγειον νομιζομένην ἀρχήν (6).

ΛΕΡΝΑ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην καὶ τὸ Τημένιον (7).

ΠΟΝΤΙΝΟΣ, ποταμίσκος πηγάζων ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους Ποντίνου καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν Λέρναν (8).

(1) Στράβ. β. 8, σ. 371. (2) Πaus. Ἄρκ., κ. 22. (3) Πaus. Κορ. κ. 24. (4) Αὐτ. κ. 36. (5) Αὐτ. κ. 24. (6) Αὐτ. κ. 36.

(7) Στράβ. β. 8, σ. 368. (8) Πaus. Κερ. κ. 36.

ΛΜΥΜΩΝΗ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὸ ὄρος Ποντίνον καὶ ἐκδιδούς εἰς τὴν κατὰ τὴν Λέρναν θάλασσαν· κατὰ τὴν πηγὴν τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν πλάτανος ὑφ' ὃν ἔλεγον ὅτι ἐτράφη ἡ ὕδρα τῆς Λέρνης· οὗτος ὁ ποταμὸς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀμυμώνης, θυγατρὸς τοῦ Δαναοῦ (1).

ΦΡΙΞΟΣ, ποταμίσκος ῥέων εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὸ Τημένιον (2).

ΑΣΤΕΡΙΩΝ, ποταμίσκος ὃς ῥέων κάτωθεν τοῦ 15 στάδια τῶν Μυκηνῶν ἀπέχοντος Ἡραίου, καὶ εἰσπίπτων εἰς φάραγκα ἠφανίζετο· πρὸς ταῖς ὄχθαις αὐτοῦ ἐφύετο εἶδος χλόης ἣν ὠνόμαζον Ἀστερίωνα· προσέφερον δὲ αὐτὴν τῇ Ἥρᾳ, πλέκοντες στεφάνους ἀπὸ τῶν φύλλων αὐτῆς. — Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ ποταμὸς Ἀστερίων ἔσχε τρεῖς θυγατέρας, Εὐβοίαν καὶ Πρόσυμναν καὶ Ἀκραίαν αἱ ἐγένοντο τροφοὶ τῆς Ἥρας· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς Ἀκραίας ὠνομάσθη τὸ ἀπαντικρὺ τοῦ Ἡραίου ὄρος, ἀπὸ δὲ τῆς Εὐβοίας τὸ ὄρος ἐφ' οὗ ἔκειτο ὁ ναὸς καὶ κυρίως ὁ περὶ τὸν ναὸν τόπος, ἀπὸ δὲ τῆς Προσύμνης ἡ ὑπὸ τὸ Ἡραῖον χώρα (3).

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΝ, ῥύαξ ῥέων κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τῶν Μυκηνῶν εἰς τὸ Ἡραῖον· αἱ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ ἐπὶ τῶν ἀπορρήτων θυσιῶν ἐφιστάμεναι ἱέρειαι τὸ ὕδωρ τοῦ Ἐλευθερίου μετεχειρίζοντο διὰ τὰ καθάρσια (4).

ΚΗΦΙΣΣΟΣ, ποταμίσκος παρὰ τὸ Ἄργος ἔχων τὰς πηγὰς αὐτοῦ εἰς τὸ Λύρκειον (5).

ΧΑΡΑΔΡΟΣ, ποταμίσκος χεῖμαρρος ῥέων παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἐξ Ἀργεὺς εἰς Μαντίνειαν, πλησίον τῆς πόλεως Οἰνός (6). — Οἱ Ἀργεῖοι ὁσάκις ἐπέστρεφον ἀπὸ τίνος ἐκ-

(1) Πaus. Κορ. κ. 37. (2) Αὐτ. κ. 38. (3) Αὐτ. κ. 17. (4) Αὐτ.

(5) Στράβ. β. 4, σ. 429. (6) Πaus. Αργ. κ. 25.

στρατείας συνίσων παρὰ τὸν Χάραδρον δικαστήριον ἔνθα, πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς τὴν πόλιν, ἔκρινον τὰς στρατιωτικὰς δίκας (1).

* Κοιν. Ρεῦμα· πίπτει εἰς τὴν Μπάνιτσαν παρὰ τὴν Δαλμανάραν.

ἈΔΡΑΣΤΕΙΑ, πηγὴ εἰς Νεμέαν παρὰ τοὺς τάφους τοῦ Ὀφέλτου καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Λυκούργου· ὠνομάσθη Ἀδράσ-
στεια εἴτε διότι εὐρήκεν αὐτὴν ὁ Ἀδραστος, εἴτε δι' ἄλλην
τινὰ αἰτίαν (2).

ὈΡΝΕΑΙ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν (3).
Ἐὰν ἡ περιγραφὴ τοῦ Στράβωνος ὑποτεθῇ ἀκριβῆς, φαίνεται
ἢ ὅτι ὁ Ἀσωπὸς ὠνομάζετο ἐνίοτε Ὀρνεαὶ ἢ μᾶλλον ὅτι ὁ
νοτ-ἀνατολικὸς κλάδος τοῦ Ἀσωποῦ ἐκαλεῖτο ἰδίως Ὀρνεαὶ
καὶ ὅτι ἡ πόλις Ὀρνεαὶ ἔκειτο ἐπὶ τούτου τοῦ κλάδου (4).

ΤΑΝΟΣ, ποταμίσκος ὃς πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Πάρνω-
νος καὶ καταρρέων διὰ τῆς Ἀργείας, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Θυ-
ρεάτιν κόλπον (5).

* Κοιν. Κάνι· κατερχόμενος ἀπὸ τοῦ ὄρους Μαλεβοῦ
(Πάρνωνος), εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα παρὰ τὰ Πραστιώ-
τικα Καλυβία καὶ ῥέει εἰς τὴν θάλασσαν· κατὰ τὸ θέρος
ξηραίνεται (6).

ΛΙΜΝΑΙ.

ΛΕΡΝΑ, λίμνη παραθαλάσσιος κατὰ τὸν μυχὸν τῆς δυ-
τικῆς παραλίας τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ
ποταμοῦ Χειμάρρου καὶ τὰς ὑπαρεΐας τοῦ ὄρους Ποντίνου, ἐν
ἀποστάσει 40 σταδίων ἀπὸ τοῦ Ἄργους νοτ-δυτικῶς (7). Τὰ
ῥεύματα τῆς Λέρνης ἦσαν τὰ μόνα τῶν τῆς Ἀργολίδος ἃ οὐδέ-

(1) Θουκυδ. β. 5, κ. 60. (2) Πάυσ. Κορ. κ. 15. (3) Στράβ. β. 8,
σ. 382. (4) Δῆκ. Τ. 3, κ. 30, σ. 351. (5) Πάυσ. Κορ. κ. 28.

(6) Δῆκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 498. (7) Πάυσ. Κορ. κ. 36.

ποτέ ἐξηραίνοντο (1). Ἐνταῦθα ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς τὴν ἐπτακέφαλον ὕδραν, κατὰ τὴν μυθολογίαν· ὑποτίθεται δὲ ὅτι διὰ τῶν ἐπτά κεφαλῶν τῆς ὕδρας ἀλληγοροῦνται ἐπτά πηγαὶ ὕδατος φθοροποιοῦ εἰσβάλλουσαι εἰς τὴν Λέρνην ἃς ὁ Ἡρακλῆς ἀπέστρεψεν ἢ ἐξήρανε. Παρὰ τὴν Λέρνην ἦν καὶ τὸ μνημα ἐν ᾧ ἐτάφησαν ἀκέφαλα τὰ σώματα τῶν υἱῶν τοῦ Αἰγύπτου φονευθέντων ὑπὸ τῶν Δαναίδων, τῶν ἰδίων αὐτῶν γυναικῶν· αἱ δὲ κεφαλαὶ αὐτῶν κῆσαν τεθαμμέναι ἐν ἄλλῳ τάφῳ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἀργους Λαρίσσης. Παρὰ τὴν Λέρνην ἦγον τελετὴν πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος Λερναῖα, ἣν κατέστησεν ὁ Φιλάμμων, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι. Ἦν δὲ καὶ ἄλλος ἱερὸν πλατάνων ὃ ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ὄρους Ποντίνου καὶ καταβαῖνον μέχρι τῆς θαλάσσης, ὠρίζετο ἀπ' ἐνὸς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ποντίνου πηγάζοντος ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους, καὶ ἀπ' ἐτέρου ὑπ' ἄλλου ποταμοῦ Ἀμυμώνη καλουμένου ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς θυγατρὸς τοῦ Δαναοῦ. Ἐντὸς τοῦ ἄλλους ἦν ἄγαλμα Δήμητρος Προσύμνης καὶ ἄλλο μικρὸν καθήμενον Διονύσου καὶ Δήμητρος, ἀμφότερα μαρμάρινα· ἐν ἐτέρῳ δὲ ναῶ ξόανον καθήμενον Διονύσου Σαώτου καὶ ἄγαλμα μαρμάρινον Ἀφροδίτης ἀναδυομένης (2). Μετὰ τὴν Λέρνην πρὸς τὸ βόρειον ἦσαν αἱ ἐκβολαὶ τῶν ποταμῶν Χειμάρρου, Ἐρασίνου καὶ Φρίζου, καὶ μετὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἐκβολὰς πόλισμα παράλιον ΤΗΜΕΝΙΟΝ· πρὸς δὲ τὸ νότιον τῆς Λέρνης ἦσαν αἱ ἐκβολαὶ τοῦ ποτ. Ποντεῖνου, καὶ νοτιώτερον τόπος παραθαλάσσιος ΔΗΘΒΑΘΜΟΙ, ἔνθα, ὡς ἔλεγον, ἐπάτησε κατὰ πρῶτον τὴν Ἀργολίδα γῆν ὁ Δαναὸς μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ (3). Μεταξὺ δὲ τῆς Λέρνης καὶ τῶν Ἀποβάθμων ἦν

(1) Πaus. Κορ. κ. 15. (2) Αὐτ. κ. 36, 37. (3) Αὐτ. κ. 38.

τόπος ὡσαύτως παραθαλάσσιος ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ὀνομαζόμενος ΓΕΝΕΣΙΟΝ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ μικρὸς ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἐπὶ τῆς θαλάσσης (1). — Ὁ Στράβων λέγει τὴν Λέρναν λίμνην τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Μυκηναίας, καὶ ὅτι διὰ τοὺς εἰς αὐτὴν γινομένους καθαρμούς ἐμεινε παροιμία *Λέρνη κακῶν* (2).

* Λέρνα· πλησίον αὐτῆς εἰσὶν οἱ μῦλοι τοῦ Ναυπλίου. — Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Γενεσίου ὑπάρχει χωρίον Κιβέρι (3).

ἈΛΚΥΙΝΙΑ, λίμνη μικρὰ πρὸς τὴν Λέρναν καὶ τὴν πηγὴν τοῦ Ἀμφιαράου νοτίως. Διὰ τῆς λίμνης ταύτης, ὡς ἐδόξαζον οἱ Ἀργεῖοι, κατῆλθεν ὁ Διόνυσος εἰς τὸν Ἄδην, ἵνα ἀναγάγῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ Σεμέλην, ὀδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ Πολύμνου. Ἡ Ἀλκυωνία λίμνη δὲν εἶχε βάθος, καὶ οὐδεὶς ποτε δι' οὐδεμιᾶς μηχανῆς ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ τὸ τέρμα αὐτῆς· ὁ Νέρων κατασκευάσας κάλους πολλῶν σταδίων τὸ μῆκος καὶ συνάψας πρὸς ἀλλήλους, ἀπαρτήσας δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ μόλυβδον καὶ εἴτι ἄλλο χρησίμον πρὸς τὴν δοκιμὴν, οὐδὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ τὸ βάθος. Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης ταύτης κατὰ τὸ φαινόμενον εἶναι γαληνὸν καὶ ἥπυχον· ἐὰν δέ τις ταλμῇ νὰ κολυμβήσῃ εἰς αὐτὸ, ἀπορροφᾷ καὶ καθέλκει αὐτὸν εἰς τὸν βυθόν. — Ἡ περίμετρος τῆς λίμνης δὲν εἶναι μεγάλη, ἀλλ' ὅσον τρίτον σταδίου· περὶ δὲ τὰ χεῖλη αὐτῆς φύονται πόα καὶ σχοῖνοι. Ἐτελοῦντο δὲ κατ' ἔτος διὰ νυκτὸς παρ' αὐτὴν μυστήρια ἀπόκρυφα τοῦ Διονύσου (4).

ΔΕΙΝΗ, λίμνη παρὰ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Γενέσιον. Ἡ λίμνη αὕτη εἶχεν ὕδωρ γλυκὺ ἀνερχόμενον ἐκ τῆς θαλάσ-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 38. (2) Στράβ. β. 8, σ. 371. (3) Ἀήκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 481. (4) Πaus. Κορ. κ. 37.

σης· καὶ τὰ ὄμβρια δὲ ὕδατα τὰ ἐκ τῶν ὀρέων καταρρέοντα εἰς τὸ Ἀργὸν πεδῖον τῆς Μαντινείας ἀφανιζόμενα εἰς χάσμα γῆς, ἀνήρχοντο εἰς ταύτην τὴν λίμνην. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους οἱ Ἀργεῖοι ἔρριπτον εἰς τὴν Δεινὴν ἵππους κεκοσμημένους διὰ χαλινῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος (1).

* Ἀνάβολον. Ἐν ἀποστάσει ἕξ λεπτῶν ἀπὸ στενῆς τινος ὄχθης κάτωθεν βράχων ἀναβλύζει ἐντὸς τῆς λίμνης πηγὴ ἄφθοτος ὕδατος ὅσον 50 ποδῶν διαμέτρου, καὶ μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς ὥστε ἀποτελεῖ καμπύλην ἐπιφάνειαν, καὶ ταραττεὶ κύκλῳ τὴν λίμνην ἐπὶ πολλῶν ἑκατοστύων ποδῶν διάστημα· ὥτε καθίσταται προφανὴς ἡ εἰς τὴν λίμνην ἀνάρρευσις ποταμοῦ τινος ὑπογείου ἱκανοῦ μεγέθους, ὅπερ συνάδει τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Πausανίου (2).

ΠΟΛΕΙΣ, ΠΟΛΙΣΜΑΤΑ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ἌΡΓΟΣ, πόλις ἀρχαιοτάτη, πρωτεύουσα τῆς Ἀργολίδος, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἰνάχου Φορωνέως, ἕξ οὗ καὶ ὠνομάσθη κατὰ πρῶτον Ἄστου Φορωνικόν· ἐκλήθη δὲ ὕστερον Ἄργος ἀπὸ Ἄργου, ἐγγόνου τοῦ Φορωνέως ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Νιόβης (3). Ἐκεῖτο ἐν χωρίῳ ἐπιπέδῳ καὶ ἀ-ύδρῳ, ἀλλ' ἐπλούτει φρεάτων ὡς καὶ σήμερον, ὧν ἡ ἐφεύρεσις ἀπεδίδετο εἰς τὰς Δαναίδας (4).

— Πάμπόλλαι λαμπραὶ καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομαὶ καθωράζον τὴν πόλιν ταύτην, ὡς στάδια, ναοί, ὑδραγωγεῖα κτλ. Τὸ ἐπιφανέστατον δὲ πάντων ἦν ὁ ναὸς τοῦ Διὸς Ἀπόλλωνος, ὃς ἦν ἀναθημα τοῦ Δαντοῦ, ὡς καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἀρχαῖον ζόανον· τὸ δὲ μεταγενέστερον ἀγαλμα τὸ

(1) Πaus. Ἀρχ. κ. 7. (2) Δίκη. Τ. 2, κ. 22. σ. 480, 481.

(3) Πaus. Κερ. κ. 22. — Ἰδε Ἀργολίς. (4) Στράβ. β. 8. σ. 371.

σωζόμενον ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἦν ἔργον Ἀττάλου Ἀθηναίου (1). Ἐκεῖτο δὲ ἐντὸς τοῦ ναοῦ θρόνος Δαναοῦ καὶ ἀνδρίας Βίτωνος φέροντος ἐπὶ τῶν ὤμων ταῦρον· μετὰ δὲ τὴν εἰκόνα ταύτην ἦν τόπος ἐν ᾧ ἔκαλον πῦρ, ὀνομάζοντες αὐτὸ πῦρ Φορωνέως, διότι ἐδόξαζον οἱ Ἀργεῖοι ὅτι ὁ Φορωνεὺς, καὶ οὐχὶ ὁ Προμηθεὺς, εὔρε καὶ ἔδωκε τὸ πῦρ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἦσαν δὲ καὶ ξόανα Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ, τὸ μὲν ἔργον Ἐπειοῦ, τὸ δὲ ἀνάθημα Ὑπερμνήστρας· ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ παρίστατο Λάδας ὁ ὑπερβαλόμενος πάντας τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ κατὰ τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν, καὶ ὁ Ἑρμῆς παριστάμενος ὡς εὐρὸν πρὸ μικροῦ χελώνην πρὸς κατασκευὴν λύρας· πρὸ δὲ τοῦ ναοῦ βάθρον εἰχονίζον εἰς πρόστυπον μάχην ταύρου καὶ λύκου καὶ παρθένον ῥίπτουσιν πέτραι ἐπὶ τὸν ταῦρον· ἦν δὲ τὸ βάθρον τοῦτο ἀνάθημα Δαναοῦ, ὡς καὶ δύο κίονες πλησίον αὐτοῦ κατεσκευασμένοι ὡς ξόανα Διὸς καὶ Ἀρτέμιδος. Ἦσαν δὲ καὶ τρεῖς τάφοι, Δίνου τοῦ Ἀπόλλωνος, Ψαμάθης τῆς Κροτώπου καὶ Λίνου τοῦ ποιητοῦ· ἄνωθεν δὲ τούτων ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Ἀγυέως καὶ βωμὸς Διὸς Ἰετίου ἐνθα οἱ συγκαταβάντες τῷ Πολυνείκει εἰς Θήβας ὤμοσαν νὰ ἀποθάνωσι πάντες ἢ νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν· καὶ τάφος δὲ θεωρούμενος ὑπὸ τῶν Ἀργείων ὡς τοῦ Προμηθέως καὶ ἀνδρίας Κρεύγα τοῦ πύκτου, καὶ τρόπαιον ἐγερεθὲν εἰς νίκην κατὰ Κορινθίων, καὶ ἄγαλμα καθήμενον Διὸς Μειλιχίου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἔργον Πολυκλείτου, ἀνατεθεὶν μετὰ τὴν παῦσιν ἐμφυλίου πολέμου συμβάντος ἐξ αἰτίας τοῦ Βρύαντος στρατηγοῦ τῶν χιλίων (2). πλησίον δὲ τούτου ἐπειργασμένοι ἐκ μαρμάρου ὁ Κλέυβις καὶ ὁ Βίτων ἔλκον-

(1) Πaus. Κορ. κ. 19. (2) Ἰδε Ἀργολίς.

τες τὴν ἄμαξαν καὶ ἄγοντες τὴν μητέρα εἰς τὸ Ἡραῖον· ἀντικρυ δὲ τούτων ναὸς Νεμείου Διὸς περιέχων ἄγαλμα αὐτοῦ ὀρθόν, χαλκοῦν, ἔργον Λυσίππου· κατὰ δεξιὰν δὲ τοῦ ναοῦ ὁ τάφος τοῦ Φορωνέως εἰς ὃν προσέφερον θυσίας ἔτι καὶ ἐπὶ τοῦ Πausaniou· πέραν τοῦ ναοῦ τοῦ Νεμείου Διὸς ἦν ναὸς ἀρχαιότατος Τύχης ἐνθα ὁ Παλαμῆδης ἐφευρὼν ἀνέθηκε τοὺς κύβους, καὶ πλησίον αὐτοῦ μνημα Μαινάδος Χορείας, τῆς ἐξοχωτέρας τῶν ὄσων συνεστράτευσαν τῷ Διονύσῳ κατὰ τοῦ Ἄργους· καὶ μικρὸν ἀπώτερον ναὸς Ὠρῶν· καὶ κατὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐπ' ἀνάσσει ἀνδριάντες Πολυνείκους τοῦ Οἰδίποδος καὶ τῶν ἀρχηγῶν ὅσοι μαχόμενοι μετ' ἐκείνου πρὸς τὸ τεῖχος τὸ Θιβαῖον, ἀπέθανον· πλησίον δὲ ἔκειντο καὶ οἱ ἐλόντες τὰς Θηβας Αἰγιαλεὺς ὁ Ἀδράστου καὶ Πρόμαχος ὁ Παρθενοποίου τοῦ Ταλαοῦ καὶ Πολύδωρος ὁ Ἴππομέδοντας καὶ Θέρσανδρος, καὶ οἱ Ἀμφιαράου παῖδες Ἀλκμαίων καὶ Ἀμφίλοχος καὶ πρὸς αὐτοῖς Διομήδης καὶ Σθέnelος· ἔτι δὲ Εὐρύαλος ὁ Μαχιστέως καὶ Ἀδραστος ὁ Πολυνείκους καὶ Τιμέας· οὐ πύρρῳ δὲ τῶν ἀνδριάντων ἦν μνημα Δαναοῦ καὶ τάφος κενὸς τῶν Ἀργείων ὅσοι ἀπέθανον εἴτε κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τρωάδος εἴτε κατὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς ἐπανάκαμψιν καὶ Διὸς Σωτῆρος ναὸς καὶ οἰκοδομὴ ἐν ἣ αἱ γυναῖκες ἐθρήνουσιν τὸν Ἄδωνιν, καὶ κατὰ δεξιὰν τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ναὸς τοῦ Κηφισσοῦ, καὶ πλησίον αὐτοῦ κεφαλὴ λιθίνη τῆς Μεδούσης, ἔργον καὶ τοῦτο Κυκλώπων, ὡς ἐλέγετο· τὸ δὲ ὅπισθεν χωρίον ἦν ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐδικάσθη ἡ Ὑπερμνήστρα ὑπὸ τοῦ Δαναοῦ καὶ ὠνομάζετο Κριτήριον· οὐ πύρρῳ δὲ αὐτοῦ ἦν θέατρον ἐν ᾧ μεταξὺ ἄλλων ἀξιοθεάτων ἦν ὁ Ἀργεῖος Περίλαος τοῦ Ἀλκίνορος φονεύων τὸν Σπαρτιάτην Ὀθρυάδην· ἄνωθεν δὲ τοῦ θεάτρου ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ στήλη

εικονίζουσα τὴν ποιήτριαν Τελέσιλλαν καὶ τὰ βιβλία αὐτῆς
 διεσπαρμένα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς, αὐτὴ δὲ κρατοῦσα
 κράνος καὶ ὀρώσα εἰς αὐτὸ ὡς μέλλουσα νὰ θέσῃ αὐτὸ ἐπὶ
 τῆς κεφαλῆς (1). κάτωθεν δὲ πρὸς τὴν ἀγορὰν μνημα Κερ-
 δοῦς, γυναικὸς Φορωνέως καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ, καὶ ἕτερος
 ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπονομαζομένης Πειθυῖς ὃν ἀνέθηκεν ἡ
 Ὑπερμνήστρα, νικήσασα τὸν πατέρα αὐτῆς Δαναὸν ἐν τῇ
 περὶ τοῦ Λυγχεῶς δίκη· καὶ χαλκοὺς ἀνδριάς ἐνταῦθα Αἰνείου
 καὶ τόπος καλούμενος Δέλτα καὶ πρὸ αὐτοῦ βωμὸς Φυζίου
 Διὸς καὶ πλησίον δύο μνήματα, Ὑπερμνήστρας μητρὸς
 Ἀμφιαράου καὶ Ὑπερμνήστρας τῆς Δαναοῦ ἐν ᾧ ἦν τεθαμ-
 μένος σὺν αὐτῇ καὶ ὁ Λυγχεύς· ἀντικρὺ δὲ τούτων τάφος
 Ταλαοῦ τοῦ Βίαντος καὶ ναὸς Σάλπιγγος Ἀθηναῖς Ἰδρυθεῖς
 ὑπὸ Ἠγαλέου τοῦ Τυρσηνοῦ· ἔμπροσθεν δὲ τοῦ ναοῦ τάφος
 Ἐπιμενίδου καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς μνημεῖον τοῦ
 Πύρρου βασιλέως τῆς Ἠπείρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐφ' οὗ
 ἐφαίνοντο ἀνάγλυπτοι οἱ ἐλέφαντες καὶ πᾶσαι αἱ μηχαναὶ
 αἷς μετεχειρίζετο κατὰ τὰς μάχας· καὶ τοῦτο μὲν τὸ οἰκο-
 δόμημα ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς πυρᾶς, τὰ δὲ ὅσα
 αὐτοῦ ἔκειντο ἐν τῷ ναῷ τῆς Δήμητρος παρ' ᾧ ἐθανατώθη,
 καὶ ἄνωθεν τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ τούτου κατὰ τὴν εἴσοδον
 ἐκρέματο ἡ ἀσπίς αὐτοῦ· οὐ μακρὰν δὲ τοῦ ρηθέντος
 μνημείου ἦν χῶμα γῆς ἐνθα, ὡς ἔλεγον, ἦν τεθαμμένη ἡ
 κεφαλὴ τῆς Μεδούσης Γοργόνης καὶ πλησίον τάφος Γοργο-
 φόνης τῆς Περσέως καὶ ἔμπροσθεν τοῦ τάφου τρόπαιον νί-
 κης ἐκ μαρμάρου κατὰ τυράννου Ἀργεῖου Λαφάους· καὶ
 μικρὸν ἀπ' αὐτοῦ ναὸς Λητοῦς, τὸ δὲ ἄγαλμα τέχνη Πραξι-
 τέλους· πλησίον δὲ τοῦ ἀγάλματος εἰκὼν παρθένου Χλωρί-

(1) Πaus. Κερ. κ. 20.

δος ἡ θυγάτηρ μὲν ἦν Νιόβης, πρότερον δὲ ἐκαλεῖτο Μελίβοια (1), καὶ κατὰ δεξιὰν τοῦ ναοῦ τῆς Λητοῦς ναὸς Ἡρας Ἀνθείας καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ τάφος γυναικῶν ὅσαι συστρατεύσασαι τῷ Διονύσῳ ἀπὸ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ διὰ τοῦτο Ἀλῖαι ἐπονομαζόμεναι, ἐφρονεύθησαν ἐν μάχῃ κατὰ Περσέως καὶ Ἀργείων, καὶ ἀντικρυ ναὸς Δήμητρος Πελασγίδος ἀπὸ τοῦ ἀνεγείραντος τὸν ναὸν Πελασγοῦ τοῦ Τριόπα, καὶ οὐ πόρρω αὐτοῦ τάφος Πελασγοῦ· πέραν δὲ τοῦ τάφου μικρὸν οἰκοδόμημα χάλκινον ἀνέχον ἀγάλματα ἀρχαῖα Ἀρτέμιδος, Ἀθηνᾶς καὶ Διὸς Μηχανέως κατὰ τὸν ποιητὴν Λυκέαν ὃς λέγει ὅτι ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὤμοσαν οἱ στρατεύσαντες κατὰ τῆς Τρωάδος Ἀργεῖοι νὰ παραμείνωσι πολεμοῦντες ἕως νὰ κυριευθῇ τὸ Ἴλιον ἢ νὰ ἀποθάνωσι μαχόμενοι· κατ' ἄλλους δὲ ἐν τούτῳ τῷ χαλκίῳ οἰκοδομήματι ἦσαν τεθαμμένα τὰ ὀστέα Ταντάλου τοῦ Θυέστου ἢ τοῦ Βροτέου, πρώτου ἀνδρὸς τῆς Κλυταιμνήστρας· πλησίον δὲ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἦν βόθρος ἐν ᾧ ἐβρίπτον καιομένας λαμπάδας κατὰ τινα τελετὴν τῆς Περσεφόνης ἣν κατεστήσατο ὁ Ἀργεῖος Νικόστρατος. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ναὸς Ποσειδῶνος ἐπονομασθέντος Προσκλυστίου, διότι, κατὰ τὴν ἐγχώριον μυθολογίαν, κατέκλυσε ποτὲ ὁ Ποσειδῶν τὸ πλεῖστον τῆς Ἀργολίδος, ὅτε κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἡρας περὶ τοῦ τόπου διένεξιν ὁ Ἰναχος μετὰ τῶν συνδικασάντων ἀπεφάσισαν ὑπὲρ τῆς Ἡρας· καὶ ἡ μὲν Ἥρα ἔπεισε τὸν Ποσειδῶνα νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω τὴν θάλασσαν, οἱ δὲ Ἀργεῖοι κατὰ τὸ μέρος ὅθεν ὀπισθοδρόμησε τὸ ὕδωρ ἀνήγειραν ναὸν εἰς τὸν Προσκλύστιον Ποσειδῶνα· ὀλίγον δὲ πρὸς τὰ πρόσω ἦν ὁ τάφος τοῦ Ἀργου τοῦ λεγομένου υἱοῦ τοῦ

---

(1) Πaus. Κορ. x. 21.

Διὸς καὶ τῆς Νιόβης τοῦ Φορωνέως καὶ μετ' αὐτὸν ναὸς Διοσκουῶν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀγάλματι αἱ γυναῖκες αὐτῶν Ἰλάειρα καὶ Φοίβη, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν Ἄναξ καὶ Μνασίνοιο· ἦν δὲ τὸ ἄγαλμα ἐξ ἐβένου, τέχνη Διποίνου καὶ Σκύλλιδος· τῶν δὲ ἱππῶν αὐτῶν τὸ πλεῖστον ἐξ ἐβένου καὶ ὀλίγα τινα ἐξ ἐλέφαντος· πλησίον δὲ τῶν ἀνάκτων ναὸς Εἰλειθυίας, ἀνάθημα Ἐλένης ἢ οὔσα ἑγγυος, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι, καὶ τεκοῦσα ἐν Ἀργεῖ, ὅτε τοῦ Θησέως καὶ τοῦ Πειρίθου ἀπελθόντων εἰς Θεσπρωτίαν, οἱ Διόσκουροι ἦγον αὐτὴν εἰς Λακεδαιμόνα, κυριεύσαντες τὴν Ἄφιδναν, ἰδρύσατο τὸν ναὸν τοῦτον τῆς Εἰλειθυίας· πέραν δὲ τούτου ἦν ναὸς Ἑκάτης, καὶ ἐκ τῶν τριῶν ἀγαλμάτων αὐτῆς τὸ μὲν λίθινον ἦν ἔργον Σκόπα, ἐκ δὲ τῶν ἀπέναντι αὐτοῦ δύο χαλκείων τὸ μὲν Πολυκλείτου, τὸ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ναυκύδου τοῦ Μόθωνος· κατ' εὐθείαν δὲ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸ γυμνάσιον τοῦ Κυλαράβιδος, ὀνομασθέντος οὕτω ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σθενέλου, ἦν τάφος Δικυμνίου τοῦ Ἡλεκτρίωνος· μικρὸν δὲ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸν Κυλάραβιν καὶ τῆς πλησίον πύλης ἦν μνημεῖον Σακάδα, τοῦ πρώτου αὐλήσαντος ἐν Δελφοῖς τὸ Πυθικὸν αὐλημα· ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ τοῦ Κυλαράβιδος ἦν ἄγαλμα Πανίας Ἀθηναῆς καὶ τάφος Σθενέλου καὶ Κυλαράβιδος, καὶ ἐν πόρῳ τοῦ γυμνασίου πολυάνδριον τῶν Ἀργείων τῶν συμπλευσάντων τοῖς Ἀθηναίοις πρὸς κατάκτησιν τῶν Συρακουσῶν καὶ τῆς Σικελίας (1)· ἐκεῖθεν δὲ ὁδὸς καλουμένη Κοίλῃ καὶ κατὰ δεξιὰν ναὸς Διονύσου οὗ τὸ ἄγαλμα ἦν ἐξ Εὐβοίας· ἐγγυτάτω δὲ τοῦ ναοῦ οἰκία Ἀδράστου καὶ ἀπώτερον αὐτῆς ναὸς Ἀμφιαράου καὶ πέραν αὐτοῦ μνημα Ἐριφύλης καὶ μετὰ ταῦτα τέμενος Ἀσκληπιοῦ καὶ

---

(1) Πλυσ. Κορ. κ. 22.

ναὸς Βάτωνος καὶ κενοτάφιον Ὑρνηθεύς, καὶ τὸ ἐπιφανέστατον πάντων τῶν ἐν Ἄργει Ἀσκληπιείων περιέχον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου καὶ εἰκονίζον αὐτὸν καθήμενον καὶ τὴν Ὑγείαν πλησίον αὐτοῦ ἵσταμένην, καὶ τοὺς δύο κατασκευάσαντας τὰ ἀγάλματα Ξενοφίλον καὶ Στράτωνα καθημένους· ἰδρύσατο δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸν ναὸν τοῦτον Σφῦρος ὁ υἱὸς μὲν Μαχάανος, ἀδελφὸς δὲ Ἀλεξήνορος· ἦν δὲ καὶ ὑπόγειος οἰκοδομὴ καὶ ἐν αὐτῇ θάλαμος χαλκοῦς ἔνθα ὁ Ἀκρίσιος ἐφύλαττε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καὶ ὃν καθεῖλεν ὁ τύραννος τῶν Ἀργείων Περίλαος· ἔτι δὲ καὶ μνημα Κροτώπου καὶ ναὸς Διονύσου Κρησίου, ἐπονομασθέντος οὕτω διότι ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ ἢ ἐκ Κρήτης Ἀριάδνη ἥς, κατασκευαζομένου δεύτερον τοῦ ναοῦ, εὑρέθη ἡ κεραμεῖα σορὸς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ αὐτόπτου Λυκέου καὶ ἄλλων πολλῶν Ἀργείων· πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ τούτου ἦν καὶ ναὸς Ἀφροδίτης (1).

Ἡ ἀκρόπολις τοῦ Ἄργους ἐκαλεῖτο Λάρισσα ἀπὸ Λαρίσσης τῆς Πελασγοῦ θυγατρὸς· κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἄνοδον ἦν ναὸς Ἡρας Ἀκραίας καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος κατασκευασθεὶς ὑπὸ Πυθαέως, τοῦ πρώτου ἐλθόντος ἐκ Δελφῶν· τὸ δὲ ἄγαλμα ἦν χάλκινον, ὀρθόν, Δειραδιώτης Ἀπόλλων καλούμενον, διότι ὁ τύπος οὗτος ἐκαλεῖτο Δειράς (λαιμὸς βουνοῦ) καὶ ἦν ἐν αὐτῷ καὶ μαντεῖον ἔνθα ἐθύετο καθ' ἕκαστον μῆνα διὰ νυκτὸς ἀρνίον· καὶ τις τῶν παρθένων ἅμα γευσάμενη τοῦ αἵματος, ἐγίνετο κάτοχος ἐκ τοῦ θεοῦ· συνείχετο δὲ τῷ ναῷ τούτῳ ἕτερος ναὸς Ἀθηνᾶς Ὀξυδερκοῦς ἀνατεθεὶς ὑπὸ Διομήδους, διότι μαχομένου ποτὲ ἐν Ἰλίῳ, ἀφειλέν ἡ θεὰ τὴν ἀχλὺν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· πλησίον δὲ τούτου

(1) Πaus. Κορ. x. 19. 20. 21. 22. 23.

ἦν τὸ στάδιον ἔνθα ἐτελοῦντο ἄγῳνες πρὸς τιμὴν τοῦ Νεμείου Διὸς καὶ τὰ Ἡραῖα· κατὰ δὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ὁδὸν κατ' ἀριστερὰν ἦν μνημεῖον τῶν υἱῶν τοῦ Αἰγύπτου ἐν ᾧ ἦσαν τεθαμμέναι μόνον αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν (1). ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τῆς Λαρίσσης ἦν ναὸς Λαρισσαίου Διὸς, καὶ τὸ ἄγαλμα ξύλινον· καὶ ναὸς Ἀθηναῖς ἀξιοθέατος περιέχων καὶ ἄλλα καὶ Δία ξόανον ἔχοντα ἐκτὸς τῶν δύο ὀφθαλμῶν καὶ ἄλλον τρίτον ἐπὶ τοῦ μετώπου· ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Ζεὺς οὗτος ἦν πατὴρ τοῦ Πριάμου ὃς εἶχεν αὐτὸν ἰδρυμένον ἐν ὑπαίθρῳ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, καὶ ὅτε ἤλίσκετο τὸ Ἴλιον εἰς τὸν βωμὸν τοῦτον κατέφυγε· κατὰ δὲ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων ἔλαχεν ὁ Ζεὺς εἰς Σθένηλον τὸν Καπανέως καὶ διὰ τοῦτο εὐρίσκετο ἐνταῦθα (2). -- Ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ διετηρήθη ἡ ἐξ ἧς ἐπιγραφή =

Α ΒΟΥΛΑ ΚΑΙ Ο ΔΑΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΓΕΙΩΝ ΤΙΒ.

ΚΛΑΥΔΙΩ: Γ . . . ΟΝ ΦΑ . . Μ ΑΝΕΘΗΚΕ

ἣν ἐκοινοποίησε κατὰ πρῶτον ὁ Γκέλλ.

Οδοὶ διάφοροι ἦγον ἐξ Ἀργους εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὴν πρὸς τὴν Τεγέαν ὁδὸν τὸ πρῶτον κατὰ δεξιὰν ἀπαντῶμενον ὄρος ἐκαλεῖτο Λυκῶνη, καὶ περαιτέρω πρὸς δεξιὰν τῆς λεωφόρου ἦν ὄρος Χάον, καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὑπωρείας αὐτοῦ πρὸς δεξιὰν τοῦ Τροχοῦ αἱ Κεγχριαὶ καὶ κατὰ τὸ χαμαλώτερον αἱ Ἰσιαὶ καὶ μετὰ τὰς Ἰσιας ἡ Τεγέα. — Ἡ δὲ πρὸς τὴν Μαντίνειαν ὁδὸς ἤρχετο ἀπὸ τῶν πρὸς τῇ Δειράδι πυλῶν· ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ναὸς διπλοῦς ἔχων δύο εἰσόδους, τὴν μὲν πρὸς ἀνατολὰς τὴν δὲ πρὸς δυσμὰς, καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην εἴσοδον ἔκειτο ξόανον Ἀφροδίτης, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν Ἀρεως,

(1) Ἰδε Λόφον λίμνη. (2) Παυσ. Κορ. κ. 24.

ἁμφότερα ἀναθήματα Πολυνείκους καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συστρατευσάντων Ἀργείων, μετὰ δὲ τὸν ναὸν χεῖμαρρος Χάραδρος καὶ μετὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ὁ τόπος ὁ καλούμενος Οἰνόη, καὶ ὑπεράνω τῆς Οἰνόης ὄρος Ἀρτεμίσιον καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ναὸς Ἀρτέμιδος, καὶ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ ἦσαν αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰνάχου· ἦν δὲ καὶ ἄλλη ὁδὸς· ἀπὸ τῶν πρὸς τῇ Δειράδι πυλῶν πρὸς τὴν Λύρκειαν. — Κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὴν Ἐπιδαυρίαν ὁδὸν κατὰ πρῶτον ἔκειτο ἐν δεξιᾷ οἰκοδομὴ πυραμοειδὴς ἔχουσα ἀσπίδας ὁμοίας ταῖς Ἀργολικαῖς· ἐνταῦθα ἐπολέμησαν οἱ δύο ἀδελφοὶ Προῖτος καὶ Ἀκρίσιος περὶ τῆς ἀρχῆς· ὥς δὲ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος ἦν ἴσον καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ ὑπερτερήσῃ τοῦ ἄλλου, διηλλάγησαν. Ἐλέγετο δὲ ὅτι οἱ πρῶτοι αὐτοὶ καὶ τὸ στράτευμα αὐτῶν ἐπολέμησαν φέροντες ἀσπίδας· διὰ δὲ τοὺς πεσόντας ἐκατέρωθεν ὥς ὄντας συμπολίτας καὶ συγγενεῖς ἀνηγέρθη τοῦτο τὸ μνημεῖον ἐν κοινῷ· Ἐντεῦθεν δὲ κατὰ δεξιάν τῆς ὁδοῦ ἦν ἡ Τίρυνς καὶ μετὰ τὴν Τίρυνθα κατ' ἀριστεράν ἡ Μίδεια καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἐπίδαυρον εὐθεῖαν κώμη Λῆσσα, καὶ ὑπεράνω αὐτῆς ὄρος Ἀραχναῖον (1)· ὅσον δὲ 50 στάδια ἀπὸ τοῦ Ἄργους ἦσαν αἱ Μυκῆναι (2).

Τὸ Ἄργος ἀνεδείχθη μία τῶν μεγίστων, πολυπληθεστάτων καὶ ἰσχυρωτάτων πόλεων· καὶ, ὥς λέγει ὁ Στράβων, τὸ Ἄργος καὶ ἡ Σπάρτη ἦσαν αἱ δύο ἐνδοξόταται πόλεις τῆς Πελοποννήσου (3)· ἀπώλεσε δὲ μέρος τῆς ἀξίας αὐτῆς μέχρι τινός, καὶ αἱ Μυκῆναι ἐφάνησαν ὑπέρτεραι ἐπὶ τῶν Πελοπιδῶν καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος· ἀλλὰ μετὰ τὴν καθόδον τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ τῶν Δωριέων ἀπεδείχθη πάλιν πρω-

(1) Πaus. Κορ. κ. 24. 25. 26. (2) Στράβ. β. 8. σ. 368.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 376.

τεύουσα, καὶ μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος οἱ Ἀργεῖοι μετὰ Κλεωναίων καὶ Τεγεατῶν ἐπελθόντες, ἄρδην κατέστρεψαν τὰς Μυκῆνας καὶ διμερίσθησαν τὴν χώραν (1).

Ἡ πόλις τοῦ Ἄργους μετὰ διαφόρους περιπετείας τῆς τύχης, προϊόντος τοῦ καιροῦ, ἐξέπεσεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπὶ Ἰουλιανοῦ δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ συντηρῇ τὰ δημόσια αὐτῆς καταστήματα, οὐδὲ νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς τῶν Νεμεῶν δαπάνας (2). ἔκτοτε δὲ βαθμηδὸν αἰὲ καταπίπτουσα, ἦν οὐχὶ πλέον πόλις ἀλλὰ σκελετὸς μόνον πόλεως, ὁπότε ὑπετάγη εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐνετῶν (3). Ἐν ἔτει δὲ 1462 ἡ Ὄθωμανικὴ Κυβέρνησις παραβᾶσα τὰς πρὸς τὴν Ἐνετίαν συνθήκας, ἐκυρίευσεν τὸ Ἄργος καὶ ἤνωσεν αὐτὸ μετὰ τῆς σατραπείας τὴν Κορίνθου· ὡς δὲ αἱ περὶ τούτου ἐμφανίσεις τῆς Ἐνετίας εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν, ἐκπρύχθη πόλεμος, καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος Βερτόλδος δὲ ἔστε στρατεύσας περὶ τὴν πόλιν μετὰ στρατιᾶς 15,000, εἶλεν αὐτὴν αὐτοβοεὶ τῇ 2 Αὐγούστου 1463 (4) καὶ μετ' ὀλίγον καὶ τὴν ἀκρόπολιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Βερτόλδος ἐφονεύθη τῇ 4 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου, στρατιὰ Ὄθωμανικὴ 80,000 ὑπὸ τὸν Δαοῦδ πασᾶν ἐπιδραμοῦσα, ἐφυγάδευσε τοὺς Ἐνετοὺς καὶ εἶλε τὸ Ἄργος καὶ ἠχμαλώτισεν 60 Κρήτας, οὓς καὶ ἐθανάτωσεν (5). ἀλλὰ τῷ 1685 οἱ Ἐνετοὶ εἶλον ἐκ νέου τὸ Ἄργος, ὃ μετὰ καιρὸν ὑπέπεσε καὶ αὖθις τῇ Ὄθωμανικῇ ἐξουσίᾳ καὶ διέμεινεν ὑπ' αὐτὴν διοικούμενον ὑπὸ τοῦ σατράπου τῆς Ναυπλίας, ἄχρι τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας (6).

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 377. (2) Ἰουλιαν. ἐπιστ. 15. (3) Ἰδε Ναυπλία πολ. (4) Σανσουίνος ἱστ. Τουρκ. (5) Κορονέλλης, Μερ. 2. Ἄργος. (6) Ἰδε Ναυπλία.

Ἐν ἀποστάσει πέντε λεπτῶν ἀπὸ τοῦ Ἄργους κατ' ἀνατολὰς ῥέει ὁ ποταμὸς Ἰναχος.

* Ἄργος· ἀπέχει περίπου μίαν ὥραν τῆς θαλάσσης· κεῖται εἰς πεδιάδα εὐφορον καὶ κτηνοτρόφον δι' ἧς ῥέει ἡ Πλανίτσα (Ἰναχος) καὶ οἱ εἰσβάλλοντες εἰς αὐτὴν χεῖμαρροι καὶ ῥυακες· ἐκτείνεται ἡ πεδιάς αὕτη εἰς διάστημα ἐπέκεινα τῶν πέντε ὠρῶν ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Κάμπος τοῦ Δραγομάνου καὶ πλατύνεται βαθμηδὸν ἄχρι τῆς θαλάσσης· ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς κατὰ τὸ πλατύτερον μέρος ἔχει ἑκτασιν δύο ἡμισυ ὠρῶν ἀπὸ τοῦ Παλαιοκάστρου (ἐρειπίων τῆς Τίρυνθος) μέχρι τῶν Μύλων (Λέρνης)· ἡ πεδιάς τοῦ Ἄργους περιέχει ὅσον δέκα ὠρῶν γεωργήσιμον γῆν ἧς πολὺ μέρος ἀρδεύεται· προάγει δὲ καπνὸν, ὀρύζιον, ἀραβόσιτον, σῖτον καὶ βαμβάκιον. Ἡ πόλις εἶναι ἀτείχιστος, εὐρύχωρος ὁπωσοῦν, ἀλλὰ κατερειπωμένη ἐκ τῶν περιστάσεων τοῦ πολέμου τῆς Ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως καθ' ἣν τρεῖς ἐκάη καὶ τέλος ἀπετεφρώθη διόλου· κτίζονται δὲ καθ' ἐκάστην νέαι οἰκοδομαί· ὥστε τὸ Ἄργος ἀναγεννᾶται ἤδη ἀπὸ τῆς τέφρας αὐτοῦ καὶ ἤδη ἔχει ἀγορὰν καὶ πολλὰ ἐργαστήρια καὶ καφενεῖα καὶ ξενοδοχεῖα καὶ ἐκκλησίας ὧν ἡ μεγίστη εἶναι ἡ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν κτισθεῖσα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. — Οἱ κάτοικοι εἰσὶν ἀθροίσματα Ἀλβανικὰ, ἄνθρωποι ἐργοδιῶκται, ἀγωγεῖς οἱ πλείους καὶ γεωργοί. — Οἱ Ἀργεῖοι ἐμισθοῦντο αἰεὶ ἐπὶ μὲν τῆς Ἑνετικῆς κυβερνήσεως ὡς στρατιῶται, μετὰ ταῦτα δὲ ὡς γεωργοὶ πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου καὶ μέχρι τῆς Ἰωνικῆς Ἑπτανήσου, ζῶντες συνηνωμένοι, ἀντιβοηθούμενοι ἀμοιβαίως κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν καὶ φέροντες κατ' ἕτος ἕκαστος εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ τὰ ἐκ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ ὠφελείας. — Τὸ Ἄργος ἔχει ἀέρα ἐλεύ-

θερον και υγιεινόν· τὸ δὲ πότιμον ὕδωρ εἶναι φρεάτειον· πηγὴν οὐδεμίαν ἔχει καὶ τὰ περίξ εἰσι διόλου ἄνυδρα, μάλιστα κατὰ τὸ θέρος ὅτε πάντες οἱ ποταμοὶ καὶ πάντα τὰ ὕδατα ξηραίνονται· κῆποι ὑπάρχουσιν ἀρκετοὶ καὶ ἐντὸς καὶ περίξ τῆς πόλεως προάγοντες λεμόνια, σῦκα καὶ ἄλλας ὁπώρας, καὶ πλῆθος παντοίων λαχάνων· καὶ ἀμπελῶνες δὲ πολλοὶ ἐκτείνονται κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως πρὸς τοὺς Μύλους. — Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐγυμνάζετο πρό τινων ἐτῶν τὸ ἵππικὸν στράτευμα· ὅθεν ἐκτίσθη εὐρύχωρον κατάστημα πρὸς κατοικίαν ἀξιοματικῶν καὶ στρατιωτῶν, μετὰ τῶν ἀναγκαίων ἵπποστασίων κτλ. — Μέχρι τινὸς ἐσώζοντο ἐν Ἀργεὶ λείψανα τινὰ ἀρχαιοτήτων καὶ ἔκειντο ἐπὶ τῶν ἀγυιῶν τῆς πόλεως κίονες ἐκ μαρμάρου καὶ λίθου συηνίτου, ἀλλὰ πάντα ἐξέλειπον· μόνον ἔξωθεν τῆς πύλης οἰκίας τινὸς ἰδιωτικῆς σώζεται ἐγκεκτισμένον ἐντὸς τοῦ τοίχου μάρμαρον ἀκέραιον εἰκονίζον ἐν ἀναγλύφῳ γυναῖκα καὶ παῖδα φέροντα στάχuas, ἔτι δὲ καὶ ἐντὸς λάκκου μάρμαρα πολλὰ ἀτάκτως συνεσωρευμένα καὶ ἐφ' ἐνὸς αὐτῶν διακρίνονται αἱ λέξεις ΕΥΝΟΜΙΑΣ ΕΝΕΚΑ. — Μετὰ 15 λεπτὰ ἀπὸ τῆς πόλεως ὑψοῦται ὄρος κωνοειδὲς κατάγυμνον καὶ πετρῶδες καὶ κατὰ τὰ πλευρὰ αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν πόλιν σώζονται ὕδραγωγεῖα παλαιά· ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς ὑψουμένης 900 ποδ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἢ κατὰ τὰς νεωτάτας τῶν γάλλων πινακογραφῶν καταμετρήσεις 280 γαλλόμετρα, τείχη τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως τανῦν παρημελημένης, καὶ μονὴ τῶν κατηχουμένων εἰς μνήμην τῆς Παναγίας τοῦ Ἀργους λεγομένης, κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, ὡς εἰκάζεται, καθ' ἣν ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς Ἀκραΐας Ἡρας, ἃν καὶ οὐδὲ ἵχνος ἐρείπιων τινὸς ἀρχαιοτήτος φαίνεται. Ὀλίγα μέρη τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως

σώζονται εἰσέτι Κυκλωπικά ἐκ λίθων ὑπερόγκων· ἐκ δὲ τοῦ λοιποῦ τὸ μὲν εἶναι Ῥωμαϊκῆς τὸ δὲ Ἑνετικῆς κατασκευῆς· εἶναι δὲ εὐρύχωρος ἡ ἀκρόπολις αὕτη καὶ χωρητικὴ πολυαρίθμου φρουρᾶς· ὡς δὲ ἔμεινεν ἔρημος ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τὰ ὕδατα τῶν ἐν αὐτῇ δεξαμενῶν διαφθαρέντα κατήντησαν ἄχρηστα. Ὄθεν καὶ Δημήτριος ὁ Ὑψηλάντης ὃς τῷ 1822 συνεκεντρώθη γενναίως ἐν ταύτῃ τῇ θέσει, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν ὑπὸ τὸν Δράμαλιν Μαχμούδ πασᾶν προόδουσιν τῆς Ὄθωμανικῆς στρατιᾶς, στερούμενος ζωοτροφιῶν καὶ ὕδατος ἠναγκάσθη νὰ ἐκλίπῃ αὐτὴν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις. — Ἐν ἀποστάσει ἑπτὰ λεπτῶν ἀπὸ τῆς πόλεως πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν σώζεται ἀρχαῖον ἀμφιθέατρον ἀξιοθέατον ἔνθα συνεκροτήθη ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις κατὰ τὸ ἔτος 1829 περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου. Αἱ σειραὶ τῶν ἐδρῶν αὐτοῦ χωρίζονται διὰ διαζωμάτων εἰς τρία μέρη· τὸ πρῶτον περιέχει 32, τὸ δεύτερον 16 καὶ τὸ τρίτον τὸ ἀνώτατον 19 σειράς· ὥστε σύγκειται τὸ ὅλον ἐξ 67 σειρῶν αἵπερ, διδομένου 2 1/2 ποδῶν διαστήματος δι' ἕκαστον θεατὴν, ἦσαν δεκτικαὶ περίπου 13,000 θεατῶν· καθ' ὅσον δὲ εἰκάζεται ἐκ τῆς ἐνεστώσης στάσεως τοῦ ἀμφιθέατρου τούτου, ἡ διάμετρος αὐτοῦ ἦν 450 ποδῶν, ἡ δὲ τῆς ὀρχήστρας 200 (1)· αἱ σειραὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἔμειναν ἀβλαβεῖς καὶ καθήκουσι μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐφ' οὗ εἰσὶ κατεσκευασμένα, καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ταύτης ἐκτείνεται ἡ ἑξ ἐπὶ πλατύτατον καὶ θαυμαστὸν ὀρίζοντα· τὸ ἀμφιθέατρον τοῦτο εἶναι τὸ ἀρχαιότατον ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ κάλλιστον τῆς Ἑλλάδος· πέριξ αὐτοῦ μέγα μέρος καλύπτεται ὑπὸ ἑρειπίων πλινθίνης οἰκοδομῆς καὶ μεταξὺ αὐτῶν εἰσὶν ὑπόγειοι δίοδοι καὶ ἔδαφος ψηφιδω-

(1) Λήκ. Τ. 2. κ. 20, σ. 397.

τόν· ὁ Βελῆ πασᾶς, ὅτε ἦν διοικητὴς τῆς Πελοποννήσου, ἀνασκάψας κατὰ τοῦτον τὸν τόπον, εὔρε πολλά ἀγάλματα· πολὺ δὲ μέρος μένει εἰσέτι ἄσκαπτον καὶ ἐν αὐτῷ εὐρίσκονται πιθανῶς ἀρχαιοότητες· κατὰ τὴν αὐτὴν γραμμὴν σώζονται καὶ λείψανα ναοῦ ὀκταγώνου· πρὸς τὸ νότιον τοῦ ἀμφιθεάτρου ὑπάρχει ἕτερον ἐλάττονος μεγέθους ἔχον 21 σειρὰς ἐδρῶν, ἀλλ' ἐν κακίστῃ καταστάσει· πρὸς δὲ τὸ βόρειον ἐπὶ ὕψους κτίριον Ῥωμαϊκὸν ὃ ὁ Κλάρκ ἐξέλαβεν ὡς οἰωνοσκοποῖον· κατὰ δὲ τὸν Τράντ τὸ κτίριον τοῦτο ἦν ἴσως ναὸς τοῦ Κηφισσοῦ· διέρχεται δὲ ὑπ' αὐτὸ ὑδραγωγεῖον ὑπόγειον· τὸ μέγεθος τοῦ κτιρίου τούτου εἶναι 15 βημ. τὸ μῆκος καὶ 15 τὸ πλάτος· κάτωθεν τούτου ὑπάρχει τεῖχος Κυκλωπικὸν 50 βημ. τὸ μῆκος καὶ 12 τὸ ὕψος ἔχον δύο ἐπιγραφὰς καὶ ἀρχαιοτάτα ἀνάγλυφα· φαίνεται ὅτι τὸ Ῥωμαϊκὸν τοῦτο οἰκοδόμημα ἐκτίσθη ἐπὶ ἀρχαίου τινὸς ναοῦ, ὡς καὶ ὁ Λήκιος συμπεραίνει (1). — Κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς πόλεως πρὸς ἀνατολὰς εἰσὶν ἐρείπια ναοῦ καὶ καλλίστου Ἑλληνικοῦ τείχους καὶ στηλῶν ἐξ ὧν κατεσκευάσαν τὴν νέαν ἐκκλησίαν τοῦ Ἄργους. — Πέριξ τῆς πόλεως εἰσὶ λατομεῖα μέλανος συηνίτου λίθου. — Τὸ Ἄργος κεῖται πρὸς τὸ δυτ-βόρειον τῆς Ναυπλίας, τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Τριπόλεως (Τριπολιτσᾶς), καὶ τὸ δυτ-νότιον τῆς Κορίνθου· ἀπέχει δὲ τῆς Ναυπλίας δύο ὥρας. Ἡ ὁδὸς εἶναι ὅλως ἐπίπεδος καὶ ἀμαξιτὴ, καὶ διέρχεται διὰ τοῦ Ἰνάχου καὶ ἀπ' ἔμπροσθεν τῶν ἐρειπίων τῆς Τίρυνθος καὶ τοῦ ἀγρονομικοῦ καταστήματος· ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλη ὁδὸς παραθαλάσσιος ὀλίγον τι συντομωτέρα, καὶ ἄλλη μεταξὺ τῶν δύο μακροτέρα. Τὸ Ἄργος εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἀργολίδος

---

(1) Λήκ. Τ. 2, κ. 20, σ. 399.

καὶ τοῦ δήμου Ἄργους, καὶ περιέχει ἐπέκεινα τῶν 10,000 κατοίκων· ἔχει δὲ καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ δύο διδασκάλους Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ δύο σχολεῖα δημοτικὰ Δ. τάξεως, καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον. Περὶ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς κατὰ τὰ λοιπὰ ἐνεστῶσης στάσεως τοῦ Ἄργους ἴδε ἀνωτέρω εἰς Ἐπαρχίαν Ἄργους.

ΜΥΚΗΝΑΙ, πόλις ἀρχαιοτάτη κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τῆς Ναυπλίας καὶ τῆς Τίρυνθος καὶ τὸ ἀνατ-βόρειον τοῦ Ἄργους οὗ ἀπεῖχε 50 στάδια (1)· ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Περσέως, ὅτε οὗτος ἀντήλλαξε τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Μεγαπένθην (2)· ὠνόμασε δὲ αὐτὴν ὁ Περσεὺς Μυκῆνας, διότι ἐξέπεσεν ἐνταῦθα ὁ μύκης (τὸ ἄκρον τῆς θήκης) τοῦ ξίφους αὐτοῦ, καὶ ἐξέλαβε τοῦτο σημεῖον πρὸς οἰκισμὸν πόλεως· κατ' ἄλλους δὲ διότι διψήσας καὶ ἐκριζώσας κατὰ τύχην μύκητα (μανιτάρη), ἐπειδὴ ἀνέβρυσεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους ἄφθονον ὕδωρ καὶ πιδὼν ἐκόρεσε τὴν δίψαν αὐτοῦ καὶ ἠυφράνθη, ἔκτισεν ἐκεῖ τὴν πόλιν καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Μυκῆνας ἀπὸ τοῦ μύκητος· κατ' ἄλλην δὲ πάλιν γνώμην τὴν πιθανωτέραν, ἡ πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Μυκῆνης τῆς μνημονευομένης ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν Ὀδυσσεΐᾳ =

Τυρώ τ' Ἀλκμήνη τ' εὐστέφανός τε Μυκῆνη (3).

Ἦν δὲ αὕτη, κατὰ τὰ ἔπη τὰ ὀνομαζόμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἡοῖαι μεγάλαι, θυγάτηρ Ἰνάχου καὶ γυνὴ Ἀρέστορος· καὶ κατ' ἄλλους ἀπὸ Μυκηνέως τοῦ Σπάρτωνος τοῦ Φορωνέως (4)· κατὰ τινὰ δὲ παλαιὸν σχολιαστὴν τοῦ Σοφοκλέους (5), καὶ κατὰ τὸν ποιητὴν Κτησίαν τὸν Ἐφέσιον (6), τὸ πρῶτον ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης ἦν Ἄργος καὶ μετὰ

(1) Στράβ. β. 8. σ. 368. (2) Ἰδε Ἄργολις. (3) Ὀμ. Ὀδ. Β. γ. 120.

(4) Πaus. Κορ. κ. 16. (5) Παρὰ Χολστέιν. Σημ. εἰς Στέφαν. σ. 313.

(6) Παρὰ Ψευδο-Πλουτάρχ. περὶ Ποταμ. σ. 35. 36.

καιρὸν μετωνομάσθη Μυκῆναι· εἴτε δὲ διὰ τοῦτον τὸν λόγον, εἴτε διὰ τὴν ἐγγύτητα, ὡς λέγει ὁ Στράβων, οἱ τραγικοὶ ὠνόμαζον συνωνύμως ὡς μίαν τὰς δύο πόλεις· ὁ Εὐρυπίδης μάλιστα ἐν τῷ αὐτῷ δράματι ὀνομάζει τὴν αὐτὴν πόλιν ποτὲ μὲν Μυκῆνας, ποτὲ δὲ Ἄργος, ὡς ἐν Ἰφιγενείᾳ καὶ ἐν Ὀρέσῃ (1). Καλεῖ δὲ ἐνίοτε καὶ πᾶσαν τὴν Ἀργολίδα Μυκῆνας (2)· ὅπως δὲ καὶ ἂν ἦ, βέβαιον εἶναι ὅτι αἱ Μυκῆναι ἦσαν μία τῶν περιφανεστάτων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, εἶχε λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τεῖχη αὐτῆς ἦσαν καὶ αὐτὰ ἔργα Κυκλώπων, ὡς καὶ τὰ τῆς Τίρυνθος· κύξθη δὲ καὶ ἐμεγαλύνθη ὑπὲρ τὸ Ἄργος, καὶ κατέστη καὶ αὐτὴ καθέδρα λαμπρᾶ βασιλείας (3), μάλιστα ἐπὶ Ἀγαμέμνονος οὗ τὸ κράτος ἐξετείνετο ἐπὶ πολὺ, ὡς ἐκ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ φαίνεται =

Οἱ δὲ Μυκῆνας εἶχον, εὐκτίμενον πτολίεθρον,
 Ἀφνειὸν τε Κόρινθον, εὐκτιμένας τε Κλεωνάς,
 Ὀρνειάς τ' ἐνέμοντο, Ἀραιθυρέην τ' ἑρατεινὴν,
 καὶ Σικυῶν', ὅθ' ἄρ' Ἄδρητος πρῶτ' ἐμβασίλευεν,
 Οἷ θ' Ὑπηρεσίην τε καὶ αἰπεινὴν Γονόεσσαν,
 Πελλήνην τ' εἶχον, ἥδ' Αἰγίον ἀμφενέμοντο,

Αἰγιαλὸν τ' ἀνὰ πάντα, καὶ ἄμφ' Ἑλίκην εὐρεῖαν (4).

Ὡς δὲ κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν οἱ μὲν Ἀργεῖοι ἡσύχαζον, οἱ δὲ Μυκηναῖοι ἔπεμψαν εἰς Θερμοπύλας 80 ἄνδρας, οἳ συμπολεμήσαντες τοῖς Λακεδαιμονίοις μετέσχον τῆς δόξης αὐτῶν, φθονήσαντες οἱ Ἀργεῖοι, ἐπῆλθον μετὰ Κλεωναίων καὶ Τεγεατῶν κατὰ Μυκηνηῶν, καὶ εἶλον καὶ κατέσκαψαν αὐτὰς κατὰ κράτος, ὀλίγον μετὰ τὴν ναυμα-

(1) Στράβ. β. 8. σ. 377. (2) Εὐριπ. Ἰκετιδ. σ. 1131. (3) Ἰδ. Ἀργολίς. (4) Ὀμ. Ἰλ. Β. σ. 569, κξ.

χίαν τῆς Σαλαμῖνος καὶ διενείμαντο τὴν χώραν (1), καὶ τὸ μὲν τεῖχος τῶν Μυκηνῶν ὃν ὤικοδομημένον ὑπὸ τῶν Κυκλώπων καλουμένων, ὡς τὸ τῆς Τίρυνθος, δὲν ἐδύνατο νὰ κυριευθῇ ὑπὸ τῶν Ἀργείων διὰ τὸ ἰσχυρὸν, κατ' ἀνάγκην ὁμῶς ἐξέλιπον οἱ Μυκηναῖοι τὴν πόλιν δι' ἐλλειψιν ζωοτροφιῶν, καὶ οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπεχώρησαν εἰς Κλεωνάς, οἱ δὲ κατέφυγον εἰς Μακεδονίαν, πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐκεῖνον ὃν ὁ Μαρδόνιος ἀπέστειλεν ὡς πρέσβυν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὁ δὲ ἄλλος δῆμος εἰς τὴν Κερύνην τῆς Ἀχαΐας ἣ καὶ πολυπληθεστέρα καὶ ἐπιφανεστέρα κατέστη ἐκ τῆς συνοικήσεως τῶν Μυκηναίων (2). — Οἱ Μυκηναῖοι κατέστησαν προηγουμένως ἀποικίαν καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν· εἰκοσι ἐξ αὐτῶν εἰσχωρήσαντες ἐκεῖσε μετὰ τοῦ Ἡρακλέους, ἔκτισαν πόλιν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σάβου καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν Εἰκόσειαν (3). — Ἐπὶ Στράβωνος οὐδὲ ἵχνος τῶν Μυκηνῶν ἐσώζετο (4)· καὶ ὁ Πausanίας ὃς εὗρε λείψανα μόνον τινὰ, ἀναφέρων ὅσα ἐσώζοντο ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὅσα εἶδε, λέγει ὅτι ὑπῆρχον ἔτι καὶ ἄλλα μέρη τοῦ τείχους καὶ ἡ πύλη καὶ λέοντες ἐπ' αὐτῆς, καὶ κρήνη καλουμένη Περσεΐα, καὶ ὑπόγαια οἰκοδομήματα τοῦ Ἀτρέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐν οἷς ἐφύλαττον τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, καὶ τάφος Ἀτρέως καὶ τῶν ὅσοι ἐπιστρέψαντες ἐξ Ἰλίου μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἐφονεύθησαν εἰς δεῖπνον ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου· καὶ μνημα τῆς Κασσάνδρας περὶ ἧς ὁμῶς οἱ Ἀμυκλαῖοι ἡμφισβήτησαν λέγοντες ὅτι ἦν τεθαμμένη παρ' αὐτοῖς· καὶ ὁ αὐτὸς τάφος δύο διδύμων υἱῶν τῆς Κασσάνδρας Τελεδάμου καὶ Πέ-

(1) Στράβ. β. 8, σ. κ. 377. — Πaus. Κορ. κ. 16. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 25.

(3) Σολῖνος, κ. 25, σ. 48, ἔκδοσ. Σαλμασ. (4) Στράβ. β. 8, σ. 272.

λοπος σφαγέντων νηπίων ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου, καὶ μνημα τοῦ Ἀγαμέμνονος, καὶ ἕτερον τοῦ ἡνιόχου αὐτοῦ Εὐρυμέδοντος, καὶ ἕτερον τῆς Ἠλέκτρας ἣν συνώκισεν ὁ Ὀρέστης τῷ Πυλάδῃ, καὶ ἐξ ἧς, κατὰ τὸν Ἑλλάνικον, ἔσχεν ὁ Πυλάδης δύο υἱοὺς Μέδοντα καὶ Στρόφιον· οἱ δὲ τάφοι τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Αἰγίσθου ἦσαν ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ τείχους, διότι δὲν ἠξιώθησαν νὰ ταφῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ ἐνθα ἔκειτο ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ μετ' ἐκείνου φονευθέντες (1). — Τὸ κατὰ μεσημβρίαν τῶν Μυκηνῶν ὄρος ὠνομάζετο Εὐβοία, καὶ ἐπὶ τοῦ χαμαλωτέρου μέρους αὐτοῦ ἦν τὸ Ἡραῖον, ναὸς Ἡρας περίφημος ἀπέχων κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα δέκα, (2), κατὰ δὲ τὸν Πausanián δέκα πέντε σταδίου ἀπὸ τῆς πόλεως, κατὰ τὴν πρὸς τὸ Ἄργος ὁδόν· τὸ δὲ καταντικρὺ τοῦ Ἡραίου ὄρος ἐλέγετο Ἀκραία, καὶ ὁ μεταξὺ ῥέων ποταμὸς Ἀστερίων· ἡ δὲ προκειμένη πεδιάς Πρόσυμνα (3). — Παρὰ τὴν ἐκ Μυκηνῶν εἰς Ἄργος ὁδὸν κατ' ἀριστερὰν ἦν ἡρώων τοῦ Περσέως· ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω τοῦ ἡρώου τούτου κατὰ δεξιὰν ἦν τάφος τοῦ Θυέστου καὶ ἐπ' αὐτοῦ κριὸς ἐκ μαρμάρου, ὅθεν καὶ κριοὺς ὠνόμαζον τοῦ Θυέστου τὸν τάφον· ὀλίγον δὲ πρὸς τὰ πρόσω κατ' ἀριστερὰν ἦν τόπος Μυσία καὶ ναὸς Δήμητρος Μυσίας ἐπικληθείσης οὕτως ἀπὸ ἀνδρός τινος καλουμένου Μυσίου ὅς, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι, ἐγένετο καὶ οὗτος ξένος τῆς Δήμητρος· ὁ ναὸς οὗτος δὲν εἶχε πλέον ὄροφον ἐπὶ Παυσανίου· ἦν δὲ ἐντὸς αὐτοῦ ἄλλος ναὸς ἐκ πλίνθου ὀπίτης περιέχων ξόανα Πλούτωνος, Δήμητρος καὶ Περσεφόνης· προσωτέρω δὲ ὁ Ἰναχος, καὶ μετὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ βωμὸς Ἡλίου καὶ μετὰ τὸν

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 16. (2) Στράβ. β. 8, σ. 368. (3) Πaus. Κορ. κ. 17.

βωμόν πύλη τοῦ Ἄργους Εἰλείθυια, καὶ πλησίον αὐτῆς ναὸς Εἰλείθυίας ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ ἡ πύλη τὸ ὄνομα (1).

* Μυκῆναι· τὰ σωζόμενα μέχρι τῆς σήμερον εἰρείπια τῶν Μυκηνηῶν εἰσὶ τὰ ἐξῆς· τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως ὅπερ εἶναι πανταχοῦ κυκλωπικὸν ἀκόλλητον καὶ ἐν μέρει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τακτικὸν ἔχει εἴσοδον κατὰ τὸ βορδυτικὸν μέρος τετραμμένην πρὸς ἄρκτον· ἡ πύλη ἣτις καλεῖται σήμερον Πόρτα τῶν λεόντων εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἐγκατορωρυγμένη· τὸ ἀνώφλιον αὐτῆς εἶναι εἰς μόνος λίθος 14 ποδῶν τὸ μῆκος καὶ 3 1/2 τὸ μέγιστον πλάτος, τὸ δὲ ἐλάχιστον 2· τὸ δὲ πλάτος τῆς πύλης εἶναι 9 ποδῶν· ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου κεῖται μέγας λίθος τριγωνικὸς καὶ κατὰ τὸ βόρειον αὐτοῦ εἰσὶ γεγλυμμένοι δύο λέοντες ὀρθοὶ ἄνευ κεφαλῶν καὶ στήλη ἀνεστραμμένη ἐν μέσῳ αὐτῶν, τὸ ἀρχαιότατον ἔργον τῆς γλυφικῆς καὶ τὸ μόνον τῆς Κυκλωπείου ἐποχῆς· τὸ ὕψος τοῦ λίθου εἶναι 9, τὸ κάτω πλάτος 11, τὸ δὲ ἄνω 3 ποδῶν· πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν ὑπάρχει ἄλλη μικρὰ πύλη· ὑδραγωγεῖον περιζώννει τὸ βόρειον τοῦ φρουρίου· πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν τῶν Μυκηνηῶν ἐν ἀποστάσει 15 λεπτῶν σώζονται εἰρείπια παλαιᾶς γεφύρας· πρὸς δυσμὰς αὐτῆς θεμέλια ναοῦ καὶ κυκλωπείου τείχους 39 ποδ. τὸ μῆκος καὶ 21 τὸ πλάτος· ἐντὸς δὲ τῆς ἀκροπόλεως φρέατα τειχόκτιστα, καὶ κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς τεῖχος δύο τάξεις οἰκοδομῶν Πελασγικῶν, κατὰ τὸ μέγεθος μόνον τῶν λίθων διαφέρουσαι· ἡ δὲ κάτω πόλις περιέχει θαλάμους ὑπογείους κωνοειδεῖς ὠκοδομημένους ἐκ λίθων ὀγκωδῶν ἴσου μεγέθους. Οἱ θάλαμοι οὗτοι κοινῶς λέγονται τᾶφος τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀναντιρρήτως ὅμως, ὅσον καὶ ἂν

(1) Πaus. Κορ. κ. 18.

διαφωνῶσιν οἱ σοφοὶ περὶ τούτου, εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τοῦ Ἀτρέως, διότι πρῶτον φαίνεται ἐκ τῆς κατασκευῆς ὅτι δὲν ἦσαν τάφοι· δεύτερον, ὁ Πausanías λέγει ῥητῶς ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων ἦν τεθαμμένος ἐντὸς τοῦ τείχους (1), ἐννοῶν βεβαίως τοῦ τῆς ἀκροπόλεως, διότι ἡ λέξις τὸ *τείχος* ἐσήμαινε κυρίως τὴν ἀκρόπολιν· αὕτη δὲ ἡ τῶν Μυκηνηῶν ἀπέχει 1/4 ὥρας ἀπὸ τῶν θαλάμων· τρίτον, ἄλλα ὑπόγαια οἰκοδομήματα δὲν ὑφίστανται ἐκτὸς αὐτῶν, καὶ αὐτὰ λέγει ὁ Πausanías ὅτι ἦσαν θησαυροὶ τοῦ Ἀτρέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ (2)· καὶ τέταρτον ἀναφέρων ὁ αὐτὸς περὶ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Μινύου ἐν Ὀρχομενῷ, περιγράφει αὐτὸν ἀπαραλλάκτως κατεσκευασμένον ὡς τοῦτον (3)· τὸ κτίριον ἔχει εἴσοδον πλατεῖαν καὶ μαρμαρόστρωτον ἄγουσαν εἰς θύραν μεγαλοπρεπῆ ἧς τὸ ἀνώφλιον σύγκειται ἐκ δύο πετρῶν ὑπερόγκων· τὸ ἐσωτερικὸν συνίσταται εἰς δύο διαιρέσεις ὧν ἡ μία εἶναι κυκλοτερῆς, προβαίνουσα κωνοειδῶς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἔχει 37 σειρὰς πετρῶν μέχρι τοῦ ἐδάφους ὅπερ εἶναι χῶμα κόκκινον συμπεπηγμένον· πρὸ τῆς θύρας ἦσαν τὸ πάλαι ἡλοὶ καὶ πλάκες χάλκιναι ὧν φαίνονται ἔχνη· μέρος ἐπιστηλίου εὐρέθη ἐνταῦθα ἐπιτηδειότατα ἐξεργασμένον· ἡ δὲ ἄλλη διαίρεσις εἶναι τετράγωνος καὶ μικρὰ, καὶ ἡ ἐν αὐτῇ εἴσοδος γίνεται διὰ μικρᾶς θύρας κειμένης πρὸς τὸ βόρειον τῆς μεγάλης διαίρεσεως. Ἐν ἀποστάσει 200 βημάτων ἔμπροσθεν τοῦ θησαυροῦ φαίνεται κυκλικὸν κυκλώπειον τείχος, περιστήριγμα ἔσως τῆς γῆς· ἀνατολικώτερον τοῦ θησαυροῦ τούτου κατὰ τὰ περίξ εἰσὶν ἔτι τέσσαρες· τοῦ ἐνὸς φαίνεται τὸ ἄνω μέρος τοῦ κώνου ἀνοικτὸν, τῶν δὲ ἄλλων τὸ ἄνω μέρος τῆς θύρας.

(1) Πaus. Κορ. κ. 16. (2) Πaus. Αὐτ. (3) Πaus. Βοιωτ. κ. 38.

* Μετὰ 15 λεπτά ἀπὸ τῶν ἑρειπίων τῶν Μυκηνῶν πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν κεῖται χωρίον Χαρβάτι ἐπὶ ὕψους κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τρικόρφου ἀπέχον τοῦ Ἄργους ὡς ἔγγιστα δύο ὥρας Α. Β. καὶ μικρὸν ἀπὸ τοῦ χωρίου πανδοχεῖον· πρὸς δὲ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν ἐν διαστήματι 10 λεπτῶν φαίνονται λείψανα ἀρχαίας κυκλωπικῆς γεφύρας 8 βημάτων τὸ πλάτος καὶ 26 τὸ μῆκος· μεταξὺ Μυκηνῶν καὶ Χαρβατίου ὑπάρχει μικρὰ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ἐν ᾗ εὐρίσκεται πέτρα τις μεγάλη τετρυπημένη, καὶ ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι ἐνταῦθα ἦν ἴσως ἡ πύλη τῆς ἐξω πόλεως. Κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ Χαρβατίου ὑπάρχει ὄρος Μάρτις καλούμενον, καὶ ἔχον ὕψος 881 μέτρων γαλλ.

ΝΑΥΠΛΙΑ, πόλις κατὰ τὸν πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, κτισθεῖσα ὑπὸ Ναυπλίου τοῦ λεγομένου υἱοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀμυμῶνης τῆς Δαναοῦ, ὀλίγα ἔτη πρὶν τῆς πολιορκίας τῆς Τρωάδος· ἀπέχετο τοῦ Τημενίου 50 στάδια· ἐπὶ δὲ τοῦ Πausανίου ἦν ἔρημος. Ἐσώζοντο δὲ μόνον ἑρείπια τῶν τειχῶν αὐτῆς καὶ ναὸς Ποσειδῶνος καὶ λιμὴν καὶ πηγὴ ὀνομαζομένη Κάναθος ἐν ᾗ, ὡς ἐδόξαζον οἱ Ἀργεῖοι, ἡ Ἥρα λουομένη· καθ' ἕκαστον ἔτος, ἀνελάμβανε τὴν παρθενίαν αὐτῆς. Οἱ Ναυπλιεῖς εἶχον ὄνον ἐκ μαρμάρου πρὸς τιμὴν ὄνου τινός, ὃς φαγὼν ποτε κλῆμα ἄμπέλου, ὡς ἔλεγον, κατέστησεν αὐτὸ καρποφορώτερον, καὶ δι' αὐτοῦ ἐδίδαξε τὴν ἀξίαν τῆς τομῆς τῶν κλημάτων (1). Ἡ Ναυπλία ἦν ὁ ναύσταθμος τοῦ Ἄργους (2), οἱ δὲ παλαιοὶ Ναυπλιεῖς ἦσαν τὸ ἀρχαιότερον Αἰγύπτιοι· διαπλεύσαντες δὲ τὴν θάλασσαν μετὰ τοῦ Δαναοῦ καὶ ἐλθόντες μετ' αὐτοῦ εἰς Ἀργολίδα, μετὰ τρεῖς γενεὰς συνωκίσθησαν

(1) Πaus. Κορ. κ. 38. (2) Στράβ. β. 8, σ. 368.

ἐν Ναυπλῖα ὑπὸ Ναυπλίου, τοῦ υἱοῦ τῆς Ἀμυμώνης· κατὰ δὲ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον, οἱ μὲν Ἀργεῖοι, βασιλεύοντες εἰς Ἄργος τοῦ Δημοκρατίδου, ἐδίωξαν τοὺς Ναυπλιεῖς ἐπὶ Λακωνισμῷ, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν Μοθώνην ἔνθα καὶ κατώκησαν, παραμείναντες ἐν αὐτῇ καὶ μετὰ τὴν κάθοδον ἔτι τῶν Μεσσηνίων παρ' ὧν οὐδὲν ἐγένετο εἰς αὐτοὺς νεώτερον (1). Ἡ δὲ Ναυπλία κατωκλήθη ὑπ' ἄλλων νέων καταίκων· καὶ δοκιμάσασα ἐν διαστήματι πολλῶν αἰώνων πάσας τὰς πολιτικὰς περιπετείας, ὅσας καὶ ἡ λοιπὴ Πελοπόννησος, ἐπὶ τῶν Σταυροφοριῶν ἐν ἔτει 1205 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, συμμαχῶν τότε τῶν Γάλλων. Τῷ δὲ 1383, 16 Μαρτίου ἡ Ναυπλία ὡς καὶ τὸ Ἄργος ἐδόθησαν διὰ ψηφίσματος τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πέτρου Φριδερίκου Κορνάρου, καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἔμειναν κληρονομικῶς εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Μαρίαν δ' Ἐγκιέν, καὶ κατὰ πρᾶφθοράν δ' Ἐριγκάνο λεγομένην, ἥ μὴ δυναμένη νὰ διατηρήσῃ τὰς ρηθείσας πόλεις ἐναντίον πολλῶν ὀφθαλμιῶντων αὐτὰς ἡγεμόνων καὶ πρὸ πάντων τοῦ ἀκορέστου Σουλτάν Βαγιαζίτου, ἐπώλησεν αὐτὰς εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Ἑνετίας τῷ 1388, 12 Δεκεμβρίου, ἐπὶ τιμῇ 2,000 φλωρίων, καὶ ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ λαμβάνῃ αὐτὴ προσέτι διὰ βίου παρὰ τοῦ Δουκὸς καὶ τῆς πολιτείας ἀνὰ 200 φλωρία κατ' ἔτος (2). Τῷ δὲ 1460 ὁ Σουλτάνος Μεχμέτης ὁ Β'. ἀπέστειλε κατὰ τῆς Ναυπλίας τὸν Μεχμέτ πασᾶν μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, ἀλλ' ἐματαιώθησαν οἱ σκοποὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ τῷ 1537 ὁ Σουλτάνος Σουλεῖμάνης ὁ Β'. ἐπιχειρήσας ἐκστρατείαν κατ' αὐτῆς, ἀπέτυχε μὲν τότε, ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη τῷ 1539 ἐκστρα-

(1) Πaus. Μεσσην. κ. 35. — Ἰδε Μεσσηνία (2) Βερδισότης.

τεύσας ἐκ νέου, εἶλεν αὐτὴν, καὶ ἔμεινεν ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τοὺς Ὄθωμανοὺς μέχρι τοῦ 1686, ὅτε ὁ στρατηγὸς τῆς Ἐνετίας Μοροζίνης ὃς εἶλε πρότερον καὶ τὸ Νεόκαστρον, ἐκστρατεύσας καὶ κατὰ τῆς Ναυπλίας καὶ συγκροτήσας μάχην, ἐνίκησε νίκην λαμπράν κατὰ τοῦ κατέχοντος αὐτὴν Μουσταφᾶ πασᾶ ὃς βιασθεὶς παρέδωκεν αὐτὴν ἐπὶ συνθήκαις τῇ 29 Αὐγούστου. Τῷ δὲ 1715 ὑπέκυψεν αὐθις εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Ὄθωμανῶν καὶ ἔμεινεν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ Ναυπλία ἐπὶ τῆς Ἐνετικῆς ἐξουσίας ἐκυβερνᾶτο κατὰ πρῶτον ὑπὸ διοικητοῦ ὃς ἐλέγετο Ποδεστά καὶ Καπιτάνιος· ἔπειτα ὑπὸ δύο ὧν ὁ μὲν ἐλέγετο Προβεδιτόρος, ὁ δὲ Καπιτάνιος, καὶ τελευταῖον ὑφ' ἐνὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Βάϊλος καὶ Καπιτάνιος· ἐπὶ δὲ τῆς Τουρκοκρατίας διοικητὴς διωρίζετο σατράπης δίουροῦ (Ἰκὶ τουγλου πασᾶς ἢ Μίρι μιράνης). — Ἡ Ναυπλία φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαίους καιροὺς δὲν ἦν τοσοῦτον ἀξία λόγου, ὅσον ἀνεδείχθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Βυζαντινῆς βασιλείας, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν Ἐνετῶν καὶ τῶν Ὄθωμανῶν, ὅτε κατέστη πρωτεύουσα τῆς Πελοποννήσου· καὶ ἐπειδὴ τὸ ὄνομα αὐτῆς οὐδόλως ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, σπανίως δὲ φαίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἦν ἴσως αἰετοτε ἐπιθαλάσσιον μόνον φρούριον καὶ ναύσταθμος τοῦ Ἄργους, ὡς ἦν ἐπὶ Στράβωνος (1). Περὶ τὴν Ναυπλίαν ἦσαν σπήλαια τινὰ θεωρούμενα ὡς ἔργα τῶν αὐτῶν Κυκλώπων τῶν κατασκευασάντων τὰ τεῖχη τῆς Τίρυνθος (2).

* Ναυπλία, κοιν. Ναύπλιον· ἡ πόλις αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς βορ-ἀνατολικῆς πλευρᾶς βράχου χερσονησίζοντος, ὃς προβαίνων εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς δυσμὰς, ἀποτελεῖ τὸν

(1) Στράβ. β. 8, σ. 368. (2) Αὐτ.

λιμένα κείμενον κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως· ὁ λιμὴν οὗτος εἶναι εὐρύχωρος καὶ ἀσφαλῆς φυλαττόμενος ἀφ' ἑνὸς μέρους ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν ἀκροπόλεως Παλαμηδίου καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν κανονοστασιῶν τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως, ὅπερ διατηρεῖ εἰσέτι τὸ Ὄθωμανικὸν ὄνομα τοῦ Ἰτς καλὲ (ἐσωτερικὸν φρούριον), καὶ ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν στρατῶν ἀξιόλογος, ἐτι δὲ καὶ ὑπὸ μικροῦ ὀχυρώματος ὑποδομημένου ἐπὶ σκοπέλου 300 περίπου ποδῶν περιφερείας καὶ ἔχοντος τρία χωριστὰ ὀχυρώματα κατὰ τὸ κέντρον τοῦ λιμένος αὐτοῦ· ἐφύλαξε δὲ καὶ αὐτὸ μέχρι τοῦδε τὴν Ὄθωμανικὴν ὀνομασίαν Μπούρτζι, καὶ ἐξ αὐτοῦ στενοῦται τοσοῦτον ἡ εἰσοδὸς τοῦ λιμένος, ὥστε πᾶν εἰσερχόμενον καὶ ἐξερχόμενον πλοῖον ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς προσβολῇ τοῦ ὀχυρώματος τούτου. Ἐπὶ τῆς ὀφρύος τῆς ἐπιπέδου κορυφῆς τῆς ἀποτελούσης τὸ νοτ-δυτικὸν μέρος τοῦ χερσονησοειδοῦς βράχου σῶζονται εἰσέτι μικρά τινα λείψανα Ἑλληνικῶν ὀχυρωμάτων· κατὰ δὲ τὸ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ πέρας τὰ νεώτερα ὀχυρώματα εἰσὶ κατὰ μέρος συγκεείμενα ἐξ ἀρχαίων τευχῶν, κατεσκευασμένων ὡς τὰ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἀργους καὶ τῆς αὐτῆς, ὡς φαίνεται, ἀρχαιοῦτος. Σῶζεται δὲ καὶ μέγα μέρος Ἑλληνικοῦ τείχους πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν πέρας τοῦ βράχου καὶ ἄλλο ἑλαττον σχεδὸν κατὰ τὸ μέσον· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ὀχυρώματα τῆς Ναυπλίας εἰσὶν Ἑνετικά, καὶ συνίστανται εἰς τὸ τεῖχος καὶ εἰς τέσσαρα κανονοστάσια, τρία θαλάσσια καὶ ἓν ἐπὶ τοῦ βράχου ἐφ' οὗ εἶναι ὑποδομημένη ἡ πόλις· ἐκ τῶν τριῶν πρώτων τὸ μὲν λέγεται κανονοστάσιον τῆς ξηρᾶς, τὸ δὲ τῆς θαλάσσης καὶ τὸ τρίτον τὰ Πέντε Ἀδέλφια διὰ τὰ πέντε αὐτοῦ μεγάλα καὶ κάλλιστα 60 λιτρῶν

ἑκαστον Ἑνετικὰ κανόνια· τοῦτο τὸ ἔσχατον κεῖται πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως καὶ κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος· κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως ὑψοῦται τὸ ὄρος Παλαμήδι οὗ ἡ βάσις βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ νοτ-δυτικόν, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ κεῖται ἡ ἀκρόπολις ἔχουσα ὕψος 750 ποδῶν καὶ ἀρχαιότατα κυκλωπικὰ τεῖχη καὶ νεώτερα Ἑνετικὰ ὀχυρώματα καὶ ἑπτὰ προμαχῶνας καὶ κανονοστάσιον κάλλιστον ἐπικείμενον εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὸν λιμένα καὶ ἑννέα δεξαμενάς. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς μικρᾶς χερσονήσου ἐφ' ἧς κεῖται ἡ πόλις ὑπάρχει τάφος ξηρὰ καὶ γέφυρα ἐπ' αὐτῆς λιθινὴ ἔχουσα πλάτος ὡς 12 ποδῶν καὶ δι' ἧς κοινωνεῖ ἡ χερσόνησος μετὰ τῆς ἑνδον στερεᾶς· ὥστε ἡ Ναυπλία ὠχυρωμένη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἔχουσα καλὴν φρουρὰν καθίσταται λίαν δυσάλωτος. Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως 1821 ἐπεχείρησαν τὴν πολιορκίαν τῆς Ναυπλίας· ἀλλὰ διέλυσαν αὐτὴν βιασθέντες καὶ ἀπεχώρησαν ἄπρακτοι. Κατὰ δὲ τὸ 1822 τῇ 18 τοῦ Ἰουνίου παρεδόθη τὸ Μπούρτζι καὶ ἐναπετέθη φρουρὰ Κρανιδιωτῶν, τῇ δὲ 30 Νοεμβρίου, ἡμέρᾳ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἐκυριεύθη τὸ Παλαμήδι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σταΐκου ἀναιμωτὶ, καὶ ἔπειτα παρεδόθη καὶ ἡ πόλις διὰ συνθήκης. — Ἡ πόλις ἡ μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἦν ὅλως ὀθωμανικὴ δὲν εἶναι μεγάλη, καὶ περιέχει τόγε νῦν ἔχον οὐ πλέον τῶν 380 οἰκιῶν, ἐκτὸς τῶν χαμογαίων τῶν κοινῶς καλύβια λεγόμενων, ἅπερ δὲν σημειοῦνται δι' ἀριθμῶν καὶ συμποσοῦνται ὑπὲρ τὰ διακόσια· ἡ θέα δὲ αὐτῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶναι καταπληκτικὴ καὶ μεγαλοπρεπής, διότι εἶναι ὠκοδομημένη ἐν σχήματι ἀμφιθεάτρου ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ βράχου καὶ ἐκτείνεται μέχρι τῆς παραλίας· αἱ παλαιαὶ

οἰκίαι ἦσαν μὲν αἱ πλείους μεγάλαι, ἀλλ' ὡς πᾶσαι αἱ τῆς Τουρκίας ὅλως ἀνώμαλοι καὶ ἀσύμμετροι. Ὅσαι δὲ ἢ ἐπεσκευάσθησαν ἢ ἐκ νέου ἐκτίσθησαν ὕστερον, εἰσὶ καλαὶ καὶ εὐρυθμοὶ καὶ ἀναπαυτικάι, πέτριναὶ ὅλαι καὶ δίπατοι αἱ πλείεσται, ἔχουσαι κατὰ τὸ κατώτατον μέρος ἀποθήκας καὶ ἐργαστήρια· ἡ πόλις ἅπασα εἶναι περικεκλεισμένη ἐντὸς τοῦ τείχους, ἐξαιρουμένων μόνον δύο σειρῶν οἰκιῶν καὶ πολλῶν ἀποθηκῶν καὶ ἐργαστηρίων ἐκτεινομένων κατὰ τὸ μέρος τοῦ λιμένος ἔνθα εἰσὶ καὶ τὸ ὑγειονομεῖον καὶ τὸ δασμοτελώνειον καὶ ἡ ὀπλοθήκη· ὑπάρχει δὲ καὶ στρατῶν τοῦ πυροβολικοῦ Ἑνετικῆς κατασκευῆς καὶ τέσσαρες ἄλλοι στρατῶνες καὶ δύο νοσοκομεῖα πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν, καὶ γυμνάσιον καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ δύο ἀλληλοδιδακτικὰ τῶν ἀρρένων καὶ ἐν τῶν κορασίων. — Ἐχει ἡ πόλις δύο μεγάλας πύλας· μίαν τῆς ξηρᾶς πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἄλλην τῆς θαλάσσης πρὸς τὸν λιμένα καὶ ἄλλην μικρὰν πύλην πρὸς τὴν θάλασσαν· αἱ δύο μεγάλαι κλείονται ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὸ ἑσπερινὸν κανόνιον ῥιπτόμενον τακτικῶς ἀπὸ τοῦ Παλαμηδίου μίαν ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου· ἡ δὲ μικρὰ μένει ἀνοικτὴ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. — Ἡ Ναυπλία ἔχει ἑπτὰ ἐκκλησίας καὶ ἐν αὐταῖς μητρόπολιν τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἣτις ἐπὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἦν τζαμίον, καὶ μίαν προσέτι τῶν δυτικῶν· ἔχει δὲ καὶ δικαστήρια, εἰρηνοδικεῖον καὶ πρωτοδικεῖον καὶ ἐφετεῖον. — Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως οὐδεμίαν εἶχεν ἐπὶ τῆς τουρκοκρατείας ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν θέαν· πᾶσαι αἱ ἀγυιαί ἦσαν στεναὶ, ἀνώμαλοι καὶ ἀκάθαρτοι, ὡς πασῶν τῶν Ὀθωμανικῶν πόλεων, μέχρι τοῦ ἔτους 1828, ὅτε κατέστη προσωρινὴ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, ἐλθόντος τοῦ Κυβερνήτου Κόμητος Ι. Α. Καποδιστρίου ὃς καὶ ἐδολοφονήθη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῇ

27 Σεπτεμβρίου 1831· καὶ τότε ἐβελτιώθη μεγάλως, καὶ αἱ ἀγυαὶ ἐπλατύνθησαν καὶ ἐξωμαλίσθησαν καὶ ἐλιθοστρώθησαν, καὶ αἱ οἰκίαι ἐκτίζοντο κατ' εὐθυγραμμίαν, καὶ ἡ πόλις καθ' ἐκάστην ἐκαλλωπιζέτο μέχρις ὅτου ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς σήμερον ἐλευθέρας Ἑλλάδος Ὁθων ὁ Α'. ἀποβὰς εἰς Ναύπλιον τῇ 25 Ἰανουαρίου 1833, μετέβη μετὰ πάσης τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως εἰς Ἀθήνας τῇ 13 Δεκεμβρίου 1834, καὶ ἀπεφασίσθη ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν καθεδρα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους· καὶ τότε ἡ Ναυπλία ὠπισθοδρομήσῃ καὶ παρημελήθη καὶ σχεδὸν ἐρημώθη, καὶ ἐκ τῶν 15,000 κατοίκων οὓς εἶχεν ἐν τῷ διαστήματι τῆς ὀλιγοχρονίου αὐτῆς ἀκμῆς μόλις ἤδη ἔχει τὸ τέταρτον· ἔχει δὲ μίαν πλατείαν τοῦ Πλατάνου πρότερον λεγομένην, διότι κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς ἦν ποτὲ μεγαλοπρεπὴς πλάτανος, ἣδη δὲ μετωνομασθεῖσαν τοῦ Συντάγματος, καὶ κατὰ τὸ βάθος αὐτῆς κεῖται ὁ στρατῶν· καὶ ἄλλην ἐλάσσονα πρὸ τῶν ποτὲ ἀνακτόρων καλουμένην τῶν τριῶν Ναυάρχων. Ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος ἰδρύθη πρὸ ὀλίγου μνημεῖον μεγαλοπρεπὲς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τῷ Δημητρίῳ Ὑψηλάντῃ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν τριῶν Ναυάρχων ἡ Ἐθνικὴ συνέλευσις ἐψήφισεν ἰδρυσιν ἀνδριάντος τοῦ Ι. Καποδιστρίου. — Ἡ πόλις αὕτη πρὶν τοῦ 1821 ἦν παρακαταθήκη τῶν προϊόντων πάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐνέργει ἐμπόριον σημαντικὸν καὶ ἐπικερδέστατον εἰς μέταξαν, ἔλαιον, κηρίον, οἶνον καὶ σπόγγους· ἣδη δὲ ἅπαν τὸ ἐμπόριον συνίσταται εἰς εἰσαγωγὴν τῶν πρώτων ἀναγκαίων. — Ἐρημώθη πολλάκις ἡ Ναυπλία ἐκ τῆς πανώλους νόσου, πρὸ πάντων πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἐσχάτου αἰῶνος, ἐν ἔτει 1791, ὅτε ἐξ 8,000 κατοίκων ἔμεινε μόνον τὸ τέταρτον· καὶ ἐπιδημίαι φθοροποιαὶ καὶ θανατηφόροι κατέθλιψαν αὐτὴν

συχνάκις μέχρι τοῦ 1828 ἀποδιδόμεναι ἀδίκως εἰς τὴν
 δυσκρασίαν τοῦ κλίματος ὅπερ ἐκ τοῦναντίου εἶναι εὐκρατον
 καὶ γλυκύ· τὰ δὲ δεινὰ ἐκεῖνα ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς
 ἀφροντισίας τῆς τότε κυβερνήσεως, τοῦ ἀμέτρου πλήθους
 τῶν ἐποίκων τῶν ἐπισωρευομένων ἐν αὐτῇ ἐν τῷ διαστή-
 ματι τοῦ πολέμου, τῆς ἄκρας ἀκαθαρσίας τῶν ἀγυιῶν, τῆς
 κακῆς ἀποφορᾶς τῶν ἐλῶν καὶ ἄλλων τοιούτων αἰτιῶν αἱ
 καθ' ὅσον βαθμηδὸν ἐξηλείφθησαν, ἀνεφάνη ἡ φυσικὴ εὐκρα-
 σία καὶ ὑγιεινότης τοῦ κλίματος· τὸ μόνον ἀληθές καὶ
 ἀδιόρθωτον ἐλάττωμα τῆς πόλεως ταύτης εἶναι ἡ θέσις
 αὐτῆς κατὰ τὰς ὑπωρείας ὄρους ἀποτόμου, τοῦ Παλαμηδίου
 ὃ κατὰ τὸν χειμῶνα ὑποκρύπτει ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέ-
 ρας τὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας, προξενεῖ ὑγρασίαν καὶ τὰς ἐπο-
 μένας αὐτῇ ἀσθενείας. — Πηγαὶ πολλαὶ εἰσὶ κατὰ πολλὰ
 μέρη τῆς πόλεως, καὶ τὰ ὕδατα καλῆς ποιότητος, μάλι-
 στα τὰ πρὸς τὰ Πέντε ἀδελφία ἔνθα καὶ ὁ ἀῆρ εἶναι ὑγιει-
 νότερος· διοχετεύεται δὲ τὸ ὕδωρ δι' ὑδραγωγείου καλῶς
 κατεσκευασμένου ἐκ πηγῆς ἀπεχούσης τῆς πόλεως 1/4
 ὥρας. — Τὰ περίξ τῆς Ναυπλίας εἰσὶ βράχοι τραχεῖς καὶ
 γυμνοί· αἱ δὲ ὑπώρειαι αὐτῶν μέχρι τῆς θαλάσσης ὦν πρό-
 τερον πολὺ μέρος ἦν κατάφυτον ἐκ μεγάλων καὶ χαριέντων
 ἐλαιῶνων ἐκλειπόντων μέχρι τῆς ἐσχάτης ρίζης, καλλιερ-
 γοῦνται ἤδη καὶ προάγουσι βαμβάκιον καὶ ἄλλα γεννήματα
 καὶ λάχανα, καὶ ἄμπελοι καὶ κῆποι πολλαχοῦ ἐφυτεύθησαν,
 μάλιστα ἐκατέρωθεν τῆς πρὸς τὸ Ἄργος ὁδοῦ· ἐκ δὲ τῶν
 παλαιῶν δένδρων σώζονται μόνον ἐπτὰ λεῦκαι καὶ τινες
 λεμονεαὶ καὶ συκαῖ ἐν τοῖς ὀλίγοις κήποις τῆς πόλεως καὶ
 κατὰ τὰ περίξ ἀγροκήπια. — Κοινὸς περίπατος εἶναι πρὸς
 τὸ νότιον τῆς πόλεως, κάτωθεν τοῦ Παλαμηδίου, τὸ ὀνομα-
 ζόμενον Ἀρβανιτιὰ, καὶ αἱ πρὸς τὴν Πρόνοιαν, πρὸς τὸ

χωρίον Ἀριαν, πρὸς τὴν Ἀγίαν Μονὴν καὶ πρὸς τὸ Ἄργος ὁδοί· ὑπάρχει δὲ καὶ ὁδὸς καλλίστη ἀμαξιτὴ μεταξὺ Ναυπλίας καὶ Ἀργους. Προάστειον τῆς Ναυπλίας εἶναι ἡ Πρόνοια ἐπὶ θέσεως τερπνῆς καὶ κατοικούμενον ὑπὸ Κρητῶν καὶ ἄλλων μετοίκων. Τὰ πρὶν γεγυμνωμένα αὐτοῦ περὶ-χωρα εἰσὶν ἤδη κατὰφυτα καὶ μάλιστα κατὰ τὸ μέρος τὸ κατοικούμενον ὑπὸ τῶν Κρητῶν. — Κατὰ τινα μέρη τῶν τειχῶν τῆς πόλεως σώζεται εἰσέτι ὁ πτερωτὸς λέων τοῦ Ἀγ. Μάρκου τῆς Ἐνετίας. — Ἡ Ναυπλία εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῆς Ἀργολίδος καὶ τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Ναυπλίας, καὶ ἡ ἔδρα τοῦ Νομάρχου καὶ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν· ἔχει δὲ κατοίκους περίπου 3,500 καὶ γυμνάσιον, καὶ σχολάρχην ἐν αὐτῷ καὶ τρεῖς διδασκάλους, Α. Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ τρία προσέτι σχολεῖα δημοτικά, καὶ ὑγειονομεῖον καὶ ἐφορείαν οἰκονομικὴν Α. τάξεως, καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Α. τάξεως, καὶ τελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ πρωτοδικεῖον καὶ ἐφετεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον καὶ ὑπολιμεναρχεῖον. — Ἐν ἀποστάσει 50 λεπτῶν ἀπὸ τῆς Ναυπλίας πρὸς τὸ Ἀν-βόρειον σώζονται τὰ ἐρείπια τῆς Τίρυνθος. — Ἡ Ναυπλία ἀπέχει τοῦ Ἀργους 2 ὥρ. Ν. Α. τῆς δὲ Τριπόλεως 12 ὥρ. Β. Α.

ΤΙΡΙΝΣ, πόλις πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου μικρὸν ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἀργους καὶ Ναυπλίας ὁδοῦ, καὶ κατὰ δεξιὰν τοῦ πυραμοειδοῦς μνημείου τοῦ ἀνεγερθέντος μετὰ τὴν μεταξὺ Προΐτου καὶ Ἀκρισίου μάχην καὶ κειμένου κατὰ τὴν ἐξ Ἀργους εἰς Ἐπιδαυρίαν ὁδόν. Ἡ Τίρυνς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν ἥρωος Τίρυνθος, υἱοῦ τοῦ Ἀργου τοῦ Διὸς, ὡς ἐλέγετο (1).

(1) Παιτ. Κερ. κ. 25.

ὁπότεν δὲ ὕστερον οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἄβαντος τοῦ Λυγκέως καὶ δισέγγονοι τοῦ Δαναοῦ, Ἀκρίσιος καὶ Προῖτος ἤριζον περὶ τῆς ἀρχῆς, ἐκβλήθεις ὁ Προῖτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἔφυγεν εἰς τοὺς Λυκίους παρ' ὧν λαβὼν δύναμιν, ἐστράτευσε καὶ αὐθις κατὰ τοῦ Ἀκρισίου· διαλλαγέντες δὲ τέλος, διένειμον μεταξὺ αὐτῶν τὴν βασιλείαν· καὶ ὁ μὲν Ἀκρίσιος κατέμεινεν ἐν τῷ Ἄργει, ὁ δὲ Προῖτος ἔσχε τὸ Ἡραῖον, τὴν Μίδειαν, τὴν Τίρυνθα καὶ πάντα τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀργείας, καὶ ἐπὶ τοῦ Παυσανίου διέμενον εἰσέτι σημεῖα τῆς ἐν Τίρυνθι οἰκήσεως τοῦ Προΐτου (1)· πρὸς πλείονα δὲ ἀσφάλειαν ἔκτισεν ὁ Προῖτος τεῖχος ἐκ λίθων ὑπερμεγέθους ὄγκου δι' ἐπτὰ Κυκλώπων οὓς ἔφερον ἐκ Λυκίας (2)· ὠνομάζοντο δὲ οὗτοι χειρογαστορες ἢ ἐγχειρογαστορες ὡς τρεφόμενοι ἐκ τῆς χειροτεχνίας αὐτῶν· ἴσως δὲ καὶ τὰ σπήλαια τὰ περὶ τὴν Ναυπλίαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἔργα τὰ λεγόμενα Κυκλώπεια ἦσαν καὶ αὐτὰ ἐπώνυμα τῶν Κυκλώπων τούτων (3). Τὸ τεῖχος τοῦτο τῆς Τίρυνθος, τὸ μόνον σωζόμενον ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως ἐπὶ Παυσανίου, ἦν ἔργον, ὡς εἴρηται, τῶν Κυκλώπων κατασκευασθὲν ἐκ λίθων ἀνεξεργάστων ὧν ἕκαστος εἶχε τοσοῦτο μέγεθος ὥστε οὐδὲ ὁ μικρότατος αὐτῶν ἐδύνατο νὰ κινηθῇ ὑπὸ ζεύγους ἡμιόνων· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἦσαν ἐνηρμοσμένα πολλὰ λιθία, πρὸς ἁρμονίαν τῶν μεγάλων λίθων (4). Τοιαῦτα τεῖχη κατεσκευασμένα ἐξ ὑπερόγκων λίθων, ἐξωθεν μὲν ἀνεξεργάστων, καθ' ἅπαντα δὲ τὰ λοιπὰ μέρη ἐξεργασμένων καὶ συνηρμοσμένων τοσοῦτον ὥστε νὰ ἀποτελῶσιν ἀκλόνητον σῶμα ἄνευ συγκολλήσεως εἶχον καὶ τὸ Ἄργος καὶ αἱ Μυκῆ-

(1) Αὐτ. κ. 16. (2) Ἀπολλοδ. β. 2. κ. 2. — Στράβ. β. 8. σ. 373.

(3) Στράβ. αὐτ. (4) Πaus. Κορ. κ. 25.

ναι κατ' ἐλάσσονα ἀναλογίαν. Ὁ Εὐρυπίδης μαρτυρεῖ, ἀναφέρων συχνάκις τὰ εἰρημένα τρία τείχη, τοῦ Ἄργους, τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος, καὶ ὀνομάζων αὐτὰ οὐ μόνον Κυκλώπεια, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ Οὐράνια τείχη (1). — Οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμασαν, φαίνεται, τὰ τοιαῦτα τείχη Κυκλώπεια, κρίναντες ἀνικάνους τοὺς κοινούς τῶν ἀνθρώπων νὰ κινήσωσι καὶ νὰ συναρμόσωσι τοιοῦτους ὄγκους· εἰς Τίρυνθα πιθανῶς ἐγένετο ἡ πρώτη ἀπόπειρα, διότι λέγει ὁ Πλίνιος (2), ἐπόμενος τῷ Ἀριστοτέλει ὅτι οἱ Κύκλωπες ἐφεῦρον τὰ τοιαῦτα τείχη, ἀλλ' ὁ Θεόφραστος ἀπηφαίνεται ὅτι ἐφευρεταὶ αὐτῶν ἦσαν οἱ Τιρύνθιοι· φαίνεται δὲ ὅτι οὗτος ἦν ὁ συνήθης τρόπος τοῦ κτιζεῖν τῶν Πελασγῶν, διότι τοιαῦτα τείχη εὐρίσκονται οὐ μόνον ἐν πολλαῖς τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Ἰταλίας ἐνθα Πελασγοὶ ἢ Τυρρῆνοὶ ἐκυρίευσαν. — Ὅποτεν ὁ Περσεὺς ἐφόνευσεν ἀκουσίως τὸν πάππον αὐτοῦ Ἀκρίσιον, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς Ἄργος, ἀλλὰ παρεχώρησε τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ τοῦ Προΐτου Μεγαπένθει, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἔλαβε τὴν Τίρυνθα καὶ τὰς Μυκῆνας (3). Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου συνηνώθη αὐτῆς ὀλόκληρον τὸ κράτος τοῦ Ἄργους, καὶ ἐμεγαλύνθη μετὰ τὴν χάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ ἡ Τίρυς ἀπὸ τοῦδε διετέλει ὑποκειμένη τῷ Ἄργει. Θελήσαντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον νὰ ἐπαυξήσωσι τὸ Ἄργος, παρέλαβον συνοίκους τοὺς Τίρυνθίους, κατὰ τὸν Πausανίαν, καὶ ἐρήμωσαν τὴν Τίρυνθα (4)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, ἐρημωθείσης τῆς πό-

(1) Εὐριπίδ. Ἡλεκτ. σ. 1153. — Ἰφιγ. ἐν Αὐλ. σ. 151, 1477. — Τρωαδ. σ. 1078. — Ἡρακλ. Μαινομ. σ. 15. εἰ δὲ Στάτ. Θιβ. σ. 251. — Σενεκ. Ἡρακλ. Μαινομ. σ. 996. (2) Πλιν. β. 7. κ. 56. (3) Ἀπολλοδ. β. 2. κ. 4. §. 4. (4) Πaus. Κορ. κ. 25..

λεως ὑπὸ τῶν Ἀργείων ὡς ἀπειθούσης, οἱ Τίρυνθιοι ἤλθον καὶ ὤκησαν τὴν Ἐπίδαυρον (1). Ἰσως δὲ μέρος αὐτῶν παρεγένετο εἰς Ἐπίδαυρον, ἀποσπασθὲν τοῦ ὅλου σώματος τῶν κατοίκων· τότε οἱ Ἀργεῖοι ἀφελόντες τὸ ἀρχαιότατον ἄγαλμα τῆς Ἥρας ὃ κατασκευασθὲν ἐξ ἀχράδος, ἀνετίθη ποτὲ εἰς Τίρυνθα ὑπὸ Πειράσου τοῦ Ἄργου, καὶ μετακομίσαντες εἰς τὸ Ἡραῖον, ἔθεσαν αὐτὸ πλησίον τῆς Ἥρας (2). Συνέβη δὲ καὶ τοῦτο εἰς τοὺς Τίρυνθίους ὃ πρὸ πάντων ἐπέφερεν ἴσως τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως ταύτης. Κλεομένης ὁ Ἀναξανδρίδου, βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Ἀργείων, καὶ συγκροτήσας μάχην ἐν τῷ μετὰ Ἄργου καὶ Τίρυνθος διαστήματι τῷ καλουμένῳ Σήπεια, τοσοῦτον ἐρήμωσεν ἀνδρῶν τὸ Ἄργος, ὥστε οἱ δοῦλοι ἔλαβον πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν, ἄρχοντες καὶ διοικοῦντες, ἕως οὗ ἠνδρώθησαν οἱ παῖδες τῶν ἀποθανόντων καὶ ἀπεδίωξαν τοὺς δούλους, θέλοντες νὰ ἀναλάβωσιν αὐτοὶ καὶ αὐτῇ τὴν κυριότητα· πολεμούμενοι δὲ καὶ διωκόμενοι οἱ δοῦλοι, εἶλον τὴν Τίρυνθα, καὶ μέχρι τινὸς διῆγον εἰρηνικῶς ἀμφοτέρω τὰ μέρη· ἀλλὰ μάντις τις Κλέανδρος Φιγαλεὺς τὸ γένος ἐξ Ἀρκαδίας ἐλθὼν πρὸς τοὺς δούλους, ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν δεσποτῶν αὐτῶν· καὶ ἐκ τούτου ἀνεφύη πόλεμος πρὸς ἄλληλα τὰ μέρη διαρκέσας ἐπὶ πολὺ, ἕως οὗ μόλις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν (3). — Ὁ Ὀμηρος μνημονεύει τῆς Τίρυνθος ἐν τῷ καταλόγῳ =

Οἳ δ' Ἄργος τ' εἶχον, Τίρυνθά τε τειχιόεσσαν (4).

Ὁ Προῖτος μετεχειρίζετο τὴν Τίρυνθα ὡς ὀρμητήριον (5)· καὶ ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης ἦσαν οἱ θάλαμοι

(1) Στράβ. β. 8, σ. 373. (2) Πaus. Κορ. κ. 17. (3) Ἡροδοτ. β. 6, κ. 77. 83. (4) Ὀμ. ἱλ. Β 5. 559. (5) Στράβ. β. 8, σ. 373.

τῶν θυγατέρων αὐτοῦ (1). Ἡ Τίρυνς εἶχεν ἀκρόπολιν καλουμένην Λυκίμναν ἀπὸ τινος Λυκιμνίου παρὰ τὴν Μίδεαν καὶ ἀπέχουσαν ὅσον 12 σταδ. τῆς Ναυπλίας (2). ὁ Στράβων ἀποσιωπᾷ τις ἦν ὁ Λυκίμνιος οὗτος, ἀλλὰ μετὰ μεγάλης πιθανότητος φαίνεται ὅτι ἦν ὁ υἱὸς τοῦ Ἡλεκτρώωνος καὶ ἀδελφὸς τῆς Ἀλκμήνης ὃν Τληπόλεμος ὁ Ἡρακλέους ἐφόνευσεν ἀκουσίως ἐν Τίρυνθι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πινδάρου (3). — Ὁ Στέφανος λέγει ὅτι ἡ Τίρυνς ἐκαλεῖτο ἀρχαιότερον Ἀλιεῖς, διότι πολλοὶ Ἑρμιονεῖς ἀλιευόμενοι ᾤκουν ἐν αὐτῇ (4). ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται τῷ Στράβωνι, ὃς λέγει οὕτως =

α Ἡρήμωσαν δὲ τὰς πλείστας (πόλεις) οἱ Ἀργεῖοι ἀπει-
 ο θύσας· οἱ δ' οἰκήτορες, οἱ μὲν ἐκ Τίρυνθος εἰς Ἐπίδαυρον
 ο ἀφίκοντο, οἱ δ' ἐκ τῆς Ἑρμιόνης εἰς τοὺς Ἀλιεῖς καλου-
 ο μένους » (5). Εἰς οὗτο ἀποδεικνύεται ὅτι ἄλλη ἦν ἡ Τίρυνς
 καὶ ἄλλοι ἦσαν οἱ Ἀλιεῖς.

* Τίρυνς ὀνομάζονται καὶ σήμερον τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης, ἀπέχουσι δὲ 50 λεπτά τῆς Ναυπλίας· λείψανα τῶν τευχῶν συγκείμενα ἐκ λίθων μεγάλων μὲν, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον ὑπερόγκων ὅσον λέγει ὁ Πausanias σώζονται εἰσέτι. Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως παριστᾷ σχῆμα ἐπιμήκους τετραγώνου διευθυνομένου ἀπὸ τοῦ νοτ.-ἀνατολικοῦ πρὸς τὸ βορ.-δυτικόν· ἀλλ' αἱ γωνίαι τοῦ δευτέρου πέρατος τούτου εἰσὶ κατεθραυσμέναι· κατὰ τὸ μέσον ἐκάστης τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἀνὰ εἰς πύργος. — Τὰ ἐρείπια ταῦτα κεῖνται ἐπὶ τοῦ χθαμαλωτέρου καὶ ἐπιπεδωτέρου τῶν διαφύρων πετρωδῶν λόφων τῶν ὑψουμένων ὡς νήσων ἐπὶ τοῦ πεδίου· τὸ μῆκος τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τῆς Τίρυνθος εἶναι

(1) Πaus. Κορ. κ. 25. (2) Στράβ. β. 8. σ. 373. (3) Πινδ. Ὀλυμπ. 7. σ. 47. — Ἰδὲ καὶ Ἀπολλοδ. β. 2. (4) Στεφ. Βυζ. Τίρυνς. (5) Στράβ. β. 8. σ. 373.

250 ὑάρδων ἀγγλικῶν=312, 1/2 πήχεων, τὸ πλάτος 40 — 50, τὸ δὲ ὕψος ὑπεράνω τοῦ πεδίου 20 — 50 ποδῶν (1). — Ἐν ἔτει 1829 ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ι. Καποδιστρίου ἐμορφώθη πρότυπον ἀγροκήπιον ἐν Τίρυνθι καὶ ὑπέσχετο μεγάλας προόδους· ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη ἐκ ῥαδιουργιῶν τινῶν καχυδούλων παραιτιθέντος τοῦ διευθυντοῦ, τὸ κατὰστημα ἐναπετέθη εἰς ἀναξίας χεῖρας, καὶ παραμεληθὲν ἐρημώθη (2). ἤδη δὲ πάλιν ἀνακαινίζεται. Εἰς Τίρυνθα ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.

NEMEA, τόπος καὶ ἐπ' αὐτῷ πόλισμα ἀπέχον περίπου 15 σταδ. ἀπὸ τοῦ σπηλαίου τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείους ἀποκτανθέντος λέοντος καὶ κείμενον παρὰ τὴν διὰ τοῦ Τρητοῦ ἐκ Κλεωνῶν εἰς Ἄργος ὁδόν. Ἐν τῇ Νεμέᾳ ἦν ναὸς ἀξιοθέατος Νεμείου Διὸς οὗ ἐπὶ Παυσανίου δὲν ἐσώζετο πλέον οὔτε ὁ ὄροφος οὔτε οὐδὲν ἄγαλμα· ἦν δὲ περὶ τὸν ναὸν καὶ ἄλσος κυπαρίσσων ἔνθα, ὡς ἔλεγον, ὁ Ὀφέλτης τεθεῖς ὑπὸ τῆς τροφοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς χλόης, διεφθάρη ὑπὸ τοῦ δράκοντος· οἱ Ἀργεῖοι ἔθυσον τῷ Νεμείῳ Διὶ καὶ διώριζον ἱερέα αὐτοῦ, προτιθέμενοι καὶ ἀγῶνα δρόμου πρὸς ἄνδρας ὠπλισμένους κατὰ τὴν πανήγυριν τῶν χειμερινῶν Νεμείων. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ τάφος Ὀφέλτου, καὶ περὶ τὸν τάφον θριγγὸς λίθων, καὶ ἐντὸς τοῦ περιβόλου βωμὸς καὶ χῶμα γῆς, μνημα Λυκούργου, τοῦ Ὀφέλτου πατρὸς, καὶ πηγὴ καλουμένη Ἀδραστειά. Ὡνομάσθη δὲ ὁ τόπος Νεμέα ἀπὸ Νεμέας τῆς Ἀσωποῦ. Ὑπεράνω τῆς Νεμέας ἦν ὄρος Ἀπέσας (3). Μετὰ τὸν Ἄδραστον δεύτεροι οἱ Ἐπίγονοι καλούμενοι ἔθεσαν τὰ Νέμα (4)· οἱ δὲ κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους νικηταὶ ἐλάμ-

(1) Λίχ. Τ. 2. κ. 19. σ. 350. (2) Γ. Μαλκιολογ. Γεωργικά. Τ. 1. Εἰσαγ. σ. 19. Σημειωσ. (3) Πλυσ. Κορ. κ. 15. (4) Πάυσ. Φωκ. κ. 25.

βαινον γέφανον ἐκ σελίνων πρὸς ἀνάμνησιν τῶν παθημάτων τοῦ Παλαίμονος καὶ τοῦ Ἀρχεμόρου (1). — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἀνατεθειμένον ὑπὸ τῶν Φλιασίων τὸ ἄγαλμα τῆς Νύμφης Νεμέας, καὶ μετὰ τοῦτο τὰ τῶν ἄλλων δύο θυγατέρων τεῦ Ἀσωποῦ, Αἰγίνης καὶ Ἀρπίνης (2). — Ἡ Νεμέα ἔκειτο μεταξὺ Κλεωνῶν καὶ Φλιεῦντος καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Νεμέας περιείχετο ἡ κώμη Βέμβινα (3). — Τὰ Νέμεα τὰ τόσον μελωδικῶς ὑμνηθέντα ὑπὸ τοῦ Πινδάρου διήρκεσαν ἐπὶ πολὺν χρόνον· πρῶτος ἔθεσεν αὐτὰ, ὡς εἴρηται, ὁ βασιλεὺς Ἄδραστας, ὁ πενθερὸς Πολυνείκους τοῦ Οἰδίποδος, καὶ δευτέρου οἱ Ἐπίγονοι· ὁ Ἀπολλόδωρος ἀναφέρει τοὺς ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἐποχῆς νικητὰς κατὰ τὰ ὀκτὼ εἶδη τῶν ἀγώνων (4)· ἐπανηγυρίσθησαν δὲ τὰ Νέμεα καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, Φιλίππου τοῦ Δημητρίου (5), κατὰ τὰ ἔτη 208 καὶ 217 Π. Χ. καὶ ἔτι καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας δὲν παρεμελήθησαν (6). — Ὁ ποταμὸς ἡ Νεμέα καὶ πολλοὶ ρύακες καταρρέοντες ἀπὸ τῶν πέριξ ὀρέων κατήρδευον τὴν χώραν τῆς Νεμέας· διὸ καὶ ὁ Θεόκριτος λέγει αὐτὴν εὐῶδρον =

Ὅπως τ' εὐῶδρου Νεμέης εἰσηλθεὶς χῶρον (7).

* Εὐρέθησαν σωζόμενα ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Νεμέας διὰφορα τεμάχια κιόνων Δωρικῆς τάξεως ἀποτελοῦντα ποιεῖ μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ Νεμείου Διὸς ὃς ἦν ἐξάστυλος (8).

ΒΕΜΒΙΝΑ, κώμη περιεχομένη ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Νεμέας (9), καὶ κειμένη κατὰ τὸ βόρειον αὐτῆς· ὅθεν καὶ ὁ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 48. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 22. (3) Στράβ. β. 8, σ. 377. (4) Ἀπολλοδ. β. 3, κ. 6. (5) Παλλ. β. 5, κ. 101. — Διόβ. β. 27, κ. 31. — Πλούταρχ. Φιλοποίμην. (6) Στράβ. β. 8, σ. 377. (7) Θεόκρ. Εἰδ. 25, σ. 182. (8) Λήκ. Γ. 3, κ. 30, σ. 33 κξ. (9) Στράβ. β. 8, σ. 377.

λέων τῆς Νεμέας ἐλέγετο καὶ Βεμβίνιος λέων· ὁ Θεόκριτος παριστᾷ τοὺς κατοίκους τῆς Βεμβίνης ὡς τοὺς μᾶλλον παθόντας ἐκ τοῦ λέοντος ==

Πάντας γὰρ Πισῆας ἐπικλύζων ποταμὶς ὧς,
 Λῖς ἄμοτον κεράϊζε· μάλιστα δὲ Βεμβινιαίους,
 Οἳ ἔθεν ἀγχίμολοι ναῖον ἄτλητα παθόντες (1).

ΚΛΕΩΝΑΙ, πόλις οὐ μεγάλη παρὰ τὴν ἐκ Κορίνθου εἰς Ἄργος ὁδόν, ἐπὶ λόφου περιρικουμένου πανταχόθεν καὶ καλῶς τετειχισμένου. Ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ καταλόγῳ καταριθμεῖ τὰς Κλεωνάς μεταξὺ τῶν πόλεων τῶν ὑποκειμένων τῇ ἐπικρατείᾳ τῶν Μυκηνῶν καὶ τῷ Ἀγαμέμνονι ==

Οἳ δὲ Μυκῆνας εἶχον, ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
 Ἀφνειὸν τε Κόρινθον, ἐϋκτιμένας τε Κλεωνάς (2).

Μεταξὺ Κλεωνῶν καὶ Φλιοῦντος ἦν ἡ Νεμέα. — Αἱ Κλεωναὶ ἀπεῖχον 120 σταδ. τοῦ Ἄργους καὶ 80 τῆς Κορίνθου (3). — Ὡνομάσθη δὲ τὸ πόλισμα ἢ ἀπὸ Κλεώνους, υἱοῦ Πέλοπος, ἢ ἀπὸ Κλεώνης, μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ παρὰ τὴν Σικυῶνα ῥέοντος Ἀσωποῦ. — Ἐν Κλεωναῖς ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς· τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτῆς ἦν ἔργον Σκύλλιδος καὶ Διποίνου, δύο μαθητῶν ἢ υἱῶν τοῦ Δακιδάλου· ἔτι δὲ μνημα Εὐρύτου καὶ Κτεάτου οὗ ἐρχόμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Ἰσθμίων ὡς θεωροὶ ἐξ Ἡλίδος, κατετοξεύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, διότι ἀντετάχθησαν εἰς αὐτὸν ὁπότεν ἐπολέμει τὸν Αὐγείαν. Δύο ὁδοὶ ἦγον ἐκ Κλεωνῶν εἰς Ἄργος· ἡ μὲν ἐπίτομος δι' ἄνδρας πεζοὺς, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ καλουμένου Τρητοῦ, στενὴ μὲν καὶ αὐτῇ, ὡς περικυκλωμένη ὑπὸ ὄρεων, ἀλλ' ἐπιτηδειότερα δι' ὀχήματα. Κατὰ ταῦτα τὰ περὶ τὸν Τρητὸν ὄρη ἦν τὸ

(1) Θεοκρίτ. Εἰδυλλ. 25. σ. 201 κξ. (2) Ὁμ. ἱλ. Β, σ. 569.

(3) Στραβ. β. 8, σ. 377,

σπήλαιον τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους φονευθέντος λέοντος, καὶ ἡ Νεμέα ἀπεῖχεν ἀπ' αὐτοῦ ὅσον 15 στάδια (1). τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶχε διώρυγα διηνεκῇ καὶ ἐπομένως δύο διεξόδους, ὧν τὴν μίαν ἐφραξεν ὁ Ἡρακλῆς, καὶ εἰσελθὼν διὰ τῆς ἄλλης, συνεπλάκη μετὰ τοῦ θηρίου καὶ ἀπέπνιξεν αὐτό (2). κατ' ἀριστερὰν τῆς διὰ τοῦ Τρητοῦ εἰς Ἄργος ὁδοῦ ἔκειντο αἱ Μυκῆναι (3). Ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀκροκορίνθου εἶδε τὰς Κλεωνάς (4).

* Ἐκ τῶν λειψάνων τῶν Κλεωνῶν ὀλίγα τινὰ, ὡς θεμέλια τειχῶν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, σώζονται. Ἡ πεδιάς ἡ ὑποκειμένη τῷ λόφῳ τῶν Κλεωνῶν ὀνομάζεται Κάμπος τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἀπὸ τινος χωρίου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐπὶ ὕψους κατ' ἀπόστασιν 3/4 ὥρας ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν Κλεωνῶν νοτ-ἀνατολικῶς. Ἡ πεδιάς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ οἱ περίξ τόποι, ὡς τὸ χωρίον ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ κατὰ τὰ Δερβενάκια Ἅγιος Σώστης καὶ ἀνατολικώτερον ἡ Κλεισοῦρα ἡ Ἅγιος Γεώργιος ἐκλείσθησαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα διὰ τῆς λαμπρᾶς καὶ περιδόξου νίκης ἣν οἱ ἥρωες τῆς Νέας Ἑλλάδος Θ. Κολοκοτρώνης, Νικήτας, Δ. Ύψηλάντης, Δικαῖος Παπαφλέτας καὶ ἄλλοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου 1822 ἐνίκησαν μετ' ὀλίγων ἀλλ' ἀνδρείων Ἑλλήνων τὸ πολυάριθμον ἐξ 25—30000 στράτευμα τοῦ Δράμαλη Μαχμουδ πασᾶ ὃπερ κατετροπώθη καὶ ἀμάπολλοι ἐφονεύθησαν εἰς τὰς διαφόρους μάχας, καὶ πολλοὶ ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἄλλοι κατεκρημνίσθησαν εἰς τὰς ἀβύσσους καὶ τὰ βράθρα, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐθριάμβευσαν ἐνδοξῶς, λαβόντες λείαν πλουσιωτάτην, πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν καὶ τηλεβόλα καὶ σημαίας

(1) Πaus. Κορ. κ. 15. (2) Διοδ. Σικ. β. 4, κ. 11. (3) Πaus. Κορ. κ. 15. (4) Στράβ. β. 8, σ. 377.

καὶ ὄπλα πολύτιμα καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους καὶ καμήλους καὶ εἴτι ἄλλο ἔμεινεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης· ὁ δὲ Δράμαλης αὐτὸς μάλιστα διεσώθη καὶ ἔφυγε μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς Κόρινθον.

ΑΣΙΝΗ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ αἰγιάλου τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Ἑρμιόνης καὶ τὸ νοτ ἀνατολικὸν τῆς Ναυπλίας ἧς ἔκειτο πλησίον, κατὰ τὸν Στράβωνα, ὃς λέγει αὐτὴν κώμην (1). — Οἱ κάτοικοι ἦσαν Δρύοπες ἀναχθέντες ὑπὸ Ἡρακλέους εἰς Πελοπόννησον καὶ οἰκήσαντες ἐνταῦθα (2). Εἰσβαλόντων δὲ ποτὲ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Νικάνδρου εἰς τὴν Ἀργολίδα, συνεισέβαλον καὶ οἱ Ἀσιναῖοι καὶ κατερήμωσαν μετ' ἐκείνων τὴν γῆν τῶν Ἀργείων. Αποχωρησάντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Ἀσίνης οἱ Ἀργεῖοι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἐρατός. Οἱ δὲ Ἀσιναῖοι χρόνον τινὰ ἡμύνοντο ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ ἀπέκτειναν καὶ ἄλλους καὶ τὸν Λυσίστρατον προσέτι, ἓνα τῶν πρωτίστων Ἀργείων· ἀλίσκομένου δὲ τοῦ τείχους, ἐνθήμενοι εἰς πλοῖα τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, ἐξέλειπον τὴν Ἀσίνην· οἱ δὲ Ἀργεῖοι κατεδαφίσαντες αὐτὴν, ἤνωσαν τὴν χώραν μετὰ τῆς Ἀργολίδος· ἀφῆκαν δὲ σῶον μόνον τὸν ναὸν τοῦ Πυθαέως Ἀπόλλωνος καὶ πλησίον αὐτοῦ ἔθαψαν τὸν Λυσίστρατον (3). μετέβησαν δὲ οἱ Ἀσιναῖοι εἰς Μεσσηνίαν ἐνθα συνώκισαν ἄλλην πόλιν Ἀσίνην (4). — Ἡ Ἀσίνη αὕτη τῆς Ἀργολίδος ἔκειτο ἐν μικρῷ ἀλλὰ βαθεῖ κόλπῳ, ὥς δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ Ὀμήρου =

Ἑρμιόνην, Ἀσίνην τε βαθὺν κατὰ κόλπον ἐχούσας (5).

(1) Στράβ. β. 8, σ. 378. (2) Ἰδε Ἀσίνη πόλις Μεσσην. (3) Πaus. Κορ. κ. 36. (4) Ἰδε Ἀσίνη πολ. Μεσσην. (5) Ὀμ. ἱλ. Η. σ. 560.

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου ἡ Ἀσίνη ἔκειτο ἔνθα σήμερον κεῖται τὸ Πόρτο-Τολὸ λεγόμενον (1).

ΜΙΔΕΑ κατὰ τὸν Στράβωνα (2) ἢ ΜΙΔΕΙΑ κατὰ τὸν Πausανίαν (3), πόλις πλησίον τῆς Τίρυνθος ἀφ' ἐνὸς μέρους καὶ τῆς Προσύμνης ἀφ' ἐτέρου (4). Ἐνταῦθα ἐβασίλευσεν ὁ πατὴρ τῆς Ἀλκμήνης Ἡλεκτρίων (5). Ἡ Ἰπποδάμεια θυγάτηρ τοῦ Οἰνομάου, ὀργιζομένου τοῦ Πέλοπος κατ' αὐτῆς κυρίως ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Χρυσίππου, ἀποχωρήσασα ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ἐν ταύτῃ τῇ Μιδεᾷ· οἱ δὲ Ἡλεῖοι ὕστερον ἐκ χρησμοῦ ἐκόμισαν τὰ ὀστέα αὐτῆς εἰς Ὀλυμπίαν (6)· ἡ Μιδέα ἦν ἐκ τῶν πόλεων ἃς οἱ Ἀργεῖοι κατέλυσαν, ἵνα ἐνδυναμώσωσι τὸ Ἄργος (7)· τὸ ἔδαφος μόνον αὐτῆς ἐσώζετο ἐπὶ τοῦ Πausανίου (8).

ΠΡΟΣΥΜΝΑ, πόλις ὁμορος τῆς Μιδέας ἢ Μιδείας· εἶχε ναὸν τῆς Ἥρας· ἦν δὲ καὶ αὕτη ἐξ ἐκείνων ὅσας ἐρήμωσαν οἱ Ἀργεῖοι ἀπειθοῦσας (9). Ἡ Εὐβοία, ἡ Πρόσυμνα καὶ ἡ Ἀκραία ἦσαν τρεῖς θυγατέρες τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ καὶ τροφοὶ τῆς Ἥρας κατὰ τὴν μυθολογίαν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Πausανίου ὃς λέγει τὴν Πρόσυμναν οὐχὶ πόλιν, ἀλλὰ τὸν τόπον τὸν κείμενον ὑπὸ τὸ Ἡραῖον (10).

ΤΗΜΕΝΙΟΝ, πόλισμα ἀπέχον 26 σταδίους τοῦ Ἀργους Ν. ὑπεράνω τῆς θαλάσσης (11) καὶ 50 στάδ. τῆς Ναυπλίας (12) Β. Δ. Ἐμπροσθεν τοῦ Τημενίου ἐρρέεν εἰς τὴν θάλασσαν ποταμίσκος Λέρνα ὁμώνυμος τῇ λίμνῃ (13) καὶ ἄλλος ποτα-

(1) Λήκ. Τ. 2, κ. 31, σ. 463. (2) Στράβ. β. 8, σ. 373.

(3) Πaus. Κορ. κ. 25. (4) Στράβ. β. 8, σ. 473. (5) Πaus. Κορ. κ. 25. (6) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 20. (7) Πaus., Ἀρκ. κ. 27.

(8) Πaus. Κορ. κ. 26. (9) Στράβ. β. 8, σ. 373. (10) Πaus. Κορ. κ. 17. (11) Στράβ. β. 8, σ. 368. (12) Πaus. Κορ. κ. 38.

(13) Στράβ. β. 8, σ. 368.

μίσκος Φρίξα. — Τὸ Τημένιον ὠνομάσθη ἀπὸ Τημένου τοῦ Ἀριστομάχου ὃς κυριεύσας καὶ ὀχυρώσας τὸν τόπον, ἐπολέμει ἐκεῖθεν μετὰ τῶν Δωριέων κατὰ τοῦ Τισαμενοῦ καὶ τῶν Ἀχαιῶν. Ἦν δὲ ἐν Τημενίῳ ναὸς Ποσειδῶνος καὶ ἄλλος Ἀφροδίτης, καὶ μνῆμα Τημένου τιμώμενον ὑπὸ τῶν ἐν Ἀργεὶ Δωριέων (1).

ΛΕΡΝΑ, πολίχινον παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, πρὸς τὸ βόρειον τοῦ Γενεσίου (2).

ΚΕΓΧΡΕΑΪ, πολίχινον παρὰ τὴν ἐξ Ἄργους εἰς Τεγέαν ὁδὸν, κατὰ δεξιὰν τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Τροχοῦ (3), διὰ τῶν ὀρέων Κρεοπώλου καὶ Παρθενίου (4). ἀγνοεῖται πόθεν τὸ πολίχινον τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομα· πιθανὸν δὲ, ὡς νομίζει ὁ Πausanias, ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς Πειρήνης Κεγχρείου ἀφ' οὗ ὠνομάσθησαν καὶ αἱ Κεγχρεαὶ, ὃ εἰς τῶν δύο κατὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου λιμένων. Ἐνταῦθα ἦσαν πολυάνδρια τῶν Ἀργείων τῶν νικησάντων τοὺς Λακεδαιμόνιους περὶ τὰς Ἰσθίας, ἄρχοντας ἐν Αθήναις Πεισιστράτου, τετάρτῳ δὲ ἔτει τῆς Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν ὁ Αθηναῖος Εὐρύβατος ἐνίκα στάδιον· αἱ Ἰσθίαι ἔνθα ἐνίκηθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔκειντο κατὰ τὸ χθαμαλώτερον (5).

ἸΣΪΑΙ, πόλις πλησίον τοῦ πολυχίνου Κεγχρεῶν, ἐπὶ τῆς ἐκ Τεγέας διὰ τῶν ὀρέων Παρθενίου καὶ Κρεοπώλου εἰς Ἄργος ὁδοῦ (6). — Τῷ 15 ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν χειμῶνι οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου ἐκτρατεύσαντες κατὰ τοῦ Ἄργους, συμμάχου τῶν Αθηναίων, καὶ καταβαλόντες τὰ μακρὰ τεῖχη ἃ οἱ Ἀργεῖοι διὰ συμπράξεως τῶν Αθηναίων

(1) Πaus. Κορ. κ. 38. — Στράβ. β. 8, σ. 368. (2) Μέλικς β. 2, κ. 5.

— Πλίν. β. 4, κ. 5. (3) Πaus. Κορ. κ. 24. (4) Στράβ. β. 8, σ. 376.

(5) Πaus. Κορ. κ. 24. (6) Στράβ. β. 8, σ. 376.

κατεσκεύασαν ἀπὸ τῆς πόλεως μέχρι τῆς θαλάσσης, εἶλον τὰς Ἰσίας καὶ ἀποκτείναντες ὅσους ἐλευθέρους ἠχμαλώτισαν, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις (1). κατὰ δὲ προγενεστέρους χρόνους οἱ Ἀργεῖοι περὶ τὰς ἰδίας αὐτὰς Ἰσίας ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους (2).

* Ὀλίγα τινὰ λείψανα τῶν Ἰσιῶν εὐρέθησαν ἐπὶ ὕψους οὗ τὸ πρὸς τὸ πεδῖον μέρος ἐκ φύσεως φυλάττεται ὑπὸ σειρᾶς βράχων, κατὰ δὲ τὰ ὀπισθεν μικρὰ κοιλάς χωρίζει τὸν λόφον τοῦτον ἀπὸ τῆς κατωφερείας τοῦ ὄρους τοῦ ὀνομαζομένου Παραβουνάκι (3).

ΟΙΝΟΗ, κώμη ἐπὶ τῆς ἐξ Ἀργους εἰς Μαντίνειαν ὁδοῦ, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποτ. Χαράδρου. Ἐλαβε τὸ ὄνομα, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι, ἀπὸ Οἰνέως ὃς ἐβασίλευσεν ἐν Αἰτωλίᾳ· ἐκβληθεὶς δὲ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀγρίου, ἀφίκετο εἰς Ἄργος παρὰ τὸν ἔγγονον αὐτοῦ Διομήδην· οὗτος δὲ χαριζόμενος τῷ πάππῳ, συνεστράτευσε μὲν αὐτῷ εἰς Καλυδωνίαν, ἀλλ' οὐ δυνάμενος νὰ παραμείνῃ ἐκεῖσε, προέτεινεν εἰς τὸν Οἰνέα νὰ συνακολουθήσῃ αὐτῷ ἐὰν ᾔθελεν, ὅπερ ἔπραξεν ὁ Οἰνεὺς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν ὁ Διομήδης κατὰ πάντα, ὡς πατέρα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀποθανόντα ἔθαψεν αὐτὸν ἐνταῦθα, καὶ ἀπ' ἐκείνου διέμεινεν εἰς τὸν τόπον τὸ ὄνομα· ὑπεράνω τῆς Οἰνόης ἦν ὄρος Ἀρτεμίσιον (4). — Ἐν Οἰνόῃ ἐνίκησαν ποτὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν συμμάχων αὐτῶν Ἀθηναίων τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἐκ τῶν λαφύρων ἀνέθεσαν εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν τὸ ἄρμα τῆς Ἀμφιαράου ἐφ' οὗ παρίστατο ἰστάμενος ὁ ἡνίοχος καὶ συγγενὴς τοῦ Ἀμφιαράου Βάτων, καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἀλιθέρσου καὶ

(1) Θουκυδ. β. 5, κ. 83. — Διόδ. Σικ. β. 12, κ. 81. (2) Πaus. Κορ. κ. 24. — Ἰδε ἀνωτ. Κεγχρεαί. (3) Ἀθήκ. Τ. 2, κ. 19. γ. 337.

(4) Πaus. Κορ. κ. 25.

τάς εἰκόνας τῶν Ἐπιγόνων, Σθενέλου, Ἀλκμαίωνος, Προμάχου, Θερσάνδρου, Αἰγιαλέως καὶ Διομήδου; (1).

ΛΥΡΚΕΙΑ, πόλις ἀπέχουσα τοῦ Ἄργους 60 στάδ. βορδυτικῶς, καὶ ἐπίσης 60 τῶν Ὀρνεῶν νοτ-ἀνατολικῶς· ὁδὸς ἦγε πρὸς αὐτὴν ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν παρὰ τὴν Δειράδα· ἔλεγον δὲ ὅτι ἐνταῦθα ἀπεσώθη ὁ Λυγκεὺς μόνος ἐκ τῶν πεντήκοντα ἀδελφῶν, καὶ εὐθὺς ἀνῆγειρεν ἐντεῦθεν πυρσόν· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἵπερμνήστρα ἀνῆψε συγχρόνως ἕτερον πυρσόν ἀπὸ τῆς Λαρίσσης, ὡς συνεφώνησαν νὰ πράξωσι πρὸς ἀλλήλους, ἂν διαφυγόντες τὸν Δαναὸν ἀφικνοῦντο εἰς τόπον ἀσφαλῆ καὶ ἀκίνδυνον· ἐφ' ᾧ καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἦγον κατ' ἔτος ἐορτὴν πυρσῶν· ἐκαλεῖτο δὲ ἡ πόλις τότε Λυγκεία· οἰκήσαντος δὲ ὕστερον ἐν αὐτῇ Λύρκου, νόθου υἱοῦ τοῦ Ἀβαντος, μετωνομάσθη ἀπ' αὐτοῦ Λύρκεια. — Ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς πόλεως ταύτης ἐσώζοντο ἐπὶ Πausανίου καὶ ἄλλα τινὰ μικροῦ λόγου ἄξια, καὶ προσέτι καὶ εἰκὼν τοῦ Λύρκου ἐπὶ στήλης. — Ὁ Ὅμηρος δὲν ἀναφέρει τὴν Λύρκειαν, ὡς ἐρημωμένην ἤδη κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐκστρατείαν (2). — Νοτ-ἀνατολικῶς ἀπὸ τῆς Λυρκείας, ἐπὶ τῆς πρὸς Ἄργος ὁδοῦ ἦν φρούριον ΣΑΜΙΝΘΟΣ καλούμενον ὃ εἶλεν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγισ, ὅτε τῷ δεκάτῳ τετάρτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Ἀργείων, συμμάχων τῶν Ἀθηναίων (3).

* Κατὰ τὸν Λήκιον ὁ Σάμινθος ἔκειτο πιθανῶς καθ' ὃ ἤδη κεῖται τὸ Κουτσοπόδι λεγόμενον (4).

ὈΡΝΕΑΪ, πόλις κατὰ τὸ βόρειον, πλησίον τῶν ὀρίων καὶ τῆς πεδιάδος τῶν Σικυωνίων (5), ἀπέχουσα 120 στά-

(1) Παυσ. Φωκ. κ. 10. (2) Παυσ. Κορ. κ. 25. (3) Θουκυδ. β. 5, κ. 58. (4) Λήκ. Τ. 2, κ. 20, σ. 415. (5) Στράβ. β. 8, σ. 382,

διὰ τοῦ Ἄργους καὶ 60 τῆς Λυρκείας· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Ὀρνεῶς υἱοῦ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ πάππου τοῦ Μενεσθέως, τοῦ συστρατεύσαντος τῷ Ἀγαμέμνονι κατὰ τῆς Τρωάδος (1). Αἱ Ὀρνεαὶ εὐήνδρουν πρότερον, ἀλλὰ τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν πλὴν τῶν Κορινθίων στρατεύσαντες ἐπὶ τὴν Ἀργεῖαν, συνώκισαν τοὺς φυγάδας τῶν Ἀργείων εἰς Ὀρνεὰς ἔνθα κατέλιπον μοῖραν τοῦ στρατεύματος, καὶ συμφωνήσαντες οὔτε οἱ Ὀρνεᾶται μέχρι τινὸς νὰ βλάπτωσι τὴν γῆν τῶν Ἀργείων, οὔτε οἱ Ἀργεῖοι τὴν τῶν Ὀρνεατῶν, ἀπεχώρησαν μετὰ τῆς στρατιᾶς· ἀφικομένων δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐξ Ἀθηνῶν τριάκοντα πλοίων καὶ ἑξακοσίων ἑπλιτῶν, οἱ Ἀργεῖοι μετ' Ἀθηναίων ἐξελθόντων πανστρατιᾷ ἐπολιόρκησαν κατὰ μίαν ἡμέραν τὰς Ὀρνεὰς· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ στράτευμα ἐσκηνοῦτο μακρὰν τῆς πόλεως, οἱ Ὀρνεᾶται κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ἐξέδρασαν τῶν Ὀρνεῶν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἱ Ἀργεῖοι συνειδότες, κατέσκαψαν τὰς Ὀρνεὰς καὶ ἀπῆλθον οἴκαδε, ὥς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερον μετὰ τῶν πλοίων αὐτῶν (2)· τὴν δὲ γῆν ἔσχον οἱ Ἀργεῖοι (3) μεθ' ὧν ἐγένοντο σύνοικοι οἱ Ὀρνεᾶται (4). — Παρὰ τὰς Ὀρνεὰς ἔρρεε ποταμίσκος ὁμώνυμος (5). Ἦν δὲ εἰς Ὀρνεὰς ναὸς Πριάπου τιμώμενος· διὸ καὶ ὁ ποιητὴς τῶν Πριαπείων Εὐφρόνιος ὀνομάζει τὸν Πριάπον Ὀρνεάτην (6)· ἦν προσέτι καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ Ξόανον αὐτῆς ὀρθόν, καὶ ἕτερος ναὸς πάντων τῶν θεῶν· τὰ δὲ ἐπέκεινα τῶν Ὀρνεῶν ἦσαν ἡ Σικυωνία καὶ ἡ Φλιασία (7). — Οἱ Ὀρνεᾶται πολεμούμενοι ποτὲ καὶ πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Σικυωνίων, ἠῤῥξαντο τῷ Ἀπόλλωνι, ἐὰν ἐκβάλῃ τῆς

(1) Πaus. Κερ. κ. 25. (2) Θουκυδ. β. 6, κ. 7. (3) Στράβ. β. 8, σ. 382. (4) Πaus. Κερ. κ. 25. (5) Ἰδε Ὀρνεαὶ ποταμός. (6) Στράβ. β. 8, σ. 382. (7) Πaus. Κερ. κ. 25.

πατρίδος αὐτῶν τὸν στρατὸν τῶν Σικυωνίων, νὰ στέλλωσι καθ' ἐκάστην ἡμέραν πομπὴν εἰς Δελφοὺς, καὶ νὰ θύωσι τεταγμένον ἀριθμὸν ἱερείων· καὶ ἐνίκησαν μὲν τοὺς Σικυωνίους, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐκπλήρωσις τῆς ὑποσχέσεως ἦν μεγάλη δαπάνη, καὶ ἔτι μείζων τῆς δαπάνης ἡ ταλαιπωρία, ἐσοφίσθησαν καὶ ἀνέθεσαν τῷ θεῷ θυσίαν καὶ πομπὴν ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένα (1). Αἱ Ὀρνεαὶ μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (2).

Ν Η Σ Ο Ι.

ΠΙΤΥΟΨΑ. * Δασκαλιό. } Τρεῖς νησίδες ἀναφερόμε-
Εἰρήνη. * Πλατειά. } ναι ὑπὸ τοῦ Πλινίου ὡς κεί-
Ἐφύρα. * Ὑψηλή. } μεναι ἐντὸς τοῦ Ἀργολικοῦ
κόλπου παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀργολίδος (3).

---

(1) Πaus. Φωκ. κ. 18. (2) Ὀμ. Ἰλ. Β, ς. 571. (3) Πλίν. β. 4, σ. 12, § 19.

ΑΡΓΟΛΙΣ.

Ἡ Ἀργολίς μετὰ τῆς Κορινθίας ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται τανῦν ἡ Πελοπόννησος· διαιρεῖται δὲ ὁ νομὸς οὗτος εἰς πέντε ἐπαρχίας = Ναυπλίας, Ἀργους, Ὑδρας μετὰ τῆς Τροιζηνίας, Σπετιῶν μετὰ τῆς Ἑρμιονίδος καὶ Κορινθίας.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΥΠΛΙΑΣ.

Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας δήμους = Ναυπλίας, Νέας Ἐπιδαύρου, Μινώας καὶ Μιδείας, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 12,048.

Ἰρ.	Δ.	Θεσ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΛΙΑΣ.			7153
26	N. Δ.	Ναύπλιον, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα οἶνος, γεώμηνλα καὶ διάφοροι ὀπῶραι· 1 ἔλος τὸ τοῦ ἀγροκηπίου, 1 μέγας λιμὴν, 2 δάση τῶν μονῶν τοῦ Ξηροκαστελίου καὶ τοῦ Αὐγοῦ χρησιμεύοντα εἰς καυσόξυλα, φούρκας καὶ ἀσβεστοκάμινα· ἔτι δὲ καὶ γυμνάσιον καὶ τρία σχολεῖα δημοτικά.	800	3300	
	5 B. A.	Πρόνοια, προάστειον.	550	1950	
1 30	N. A.	Ἀρβανιτιὰ, λιμὴν. Τζαφέρ Ἀγᾶ· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον, καπνὸς, οἶνος, πέπωνες· 2 μικρὰ ρεύματα.	44	234	

Ἰρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1		A.	Σπαῖτζίκον· πρ. τὰ αὐτά· πλησίον κατ' ἀνατολὰς παλαιό- καστρον.	24	145
1		A.	Τζέλον· πρ. τὰ αὐτά.	13	78
1	30	N. A.	Μουράταγα· προϊόντα τὰ αὐτά.	15	72
1	30	N. A.	Χαῖδარი· πρ. τὰ αὐτά.	72	309
1		B. A.	Κατσίγρι· πρ. τὰ αὐτά, πρὸς τὸ βορ-ἀνατ. παλαιόκα- στρον, καὶ πρὸς δυσμὰς λόφος ἔχων ὕψος 204 γαλλομέτρων καὶ ἐπ' αὐτοῦ μονὴ τοῦ Προφή- του Ἡλιοῦ.	28	145
	45	A. B.	Κοφίνι· πρ. τὰ αὐτά 2 μι- κρὰ ρεύματα χειμερινά.	56	275
1		B.	Κούτσι· πρ. τὰ αὐτά 1 μι- κρὸν ρεῦμα.	40	200
	30	B. A.	Ἄρεια· πρ. τὰ αὐτά.	34	162
		B	Τίρυνς ἀγροκήπιον, νέα Τί- ρυνς ἀποικία Παβαρική. Ἀπόβαθρα. Κατόγλι. Μπουλμοῦσι. { Θέσεις ἀγρο- Μερζέ. { τικαί. Μιαούλη. Μονὴ Καρακαλᾶ διατη- ρουμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ.		1800
8		B. A.	Νέα Ἐπίδαυρος, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, βχμβάκιον, ἔλαιον, οἶ- νος, λεμόνια, ὀπῶραι παντὸς εἶδους κατὰ μικρὰς ποσότητας· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸν δάσος θάμνων.	184	869

Ὄρ.	Α. Θεσ.		Πληθυσμός.	
2		Ν. Α.	Οἰκ.	Κατοικοί.
		Παλαιὰ Ἐπίδαυρος· πρ. δη- μητρ. καρποί, βαμβάκιον, οἶ- νος, ἔλαιον, ὄσπρια καὶ εἶδη τινὰ ὀπωρῶν πρὸς χρήσιν τῶν κατοίκων· 1 ποτ. μέγας χρή- σιμος, 1 λίμνη μικρὰ ἄχρη- στος, 1 μικρὸν ἔλος, 1 λιμὴν μικρὸς, 1 δάσος μικρὸν ἐκ πευ- κῶν καὶ θάμνων.	45	233
3	30	Δ. Ν.		
		Ἀδάμι· πρ. δημ. καρποί, καπνὸς, ἔλαιον, ἀμύγδαλα· 1 δάσος μικρὸν ἐκ θάμνων· κατ' ἀνατολὰς ὄρος ἔχον ὕψος 766 γαλλομέτρων.	21	150
3		Ν. Δ.		
		Λιγουριόν· πρ. δημ. καρποί, βαμβάκιον, καπνὸς, ὄσπρια, οἶ- νος, ἔλαιον, παντὸς εἶδους ὀπω- ραι κατὰ μικρὰς ποσότητας· 2 ποτ. μικροὶ χρήσιμοι, 1 δά- σος μικρὸν ἐκ πευκῶν καὶ θά- μνων. Οὐ πόρρω τοῦ Λιγου- ρίου πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν σῶζονται τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ θεάτρου· ἡ θέσις τοῦ ναοῦ καὶ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τὴν ὀνο- μασίαν τὸ ἱερὸν γνωρίζεται. Καλύβια Δημίνης. Μονὴ Ταξιαρχῶν, διατηρ.	81	496
		ΔΗΜΟΣ ΜΙΝΩΑΣ.		
2		Ν. Α.		
		Τολὸν καὶ λιμὴν ἑδρα τοῦ δήμου. Εἰς Τολὸν ὑπάρχει φυ- λακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν· παρὰ τὸ Τολὸν ἀνατολ., ὑπάρχουσιν	29	29

Ἰρ.	Α.	Θις.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			ἐρείπια ἑλληνικοῦ ὀχυρώμα- τος.	65	292
		A. N.	Ἡρια.		
		A.	Κάνδια.		
		B. A.	Σουλινάρι, θέσις ἀγροτική.		
			ΔΗΜΟΣ ΜΙΔΕΙΑΣ.		2804
2		B.	Μέρμπακα, ἔδρα τοῦ δήμου.	106	546
3		B. A.	Χέλι· οὐ πόρρω τοῦ χωρίου πρὸς τὸ νοτ. δυτ. ὑπάρχει ἑλ- ληνικὸν παλαιόκαστρον.	138	924
	30	B. Δ.	Πλατανίτη, ἐπὶ τῆς δημοσ. ὁδοῦ.	28	144
	15	B. Δ.	Ἀϊδίν-μπε, ἐπὶ τῆς δημοσ. ὁδοῦ.	29	133
	30	N. B.	Παναρίτη.	26	94
1		A. B.	Γκέρμπεσι.	25	117
	30	A. B.	Δενδρά, ἑλληνικά ἐρείπια πλησίον κατ' ἀνατολάς.	24	107
1	30		Δοῦσι Μπάρδι.	15	50
	30		Μάνεσι.	22	101
	15	A. B.	Πουλακίδα.	39	194
	45	Δ. B.	Ἀνιφι, ἐπὶ τῆς δημοσ. ὁδοῦ. Μαριανόν. Μονὴ Ταλαντίου διαλελυμ. καὶ Καλύβια Μερκουρίου.	72	366
		N. A.	Μονὴ Ἀγ. Θεοδώρου ὡσαύτ.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΡΓΟΥΣ.

Διαιρείται εἰς ἑξ Δήμους = Ἄργους, Ἰναχίας, Ἰσιῶν, Ἀλέας, Δυρκείας
καὶ Μυκηνῶν, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 20,217.

Ἰρ.	Α.	Ἔισ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΟΥΣ.			10448
24	N. Δ.	Ἄργος, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια παντὸς εἵδους, γεώμηλα, καπνὸς, βαμβάκιον, λάχανα παντὸς εἵδους, κρομμύδια, οἶνος, σφαῖς Κορινθιακῇ, ἐλαῖαι, σῦκα καὶ παντοῖαι ἄλλαι ὀπῶραι κατὰ μικρὰς ποσότητος καταναλισκομένας ἐντὸς τοῦ τόπου· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 ρεῦμα χρήσιμον, 2 χεῖμαρροι ἄχρηστοι· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ 2 δημοτικά.	1909		9259
1	N. A.	Δαλαμανάρα, ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐξ Ἄργους εἰς Ναυπλίαν ὁδοῦ· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια παντὸς εἵδους, βαμβάκιον, καπνὸς, λάχανα παντὸς εἵδους καὶ ὀλίγα λεμόνια καὶ ποτοκάλια· 1 μικρὸς χεῖμαρρος ἄχρηστος, 2 μεγάλη ἐλη.	79		365
1	A.	Πυργέλα· πρ. τὰ αὐτὰ τῆς Δαλαμανάρας.	32		176
1	B. A.	Κουρτάκι· πρ. τὰ ἄνω.	46		230
1	N. A.	Δάλουκα· πρ. τὰ ἄνω.	34		206
1 20	N.	Κιβέρι, παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης· πρ. δημ. καρποὶ, ἀραβόσιτος, βαμβάκιον,			

Ἰρ.	Α.	Θετ.		Πληθυσμός.	
				Οἱκ.	Κάτοικοι.
1			σταφίς Κορινθιακή· 1 ποτ. μικρός, χρήσιμος, 1 λιμὴν.	43	177
		N.	Μύλοι Κεφαλάρι, παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης, πλησίον ἐρείπια· πρ. δημ. καρποί.		
			2 ποτ. μικροὶ ὧν ὁ 1 χρήσιμ.		
			2 λίμναι μικραὶ, ἄχρηστοι, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸς λιμὴν.		
			Εἰς Μύλους ὑπάρχει καὶ φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν.	24	82
1		Δ. N.	Σκαφιδάκι καὶ Κρόϊ· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια παντὸς εἶδους, σταφίς Κορινθιακή, οἶνος·		
			4 ρεύματα μικρά, ἄχρηστα.	41	160
			ΔΗΜΟΣ ΙΝΑΧΙΑΣ.		1898
2		B. A.	Χώνικα, ἔδρα τοῦ δήμου προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, καπνός, βαμβάκιν, ὄσπρια παντὸς εἶδους· σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως.	50	242
	20	N. Δ.	Πασᾶ πρ. δημ. καρποί, καπν.	51	257
	45	B. A.	Μπερμπάτι· πρ. τὰ αὐτὰ, πρὸς δυσμὰς ἐν ἐπιπέδῳ ἐλληνικᾷ ἐρείπια.	92	383
2		B. A.	Λίμναι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ ὄσπρια παντὸς εἶδους· Εἰς Λίμνας ὑπάρχει σταθμὸς τελωνειακός.	171	818
	30	Δ. N.	Ἄνω Μπούτι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ ὄσπρια παντὸς εἶδους.	19	112
	30	Δ. N.	Κάτω Μπούτι· πρ. δημ. καρποί, καπνός.	15	79
	30	N. Δ.	Βαρδουβά· πρ. τὰ αὐτὰ.	6	34
		Δ. B.	Βρασέρκα. } Θέσεις ἀκατοί.		
		Δ. B.	Πλέσα. } κητοι.		

Ἔρ.	Λ.	Θεσ.	Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΥΣΙΩΝ.		1702
5	N. Δ.	Ἀχλαδοκάμπος, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς ῥύακος, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ἐλαῖαι, καρύδια, ῥόδια· 2 μικροὶ ποταμοὶ χρήσιμοι, 4 ῥεύματα ἄχρηστα, 2 ῥεύματα ἄνυδρα· ὑπάρχει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Γ' τάξεως. Κατ' ἀνατολὰς λείψανα θεάτρου τοῦ Βάκχου καὶ πρὸς δυτμᾶς αὐτῶν πανδοχεῖον καὶ ἕτερον πανδοχεῖον κατὰ νότον τοῦ Ἀχλαδοκάμπου.	205	821
2	B. Δ.	Τουρνίκι· πρ. τὰ ἀνωτ. 4 ῥεύματα ἄνυδρα, 1 μικρὸν δάσος θάμνων.	92	418
1	B. Δ.	Μποῦγα· πρ. δημ. καρποὶ· 2 ῥεύματα ἄνυδρα, 1 μικρὸν δάσος ἐκ θάμνων καὶ καυσοξύλων.	33	164
	N. Δ.	Καλύβια Μπερ- ζοβίτικα.	} θέσεις σποράδην κατοικούμεναι.	
	A. N.	Ἀνδρίτσεινα.		
		Κρύα Βρύση.		
		Ἅγιος Στέφανος, Ἑλληνικόν.		
		Νταούλι, 5αθ. χωροφυλακῆς.		
		ΔΗΜΟΣ ΔΔΕΑΣ.		2231
10	B. Δ.	Μπουγιάτι· πρώην ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος· 2 ῥεύματα ἄνυδρα, 1 λίμνη μεγάλη ἄχρηστ.	117	656
20	N. A.	Τάτσι, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.		

Ἰρ.	Α.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος· 2 μικρὰ ρεύματα ἄνυδρα, 1 ῥύαξ χρήσιμος· 1 μεγάλη λίμνη ἄχρηστος, 2 μικρὰ δάση χρήσιμα εἰς ὑλοτομίαν καυσοξύλων.	38	171
	30	B. A.	Ἅγιος Νικόλαος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεύμα ἄνυδρον, 1 λίμνη ἄχρη.	23	157
1		B.	Σκοτεινή· πρ. τὰ αὐτά· 1 μικρὸς ῥύαξ χρήσιμος, 1 μέγα δάσος προάγον ξυλείαν οἰκοδομήσιμον.	80	441
	30	Δ. N.	Φροσύνα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρεύματα μικρὰ, ἄνυδρα, 1 μικρὸς ῥύαξ χρήσιμος.	45	281
1	30	B. A.	Γυμνόν· πρ. τὰ αὐτά· 3 μικρὰ ρεύματα ἄνυδρα, 1 μικρὸν δάσος, χρήσιμον εἰς ὑλοτομίαν καυσοξύλων.	112	534
			Μονὴ Κοιμήσεως Τριρίστο, διαλελυμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΛΥΡΚΕΙΑΣ.		1988
6		B. Δ.	Κάτω Μπέλεσι, ἐπὶ λόφου ἔχοντος ὕψος 244 γαλλομέτρων, ἔδρα τοῦ δήμου· προτόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, ἐλαῖαι· ὑπάρχει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Γ' τάξεως.	9	545
1	15	Δ.	Ἐπάνω Μπέλεσι· πρ. δημ. καρ. καρύδια· 1 ῥύαξ χρήσιμ.	76	392
	25	B. A.	Στέρνα· πρ. δημ. καρ. ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Ἄργος δημοσίας ὁδοῦ.	12	64
	30	N. Δ.	Καπαρέλι· πρ. τὰ αὐτά.	30	144
1	10	N. Δ.	Νεοχώρι· πρ. τὰ αὐτά.	26	124
1	30	N.	Καρυά· πρ. τὰ αὐτά.	90	545
1	30		Βροῦστι· πρ. τὰ αὐτά.	28	125
1	0	A. B.	Μάζι· πρ. τὰ αὐτά.	10	39

ᾠρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.
Οίκ. Κάτοικοι.

ΔΗΜΟΣ ΜΥΚΗΝΩΝ.

1930

2	B.	Κουτσοπόδι, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόνια δημητριακοὶ καρποὶ, ὅσπρια, καπνὸς, βαμβάκιον, ἐλαῖαι· 2 μικρὰ ρεύματα ἄχρηστα, 1 δάσος μικρὸν ἐκ θάμνων· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως.	243	1071
1	B. Δ.	Μαλανδρένι· πρ. δημ. καρποὶ καὶ καπνός· 2 μικροὶ ῥυάκες καὶ 2 μικρὰ ρεύματα ἄχρηστα, 1 μικρὸν δάσος ἐκ θάμνων.	52	236
40	Δ.	Σχοινοχώρι· πρ. δημ. καρποὶ· 2 μικρὰ ρεύματα ὧν τοῦ ἑνὸς τὸ ὕδωρ πότιμον, 1 μικρὸν δάσος ἐκ θάμνων.	16	60
1	Δ. B.	Μπόρσα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ καπνός· 4 ρεύματα, 1 μικρὸν δάσος ἐκ θάμνων καὶ ἄλλων καυσυξύλων.	15	52
25	A. B.	Ἄνω Φύκτι· πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον, καπνός, ἐλαῖαι· 1 μικρὸς ποταμός.	28	95
25	A. B.	Κάτω Φύκτι· πρ. ὡς τὰ ἄνωτ. 1 μικρὸς ῥυάξ ἄχρηστος. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων χωρίων Ἄνω καὶ Κάτω Φύκτι σώζονται λείψανα ἀρχαίου ναοῦ.	31	136
30	A. B.	Χαρβάτι, πλησίον τῶν ἐρεπείων τῶν Μυκηνῶν νοτ δυτικ. πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον καὶ καπνός.	37	137
25	B. A.	Πρύφτανι· πρ. τὰ ἄνωτέρω.	17	75

ΕΠΑΡΧΙΑ ΥΔΡΑΣ ΚΑΙ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ.

Διαιρείται εἰς τέσσαρας δήμους = Ὑδρας, Τροιζήνος, Μεθάνων
καὶ Ἀερόπης, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 21,066.

Ἰρ.	Α.	Θεσ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ.					12325
34	N.	Δ.	Ὑδρα· προϊόντα σῖτος, κριθή, ἀμύγδαλα, σῦκα κατὰ μί- κρας ποσότητας· 2 λιμένες· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον δύο διδασκάλους Β'. καὶ Γ'. τά- ξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεως. Τὸ ἀκρότατον ὕψος τῆς Ὑδρας λογίζεται 588 γαλ- λομέτρων.	2475	12325
			Μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ.		
			Ἡ Ὑδρα καὶ τοι τακτομένη ἐνταῦθα ὡς δήμος μόνον, ἀπο- τελεῖ ὅμως αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἰδιαιτέραν ἐπαρχίαν (1).		
ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΟΣ.					6564
16	B.		Πόρος (Καλαύρια), ἔδρα τοῦ δήμου· 2 σχολεῖα Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν, ἀμφοτέρω Β'. τάξεως.	919	5821
2	Δ.		Δαμαλᾶ· ἐν μικρᾷ ἀποστά- σει πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν κεῖν- ται τὰ ἐρείπια τῆς Τροιζήνος.	82	334
2 30	Δ B.		Βυλασιόν· πλησίον κατὰ τὸ νοτ.δυτ. λίμνη ἀλμυροῦ ὕδατος.	27	99

(1) Τὴν περιγραφὴν τῆς Ὑδρας ὡς νήσου ζητεῖ εἰς τὸν Γ'. τόμον.

Ἰρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1	30		Μαζώματα.	22	80
1	30		Πασᾶ.	3	11
		B. Δ	Ντάρρα.		
			Δπάθεια.	{	Θέσεις ἀγροτι- καί.
			Πύργος.		
			Κατάρρα.		
			Μονὴ Ζωοδόχου Πηγῆς.		
			ΔΗΜΟΣ ΜΕΘΑΝΩΝ.		1644
5		Δ. Β.	Μεγάλον Χωρίον· ἔδρα τοῦ δήμου.	72	440
1		N. Α.	Βρωμολίμνη.	38	223
2	30	B. Α.	Ἅγιος Θεόδωρος· κατὰ τὸ νοτ ἀνατ. τοῦ χωρίου ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι λείψανα φρουρίου ἑλληνικοῦ.	39	303
2	15	A. B	Κουνουπίτσα.	45	215
2		B.	Ἄνω Μοῦσκα.	18	192
2	15	B	Κάτω Μοῦσκα.	35	192
			Παναγιᾶ, θέσις ὀλίγον κατ- οικουμένη.		
			Εἰς Μέθανα ὑπάρχει σχο- λεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως καὶ φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ φυ- λακεῖον τελωνειακόν.		
			ΔΗΜΟΣ ΔΡΥΟΠΗΣ.		633
6		B. Δ.	Κάτω Φανάρι, ἔδρα τοῦ δήμου.	49	279
1		B. Δ	Ἄνω Φανάρι (1).	38	207

(1) Πρὸς τὸ νότιον τῶν δύο Φαναρίων, μεταξὺ τούτων καὶ τῶν χωρίων Ῥάδου, Ποταμίου καὶ Λεσχιδῆς κεῖται ὄρος Ὀρθολίθι καλυπόμενον καὶ ἔχον ὕψος 1,102 μέτρ. γαλλ.

284 ΕΠΑΡΧΙΑ ΥΔΡΑΣ ΚΑΙ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ.

Ηρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
3	30	Δ. Ν.	Ράδου.	7	32
3		Α. Ν.	Ποτάμι.	18	80
1	45	Ν. Α.	Λεσχιά· πλησίον ἑλληνικά ἐρεΐπια.	4	22
			Βριστοῦλι.		
		Ν. Δ.	Καρατσᾶ. Ἑστεμον.		
		Δ. Α.	Μπεδένι.		
		Δ. Δ.	Τραχιά·		
		Δ.	Μήτον.		
			Μεταξὺ τούτων τῶν δύο τελευ- ταίων ὑπάρ- χουσιν ἐπὶ λό- φου λείψανα ἑλ- ληνικοῦ ὀχυρώ- ματος.		
			Θίσεις ὀλίγον κατοικοῦμεναι.		
			Εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τροι- ζηνίας προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, λεμόνια, ἔλαιον, οἶνος, ὀπῶραι παντοῖαι, πέπωνες καὶ ὕδροπέπωνες· 3 ποταμοί, 6 ρύακες ὧν οἱ 3 χρήσιμοι, 1 λί- μνη, 4 ἔλη, 1 μέγας λιμὴν.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΠΕΤΣΩΝ ΚΑΙ ΕΡΜΙΟΝΙΔΟΣ.

Διαιρείται εἰς τρεῖς δήμους = Σπετσῶν, Κρανιδίου καὶ Ἐρμιόνης,
καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 19,172.

Ἰ.ρ.	Δ.	Θεσ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.
			Οἰκ. Κάτοικαι.
		ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ.	8929
51	N. Δ.	Σπέτσαι, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα τοῦ δήμου Σπετσῶν δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 3 ῥύακες χειμερινοὶ, 2 λιμένες· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ 1 δημοτικὸν Β'. τάξεως (1).	2057 8929
		ΔΗΜΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ.	8061
2	B.	Κρανίδιον, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· κεῖται κατὰ τὰς προσαρктиοὺς ὑπωρείας λόφου ἔχων τὸς ὕψος 101 γαλλομέτρων· 2 σχολεῖα Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν ἀμφοτέρω Β'. τάξεως.	1551 7987
1	30	A. B. Φοῦρνοι.	65 265
	45	A. B. Κοιλὰὶ ἢ Κιλάδια, λιμὴν πρὸς δυσμὰς, πλησίον κεραμωποιεῖον.	
		N. Πορτοχέλι, λιμὴν πρὸς νότον κατοικοῦμενος, ἔχων καὶ φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν.	
		Κώστα, παράλιος θέσις.	

(1) Τὴν περιγραφὴν τῶν Σπετσῶν ὡς νήσου ζῆτει εἰς τὸν Γ'. τόμον.

Ἰρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΙΟΝΗΣ.		2182
2		B. A.	Ἐρμιόνη (Κασρί) ἔδρα τοῦ δήμου ἔχουσα καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως καὶ δασο- νομεῖον.	292	1294
2	30	B. Δ.	Δίδυμον (1).	188	777
2		B. Α.	Σαμπάριζα· ἐνταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.	22	86
			Θερμασία.		
			Πλέπι.		
			Μετόχι.		
			Μπαλαμπάνι.		
			Δαρδίτσα.		
			Τσελεβίνες.		
			Ἡλιοκαρακάσι.		
			Κατσοσπήτι.		
			Μονὴ Ἀγίων Ἀναργύρων, διατηρουμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου Ἐρμιόνης δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, καπνὸς, ἔλαιον, μέλι, κηρίον, οἶνος.		

(1) Κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ χωρίου τούτου, ἐν μικρᾷ ἀποστάσει, ὑπάρχει ὄρος ὁμωνύμως Δίδυμον καλούμενον καὶ ἔχον ὕψος 1077 μέτρ. γαλλικῶν.

ΚΟΡΙΝΘΙΑ.

ΚΟΡΙΝΘΙΑ, ἐπαρχία κειμένη κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Πελοποννήσου, μεταξὺ τῶν δύο κόλπων, τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ ὀριζομένη κατὰ μὲν ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Μεγαρίδος διὰ τῶν Ὀνείων ὀρέων καὶ τῶν Σκειρωνίδων πετρῶν, κατὰ δὲ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Σικυωνίας διὰ τοῦ ποταμοῦ Νεμέου. — Ἡ Κορινθία εἶχε πεδιάδας τινὰς πλουσίας· ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦν ἀνώμαλος καὶ ὀλιγόκαρπος, καὶ ὁ οἶνος αὐτῆς καλῆς ποιότητος. — Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Κορινθίας ἦσαν Πελασγοὶ κατὰ τὸν Πλίνιον (1). τὸ δὲ πρῶτον αὐτῆς ὄνομα ἦν Ἐφυραία ἀπὸ Ἐφύρας ἥ, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἦν θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ὤκησε πρῶτη τὸν τόπον τοῦτον (2), οὗ ἡ Πελασγικὴ ἀρχὴ πιθανολογεῖται καὶ ἐκ τῆς ὀνομασίας αὐτῆς, διότι ὅπου σχεδὸν ἀπαντᾶται ἀποκατάστασις Πελασγικὴ ἐκεῖ συναπαντᾶται καὶ Ἐφυρα· εἴτα ἀμφισβητηθείσης τῆς χώρας μεταξὺ Ποσειδῶνος καὶ Ἡλίου, ἐγένετο διαλλακτὴς ὁ Βριάρεως καὶ ἀπεφάσισεν ὁ μὲν ἰσθμὸς καὶ πάντα τὰ ὑπ' αὐτὸν νὰ ἦναι τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ δὲ Ἀκροκόρινθος καὶ ὁ ὑπ' αὐτὸν τόπος νὰ μείνῃ τοῦ Ἡλίου (3). διένειμε δὲ ὁ Ἥλιος τὴν μοῖραν αὐτοῦ, κατὰ τὸν Εὐμήλον, εἰς τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς, Ἀλπέα καὶ Διήτην, καὶ τῷ μὲν Ἀλπεῖ ἔδωκε τὴν Ἀσωπίαν. τῷ δὲ

(1) Πλίν. β. 4. κ. 4. (2) Πασ. Κερ. κ. 1. (3) Αὐτ.

Αἰήτη τὴν Ἐφυραίαν· ἀπελθὼν δὲ ὁ Αἰήτης εἰς Κολχίδα, παρακατέθεσε τὴν χώραν Βούνῳ τῷ Ἑρμοῦ καὶ Ἀλκίδαμείας· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Βούνου, ἔσχε τὴν ἀρχὴν τῶν Ἐφυραίων Ἐπωπεὺς ὁ Ἀλπέως, προσθεὶς αὐτὴν τῇ τῆς Ἀσωπίας· ὕστερον δὲ, ἐπειδὴ Κόρινθος ὁ Μαραθῶνος, ἀφ' οὗ ὠνομάσθη ὁ τόπος Κορινθία, διαδεχθεὶς τὸν πάππον αὐτοῦ Ἐπωπέα (1), ἀπέθανεν ἄκληρος, οἱ Κορίνθιοι μεταπεμφάμενοι τὴν Μίδειαν ἐξ Ἰωλκοῦ, παρέδωκαν αὐτῇ τὴν ἀρχήν· καὶ οὕτω δι' αὐτὴν ἐβασίλευσεν ὁ σύζυγος αὐτῆς Ἰάσων ἐν Κορίνθῳ. Φωραθεῖσα δὲ ἡ Μήδεια ὅτι κατέκρυπτεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας ὅσα ἔτικτε τέκνα, νομίζουσα νὰ καταστήσῃ αὐτὰ ἀθάνατα, καὶ μὴ δυνηθεῖσα νὰ τύχῃ τῆς συγγνώμης τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἀπῆλθεν εἰς Ἰωλκὸν, παραδούσα τὴν ἀρχὴν Σίσυφῳ τῷ Λιόλου (2), τῷ καταστήσαντι τὰ Ἰσθμια πρὸς τιμὴν τοῦ Μελικέρτου, οὗ εὔρε καὶ ἔθαψε τὸ σῶμα ἐν τῷ Ἰσθμῷ (3)· διεδέχθη δὲ τὸν Σίσυφον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γλαῦκος· τὸν δὲ Γλαῦκον ὁ Βελλεροφόντης ὃς δὲν ἐβασίλευσεν αὐτεξουσίως, ἀλλ' ὡς ὑποκείμενος τῷ Προίτῳ καὶ τοῖς Ἀργείοις, ὡς καὶ ἐκ τοῦ Ὀμήρου φαίνεται· καὶ οὐ μόνον οὗτος, ἀλλὰ καὶ ἀποδημήσαντος αὐτοῦ εἰς Λυκίαν, οἱ μετ' αὐτὸν βασιλεῖς ὑπέκειντο αἰεὶ τοῖς δυνάσταις τοῦ Ἄργους καὶ τῶν Μυκηναίων. Ὅθεν καὶ κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον οἱ Κορίνθιοι οὐδένα εἶχον ἀρχηγὸν ἰδίον· ἀλλ' ἦσαν συντεταγμένοι μετὰ τῶν Μυκηναίων καὶ τῶν ἄλλων ὅσων ἠγείτο ὁ Ἀγαμέμνων· τὸν δὲ Βελλεροφόντην διεδέχθη ὁ θεῖος αὐτοῦ Ὀρνυτίων, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γλαύκου· τὸν δὲ Ὀρνυτίωνα ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θόας, τὸν δὲ Θόαν ὁ Δαμοφῶν· τὸν δὲ Δαμοφῶντα ὁ Προπόδας· τὸν δὲ Προπόδαν ὁ Δωρίδας καὶ ὁ Ὑανθίδας· βασιλεύοντων δὲ συγχρόνως

(1) Ἰδ. Σικυωνία. (2) Πaus. Κορ. κ. 8. (3) Αὐτ. κ. 1.

τούτων τῶν δύο ἀδελφῶν, 30 ἔτη ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόννησον (1160 Π. Χ.) ἐστράτευσαν Δωριεῖς κατὰ τῆς Κορινθίας, στρατηγούντος Ἀλήτου τοῦ Ἰππότου τοῦ Φύλαντος τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἡρακλέους· παραδόντες δὲ ὁ Δωρίδας καὶ Ἰανθίδας οἰκειοθελῶς τὴν βασιλείαν τῷ Ἀλήτῃ κατέμειναν αὐτοῦ· ὁ δὲ δῆμος τῶν Κορινθίων ἀντιταχθεὶς κατὰ τῶν Δωριέων ἐνίκηθη· ὁ δὲ Ἀλήτης καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐβασίλευσαν ἐπὶ πέντε γενεάς ἕως Βάκχιδος τοῦ Προῦμνιδος, οἱ δὲ Βακχιάδαι ἐπὶ πέντε ἄλλας γενεάς ἕως Τελέστου τοῦ Ἀριστοδήμου. Θανατωθέντος δὲ τοῦ Τελέστου ὑπὸ δύο ἐχθρῶν αὐτοῦ, Ἀριέπου καὶ Περᾶντου, βασιλεὺς οὐδεὶς ἔτι ἐγένετο, ἀλλὰ πρυτάνεις ἐνιαύσιοι ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βακχιαδῶν οἱ ἐκυβέρνησαν κατὰ μὲν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην ἐν διαστήματι 90, κατὰ δὲ τὸν Πausanίαν πέντε γενεῶν, διακόσιοι περίπου ἄνδρες ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου παραδεχόμενοι ἀλληλοδιαδόχως τὴν διοίκησιν, ἕως οὗ ὁ Κύψελος ἀπόγονος Μέλανος τοῦ Ἀντάσου ἀρπάσας τὴν ἐξουσίαν, ἐξέβαλε τοὺς Βακχιάδας (1), πρυτανεύοντος τοῦ Δημαράτου ὃς συμπαραλαβὼν πολλοὺς Κορινθίους, ἔφυγεν εἰς Τυρρηνίαν μετὰ πλούτου πολλοῦ δι' οὗ ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς δεξαμένης αὐτὸν πόλεως, καὶ λαβὼν γυναῖκα Ῥωμαίαν εἰς τὴν πόλιν Ταρκυνίαν, ἔσχεν υἱὸν Λουκήμονα ὃς ἔπειτα διεδέχθη τὸν ἄγκον Μάρκιον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης (2), μετονομασθεὶς Λούκιος Ταρκούνιος Πρίσκοις. — Ἡ διοικητικὴ περίοδος τῆς Κορινθίας ἀπὸ Ἀλήτου μέχρι Κυψέλου λογίζεται κατὰ τὸν Σύγγελον 447 ἐτῶν· ὁ δὲ Κύψελος οὗ ὁ οἶκος ἦν ἐπίσης πλούσιος ὥς καὶ ὁ τῶν Βακχιαδῶν ἐβασίλευσεν ἐν Κορινθίᾳ 30

(1) Πaus. Κορ. κ. 3, 4. (2) Στράβ. β. 8, σ. 378.

ἔτη· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Περίανδρος, εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος 40 ἢ κατ' ἄλλους 44 ἔτη· Ψαμμήτιχος δὲ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Περιάνδρου 3. — Πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἐπιδάμνιοι πάσχοντες δεινὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξαιτησάμενοι τὴν βοήθειαν τῶν Κερκυραίων καὶ ἀποτυχόντες, ἀπετάθησαν πρὸς τοὺς Κορινθίους οἱ λαβόντες αὐτοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν, κατέπεμψαν εἰς αὐτοὺς βοήθειαν καὶ φρουρὰν καὶ ἀποικίαν· καὶ ἐπειδὴ οἱ Κερκυραῖοι ὀργισθέντες ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Ἐπιδαμνίων, οἱ Κορίνθιοι ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῶν Κερκυραίων καὶ ἐναυμάχησαν παρὰ τὸ Ἄκτιον καὶ ἐνίκησαν οἱ Κερκυραῖοι τοὺς Κορινθίους, οἱ ἀπώλεσαν 15 τῶν πλοίων αὐτῶν· μετ' ὀλίγον δὲ τῶν συμμάχων αὐτῶν ἐνοχλουμένων ὑπὸ τῶν Κερκυραίων, ἐστρατοπεδευσαν οἱ Κορίνθιοι κατὰ τὸ Ἄκτιον καὶ περὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος, ἵνα φυλάττωσι τὴν Λευκάδα καὶ τὰς ἄλλας φιλικὰς πόλεις· παρασκευάσαντες δ' ἐν τούτοις καὶ παραλαβόντες συμμάχους Ἡλείους καὶ Μεγαρεῖς καὶ Λευκαδίου· καὶ Ἀμπρακιώτας καὶ Ἀνακτορίου, ἐξεστράτευσαν μεθ' 150 πλοίων καὶ συνεκρότησαν ναυμαχίαν καρτερὰν ἐκ δευτέρου παρὰ τὰ Σύβοτα πρὸς τοὺς Κερκυραίους, ἔχοντας 120 πλοῖα καὶ συμμάχους τοὺς Ἀθηναίους· καὶ ἐνίκησαν οἱ Κορίνθιοι τοὺς Κερκυραίους, καὶ ἔστησαν τρόπαιον ἐν τῇ ἡπείρῳ εἰς τὰ Σύβοτα, λιμένα ἔρημον τῆς Θεσπρωτίδος· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Κορίνθιοι ἀπώλεσαν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν μάχην 30 πλοῖα, ἀντέστησαν καὶ οἱ Κερκυραῖοι τρόπαιον εἰς τὰ ἐπὶ τῆς νήσου Σύβοτα ὡς νικήσαντες· ἐγένετο δὲ ἡ ναυμαχία αὕτη κατὰ τὸ πλῆθος τῶν πλοίων μεγίστη τῶν πρὸ αὐτῆς ἀπὸ Ἑλλήνων πρὸς Ἑλλήνας γεγενημένων. Οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀποπλέοντες ἐπ' οἴκου, εἶλον δι' ἀπάτης τὸ ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου κεί-

μενον Ἀνακτόριον ὃ ἦν κοινὸν τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Κερκυραίων (1). εὐθὺς δὲ μετὰ ταῦτα, ἀποστάντων ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων τῶν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Πελλήνης οἰκούντων Ποτιδαετῶν, οἳ, ἂν καὶ ἄποικοι τῶν Κορινθίων, ἦσαν σύμμαχοι καὶ ὑποτελεῖς φόρου τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐτοίμων ὄντων νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Ποτιδαίας, οἱ Κορίνθιοι ἔπεμψαν βοήθειαν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀριστέα, καὶ συγκροτηθείσης μάχης, ἐνίκησαν οἱ Κορίνθιοι (2). ἐνίκησαν ὡσαύτως οἱ Κορίνθιοι τοὺς Ἀθηναίους καὶ εἰς τὰς Ἀλεῆς τῆς Ἑρμιονίδος (3). εἰς δὲ τὴν Μεγαρίδα κατὰ τὴν Γεράνειαν ἐνικήθησαν κατὰ κράτος (4). ἐνικήθησαν δὲ ὡσαύτως ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ συγκροτηθείσῃ τῷ τρίτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ναυαρχοῦντος τοῦ Ἀθηναίου Φορμίωνος (5). τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἔτει τοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι, στρατηγοῦντος τοῦ Νικίου, εἰσέβαλον εἰς τὴν Κορινθίαν, καὶ γενομένης μάχης καρτερᾶς κατὰ τὸν Σολύγιον λόφον καὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Χερσόνησον μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων, ἐτράπησαν οἱ Κορίνθιοι καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον, καὶ κατὰ τὴν τροπὴν ταύτην ἀπέθανον οἱ πλεῖστοι αὐτῶν καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Λυκόφρων, καὶ ἔστησαν τρόπαιον οἱ Ἀθηναῖοι· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ πολυαριθμῶν Κορινθίων δραμόντων εἰς βοήθειαν ἕκ τε Κεγχρειῶν καὶ ἕκ τῆς πόλεως Κορίνθου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιβάντες εἰς τὰς ναῦς ἀπέπλευσαν· ἀπέθανον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐκ μὲν τῶν Κορινθίων 212, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων περίπου 50 (6). Τῷ δὲ ἐνδεκάτῳ ἔτει τοῦ πο-

(1) Θουκυδ. β. 1. κ. 25—55. (2) Αὐτ. κ. 56.—62. (3) Αὐτ. κ. 105.

(4) Αὐτ. κ. 105, 106. (5) Αὐτ. β. 2. κ. 84. (6) Αὐτ. β. 4. κ. 42, 44.

λέμου οἱ Κορίνθιοι ἐγένοντο σύμμαχοι τῶν Ἰλλείων καὶ τῶν Ἀργείων (1). κατὰ δὲ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῆς Σικελίας, οἱ Κορίνθιοι ἔδωκαν πλοῖα βοηθητικά τοῖς Συρακουσίοις (2). Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου ὑποδουλωθεῖσα ἡ Κορινθία εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Μακεδόνων ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ κατετάχθη εἰς τὸ Ἀχαικὸν συνέδριον· ὑποκύψασα δὲ αὐθὺς μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸν αὐτὸν ζυγὸν, ἀπελυτρώθη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Ἀχαιῶν· ἀλλ' ὑποταγείσα καὶ ἐκ τρίτου, οὐ μόνον ἔδωκε βοήθειαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον τὸν πατέρα τοῦ Περσέως κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα συνενωθείσα καὶ μετὰ τῶν Ἀχαιῶν κατ' αὐτῶν, προσεφέρθη τοσοῦτον ὑβριστικῶς καὶ περιφρονητικῶς πρὸς αὐτοὺς, ὥστε ἐφείλκυσε τὴν ἀγανάκτησιν τῆς Ῥώμης, ἣ ἐπεμψε πολυάριθμον γράτευμα κατ' αὐτῆς ὑπὸ τὸν Λούκιον Μόρμιον· καὶ αὐτὸς μὲν κατέσκαψεν ἐκ βάρβρων τὴν πόλιν Κόρινθον (3), ἄλλοι δὲ στρατηγοὶ καθυπέταξαν τὸ ἐπίλοιπον τῆς χώρας, τὸ μέγιστον δὲ μέρος τῆς Κορινθιακῆς γῆς ἐδόθη τοῖς Σικυωνίοις. — Οἱ Κορίνθιοι ἐπεμψαν πολλὰς ἀποικίας εἰς διάφορα μέρη· καὶ πρῶτον μὲν ὁ Δημάρατος ἐπὶ τῆς τυραννίας τοῦ Κυψέλου κατὰ τὸ 1 ἔτος τῆς 30 Ὀλυμπιάδος, 660 Π. Χ. ἀπέκρησεν, ὡς προεῖρηται, εἰς Ταρχυνίαν τῆς Τυρρηνίας ἔνθα διὰ τῆς ὑπολήψεως καὶ τοῦ πλούτου αὐτοῦ ἐγένετο ἡγεμὼν καὶ εἰσήγαγε τὴν λατρείαν τῶν Καβαίρων (4). μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν ἀποκατεστάθησαν ἄλλαι ἀποικίαι, ὡς τὸ Σόλιον ἐν Ἀκαρνανίᾳ (5), τὸ Μολύκριον ἐν Λιτωλίᾳ (6), ἡ Ἀλυζία

(1) Θεουκυδ. β. 5. κ. 31. (2) Αὐτ. β. 6. κ. 93.—β. 7. κ. 18, 19.

(3) Ἰδε Κόρινθος πόλ. (4) Πολυαν. Κρον. β. 3. κ. 4. (5) Θεουκυδ. β. 2. κ. 30. (6) Αὐτ. β. 3. κ. 102.

ἐπὶ τῇ αὐτῇ παρχίᾳ, ἡ Παλέα ἐν Κεφαλληνίᾳ (1), ἡ Ἀμβρακία ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ (2), τὸ Ἀνακτόριον (3) καὶ ἄλλαι· τῷ δὲ 2 ἔτει τῆς 38 Ὀλυμπιάδος, 627 Π. Χ. περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τυραννίας τοῦ Περιάνδρου, ὅτε ἡ Κόρινθος προήχθη εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς εὐδαιμονίας, ἐστάλη ἀποικία εἰς Ἐπίδαμνον τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Δυρράχιον καλουμένην συγκειμένη ἐκ Κερκυραίων καὶ Κορινθίων ὑπὸ τὸν Κορίνθιον Φάλιον υἱὸν τοῦ Ἐρατοκλείδου, ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους (4). Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Περιάνδρου, κατὰ τὸ 1 ἔτος τῆς 48 Ὀλυμπιάδος 587 Π. Χ. οἱ Κορίνθιοι ἔπεμψαν δευτέραν ἀποικίαν εἰς Ἀνακτόριον (5), καὶ ἄλλην εἰς Λευκαδίαν (6). ἦσαν δὲ καὶ αἱ Συρακοῦται τῆς Σικελίας ἀποικία παλαιὰ Κορινθιακὴ, καὶ τὰ Μέγαρα καὶ ἡ Ποτίδαια τῆς Θράκης (7) καὶ ἄλλαι· ἐφέρετο δὲ αἰὲς σκληρῶς ἡ Κόρινθος πρὸς τὰς ἀποικίας αὐτῆς. — Οἱ Κορίνθιοι ἦσαν οἱ πρῶτοι θαλασσοπόροι τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἱ πρῶται τριήρεις κατεσκευάσθησαν ὑπὸ Κορινθίων (8). — Ἡ Κορινθία ἐξετείνετο ἀπὸ μὲν ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, δηλ. ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς Σκειρωνίδας Πέτρας μεθορίων τῆς Μεγαρίδος μέχρι τῶν τῆς Φλιασίας καὶ Ἀργολίδος 240 στάδ. = 30 μίλ. Ἀγγλ. = 12 ὥρ. ἀπὸ δὲ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, δηλ. ἀπὸ τῶν πρὸς τὰς Παγὰς μεθορίων τῆς Μεγαρίδος μέχρι τῶν τῆς Ἐπιδαυρίας 160 σταδ. = 20 μίλ. Ἀγγλ. = 8 ὥρ. (9). Ὁ Ἰσθμὸς ὁ κείμενος κατ' ἀνατολὰς

(1) Ἡρόδοτ. β. 9. κ. 30. (2) Σκυμν. Χ. Περιηγ. ζ. 453.—Στράβ. β. 10. σ. 452.—Θουκ. β. 2 κ. 80.—Αὐτ. β. 7. κ. 58.—Ἀντων. Λιβ. Μεταμ. κ. 4. (3) Θουκυδ. β. 1. κ. 23. (4) Αὐτ. κ. 24. = Διόδ. Σικ. β. 12, κ. 30. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 30. -- Στράβ. β. 10, σ. 452 = Πλούταρχ. (6) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 44. (7) Θουκυδ. β. 1, κ. 11, 56.

(8) Αὐτ. κ. 19. (9) Λήξ. Τ. 3, κ. 29, σ. 306.

καὶ συνδέων τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἦν μέρος τῆς Κορινθίας· διὸ καὶ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου ἢ Κορινθιακὸς Ἰσθμὸς ἐλέγετο καὶ ἐπερατοῦτο ἅφ' ἐνὸς μέρους πρὸς τὸ βόρειον εἰς τὸ Λέχαιον καὶ ἅφ' ἑτέρου πρὸς τὸ νότιον εἰς τὰς Κεγχρέας· τὸ δὲ σενώτατον μέρος αὐτοῦ ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ λιμένος Σχοινοῦντος ὠνομάζετο Διολκός (1). τὸ πλάτος τοῦ ἰσθμοῦ ἀπὸ Λεχαίου μέχρι Κεγχρεῶν λογίζεται κατὰ τὸν Διόδωρον, τὸν Στράβωνα καὶ τὸν Σκύλακα 40 σταδίων (2), κατὰ τὸν Πλίνιον 5 μίλια Ῥωμ. (3), κατὰ δὲ τὸν Μέλαν 4 μίλ. Ῥωμ. ὅπερ καὶ τὸ ἀκριβέστερον θεωρουμένου τοῦ ὁδευσίμου καὶ οὐχὶ τοῦ κατ' εὐθείαν γραμμὴν πλάτους ὅπερ εἶναι ἐτι ἔλαττον καθ' ἡμισυ μίλιον. — Ὅρος τραχὺ διατρέχει τὸ νότιον τοῦ ἰσθμικοῦ πεδίου, καὶ ἔχει δύο μόνον παρόδους, τὴν μὲν παρὰ τὸ στόμιον τὸ κατ' ἀνατολὰς τοῦ Ἀκροκορίνθου, τὴν δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν ἑκτασιν τῆς κατὰ τὰς Κεγχρέας ἀκτῆς· οὐσα δὲ αὕτη ὠχυρωμένη καὶ εὐρισκομένη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Κορινθίων, ἦν μεγάλου λόγου ἀξία κατὰ πᾶσαν πολεμικὴν ἐπιχείρησιν μεταξὺ τῶν Πελοποννησίων καὶ οἰωνδήποτε ἐκτὸς τοῦ ἰσθμοῦ ἐχθρικῶν στρατευμάτων. Κατὰ τὴν μυθολογίαν ἡ Κορινθία ἦν κτῆμα τοῦ Ποσειδῶνος κατὰ συνέπειαν τῆς μετὰ τοῦ Ἡλίου διενέξεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Βριάρεω (4)· κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς ἀρχὴν τοῦ ἰσθμοῦ κατὰ τὸν Κρομμύωνα ἦν ὁ τόπος ἐν ᾧ ὁ ληστής Σίνις ἔκαμπε πρὸς τὰ κάτω τοὺς κλάδους δύο πιτύων, καὶ δῆσας ἐπ' αὐτῶν ὅσους δυστυχεῖς ἐνίκη μαχόμενος, ἄφηνεν αὐτοὺς νὰ ἀνορθοῦνται ἅφ' ἑαυτῶν· ὥστε ἐλκόμενος ἀμφοτέρωθεν διε-

(1) Ἰδε Σχοινοῦς λιμὴν. (2) Διόδ. Σικ. β. 11, κ. 16. — Στράβ. β. 8, σ. 334, 335. — Σκύλ. εἰς Πελοπόνν. (3) Πλίν. Φυσ. ἱστ. β. 4, κ. 4.

(4) Ἰδε ἀνωτέρω.

επαύτο ὁ δεδεμένος, διὸ καὶ ὁ Σίνις ἐπωνομάζετο Πιτυοκάμπτης· ἀλλὰ διεφθάρη μετέπειτα ὁ κακοῦργος ὑπὸ τοῦ Θεσεῦς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἐκεῖ πλησίον ἐθανάτωσεν ὁ Θεσεὺς καὶ τὴν ἐρημοῦσαν τὰ περίχωρα ὑν τὴν λεγομένην Φαιάν· κατὰ δὲ τὸ παραθαλάσσιον τοῦ ἰσθμοῦ ἦν βωμὸς καὶ τάφος Μελικέρτου περὶ οὗ διηγοῦνται ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀθάμας, υἱὸς τοῦ Λιόλου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Σισύφου μαθὼν ὅτι ὁ νομιζόμενος θάνατος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Φρίξου καὶ ἡ πείνα τοῦ Ὀρχομενοῦ προῆλθον ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἰνούς, μητρὸς τοῦ Φρίξου, συνέλαβε τοσαύτην ἀκράτητον ὀργὴν κατ' αὐτῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς τέκνων αὐτοῦ, ὥστε ἐφόνευσε τὸν πρωτότοκον υἱὸν αὐτοῦ Λέαρχον· ἐκείνη δὲ φεύγουσα μετὰ τοῦ νεωτάτου Μελικέρτου, ἐρρίφη μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς Μολουρίδος πέτρας, ἣν οἱ Μεγαρεῖς καθιέρωσαν εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτῆς· εὐρῶν δὲ ὁ Σίσυφος τὸ σῶμα τοῦ Μελικέρτου ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ ἔνθα ἐξηνέχθη ὑπὸ δελφίνος, ἔθαψεν αὐτὸ ἐκεῖ, μετονομάσας τὴν μὲν Ἰνὸν Λευκοθέαν, τὸν δὲ Μελικέρτην Παλαίμονα· καὶ ἔταξε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀγῶνα ἰσθμίων, οὗ ὁ στέφανος ἦν ἐκ πίτυος· δὲν ἔπαυσε δὲ ὁ ἀγὼν οὗτος οὔτε μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μομμίου καταστροφὴν τῆς Κορίνθου· ἀλλὰ καὶ ὅσον ἦν ἔρημος ἡ πόλις, εἶχον τὴν φροντίδα τῶν ἰσθμίων οἱ Σικυώνιοι, οἰκηθείσης δὲ ἐκ νέου, ἀνέλαβον τὴν τιμὴν ταύτην οἱ νέοι αὐτῆς οἰκήτορες (1). — Ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ἦσαν ἀξιοθέατα θέατρον καὶ στάδιον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, καὶ ναὸς Ποσειδῶνος μικρός· κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγρυσαν πρὸς τὸν ναὸν ἀφ' ἐνὸς μέρους ἦσαν οἱ ἀνδριάντες τῶν ἀθλητῶν τῶν νικησάντων εἰς τὰ Ἰσθμια, καὶ ἀφ' ἐτέρου πίτυες

---

(1) Π' ὑστ. Κορ. κ. 1.

πεφυτευμέναι κατὰ στοῖχον καὶ λήγουσαι εἰς εὐθὺ αἱ πλείους· ἐπὶ δὲ τοῦ ναυῦ ἴσταντο Τρίτωνες χαλκοῖ, καὶ ἐν τῷ προνάῳ δύο ἀγάλματα Ποσειδῶνος, ἕτερον Ἀμφιτρίτης καὶ ἕτερον Θαλάσσης χαλκοῦν, καὶ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀνάθημα Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ τέσσαρες ἵπποι ἐπὶ χρυσοῖ πλην τῶν ὀπλῶν αἱ ἦσαν ἐλεφάντιναι, καὶ παρὰ τοὺς ἵππους δύο Τρίτωνες χρυσοῖ κατὰ τὸ ἄνω ἡμισυ τοῦ σώματος, κατὰ δὲ τὸ κάτω ἐλεφάντινοι· καὶ ἐντὸς τοῦ ἄρματος ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἀμφιτρίτη καὶ πλησίον αὐτῶν παῖς ὁ Παλαίμων ὁρθὸς ἐπὶ δελφῖνος, πάντα ταῦτα χρυσοῦ καὶ ἐλεφάντινα· ἐπὶ δὲ τοῦ βήθρου τοῦ ἄρματος εἰκόνες κατὰ τὸ μέσον ἡ τῆς Θαλάσσης ἀνεχούσης τὴν Ἀφροδίτην παιδα, κατὰ δὲ τὰ δύο πλάγια αἱ τῶν Νηρηϊδῶν· τὸ δὲ βήθρον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ποσειδῶνος ἐξεικόνιζε τοὺς υἱοὺς τοῦ Τυνδάρεω οἱ ἐθεωροῦντο καὶ αὐτοὶ ὡς σωτῆρες τῶν πλοίων καὶ τῶν πλωϊζομένων· ἦσαν προσέτι ἐν τῷ ναῷ ἀγάλματα Γαλήνης καὶ Θαλάσσης, καὶ ἵππου ἔχοντος κήτους μορφὴν κάτωθεν τοῦ στῆθους, ἔτι δὲ Ἴνου, Βελλεροφόντου καὶ Πηγάσου (1) ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τοῦ Ποσειδῶνος ἦν ναὸς Παλαίμονος καὶ ἐν αὐτῷ ἀγάλματα Ποσειδῶνος, Λευκοθέας καὶ τοῦ Παλαίμονος αὐτοῦ· ἦν δὲ καὶ ὑπόγειος οἰκοδομὴ Ἄδυτον καλουμένη ἐν ἣ ἐλεγον ὅτι ἐκρύβη ὁ Παλαίμων· ὅστις δὲ ἢ Κορίνθιος ἢ ξένος ὤμνυεν ἐνταῦθα ὄρκον ψευδῇ οὐδαμῶς ἐδύνατο νὰ διαφύγῃ τὴν ποινὴν τῆς ἐπιουρίας· ἐν τῷ αὐτῷ περιβόλῳ ἦσαν καὶ βωμοὶ Κυκλώπων ἐφ' ὧν ἔθυσον εἰς τοὺς Κύκλωπας. Ὁ Σίυφος καὶ ὁ Νηλεὺς ἦσαν ἀμφοτέρω τε θαμμένοι ἐν τῷ ἱσθμῷ· ἀλλὰ τοῦ μὲν Σιύφου ὀλίγοι καὶ ἐκ τῶν ἐγχωρίων αὐτῶν ἐγνώριζον τὸν τάφον, τοῦ δὲ Νηλεὺς οὐδεὶς (2). — Ὁ Πολιορκητῆς

(1) Παισ. Κορ. κ. 1. (2) Αὐτ. κ. 2.

Δημήτριος, ὁ Ιούλιος Καῖσαρ, ὁ Νέρων καὶ ὁ Καλιγούλας ἐπεχείρησαν νὰ διασκάψωσι τὸν ἰσθμὸν καὶ νὰ καταστήσωσι τὴν Πελοπόννησον νῆσον· ἀλλ' ἐματαιώθησαν οἱ ἀγῶνες αὐτῶν καὶ κατέλειπον ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὴν ἐπιπονωτάτην καὶ δυσκατόρθωτον αὐτὴν ἐπιχείρησιν διὰ τὸ πετρῶδες τοῦ τόπου (1). — Κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν οἱ πλείους τῶν Πελοποννησίων μετὰ τὸν ἐν Θερμοπύλαις θάνατον τοῦ Λεωνίδου στρατοπεδεύσαντες ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ὑπὸ τὸν βασιλέα Κλεόμβροτον, υἱὸν τοῦ Ἀναξανδρίδου καὶ ἀδελφὸν τοῦ Λεωνίδου ἔκτισαν τεῖχος καθ' ἅπαν τὸ μεταξύ τῶν δύο αἰγιαλῶν διάστημα (2). — Κατὰ δὲ τὴν τῶν Γαλατῶν τῶν ἀρχαιότερον καλουμένων Κελτῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν (Ὀλυμ. 125, 2) (3), οἱ Πελοποννήσιοι δὲν συνεστράτευσαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατ' ἐκείνων εἰς Θερμοπύλας, στοχαζόμενοι ὅτι ἐπειδὴ οἱ βάρβαροι δὲν εἶχον πλοῖα, οὐδὲν δεινὸν θὰ πάθωσιν ἐξ αὐτῶν, ἐὰν μόνον ἀποτευχίσωσι τὸν ἰσθμὸν ἀπὸ τῶν Κεγχρεῶν μέχρι τοῦ Λεχαιῦ, ὅπερ καὶ ἐπραξάν (4). κατὰ δὲ τὴν 3 ἑκατονταετηρίδα σμήνους Γόθων ἀπειλοῦντος τὴν Πελοπόννησον, ἀνεκαίνισθη τὸ τεῖχος τὰ τεῖχη ταῦτα ἐδύναντο μὲν κατὰ πρῶτον νὰ κωλύωσι τὴν εἰσδρομὴν τῶν βρβάρων, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κατέπιπτον ὥς κατασκευαζόμενα κατὰ τάχος· ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἔκτισεν αὐτὰ μετὰ ταῦτα τελειότερα καὶ στερεώτερα (5)· ἀλλὰ καὶ οὕτως δὲν ἀνεστάλη ἢ μετὰ καιρὸν εἰσβολὴ τῶν Σλάβων, τῶν Βουλγάρων καὶ ἄλλων ἐθνῶν· ἔτι δὲ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐμμανουὴλ ἀνεκαίνισε τῷ 1413 τὸ τεῖχος τοῦτο ὅπερ ὁμως

(1) Παισ. Κορ. κ. 1. (2) Ἡροδοτ. β. 8. κ. 71. (3) Παισ. Φωκ. κ. 23. (4) Παισ. Ἀχ. κ. 6. (5) Ζωσιμ. β. 1. κ. 29.—Προκοπ. β. 4.

ο Σουλτάνος Μουράτης ὁ Β'. κατηδάφισε τῷ 1424. Τὸ δὲ φυσικὸν καὶ κύριον ὀχύρωμα τοῦ ἰσθμοῦ τούτου εἶναι τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ κατ' ἀνατολὰς ὄρος Γεράνεια (Μακρὸ Πλάγι), ἔχον τρεῖς μόνον στενὰς παρόδους ὀλίγων τινῶν ἀνθρώπων χρηζούσας πρὸς φρούρησιν. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρλο-βιτς γενομένης τῷ 1699 μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Ἑνετῶν, τὸ παλαιὸν τεῖχος προσδιωρίσθη σύνορον τῆς Πελοποννήσου παρὰχωρηθείσης τότε τῇ Ἑνετίᾳ.

* Ἡ ἐπαρχία καλεῖται καὶ ἤδη Κορινθία καὶ μετὰ τῆς Ἀργολίδος ἀποτελεῖ ἓνα τῶν δέκα νομῶν τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν νέαν διαίρεσιν (1845). ὁ δὲ ἰσθμὸς, ὃς λέγεται ὡσαύτως ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου καὶ κοιν. Ἐξαμίλιον, ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ δυτ.-βορείου τοῦ κόλπου τῆς Αἰγίνης (Σαρωνικοῦ) καὶ τοῦ ἀνατ. νοτίου τοῦ κόλπου τῆς Κορίνθου (Κορινθιακοῦ), ἐντεῦθεν τῶν ὁρέων τῶν ὀνομαζομένων Μακρὸ-Πλάγι καὶ Παλιβοῦνι· τὸ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κόλπου μέχρι τοῦ ἄλλου διάστημα αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ Καλαμακίου καὶ τοῦ Λουτρακίου λογιζέται κοινῶς ἕξ μιλίων, διὸ καὶ ὠνομάσθη Ἐξαμίλιον· δύο ὁδοὶ ἄγουσιν ἀπὸ Ἐξαμιλίου εἰς Μέγαρα, ἡ μὲν παρὰ θαλάσσης διὰ τῆς Κινέτας καὶ τῆς Κακῆς Σκάλας, ἡ δὲ μεσόγειος καὶ δυσβατοτέρα μεταξὺ τῶν ὁρέων διὰ τοῦ λεγομένου Ἀέρα· συνεννοῦνται δὲ αἱ δύο αὗται ὁδοὶ εἰς Κινέταν. — Ἡ μεταξὺ τοῦ Καλαμακίου καὶ τοῦ Λουτρακίου ὁδὸς κατεσκευάσθη πρὸ τινος καιροῦ ἀραξιτῇ διὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο ρηθέντων λιμένων κοινωνίαν (1). — Φαίνονται καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὰ ἔχνη τῆς διώρυγος, τοῦ τεύχους, τοῦ θεάτρου, τοῦ σταδίου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος οὐ οὐδεὶς στυλὸς ἵσταται ὀρθός· ὁ ὑφιστάμενος σωρὸς εἶναι

(1) Ἰδε Κογχρέαι.

ἴσως ὁ τάφος τοῦ Μελικέρτου. — Κατ' ἀριστεράν τῆς πρὸς τὸ Καλαμάκιον ὁδοῦ εἰσὶ παλαιὰ λατομεῖα. — Δύο χωρία ἦσαν ἐπὶ τοῦ ἱσθμοῦ, Ἐπάνω Ἐξαμίλιον καὶ Κάτω Ἐξαμίλιον λεγόμενα· τὸ Ἐπάνω Ἐξαμίλιον ἔκειτο πρὸς τὸ νότιον τῆς ὁδοῦ ἐπὶ ὕψους καὶ ᾠκεῖτο ὑπὸ Ἀλβανῶν. Ἡ φιλάνθρωπος καὶ φιλελληνικὴ ἐταιρεία τῶν Ἀμερικανῶν κατέβαλε πρὸ τίνος καιροῦ συνεισφοράν πρὸς συνοικισμόν ἐν τῷ Ἐξαμίλιῳ τούτῳ ἑκατὸν ἐκ τῶν πτωχοτέρων οἰκογενειῶν εἰς οἰκίας κατασκευασμένας δι' ἐξόδων αὐτῆς, προτείνασα νὰ χορηγῇ καὶ πάντα τὰ πρὸς γεωργίαν ἀναγκαῖα ὡς βόας, ἄροτρα, σπόρους καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπὶ τῇ μόνῃ ἀμοιβῇ τοῦ νὰ λαμβάνῃ αὐτὴ τὸ ἥμισυ τῆς ἐτησίου προσόδου· ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔδωκε τὸν τόπον ἐπὶ συμφωνίᾳ πενταετοῦς ἀτελείας· ἀλλὰ περιστάσεις ἐναντίαι καὶ διάφορα κωλύματα ἀπεμπόδισαν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὅλου σχεδίου, καὶ μόνον 40 οἰκογένειαι συνφικίσθησαν καὶ αἱ οἰκίαι αὐτῶν ἐκτίσθησαν κατὰ τάξιν καὶ κατ' εὐθυγραμμίαν, ἀλλ' ὕστερον καὶ τὸ χωρίον ἐρημώθη καὶ ἡ συμφωνία διελύθη καὶ ὁ σκοπὸς ὀλοτελῶς ἀπέτυχεν· ἦν δὲ ἡ θέσις τοῦ χωρίου τούτου ἐκ τῶν τερπνοτέρων· ἐπέκειτο εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κόλπους, τὸν Κορινθιακὸν καὶ τὸν Σαρωνικὸν, κατὰ πρόσωπον εἶχε τὸ Μακρὺ Πλάγιον (Γεράνειαν), καὶ πρὸς δυσμὰς τὸν Ἀκροκόρινθον οὗ ἀπέιχε μίαν ὥραν· τὸ δὲ ἕτερον χωρίον, τὸ Κάτω Ἐξαμίλιον λεγόμενον ἔκειτο παρὰ τὴν πρὸς τὴν Κόρινθον ὁδὸν καὶ ἀπέιχεν $1/4$ ὥρ. τοῦ πρώτου· ἀλλ' ἤδη οὐδὲ τοῦτο ὑφίσταται, καὶ ὁ ὁδοιπόρος διέρχεται διὰ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ· παρὰ τὸ Κάτω Ἐξαμίλιον ῥέει ῥύαξ χειμαρρῶδης, ποτάμι τοῦ Ἐξαμιλίου ἢ Κοντοποριᾶ καλούμενος· ὁ ῥύαξ οὗτος διερχόμενος κατ' ἀνατολὰς τῆς Κορίνθου, ἐκδιδῇ εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἐν ἀποστάσει $1 \frac{1}{2}$

ώρας ἀπὸ τοῦ Λουτρακίου Β. Α. καὶ ἐπ' αὐτοῦ κεῖται γέφυρα λιθίνη δίτοξος διὰ τὸν χειμῶνα, κατὰ δὲ τὸ θέρος σχεδὸν διόλου ξηραίνεται· ἔχει δὲ τὰς πηγὰς 2 ὥρας ἀπὸ τῆς γεφύρας Ν. Α. καὶ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ εἰσὶ τινὲς ὑδρόμυλοι.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ὉΛΜΕΙΑΪ· τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο μορφούμενον ἐκ τῆς πρὸς δυσμὰς συνεχείας τῶν Ὀνείων ὀρέων, προβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν ἐντὸς τοῦ Ἀλκυωνίου λεγομένου κόλπου, ὃ ἐστὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς μέρους τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου κατὰ τὸ βόρειον τοῦ κυρίως ἰσθμοῦ καὶ τῆς Κορινθίας· κεῖται κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ ἀκρ. Ἡραίου, τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Οἰνός, καὶ τὸ δυτικὸν τῶν Παγῶν, ἐν ἀποτάσει 120 σταδίων τῆς κατὰ τὴν Βοιωτίαν Κρεούσης (1).

* Ἀγριλιὰ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε πολλῶν ἀγρίων ἐλαιῶν. Καταντικρὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου εἰσὶ νησίδες κοιν. Καλὰ Νησιὰ λεγόμεναι, καὶ τὸ κατὰ τὴν Βοιωτικὴν παραλίαν ὄρος Κορομπίλι.

ἩΡΑΪΟΝ· κεῖται κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῶν Ὀλμειῶν, καὶ προβαῖνον κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἀποτελεῖ μετὰ τῆς κατέναντι Σικυῶνος τὸ στόμα τοῦ νοτ-ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τοῦ διακρινομένου ὑπὸ τὸ ὄνομα Κόλπος τοῦ Λεχαίου. Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἦν μαντεῖον Ἡρας Ἀκραίας ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα· τὸ Ἡραῖον ἔκειτο μεταξὺ Λεχαίου καὶ Παγῶν (2).

* Μαλαγκάρα.

ΒΟΥΚΕΦΑΛΟΝ· κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ λιμένος Πειραίου· ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Πλινίου (3).

(1) Στράβ. β. 9. σ. 409. (2) Αὐτ. σ. 380. (3) Ἰδε Πειραιὸς λιμ.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΝΕΜΕΑ· μικρὸς ποταμὸς ῥέων ἀπὸ τοῦ νοτ-δυτικοῦ πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν καὶ ἐκδίδους εἰς τὸν Ἀλκυώνειον κόλπον, ὀρίζων δὲ τὸ μεταξὺ Κορινθίας καὶ Σικυωνίας (1).

Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Κορινθίας εἰσὶ καὶ τινες ῥύακες.

ΚΟΛΠΟΙ.

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚὸς ΚΌΔΠΟΣ, ἀπὸ τῆς Κορινθίας καὶ τῆς πόλεως Κορίνθου, καὶ ΚΡΙΣΣΑΪΟΣ ὁ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Φωκικῆς πόλεως Κρίσσης, ὁ μέγας κόλπος ὁ περιοριζόμενος ἀφ' ἑνὸς μέρους ὑπὸ τῆς Φωκίδος, τῆς Βοιωτίας, τῆς Μεγαρίδος καὶ τοῦ Ἰσθμοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν βορειοτέρων καὶ δυσμικωτέρων μερῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀρχόμενος μὲν κατὰ δυσμὰς μεταξὺ Ῥίου καὶ Ἀντιῤῥίου κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐήνου ἢ κατ' ἄλλους κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου τοῦ διαχωρίζοντος τὴν Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τῆς Αἰτωλίας (2), τελευτῶν δὲ εἰς τὸν κατ' ἀνατολὰς μυχόν· μέρος τοῦ κόλπου τούτου τὸ δυτικώτερον, τὸ πέραν δηλαδὴ τοῦ μεταξὺ Ῥίου καὶ Ἀντιῤῥίου πορθμοῦ ὠνομάζετο ΠΑΤΡΑΪΟΣ κόλπος, καὶ ἄλλο πάλιν μέρος τὸ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν πέρας ἐλέγετο ἈΛΚΥΩΝΙΟΣ κόλπος. — Τὸ βόρειον μέρος τοῦ κόλου τούτου ἐν γένει περιέχει πολλοὺς λιμένας καὶ ἐξ ἑναντίας τὸ νότιον.

* Κορινθιακὸς κόλπος.

ΠΟΛΕΙΣ, ΚΑΙ ΚΩΜΑΙ.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Κορινθίας εἰς πρὸ-ποδας ὄρους τοῦ λεγομένου Ἀκροκορίνθου, κατὰ τὴν ἐκ

(1) Δι6. β. 33. κ. 15.—Διοδ. Σικ. β. 14. κ. 83.—Στράβ. β. 8. σ. 382.

(2) Στράβ. β. 8. σ. 335.

Πελοποννήσου πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἔξοδον ἔνδοξος, ἰσχυρὰ, πλουσιωτάτη, ὡς ὀνομάζει αὐτὴν καὶ ὁ Ὀμηρος α Ἀφνειὸν Κόρινθον π (1) καὶ ἐμπορικωτάτη, καθωραϊσμένη διὰ τῶν ἀριστουργημάτων τῶν τεχνῶν, καὶ βρίθουσα αἰὲς ἐκ τῆς συρροῆς τῶν λαῶν οὓς ἐφείλκυον εἰς αὐτὴν εἴτε τὸ ἐμπόριον, εἴτε ἡ φήμη, εἴτε οἱ Ἰσθμιακοὶ ἀγῶνες, εἴτε τέλος τὸ δέλεαρ τῶν ἡδονῶν καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης περιέχων πλεόν ἢ χιλίας ἱεροδούλους ἐταίρας ἃς ἀνέθετον τῇ θεᾷ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐξ ὧν πάντων ἐπληθύνετο καὶ ἐπλουτίζετο ἡ πόλις, διότι οἱ ναύκληροι εὐκόλως ἐξαναηλίσκοντο διὸ καὶ ἡ παροιμία ἔλεγεν ==

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ' ὁ πλεῦς (2).

Τὸ σχῆμα αὐτῆς ἦν τραπεζοειδὲς ἀναπτυσσόμενον κυρίως πρὸς τὸ βόρειον· ἡ δὲ ἔκτασις τῶν τειχῶν τῆς κυρίως πόλεως ἦν 40 σταδίων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐντὸς τοῦ περιβόλου περιελαμβάνετο καὶ ὅσον μέρος τοῦ Ἀκροκορίνθου ἦν δεκτικὸν τειχισμοῦ, ἡ περίμετρος πᾶσα ἐγένετο περίπου 85 σταδίων (3). — Συμφέσις κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῆς λεγομένης θυγατρὸς τοῦ Ὠκεανοῦ Ἐφύρας ἀφ' ἧς ἐκλήθη Ἐφυραία. Κόρινθος δὲ ὁ Μαραθῶνος μετωνόμασεν αὐτὴν ὕστερον ἀφ' ἑαυτοῦ Κόρινθον (4). — Ἡ πόλις αὕτη κειμένη ἐπὶ θέσεως ἐκ τῶν δεξιωτέρων πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ οὔσα, οὕτως εἰπεῖν, ἡ κλεῖς οὐ μόνον τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος, ὡς κειμένη ἐπὶ δύο λιμένων, τῶν Κεγχρεῶν, καὶ τοῦ Λεχαιῶν, τοῦ μὲν πρὸς τὴν Ἀσίαν, τοῦ δὲ πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ἦν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ παρακαταθήκη τοῦ ἐμπορίου τῆς οἰκουμένης δι' οὗ ἐξήρθη ἐπὶ τῶν Βακχιαδῶν μά-

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β. γ. 570. (2) Στράβ. β. 8. σ. 378. (3) Αὐτ. σ. 379.

(4) Παιυσ. Κορ. κ. 1. Ἰδ. Κορινθία.

λιστα ἐπὶ μεγάλην ἀκμὴν πλούτου καὶ δυνάμεως (1)· ἀλλ' ἀφ' οὗ μετὰ παντοίας κατὰ καιροὺς μεταβιβάς, κατελέχθη εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, καὶ κατὰ προτροπὴν τοῦ στρατηγοῦ Κριτιλάου ἐκίνησεν ὅπλα κατὰ τῆς Ῥώμης μετὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἄλλων πόλεων τῆς ἐξω Ἑλλάδος, κατεστράφη ὀλοτελῶς ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Μομμίου ὃς μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου τῶν μὲν ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων κατηδάφισε τὰ τείχη καὶ ἀφώπλισε τοὺς κατοίκους, τὴν δὲ Κόρινθον πυρπολήσας 146 Π. Χ. τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς καταστροφῆς τῆς Καρχηδόνας, ἐθανάτωσε πάντας τοὺς ἄνδρας καὶ ἐπώλησεν εἰς δημοπρασίαν τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς ἀπελευθέρους δούλους ὅσοι δὲν ἐφονεύθησαν κατὰ τὸν πόλεμον· οὕτως ἀπωλέσθη ἡ περιβόητος Κόρινθος 1014 ἔτη ἀπὸ Ἀλήτου τοῦ πρώτου αὐτῆς βασιλέως ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Ἡρακλειδῶν· ἡ πόλις διηρπάγη καὶ ἐλαφυραγωγῆθη· τὰ ὠραιότερα ἀγάλματα, αἱ εἰκόνες καὶ τὰ πολυτιμώτερα σκεύη ὅσα διεσώθησαν ἐπέμφθησαν εἰς Ῥώμην· τὰ δὲ ὑποδέεστερα πράγματα ἐδωρήσατο ὁ Μόμμιος τῷ Φιλοποίμενι, στρατηγῷ τοῦ Ἀττάλου (2)· τόσον δὲ ὀλίγον ἐγνώριζεν ὁ Μόμμιος τὴν ἀξίαν τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων, ὥστε προσκήρυξεν εἰς τοὺς μετακομιστὰς ὅτι, ἂν λείψῃ τὸ ἐλάχιστον αὐτῶν, ὥφειλον ἐκεῖνοι νὰ ἀναπληρώσωσιν αὐτὸ δι' ἰδίων ἐξόδων· μεταξὺ τῶν εἰκόνων ἦν καὶ μία τοῦ Βάκχου, ἔργον τοῦ ζωγράφου Ἀριστείδου ἐφ' ἧς ὁ Πολύβιος εἶδε τοὺς στρατιῶτας κυβεύοντας· τὰ δὲ ἀγάλματα οἰκαιοποιηθεὶς ὁ Λούκουλος, κατέθεσεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Εὐτυχίας ὃν ἔκτισεν ἐν Ῥώμῃ (3)· δοξάζεται δὲ ὅτι ἐκ τῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς συγκράσεως τοῦ χρυσοῦ,

(1) Στράβ. β. 8. σ. 378.—171 Κορινθία. (2) Παυσ. Ἀγ. κ. 16.

(3) Στράβ. β. 8. σ. 381.

τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χαλκοῦ ἐσχηματίσθη νέον τι μέταλλον ὀνομασθὲν χαλκὸς τῆς Κορίνθου. — Ἐμεινε δὲ ἔρημος ἡ Κόρινθος, ἕως οὗ ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ συνώκισεν αὐτὴν ἐκ νέου δι' ἐπηλύδων ἀνθρώπων 102 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς (1)· καὶ ὁ Ἀδριανὸς μετὰ ταῦτα ἐκαλλώπισεν αὐτὴν, οἰκοδομήσας λουτρὰ, βρύσεις, καὶ ὑδραγωγεῖα (2)· ὁ δὲ Πausανίας εἶδεν αὐτὴν μετὰ παρέλευσιν 217 ἔτων ἀπὸ τοῦ νέου αὐτῆς ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος συνοικισμού (3)· ἀπὸ δὲ τοῦ 2 αἰῶνος Μ. Χ. ἔκλινεν ἄετι εἰς πτώσιν καὶ ὄλεθρον· κειμένη ἐπὶ τῆς διαβάσεως πάντων τῶν κατὰ καιροὺς κατακτιητῶν, διηρπάγη πρῶτον τῷ 261 ὑπὸ τῶν Ἑρούλων τῶν πορθησάντων συγχρόνως τὸ Ἄργος καὶ τὴν Σπάρτην· τῷ 395 ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίκου· καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Στιλίκου καὶ τῶν Σκυθοσλάβων· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου κατὰ τὸ ἔτος 1147 Ρογέρου τοῦ Νορμανδοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως εἰσβαλόντος εἰς Κορινθίαν ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἠλίσκετο παρ' ὀλίγον ἡ Κόρινθος· ἀλλ' Ἐνετικὰ στρατεύματα φθάσαντα ἐγκαίρως εἰς ἐπικουρίαν τῶν ἡττηθέντων Ἑλλήνων, κατέστρεψαν καὶ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τὸν στρατὸν τοῦ Ρογέρου, καὶ ἔμεινεν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης πλῆθος πλουσίων λαφύρων ἃ ἐμερίσθησαν τὰ βοηθητικὰ στρατεύματα· τῷ δὲ 1421 παρεδόθη ἡ Κόρινθος εἰς τὴν Ἐνετικὴν πολιτείαν (4)· καὶ μετὰ ταῦτα ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ὄθωμανικοῦ κράτους, καὶ τέλος πολλάκις ἀλοῦσα καὶ ἀποδοθεῖσα ἐκατέρωθεν, παρεδόθη ὀλοτελῶς εἰς τοὺς Ὄθωμανοὺς τῷ 1719· τῷ δὲ 1821 ἤγειρεν εὐκλεῶς τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας ἣν ἐνεκτῆσατο μετὰ

(1) Πaus. Κορ. κ. 1. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Πaus. Ἠλ. κ. 1.

(4) Βερδισότης β. 18.

πάσης τῆς Πελοποννήσου. — Τὰ τείχη τῆς Κορίνθου ἦσαν περίφημα διὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν ὀχυρότητα (1), καὶ περιελάμβανον μείζον διάστημα τόπου ἢ τὰ τείχη οἰασθήποτε ἄλλης πόλεως τῆς Ἑλλάδος, ἐξαιρουμένων τῶν Ἀθηνῶν· λογιζομένου 30 σταδίων τοῦ μήκους τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως μακρῶν τειχῶν τῶν περιλαμβανόντων τὸ Λέχαιον, καὶ προστιθεμένων τῶν ὑπὸ τοῦ Στραβῶνος προσδιοριζομένων διὰ τὴν περιφέρειαν τῆς πόλεως μετὰ τοῦ Ἀκροκορίνθου 85 σταδίων εἰρίσκεται ἡ ὅλη περίμετρος τῶν ὀχυρωμάτων 115 σταδίων· τὰ μακρὰ ταῦτα τείχη τῆς Κορίνθου ἀπετέλουν γραμμὴν συνεχῇ ὀχυρωμάτων ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀκροκορίνθου μέχρι τῆς θαλάσσης, καὶ ἦσαν ἐπομένως πολλοῦ λόγου ἄξια ἐν καιρῷ πολέμου, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος δεικνύεται (2). — Ἐπὶ τοῦ Πausaniῶντος ἐσώζοντο ἔτι εἰς Κόρινθον ὀλίγα τινὰ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς, τὰ δὲ πλείστα ἦσαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπὶ Καίσαρος ἀναγεννήσεως αὐτῆς. Ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔνθα ἦσαν οἱ πλείους τῶν ναῶν ἦν ἄγαλμα Ἀρτέμιδος Ἐφεσίας καὶ δύο ξόανα Διονύσου ὅλως ἐπίχρυσα ἐκτὸς τῶν προσώπων ἃ ἦσαν κεχρωματισμένα διὰ κοκκίνης ἀλειφῆς καὶ ὠνομάζοντο τὸ μὲν Λύσιον, τὸ δὲ Βάκχειον· κατὰ τὸ αὐτὸ ἦν ναὸς Τύχης καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ὀρθὸν ἐκ μαρμάρου Παρίου, καὶ πλησίον αὐτοῦ ναὸς Πάντων τῶν θεῶν καὶ παρὰ τὸν ναὸν πηγὴ καὶ ἐπ' αὐτῆς ἄγαλμα Ποσειδῶνος χαλκοῦν καὶ κατὰ τοὺς πόδας τοῦ θεοῦ τούτου δελφίς ἐξ οὗ ἐρρεεν ὕδωρ· ἦν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἀγορᾷ καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀπόλλωνος Κλαρίου καὶ ἕτερον Ἀφροδίτης, ἔργον Ἑρμογένους Κυθηρίου, καὶ ναὸς Ἑρμοῦ καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ ἕτερον ἐκτὸς,

(1) Πλουτάρχ. εἰς Ἀποφθέγμ. Λακ. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6. κ. 5.

ἀμφοτέρα χάλκινα, καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἀγάλματα Διός, τὸ μὲν Χθονίου, τὸ δὲ Ὑψίστου, τὸ δὲ τρίτον ἄνευ ἐπικλήσεως· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἦν ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀθηναῖς καὶ ἐπὶ τοῦ βήθρου αὐτοῦ ἦσαν ἐξεργασμένοι αἱ Μοῦσαι· κτὶ ὑπεράνω τῆς ἀγορᾶς ναὸς Ὀκταβίας ἀδελφῆς Λύγου· σπου τοῦ βασιλεύσαντος μετὰ Ἰούλιον Καίσαρα, τὸν οἰκιστὴν τῆς νέας Κορίνθου· καὶ ἔξωθεν τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Λέχαιον ὁδοῦ προπύλαια καὶ ἐπ' αὐτῶν ἅμαξαι ἐπίχρυσοι φέρουσαι ἡ μὲν τὸν Ἥλιον, ἡ δὲ τὸν Φαέθοντα· καὶ μικρὸν ἀπὸ τῶν προπυλαίων κατὰ δεξιάν τῆς εἰσόδου ἄγαλμα Ἡρακλέους χαλκοῦν· καὶ μετὰ τὸ ἄγαλμα ἡ πηγὴ Πειρήνη ἢ, ὥς ἐδόξαζον, ἦν ποτε γυνή· ὀδυρομένη δὲ τὸν υἱὸν αὐτῆς Κεγχρίαν φονευθέντα ὑπὸ τῆς Αἰγέμιδος ἀκούσης, ἐκ τῶν δακρύων ἐγένετο πηγὴ· ἦν δὲ κεκοσμημένη διὰ μαρμάρου λευκοῦ καὶ εἶχεν οἰκήματα ἐν εἵδει σπηλαίων ἐξ ὧν ἔρρεε τὸ ὕδωρ, ὃ ἦν γλυκύποτον καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ διάπυρος καὶ θερμὸς χαλκὸς βαπτόμενος ὑπὸ τοῦ ὕδατος τούτου ἦν ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα χαλκὸς Κορίνθιος· ἦν δὲ καὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος πρὸς τὴν πηγὴν, καὶ περίβολος περιέχων εἰκόνα παριστῶσαν τὴν κατὰ τῶν μνηστήρων μάχην τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ κατ' εὐθείαν πάλιν τῆς πρὸς τὸ Λέχαιον ὁδοῦ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἑρμοῦ καθημένου καὶ παρ' αὐτὸν κριός· καὶ μετὰ τὸν Ἑρμῆν ἀγάλματα Ποσειδῶνος καὶ Λευκοθέας καὶ Παλαιμόνος ἐπὶ δελφίνος··· πολλachaῦ δὲ τῆς πόλεως ἦσαν λυτρά, τὰ μὲν κατασκευασθέντα ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἀδριανοῦ, τὸ δὲ ὀνομαστότατον αὐτῶν ἦν πλησίον τοῦ Ποσειδῶνος, ἔργον Εὐρυκλέους Σπαρτιάτου, συγκείμενον ἐκ παντοίων ειδῶν μαρμάρου, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκ τοῦ τῶν Κροκῶν τῆς Λακωνίας· κατ' ἀριστεράν δὲ τῆς εἰσόδου τῶν λουτρῶν ἦν

ἄγαλμα Ποσειδῶνος καὶ ἕτερον Ἀρτέμιδος θηρευούσης. Ἦσαν δὲ καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν κρῆναι πολλαί, διότι οὐ μόνον ἡ πόλις εἶχεν ἄφθονον ὕδωρ, ἀλλ' ὁ Ἀδριανὸς μετέφερεν ἔτι καὶ ἀπὸ τῆς Στυμφάλου· ἡ μᾶλλον δὲ ἀξιοθέατος τῶν κρηνῶν τούτων ἦν ἡ κειμένη πλησίον τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀρτέμιδος καὶ κατεσκευασμένη οὕτως ὥστε ἐξεκόνιζε τὸν Βελλεροφόντην ἔφιππον ἐπὶ τοῦ Πηγάσου, τὸ δὲ ὕδωρ ῥέον ἐκ τῆς ὀπλῆς τοῦ ἵππου· ἦν δὲ καὶ ἐτέρα κρήνη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ τῆς ἀγορᾶς πρὸς τὴν Σικυῶνα. Κατὰ δεξιὰν δὲ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ χαλκοῦν· καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω κρήνη καλουμένη Γλαύκης, διότι εἰς ταύτην ἔρριπεν ἑαυτὴν ἡ Γλαύκη, νομίζουσα τὸ ὕδωρ τοῦτο ἰαματικὸν τῶν φαρμάκων τῆς Μηδείας. Ὑπεράνω δὲ τῆς κρήνης ταύτης ἦν τὸ Ὠδεῖον, καὶ παρ' αὐτὸ μνημα τῶν τέκνων τῆς Μηδείας, Μερμέρου καὶ Φέρου, λιθοβοληθέντων ὑπὸ τῶν Κορινθίων διὰ τὰ δῶρα ἃ ἐκόμισαν τῇ Γλαύκῃ, καὶ πλησίον τοῦ μνήματος πρὸς τὸ θέατρον ναὸς Ἀθηνᾶς Χαλινίτιδος καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ξύλινον, τὸ δὲ πρόσωπον, αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες ἐλεφάντινα· καὶ παρὰ τὸν ναὸν ἄγαλμα Ἡρακλέους γυμνοῦ, ἔργον Δαιδάλου, καὶ ἀνωτέρω τοῦ θεάτρου ναὸς Διὸς κατὰ μὲν τὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν Καπιτωλίου, κατὰ δὲ τὴν Ἑλληνικὴν Κορυφαίου ἐπιλεγομένου, καὶ ἐπὶ μικρὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ θεάτρου τὸ ἀρχαῖον γυμνάσιον καὶ πηγὴ καλουμένη Λέρνα καὶ περὶ αὐτὴν κίονες καὶ καθέδραι πρὸς ἀναψυχὴν τῶν εἰσερχομένων ἐν ὥρᾳ θέρους· πλησίον δὲ τοῦ γυμνασίου ἦσαν ναοὶ ὁ μὲν Διὸς ὁ δὲ Ἀσκληπιοῦ, καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα τοῦ Διὸς χαλκοῦν, τὸ δὲ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ὑγείας ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ἐξω δὲ τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὰς Κεγχρείας, ἐκτὸς ἄλλων τάφων, ἦν πλησίον τῆς πύλης καὶ ὁ Διογένης τοῦ

Σινωπέως, ὃν οἱ Ἕλληνες ἐπωνόμαζον Κύναν· καὶ πρὸ τῆς πόλεως ἄλλος κυπαρίσσων ὀνομαζόμενον Κράνειον ἔνθα ἦν τέμενος Βελλεροφόντου καὶ ναὸς Ἀφροδίτης Μελανίδος καὶ τάφος τῆς εἰαίρας Λαΐδης καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐξεικονισμένη λέαινα κρατοῦσα κριὸν διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν· ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Σικυῶνα οὐ πόρῳ τῆς πόλεως ἦν ναὸς πυρίκαυστος περὶ οὗ εἰ μὲν τῶν Κορινθίων ἔλεγον ὅτι ἦν καθιερωμένος τῷ Ἀπόλλωνι καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ Πύρρου τοῦ Ἀχιλλέως, οἱ δὲ ὅτι ἦν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ἐκὰς ἐξαίφνης (1), ὅπερ θεωρήσαντες ὡς κακὸν οἰωνὸν οἱ Κορινθιοί, δὲν ἡδυνήθησαν, καὶ τοὶ προθυμούμενοι, νὰ μετὰσχῃσι τῆς κατ' Ἀρταξέρξου ἐκστρατείας τοῦ Ἀγησιλάου (2). — Εἰς Ὀλυμπίαν παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ Λαπίτα Διὸς ἦν ἄγαλμα Διὸς ἐπὶ βάθρου χαλκοῦ, δῶρον τοῦ δήμου τῶν Κορινθίων (3)· εἰς δὲ τοὺς Δελφοὺς οἱ Δωριεῖς τῆς Κορίνθου εἶχον κατεσκευασμένον θησαυρὸν ἐν ᾧ ἦν ἀποτεταμιευμένον τὸ χρυσίον τῶν βασιλέων τῆς Λυδίας (4). — Ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἄχρι τῆς ἐξοντώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡ πόλις αὕτη μετὰ τῆς μικροτάτης χώρας αὐτῆς διετήρησε τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος· κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐφάνησαν πόλεις τινὲς ὑπερέχουσαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ κατὰ τὴν δύσιν αὐτῆς ἀνεφάνη αὕτη ὑπερτέρα· πρώτη αὕτη διέπρεψεν ὡς σχολεῖν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐσχάτη αὕτη ἀντέστη κατὰ τῆς κενοδοξίας τῆς Ῥώμης· αἱ πολυάριθμοι ἀποικίαι αὐτῆς ἀποδεικνύουσι τὴν ἰσχὺν, τὸν πληθυσμὸν καὶ τὸν πολιτισμὸν αὐτῆς, πολὺ

(1) Παιτ. Κερ. κ. 2, 3, 4. (2) Παῖς. Λακ. κ. 9. (3) Παιτ. Ἠλ. κ. 24. (4) Παιτ. Φωκ. κ. 13.

πρὶν αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη ἀναδαιχθῶσιν ἔξοχοι μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ἡ ἀκρόπολις τῆς Κορίνθου ὠνομάζετο ἈΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ, καὶ ἔκειτο κατὰ τὸ νότιον αὐτῆς ἐπὶ λόφου ὕψηλοῦ ἔχοντος $3 \frac{1}{2}$ σταδίων τὴν κάθετον, τὴν δὲ ἀνάβασιν 30 σταδίων = ($1 \frac{1}{2}$ ὥρας), καὶ τελευτῶντος εἰς κορυφὴν ὀξεῖαν· τὸ πρὸς ἄρκτον μέρος αὐτοῦ εἶναι τὸ μᾶλλον ὄρθιον καὶ ὑπ' αὐτὸ ἔκειτο ἡ πόλις Κόρινθος ἐπὶ τραπεζώδους ἐπιπέδου, κατὰ τὴν ῥίζαν αὐτὴν τοῦ Ἀκροκορίνθου· κατὰ δὲ τὰ ἄλλα μέρη ὁ λόφος εἶναι ἥτιον ὄρθιος· ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ φαίνεται ἀμυδρῶς ὁ Παρνασσὸς καὶ ὁ Ἑλικὼν καὶ ὁ Κρισσαῖος κόλπος (1). — Κατὰ τὴν προσφάτως γενομένην καταμέτρησιν τῶν νεωτέρων ὁ Ἀκροκορίνθος ἔχει ὕψος 575 μέτρων γαλλ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἐν τῇ μεταξὺ Ἡλίου καὶ Ποσειδῶνος περὶ τῆς Κορίνθου διενέξει κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ Ἀκροκορίνθος κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Βριάρεω ἔμεινε τοῦ Ἡλίου (2), ὅς ὕστερον παρεχώρησεν αὐτὸν τῇ Ἀφροδίτῃ (3) ἣν δὲ ὁ λόφος κάλλιστα ὠχυρωμένος ἔχων ἀρχαῖον περιτείχισμα Πελασγικὸν καὶ ἐπάλξεις μεταγενεστέρας Ἑλληνικὰς καὶ κεκοσμημένους ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς διὰ λαμπρῶν οἰκοδομῶν καὶ ναῶν πολλῶν· καὶ ἐν πρώτοις μὲν κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἦσαν δύο τεμένη Ἰσίδος Πιλαγίας καὶ Ἰσίδος Αἰγυπτίας, καὶ δύο ἄλλα τεμένη Σαράπιδος ὧν τὸ ἐν ἐκαλεῖτο ἐν Καναθῷ· μετὰ ταῦτα ἦσαν βωμοὶ Ἡλίου καὶ ναὸς Ἀνάγκης καὶ Βίας εἰς ὃν ἦν ἀπηγορευμένη ἡ εἴσοδος, καὶ ἀνωτέρω αὐτοῦ ναὸς Μητρὸς θεῶν καὶ στήλη καὶ θρόνος αὐτῆς, ἀμφοτέρα ἐκ μαρμάρου, καὶ ναὸς Μοιρῶν καὶ Δήμητρος καὶ Περσεφόνης·

(1) Στράβ. β. 8, σ. 379. (2) Πaus. Κορ. κ. 1. Ἰδε Κορινθία.

(3) Πaus. Κορ. κ. 4.

τὰ δὲ ἀγάλματα αὐτὰ οὐδέποτε ἦσαν ὁρατά· κατὰ τοῦτο ἦν καὶ ναὸς Ἰρας Βουναίας ἰδρυθεὶς ὑπὸ Βούνου τοῦ Ἑρμοῦ ἐξ οὗ καὶ ἡ θεὰ ἐπωνυμάσθη Βουναία. κατὰ δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ἦν ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀγάλματα Ἀφροδίτης ὠπλισμένης καὶ Ἡλίου καὶ Ἑρωτος τοξοφόρου (1). ὁπισθεν τοῦ ναοῦ τούτου ἔρρεεν ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν Ὀδυσσεΐᾳ ἀναφερομένη πηγὴ Πειρήνη δωρηθεῖσα, ὡς ἔλεγον, παρὰ τοῦ Ἀσωποῦ τῷ Σισύφῳ, ὃς ἰδὼν τὴν θυγατέρα τοῦ ποταμοῦ τούτου ἀρπαγεῖσαν ὑπὸ τοῦ Διὸς, δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν φανερώσῃ εἰς ἐκεῖνον πρὶν ἢ δώσῃ ὕδωρ εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον· ἀφ' οὗ δὲ ἔδωκε τὸ ὕδωρ, ἐμήνυσεν ὁ Σίσυφος τὴν ἀρπαγὴν, ἐφ' ᾧ κατεδικάσθη εἰς τιμωρίαν ἐν ᾧδου· λέγει δὲ ὁ Πausanias ὡς ἄκουσμα μόνον ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς Πειρήνης ἔρρεεν αὐτόθεν ὑπὸ τὴν πόλιν (2). Ἡ πηγὴ αὕτη, ὡς λέγει ὁ Στράβων, δὲν εἶχε μὲν ἔκρυσιν, ἦν δὲ διὰ παντὸς μεστὴ διαυγυὺς καὶ ποτίμου ὕδατος, καὶ ἐκ ταύτης δὲ καὶ ἐξ ἄλλων ὑπογείων τινῶν φλεβίων συνεθλίβετο ἡ πρὸς τὴν ῥίζαν τοῦ ὄρους κρήνη ἡ ἐκρέουσα εἰς τὴν πόλιν (3). μυθολογεῖται ὅτι εἰς τὴν κρήνην ταύτην πίνων ὁ Πήγασος κατεσχέθη ὑπὸ τοῦ Βελλεροφόντου (4). — Ὁ Ἀκροκόρινθος καὶ ἡ Ἰθώμη ἦσαν δύο τοσοῦτον ὄχυρά καὶ ἀναγκαῖα φρούρια πρὸς φύλαξιν τῆς Πελοποννήσου, ὥστε Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἔλεγε Φιλίππῳ τῷ Δημητρίου ὅτι ἐὰν ἐπεθύμει νὰ ἐξουσιάσῃ τὴν Πελοπόννησον, ὥφειλε προηγουμένως νὰ κυριεύσῃ ταῦτα τὰ δύο φρούρια, καὶ ὅτι τότε θὰ κρατήσῃ τὴν βυῖν ἐκ τῶν δύο κεράτων αὐτῆς (5). καὶ ὁ μὲν πολλάκις ἐάλω ὁ Ἀκροκόρινθος ὑπὸ διαφόρων ὡς ὑπὸ

(1) Πυσ. Κερ. κ. 4. (2) Αὐτ. κ. 5. (3) Στράβ. β. 8, σ. 379.

(4) Στράβ. αὐτ. (5) Αὐτ. β. 8, σ. 361.

τοῦ Ἀράτου ὅς ἀφείλετο αὐτὸν ἀπὸ χειρῶν τοῦ Ἀντιγό-
νου (1), ὑπὸ τοῦ Σικελοῦ Νικηφόρου Καλούφου, βασιλευντος
Ἐμμανουὴλ τοῦ Κορνηνοῦ κτλ. — Ἐξωθεν τοῦ Ἀκροκορίν-
θου κατὰ τὴν πρὸς τὰ ὄρεινὰ διεύθυνσιν ἦν πύλη καλου-
μένη Τενεατικὴ καὶ ναὸς Εἰλειθυίας· ἐκείθεν δὲ ἐπὶ ἀποσάσει
60 σταδίων ἦν ἡ πόλις Τενέα. — Κατὰ τοὺς πρόποδας
τοῦ Ἀκροκορίνθου φαίνεται ἔτι τὸ σπήλαιον ὅθεν ὁ Ἀπό-
στολος Παῦλος μετέδιδε τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὴν
ἀρτιγενῆ ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου, ἧς πρῶτος ἐπίσκοπος
ἐγένετο ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀπόλλων.

* Κόρινθος· ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τοῦ νοτ.-ἀνατολικοῦ
μυχοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· πρὶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανα-
στάσεως 1821 περιεῖχεν ὡς ἔγγιστα 380 οἰκίας διεσπαρ-
μένας κατὰ σωροὺς μεταξὺ ἀγρῶν καλλιεργημένων κάτωθεν
τοῦ ὄρους καὶ κατὰ τὰ δύο μέρη τῆς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν
ὁδοῦ· ἐν δὲ τοῖς μεταξὺ διαστήμασιν ἦσαν κατὰ τόπους
διάφοροι ναοὶ Ὀθωμανικοὶ (τζαμιά) μεταξὺ κυπαρίσσεων·
κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦ πολέμου κατερημώθη ὅλως καὶ
μόλις πρὸ ὀλίγου ἤρξατο νὰ ἀνακαινίζεται· μόνον κατὰ τὸ
ἔαρ αἱ χάριτες τῆς φύσεως ζωογονοῦσι τὴν Κόρινθον καὶ
τὰ περὶ αὐτήν· κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡ ἄκαρπος
αὐτῆς γῆ καταξηραίνουμένη ἐκ τοῦ καυστικοῦ ἡλίου τοῦ
θέρους, μένει ὡς ἄψυχος· καὶ μόνον κῆποι τινες ἰδιωτῶν
ἐκοσμοῦντο ποτὲ διὰ πορτοκαλεῶν καὶ λεμονεῶν ἐνθεν κα-
κείθεν διεσπαρμένων· ὅσον δὲ τὰ περὶ τὴν πόλιν εἰσὶν ἄφορα
καὶ νεκρά, τοσοῦτον τὸ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Βασιλικῶν
(Σικυῶνος) διάστημα εἶναι καρποφόρον καὶ εὐγειον· ὁ ἄγρ
εἶναι νοσώδης ἐκ τῶν παραλιμναζόντων ὑδάτων· ἅμα μετὰ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 385.

τὴν βροχὴν ἀναφρίνεται νίτρον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἥτις ἡχεῖ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν διαβατῶν καὶ τοσοῦτον εἶναι ἀλατώδης ὥστε τὰ φρεάτσια ὕδατα εἰςὶ κακίστης ποιότητος, ὡς καὶ ὁ οἶνος ὅς καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους καιροὺς ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ χεῖριστος καὶ δυσποτώτατος τῆς Ἑλλάδος. — Μεταξὺ τῶν πλουσιῶν ἰδιοκτητῶν τῆς Κορίνθου εἶναι καὶ ἡ οἰκογένεια τῶν Νοταραίων ἔχουσα τὴν ἀρχὴν ἐξ Ἑνετῶν καὶ ἐξ ἧς κατάγεται καὶ ἁγιός τις νεώτερος, Διονύσιος Ζακύνθιος λεγόμενος· ἡ οἰκογένεια αὕτη εἶχε συλλογὴν ἀξιολογον ἀρχαίων ὑποτύπων εἰκόνων, ἃς ἀρπάσας ὁ Βελῆ πασᾶς, ἐπώλησεν εἰς Ἀγγλον τινά, οὗτος δὲ μετεπώλησεν αὐτὰς εἰς τὸ Βρετανικὸν μουσεῖον ἐν ᾧ καὶ μέχρι τοῦδε εὐρίσκονται. — Ὁ Απόστολος Παῦλος ὁ ἴδιος ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Κορινθίους πρὸς οὓς ἔχομεν τὰς δύο αὐτοῦ ἐπιστολάς, καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία τῆς Κορίνθου εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη τῆς Πελοποννήσου· ὁ ἀρχιερατικὸς αὐτῆς θρόνος μετὰ δώδεκα ἐπισκόπων διαδοχὴν προεβ.βάσθη εἰς μητρόπολιν τῆς Τρίτης Ἀχαΐας, κατὰ τὴν πρώτην ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον συγκροτηθεῖσαν τῷ 419· τῷ δὲ 1225 ἐπὶ μητροπολίτου Γεωργίου τοῦ Β' εἰκοστοῦ ἐβδόμου ἀρχιερέως, προσωνομάσθη καὶ ἐξarchία πάσης Πελοποννήσου. Ἡ ἐκκλησία τῆς μητροπόλεως εἰς μνήμην τοῦ Ἁγίου Νικολάου πολλάκις κατηδαφίσθη καὶ ἀνεκτίσθη. — Ἡ ἀκρόπολις ἡ καὶ τανῦν ὀνομάζεται Ἀκροκόρινθος εἶναι εἰσέτι καλῶς περιτετειχισμένη, ἔχουσα τρεῖς σειράς δυνατῶν ὀχυρωμάτων, καὶ κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν οἰκίας πρὸς χρῆσιν τοῦ φρουράρχου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν, καὶ πολλὰς δεξαμενάς ἐσκαμμένας ἐν τῷ βράχῳ καὶ δύο φυσικὰς πηγὰς ὧν ἡ ἄνωτέρα ἡ πρὸς τὸ νότιον τοῦ λόφου εἶναι ἡ ἀρχαία Πειρήνη. — Τὸ φρούριον τοῦτο διακαίως θεωρεῖται ὡς τὸ προπύργιον τῆς Πελοποννήσου, διότι

πλήν τοῦ Παλαμηδίου οὐδέν ἕτερον τῶν φρουρίων τῆς Ἑλλάδος παραβάλλεται πρὸς αὐτὸ κατὰ τὴν ὀχυρότητα· κατὰ τὸ ἔτος 1821 ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐκυρίευσεν τὸν Ἀκροκόρινθον διὰ συμβάσεως παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἀφῆκεν ἐν αὐτῷ φρουρὰν 300 ἀνθρώπων ὑπὸ τινα ἱερέα Ἀχιλλέα, ἀλλ' αὕτη, ἅμα ἠκούσθη πλησιάζων ὁ Δράμαλη Μαχμουδ πασᾶς, ἐδραπέτευσεν· ὁ δὲ φρούραρχος Ἀχιλλεὺς βιασθεὶς νὰ ἐξέλθῃ καὶ αὐτὸς, αὐτοχειριάσθη ἐξ ἀπελπισίας· εὐρόντες δὲ οἱ πολέμιοι κενὸν τὸ φρούριον καὶ κατασχόντες καὶ αὐθις εἶχον αὐτὸ μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς σρατιάς τοῦ Δράμαλη, ὅτε πολιορκηθέντες πανταχόθεν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, στρατηγούντων τῶν Θεοδώρου Κολοκοτρώνου, Δημητρίου Ὑψηλάντου, Νικήτα τοῦ ἐπιλεγομένου Τουρκοφάγου, Δικαίου τοῦ Φλέσα καὶ Ὀδυσσεύς τοῦ Ἀνδρούτσου, ἐβιάσθησαν νὰ παραδώσωσιν αὐτὸ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐξουσίαν διὰ παντός.

— Ὁ πλουσιώτατος καὶ μέγιστος τῶν κτηματιῶν τῆς Κορίνθου ἦν ὁ Ὀθωμανὸς Κιαμίλ-Βεης· οὗτος αἰχμαλωτισθεὶς κατὰ τὰς ἀρχάς τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ Δικαίου Παπαῖ Φλέσα, κατεκλείσθη εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον· μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Δράμαλη, ὅτε ἐδραπέτευσεν ἡ φρουρὰ καὶ ἐκενώθη τὸ φρούριον, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐλησμονήθη ἐντὸς ὁ Κιαμίλ-Βεης, ἀλλ' εἰς τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν ἐνθυμηθεὶς, ἐπέστρεψεν ὀπίσω, καὶ πυροβολήσας κατ' αὐτοῦ, τὸν ἐθανάτωσεν· ἡ δὲ σύζυγος, οἱ υἱοὶ καὶ οἱ ἐπιζήσαντες ὑπηρεταὶ αὐτοῦ ἀπελευθερωθέντες, μετέβησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. — Ἐκ τῶν τοσούτων μεγάλω προρεπῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν καὶ ἀξιοθεάτων μνημείων τῆς πλουσίας καὶ εὐδαίμονος Κορίνθου ἑπτὰ κίονες μόνον σώζονται νχοῦ Δωρικοῦ τῆς βαθυτέρας ἀρχαιότητος καὶ ὀλίγα πλίνθινα Ῥωμαϊκὰ λείψανα. Ἡ Κορίνθος εἶναι ἡ πρω-

τεύουσα τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας καὶ τοῦ δήμου Κορίνθου καὶ ἡ ἔδρα τοῦ ἐπάρχου καὶ τῶν διοικητικῶν καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν· οἱ κάτοικοι αὐτῆς συμποσοῦνται περίπου 3400· ἔχει δὲ καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ δύο διδασκάλους ἐν αὐτῷ Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ ἐφορείαν οἰκονομικὴν Α. τάξεως, καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Α. τάξεως καὶ ὑποτελωνεῖον, καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον.

ΣΟΛΥΓΕΙΑ, κώμη ἀπέχουσα 12 στάδια τοῦ αἰγιαλοῦ, 60 τῆς Κορίνθου νοτ-ἀνατολικῶς καὶ 20 τοῦ ἰσθμοῦ (1) καὶ κειμένη κατὰ τὸ νότιον τῶν Κεγχρειῶν καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τοῦ Λεχαίου, ἐπὶ λόφου ὃς καλούμενος ἀπὸ τῆς κώμης Σολύγιος, ἔκειτο μεταξύ δύο παραθαλασσιῶν τόπων Χερσονήσου καὶ Ρεΐτου καλουμένων· ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου σκηνωθέντες ποτὲ οἱ Ἀωριεῖς, ἐπολέμουν τοὺς ἐν τῇ πόλει Κορινθίους ὄντας Αἰολεῖς — Τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι, στρατηγούντος Νικίου τοῦ Νικηράτου, κατέπλευσαν εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ τόπου ὑπὲρ ὃν ἔκειτο ὁ Σολύγιος λόφος καὶ συνεκροτήθη μάχη καρτερά καθ' ἣν οἱ μὲν Κορίνθιοι ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔστησαν τρόπαιον· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον φθάσαντος στρατεύματος βοθητικοῦ εἰς τοὺς Κορινθίους, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιβάντες τῶν πλοίων αὐτῶν ἀνεχώρησαν (2).

* Ἐκ τῶν δύο προαναφερθέντων τόπων ὡν μεταξύ ἔκειτο ὁ Σολύγιος λόφος ὁ μὲν λεγόμενος Χερσόνησος εἶναι βεβαίως ἡ μικρὰ ἐκεῖνη Χερσόνησος ἡ ὀρίζουσα τὸν πρὸς τὸ βορδυτικὸν κόλπον παρὰ τὸν χλιαρὸν ρύακα τὸν καλούμενον τὸ πάλαι Λευτρὸν τῆς Ἑλένης· τὸ δὲ Ρεῖτον εἶναι πιθανῶς

(1) Θουκυδ. β. 4, κ, 42. (2) Θουκυδ. αὐτ.

ὁ λιμὴν ὁ σκεπόμενος ὑπὸ μικροῦ νησίου κειμένου κατ' εὐθείαν γραμμὴν πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῶν Κεγχρειῶν ἐν ἀποστάσει 3 1/2 γεωγραφικῶν μιλίων (1). ὁ δὲ τύπος ἐν ᾧ κατέπλευσαν οἱ Ἀθηναῖοι φαίνεται ἐκ τῶν προσδιοριζομένων ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἀποστάσεων ὅτι εἶναι ὁ κἀτωθεν τοῦ χωρίου Γαλατακίου κόλπος ἀπέχων 1 ὥρ. ἀπὸ τῶν Κεγχρειῶν Ν.

ΤΕΝΕΑ, πόλις ἀπέχουσα 60 στάδια τῆς ἔξωθεν τοῦ Ἀκροκορίνθου Τενεατικῆς λεγομένης πύλης· οἱ κάτοικοι ἔλεγον ὅτι ἦσαν Τρῶες αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ἑλλήνων ἐκ Τενέδου, καὶ ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος τὴν χώραν ταύτην πρὸς κατοικίαν· διὸ καὶ πρὸ πάντων τῶν ἄλλων θεῶν ἐλάτρευον τὸν Ἀπόλλωνα (2). κατ' ἄλλην δὲ παράδοσιν, ἡ Τενέα ἦν κώμη τῆς Κορινθίας καὶ εἶχε ναὸν Ἀπόλλωνος Τενεάτου, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συνακολουθησάντων τῷ Ἀρχίᾳ κατὰ τὴν εἰς Συρακούσας ἀποικίαν ἦσαν Τενεάται· μετὰ ταῦτα δὲ ἠυδαιμόνησεν αὕτη ἡ κώμη ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας καὶ τέλος ἔσχε καὶ ἴδιον πολίτευμα, καὶ ἀποστᾶσα τῶν Κορινθίων, προσετέθη τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ μετὰ τὴν κατασκαφὴν ἔτι τῆς Κορίνθου διέμεινεν· ἦν δὲ καὶ χρησμός δοθεὶς τινὶ ἐρωτήσαντι ἐὰν ἦν συμφέρον νὰ μετοικήσῃ εἰς Κόρινθον=

Εὐδαίμων ὁ Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἶην Τενεάτης.

Ἐλέγετο πρὸς τούτοις ὅτι ἐν τῇ Τενεᾷ ἀνέθρεψεν ὁ Πόλυβος τὸν Οἰδίπουν· φαίνεται δὲ ὅτι ὑπῆρχε συγγένεια μεταξὺ Τενεατῶν καὶ Τενεδίων ἀπὸ Τένου τοῦ Κύκνου, ὡς λέγει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ἡ παρ' ἀμφοτέροις ὁμοία λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος παρέχει οὐ μικρὰ περὶ τούτου σημεῖα (3).

(1) Ἀθή. Τ. 3, κ. 29, σ. 309. (2) Πaus. Κορ. κ. 5.

(3) Στράβ. β. 8. σ. 380.

* Κατὰ τὴν μετὰ πιθανότητος εἰκασίαν τοῦ Ληκίου ἡ Τενέα ἔκειτο ἐν τῇ κοιλάδι τῇ ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ῥέοντος κατ' ἀνατολὰς τοῦ Ἀκροκορίνθου, ὀνομαζομένου δὲ κοινῶς Κοντοπορία καὶ ἐκδιδόντος διὰ τοῦ Ἰσθμικοῦ πεδίου εἰς τὴν θάλασσαν (1). ἡ τοιαύτη θέσις τῆς Τενέας ἐπικυροῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Στεφάνου ὃς τάττει αὐτὴν μεταξὺ Κορίνθου καὶ Μυκηνῶν (2).

ΣΙΔΟΥΣ, κώμη καὶ φρούριον οὐ πόρρω τῆς θαλάσσης πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τὸ νοτ-δυτικὸν τοῦ Κρομμύωνος. Ὅποτε κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν Οἰθῶν οἱ Βοιωτοὶ μετὰ τῶν συμμάχων αὐτῶν Ἀθηναίων, καὶ Ἀργείων καὶ Κορινθίων ἐπολέμουν τοὺς Λακεδαιμονίους, ὁ Βραξίτας στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τὴν κατεδάφισιν μέρους τῶν μακρῶν τειχῶν τῆς Κορίνθου εἴλε τὸν Σιδουῖντα καὶ ἔπειτα καὶ τὸν Κρομμυῶνα καὶ ἔθετο φρουροὺς εἰς ἀμφοτέρω ταῦτα τὰ φρούρια (3).

* Τὸ χωρίον Κασίδι κατὰ τὸ μέσον τοῦ ἀπὸ Κινέτας εἰς Καλαμάκι διαστήματος κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Σιδουῖντος (4).

ΚΡΟΜΜΥΩΝ ἢ ΚΡΟΜΜΥΩΝ· κώμη καὶ φρούριον ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Κορινθίας καὶ τῆς Μεγαρίδος, ἐν ἀποστάσει 120 σταδίων ἀπὸ τῆς Κορίνθου (5) κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ Σιδουῖντος. Ἐλάβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Κρώμου, υἱοῦ, ὡς ἐνομιζέτο, τοῦ Ποσειδῶνος· ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἐτράφη, ὡς ἔλεγον, ἡ ὕς (σκρόφκ) ἡ ὀνομαζομένη Φαῖα κατὰ τοὺς ποιητάς· ὡσαύτως δὲ καὶ Σίνις ὁ Πιτυοκάμπτης ἐνταῦθα ἐπραττε τὰς κακουργίας αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ κατ' αὐτοῦ κατόρ-

(1) Ληκ. Τ. 3. κ. 29. σ. 321. (2) Στεφ. Βυζ. Τενέα. (3) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 4. κ. 4. §. 13. (4) Ἀθήν. Τ. 3. κ. 29. σ. 308. (5) Θουκυδ. β. 4. κ. 45.

θωμα τοῦ Θησείω· ἐνταῦθα ἐγένετο· ἐφαίνετο δὲ εἰσέτι καὶ ἡ πίτυς ἐπὶ τοῦ Πausανίου μικρὸν ἀπὸ τοῦ Κρομμύωνος παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ βωμὸς τοῦ Μελικέρτου ὃς ἔλεγον ὅτι ἐνταῦθα μετεκομίσθη ὑπὸ δελφῖνος· καὶ ὅτι ὁ Σίσυφος ἐπιτυχὼν τὸ σῶμα αὐτοῦ κείμενον, ἔθαψεν αὐτὸ εἰς τὸν Ἰσθμόν καὶ ἔθεσεν αὐτῷ τὸν ἀγῶνα τῶν Ἰσθμίων (1). ὁ Σκύλαξ λέγει τὸν Κρομμύωνα τεῖχος, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἦν ἐπ' αὐτοῦ φρούριον (2).

* Τὸ χωρίον Κινέτα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Κρομμύωνος (3)

ΠΕΙΡΑΙΟΝ, κώμη καὶ φρούριον οὐ πόρρω τοῦ ἀκρωτηρίου Ἡραίου κατ' ἀνατολὰς, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ξενοφώντος ὃς διηγεῖται τὰς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀγησιλάου, ἅμᾳ μετὰ τὴν κατὰ τῆς Κορίνθου διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης προσβολὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Τελευτίου (4) ἐν ἔτει 393 Π. Χ.

* Ἡ κώμη Περαιχώρα κεῖται κατὰ τὴν θέσιν τοῦ Πειραιῶς.

ΛΙΜΕΝΕΣ.

ΚΕΓΧΡΕΑΪ ἢ ΚΕΓΧΡΕΪΑΙ, ναύσταθμος καὶ λιμὴν ὁ ἀνατολικώτερος τῶν δύο κειμένων ἐκατέρωθεν τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ λεγομένου τῆς Κορίνθου καὶ συνοικοῦντος τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος· ὁ λιμὴν αὗτος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Κεγχρίου· οἱ δύο ἀδελφοὶ Λέχης καὶ Κεγχρίας, υἱοὶ Ποσειδῶνος, ὡς ἐνομίζετο, καὶ Πειρήνης θυγατρὸς τοῦ Ἀχελώου ἢ κατὰ τὰς Μεγάλας Ἠοίας τοῦ Οἰδάλου ἐκάλεσαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν τοὺς δύο λιμένας τῆς Κο-

(1) Πaus. Κορ. κ. 1. (2) Σκυλ. Περίπλ. Κορινθ. (3) Λέξ. Τ. 3. κ. 29. σ. 307. (4) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 4. κ. 5.

ρίνθου Λέχαιον καὶ Κεγχρεὰς ἢ Κεγχρεΐας. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ πρὸς Κεγχρεὰς ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ζόανον αὐτῆς ἀρχαῖον· ἐν δὲ ταῖς Κεγχρεαῖς αὐταῖς ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἐκ μαρμάρου· ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ τὴν θάλασσαν ζεύγματος καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ παραρρέοντος ποταμίσκου ἄγαλμα Ποσειδῶνος χαλκοῦν, καὶ κατὰ τὸ ἕτερον κέρας τοῦ λιμένος ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἰσιδος· ἀπαντικρὺ δὲ τῶν Κεγχρεῶν πρὸς νότον ἦν τὸ λουτρὸν τῆς Ἑλένης λεγόμενον ὃ ἦν ὕδωρ πολὺ καὶ ἀλμυρὸν καὶ χλιαρὸν ῥέον ἐκ πέτρας εἰς τὴν θάλασσαν (1). ὁ λιμὴν τῶν Κεγχρεῶν ἦν χρήσιμος διὰ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας ἐρχομένους, τὸ δὲ Λέχαιον διὰ τοὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας (2). Τὸ παρὰ τὰς Κεγχρεὰς στενὸν ἐσήμαινε μεγάλως ἐν καιρῷ πολέμου· διὸ καὶ ὁπότεν μικρὸν μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων οἱ τροπαιοῦχοι Βοιωτοὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν Λακωνίαν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πεισθέντες νὰ συμμαχήσωσι κατὰ Θηβῶν, ἔπεμψαν τὸν Ἰφικράτην μετὰ στρατιᾶς εἰς Κόρινθον, ἵνα κωλύσῃ τὴν διὰ τοῦ ἰσθμοῦ ἐπανάκαμψιν τῶν Βοιωτῶν, ὁ Ξενοφῶν μέμφεται τὸν εἰρηνέμον στρατηγὸν ὅτι καταστήσας φυλακὴν ἐπὶ τοῦ Ὀνείου ὄρους, παρέλειπεν ἀφύλακτον τὴν καλλίστην παρὰ τὰς Κεγχρεὰς πάροδον (3). Αἱ Κεγχρεαὶ ἀπεῖχον τοῦ λιμένος Σχοινοῦντος 45 στάδ. διὰ θαλάσσης Δ. Ν.

— Ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς ἀπεκατέστησεν εἰς Κεγχρεὰς ἐπίσκοπον ὀνομαζόμενον Λούκιον.

* Κεγχρεαί, κοιν. Κεχριές· κεῖται παρὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ μικροῦ, ποτάμι τῶν Κεχριῶν λεγομένου, εἰς βάθος κόλπου ὃς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ λιμένος κόλπος τῶν Κεχριῶν ὀνομάζεται.

(1) Πaus. Κορ. κ. 2. (2) Στράβ. β. 8. σ. 380. (3) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6. κ. 5.

ΣΧΟΙΝΟΥΣ, λιμὴν ἐπὶ τοῦ κατὰ νότον αἰγιαλοῦ τοῦ Ἰσθμοῦ ἀπέχων τοῦ λιμένος Κεγχρεῶν 45 στάδ. διὰ θαλάσσης Α. Β. ἀπὸ τοῦ Σχοινοῦντος μέχρι τοῦ ἀπέναντι αἰγιαλοῦ τοῦ παρὰ τὸ Λέχαιον κατὰ τὸ στενώτατον τοῦ ἰσθμοῦ ἦν ὁ Διολκός, δηλ. τὸ διάστημα ἐφ' οὗ σύροντες τὰ ἀπὸ τοῦ Ἰωνίου πελάγους ἐρχόμενα πλοῖα, διεβίβαζον αὐτὰ εἰς τὸ Αἰγαῖον· παρὰ τὸν Διολκὸν ἦν ναὸς Ποσειδῶνος (1).

* Καλαμάκι· κεῖται κατ' ἀνατολὰς τῆς Κορίνθου ἥς ἀπέχει 3 ὥρας, καὶ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ εἰς τὸ δασμοτελώνειον καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακὸς καὶ τινες ἀποθήκαι· τὸ ἔδαφος τοῦ αἰγιαλοῦ, ὡς καὶ παλαιός τις πύργος ἐκεῖ πλησίον σωζόμενος εἰς κατεσκευασμένα ἐκ συητίου λίθου· πρὸς τὸ νότιον ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μύλος ὑπάρχει πύργος ἐπὶ βράχου παρ' ᾧ εἰς θερμὰ λουτρά ἱαματικά· εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον τοῦ λιμένος ὑπάρχει τάφος ἀρχαῖος. — Ἀπὸ τινος καιροῦ ἀτμόπλοια Αὐστριακὰ τακτικῶς ἀνὰ πᾶσαν ἑβδομάδα μεταβαίνοντα εἰς τεσσάρων ὥρων διάστημα ἀπὸ Πειραιᾶ εἰς Καλαμάκι, μετακομίζουσιν ἐπιβάτας ὅστινες ἐν μιᾷ ὥρᾳ διαβαίνοντες δι' ὀχημάτων τὸν ἰσθμὸν, φθάνουσιν εἰς Λουτράκι (Λέχαιον) καὶ ἐκεῖθεν δι' ἄλλου ἀτμοπλοίου διαπλέουσι τὸν Κορινθιακὸν κόλπον μέχρι Πατρῶν, ἀποφεύγοντες πάντα τὸν ἐπίπονον καὶ κινδυνώδη περίπλουν τῆς Πελοποννήσου εἰς ὃν ὑπέκειντο μέχρι τοῦδε εἰς Καλαμάκι ὑπάρχει σταθμὸς τελωνειακὸς Ἀ. τᾶξως.

ΛΕΧΑΙΟΝ, ὁ κατὰ τὸ βόρειον τοῦ ἰσθμοῦ λιμὴν, κείμενος ὑπὸ τὴν πόλιν Κόρινθον ἐπὶ τοῦ νοτ.-ἀνατολικοῦ μυχοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· τὸν λιμένα τοῦτον μετεχειρίζοντα

(1) Σ. ρίβ. β. 8. σ. 369. 380.

οἱ Κορίνθιοι διὰ τοὺς ἐξ Ἰταλίας ἐρχομένους, τὰς δὲ Κεγχρεὰς διὰ τοὺς ἐξ Ἀσίας· εἶχεν ὀλίγους κατοίκους τὸ Λέχαιον· συνεδέετο δὲ μετὰ τῆς πόλεως διὰ σκελῶν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἐκτεινομένων ἐν διαστήματι ὅσον 12 σταδίων. Μεταξὺ Λεχαίου καὶ τῶν ἐν Μεγαρίδι Παγῶν ἦν τὸ πάλαι μαντεῖον τῆς Ἥρας (1). Ἐν δὲ τῷ Λεχαίῳ αὐτῷ ναὸς Ποσειδῶνος καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν· τὸ Λέχαιον ὠνόμασεν ὁ Λέχης ἀφ' αὐτοῦ (2). — Ὁ Ἐπαμινώνδας ἀποπερατώσας τὸν οἰκισμὸν τῆς Μεσσήνης, ἐπανήρχετο ἤδη μετὰ τῶν Θηβαίων ὀπίσω εἰς Βοιωτίαν, καὶ ὡς φθάσας εἰς Λέχαιον, ἔμελλε νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν τὰ στενὰ καὶ δύσβατα τῆς ὁδοῦ, Ἰφικράτης ὁ Τιμοθέου ἔχων πελταστὰς καὶ ἄλλην δύναμιν Ἀθηναίων, ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Ἐπαμινώνδας νικήσας καὶ τρέψας αὐτὸν εἰς φυγὴν, ἐδίωξε τοὺς ἐπιθεμένους μέχρι τῆς πολεως τῶν Ἀθηνῶν (3). — Ἐν Λεχαίῳ εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Περιάνδρου συνήχθησαν ποτὲ οἱ ἐπτὰ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ συνδιαλεγόμενοι, προέτεινον τὸ περίφημον προβλημα: Τίς ἡ ἀρίστη τῶν διοικήσεων· εἰς ὃ ὁ μὲν Σόλων εἶπεν· « Ἐν ἡ τῶν ἀδικουμένων οὐχ ἦντο οἱ μὴ ἀδικούμενοι προβάλλονται καὶ κολάζουσι τοὺς ἀδικούντας ». Ὁ Βίας· « Ἐν ἡ ὁ νόμος ἐπέχει τύπον τυράννου εἰς οὖν βασιλείας ». Ὁ Θαλῆς· « Ἡ μῆτε πλουσίους ἔχουσα ἄγαν μῆτε πένητας πολίτας ». Ὁ Πιπταχός· « Ἐν ἡ τοῖς πονηρεῦσι οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν ». Ὁ Κλεόβουλος· « Ἐν ἡ τὸν φόγον μᾶλλον οἱ πολιτευόμενοι δεδοίκασιν ἢ τὸν νόμον ». Ὁ Χίλων· « Ἡ μάλιστα νόμων, ἡκιστα δὲ ῥητόρων ἀκούουσα ». Ὁ Ανάχαρσις· « Ἐν ἡ τῶν ἄλλων ἴσων ὄντων, ἡ μὲν ἀρετὴ τὸ βέλτιον ὀρίζεται, ἡ δὲ

(1) Στράβ. β. 8. σ. 369. 380. (2) Πλυσ. Κορ. κ. 2, ἴδε Κεγχρεαί.

(3) Πλυσ. Βιωτ. κ. 14.

κακία τὸ χεῖρον ». Ὁ δὲ Περίανδρος τέλος· « Ἐν ἡ ὀλίγοι τῶν ἀρίστων ἄρχουσιν » (1).

* Λέχαιον, κοιν. Λουτράκι· ἀπέχει ὡς ἔγγιστα μίαν ὥραν τῆς Κορίνθου Β. καὶ ἔχει χωρίδιον ὡσαύτως Λουτράκι καλούμενον· αἱ ἀπὸ Καλαμακίου ἐρχόμενοι ὁδοιπόροι ἐπιβαίνοντες ἐνταῦθα εἰς ἕτερον Ἀουστριακὸν ἀτμόπλοιοι, ἀποπλέουσι διὰ Πάτρας καὶ περαιτέρω. — Ἡ κακὴ ἀποφορὰ τῆς παρακειμένης ἀλικῆς ἀφ' ἑνὸς μέρους καὶ τὰ ἀκίνητοῦντα λιμνάζοντα ὕδατα τοῦ λιμένος ἀφ' ἑτέρου φθείρουσι τὸν περίξ αέρα τοῦ τόπου τούτου, ἐξ οὗ καὶ ὁ τῆς Κορίνθου καθίσταται οὐκ ὀλίγον νοσώδης· εἰς Λουτράκι ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακὸς καὶ ἐπιστασία λιμένος.

ΠΕΙΡΑΙΟΣ, λιμὴν ἔρημος καὶ ἐσχατος πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἐπιδαυρίας (2), μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Βουκεφάλου καὶ Σπειραίου, καὶ κατὰ τὸ νοτ.-ἀνατολικὸν τῆς Σολυγείας· καταντικρὺ αὐτοῦ εἰσὶ νησίδια τινά· ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει αὐτὸν Ἀθηναίων λιμένα, ἐκφραζόμενος οὕτως = Ἐπίδαυρος, Σπίραιον ἄκρον, Ἀθηναίων λιμὴν, Βουκέφαλον λιμὴν, Κεγχρέαι ἐπίνειον (3)· ὁ δὲ Πλίνιος τάττει ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης Ἀνθηδόνα λιμένα = *Spiraium promontorium, portus Anthedon et Bucephalus* (4)· ὡσαύτως καὶ ὁ Στέφανος ἀναφέρει Ἀνθηδόνιον λιμένα (5)· ὥστε ὑποτίθεται ὅτι ὁ Πειραιὸς ὃν μόνος ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει οὕτω καὶ ὁ Ἀνθηδὼν ἢ Ἀνθηδόνιος λιμὴν εἶναι ὁ αὐτὸς λιμὴν ἐσφαλμένως γραφόμενος Ἀθηναίων λιμὴν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ὡς καὶ ὁ Λήκιος νομίζει (6). — Τῷ εἰκοστῷ ἔτει τοῦ Πελοποννη-

(1) Πλούταρχ. (2) Θουκυδ. β. 8, κ. 10, 11. (3) Πτολεμ. β. 3, κ. 16. (4) Πλίν. β. 4, κ. 5. (5) Στέφ. Βυζ. Ἀνθηδών. (6) Λήκ. Τ. 3. κ. 29, 1. 313, σημ.

σιακοῦ πολέμου, 412 Π. Χ. οἱ δύο στόλοι τῶν Πελοποννησίων καὶ τῶν Ἀθηναίων συνεκρούσθησαν κατὰ τὸν Πειραιὸν, καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐπικρατέστεροι, ἐκ δὲ τοῦ στόλου τῶν Πελοποννησίων ἐν πλοῖον ἀπώλετο, τὰ δὲ λοιπὰ κατετραυματίσθησαν καὶ ὁ ναύαρχος αὐτῶν Ἀλκαμένης ἐφονεύθη (1).

* Ὁ Πειραιὶς ὀνομάζεται ἤδη κοινῶς Φραγκο-λιμιόνας· τὸ δὲ καταντικρὺ τοῦ στόματος τοῦ λιμένος νησίον Ὁβριονήσι ἢ Ὁβριόκαστρον (2).

---

(1) Θουκυδ. β. 8, κ. 18. (2) Λήκ. Τ. 3, κ. 29, σ. 313.

ΕΠΙΔΑΥΡΙΑ.

ΕΠΙΔΑΥΡΙΑ· ἐπαρχία μικρά ὀριζομένη κατ' ἀνατολάς ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος κατὰ τὴν Λῆσσαν (1), κατὰ τὸ βόρειον καὶ τὸ βορδυτικὸν ὑπὸ τῆς Κορινθίας καὶ κατὰ τὸ νότιον καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν ὑπὸ τῆς Τροιζηνίας καὶ τῆς Ἑρμιονίδος, καὶ περικυκλουμένη ὑπὸ διαφόρων ὀρέων, κατὰφυτος δὲ ὑπὸ ἀμπελώνων. Ὀνομάσθη Ἐπιδαυρία ἀπὸ Ἐπιδαύρου τοῦ Πέλοπος, κατὰ τοὺς Ἡλείους, ἢ Ἀργου τοῦ Διὸς, κατὰ τοὺς Ἀργεῖους καὶ τὰ ἔπη τὰς Μεγάλας Ἡοίας, ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος, κατὰ τοὺς Ἐπιδαυρίους· εθεωροῦντο δὲ οἱ Ἐπιδάυριοι αἰέποτε ὡς Δωριεῖς, ὡς ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ Ἡρόδοτου (2), καὶ ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐγγραφῶν αἱ ἦσαν πᾶσαι εἰς Δωρικὴν διάλεκτον (3)· ὁ δὲ Πausanίας ἀγνοεῖ τίνες ὤκησαν τὴν χώραν ταύτην πρὶν εἰσθῆναι τὸν Ἐπίδαυρον εἰς αὐτήν, οὐδὲ ἐδυνήθη νὰ μάθῃ τι παρὰ τῶν ἐπιχωρίων περὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἐπιδαύρου· ἔλεγον δὲ ὅτι πρὶν ἢ κατέλθωσιν οἱ Δωριεῖς εἰς Πελοπόννησον, ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Ἐπιδαυρίαν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνος τοῦ Εὐόθου Πιτυρεὺς, ὃς παρέδωκε τὴν χώραν ἀμαχεὶ τῷ Δηϊφόντῃ καὶ τοῖς Ἀργείοις, καὶ αὐτὸς μὲν μετέβη μετὰ τῶν πολιτῶν καὶ ὤκησεν εἰς Ἀθήνας, ὁ δὲ Δηϊφόντης καὶ οἱ Ἀρ-

(1) Πaus. Κορ. κ. 26. (2) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 146, (3) Πaus. Κορ. κ. 27.

γεῖοι ἔσχον τὴν Ἐπιδαυρίαν· ἀπεσχίσθησαν δὲ οὗτοι τῶν ἄλλων Ἀργείων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τημένου, πενθεροῦ τοῦ Δηϊφόντου, ὁ μὲν Δηϊφόντης καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἰρνηθοῦ ἐκ μίσους πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Τημένου, ὁ δὲ στρατὸς ὡς μᾶλλον προσηλωμένος τῇ θυγατρὶ τοῦ Τημένου Ἰρνηθοῦ, ἢ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Κεῖσῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ (1)· ἐξέβαλε δὲ ἀπὸ τοῦ τόπου ὁ Δηϊφόντης πολλοὺς Ἐπιδαυρίους, οὓς παραλαβὼν Προκλῆς ὁ Πιτυρέως καὶ πολλοὺς Ἴωνας μετ' αὐτῶν, ἀπεδήμησεν εἰς Σάμον καὶ κατεστήσατο ἐκεῖ ἀποικίαν (2)· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου, ὅτε ὁ Ἄρατος ἠλευθέρωσε τὴν Κόρινθον ἀπὸ τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τῶν Μακεδόνων, προσεχώρησαν οἱ Ἐπιδαυριοὶ μετὰ τῶν Τροιζηνίων καὶ Ἀργείων καὶ Μεγαρέων εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον (3). — Ἡ γῆ τῆς Ἐπιδαυρίας ἦν ἱερὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὃς ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ ἐπὶ τοῦ ὄρους Τιτθείου τοῦ ἀρχαιότερον ὀνομαζομένου Μυρτίου ἐκ Κορωνίδος τῆς Φλεγύου· καὶ περὶ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ πολλὰ καὶ ἄλλα τεράστια ἐμυθολογήθησαν, καὶ προσέτι ὅτι εἶχεν ἐκ γενετῆς τὸ χάρισμα οὐ μόνον τοῦ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνιστᾶν νεκρούς (4)· ὤθεν ὁ ναὸς αὐτοῦ ἦν αἰεὶ πλήρης ἀσθενῶν καὶ πινάκων ἀνακειμένων ἐφ' ὧν ἦσαν ἀναγεγραμμέναι αἱ θεραπείαι καθάπερ ἐν Κῷ καὶ ἐν Τρίκῃ (5). Ὁ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπέχων τῆς Ἐπιδαύρου ὅσον 45 σάδ.= 2 ὥρ. 15 λ. πρὸς δυσμὰς καὶ τῆς κώμης Λήσσης 15 σάδ.= 45 λ. πρὸς μεσημβρίαν, ἦν λαμπρὸς καὶ περιβόητος καὶ ἔκειτό ἐντὸς ἱεροῦ ἄλσους περιχομένου πανταχόθεν εἰς ὄρια καὶ ἐντὸς τοῦ περιβόλου αὐτοῦ οὔτε ἀπέθνησκον ἄνθρωποι, οὔτε

(1) Πaus. Κορ. κ. 26. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 4. (3) Πaus. Κορ. κ. 8.

(4) Αὐτ. κ. 26. (5) Στράβ. β. 8, σ. 374.

ἔτικτόν αἱ γυναῖκες, κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον τῆς νήσου Δήλου· τὰ δὲ θυόμενα εἴτε παρὰ τινος τῶν Ἐπιδαυρίων, εἴτε παρὰ ξένου, κατηναλίσκοντο ἐντὸς τῶν ὀρίων τοῦ περιβόλου· τὸ μέγεθος τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν τὸ ἕμισυ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τῶν Ἀθηνῶν· ἦν δὲ ὅλον ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, καὶ, ὡς ἐφαίνετο ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, κατεσκευάσθη ὑπὸ Θρασυμήδους τοῦ Παρίου, υἱοῦ τοῦ Ἀριγνώτου· παρίστα δὲ τὸν Ἀσκληπιὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς τῶν χειρῶν κρατοῦντα βακτηρίαν, τὴν δὲ ἄλλην ἔχοντα ἐπὶ κεφαλῆς δράκοντος, καὶ πλησίον αὐτοῦ κατέκειτο κύων· ἦσαν δὲ γεγλυμμένα ἐπὶ τοῦ θρόνου τὰ κατορθώματα τῶν Ἀργείων ἡρώων, ὡς ἡ μάχη τοῦ Βελλεροφόντου κατὰ τῆς Χιμαίρας καὶ ὁ Περσεὺς τέμνων τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης· πέραν τοῦ ναοῦ ἦν ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐκάθευδον οἱ ἱκέται τοῦ Θεοῦ, καὶ πλησίον αὐτοῦ οἶκημα περιφερὲς ἀξιοθέατον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὀνομαζόμενον Θόλος· ἐνθα ἦν γεγραμμένος ὑπὸ τοῦ Πausίου ὁ Ἔρωσ ρίπτων τὸ τόξον καὶ τὰ βέλη καὶ λαμβάνων ἀντ' αὐτῶν λύραν, καὶ ἡ Μέθη πίνουσα δι' ὑελίνης φιάλης καὶ δι' αὐτῆς ὑπεφαίνετο πρόσωπον γυναικὸς· ἦσαν δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου καὶ στῆλαι πολλαὶ μὲν κατ' ἀρχάς, ὕστερον δὲ ἐπὶ τοῦ Πausανίου μείνασαι μόνον ἕξ, ἐφ' ὧν ἦσαν γεγραμμένα Δωριστὶ ὀνόματα καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῶν θεραπευθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἡ ἀσθένεια ἐκάστου καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως· καὶ στήλη ἀρχαία κεχωρισμένη ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐφ' ἧς ἐφαίνετο ἐγγεγραμμένον ὅτι ὁ Ἰππόλυτος ἀνέθεσεν εἰκοσιν ἔππους τῷ Ἀσκληπιῷ ὃς ἀνέστησεν αὐτὸν, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀρίκιοι· ἦν δὲ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ναοῦ καὶ θέατρον ἀξιολογώτατον καὶ ὑπερβαῖνον τὰ θέατρα τῆς Ῥώμης κατὰ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν καλλονὴν καὶ τὸ τῆς Μεγάλης πόλεως κατὰ τὸ

μέγεθος, κατασκευασθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Πολυκλείτου καὶ αὐτὸ ὥς καὶ τὸ προειρημένον περιφερὲς οἰκοδόμημα· ἦν προσέτι ἐντὸς τοῦ ἄλλου καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος, καὶ ἄγαλμα Ἠπιδόνης, καὶ ναὸς Ἀφροδίτης, καὶ ἄλλος Θέμιδος, καὶ στάδιον κατασκευασμένον ἐκ γῆς φορητῆς, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν Ἑλληνικῶν σταδίων, καὶ κρήνη ἥς ὁ ὄροφος καὶ τὰ λοιπὰ καλλωπίσματα ἦσαν ἀξιοθέατα· ἐκόσμησε δὲ μετὰ καιρὸν τὸ ἄλσος καὶ ὁ Ἀντωνῖνος, Ῥωμαῖος συγκλητικὸς, προσθεὶς διαφόρους οἰκοδομὰς, ὡς λουτρὸν Ἀσκληπιοῦ καὶ ναὸν θεῶν οὓς ὠνόμαζον Ἐπιδώτας, καὶ ναὸν Ὑγείας, καὶ ἕτερον Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀπόλλωνος ἐπονομαζομένων Αἰγυπτίων, καὶ ἀνωκοδόμησε τὴν ἡμίπτωτον σοὰν τὴν καλουμένην τοῦ Κότυος, κατασκευάσας προσέτι ἐκτὸς τοῦ περιβόλου οἰκοδομήν ἐν ἣ ἐπετρέπετο καὶ νὰ θνήσκωσιν ἄνθρωποι καὶ νὰ τίκτωσι γυναῖκες· ἔκτισε δὲ καὶ ἄλλα καὶ κατασκεύασε καὶ δεξαμενὴν ὁ Ἀντωνῖνος περὶ τὸν ναὸν τοῦ Μαλεάτου Ἀπόλλωνος ἐπὶ τοῦ Κυνορτίου ὄρους. Ὑπεράνω τοῦ ἄλλου τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦσαν δύο ὄρη, τὸ Τίτθειον καὶ τὸ Κυνόρτιον (1). Ἡ λατρεία τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐξετάθη μεγάλως καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος· τὰ ἐπιφανέστερα Ἀσκληπιεῖα κατάγονται ἐξ Ἐπιδαύρου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον ὅτι ἐμύησαν τὸν Ἀσκληπιὸν εἰς τὰ μυστήρια αὐτῶν καὶ ὠνόμασαν τὴν ἡμέραν τῆς μυσήσεως Ἐπιδαῦρια καὶ ἔκτοτε ἀπεθεώθη ὁ Ἀσκληπιός. — Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρισταίχμου Ἀρχίας πάσχων σπάσμα ὃ ἔπαθε θηρεύων περὶ τὸν Πίδασον καὶ θεραπευθεὶς εἰς Ἐπίδαυρον, ἔφερεν εἰς Πέργαμον τὴν λατρείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἣ ἐκείθεν μετέβη εἰς Σμύρνην ἔνθα οἱ Σμυρναῖοι ἀνήγειραν Ἀσκληπιεῖον παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἐν Βαλανάγραις τῆς Κυρηναϊκῆς ἐλάτρευον

(1) Πανσ. Κορ. κ. 27.

τὸν Ἀσκληπιὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀσκληπιοῦ ἱατροῦ καὶ ἔθουον αὐτῷ αἶγας· ἀπὸ δὲ τῆς Κυρηναικῆς μετέβη ἡ λατρεία εἰς Λεβήνην τῆς Κρήτης. Ἀναφέρει δὲ καὶ ὁ Ὀμηρος περὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὡς περὶ θεοῦ, πατὴρ δὲ ἀνθρώπου, τοῦ Μαχάονος —

Ταλθύβι', ὅττι τάχιστα Μαχάονα δεῦρο κάλεσσον,
Φῶτ' Ἀσκληπιοῦ υἱόν, ... (1)

Πάντες οἱ ὄφεις ἦσαν ἱεροὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ πρὸ πάντων ὅσοι κλίνοντες πρὸς τὸ ξανθότερον ἦσαν ἡμεροὶ καὶ ἐγεννῶντο μόνον ἐν τῇ γῇ τῆς Ἐπιδαυρίας (2). Οὐ πόρρω δὲ τῆς πόλεως Ἐπιδάουρου ἦν τὸ μνῆμα τῆς Μελίσσης, γυναικὸς Περιάνδρου τοῦ Κυφέλου καὶ ἕτερον τοῦ πατρός τῆς Μελίσσης Προκλέους, ὃς ἐβασίλευσεν εἰς Ἐπιδαυρίαν, ὡς καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Περιάνδρος εἰς Κορινθίαν (3). ὥστε καθίσταται δῆλον ὅτι ἡ Ἐπιδαυρία ἀπετέλει μικρὸν ἰδιαίτερον κράτος καὶ εἶχεν ἰδίους βασιλεῖς, ἕως ὅτου διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων γενομένης διαιρέσεως συνηνώθη τῇ Ἀργολίδι. — Κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον οἱ Ἐπιδάυριοι παρέσχον 800 ὀπλίτας καὶ 10 πλοῖα εἰς τὸν κοινὸν στόλον (4). — Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον φαίνεται πάντοτε ἡ Ἐπιδαυρία ἀντίπαλος τῶν Ἀργείων καὶ σύμμαχος τῶν Σπαρτιατῶν· πολλάκις ἐπάσχισαν οἱ Ἀργεῖοι νὰ κυριεύσωσι τὴν Ἐπιδάουρον, ἀλλ' οὐδέποτε ἐδυνήθησαν (5)· καὶ οὐδὲ εἰς τὸ μετέπειτα ὑπετάγησαν ποτὲ οἱ Ἐπιδάυριοι τοῖς Ἀργείοις.

* Ἐπιδαυρία. Ἡ θέσις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὀνομάζεται καὶ σήμερον Ἱερόν· σώζονται λείψανα τῶν ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ περιχομένων, ὡς τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ σταδίου· τὸ

(1) Ὁμ. ἱλ. Δ, ε. 193. — Πaus. Κορ. κ. 26. (2) Πaus. Κορ. κ. 28.

(3) Αὐτ. (4) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 44—β. 9, κ. 28. (5) Θουκυδ. β, 5, κ. 58 κξ.

θέατρον ὅπερ, ὡς ἐκ τῆς φήμης τοῦ κτίσαντος, θεωρεῖται ὡς ἐν τῶν περιεργότερων λειψάνων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαϊότητος, εἶχε διάμετρον 370 ὡς ἐγγιστα ποδῶν καὶ ἦν χωρητικὸν 12,000 θεατῶν· τριάκοντα τρεῖς σειραὶ ἐδρῶν φαίνονται εἰσέτι ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους εἰς κατωτέραν διαίρεσιν, χωριζομένην διὰ διαζώματος ἀπ' ἄλλης ἀνωτέρας συγκειμένης ἐξ εἴκοσι σειρῶν (1). ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦν τὸ ἄλσος εἶναι ὅλως σχεδὸν ἄδενδρος· πρὸς τὰς πηγὰς ρύακος τινὸς φαίνονται ἐρείπια λουτροῦ ἀρχαίου καὶ ἄνωθεν αὐτῶν ἐπὶ ῥάχews λόφου τὸ θέατρον· κατὰ δεξιὰν τῆς εἰσόδου τοῦ περιδόλου πῶζονται λείψανα τοῦ σταδίου, ὅπερ εἶχε 15 σειρὰς ἐδρῶν· κατὰ δὲ τὴν εἰσοδὸν Ῥωμαϊκὸν ἐρείπιον καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ λουτροῦ μεγαλοπρεπῆς δεξαμενὴ (2)· ἡ Ἐπιδαυρία ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ἀργολίδος.

Ο Ρ Η.

ΚΥΝΟΡΤΙΟΝ· ὑπερέκειτο τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἄλσους τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἔκειτο πλησίον ἄλλου ὄρους Τίτθειον καλουμένου. Ἐπὶ τοῦ Κυνορτίου ἦν ναὸς Ἀπολλωνος Μαλεάτου· καὶ ὁ μὲν ναὸς οὗτος ἦν ἀρχαία οἰκοδομή, ὅσα δὲ ἦσαν περὶ αὐτὸν, ὡς καὶ ἡ δεξαμενὴ ἐν ᾗ συνελέγοντο τὰ ὄμβρια ὕδατα, κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου, Ῥωμαίου συγκλητικοῦ, πρὸς χάριν τῶν Ἐπιδαυρίων (3).

ΤΙΤΘΕΙΟΝ· πλησίον αὐτοῦ ἦν καὶ ἕτερον ὄρος, τὸ Κυνόρτιον· ἀμφοτέρω δὲ ὑψοῦντο ὑπεράνω τοῦ ἄλσους τοῦ Ἀσκληπιοῦ (4). — Ἡ θυγάτηρ τοῦ Φλεγύου Κορωνίς τεκοῦσα τὸν Ἀσκληπιὸν ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἐνόμιζον, ἐξέθεσεν

(1) Δήλ., Τ. 2, κ. 21, σ. 424. (2) Γκέλλ. (3) Πaus. Κορ. κ. 27.

(4) Πaus. αὐτ.

αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους Τιτθείου ὃ τότε ἐκαλεῖτο Μύρτιον· ἐθήλαζε δὲ τὸ βρέφος μία τῶν περὶ τὸ ὄρος αἰγῶν καὶ ἐφύλαττεν αὐτὸ ὁ κύων ὁ φρουρὸς τοῦ αἰπολίου· ὁ δὲ αἰπόλος Ἀρεσθάνος παρατηρήσας ὅτι ἔλειπε μία τῶν αἰγῶν καὶ ἐν ταύτῃ καὶ ὁ κύων, καὶ ἐπιζητήσας πανταχοῦ, εὗρηκε τὸ παιδίον καὶ ἐπεθύμησε νὰ τὸ ἀναλάβῃ· ἀλλ' ἄμα πλησιάσας, εἶδεν ἄστραπὴν ἐκλάμψασαν ἀπὸ τοῦ παιδίου, καὶ νομίσας ὅτι εἶναι θεῖόν τι, ὥς καὶ ἦν, ἀπετράπη· ἔκτοτε διεφημίσθη πανταχοῦ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ὅτι τὸ παιδίον οὐ μόνον ἐθεράπευε πᾶσαν νόσον, ἀλλ' ἀνίστα προσέτι καὶ τοὺς τεθνεῶτας (1).

* Βαλανιδιά· ἔχει ὕψος 858 μέτρων γαλλ.

ἌΡΑΧΝΑΪΟΝ, ὑψοῦται ὑπεράνω τῆς Λήσσης· ἀρχαιότερον πρὶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰνάχου ἐκαλεῖτο Σαπυσελάτων· ἦσαν ἐπ' αὐτοῦ βωμοὶ Διὸς καὶ Ἡρας ἐφ' ὧν ἔθυσον ὀσάκις ἔχρηζον βροχῆς (2).

* Σοφικόν· τὸ ὕψος αὐτοῦ 1199 μέτρ. γαλλ. κατὰ τὴν νεωτάτην καταμέτρησιν.

ΚΟΡΥΦΑΪΟΝ, ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀσιναιῆς χώρας, κατὰ τὴν εἰς τοῦτο τὸ ὄρος ἄνοδον ἦν καθ' ὁδὸν ἐλαία στρεπτή ἦν ὁ Ἡρακλῆς διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ περιήγαγεν εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα, ἵνα χρησιμεύσῃ ἴσως ὥς ὄριον μεταξὺ Ἐπιδαυρίων καὶ Ἀσιναιῶν. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου ἦν ναὸς Κορυφαίας Ἀρτέμιδος οὐ ἐμνήσθη ἐν ἄσματι καὶ ἡ Τελέσειλλα· κατὰ δὲ τὴν κατωφέρειαν τοῦ ὄρους τὴν πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἐπιδαυρίων ἦν τόπος ἔχων ἀγριελαίας καὶ καλούμενος Ἰρνήθιον, διότι ἦν τεθαμμένη ἐν αὐτῷ ἡ γυνὴ τοῦ Δηϊφόντου Ἰρνήθῳ (3).

(1) Πaus. Κορ. κ. 26. (2) Αὐτ. κ. 25. (3) Αὐτ. κ. 28.

Α Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ΣΠΕΪΡΑΙΟΝ, ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἐπιδαυρίας καὶ τῆς Κορινθίας ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Πλινίου (1). Ὁ λιμὴν τῆς Κορινθίας Πειραιὶς (2) ὀλίγον ἀπεῖχε τοῦ Σπειραίου.

* Κοιν. Κάβο Φράγκο.

ΠΟΛΕΙΣ, ΚΑΙ ΚΩΜΑΙ.

ἘΠΙΔΑΥΡΟΣ, πόλις πρωτεύουσα, παραθαλάσσιος κειμένη ἐν μυχῷ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ βλέπουσα πρὸς ἀνατολὰς ἀπέναντι τῆς Αἰγίνης· εἶχε περίπλουν 15 σταδίων καὶ περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων μέχρι πρὸς τὴν θάλασσαν, ὥστε κατεσκευάσθη ὄχυρά πανταχόθεν ἐκ φύσεως (3). Ἐκαλεῖτο πρότερον Μειλισσία καὶ Αἶμουρα, εἴτα ἐκλήθη Ἐπίκαρος, διότι, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, κατέσχον αὐτὴν Κᾶρες ὡς καὶ τὴν Ἑρμιόνην· μετὰ δὲ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν συνώκησαν τοῖς Καρσίν Ἴωνες οἱ ἀκολουθήσαντες τοῖς Ἡρακλείδαις εἰς Ἄργος ἐκ τῆς Ἀττικῆς Τετραπόλεως· καὶ τέλος μετωνομάσθη Ἐπίδαυρος ἀπὸ Ἐπιδάουρου (4)· ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν πόλιν ταύτην ἐν τῷ καταλόγῳ Ἐπίδαυρον ἀρσενικῶς ἐπωνομάζων αὐτὴν ἀμπελοφόρον =

Τροιζῆν', Ἠϊόνας τε καὶ ἀμπελόεντ' Ἐπίδαυρον (5).

Ἡ Ἐπίδαυρος ἐγένετο ἐπίσημος διὰ τὴν φήμην τοῦ γεννηθέντος ἐν Ἐπιδαυρίᾳ Ἀσκληπιοῦ (6). Ἐκτὸς τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν ἐντὸς τῆς πόλεως τέμενος αὐτοῦ καὶ ἄγαλμα ἐκ λίθου Παρίου αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς αὐταῦ

(1) Πλίν. β. 4. κ. 5. (2) Στράβ. β. 10. σ. 485. (3) Αὐτ. β. 8. σ. 374.

(4) Στράβ. αὐτ.—Εὐστάθ. εἰς ἰλ. Β. ζ. 561.—ἶδε Ἐπιδαυρία.

(5) Ὁμ. ἰλ. Β. ζ. 561. (6) ἶδ. Ἐπιδαυρία.

Ἡπιόνης ἐν ὑπαίθρῳ, καὶ ναὸς Διονύσου καὶ ἄλσος Ἀρτέμιδος καὶ ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἕτερος Ἡρας ἐπὶ ἄκρας ἀνεχούσης εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὸν λιμένα καὶ ξάρονον Ἀθηῶς εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐπονομαζομένης Κισαίας (1). ἔξωθεν δὲ τῆς πόλεως πρὸς τὸ Κορυφαῖον ὄρος ἦν τὸ Ἰρνήθιον (2).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐπιδάουρου κεῖται τανῦν χωρίον ὀνομαζόμενον ὡσαύτως Ἐπίδαυρος, πρὸς τὰς ὄχθας καλοῦ καὶ ἀσφαλοῦς λιμενίσκου σχηματιζομένου ἐκ μικρᾶς χερσονήσου προβαινούσης κατὰ τὸ νότιον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀποτελούσης δύο ὀρμητήρια ἐκατέρωθεν· τὸ χωρίον σύγκειται ἐκ 30 οἰκων ταπεινῶν, μιᾶς ἐκκλησίας νεοκτίστου ἐπὶ ὕψους, ἐνὸς δασμοτελωνείου, ὀλίγων μικρῶν ἐργαστηρίων καὶ ἐνὸς ξενοδοχείου ἢ μᾶλλον οἶνοπωλείου· πλησίον τοῦ χωρίου ἐκτείνονται ἀμπελῶνες πρὸς τὸ παραθαλάσσιον καὶ κῆποι φέροντες διάφορα λαχανικά· ὁ δὲ ἀήρ εἶναι νοσώδης καὶ τὸ ὕδωρ κακίστης ποιότητος· ἀπέχει τοῦ χωρίου Λιγυρίου (Λήσσης) 3 ὥρ. Α. καὶ τοῦ τανῦν λεγομένου Ἱεροῦ (ἐρεπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ) 2 ὥρ. 14 λ. Β. Α. τῆς δὲ Ναυπλίας 8 ὥρ. Β. Α. — Τῆς πόλεως Ἐπιδάουρου ὀλιγώτατα ἵχνη φαίνονται. Πλησίον τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ Ναυπλίας εἰς Ἐπίδαυρον ὑπάρχει ἀνδριᾶς ἀκέφαλος, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους πολλοὶ τάφοι ἀρχαῖοι ἐσκαμμένοι ἐντὸς τοῦ βράχου. — Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἐπιδάурῳ συνεκροτήθη ἡ πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις ἧς πρόεδρος ἦν ὁ Α. Μαυροκορδάτος, ἀντιπρόεδρος ὁ Θάνος Κανακάρης, καὶ ἀρχιγραμματεὺς ὁ Θ. Νέγρης. Εἰς Ἐπίδαυρον ὑπάρχει σταθμὸς τελωνειακὸς καὶ εἰρηνοδικεῖον.

(1) Πaus. Κορ. κ. 29. (2) Ἰδ. Ἰρνήθιον ὄρος.

ΛΗΣΣΑ, κόμη ἐπὶ τῶν μεθορίων τῶν μεταξὺ Ἐπιδαυρίας καὶ Ἀργολίδος κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ἀραχναίου· ἐν Λήσση ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ ξόανον αὐτῆς κατ' οὐδὲν διαφέρον τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἀργους Λαρίσση (1). Οὐ πόρρω τῆς Λήσσης πρὸς μεσημβρίαν ἦν ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ (2).

* Κατὰ τὴν θέσιν τῆς Λήσσης ὑπάρχει τανῦν χωρίον Λιγουριὸν καλούμενον, ἐπὶ ῥάχεως λόφου μεταξὺ τῶν ὁρέων Ἄρνας πρὸς τὸ βόρειον καὶ Μαυροβουνίων πρὸς τὸ νότιον καὶ συγκείμενον ἐξ 70 περίπου οἰκιῶν· τὸ Λιγουριὸν ἀπέχει τῆς Ναυπλίας 5 ὥρ. Α. κατὰ δεξιὰν τῆς πρὸς Ἐπίδαυρον ὁδοῦ, 3 ὥρ. τῆς Ἐπιδαύρου Δ. 2 1/2 τοῦ χωρίου Σουλυναρίου Α. Ν. καὶ 2 τοῦ χωρίου Ἀδαμίου Β. Δ. Εἰς Ἐπίδαυρον ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακὸς Α. τάξεως. Ἐρείπια τῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν σώζονται εἰσέτι· τὸ νῦν λεγόμενον Ἱερὸν ἔνθα ἦν ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπέχει τοῦ Λιγουρίου 46 λ. πρὸς μεσημβρίαν.

ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ καὶ ΑΙΓΙΝΗΣ.

ΠΙΤΤΟΝΗΣΟΣ, μικρὰ καὶ ἔρημος ἄντικρυ τῆς Ἐπιδαύρου, ἀπέχουσα, κατὰ τὸν Πλίνιον, 6 μίλ. Ῥωμ. τῆς παραλίας καὶ 17 μίλ. τῆς Αἰγίνης Δ. (1) κατακαλύπτεται ὑπὸ πιτύων, ὥς καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐμφαίνει.

* Ἀγκίστρι· ἡ μείζων τῶν μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Αἰγίνης νησίδων· κατοικεῖται καὶ ἔχει σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως.

ΚΕΚΡΥΦΑΛΛΟΣ ἢ ΚΕΚΡΥΦΑΛΕΙΑ, μικρὰ καὶ ἀκατοί-

(1) Πουσ. Κορ. κ. 25. (2) Ἰδ. Ἐπιδαυρία. (3) Πλίν. β. 4. κ. 12. §. 19.

κητος, κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Αἰγίνης καὶ τὸ βόρειον τῶν Μεθάνων ἀπέναντι τῆς Ἐπιδαύρου (1). — Πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐναυμάχησαν πρὸς τοὺς Πελοποννησίους παρὰ τὴν Κεκρυφάλειαν καὶ ἐνίκησαν (2).

* Κυρά.

ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΙΓΙΝΗΣ καὶ ΣΠΕΙΡΑΙΟΥ ΑΚΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΛΙΝΙΟΝ (3).

ΚΡΑΥΓΙΑΙ ΔΥΟ.

ΚΑΙΚΙΑΙ ΔΥΟ.

ἘΛΑΙΟΥΣΑ.

ΣΕΛΑΧΟΥΣΑ.

ΔΕΝΔΡΟΣ.

ἌΣΠΙΣ.

ΚΕΓΧΡΕΪΣ.

---

(1) Πλίν. αὐτ. (2) Θουκυδ. β. 1. κ. 105. (3) Πλίν. αὐτ.

ΤΡΟΙΖΗΝΙΑ.

ΤΡΟΙΖΗΝΙΑ, ἐπαρχία ὀριζομένη κατὰ τὸ βόρειον, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ νότιον ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν ὑπὸ τῆς Ἐπιδαυρίας καὶ κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν ὑπὸ τῆς Ἑρμιονίδος διὰ σειρᾶς ὀρέων, καὶ περατουμένη κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Σκύλλαιον. Οἱ Τροιζήνιοι ἔκαυχοντο ὅτι ἦσαν οἱ ἀρχαιότεροι πάντων, λέγοντες ὅτι ὁ Ἰῆρος ὤκησε πρῶτος τὴν χώραν αὐτῶν, ἃν καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πausaniου τὸ ὄνομα Ἰῆρος εἶναι Αἰγυπτιακὸν καὶ οὐδαμῶς Ἑλληνικόν· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ Ἰῆρος οὗτος ἐβασίλευσε καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐκλήθη ὁ τόπος Ἰῆραϊα· μετὰ δὲ τὸν Ἰῆρον παρέλαβε τὴν ἀρχὴν Ἀλθηπος ὁ Ποσειδῶνος καὶ Ἀηΐδος τῆς Ἰῆρου, καὶ μετωνόμασε τὸν τόπον Ἀλθηπίαν· ἐπὶ τοῦτου βασιλεύοντος ἐμυθολόγησαν ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν ἠμφισβήτησαν περὶ τῆς χώρας, ὁ δὲ Ζεὺς δικάσας ἀπεφάσισε νὰ ἔχωσιν αὐτὴν ἐν κοινῷ ἀμφοτέρω καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι ἐτίμων ἐπίσης τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὸν Ποσειδῶνα, ἐπονομάζοντες τὴν μὲν Ἀθηνᾶν Πολιάδα καὶ Σθενιάδα, τὸν δὲ Ποσειδῶνα Βασιλέα· καὶ τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν νόμισμα εἶχεν ἐπίσημα τρίαιναν καὶ πρόσωπον Ἀθηνᾶς· μετὰ δὲ τὸν Ἀλθηπον ἐβασίλευσεν ὁ Σάρων ἀφ' οὗ ὠνομάσθη ὁ Σαρωνικὸς κόλπος ὁ καὶ Σαρωνὶς λίμνη λεγόμενος (1).

(1) Ἰδ. Σαρωνικὸς κόλπ.

οἱ δὲ ὕστερον βασιλεύσαντες δὲν ἦσαν γνωστοὶ ἄχρι τοῦ Ἰπέρητος καὶ τοῦ Ἄνθα· ἦσαν δὲ οὗτοι, ὡς ἐλέγετο, υἱοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀλκυόνης τῆς Ἄτλαντος, καὶ συνώκισαν ἐν τῇ χώρᾳ δύο πόλεις, Ἰπέρειαν καὶ Ἀνθειαν. Ἀέτιος δὲ ὁ τοῦ Ἄνθα παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ θεοῦ, ὠνόμασε τὴν μίαν τῶν δύο εἰρημένων πόλεων (τὴν Ἀνθειαν) Ποσειδωνιάδα· ἐλθόντων δὲ τῶν υἱῶν τοῦ Πέλοπος Τροιζήνος καὶ Πιτθέως παρὰ τὸν Ἀέτιον, ἐγένοντο τρεῖς βασιλεῖς ἀντὶ ἐνός· ἴσχυον δὲ, ὡς φαίνεται, μᾶλλον οἱ υἱοὶ τοῦ Πέλοπος, διότι ἀποθανόντος τοῦ Τροιζήνος, ὁ Πιτθεὺς ἔκτισε νέαν πόλιν, συναγαγὼν ἐν αὐτῇ τοὺς μετοίκους τῆς Ἰπερείας καὶ τῆς Ἀνθείας καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Τροιζήνα ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ (1). Μετὰ παρέλευσιν δὲ πολλῶν ἐτῶν οἱ ἀπόγονοι Ἀετίου τοῦ Ἄνθου ἤγαγον ἀποικίαν ἐκ Τροιζηνίας εἰς τὴν Ἐλάσσονα Ἀσίαν καὶ συνώκισαν τὴν Ἀλικαρνασσὸν ἐν τῇ Καρίᾳ (2) καὶ τὴν Μύνδον. Ἀνάφλυστος δὲ καὶ Σφῆττος οἱ Τροιζήνος μετόκησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ ἐπώνυμοι δῆμοι ὠνομάσθησαν ἀπὸ τούτων· μετὰ δὲ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν οἱ Τροιζήνιοι ἐδέξαντο συνοίκους ἐκ τῶν Δωριέων τῶν ἐξ Ἀργους, ὄντες καὶ ἔτι πρότερον ὑπήκοοι τῶν Ἀργείων, ὡς καὶ ὁ Ὀμηρος μαρτυρεῖ λέγων ἐν τῷ καταλόγῳ ὅτι ἦλθον εἰς τὸ Ἴλιον ὑπὸ τὸν Διομήδην (3) ὃς μετὰ Εὐρύαλου τοῦ Μακιστέως ἐπετρόπευε Κυάνιππον τὸν Αἰγιαλέως καὶ ἠγεῖτο τῶν Ἀργείων εἰς Τροίαν (4). — Κατὰ τὰ Μηδικά, ὁπότε μετὰ τὴν φθορὰν τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν Σπαρτιατῶν ἐν Θερμοπύλαις οἱ Πέρσαι ἡτοιμάζοντο νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, πολλοὶ ἐκ πολλῶν τόπων τῆς Πελοποννήσου

(1) Ἰδ. Τροιζήν. (2) Ἡροδοτ. β. 7. κ. 99.—Παυσ. Κορ. κ. 30.

(3) Ὁμ. Ἰλ. Β. ε. 561.—563. (4) Παυσ. Κορ. κ. 30.

δραμόντες εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνευούσης Ἑλλάδος, κατέσχον τὸν Ἰσθμὸν καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Τροιζήνιοι (1). — Ἐν τῇ πρὸς τὸν Μαρδόνιον κατὰ τὰς Πλαταιὰς μάχῃ ἔπεμψαν οἱ Τροιζήνιοι χιλίους ὀπλίτας (2). — Κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος παρέσχον πέντε πλοῖα (3). — Κατὰ τὸν μεταξὺ Κερκυραίων καὶ Κορινθίων πόλεμον ἔπεμψαν τοῖς Κορινθίοις δύο πλοῖα (4). — Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐφθειραν τὴν γῆν τῶν Τροιζηνίων οἱ συνεμάχησαν τοῖς Λακεδαιμονίοις (5). — Ὅτε δὲ ὁ Ἄρατος ἡλευθέρωσε τὴν Κόρινθον ἀπὸ τῆς κυριότητος τοῦ βασιλέως Ἀντιγόνου καὶ τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς, οἱ Τροιζήνιοι ὥς καὶ οἱ Ἐπιδαύριοι προσεχώρησαν εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον (6). — Ἐν Τροιζηνίᾳ ἦν ναὸς Ἰσίδος καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ἄλλος Ἀφροδίτης Ἀσκραιᾶς καὶ τὸν μὲν ναὸν τῆς Ἰσίδος ἰδρυσαν οἱ Ἀλικαρνασσεῖς ἵνα τιμῇσιν τὴν Τροιζῆνα ὡς μητρόπολιν, τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτῆς ἀνέθεσεν ὁ δῆμος τῶν Τροιζηνίων· κατὰ δὲ τὴν διὰ τῶν ὁρέων πρὸς τὴν Ἐρμιόνην ὁδὸν ἦν ἡ πηγὴ τοῦ Ὑλυκοῦ ποταμοῦ, καὶ πέτρα πρότερον καλουμένη Βωμὸς Σθενίου Διός· ἀφ' οὗτου δὲ ὁ Θησεὺς ἐφείλετο τὰ ὑπ' αὐτὴν κρυπτόμενα, δηλαδὴ τὰς κρηπίδας καὶ τὸ ξίφος τοῦ Αἰγέως, μεταβαλοῦσα τὸ ὄνομα, μετωνομάσθη πέτρα Θησεῶς· πλησίον δὲ τῆς πέτρας ἦν ναὸς Ἀφροδίτης Νύμφας ὃν ἔκτισεν ὁ Θησεὺς, ὅτε ἔσχε γυναῖκα τὴν Ἑλένην· ἦν δὲ ἐκτὸς τοῦ τείχους καὶ ναὸς Ποσειδῶνος Φυταλμίου κτισθεὶς ὁπότεν ὁ Ποσειδῶν ὀργισθεὶς ποτὲ, ὡς ἔλεγον, ἔπεμψεν ἄλμην ἥτις καθικνουμένη εἰς τὰ σπέρματα καὶ τὰς ρίζας τῶν φυτῶν, καθίστα τὴν γῆν ἄκαρ-

(1) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 72. (2) Ἡρόδοτ. β. 9. κ. 28. (3) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 43. (4) Θουκυδ. β. 1. κ. 27. (5) Θουκυδ. β. 2. κ. 56.

(6) Παυσ. Κορ. κ. 8.

πον, ἕως οὗ καμφθεὶς ὑπὸ θυσιῶν καὶ προσευχῶν, ἔπαυσε τοῦ νὰ πέμπῃ τὴν ἄλμην· ὑπεράνω δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἦν ναὸς Δῆμητρος Θεσμοφόρου ἰδρυθεὶς, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Ἀλθήπου, κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς τῇ Κελενδέρει καλούμενον καθοδὸν ἦν τόπος Γενέθλιον λεγόμενος ἔνθα ἔλεγον ὅτι ἐτέχθη ὁ Θησεύς, καὶ πρὸ αὐτοῦ ναὸς Ἀρεως ἔνθα ὁ Θησεύς ἐνίκησε τὰς Ἀμαζόνας· ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Ψιφαίαν θάλασσαν ἦν ἀγριελαία ὀνομαζομένη ῥάχος στρεπτός· καὶ ῥάχους μὲν ὠνόμαζον οἱ Τροϊζήνιοι πᾶν εἶδος ἀκάρπου ἐλαίας, στρεπτὸν δὲ ῥάχον ὠνόμασαν ταύτην, διότι αἱ ἡναίαι τοῦ Ἰππολύτου περιεπλάκησαν εἰς αὐτὴν καὶ οὕτως ἀνετράπη τὸ ἄρμα αὐτοῦ· οὐ πόρρω δὲ τούτου τοῦ τόπου ἦν ναὸς Σαρωνίας Ἀρτέμιδος ἣ ἦγον κατ' ἔτος ἑορτὴν Σαρώνια (1). — Αἱ νῆσοι Σφαιρία καὶ Καλαυρία ἦσαν τῶν Τροϊζηνίων (2). — Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Τροϊζηνίας ἦν ἰσθμὸς πρὸς τὸ βόρειον προβαίνων κατὰ πολὺ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ μικρὸν πόλισμα παραθαλάσσιον Μέθανα (3).

* Τροϊζηνία, μοῖρα τοῦ νομοῦ τῆς Ἀργολίδος.

Α Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ΣΚΥΛΛΑΙΟΝ ἢ ΣΚΥΛΛΑΪΟΝ, τὸ νοτ-ἀνατολικώτατον πάσης τῆς Πελοποννήσου· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Σκύλλης θυγατρὸς τοῦ Νίσου (4)· τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο ἀπέειχεν 80 στάδια τοῦ κατὰ τὰ ὅρια τῆς Ἑρμιονίδος ναοῦ τῆς Θερμησίας Δῆμητρος· μετὰξὺ τοῦ Σκυλλαίου καὶ τῆς Ἑρμιόνης ἦν ἀκρωτήριο Βουκέφαλα (5). Τὸ Σκύλλαιον κεῖται καταντικρὺ τοῦ Σουνίου τῆς Ἀττικῆς (6).

(1) Πaus. Κορ. κ. 32. (2) Αὐτ. κ. 33. (3) Αὐτ. κ. 34.

(4) Στράβ. β. 8. σ. 373.—Πaus. Κορ. κ. 34.—Ἰδ. Νισαία.

(5) Πaus. Κορ. κ. 34. (6) Σκύλαξ. Περίπλ. Ἑρμιόνης.

* Σκύλλαιον, κοινῶς Σκύλλον ἢ Σκύλλι.

ΒΟΥΚΕΦΑΛΑ, πρὸς τὸ δυτικὸν τοῦ Σκυλλαίου, καὶ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως Ἑρμιόνης· πρὸς δυσμὰς τῶν Βουκεφάλων ἦν ἄλλο ἀκρωτήριον Κωλυεργία· καὶ μεταξὺ τῶν δύο τρεῖς νησίδες ΑΛΙΟΪΣΑ, ΠΙΤΤΟΪΣΑ καὶ ΔΡΙΣΤΕΡΑ (1).

ΚΩΛΥΕΡΓΙΑ, πρὸς δυσμὰς τῶν Βουκεφάλων καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ κατὰ τὴν Ἑρμιονίδα Βουπόρθμου, μεταξὺ τῶν δύο νήσων Δριστερᾶς καὶ Τρικράνων (2).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΪΔΥΚΟΣ πρότερον ὀνομαζόμενος Ταύριος· εἶχε τὰς πηγὰς κατὰ τὴν διὰ τῶν ὀρέων ἐξ Ἐπιδαυρίας πρὸς Ἑρμιόνην ὁδόν (3).

ΧΡΥΣΟΡΡΟΑΣ, ῥύαξ ἀένναος καὶ μηδέποτε ξηραίνόμενος (4).

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΤΡΟΙΖΗΝ, πόλις πρωτεύουσα ὑπερκειμένη τῆς θαλάσσης ὅσον 15 στάδια καὶ, ὡς λέγει ὁ Στράβων, οὐχὶ ἄσημος· εἶχε λιμένα Πώγωνα καλούμενον καὶ πρὸ αὐτοῦ τὴν νῆσον Καλαυρίαν (5). — Πιτθεὺς ὁ Πέλοπος συνώκισε τὴν πόλιν ταύτην, συμπαραλαβὼν ἐν αὐτῇ τοὺς κατοίκους τῶν δύο προὔπαρχουσων πόλεων Ὑπερείας καὶ Ἀνθείας καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Τροίζην ἀπὸ τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ Τροίζηνος (6)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα οἱ υἱοὶ τοῦ Πέλοπος Τροίζην καὶ Πιτθεὺς ὀρμηθέντες ἐκ Πισάτιδος, ὁ μὲν Τροίζην

(1) Πaus. Κορ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 34. (3) Αὐτ. κ. 32.

(4) Αὐτ. κ. 31.—Ἰδε Τροίζηνια. (5) Στράβ. β. 8, σ. 373.

(6) Πaus. Κορ. κ. 30.

κτίσας κατέλιπε μετὰ θάνατον τὴν δμώνυμον αὐτῷ πόλιν, ὁ δὲ Πιτθεὺς ἐβασίλευσε διαδεξάμενος ἐκείνον (1). — Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Τροιζηνίων ἦν ναὸς καὶ ἀγάλματα Ἀρτέμιδος Σωτείρας· ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Θησεὺς ἰδρύσατο τὸν ναὸν καὶ ὠνόμασε καὶ τὴν Ἀρτεμιν Σώτειραν, ὅτε νικήσας Ἀστεριῶνα τὸν Μίνως ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Κρήτης. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἦσαν βωμοὶ θεῶν οἷ, ὡς ἔλεγον, ἦρχον ὑποκάτωθεν τῆς γῆς· ὀπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ ἦν μνημεῖον Πιτθέως καὶ ἐπ' αὐτοῦ τρεῖς θρόνοι ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐφ' ὧν ἔλεγον ὅτι καθήμενος ὁ Πιτθεὺς μετ' ἄλλων δύο ἀνδρῶν ἐδίδασκεν· ὀλίγον δὲ ἀπώτερον ἦν ναὸς Μουσῶν οἰκοδομηθεὶς, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡφαίστου Ἀρδάλου ὃς ἐνόμιζον ὅτι ἐφεῦρε τὸν αὐλόν, διὸ καὶ αἱ Μοῦσαι ἐκαλοῦντο ἀπ' αὐτοῦ Ἀρδαλίδαι. ἐνταῦθα ἔλεγον ὅτι ὁ Πιτθεὺς ἐδίδασκε τὴν ῥητορικὴν, καὶ ὁ Πausanias λέγει ὅτι ἀνέγνω βιβλίον, σύγγραμμα τοῦ Πιτθέως ἐκδοθὲν ὑπὸ τινος Ἐπιδαυρίου· οὐ πόρρω δὲ τοῦ Μουσείου ἦν βωμὸς ἀρχαῖος ἀνατεθεὶς καὶ οὗτος, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Ἀρδάλου· ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βωμοῦ ἔθουν ταῖς Μούσαις καὶ τῷ Ἰπνῳ, λέγοντες ὅτι ὁ Ἰπνος ἦν φίλος τῶν Μουσῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους θεούς. Πλησίον τοῦ θεάτρου ἦν ναὸς Λυκαίας Ἀρτέμιδος ἰδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰππολύτου, καὶ πρὸ τοῦ ναοῦ τούτου λίθος καλούμενος ἱερὸς ἐφ' οὗ ἐννέα ἄνδρες Τροιζηνιοὶ ἐκάθησαν ποτὲ τὸν Ὀρέστην ἐπὶ τῷ φόνῳ τῆς μητρός· οὐ μακρὰν δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Λυκαίας Ἀρτέμιδος ἦσαν βωμοὶ ὀλίγον ἀπέχοντες ἀπ' ἀλλήλων· ὁ πρῶτος Διονύσου τοῦ ἐπικληθέντος Σαώτου κατὰ τι μάντευμα· ὁ δεύτερος ὅστις ὠνομάζετο τῶν Θεμίδων ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Πιτθέως· ὁ δὲ τρίτος ἦν τοῦ Ἡλίου τοῦ ἐπιλεγομένου Ἐλευθερίου

(1) Στράβ. β. 8. σ. 374.

ἀνεγερθεῖς ὑπὸ τῶν Τροϊζηνίων, ὅτε ἐξέφυγον τὴν δουλείαν τοῦ Ξέρξου καὶ τῶν Περσῶν· ἦν δὲ καὶ ναὸς παλαιότατος πάντων τοῦ Θεαρίου Ἀπόλλωνος κατασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Πιθέως· τὸ δὲ ἐν αὐτῷ μεταγενέστερον ἄγαλμα ἦν ἀνάθημα Ἀυλίσκου καὶ τέχνη Ἑρμῶνος Τροϊζηνίου τοῦ κατασκευάσαντος καὶ τὰ ξόανα τῶν Διοσκούρων· ἔκειντο δὲ ἐν τινι στοᾷ τῆς ἀγορᾶς γυναῖκες μετὰ τῶν τέκνων αὐτῶν ἐκ μαρμάρου, ἐκείναι ἅς οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν ἔπεμψαν εἰς Τροϊζήνα πρὸς καταφύγιον· ἦσαν δὲ αἱ φηκόνες αὗται οὐχὶ πασῶν ἐκείνων τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ τῶν προεχουσῶν κατὰ τὸ ἀξίωμα. Πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν οἰκοδόμημα καλούμενον σκηνὴ Ὀρέστου ὃν ἐπειδὴ πρὶν καθαρθῇ ἐπὶ τῷ αἵματι τῆς μητρὸς οὐδεὶς ἐδέχετο εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καθίσαντες ἐνταῦθα, ἐκάθαιρον καὶ ἔτρεφον, ἕως οὗ ἀφήγνισαν αὐτόν· καὶ ὕστερον δὲ ἐτι οἱ ἀπόγονοι τῶν καθηράντων ἐδείκνυν ἐνταῦθα ἐν ῥηταῖς ἡμέραις· ἐπειδὴ δὲ τὰ καθάρσια κατωρύχθησαν οὐ πόρρῳ τῆς σκηνῆς, ἀνεφύη, ὡς ἔλεγον, δάφνη ἀπ' αὐτῶν ἦτις, ὡς λέγει ὁ Πausanias, ἐσώζετο καὶ ἐπ' αὐτοῦ πρὸ τῆς σκηνῆς ταύτης· ἔλεγον δὲ ὅτι ἐκάθην τὸν Ὀρέστην καὶ δι' ἄλλων καθαρσιῶν, καὶ δι' ὕδατος προσέτι τῆς Ἰππου κρήνης, διότι καὶ οἱ Τροϊζήνιοι εἶχον κρήνην ἵππου περὶ ἧς ἐλέγοντο τὰ αὐτὰ ὡς καὶ περὶ τῆς τῶν Βοιωτῶν, δηλαδὴ ὅτι ἀνέβλυσεν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς θιξέως τῆς ἐπλῆς τοῦ Πηγάσου, καὶ ὅτι ὁ Βελλεροφόντης ἦλθεν εἰς Τροϊζήνα, πρὸς αἵτησιν τῆς Αἰθρας παρὰ τοῦ Πιθέως, ἀλλὰ πρὶν τοῦ γάμου συνέβη νὰ ἐξορισθῇ αὐτὸς ἐκ τῆς Κορίνθου. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ἄγαλμα Ἑρμοῦ Πολυγίου· παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἐμυθολόγησαν ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἔθετο τὸ ῥόπαλον αὐτοῦ ὃ ἦν ἐξ ἀγριελαίας εὐρεθείσης παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, καὶ ὅτι τὸ ῥόπαλον τοῦτο ἐνερ-

ρίζωθη εἰς τὴν γῆν καὶ ἀνεβλάστησεν. Ἦν δὲ ἐν Τροίῳ ἡνι καὶ ναὸς Διὸς Σωτῆρος ἰδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε βασιλεύοντος Ἀετίου τοῦ Ἄνθου. Οἱ Τροίῳ ἡνιοχοὶ εἶχον καὶ ὕδωρ καλούμενον Χρυσορρόαν· ἔλεγον δὲ ὅτι κατὰ ἐννεαετῇ ποτὲ ἀνομβρίαν, ἐν ᾧ πάντα τὰ λοιπὰ ὕδατα ἐξηράνθησαν, μόνος ὁ Χρυσορρόας διέμενε ῥέων (1). Ἦν δὲ ἐν Τροίῳ ἡνι καὶ τέμενος ἐπιφανέστατον Ἰππολύτου τοῦ Θησέως καὶ ναὸς ἐν αὐτῷ καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον· καὶ ταῦτα μὲν πάντα ἦσαν ἔργα τοῦ Διομήδους ὃς πρῶτος ἔθευσε τῷ Ἰππολύτῳ· οἱ δὲ Τροίῳ ἡνιοχοὶ εἶχον ἱερεὰ ἱερωμένον καθ' ἅπαντα τὸν βίον εἰς τὸν Ἰππόλυτον ᾧ ἐτελοῦντο θυσίαι ἐπέτειοι· ἔπραττον δὲ καὶ ἄλλο τι τοιοῦτο· ἐκάστη παρθένος ἀπεκείρετο πρὸ τοῦ γάμου τὸν πλόκαμον καὶ ἄγουσα ἀφιέρου αὐτὸν εἰς τὸν ναόν· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ Ἰππόλυτος δὲν ἀπέθανε συρθεὶς ὑπὸ τῶν ἱππῶν, οὐδὲ τὸν τάφον αὐτοῦ ἐδείκνυν καὶ τοὶ εἰδότες, ἀλλὰ διετείνοντο ὅτι ὁ ἀστερισμὸς ὁ λεγόμενος ἡνίοχος ἦν ὁ Ἰππόλυτος, λαβὼν τὴν τιμὴν ταύτην παρὰ τῶν θεῶν· ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τούτου ἦν ναὸς τοῦ Ἐπιδατηρίου Ἀπόλλωνος, ὃν ἀνέθετο ὁ Διομήδης, ὅτε διέφυγε τὸν χειμῶνα τὸν ἐπισυμβάντα εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ Ἰλίου ἐπανερχομένους Ἑλλήνας· ἔλεγον δὲ ὅτι πρῶτος ὁ Διομήδης ἔθετο τὸν ἀγῶνα τῶν Πυθίων εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος· περὶ δὲ τῆς Δαμίας καὶ τῆς ΑὐξΗΣΙΑΣ ὥς ἐτίμων καὶ οἱ Τροίῳ ἡνιοχοὶ, ἔλεγον οὐχὶ τὰ αὐτὰ ὡς οἱ Ἐπιδαύριοι καὶ οἱ Αἰγηνῖται, ἀλλ' ὅτι ἦσαν παρθέναι ἐλθοῦσαι ἐκ Κρήτης, καὶ ὅτι ἐν τινι περιστάσει καθ' ἣν ἐστασίασαν γενικῶς πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει, ἐλιθοβολήθησαν καὶ αὐταὶ ὑπὸ τῶν ἀντιστασιαστῶν, καὶ ἦγον ἑορτὴν εἰς τιμὴν αὐτῶν καλουμένην Λιθοβολίαν· κατὰ δὲ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ περι-

(1) Πaus. Κορ. x. 31.

βόλου ἦν σάδιον καλούμενον Ἰππολύτου· καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ναὸς Ἀφροδίτης ἐπικληθείσης Κατασκοπίας, διότι αὐτόθεν ἡ ἐρῶσα Φαίδρα ἐθεώρει τὸν Ἰππόλυτον, ὅτε αὐτὸς ἐγυμνάζετο· ἐνταῦθα ἦν καὶ μυρσίνη ἔχουσα τὰ φύλλα τετρυπημένα ὑπὸ τῆς Φαίδρας, ἡ οὐδεμίαν εὐρίσκουσα ἀνακούφισιν εἰς τὸν ἔρωτα, διέφθειρε τὴν μυρσίνην, τρυπῶσα τὰ φύλλα· ἦν δὲ ἐκεῖ καὶ ὁ τάφος τῆς Φαίδρας ἀπέχων ὀλίγον τοῦ μνήματος τοῦ Ἰππολύτου, ὃ ἦν οὐ πόρρω τῆς μυρσίνης· ἦν δὲ καὶ ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου ὁπερ ὅμως οἱ Τροιζήνιοι ἔλεγον ὅτι ἦν οὐχὶ ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ, ἀλλ' εἰκὼν Ἰππολύτου· λέγει δὲ ὁ Πausanias ὅτι εἶδε καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰππολύτου καὶ ὅτι πρὸ αὐτῆς ἦν κρήνη καλουμένη Ἡράκλειος, διότι ὁ Ἡρακλῆς εὔρε τὸ ὕδωρ αὐτῆς, ὡς ἔλεγον οἱ Τροιζήνιοι. Ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει τῆς Τροιζῆνος ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Σθενιάδος ἧς τὸ ξόανον κατεσκεύασεν ὁ Αἰγινήτης Κάλλων, μαθητὴς Τεκταίου καὶ Ἀγγελίωνος τῶν κατασκευασάντων τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δήλῳ· κάτωθεν δὲ τούτου τοῦ τόπου ἦν ναὸς Πανὸς τοῦ ἐπικληθέντος Λυτηρίου, διότι ἔδειξε δι' ὀνειράτων εἰς τοὺς ἄρχοντας τῶν Τροιζηνίων καὶ μάλιστα εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν θεραπείαν τοῦ καταπιέσαντος αὐτοὺς λιμοῦ (1). — Ἡ Τροιζὴν ἦν ἱερὰ τοῦ Ποσειδῶνος ἀφ' οὗ καὶ Ποσειδωνία ἐλέγετο (2). — Κατὰ τὸν Στέφανον, ἡ Τροιζὴν κατὰ διαφόρους καιροὺς ὠνομάσθη Ἀφροδισιάς, Σαρωνία, Ποσειδωνιάς, Ἀπολλωνιάς καὶ Ἀνθανίς (3).

* Τροιζήν· Τὸ χωρίον Δαμαλᾶς κεῖται παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Τροιζῆνος ἐν πεδίῳ κατὰ τὰς πρὸς ἀνατολὰς ὑπώρειας

(1) Paus. Κορ. κ. 32 (2) Στράβ. β. 8, σ. 373. (3) Στέφ. Βυζ. Τροιζήν.

λόφου τραχέως καὶ πετρώδους πλησίον ῥύακος, πιθανῶς τοῦ Χρυσοῤῥόα· μεταξὺ τῶν ἀρχαίων πολλὰ τεμάχια κιόων καὶ ἄλλων, καὶ ἐπιγραφαὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς εὐρέθησαν (1).

ΚΕΛΕΝΔΕΡΙΣ, πόλισμα (ἴσως) παρὰ τὸν λιμένα Πώγωνα· ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἐν παρόδῳ (2).

* Ὁ Λήκιος νομίζει ὅτι τὸ προπαρατηρηθὲν ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ Τσάνδλερ Ἑλληνικὸν φρούριον κατὰ τὸ βόρειον τοῦ κόλπου τῆς Τροιζήνος εἶναι ἡ Κελένδερεις (3).

ἸΠΕΡΕΙΑ, πόλις ἀρχαία κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰπέρητος, ἐρημωθεῖσα δὲ μετ' ὀλίγον, διότι οἱ κάτοικοι αὐτῆς μετωκίσθησαν ὑπὸ τοῦ Πιτθέως εἰς Τροιζήνα, ὡς καὶ οἱ τῆς Ἀνθείας (4).

ἌΝΘΕΙΑ· πόλις ἀρχαία κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἄνθα, ἐρημωθεῖσα δὲ ὡς καὶ ἡ Ἰπέρεια (5).

ΜΕΘΑΝΑ, πόλισμα μικρὸν κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς παραλίαν, μεταξὺ Τροιζήνος καὶ Ἐπιδαύρου, ἐπὶ ἰσθμοῦ διήκοντος ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ συνδέοντος μικρὰν χερσόνησον μετὰ τῆς ἡπείρου. Ἐν Μεθάνοις ἦν ναὸς Ἰσίδος, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄγαλμα Ἑρμοῦ καὶ ἕτερον Ἡρακλέους· ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τοῦ πολίσματος ἦσαν θερμὰ λουτρά ὧν τὸ ὕδωρ ἐφάνη κατὰ πρῶτον βασιλεύοντος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου τοῦ Δημητρίου· ἐφάνη δὲ οὐχὶ ὕδωρ εὐθὺς, ἀλλ' ἀνέζεσε πῦρ πολὺ ἐκ τῆς γῆς (6)· σβεσθέντος δὲ τοῦ πυρὸς, ἔβρυσεν τὸ ὕδωρ ὃ ἦν θερμὸν καὶ λίαν ἀλμυρόν· ὕδωρ δὲ ψυχρὸν δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ πλησίον· ἡ δὲ παρακεκμένη θάλασσα περιεῖχε θηρία καὶ ἄλλα καὶ κύ-

(1) Δοδουέλλ Κλασσ. Περιήγ. β. 2, τ. 2.—Λήκ. τ. 2, κ. 21, σ. 446.

(2) Παυσ. Κορ. κ. 32. (3) Λήκ. τ. 2, κ. 21, σ. 449. (4) Ἰδὲ Τροιζηνία. (5) Ἰδὲ Ἰπέρεια καὶ Τροιζηνία. (6) Στράβ. β. 1. σ. 59.

νας παμπόλλους. Ἐν Μεθάνοις κατὰ τὴν βλάστησιν τῶν ἀμπέλων ἄνεμος λίψ ἐμπίπτων συνήθως ἐκ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ἐξήραινε τοὺς βλαστούς· οἱ δὲ κάτοικοι πρὸς θεραπείαν τούτου ἔτεμνον ἄλεκτρυόνα ὅλως λευκόν, καὶ δύο ἄνδρες φέροντες τὸ ἥμισυ ἕκαστος περιέτρεχον τὰς ἀμπέλους καὶ ἀφικόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὅθεν ὥρμήθησαν, κατῶρυσσον αὐτὸ ἐκεῖ. — Περὶ τὰ Μεθανα ἦσαν ἐννέα νησίδες καλούμεναι τοῦ Πέλοπος, καὶ εἰς μίαν αὐτῶν ἔλεγον ὅτι οὐδέποτε ἔβρεχεν (1). οὐδεὶς ἄλλος ἐκτὸς τοῦ Πausaniou ἀναφέρει τὰ νησίδια ταῦτα· ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἴσως τὰ τρία ὑπὸ τοῦ Πλινίου ἀναφερόμενα ἢ Πλατηΐς, ἢ Λασία καὶ ἢ Βαυκιδιάς (2). — Τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐτείχισαν τὸν ἰσθμὸν τῶν Μεθάνων καθ' ὃ ἔκειτο τὸ πόλισμα ὅπερ ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει Μεθώνην· καὶ καταστησάμενοι φρούριον, ἐλήστευον ἐκεῖθεν μετὰ ταῦτα τὴν Τροϊζηνίαν γῆν καὶ τὴν Ἀλιάδα καὶ τὴν Ἐπιδαυρίαν· ἀποπερατώνσαντες δὲ τὸν τειχισμόν, ἀπέπλευσαν εἰς τὰ ἴδια (3).

* Χωρίον Μεθανα καὶ ἤδη καλούμενον κεῖται παρὰ τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου πολισματος τῶν Μεθάνων· λείψανα τῶν παλαιῶν τειχῶν καὶ ἐρείπια πολλὰ τῆς ἀκροπόλεως εὐρέθησαν· τὰ Μεθανα ἔχουσιν ὕψος 741 μέτρ. γαλλ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἐν τοῖς περὶ τὰ Μεθανα ἐννέα νησιδίοις τοῖς ἀναφερομένοις ὑπὸ τοῦ Pausaniou περιλαμβάνονται, φαίνεται, καὶ τὰ μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Αἰγίνης κείμενα (4).

ΗΨΟΝΕΣ, κώμη ποτὲ κατὰ τὸ Σκύλλαιον ἀκρωτήριον· εἰ

---

(1) Πυσ. Κορ. κ. 34. (2) Πλίν. β. 4. κ. 12. §. 19. (3) Θουκυδ. β. 4. κ. 45. (4) Ἰδ. νησιδ. ἐν Ἐπιδαυρίᾳ.

Μυκηναῖοι ἐρημώσαντες τὴν κώμην ταύτην, κατέστησαν αὐτὴν ναύσταθμον· ὕστερον δὲ οὐδὲ ναύσταθμος ἦν, ἀλλ' ἐξηφανίσθη ὀλοτελῶς (1).

Λ Ι Μ Ε Ν Ε Σ.

ΠΩΓΩΝ, λιμὴν ἀπέχων 15 στάδια τῆς πόλεως Τροιζήνος· πρὸ τοῦ Πώγωνος ἔκειτο ἡ νῆσος Καλαυρία (2)· ὁ Πώγων ἦν, ὡς φαίνεται, ἱκανῶς εὐρύχωρος, διότι τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων τὰ ναυμαχήσαντα εἰς Ἀρτεμίσιον πρὶν κατὰ παράκλησιν τῶν Ἀθηναίων κατέλθωσιν εἰς Σαλαμίνα, συνελέχθησαν εἰς Πώγωνα (3). Παρὰ τὸν λιμένα τοῦτον πρὸς τὸ βόρειον ὑπῆρχεν ἡ Κελένδερικ (4).

---

(1) Στράβ. β. 8. σ. 373. (2) Αὐτ. (3) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 40. 42.

(4) Πανσ. Κορ. κ. 32.

ΕΡΜΙΟΝΙΣ.

ΕΡΜΙΟΝΙΣ, ἐπαρχία ὀριζομένη κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἐπιδαυρίας καὶ τῆς Τροιζηνίας, καὶὰ δὲ τὰ λοιπὰ μέρη ὑπὸ τῆς θαλάσσης· ἡ καθ' ἑκάτερα τοῦ ἀκρωτηρίου Στρουθουῖντος παραλία τῆς Ἑρμιονίδος ἐκαλεῖτο ἈΛΙΑΙ καὶ οἱ κάτοικοι Ἀλιεῖς καὶ ὄνομα καὶ πρᾶγμα, διότι ἦσαν ἄνδρες θηλαττουργοί, ὡς λέγει αὐτοὺς ὁ Στράβων. Ὅτε οἱ Ἀργεῖοι ἐρήμωσαν πολλὰς πόλεις ἀπειθοῦσας ἐν αἷς καὶ τὴν Ἑρμιόνην, οἱ Ἑρμιονεῖς μετῴκησθησαν εἰς τὰς Ἀλιάς (1). Ὁ Σκύλαξ ἀναφέρει Ἀλίαν πόλιν καὶ λιμένα λαβόντα ὡσαύτως τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς ἀλιευτικῆς· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ χώρα αὕτη ὑπέκειτο ἀρχαιότερον τῇ Τίρυνθι, διότι ὁ Στέφανος λέγει ὡς ἐκ τοῦ Εὐφόρου ὅτι οἱ Ἀλιεῖς ἦσαν Τιρύνθιοι οὗ ἐκβλήθεντες καὶ ἐρωτήσαντες τὸν χρησμὸν, ἔλαβον ἀπάντησιν ὅτι γινόμενοι μόνον ἀλιεῖς, ἐδύναντο νὰ ἀπέλθωσιν ὅπου ἐβούλοντο· ἴσως δὲ μετέβησαν ἔπειτα εἰς Λακωνίαν καὶ ἐκεῖ ἠφρανίσθησαν ὅλως τὰ ἔχνη αὐτῶν, διότι ὁ Στέφανος ἀναφέρει τοὺς Ἀλιεῖς οὐ μόνον ὡς κατοίκους πόλεως, ἀλλ' ὡς πόλιν τῆς Λακωνίας (2). Ὅπως δὲ καὶ ἂν ᾖ, ἡ ἀρχαία ὀνομασία διέμεινε περὶ τὴν Ἑρμιόνην, καὶ ἐσώζετο προσέτι καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ (3).

(1) Στράβ. β. 8, σ. 373. (2) Στέφ. Βλ. Ἀλιεῖς. (3) Οὐρουδ. β. 1, κ. 105.

ΟΡΗ.

ΠΡΩΝ, ὑψοῦται πρὸς τὴν θάλασσαν· κατὰ δὲ τὰς ὑπω-
 ρείας καὶ τὴν ῥάχιν αὐτοῦ ἦν ὠκοδομημένη ἡ νεωτέρα Ἑρ-
 μιόνη (1). Μεταξὺ τοῦ Πρῶνος καὶ τοῦ κατὰ τὸ νότιον
 αὐτοῦ Κοκκυγίου ἡ Θόρνακος διέβαιναν ἡ πρὸς τὴν Ἀλικήν
 ὁδός. Ἐπὶ τοῦ Πρῶνος ἦν ναὸς Δῆμητρος πολλοτάτου λόγου
 ἄξιος· ὁ ναὸς οὗτος, κατὰ τοὺς Ἑρμιονεῖς, ἐκτίσθη ὑπὸ
 Κλυμένου τοῦ Φορωνέως καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κλυμένου
 Χθονίας· κατὰ δὲ τοὺς Ἀργεῖους, ὅτε ἡ Δημήτηρ ἦλθεν εἰς
 Ἀργολίδα, ὁ μὲν Ἀθήρας καὶ ὁ Μύσιος ἐφιλοξένησαν αὐτήν,
 ὁ δὲ Κολώντας οὔτε ἐν τῷ οἴκῳ ἐδέξατο τὴν θεάν, οὔτε
 κατ' ἄλλον τρόπον ἐτίμησεν αὐτήν· ἔπραξε δὲ ταῦτα ἅπ' ἑ-
 ναντίας τῆς γνώμης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Χθονίας· ὅθεν ὁ
 μὲν Κολώντας κατεκαύθη μετὰ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἡ δὲ Χθο-
 νία ἀχθεῖσα ὑπὸ τῆς Δῆμητρος εἰς Ἑρμιόνην, ἔκτισε τὸν
 ναὸν, ἐξ οὗ καὶ ἡ θεὰ ἐκαλεῖτο Χθονία, καὶ ἑορτὴ Χθονία
 ἦγετο κατ' ἔτος ἐν ὥρᾳ θέρους· πρὸ δὲ τοῦ ναοῦ ἴσταντο
 ὀλίγαι εἰκόνες τῶν κατὰ καιροὺς ἱερείων τῆς θεᾶς, καὶ
 ἀγάλματα Ἀθηνᾶς καὶ Δῆμητρος. Ἀπαντικρὺ τοῦ ναοῦ τῆς
 Χθονίας ἦν ναὸς Κλυμένου καὶ παρ' αὐτὸν ἄλλος Ἄρεως καὶ
 κατὰ δεξιάν τοῦ ναοῦ τῆς Χθονίας ἦν στοὰ Ἠχοῦς ἐπανα-
 λαμβάνουσα τρεῖς τὰς λέξεις· ὀπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Χθο-
 νίας ἦσαν τρεῖς τόποι ὧν ὁ μὲν ἐκαλεῖτο τοῦ Κλυμένου, ὁ
 δὲ τοῦ Πλούτωνος, ὁ δὲ Λίμνη Ἀχερουσία· ἦσαν δὲ οἱ τόποι
 οὗτοι περικεκλεισμένοι ἐντὸς θριγγῶν λίθων· παρὰ δὲ τὸν τοῦ
 Κλυμένου ἦν καὶ χάσμη δι' οὗ, ὡς ἔλεγον οἱ Ἑρμιονεῖς, ὁ
 Ἡρακλῆς ἀνήγαγεν ἀπὸ τοῦ ἄδου τὸν κύνα (2). Ἐπὶ τῆς
 κορυφῆς τοῦ Πρῶνος ἦν ναὸς Ἡρας (3).

(1) Πaus. Κορ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 35. (3) Αὐτ. κ. 36.

ΚΟΚΚΥΓΙΟΝ, καθῆκον εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ νότον τοῦ Πρῶνος· μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὁρέων ἦν ὁδὸς πρὸς τὴν πόλιν Ἀλίκην. Τὸ Κοκκύγιον ἐκαλεῖτο πρότερον Θόρναξ· μετωνομάσθη δὲ Κοκκύγιον ἀφ' ὅτου, ὡς ἐνόμιζον, ὁ Ζεὺς μετεμορφώθη ἐνταῦθα εἰς κόκκυγα (κοῦκον). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Διὸς, καὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ ναὸς Ἀπόλλωνος ὃς ἐπὶ τοῦ Πausανίου οὔτε θύρας εἶχεν ἔτι, οὔτε ὄροφον, οὔτε ἄγαλμα· πλησίον δὲ αὐτοῦ ἔξω τῆς εὐθείας ὁδοῦ διήρχετο ἐτέρα ὁδὸς πρὸς τὴν ἀρχαίαν πόλιν Μάσητα (1).

ΒΟΥΠΟΡΘΜΟΣ, προβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σχηματίζει ἀκρωτήριον ἀπέναντι τῆς νήσου Ἀπεροτιάς πρὸς δυσμὰς. Ἐπὶ τοῦ Βουπόρθμου ἦν ναὸς Δῆμητρος καὶ Περσεφόνης καὶ ἕτερος Ἀθηνᾶς Προμαχόρμας (2).

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ΣΤΡΟΥΘΟΥΣ, κατὰ τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν τῆς Ἑρμιονίδος· ἀπέιχε 250 σάδια ἀπὸ τοῦ τόπου ὃς ὠνομάζετο Φιλανόριον καὶ ἔκειτο πλησίον τῶν Βολεῶν (3)· ὁ Στρουθοῦς ἔκειτο κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ Μάσητος.

* Κόρακας.

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΕΡΜΙΟΝΗ· πόλις ἀρχαιοτάτη, παραθαλάσσιος, πρωτεύουσα τῆς Ἑρμιονίδος, καὶ κειμένη ἐπὶ ἀκτῆς ἥ ἐκτεινομένη ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ Προσειδίου καὶ περιέχουσα λιμένας τινάς, εἶχε μῆκος ὅσον ἑπτὰ σταδίων καὶ πλάτος τριῶν κατὰ τὸ εὐρύτατον μέρος· ἐκτίσθη δὲ, ὡς

(1) Πaus. Κορ. κ. 36. (2) Αὐτ. κ. 31. (3) Αὐτ. κ. 36.

ἔλεγον οἱ Ἑρμιονεῖς, ὑπὸ Ἑρμίωνος τοῦ Εὐρώπος τοῦ Φορ-
 νέως, δευτέρου βασιλέως τοῦ Ἀργούς· μετὰ καιρὸν δὲ ᾤκη-
 σαν τὴν πόλιν ταύτην ὡς καὶ τὴν Ἀσίνην Δωριεῖς οἱ ἐξ
 Ἀργούς (1) καὶ Δρύοπες ἦ, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, οἱ μετοι-
 κισθέντες ἐνταῦθα ὑπὸ Δρύοπος τοῦ Ἀρκάδος ἐκ τῶν περὶ
 τὸν Σπερχεῖον τόπων, ἢ οἱ ἐξελαθέντες ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους
 ἐκ τῆς περὶ τὸν Παρνασσὸν Δωρίδος (2)· ᾔκουσιν δὲ οὗτοι
 τὰς δύο εἰρημένους πόλεις καὶ ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ
 Ξέρξου καὶ ἔτι ζῶντος τοῦ Ἡροδότου (3)· ἐπεκράτει δὲ ὁξυ-
 μεταξύ τῶν Ἑρμιονέων ὅτι ἡ ἐξ Ἑρμιόνης εἰς ἄδου κατά-
 βασις ἦν σύντομος· διὸ καὶ δὲν ἐθέτον ἐνταῦθα ναῦλον εἰς
 τὸ στόμα τῶν νεκρῶν (4). — Ἐπὶ τοῦ Παυσανίου ἐκ τῆς
 Ἑρμιόνης ἐσώζοντο μόνον τινὲς ναοὶ, ὡς ὁ τοῦ Ποσειδῶνος
 ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης· ἀπὸ δὲ τῆς θαλάσσης πρὸς
 τὰ ὑψηλότερα ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ παρ' αὐτὸν θεμέλια στα-
 δίου ἔνθα ἔλεγον ὅτι ἡγωνίζοντο οἱ υἱοὶ τοῦ Τυνδάρεω, καὶ
 ἄλλος δὲ μικρὸς Ἀθηνᾶς οὗ ὁ ὄροφος ἦν ἤδη καταπεπτω-
 κῶς καὶ ναὸς Ἡλίου καὶ ἄλλος Χαρίτων καὶ ναὸς Σαρᾶπι-
 δος καὶ Ἰσιδος, καὶ περίβολος ἐκ μεγάλων καὶ λογάδων
 λίθων ἐν ᾧ ἐδρῶντο ἀπόρρητοι τελεταὶ τῆς Δήμητρος.
 Ἰπῆρχε δὲ τότε ἡ ἄλλη πόλις, ἡ νεωτέρα Ἑρμιόνη ἀπέχουσα
 τέσσαρα στάδια τῆς παλαιᾶς καὶ κειμένη μὲν κατὰ τοὺς
 πρόποδας, προβαίνουσα δὲ ἀνεπαισθήτως ἐπὶ τῆς ῥάχεως
 τοῦ ὄρους Πρῶνος. Ἡ πόλις αὕτη ἦν περιτετειχισμένη παντα-
 χόθεν καὶ περιεῖχε πολλὰ ἀξιοσημείωτα ἐν οἷς ἦν ναὸς Ἀφρο-
 δίτης ἐπονομαζομένης Ποντίας καὶ Λιμενίας, τὸ δὲ ἄγαλμα
 αὐτῆς ἦν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου καὶ ἀξιοθέατον διὰ τὸ μέγεθος

(1) Παυσ. Κορ. κ. 34. (2) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 43. — Στράβ. β. 8, σ. 373. — Εὐστάθ. β. 2, σ. 564. (3) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 43. (4) Στράβ. β. 8, σ. 373.

καὶ διὰ τὴν τέχνην, καὶ ἕτερος ναὸς Ἀφροδίτης ἦν ἐτίμων
 μεγάλως οἱ Ἑρμιονεῖς καὶ πᾶσα παρθένος ὥς καὶ πᾶσα
 χήρα μέλλουσα νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον ὥφειλε νὰ προσφέρῃ
 θυσίαν προηγουμένως ἐν τῷ ναῷ τούτῳ· ἦσαν δὲ καὶ δύο
 ναοὶ Δήμητρος Θεερμησίας, ὁ μὲν πλησίον τῶν παρὰ τὴν
 Τροϊζηνίαν ὁρίων κτισθεὶς πρὶν συνοικισθῇ ὁ λαὸς ἐν τῇ
 πόλει, ὁ δὲ ἐντὸς τῆς πόλεως αὐτῆς (1)· πλησίον δὲ τού-
 του ἦν ναὸς Διονύσου Μελαναίγιδος καὶ εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἤγον
 κατ' ἔτος ἀγῶνα μουσικῆς τιθέμενοι ἄθλα κολύμβου καὶ
 πλοίων· καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης Ἰφιγενείας, καὶ
 ἄγαλμα χαλκοῦν Ποσειδῶνος ἔχοντος τὸν ἕνα τῶν ποδῶν
 ἐπὶ δελφίνος· μετὰ ταῦτα ἦν ναὸς Ἑστίας ἄνευ ἀγάλματος·
 εἶχε δὲ βωμὸν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔθουν τῇ Ἑστίᾳ· ἦσαν δὲ καὶ
 τρεῖς ναοὶ Ἀπόλλωνος καὶ τρία ἄγάλματα ὧν τὸ ἓν ἄνευ
 ἐπικλήσεως, τὸ δεῦτερον ὠνομάζετο Πυθαεὺς καὶ τὸ τρίτον
 Ὀριος· ὁ δὲ ναὸς τῆς Τύχης ἦν, ὡς ἔλεγον οἱ Ἑρμιονεῖς, ὁ
 νεώτατος πάντων τῶν ναῶν αὐτῶν, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς
 θεᾶς ἦν κολοσσὸς ἐκ λίθου Παρίου. Οἱ Ἑρμιονεῖς εἶχον δύο
 κρήνας καὶ τῆς μὲν τὸ ὕδωρ κατήρχετο ἀφανῶς, οὐδέ ποτε
 δὲ ἐπέλειπε, καὶ ἂν πάντες οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως κατα-
 βαίνοντες ὑδρεύοντο· ἡ δὲ ἄλλη κατεσκευάσθη ἐπὶ Ῥωμαίων
 καὶ τὸ ὕδωρ ἔρρεεν ἐν αὐτῇ ἐκ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου
 Λειμῶνος (2). — Ἐπίνειον τῆς Ἑρμιόνης ἦν ἐπὶ τοῦ Παυ-
 σανίου ὁ τόπος ἐνθα ὑπῆρξε τὸ πάλαι ἡ πόλις Μάσης (3).
 — Ἡ ἐκ Τροϊζήνος πρὸς Ἑρμιόνην ὁδὸς διήρχετο κατὰ
 τὴν πέτραν ἢ πρότερον ἐκαλεῖτο Σθενίου Διὸς βωμὸς, ἀφ'
 οὗ δὲ ὁ Θησεὺς ἔλαβε τὰ γνωρίσματα μετωνομάσθη τοῦ
 Θεσέως (4). Κατὰ τὴν πρὸς ταύτην τὴν πέτραν ὁρεινὴν

(1) Παυσ. Κορ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 35. (3) Αὐτ. κ. 36. (4) Αὐτ. κ. 34.

ὁδὸν ἦν νὰς Ἀπόλλωνος Πλατανιστίου καὶ τόπος ὀνομαζόμενος Εἰλεοὶ καὶ ἐν αὐτῷ ναοὶ Διήμητρος καὶ Κόρης (1). πρὸς δὲ τὴν πύλην ἐξ ἧς ὁδὸς εὐθεία ἦγεν εἰς Μάσητα ἦν νὰς Εἰλειθυίας ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως (2).

* Πλησίον τῆς θέσεως τῆς Ἑρμιόνης κεῖται τανῦν τὸ Καστρί, κωμόπολις ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης κατ' ἀνατολὰς καὶ κατὰ μεσημβρίαν ἐξ ἴσου ἀνὰ $2/3$ μιλίου, καὶ κειμένη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀφ' ἑνὸς μέρους πρὸς τὸν Δαμαλᾶν (Γροιζῆνα) καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὸ Κρανίδι. ἔχει λιμένα καλόν. Ἐκτὸς θεμελίων τινῶν τειχῶν ὀλιγώταται ἄλλαι ἀρχαιοτάτες εὐρέθησαν εἰς Ἑρμιόνην. Ἐνταῦθα ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ταμεῖον Γ'. τάξεως καὶ σταθμὸς τελωνειακός.

ἈΛΙΪΚΗ, πόλις ἀπέχουσα τῆς Ἑρμιόνης ἑπτὰ στάδια κατ' ἀριστερὰν τῆς ἀπ' αὐτῆς εἰς Μάσητα ὁδοῦ. κατ' ἄνω κατέβητο ἄλλοτε, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Πausanίου ἦν ἔρημος. ἀνεφέρετο εἰς τὰς στήλας τῶν Ἐπιδαυρίων ἐφ' ὧν ἦσαν ἐγγεγραμμέναι αἱ θεραπεῖαι τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον σύγγραμμα ἀξιόχρεων, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ῥηθεὶς περιηγητὴς, ἐμνημόνευεν ἢ πόλεως Ἀλίκης ἢ ἀνθρώπων Ἀλικῶν. ἢ εἰς Ἀλίκην ἀγούσα ὁδὸς διήρχετο μεταξὺ τῶν δύο ὁρέων Πρῶνος καὶ Θόρνακος (3).

ΜΑΣΗΣ, πόλις ποτὲ παραθαλάσσιος μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

Οἳ τ' ἔχον Ἀῖγιναν, Μάσητά τε κοῦροι Ἀχαιῶν (4). Ἐπὶ τοῦ Πausanίου ὁ Μάσης ἦν ἐπίγειον τῶν Ἑρμιονέων ἀπὸ τοῦ ὄρους Κροκκυγίου καὶ τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ τοῦ Ἀπόλ-

(1) Πaus. Κορ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 35. (3) Αὐτ. κ. 36. (4) Ὀμ. ἱ. Β, σ. 562.

λωνος ἦν ὁδὸς πλαγίως ἀπὸ τῆς εὐθείας πρὸς τὸν Μάσητα· ἀπὸ δὲ τοῦ Μάσητος κατὰ δεξιάν ἄλλη ὁδὸς ἦγεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Στρουθοῦντα (1).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Μάσητος κεῖται χωρίον Κιλάδια πλησίον λιμένος ἐν ἀποστάσει μιᾶς ὥρας κάτωθεν τοῦ Κρανιδίου (2). Εἰς τὸ Κρανίδιον ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον διδάσκαλον Β'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν ὡσαύτως Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον.

ΔΙΔΥΜΟΙ, κώμη μεταξὺ τῆς Αργολικῆς πόλεως Ἀσίνης καὶ τῶν Βολεῶν ὧν ἀπεῖχεν 20 στάδια· ἦσαν δὲ οἱ Βολεοὶ σωροὶ λίθων λογάδων οὕτω καλούμενοι καὶ κείμενοι 250 στάδια ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Στρουθοῦντος διὰ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων. Ἐν Διδύμοις ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἕτερος Ποσειδῶνος, καὶ ἕτερος Δήμητρος, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν ἦσαν ὀρθὰ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου (3).

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 36. (2) Δῆκ. Τ. 2, κ. 21, σ. 463. (3) Πaus. Κορ. κ. 36.

ΣΙΚΥΩΝΙΑ.

ΣΙΚΥΩΝΙΑ, ἐπαρχία μικρὰ ὀριζομένη ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς Κορινθίας διὰ τοῦ ποταμοῦ Νεμέας, δυτικῶς ὑπὸ τῆς Ἀχαΐας, βορείως ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ νοτίως ὑπὸ τῆς Φλιασίας καὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἀρκαδίας· ὁ παρά- πλους τῆς Σικυωνίας ἐμετράτο 120 σταδίων (1) καὶ τὸ κατὰ τὸ μεσόγειον πλάτος αὐτῆς 60—80· ὥστε τὸ ἐμβα- δὸν αὐτῆς λογίζεται ὡς 200 σταδ. = 5 μίλ. γεωγραφι- κῶν τετραγωνικῶν = 10 ὥρῶν. — Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἢ ἐξουσία τῶν ἡγεμόνων τῆς Σικυωνίας ἐξετείνετο ἐπὶ μείζο- νος τύπου, ἀλλὰ μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν περιω- ρίσθη εἰς τὰ εἰρημένα ὅρια. — Ἡ Σικυωνία εἶχε μίαν μόνην πόλιν Σικυῶνα ἀφ' ἧς καὶ ὠνομάσθη ὁ τόπος· καὶ τρεῖς κυρίους ποταμούς· τὰ ὄρη αὐτῆς εἰσὶ μικρὰ καὶ χθαμαλὰ, ἢ δὲ γῆ αὐτῆς εἶναι ἐν μέρει εὐφορος (2), κυρίως δὲ ἡ ἀμέ- σως περὶ τὴν Σικυῶνα· τὸ δὲ λοιπὸν τῆς γῆς συγκεείμενον ἐκ λευκῆς ἀργιλώδους μεμιγμένης μετὰ τιτανώδους ὕλης, εἶναι μᾶλλον ἐπιτήδεον εἰς ἀμπελοφυτείαν καὶ ἐλαιοφυτείαν ἢ εἰς προαγωγὴν δημητριακῶν καρπῶν, διὸ καὶ ὁ Στάτιος ὀνομάζει αὐτὴν ἐλαιοφόρον *Oliviferae Sicyonis* (3)· εἶναι δὲ καὶ περιωρισμένος ὁ ἀρώσιμος τόπος, διότι πλὴν τῶν

(1) Σκύλαξ Περιπλ. Σικυῶν. (2) Λιβ. β. 27. κ. 31. (3) Στάτ. Θηβ. β. 4. κ. 30.

πρὸς τὴν θάλασσαν μερῶν, πάντα τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὸν Φλιοῦντα δηλαδὴ καὶ πρὸς τὴν Πελλήνην συνίστανται εἰς ὄρη ἢ εἰς πετρῶδες ἀνώμαλον ἔδαφος δεκτικὸν μικρᾶς καὶ κατὰ μέρος μόνον καλλιεργείας. — Οἱ Σικυῶνιοι ἔλεγον ὅτι πρῶτος ἐβασίλευσεν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ὁ αὐτόχθων Αἰγιάλεις καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη ὅσον μέρος τῆς Πελοποννήσου ἐκαλεῖτο Αἰγιάλος, καὶ ἔκτισε πρῶτος ἐν τῷ πεδίῳ πόλιν Αἰγιάλειαν ἧς ἡ ἀκρόπολις ἦν ἔνθα ὕστερον ἐκτίσθη ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς· μετὰ δέκα τέσσαρας δὲ βασιλεῖς ἀπὸ τοῦ Αἰγιάλεις ὧν ἡ γενεαλογία εὐρίσκεται λεπτομερῶς παρὰ τῷ Παυσανίᾳ, δέκατος πέμπτος ἐβασίλευσεν ὁ Σικυῶν ὃς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἀττικῆς σύμμαχος τοῦ Λαμέδοντος κατὰ Θηβαίων, ἐνυμφεῦθη τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ζευξίππην καὶ διεδέχθη τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ βασιλεύοντος ὠνομάσθη καὶ ἡ χώρα Σικυωνία καὶ ἡ πόλις Σικυῶν ἀντὶ Αἰγιάλειας ἢ Αἰγιάλης· ἦν δὲ ὁ Σικυῶν υἱὸς οὐχὶ Μαραθῶνος τοῦ Ἐπωπέως, ὥς τινες ἐνόμιζον, ἀλλὰ Μητίωνος τοῦ Ἐρεχθέως, ὥς καὶ ὁ Ἄσιος μαρτυρεῖ· ὁ δὲ Ἡσίοδος λέγει ὅτι ὁ Σικυῶν ἦν υἱὸς τοῦ Ἐρεχθέως· ὁ δὲ Ἴβυκος τοῦ Πέλοπος. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου βασιλεύοντος τοῦ Ἰππολύτου, ἐστράτευσεν ὁ Ἀγαμέμνων κατὰ τῆς Σικυωνίας, καὶ ὁ Ἰππόλυτος φοβηθεὶς, ἐγένετο ὑπήκοος τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῶν Μυκηναίων· βασιλεύοντος δὲ Λακεστάδου τοῦ Ἰππολύτου, ἐπελθὼν Φάληξ ὁ Τημένου μετὰ Δωριέων, κατέλαβε διὰ νυκτὸς τὴν Σικυῶνα· οὐ μόνον δὲ κατ' οὐδὲν ἐκαχοποίησε τὸν Λακεστάδην ὥς ὄντα καὶ αὐτὸν Ἡρακλείδην, ἀλλὰ παρέλαβεν αὐτὸν συγκοινωνὸν τῆς βασιλείας, καὶ ἔκτοτε οἱ Σικυῶνιοι ἐγένοντο Δωριεῖς καὶ μοῖρα τῆς Ἀργείας (1). Ἰπῆρξαν δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τύραν-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 5. 6.

νοι ἐν Σικυωνίᾳ, πρῶτος Κλεισθένης ὁ Ἀριστωνύμου, οἰκούντων εἰσέτι τῶν Σικυωνίων τὴν κάτω πόλιν, ἔπειτα ὁ Κλέων, ἐν τῇ νεωτέρᾳ πόλει· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κλέωνος, τοσαύτη ἀκάθεκτος ἐπιθυμία τῆς τυραννίας ἐνέπεσεν εἰς πολλοὺς τῶν προϋχόντων, ὥστε δύο ὁμοῦ, ὁ Εὐθύδημος καὶ ὁ Τιμοκλείδης συνετυράννησαν· καὶ τούτους μὲν ἐξέβαλεν ὁ δῆμος, προκρίνας τὸν Κλεινίαν, τὸν πατέρα τοῦ Ἀράτου· μετ' ὀλίγα δὲ ἔτη ἐτυράννησεν ὁ Ἀβαντίδας, ἀποθανόντος πρότερον τοῦ Κλεινίου (1) ἢ ἀποκτανθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀβαντίδου κατὰ τὸν Πλούταρχον (2). Ἀρατον δὲ τὸν Κλεινίου ἐφυγάδευσεν ὁ Ἀβαντίδας ἢ καὶ ὁ Ἄρατος αὐτὸς ἀπεδήμησεν ἐβελοντῆς (3)· κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον, ὁ Ἀβαντίδας ἐζῆτει νὰ ἀποκτείνῃ καὶ τὸν ἐπταετῇ τότε υἱὸν τοῦ Κλεινίου Ἀρατον· πλανώμενον δὲ τὸ πεδῖον ἐν τῇ πόλει περίφοβον καὶ ἀβοήθητον, εἰσῆλθε κατὰ τύχην εἰς οἰκίαν γυναικὸς Σωσοῦς ὀνομαζομένης, ἀδελφῆς μὲν Ἀβαντίδου, γυναικὸς δὲ Προφάντου ἀδελφοῦ τοῦ Κλεινίου· αὕτη δὲ οὔσα γενναία φύσει καὶ νομίσασα ὅτι κατὰ θεῖαν βούλησιν κατέφυγε τὸ παιδίον πρὸς αὐτὴν, ἀπέκρυψεν ἔνδον, καὶ εἶτα ὑπεξέπεμψεν αὐτὸ διὰ νυκτὸς εἰς Ἄργος (4)· καὶ τὸν μὲν Ἀβαντίδαν ἀπέκτειναν ἄνθρωποι ἐκ τῶν ἐπιχωρίων, ἐγένετο δὲ παρευθεὶς τύραννος ὁ πατήρ τοῦ Ἀβαντίδου Πασέας· φονεύσας δὲ ὁ Νικοκλῆς τὸν Πασέαν, ἐτυράννησεν ἐκεῖνος· βασιλεύοντος δὲ τοῦ Νικοκλέους, ἐπῆλθεν ὁ Ἄρατος μετὰ ἐξορίστων Σικυωνίων καὶ Ἀργείων μισθωτῶν καὶ κατέλαβε τὰ ἀνάκτορα· καὶ τότε ὁ μὲν Νικοκλῆς ἀπέδρα κρυφίως, ὁ δὲ Ἄρατος συνδιαλλάξας τοὺς Σικυωνίους τοῖς ἐξορίστοις, κατέστησε τὴν ἰσοπολιτείαν· φοβηθεὶς δὲ

(1) Παισ. Κορ. κ. 8. (2) Πλουταρχ. Ἄρατος κ. 2. (3) Παισ. Κορ. κ. 8. (4) Πλουταρχ. Ἄρατος κ. 2.

τοὺς Μακεδόνας καὶ τὸν Ἀντίγονον ἐπιτροπεύοντα Φίλιππον τὸν Δημητρίου, εἰσήγαγε τοὺς Σικυωνίους, καὶ τοὶ ὄντας Δωριεῖς, εἰς τὸ Ἀχαικὸν συνέδριον καὶ παρευθεῖς ἤρέθη στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ κατορθώσας πολλὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Παυσανίου καὶ τοῦ Πλουτάρχου, ἐγένετο κατ' ἀνάγκην σύμμαχος τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τῶν Μακεδόνων κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Κλεομένους (1), καὶ ἔπραξεν ἔργα λαμπρὰ μετ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἠγαπᾶτο πάντοτε ὑπ' αὐτοῦ. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἀντιγόνου, ἐθανατώθη ὁ Ἄρατος ὑπὸ τοῦ Δημητρίου διὰ δηλητηρίου φαρμάκου, καὶ τελευτήσας εἰς Αἴγιον, μετεκομίσθη καὶ ἐτάφη εἰς Σικυῶνα καὶ τὸ ἡρῶον αὐτοῦ ὠνομάσθη Ἀράτειον (2). — Οἱ Σικυῶνιοι διηροῦντο εἰς τέσσαρας φυλάς, αἱ ὠνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ Κλεισθέους ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀρχῆς Ἀρχέλαοι, αἱ δὲ ἄλλαι τρεῖς ἐμπαικτικῶς ἀπὸ τοῦ ὕς καὶ ὄνος καὶ χοῖρος Ὑᾶται καὶ Ὀνεᾶται καὶ Χοιρεᾶται· αὐτὰ τὰ ὀνόματα μετεχειρίζοντο οἱ Σικυῶνιοι καὶ ἐπὶ Κλεισθέους καὶ εἰσέτι 60 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου· ὕστερον δὲ συσκαφθέντες, μετέβαλον αὐτὰ εἰς Ὑλλεῖς καὶ Παμφίλους καὶ Δημανάτας καὶ Αἰγιαλεῖς (3). — Ἐν τῷ κατὰ Περσῶν καὶ Μαρδονίου πολέμῳ οἱ Σικυῶνιοι παρέσχον 3,000 στρατιωτῶν (4). — Μικρὸν δὲ πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολέμησαν τοὺς Σικυωνίους καὶ ἐνίκησαν αὐτοὺς, στρατηγούντος Τολμίδου τοῦ Τολμαίου (5)· καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον ὁ Περικλῆς ἐπελθὼν διὰ θαλάσσης μετὰ χιλίων Ἀθηναίων, ἀπέβη εἰς Σικυωνίαν, καὶ πολεμήσας ἐνίκησε τοὺς Σικυωνίους (6). — Τῷ δὲ ὀγδόῳ

(1) Παυσ. Κορ. κ. 8. (2) Αὐτ. κ. 9. (3) Ἡρόδοτ. β. 5, κ. 68.

(4) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 78. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 108. — Παυσ. Αἴγ. κ. 27. (6) Θουκυδ. β. 1, κ. 232.

ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Δημοσθένης ἔχων εἰς τὰ πλοῖα τετρακοσίους ὀπλίτας Ἀκαρνᾶνας καὶ Ἀγραίους καὶ Ἀθηναίους, ἐπεχείρησε νὰ ἀποβῇ εἰς Σικυωνίαν· ἀλλὰ πρὶν τελέσῃ τὸν σκοπὸν, προφθάσαντες οἱ Σικυῶνιοι, ἔτρεψαν τοὺς ἀποβάντας καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς εἰς τὰ πλοῖα· καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ἔλαβον ζῶντας, καὶ στήσαντες τρόπαιον, ἀπέδωκαν τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους (1). — Κατὰ τὴν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ὠρωπίων διαφορὰν οἱ Σικυῶνιοι διωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἀνήκουσαν ζημίαν (2). — Ἐν τῇ Σικυωνίᾳ πλησίον τῶν ὀρίων τῆς Κορινθίας ἦν χῶμα γῆς, μνημεῖον Ὀλυμπιονίκου τινὸς Λύκου Μισσηνίου· μετὰ δὲ τὸ μνημεῖον τοῦ Λύκου καὶ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀσωποῦ ἦν τὸ Ὀλύμπιον, καὶ ὀλίγον ἔμπροσθεν κατ' ἀριστερὰν τῆς ὁδοῦ τάφος Εὐπόλιδος Ἀθηναίου κωμωδοποιοῦ· καὶ ἔτι παρ' ἔμπροσθεν πρὸς τὴν πόλιν μνημεῖον Ξενοδίκης ἀποθανούσης ἐν ὠδίῳ τοῦ τοκετοῦ, ἀξιόθιατον διὰ τὰς ἐπ' αὐτοῦ γραφάς· παρεμπρὸς δὲ ἦν ὁ τάφος τῶν Σικυωνίων ὅσοι συστρατεύσαντες τῷ Ἀράτῳ, ἐτελεύτησαν περὶ Πελλήνην καὶ Δύμην τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐν Μεγάλῃ πόλει καὶ παρὰ Σελλασίαν (3). Ἐν ἀποστάσει δὲ δέκα τὸ πολὺ σταδίων ἀπὸ τῆς κατ' εὐθεΐαν ἐκ Σικυῶνος πρὸς Φλιοῦντα ὁδοῦ κατὰ δεξιὰν ἦν ἄλλος καλούμενον Πυραΐα καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ναὸς Δήμητρος Προστασίας καὶ Κόρης· ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἦγον ἑορτὴν οἱ ἄνδρες μόνοι, ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ Νυμφῶνι αἱ γυναῖκες· ἦσαν δὲ ἐν τῷ Νυμφῶνι ἀγάλματα Διονύσου, Δήμητρος καὶ Κόρης ὧν τὰ πρόσωπα μόνον ἐφαίνοντο. Μετὰ 20 δὲ σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀσωποῦ

(1) Θουκυδ. β. 4, κ. 101. (2) Ἰδε Ὠρωπός. (3) Παυσ. Κορ. κ. 7.

κατ' ἀριστεράν ἦν ἄλσος πρίνων καὶ ναὸς θεαινῶν, ἃς οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὠνόμαζον Σεμνάς, οἱ δὲ Σικυῶνιοι Εὐμενίδας, καὶ κατὰ τὸ ὑπαιθρον τοῦ ἄλλους βωμοὶ Μοιρῶν (1). Ἐν ἀποστάσει δὲ 60 σταδίων ἀπὸ Σικυῶνος καὶ 40 ἀπὸ Φλιουν-
 τος ἦν τόπος ἐπὶ κορυφῇ ὄρους, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀσωποῦ, Τιτάνη καλούμενος· ἐνταῦθα, ὡς ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι, ὄκησε πρῶτος ὁ Τιτάν, ὃς ἐνομιζέτο ἀδελφὸς τοῦ Ἡλίου, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐκλήθη ὁ τόπος Τιτάνη· φαίνεται δέ, ὡς συμπεραίνει ὁ Παυσανίας, ὅτι ὁ Τιτάν ἦν ἐμπειρος εἰς τὸ νὰ παρατηρῇ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ πότε ὁ ἥλιος αὖξει τὰ σπέρματα καὶ πεπαίνει τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων, καὶ ἐκ τούτου ὠνομάσθη ἀδελφὸς τοῦ Ἡλίου. Μετὰ χρόνον δὲ παραγενόμενος εἰς Σικυωνίαν Ἀλεξήνωρ ὁ Μαχάωνος τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἔκτισεν εἰς Τιτάνην Ἀσκληπιεῖον περὶ ὃ κατώκουν καὶ ἄλλοι, πρὸ πάντων ὅμως οἱ ἰκέται τοῦ Ἀσκληπιοῦ· ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ ἦσαν ἀρχαῖα δένδρα κυπαρίσσω, τὸ δὲ ἄγαλμα οὔτε ἐξ ὁποίου ξύλου ἢ μετάλλου κατεσκευάσθη, οὔτε τις ὁ κατασκευάσας ἦν γνωστόν· ἀπεδίδετο δὲ ἴσως ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ τῷ ἰδίῳ αὐτῷ Ἀλεξήνωρι· μόνον δὲ τὸ πρῶσωπον τοῦ ἀγάλματος καὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἐφάνιντο, διότι καθ' ἅπαν τὸ λοιπὸν σῶμα ἦν ἐπιβεβλημένος χιτῶν ἐξ ἐρίου λευκοῦ καὶ ἱμάτιον· κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἦν καὶ ἄγαλμα Ὑγείας, ὃ οὐδ' αὐτὸ ἐβλέπετο εὐκόλως, διότι περιεκάλυπτον αὐτὸ πανταχόθεν κόμαι γυναικῶν κειρομένων πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς καὶ τελαμῶνες ἐσθῆτος Βαθυλωνίας· ὁποῖαν δὲ τῶν ἐν τῷ ναῷ θεοτήτων καὶ ἂν ἤθελε νὰ ἐπικαλεσθῇ ὁ εἰσερχόμενος ὥφειλε ν' ἀπονείμῃ τιμὰς τούτῳ αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τῆς Ὑγείας·

(1) Πάυσ. Κορ. κ. 11.

ἦσαν δὲ καὶ ἀγάλματα Ἀλεξήνορος καὶ Εὐαμερίωνος καὶ ἐνήγιζον τῷ μὲν Ἀλεξήνορι ὡς ἥρωϊ, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τῷ δὲ Εὐαμερίωνι ὡς θεῷ· τὸν Εὐαμερίωνα τοῦτον οἱ μὲν Περγαμῆνοι ὠνόμαζον ἐκ μαντεύματος Τελεσφόρον, οἱ δὲ Ἐπιδαύριοι Ἀκέσιον. Εἶχε δὲ ἐνταῦθα καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀσκληπιοῦ Κορωνίς ξόανον, ὃ οὐδαμοῦ τοῦ ναοῦ ἦν καθιδρυμένον· ἀλλ' ὁπόταν ἔθουον τῷ Ἀσκληπιῷ ταῦρον καὶ ἄρνιον καὶ χοῖρον, μετενεγκόντες τὴν Κορωνίδα εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκεῖ ἐτίμων αὐτήν· τῶν δὲ σφαγίων οὐ μόνον ἐξέτεμνον τοὺς μηρούς, ἀλλ' ἔκαιον αὐτὰ ὁλόκληρα χαμαὶ, ἐκτὸς τῶν πτηνῶν, ἃ ἐκαίοντο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ· ἐπὶ τῶν αἰετῶν εἰκονίζοντο ὁ Ἡρακλῆς καὶ Νίκαι πρὸς τὰ πέρατα· Ἀνέκειντο δὲ ἐν τῇ σοᾷ καὶ ἀγάλματα Διονύσου καὶ Ἐκάτης καὶ Ἄφροδίτης καὶ Μητρὸς θεῶν καὶ Τύχης· καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν ξόανχ'· τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐπιλεγομένου Γορτυνίου ἦν ἐκ μαρμάρου. Οἱ τρέφοντες δὲ τοὺς ἱεροὺς δράκοντας φοβούμενοι δὲν εἰσέρχοντο πλησίον αὐτῶν, ἀλλὰ κατέθετον τὴν τροφήν πρὸ τῆς εἰσόδου. Ἐκειτο δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου καὶ ἀνδριάς χαλκοῦς τοῦ Σικυωνίου Γρανιανοῦ, ὃς ἀνείλετο νίκας εἰς Ὀλυμπίαν δύο μὲν πεντάθλου, τρίτην δὲ σταδίου καὶ προσέτι δύο διαύλου τὴν μὲν γυμνός, τὴν δὲ μετὰ τῆς ἀσπίδος. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς ἐν Τιτάνῃ εἰς ὃν ἀνῆγον, ὡς εἴρηται, τὴν Κορωνίδα, καὶ ἐν αὐτῷ ξόανον Ἀθηνᾶς ἀρχαῖον· ἐκεραυνώθη δὲ καὶ ὁ ναὸς οὗτος, ὡς ἔλεγον (1). Κάτωθεν δὲ τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ἦν τὸ Ἀσκληπιεῖον ἦν βωμὸς Ἀνέμων ἐφ' οὗ ὁ ἱερεὺς κατὰ μίαν νύκτα ἀνὰ πᾶν ἔτος ἔθυε τοῖς Ἀνέμοις· ἐτέλει δὲ καὶ ἄλλα ἀπόρρητα εἰς τέσσαρας βόθρους, ἵνα πραῦνῃ τὸ ἄγριον τῶν πνευμά-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 11.

των, ἐπάδων πρὸς τούτοις καὶ ἐπωδὰς τῆς Μηδείας (1). — Ἡ ἐκ Σικυῶνος εἰς Τιτάνην ὁδὸς ἦν 60 σταδίων, ἅβαντος δὲ εἰς ὀχήματα διὰ τὴν στενότητα (2).

* Σικυωνία.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΑΣΩΠΟΣ· πηγάζων ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Φλιασίαν ὄρους Καρνεάτου, διέρχεται διὰ τῆς Σικυωνίας καὶ τοῦ μέρους αὐτῆς τοῦ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὀνομασθέντος Ἀσωπία (3) καὶ ἐκδίδωσιν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον κατ' ἀνατολὰς τῆς Σικυῶνος. — Ἐμυθολόγουν ὅτι ὁ Ἀσωπὸς οὗτος εἶχε τρεῖς θυγατέρας, Κόρκυραν, Αἴγιναν καὶ Θήβην, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν δύο πρώτων μετωνομάσθησαν αἱ δύο νῆσοι αἱ πρότερον Σχερία καὶ Οἰνώνη καλούμεναι, ἀπὸ δὲ τῆς τρίτης ἐκλήθησαν αἱ ὑπὸ τὴν Καδμείαν Θῆβαι· ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι ἀντέτεινον εἰς τὴν γνώμην ταύτην, λέγοντες ὅτι ἡ Θήβη ἦν θυγάτηρ οὐχὶ τούτου τοῦ Ἀσωποῦ, ἀλλὰ τοῦ Βοιωτίου. — Ἐδόξαζον προσέτι οἱ Φλιαῖοι καὶ οἱ Σικυῶνιοι ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦ Ἀσωποῦ ἦν ξένον καὶ οὐκ ἐγχώριον, διότι ὁ Μαίανδρος κατερχόμενος ἐκ Κελαινῶν διὰ τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Καρίας καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν παρὰ τὴν Μίλητον θάλασσαν, ἤρχετο εἰς Πελοπόννησον καὶ ἀπετέλει τὸν Ἀσωπὸν (4)· αἱ δὲ θυγατέρες τοῦ Ἀσωποῦ ἀλλαχοῦ φαίνονται ἄλλως ὀνομαζόμεναι ἢ αἱ ἀνωτέρω ρηθεῖσαι· δηλαδὴ οὐχὶ Κόρκυρα καὶ Αἴγινα καὶ Θήβη, ἀλλὰ Νεμέα καὶ Αἴγινα καὶ Ἀρπιννα κατὰ τὴν τάξιν καθ' ἣν τὰ ἀγάλματα αὐτῶν παρίσταντο εἰς τὴν Ὀλυμπίαν (5).

* Ποτάμι τῶν Βασιλικῶν.

(1) Πaus. Κορ. κ. 12. (2) Αὐτ. κ. 11. (3) Στράβ. β. 8, σ. 382.

(4) Πaus. Κορ. κ. 5. (5) Πaus. Ἠλ. κ. 22.

ΕΛΙΣΣΩΝ, ποταμίσκος ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον πλησίον τῆς Σικυῶνος πρὸς δυσμὰς, καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν· μετὰ τὸν Ἐλισσῶνα δυτικώτερον ἔρρεεν ὁ Σύθας (1).

* Ζορζῆς.

ΣΥΘΑΣ, ποταμίσκος ῥέων δυτικώτερον τοῦ Ἐλισσῶνος καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν (2). Ὁ Πτολεμαῖος ἀναφέρει ἓνα μόνον μεταξὺ Σικυῶνος καὶ Ἀχαΐας ποταμὸν καὶ ὀνομάζει αὐτὸν Σὺν· πιθανῶς ὁ Σύθας εἶναι ὁ Σὺς τοῦ Πτολεμαίου.

* Ἴσως τὸ ποτάμι τοῦ Ξυλοκάστρου ἀπέχον 3 1/2 ὥρ. τῶν Βασιλικῶν.

ΣΕΛΛΗΕΙΣ, ἀναφερόμενος ὑπὸ μόνου τοῦ Στράβωνος θς λέγει ὅτι πλησίον αὐτοῦ ἦν κώμη Ἐφυρά (3).

ΚΗΦΙΣΣΟΣ, ποταμίσκος καὶ αὐτὸς τῆς Σικυωνίας κατὰ μόνον τὸν Στράβωνα (4).

Π Ο Λ Ε Ι Σ.

ΣΙΚΥΩΝ· πόλις πρωτεύουσα τῆς Σικυωνίας ἐπὶ λόφου δυσπροσβάτου, ἐν ἀποστάσει 20 ἢ κατ' ἄλλους 12 σταδίων ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Αἰγιαλέως ἐν πεδίῳ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς θαλάσσης καὶ ἦν ἐπίνειον ἔχον λιμένα· ὠνομάσθη δὲ τότε Αἰγιαλέα ἢ Αἰγιαλή ἀπὸ τοῦ Αἰγιαλέως, καὶ μετὰ ταῦτα Μηκόνη (5), ὕστερον δὲ ἀνωκίσθη ἐπὶ τῆς εἰρημένης ὀχυρᾶς θέσεως ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δημητρίου (6), καὶ Τελχινία δὲ ἀπὸ τοῦ τρίτου τῶν ἀρχαίων αὐτῆς βασιλέων (7), καὶ τέλος Σικυὼν ἀπὸ τοῦ βασιλέως Σικυῶνος (8). — Ἐμυθολογήθη ὅτι ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις ἀποκτείναντες τὸν Πύθωνα, ἤλθαν

(1) Παυσ. Κορ. κ. 12. (2) Αὐτ. κ. 7, 12. Ἴδε Σικυών. (3) Σγράβ. β. 8, σ. 338. (4) Αὐτ. β. 9, σ. 424. (5) Αὐτ. β. 8, σ. 382.

(6) Ἴδε σχ.λ. ἱστ. Κασσιν. (7) Στέφ. Βυζ. (8) Ἴδε Σικυωνία.

εἰς Αἰγιάλειαν καθαρσίων ἔνεκα· ἐπειδὴ δὲ ἐφάνη εἰς αὐτοὺς φόβητρον κατὰ τὸν τύπον ὃς ὠνομάζετο καὶ εἰς τὸ μετέπειτα φόβος, οἱ μὲν θεοὶ ἐκεῖνοι ἔφυγον εἰς τὴν Κρήτην παρὰ τὸν Καρμάνορα, τοὺς δὲ κατοίκους τῆς Αἰγιαλείας κατέλαβε νόσος· εἰπόντων δὲ τῶν μάντεων ὅτι ὤφειλον νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, ἀπέστειλαν ἐπὶ τὸν Σύθαν ποταμὸν ἑπτὰ παῖδας καὶ ἑπτὰ παρθένους ἱκετεύοντας· πεισθέντες δὲ οἱ θεοὶ ὑπ' αὐτῶν, ἤλθον εἰς τὴν τότε ἀκρόπολιν· καὶ ὁ τόπος ἔνθα κατέβησαν τὸ πρῶτον ἐγένετο ναὸς Πειθοῦς· ἐτελοῦντο δὲ καὶ εἰς τὸ μετέπειτα τὰ αὐτὰ πρὸς ἀνάμνησιν· ἤρχοντο δηλαδὴ οἱ παῖδες κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τὸν Σύθαν καὶ φέροντες τοὺς θεοὺς εἰς τὸν ναὸν τῆς Πειθοῦς, ἀπῆγον αὐτοὺς πάλιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (1). — Ἡ Σικυὼν ἐγένετο περίφημος διὰ τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν αὐτῆς, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὴν περιώνυμον σχολὴν τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς; ὡς ἐκ τοῦ Πλινίου καὶ ἄλλων μαρτυρεῖται· ἐσώζετο δὲ ἡ λαμπρότης αὐτῆς καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων Αὐτοκρατόρων τῇ Ῥώμῃ· τὰ Σικυώνια ὑποδήματα ἦσαν περίφημα διὰ τὴν κομψότητα. — Ἡ Σικυὼν ἔπαθε πολλὰ καὶ παρελύθη ἡ προτέρα αὐτῆς ἀκμὴ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου καθ' ὅσον ὤκειτο ἡ κάτω πόλις· κατὰ τὰς ἀκαταπαύστους ἀλληλομυχίας αὐτῶν ὁ βουλούμενος ἐκυρίευν αὐτὴν καὶ ἐναπέθετε φρουρὰν τῇ πόλει καὶ τῇ ἀκροπόλει, ἕως οὗ ἐξεβάλλετο ὑπὸ ἰσχυροτέρου ἀντιπάλου, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου ἐκβαλὼν τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου ἐναποτεθεῖσαν φρουρὰν καὶ κυριεύσας τὴν Σικυῶνα, ἔπεισε τοὺς κατοίκους νὰ μετοικήσωσιν εἰς τὴν

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 7.

ἀκρόπολιν (1), διότι ὁ τόπος οὗτος ἦν μᾶλλον ὀχυρὸς, καὶ κατέσκαψε τὸ μέρος τῆς πόλεως τὸ συνάπτιον αὐτὴν μετὰ τοῦ λιμένος· καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ πληθους αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τὴν οἰκοδομὴν, καὶ ἀποκαταστήσας τὴν ἐλευθερίαν, ἡξιώθη θείων τιμῶν παρὰ τῶν εὐεργετηθέντων, οἱ ὠνόμασαν τὴν πόλιν Δημητριάδα, καὶ ἐψηφίσαντο πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐνιαυσίους θυσίας κατ' ἔτος καὶ πανηγύρεις καὶ ἀγῶνας καὶ τὰς ἄλλας τιμὰς ὡς πρὸς κτίστην· ἀλλὰ ταῦτα μὲν προϊόντος τοῦ χρόνου κατηργήθησαν· οἱ δὲ Σικυῶνιοι ἀπολαύσαντες χώραν πολλῷ κρείττονα τῆς προτέρας, διέμειναν ἐν αὐτῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον, διότι ὁ περίβολος τῆς ἀκροπόλεως ὦν ἐπίπεδος καὶ μέγας, περιεκυκλοῦτο πανταχόθεν ὑπὸ κρημνῶν δυσπροσίτων· ὥστε πολεμικαὶ μηχαναὶ κατ' οὐδὲν μέρος ἐδύναντο νὰ προσπελάσωσιν· εἶχε δὲ καὶ πληθος ὑδάτων, ἐξ οὗ κατεσκευάσθησαν κηπεῖαι πλουσιοπάροχοι, καὶ τὰ πάντα ἐφαίνοντο καλῶς παρασκευασθέντα πρὸς ἀπολαυσιν εἰρηνικὴν, καὶ πρὸς πολεμικὴν ἀσφάλειαν (2)· τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, καὶ τῶν Σικυωνίων ἐκ τῶν προειρημένων αἰτιῶν ἀδυνάτως διακειμένων, ἐπισυνέβη ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς σεισμὸς τοιοῦτος ὥστε μικροῦ ἐδέησε νὰ ἐρημωθῇ κατοίκων ἢ πόλις καὶ πολλὰ τῶν λαμπρῶν αὐτῆς μνημείων καὶ καταστημάτων ἐξηφανίσθησαν (3). — Παρὰ τὴν πύλην τῆς πόλεως ἦν πηγὴ ἐντὸς σπηλαίου ἧς τὸ ὕδωρ δὲν ἀνήρχετο ἐκ τῆς γῆς, ἀλλὰ κατέρρεεν ἐκ τοῦ ὀρόφου τοῦ σπηλαίου· διὸ καὶ ἡ πηγὴ ὠνομάζετο Σταζέουσα. Ἐν δὲ τῇ μεταγενεστέρᾳ ἀκροπόλει ἦν ναὸς Τύχης Ἀκραίας καὶ ἄλλος Διοσκοούρων, τὰ δὲ ἀγάλ-

(1) Πλυσ. Κορ. κ. 7. (2) Διόδ. Σικ. β. 20, κ. 102. (3) Πλυσ. Κορ. κ. 7. — Ἀρκ. κ. 43. — I. Καπιτώλ. εἰς Ἀντων. Αὐσεβ. — Δίων Κάσσ. β. 70, κ. 4.

ματα καὶ αὐτῶν καὶ τὸ τῆς Τύχης ἦσαν ξόανα. Κάτωθεν τῆς ἀκροπόλεως ἦν τὸ θέατρον καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἦν ἐξεργασμένος ἀνὴρ φέρων ἀσπίδα· ἦν δὲ οὗτος, ὡς ἔλεγον, Ἄρατος ὁ Κλεινίου. Μετὰ δὲ τὸ θέατρον ἦν ναὸς Διονύσου καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος· παρὰ δὲ αὐτὸν Βάκχαι ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Εἶχον δὲ οἱ Σικυώνιοι καὶ ἄλλα ἀγάλματα ἐν τόπῳ ἀπορρήτῳ· καὶ κατὰ μίαν νύκτα ἐκάστου ἔτους ἐκόμιζον αὐτὰ ἐκ τοῦ λεγομένου Κοσμητηρίου εἰς τὸ Διονύσιον, κρατοῦντες δᾶδας ἀνημμένας καὶ ψάλλοντες ὕμνους ἐπιχωρίους· καὶ προηγεῖτο μὲν τῆς πομπῆς τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου τοῦ ὀνομαζομένου Βακχείου, ὃ ἱδρύσεν Ἀνδροδάμας ὁ Φλίαντος· εἶπετο δὲ τὸ τοῦ ἐπιλεγομένου Λυσίου κομισθὲν ἐκ Θηβῶν ὑπὸ τοῦ Θηβαίου Φάνητος, κατ' ἐπιταγὴν τῆς Πυθίας· ἐκ δὲ τοῦ Διονυσίου πρὸς τὴν ἀγορὰν ἦν κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ναὸς Ἀρτέμιδος Λιμναίας· ὁ δὲ προειρημένος ναὸς τῆς Πειθοῦς, ὃς κατὰ πρῶτον ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἦν ἤδη ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς νέας πόλεως· περὶ δὲ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ προεκτεθέντος λόγου, ὑπῆρχε καὶ ἄλλη γνώμη, ὅτι δηλαδὴ ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη τὸ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Προίτου, διότι ἡ μανία τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἔπαυσε κατὰ τοῦτον τὸν τόπον· ἔλεγον δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Μελέαγρος ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναὸν τοῦτον τὴν λόγχην δι' ἧς ἐφόνευσε τὸν ἀγριόχοIRON τῆς Καλυδῶνος· καὶ ὅτι καὶ οἱ αὐλοὶ τοῦ Μαρσίου ἐνταῦθα ἀνετέθησαν, διότι ὁπότεν ὁ Σιληνὸς οὗτος ἔπαθε τὴν συμφορὰν, ὁ ποταμὸς Μαρσύας κατήνεγκε τοὺς αὐλοὺς εἰς τὸν Μαίανδρον· ἀναφανέντες δὲ οὗτοι εἰς τὸν Ἀσωπὸν, καὶ ἐκπεσόντες εἰς τὴν Σικυωνίαν, εὗρέθησαν ὑπὸ τινος ποιμένου καὶ ἐδόθησαν τῷ Ἀπόλλωνι· τῶν ἀναθημάτων τούτων οὐδὲν ἐσώζετο ἐπὶ τοῦ Παυσανίου, διότι, πυρποληθέντος

τοῦ ναοῦ, συγκατεκαύθησαν καὶ ἐκεῖνα· τὸν δὲ νεώτερον ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα ἀνέθηκεν ὁ Πυθοκλῆς (1)· τὸ δὲ πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Πειθοῦς τέμενος τὸ ἀφιερωμένον τοῖς βασιλεῦσι τῶν Ῥωμαίων ἦν ποτε οἰκία τοῦ τυράννου Κλέωνος (2). — Ἐν Σικυῶνι ἦν τὸ ἡρώον τοῦ Ἀράτου (3), καὶ μετὰ τοῦτο βωμὸς Ποσειδῶνος Ἰσθμίου καὶ ἀγάλματα Διὸς Μειλιχίου καὶ Ἀρτέμιδος Πατρῴας, ἀμφοτέρα ὅλως ἀτέχνως ἐξεργασμένα καὶ ἔχοντα σχῆμα ὁ μὲν Μειλίχιος Πυραμίδος, ἡ δὲ Ἀρτεμις κίονος. Κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ἦν καὶ τὸ βουλευτήριον τῶν Σικυωνίων καὶ στοὰ καλουμένη Κλεισθένειας ἀπὸ Κλεισθένου, ὃς ᾠκοδόμησεν αὐτὴν ἀπὸ τῶν λαφύρων, συμπολεμήσας μετὰ τῶν Ἀμφικτυόνων τὸν κατὰ Κιόρρας πόλεμον. Ἐν δὲ τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς ἦν Ζεὺς χαλκοῦς, τέχνη Λυσίππου, καὶ παρ' αὐτὸν Ἀρτεμις ἐπίχρυσος καὶ πλησίον ναὸς Ἀπόλλωνος Λυκαίου καὶ εἰκόνες χαλκαὶ τῶν θυγατέρων, ὡς ἔλεγον, τοῦ Προΐτου, ἂν καὶ ἡ ἐπιγραφή ὠνόμαζεν ἄλλας γυναικας, καὶ Ἡρακλῆς χαλκοῦς, ἔργον Λυσίππου Σικυωνίου, καὶ πλησίον Ἑρμῆς ἀγοραῖος (4). Ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ, ὃ ἦν οὐ πόρῳ τῆς ἀγορᾶς, ἦν ἄγαλμα Ἡρακλέους, καὶ ἀλλαχοῦ ναὸς Ἡρακλέους, καὶ ὠνόμαζον πάντα τὸν περιβόλον τοῦτον Παιδιζῆν· ἐν μέσῳ δὲ τοῦ περιβόλου ἦν ὁ ναὸς καὶ ἐν αὐτῷ ξόανον ἀρχαῖον, τέχνη Φλιασίου Λαφάους· ὠνόμαζον δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἡρακλέους Ὀνομάταν καὶ τὴν τελευταίαν Ἡράκλειαν· ἐντεῦθεν ἦν ὁδὸς πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ· κατ' ἀριστεράν δὲ τοῦ περιβόλου ἦν οἴκημα διπλοῦν· καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἦν ἄγαλμα Ἰπνου, τὸ δὲ ἐνδότερον ἦν

(1) Πaus. Κορ. κ. 7. (2) Αὐτ. κ. 8. (3) Ἰδὲ Σικυωνία.

(4) Πaus. Κορ. κ. 9.

καθιερωμένον τῷ Καρνείῳ Ἀπόλλωνι καὶ ἡ εἰς αὐτὸ εἴσοδος μόνον τοῖς ἱερεῦσιν ἐπετρέπετο· ἐν δὲ τῇ στοᾷ ἔκειτο ὁστοῦν μέγιστον κήτους θαλασσίου, καὶ μετ' αὐτὸ ἄγαλμα Ὀνείρου καὶ ὁ ὕπνος κατακοιμίζων λέοντα καὶ ἐπιλεγόμενος Ἐπιδώτης· ἐν δὲ τῷ Ἀσκληπιείῳ κατὰ τὸ ἐν μέρος τῆς εἰσόδου ἦν ἄγαλμα Πανὸς καθήμενον καὶ κατὰ τὸ ἄλλο Ἀρτέμιδος ἱσταμένης· ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ ὁ Ἀσκληπιὸς αὐτὸς ἀγένειος καὶ ἐξεργασμένος ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, ἔργον Καλάμιδος· ἐκράτει δὲ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς σκῆπτρον καὶ διὰ τῆς ἐτέρας καρπὸν τῆς ἡμέρου πίτυρος· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ θεὸς οὗτος ἐκομίσθη εἰς Σικυῶνα ἐξ Ἐπιδαύρου ἐπὶ ζεύγους ἡμιόνων ἐν σχήματι δράκοντος καὶ ὅτι ἡ κομίσασα ἦν ἡ Σικυωνία Νικαγόρα, μήτηρ Ἀγασικλέους καὶ γυνὴ Ἐχετίμου· Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἦσαν μικρὰ ἄγάλματα κρεμάμενα ἀπὸ τοῦ ὀρόφου, καὶ γυνὴ ἐπὶ δράκοντος, ἥτις, ὡς ἔλεγον, ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἀράτου Ἀριστοδάμα· ὁ δὲ Ἄρατος ἐνόμιζον ὅτι ἦν υἱὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Μετὰ τὸν περίβολον τοῦτον ἦν ναὸς Ἀφροδίτης· καὶ ἐν αὐτῷ κατὰ πρῶτον ἄγαλμα Ἀντιόπης καὶ μετὰ τοῦτο ναὸς Ἀφροδίτης καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς καθήμενον, ἔργον Κανάχου Σικυωνίου· ἦν δὲ τὸ ἄγαλμα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος καὶ ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πόλον· ἐκράτει δὲ εἰς τὴν μίαν τῶν χειρῶν μήκωνα καὶ εἰς τὴν ἐτέραν μῆλον· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ γυμνάσιον ἄνοδον ἦν πρὸς δεξιάν ναὸς Ἀρτέμιδος, ἥς τὸ ξόανον ἐκομίσθη ἐκ Φερῶν· τὸ δὲ γυμνάσιον ὠκοδομήθη ὑπὸ Κλεινίου καὶ ἐν αὐτῷ ἐδίδασκον τοὺς ἐφήβους· ἔκειτο δὲ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἄγαλμα Ἀρτέμιδος εἰργασμένον μέχρι τῆς ζώνης καὶ ἄλλο Ἡρακλέους ἔχον σχῆμα τῶν τετραγώνων Ἑρμῶν (1). Πέραν

---

(1) Πλυσ. Κορ. κ. 10.

τοῦ γυμνασίου ἦν πύλη ἱερὰ λεγομένη καὶ οὐ πόρρω αὐτῆς
 ναὸς Ἀθηνᾶς ἀνατεθείς ὑπὸ Ἐπωπέως καὶ ὑπερβαίων τοὺς
 τότε ναοὺς κατὰ τὸν καλλωπισμὸν καὶ τὸ μέγεθος· ἦν δὲ
 κατακεκαυμένος ἐπὶ Παυσανίου ὁ ναὸς οὗτος ἐκ κεραυνοῦ
 καὶ ἐσώζετο μόνον ὁ βωμὸς οὗτος κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ
 Ἐπωπέως· πρὸ δὲ τοῦ βωμοῦ ἦν μνημα Ἐπωπέως καὶ
 πλησίον αὐτοῦ ἀγάλματα θεῶν Ἀποτροπαίων παρ' οἷς ἐτέ-
 λουν ὅσα εἴθισται πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κακῶν· ὁ Ἐπωπεὺς
 ἔκτισεν ἐκεῖ πλησίον καὶ ναὸν Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος·
 ὁ δὲ Ἀδραστος τὸν τῆς Ἥρας, ὡς καὶ τοὺς ὀπισθεν τοῦ
 Ἡραίου δύο βωμοὺς καθιερωμένους τὸν μὲν εἰς τὸν Πᾶνα
 τὸν δὲ εἰς τὸν Ἥλιον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου· κατὰ δὲ τὴν
 πρὸς τὴν πεδιάδα κατὰβασιν ἦν ναὸς Δήμητρος ἰδρυθεὶς
 ὑπὸ τοῦ Πλημναίου, χάριν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν θεάν,
 διότι ἀνέθρεψε τὸν υἱὸν αὐτῆς· μικρὸν δὲ ἀπωτέρω τοῦ
 ναοῦ τῆς Ἥρας ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Καρνείου, καὶ ἄλλος
 Ἥρας Προδομίας, ὃν ἔκτισεν ὁ Φάληξ, ἵνα ἔχῃ τὴν
 θεάν ὁδηγὸν πρὸς τὴν Σικυῶνα (1). Πρὸς δυσμὰς τῆς
 πόλεως ἦν ὁ λιμὴν τῶν Σικυωνίων· ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν
 πρὸς τοὺς Ἀριστοναύτας, τὸ ἐπίνειον τῶν Πελληναίων διεύ-
 θυνσιν, ὀλίγον ὑπεράνω τῆς ἡδοῦ κατ' ἀριστερὰν ἦν ναὸς
 Ποσειδῶνος· καὶ προσωτέρω κατὰ τὴν λεωφόρον ἔρρεεν ὁ
 ποταμὸς Ἐλισσῶν καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Σύθος (2). — Καθ'
 ἅπαν τὸ διάστημα τοῦ χρόνου ἀφ' οὔτου ἡ Κόρινθος ἐρη-
 μώθη ὑπὸ τοῦ Μομμίου ἕως οὔτου συνωκίσθη καὶ αὖθις ἡ
 ἐκτέλεσις τοῦ Ἰσθμικοῦ ἀγῶνος ἐπετράπη εἰς τοὺς Σικυω-
 νίους (3). — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν θησαυρὸς λεγόμενος τῶν
 Σικυωνίων ἀνάθημα τοῦ τυραννήσαντος τῶν Σικυωνίων

(1) Πaus. Κορ. x, 11. (2) Αὐτ. κ. 12. (3) Αὐτ. κ. 2.

Μύρωνος· ὠκοδόμησε δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ὁ Μύρων, νικήσας εἰς ἄρματοδρομίαν τὴν τριακοστὴν τρίτην Ὀλυμπιάδα· κατεσκεύασε δὲ ἐντὸς τοῦ θησαυροῦ καὶ δύο θαλάμους χαλκοῦς, τὸν μὲν Δώρειον, τὸν δὲ ἐργασίας Ἰωνικῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐλάσσονος τῶν θαλάμων ἦσαν ἐπιγραφαὶ δηλοῦσαι ὅτι τὸ βᾶρος τοῦ χαλκοῦ ἦν πεντακοσίων ταλάντων· οἱ δὲ κατασκεύασαντες ὅτι ἦσαν ὁ Μύρων καὶ ὁ δῆμος τῶτ Σικυωνίων· ἦσαν δὲ ἐντὸς τοῦ θησαυροῦ τρεῖς δίσκοι ἐξ ἐκείνων οὓς εἰσεκόμιζον εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ πεντάθλου, καὶ ἄσπις ἐπίχαλκος ἔχουσα γραφὰς κατὰ τὸ ἐντὸς, καὶ περικεφαλαία καὶ κνημίδες μετὰ τῆς ἀσπίδος, καὶ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῶν ὀπλῶν ὅτι ἦσαν ἀκροθίνιον τῷ Διὶ ὑπὸ Μυόνων· ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα ἀξιόλογα ἐν τῷ θησαυρῷ, ὥς ἡ μάχαιρα τοῦ Πέλοπος ἔχουσα χρυσὴν τὴν λαβὴν, καὶ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας ἐξ ἐλέφαντος, ἀνάθημα Μιλτιάδου τοῦ Κίμωνος, καὶ ἄγαλμα πύξινον Ἀπόλλωνος ἔχοντος τὴν κεφαλὴν ἐπίχρυσον, ἀνάθημα τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν (1). Ἦν δὲ καὶ εἰς Δελφοὺς θησαυρὸς τῶν Σικυωνίων ὃς οὐδὲν περιεῖχεν ἔτι ἐπὶ τοῦ Πausανίου (2).

* Τὸ χωρίον Βασιλικά κεῖται τανῦν παρὰ τὴν θέσιν τῆς Σικυῶνος· ἡ πόλις αὕτη διετηρήθη καθ' ἅπαντα τὸν μεσαιῶνα, καὶ ἤδη σώζονται πολλὰ καὶ ἀξιόλογα λείψανα αὐτῆς παρὰ τὸ εἰρημένον χωρίον· ὥς τείχη τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου, θεμέλια τοῦ θεάτρου κτλ. (3). Ἡ Σικυὼν ἔκειτο ἐπὶ ὀροπεδίου μετρίου ὕψους καὶ εἶχε σχῆμα ἀνωμάλου τριγώνου· ἡ περίμετρος αὐτῆς ἦν 1 1/4 ὥρας, ἡ δὲ ἀπόστασις αὐτῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης 3/4 ὥρ. τὸ δὲ χωρίον

(1) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 14, 19. (2) Πaus. Φωκ. κ. 11.

(3) Λήκ. Τ. 3, κ. 30, σ. 368 κζ.

τὰ Βασιλικὰ κεῖται κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ λόφου, ὑπερᾶνω φυσικῆς διὰ μέσου τῶν βράχων ἀνόδου. Κατὰ τὴν ἄκμην τῆς Σικυῶνος τὸ ὁροπέδιον τῶν Βασιλικῶν ἦν ἡ ἄκρόπολις, ὡς μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Πausανίου καὶ ἄλλων· τὰ δὲ τείχη αὐτῆς ἐξετείνοντο μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ περιελάμβανον μέρος τοῦ λιμένος· ἐπομένως ἡ περίμετρος αὐτῆς ἦν τότε 3 ὥρῶν τοῦλάχιστον (1). Ὁ Πευτιγγέριος πίναξ θέτει τὴν Σικυῶνα εἰς ἀπόστασιν 23 μιλίων Ῥωμ. ἀπὸ τῆς Κορίνθου, καὶ ἡ καταμέτρησις αὐτοῦ εἶναι ὀρθή, συμφωνοῦσα καὶ μετὰ τῆς γενικῆς ἀπὸ Κορίνθου μέχρι Πατρῶν καταμετρήσεως τοῦ Πλινίου (2) καὶ τοῦ Ἀγαθημέρου (3).

ΦΟΥΒΙΑ, πόλισμα ὅπερ ἐλὼν ὁ Ἐπαμινώνδας κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν Θηβαίων καὶ Λακεδαιμονίων πόλεμον, ἀπέλυσε πάντας τοὺς ἐν αὐτῷ Βοιωτοὺς φυγάδας, προσδιόρισας ἐκάστῳ νέαν πατρίδα ἄλλην ἢ τὴν πρότερον (4).

ἙΦΥΡΑ, κώμη περὶ τὴν Σικυῶνα, πλησίον τοῦ ποταμοῦ Σελλήεντος κατὰ τὸν Στράβωνα (5).

(1) Ἰδε Λήκ. σ. 364, 365. (2) Πλίν. β. 4, κ. 4. (3) Ἀγαθήμ. β. 1, κ. 4. (4) Πκυσ. Βιωτ. κ. 15. (5) Στράβ. β. 8, σ. 338.

ΦΑΙΣΙΑ.

ΦΑΙΣΙΑ, ἐπαρχία μικρὰ ὀριζομένη βορείως ὑπὸ τῆς Σικυωνίας, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς χώρας τῶν Κλεωνῶν, νοτίως ὑπὸ τῆς Ἀργείας καὶ δυτικῶς ὑπὸ τῆς χώρας τοῦ Στυμφάλου. Πρῶτος οἰκιστὴς τῆς χώρας ταύτης ἐγένετο ὁ αὐτόχθων Ἄρας καὶ συνώκισε πόλιν περὶ τὸν Ἀραντιῶνα τὸν καὶ Κοιλῶσαν καλούμενον λόφον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις ὠνομάσθησαν Ἀραντία. Ὁ Ἄρας, κατὰ τοὺς λόγους τῶν Φλιασίων, ἦν σύγχρονος Προμηθέως τοῦ Ἰαπετοῦ, καὶ κατὰ τρεῖς γενεάς πρεσβύτερος Πελασγοῦ τοῦ Ἀρκάδος καὶ τῶν λεγομένων αὐτοχθόνων τῶν Ἀθηνῶν. Βασιλεύοντος τοῦ Ἀραντος, Ἀσωπὸς ὁ υἱός, ὡς ἐνομίζετο, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Κηγλούσης εὔρε τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντος Ἀσωποῦ. ἦν δὲ τὸ μνῆμα τοῦ Ἀραντος ἐν τόπῳ Κελεαῖς· ἔσχε δὲ ὁ Ἄρας υἱὸν Ἄοριν καὶ θυγατέρα Ἀραιθυρέαν, ἀμφοτέρους ἐμπείρους περὶ τὴν κυνηγετικὴν καὶ ἀνδρείους κατὰ τὸν πόλεμον· προαποθανούσης δὲ τῆς Ἀραιθυρέας, ὁ Ἄορις εἰς μνήμην τῆς ἀδελφῆς μετωνόμασε τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν Ἀραιθυρέαν· διὸ καὶ ὁ Ὀμηρος καταλέγων τοὺς ὑπηκόους τοῦ Ἀγαμέμνονος λέγει =

Ὀρνεῖάς τ' ἐνέμοντο, Ἀραιθυρέην τ' ἐρατεινήν (1).
Ἦσαν δὲ οἱ τάφοι τῶν τέκνων τοῦ Ἀραντος ἐπὶ τοῦ Ἀραν-

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β, σ. 571.

τίνου λόφου καὶ ἐπ' αὐτῶν τεθειμέναι στῆλαι περιφερεῖς, καὶ πρὸ τῆς τελετῆς τῆς ἀγομένης εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος ἐκάλουν τὸν Ἄραντα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐπὶ τὰς σπονδὰς, βλέποντες πρὸς ταῦτα τὰ μνήματα. Ὁ δὲ Φλίας, ὃς ἔδωκε τὸ τρίτον ὄνομα τῷ τόπῳ ἀφ' ἑαυτοῦ, οἱ μὲν Ἀργεῖοι ἔλεγον ὅτι ἦν υἱὸς Κείσου τοῦ Τημένου, ὁ δὲ Πausanίας ἐγνώριζε καλούμενον αὐτὸν υἱὸν Διονύσου καὶ ἓνα τῶν Ἀργοναυτῶν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος ==

Φλίας δ' αὐτ' ἐπὶ τοῖσιν Ἀραιθυρέθην ἵκανεν,

ἔνθ' ἀφνειὸς ἔναιε Διωνύσοιο ἄκητι

Πατρὸς ἐοῦ πηγῇσιν ἐφέστιος Ἀσωποῖο (1).

Τοῦ Φλίαντος δὲ τούτου μῆτηρ ἦν ἡ Ἀραιθυρέα καὶ οὐχὶ ἡ Χθονοφύλη· ἡ δὲ Χθονοφύλη ἦν σύζυγος αὐτοῦ καὶ ἐξ αὐτῆς ἔσχεν υἱὸν τὸν Ἀνδροδάμαν (2). Μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν Ῥηγνίδας ὁ Φάλκου τοῦ Τημένου Δωριεὺς ἐς ῥά-τευσσε κατὰ τῆς Φλιασίας μετὰ στρατιᾶς ἐκ τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Σικυωνίας καὶ προέτεινεν εἰς τοὺς κατοίκους νὰ δεχθῶσιν αὐτὸν βασιλέα καὶ συνοίκους τοὺς μετ' αὐτοῦ Δωριεῖς, ἐπὶ ἀναδασμῷ τῆς γῆς· καὶ τοῖς μὲν τῶν Φλιασίων ἐφαίνοντο ἄρεσται αἱ προτάσεις αὗται, ὁ δὲ Ἴππασος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ προέτρεπον νὰ ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν Δωριέων καὶ νὰ μὴ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτοὺς ἀμαχεῖ τὰς πολλὰς καὶ καλὰς αὐτῶν ιδιοκτησίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ δῆμος ὦν τῆς ἐναντίας γνώμης ὑπερίσχυσεν, ὁ μὲν Ῥηγνίδας ἐβασίλευσεν, ὁ δὲ Ἴππασος μετὰ τῶν βουλευθέντων ἔφυγεν εἰς Σάμον· ὁ φιλόσοφος Πυθαγόρας ἦν τέταρτος ἀπόγονος τοῦ Ἰππάσου τούτου (3)· ἔκτοτε οἱ Φλιάσιοι διάγοντες ἄνευ περαιτέρω μεταβολῆς, παρεδέχθησαν, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ Δωρικαὶ χῶραι,

(1) Ἀπολλών. Ῥόδ. 1: 115. (2) Πaus. Κορ. κ. 12. (3) Αὐτ. κ. 13.

πολίτευμα ὀλιγαρχικόν, καὶ κατὰ πάντας τοὺς ἐξῆς πολέμους ἦσαν σταθερῶς συνηνωμένοι μετὰ τῆς Σπάρτης, καὶ ἐκ τούτου ἔμενον αἰεὶ ἀνεπηρέαστοι ἐν τῇ μετριοτήτι αὐτῶν· ἦν δὲ καὶ ἐνταῦθα, ὥς καὶ πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου, κόμμα δημοκρατικόν, ὅπερ, μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἐπαμινώνδου, ἐπεχείρησε νὰ μετατρέψῃ διὰ βίας τὸ πολίτευμα, ἀλλ' ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ (1). Οἱ Φλιάσιοι ἀνεδείχθησαν παντὸς ἐπαίνου ἄξιοι διὰ τὴν ἀκλόνητον σταθερότητα τῶν φιλικῶν αὐτῶν σχέσεων καὶ διὰ τὴν γενναιοῦτητα καὶ ἀνδρείαν αὐτῶν. Ἦσαν φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων, ὅταν ἦσαν ἐκεῖνοι μέγιστοι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἥτταν ἐκείνων, ἃν καὶ πολλοὶ τῶν περιοίκων, καὶ πάντες οἱ Ἑλλώτες, καὶ οἱ πλείους τῶν συμμάχων ἀπέστησαν καὶ ἐπεσράτευον κατ' ἐκείνων πάντες, οὕτως εἰπεῖν, οἱ Ἕλληνες, οἱ Φλιάσιοι διέμενον πάντοτε πιστοὶ καὶ σταθεροὶ σύμμαχοι, καὶ τοὶ ἔχοντες πολέμιους τοὺς δυνατωτάτους τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, τοὺς Ἀργεῖους καὶ τοὺς Ἀρκάδας· ὀργιζόμενοι δὲ οἱ Ἀργεῖοι ἐπὶ τῇ τεσσαύτῃ τῶν Φλιασίων ὑπὲρ τῶν Λακεδαιμονίων προθυμίᾳ, ἐπετείχισαν τὴν ὑπεράνω τοῦ Ἡραίου παρὰ τὸν Φλιουῖντα θέσιν τὴν λεγομένην ΤΡΙΚΑΡΑΝΟΝ, ἐτείχισαν δὲ καὶ ἀφ' ἐτέρου μέρους οἱ Σικυώνιοι τὴν παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Σικυωνίας θέσιν ΘΥΑΜΙΑΝ· καὶ οὕτω στερούμενοι ζωοτροφιῶν, ἐπιέζοντο μεγάλως οἱ Φλιάσιοι· διεκαρτέρουν ἄλλ' ὅμως ἐν τῇ συμμαχίᾳ· οἱ δὲ Ἀργεῖοι εἰσβαλόντες πανδημεῖ, ἔφθειραν τὸν τόπον· κατὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, ἐξήκοντα ἱππεῖς Φλιάσιοι ἐπεξεληθόντες, ἔτρεψαν τὴν ὀπισθοφυλακὴν τῶν Ἀργείων καὶ ἀποκτείναντες τινὰς ἐξ αὐτῶν ἔστησαν τρόπαιον· καὶ κατὰ τρεῖς δὲ ἐφε-

(1) Διοδ. Σικ. β. 15, κ. 40.

ξῆς ἐχθρικὰς ἐν Φλιασίᾳ εἰσβολὰς, τὴν πρώτην Θηβαίων καὶ Ἡλείων καὶ Ἀρκάδων, τὴν δευτέραν Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων καὶ τὴν τρίτην Σικυωνίων καὶ Πελληνέων ἐφάνησαν νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι οἱ Φλιάσιοι, τρέψαντες καὶ ἐκβαλόντες τοὺς πολεμίους (1). — Ἐπεὶ δὴ οἱ Φλιάσιοι κατὰ τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων κατὰ Μαρδονίου ἐκστρατεῖαν ἔπεμψαν χιλίους ὀπλίτας (2), καὶ ἐπεὶ δὴ ὁ ἀριθμὸς οὗτος θεωρεῖται ὡς τὸ τρίτον τῶν ἐν ἡλικίᾳ, ὑποτίθεται εὐλόγως ὅτι ὁ πληθυσμὸς πάσης τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως συνίστατο εἰς 15,000 ἀνθρώπων ἐλευθέρων. — Ἡ Φλιασία εἶχε πόλιν πρωτεύουσαν Φλιοῦντα. — Οἱ Φλιάσιοι οὐδεμίαν εἶχον συγγένειαν μετὰ τῶν Ἀρκάδων· ἐξ ἀρχῆς ἦσαν Ἀργεῖοι καὶ ὕστερον ἐγένοντο Δωριεῖς (3). Ἡ χώρα τῆς Φλιασίας ἦν ὅλως πεδινή, καὶ τὰ ὀλίγα αὐτῆς ὄρη ἦσαν μᾶλλον λόφοι.

ΟΡΗ.

ΚΟΙΛΩΣΣΑ, λόφος ὀνομαζόμενος ἐπίσης καὶ Ἀραντί-
νος, περὶ ὃν συνώκισεν ὁ Ἄρας τὴν πόλιν Ἀραντίαν τὴν
ὕστερον ὀνομασθεῖσαν Ἀραιθυρέαν· ἡ μεταγενεστέρα πόλις
Φλιοῦς ἀπεῖχε τῆς Κοιλώσσης 30 στάδια· ὁ Καρνεάτης
ἦν μέρος τῆς Κοιλώσσης (4).

ΚΑΡΝΕΑΤΗΣ, λόφος ἀποτελῶν μέρος τῆς Κοιλώσσης·
ἐξ αὐτοῦ ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Ἀσωπὸς (5).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΑΣΩΠΟΣ, ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τοῦ λόφου
Καρνεάτου, ἔρρεε παρὰ τὴν πόλιν Φλιοῦντα πρὸς δυ-

(1) Εἰν.φ. Ἑλλ.ν. β. 7, κ. 2, §. 1.—23. (2) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 28.

(3) Πaus. Κορ. κ. 12. (4) Στράβ. β. 8, σ. 382. — Πaus. Κορ. κ. 12.

(5) Στράβ. β. 8, σ. 382

σμάς, καὶ διατρέχων τὴν Σικυωνίαν, ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν (1).

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΦΛΙΟΪΣ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Φλιασίας· πρότερον ἐκαλεῖτο Ἀραντία καὶ ἔπειτα Ἀραιθυρέα (2), καὶ ἔκειτο παρὰ τὸν λόφον τὸν Κολῶσσαν καὶ Ἀραντιῖνον λεγόμενον· οἱ δὲ ὕστερον μετοικήσαντες ἐκεῖθεν ἐκτίσαν τὸν Φλιοῦντα εἰς ἀπόστασιν 30 σταδίων ἀπὸ τῆς προτέρας πόλεως (3). Ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Φλιοῦντος ἦν ἄλλος κυπαρίσσω καὶ ναὸς θεωρούμενος ὡς ἀγιώτατος ἐκ παλαιοῦ, τὴν δὲ θεὰν ἧς ἦν ὁ ναὸς οἱ μὲν ἀρχαιοτάτοι τῶν Φλιασίων ὠνόμαζον Γανυμήδαν, οἱ δὲ μεταγενέστεροι Ἡθην· ἐκτὸς δὲ τῶν ἄλλων τιμῶν ἃς ἀπέδιδον τῇ θεᾷ ταύτῃ ἦν καὶ ἄσυλος ὁ ναὸς αὐτῆς τοῖς ἰκέταις· καὶ οἱ δεσμῶται, ἅμα λυθέντες, ἐναπετίθουν τὰς πέδας πρὸς τὰ δένδρα τοῦ ἄλλου, καὶ ἤγετο ἐορτὴ ἐπέτειος ἦν ὠνόμαζον Κισσοτόμους· οὐδὲν δὲ ἄγαλμα οὔτε ἐν κρυπτῷ ἐφύλαττον, οὔτε ἐν φανερῷ ἐδείκνυον· ἐξῶθεν δὲ τοῦ ἄλλου ἦν κατ' ἀριστεράν ναὸς Ἡρας ἔχων ἄγαλμα ἐκ λίθου Παρίου· ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει ἦν καὶ ἕτερος περιβόλος ἱερὸς Δήμητρος καὶ ἐν αὐτῷ ναὸς καὶ ἄγαλμα Δήμητρος καὶ Περσεφόνης· καὶ ἄγαλμα δὲ Ἀφροδίτης νεωτέρας κατασκευῆς. Κάτωθεν δὲ τῆς ἀκροπόλεως κατὰ δεξιὰν ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἀγένοιον· καὶ ὑπὸ τὸν ναὸν θέατρον· καὶ οὐ πόρῳ αὐτοῦ ναὸς Δήμητρος καὶ καθήμενα ἀγάλματα ἀρχαῖα. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἀνέκειτο αἶψ χυλῆ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ χυσοῦ· ἐτίμων δὲ τὴν αἶγα ταύτην καὶ ἐπεκόσμουσαν αὐτὴν διὰ

(1) Ἰδὲ Ἀσωπὸς εἰς Σικυωνίαν. (2) Ἰδὲ Φλιασία. (3) Στράβ. 8, σ. 382.

Χρυσοῦ, φοβούμενοι τὴν ἐκ τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς αἰγὸς προ-
 ξενουμένην συνήθως βλάβην εἰς τὰς ἀμπέλους. Ἐνταῦθα ἦν
 καὶ μνῆμα Ἀριστίου τοῦ Πρατίνου, ἀμφοτέρων πατρὸς καὶ
 υἱοῦ σατυρικῶν ποιητῶν δοκιμωτάτων μετὰ τὸν Αἰσχύλον.
 Ὅπισθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς ἦν οἶκος ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν Φλια-
 σίων μαντικός, διότι, ὡς ἔλεγον, ὁ Ἀμφιάραος κατακοιμηθεὶς
 ἐν αὐτῷ, τότε πρῶτον ἤρξατο νὰ μαντεύεται, ἐν ᾧ πρότερον
 ἦν οὐχὶ μάντις ἀλλ' ἀπλοῦς ἰδιώτης. Οὐ πόρρω δὲ ἦν τόπος
 καλούμενος Ὀμφαλὸς ὃν ἐθεώρουν ὡς τὸ μέσον τῆς Πελοπον-
 νήσου· καὶ μικρὸν ἂπ' αὐτοῦ ναὸς ἀρχαῖος Διονύσου καὶ ἄλλος
 ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἄλλος Ἰσίδος. Ἐλεγον δὲ καὶ τοῦτο οἱ
 Φλιάσιοι ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ὅτε ἐπέστρεψεν ἐκ Λιβύης, φέρων
 τὰ μῆλα τὰ λεγόμενα τῶν Ἑσπερίδων, ἤλθεν εἰς Φλιοῦντα,
 καὶ ἐν ᾧ διέτριβεν ἐνταῦθα, ἤλθε πρὸς αὐτὸν ἐξ Αἰτωλίας
 ὁ πρότερον γενόμενος πενθερὸς αὐτοῦ Οἰνεὺς, καὶ τότε κατὰ
 τινα πρὸς ἀλλήλους ἐστίασιν, ἐπειδὴ ἀπῆρεσε τῷ Ἡρακλεῖ
 τὸ δοθὲν αὐτῷ ποτὶν ὑπὸ τοῦ νέου Κυάθου, οἰνοχόου τοῦ
 Οἰνέως, ἔπληξεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν δι' ἐνὸς τῶν δα-
 κτύλων αὐτοῦ, καὶ ἀποθανόντος τοῦ παιδὸς ἐκ τῆς πληγῆς,
 οἱ Φλιάσιοι ἔκτισαν οἶκημα εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ παρὰ
 τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἐν τῷ οἰκῆματι ἦσαν ἀγάλ-
 ματα παριστάνοντα τὸν Κύαθον διδόντα ποτήριον τῷ Ἡρα-
 κλεῖ (1). Ἐν ἀποστάσει ὅσον πέντε σταδίων ἀπὸ Φλιοῦν-
 τος ἔκειντο αἱ Κελεαί (2). Ὁ Φλιοῦς ἀπεῖχε 40 σταδίου
 τῆς Σικυωνικῆς Τιτάνης· ἦν δὲ ὁδὸς εὐθεία ἐκ Σικυῶνος εἰς
 Φλιοῦντα (3). — Ἀναθήματα Φλιασίων ἦσαν ἐν μὲν τῇ
 Ὀλυμπίᾳ ἀγάλματα Διὸς καὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀσωποῦ
 Ξεμέας, Αἰγίνης, Ἀρπίννης, Κορκύρας καὶ Θήβης καὶ τοῦ

(1) Π. κ. Κορ. κ. 13. (2) Αὐτ. κ. 14. (3) Αὐτ. κ. 12.

Ἀσωποῦ αὐτοῦ (1)· ἐν δὲ τοῖς Δελφοῖς ἄγαλμα χαλκοῦν Διὸς καὶ συνάμα μετ' αὐτοῦ ἄγαλμα Αἰγίνης (2). — Ἐκ τῶν Φλιασίων ὅσοι ἐξέλιπον τὴν πόλιν αὐτῶν κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν μετόκησαν εἰς Κλαζομονάς τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας (3). — Εἰς Φλιοῦντα ἔφυγεν ἡ Χρυσίς, ὅτε ἐξ αἰτίας αὐτῆς κατεκαύθη ὁ ἐν Ἄργει ναὸς τῆς Ἥρας οὗ ἦν ἱέραει (4). — Ὁ Φλιοῦς διὰ τὸ ὀρεινὸν τῆς θέσεως, καὶ διότι ἔκειτο μακρὰν τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἔμεινεν ἀπηλλαγμένος τῶν ἐκ τῶν ἀλληλομαχιῶν τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπηρειῶν· ἀλλὰ περιέπεσε μετ' ὀλίγον, ὥς καὶ ἄλλαι γειτνιάζουσαι πολιτεῖαι, εἰς τὸν ζυγὸν ἐγγχωρίων δυναστῶν ἢ, ὥς ὠνόμαζον αὐτοὺς, τυράννων· ἡ γένεσις τοῦ Ἀχαικοῦ συνεδρίου ἐκίνησε τὸν ἔσχατον αὐτῶν Κλεώνυμον νὰ ἀποθέσῃ οἰκειοθελῶς τὴν μοναρχίαν καὶ νὰ κοινωνήσῃ τῆς τῶν Ἀχαιῶν δημοκρατίας (5), καὶ ὁ Φλιοῦς ἐπομένως μετὰ τοῦ λοιποῦ συνεδρίου ὑπέκυψεν εἰς τὴν κυριότητα τῆς Ῥώμης· καὶ διετηρήθη μὲν ἡ πόλις, ἀλλ' ἔκτοτε κατέπεσεν εἰς ἐσχάτην μηδαμινότητα, καὶ ὁ Ἱεροκλῆς οὐδὲ κατατάττει αὐτὴν ἔτι μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου.

* Τὸ χωρίον Πολύφεγγον κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Φλιοῦντος· λείψανα τινὰ εὐρέθησαν (6)· ἡ δὲ 30 στάδ = 1 1/2 ὥρ. ἀπέχουσα τοῦ Φλιοῦντος Ἀραιθυρέα (7) ἔκειτο κατὰ τὰς βορειοτάτας πηγὰς τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐκβλύζοντος ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ ὀνομαζόμενον τὰ νῦν Γὰβριᾶς (8)· ἡ πεδιάς ἐν ἣ ἔκειτο ὁ Φλιοῦς ὑψοῦται 290 μέτρα γαλλ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 22. (2) Πaus. Φωκ. κ. 13. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 3.

(4) Ἰδε Ἄργος. (5) Πολύβ. β. 2, κ. 44. (6) Λήλ. Τ. 3, κ. 3 σ. 342.

(7) Ἰδε Ἀνωτέρω. (8) Λήλ. Τ. 3, κ. 30, σ. 315.

ΚΕΛΕΑΪ, κόμη ἀπέχουσα πέντε στάδια τῆς πόλεως Φλιουντος· ἐν Κελεαῖς ἐπανηγυρίζετο τελετὴ τῆς Δήμητρος οὐχὶ κατ' ἔτος ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τετραετίαν, καὶ ἐξελέγετο ἱεροφάντης οὐχὶ διὰ βίου ὁ αὐτός, ἀλλ' ἕτερος δι' ἐκάστην τελετὴν, λαμβάνων, ἂν ᾔθελε, καὶ γυναῖκα· καὶ κατὰ ταῦτα μὲν διέφερον τὰ ἐνταῦθα ἔθιμα τῶν τῆς Ἐλευσίνος, τὰ δὲ κατὰ τὴν τελετὴν αὐτὴν ἐγίνοντο κατὰ μίμησιν ἐκείνων, ὥς καὶ οἱ Φλιάσιοι αὐτοὶ ὁμολογοῦν ὅτι ἐμιμοῦντο τὰ ἐν Ἐλευσίνι δρώμενα· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁπότεν Ἴων ὁ Ξούθου ἡρέθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πολέμαρχος τοῦ κατὰ τῶν Ἐλευσινίων πολέμου, ἐξέβαλε τῆς Ἐλευσίνος τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κελεοῦ Δυσαύλην ὃς ἐλθὼν τότε εἰς ταύτην τὴν χώραν, ὠνόμασεν αὐτὴν Κελεὰς ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ κατεστήσατο καὶ τὴν τελετὴν· ἀλλ' ὁ Πausanias ἀπιστεῖ εἰς τοὺς λόγους τῶν Φλιασίων· οὐδὲ πείθεται ὅτι ἄνθρωπος Ἐλευσίνιος ἐκ βληθεὶς μετὰ τὴν μάχην, ἀπεδῆμψε φυγὰς, τοῦ πολέμου μάλιστα ἐκείνου οὐκ ἀποπερατωθέντος ἀλλὰ διαλυθέντος ἐπὶ συνθήκαις, καὶ τοῦ Εὐμόλπου αὐτοῦ καταμείναντος ἐν Ἐλευσίνι· ἴσως δὲ, προσεπιφέρει ὁ Πausanias, δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἦλθεν ὁ Δυσαύλης ἐνταῦθα καὶ οὐχὶ ὥς λέγουσιν οἱ Φλιάσιοι· οὔτε πιστεύει δὲ ὅτι ὁ Δυσαύλης ἦν συγγενὴς τοῦ Κελεοῦ, ἀλλ' οὔτε ἐκ τῶν ἐπισήμων Ἐλευσινίων, διότι ἐὰν ἦν τοιοῦτος, ὁ Ὀμηρος δὲν θὰ παρέβλεπεν αὐτὸν ἐν τοῖς εἰς Δήμητρα πεποιημένοις ὑπ' αὐτοῦ ἔπειν ἐν οἷς καταλέγων τοὺς διδαχθέντας παρὰ τῆς θεᾶς τὴν τελετὴν, οὐδένα ἀναφέρει Δυσαύλην Ἐλευσίνιον =

Δεῖξεν Τριπτολέμῳ τε Διοκλεῖ τε πληξίππῳ.

Εὐμόλπου τε βίῃ, Κελεῶ τ' ἡγήτορι λαῶν

ῥητοσύνην ἱερῶν, καὶ ἐπέφραδεν ὄργια πᾶσιν.

Ὅπως δὲ καὶ ἂν ᾔ, ἐν Κελεαῖς ἦν τὸ μνήμα τοῦ Δυσαύ.

λου (1), ὡς ὡσαύτως καὶ τὸ τοῦ αὐτόχθονος Ἄραντος, τοῦ πρώτου βασιλευσαντος ἐν Φλιασίᾳ (2)· πρὸς δὲ τὸν ὄροφον τοῦ λεγομένου Ἀνακτόρου ἦν ἀπηωρημένον τὸ ἄρμα τοῦ Πέλοπος (3).

* Θεμέλια Ἑλληνικῆς οἰκοδομῆς ἐμφαίνοντα τὴν θέσιν τῶν Κελειῶν σώζονται κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὁχθὴν τοῦ Ἀσωποῦ ἐν ἀποστάσει ὅσον ἡμίσεως μιλίου Ἀγγλ.=12 λεπτῶν ἀπὸ τοῦ Πολυφέγγου.

ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΟΝ, κώμη οὐ πόρρω τοῦ Φλιοῦντος κατὰ τὸ νοτ.-ἀνατολικόν, περιέχουσα ναὸν Κάστορος καὶ Πολυδέους. Κατὰ τὸν συμμαχικὸν λεγόμενον πόλεμον ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Δημητρίου εἰσβαλὼν ἀπὸ Λαρίσσης διὰ Βοιωτίας καὶ Μεγαρίδος εἰς Πελοπόννησον, ἐστρατοπέδευσεν εἰς Διοσκούριον τὴν προτεραίαν τῆς κατ' Εὐριπίδα καὶ Ἡλείων νίκης αὐτοῦ (4).

* Τὸ Διοσκούριον ἔκειτο ἐν τῷ κάτωθεν τοῦ χωρίου Ἀγ. Γεωργίου πεδίῳ, μικρὸν ἀπέχον ἀπ' αὐτοῦ (5).

(1) Πaus. Κορ. κ. 14. (2) Αὐτ. κ. 12. (3) Αὐτ. κ. 14.

(4) Πολύβ. β. 4, κ. 67. (5) Λήκ. Τ. 3, κ. 30, σ. 350.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ.

Διαιρείται εἰς ἑνδεκα δήμους = Κορίνθου, Κλεωνῶν, Σολυγείας, Νεμέας, Συμφαλίας, Ζαχόλης, Περαιχώρας, Σικυῶνος, Πελλήνης, Φενειοῦ καὶ Τρικλίων, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 32,958.

Ἰρ. Δ. Θ:σ.

Πληθ. κατὰ τὸ 1851.

ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ.			Οἰκ.	Κάτοικοι.
				3330
16	N. Δ.	Κόρινθος, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος, σταφῖς, ἔλαιον· 2 ποταμοὶ μεγάλοι, χρήσιμοι.	238	1250
30	A.	Ἐξαμίλια· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος.	36	151
1 5	B. Δ.	Ἄσσου, Μπόζια, Ἀζίζι· πρ. δημ. καρποὶ, σταφῖς οἶνος· 1 ποτ. μέγας τοῦ ἐλαιῶνος, 1 ρεῦμα μικρὸν, 1 ῥύαξ χρήσιμος.	60	248
1 30	B. Δ.	Βραχάτι· πρ. τὰ ἀνωτέρω.	50	227
1 45	B. Δ.	Μπολάτι· πρ. τὰ ἀνωτ.	27	120
2	B. Δ.	Ἱμπραῖμπεη· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ποτ. μικροὶ, χρήσιμοι, 1 ρεῦμα μικρὸν καὶ ξηρόν.	30	202
1 30	B. Δ.	Χατζῆ Μουσταφᾶ καὶ Πολίτσα· πρ. τὰ αὐτά.	25	176
1 30	B. Δ.	Χασάναγα· πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον, σταφῖς καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	20	130
1 15	B. Δ.	Ζευγλατιόν· πρ. τὰ αὐτά.	64	464
1 50	B. Δ.	Κοκόνι, Νεράντζι καὶ Κυπαρίσσι· δημ. καρποὶ, σταφῖς καὶ οἶνος. Εἰς Κυπαρίσσι ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.	29	99

Ὅρ.	Α.	Θεσ.	Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
	15	A. B.		
	15	Δ. B.		
			14	81
1		B. Δ		
1			8	60
		Λεῦκα.		
		Μέρτιζα.		
		Κουρτέσα.		
	A.	Κοκκινιά.		
		Καλύβια Ἁγίου Ἰωάννου.		
		Δερβενάκι, θέσις ἱστορική.		
		Μονὴ Στεφάνιον, διατηρουμ.		
	N. A.	Ἅγιος Δημήτριος μονὴ Φα-		
		νερωμένη, διατηρουμένη.		
		Σοῦκια, μετόχιον Φανερω-		
		μένης.		
		Ἅγιος Σώστης, ἐκκλησίδιον		
		καὶ Χατζῆ Ἀνέστη σταθμός.		
		ΔΗΜΟΣ ΣΟΛΥΓΕΙΑΣ.		2600
6		N. A.		
		Σοφικόν, ἔδρα τοῦ δήμου·		
		προϊόντα δημητριακὰ καρποὶ,		
		ὄσπρια καὶ ἔλαιον· ἡ μέγα		
		δάσος ἐξ ἐλαιοδένδρων καὶ		
		πευκῶν· ἡ σχολεῖον δημοτικόν		
		B'. τάξεως καὶ φυλακεῖον ὑγειο-		
		νομικόν, καὶ ἕτερον φυλακεῖον		
		τελωνειακόν καὶ συμβολαιο-		
		γραφεῖον.	356	1993
1	30	Δ. N.		
		Ἀγγελόκαστρον· προϊόντα		
		τὰ αὐτά. Πλησίον πρὸς τὸ βορ-		
		δυτικόν λείψανα ἀρχαίου ὀχυ-		
		ρώματος καὶ πρὸς νότον ἐρεί-		
		πια ἑλληνικά.	110	506
		N. Δ.		
		Ῥυτόν, καλύβια χειμερινὰ		
		τοῦ Σοφικοῦ.		

Ἡρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			Γαλατιάκη. } Νεζέϊκα. } Ἡλιέϊκα. } Ἄλμυροί. } Κατακάλη. } Κόρφος. } Θέσεις ἀγροτικαὶ ὀλίγων κατοικοῦμ.		
		Δ. Β.	Κεχριαῖς λιμὴν. Πλησίον πηγὴ ἄλμυροῦ ὕδατος (λουτρὰ τῆς Ελένης), Μονὴ Σοφικοῦ, διατηρουμ.		
			ΔΗΜΟΣ ΝΕΜΕΑΣ.		2252
6		Ν. Δ.	Ἅγιος Γεώργιος, εἰς ὑπω- ρείας ὄρους ἔχοντος ὕψος 750 γαλλομέτρων καὶ μονὴ Προ- φήτου Ἡλιοῦ ἐπ' αὐτοῦ, ἐδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημη- τριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος. 1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως. Ἐνταῦθα ὑπάρχει δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.	210	960
1	30	Ν. Δ.	Λιόντι· πρ. τὰ αὐτά.	69	308
2		Β. Δ.	Γαλατᾶ· πρ. τὰ αὐτά.	17	86
1		Β. Δ.	Μπότσια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ μικρὸς, χρήσιμος.	27	110
1	15	Β. Δ.	Πετρί· πρ. τὰ αὐτά.	12	62
1	30	Β. Δ.	Μποζικά· πρ. τὰ αὐτά· 1 μικρὸν δάσος.	30	161
1	30	Δ. Β.	Βοῦδόντα· πρ. τὰ αὐτά.	17	92
2		Α. Β.	Στιμάγκα· πρ. τὰ αὐτά.	35	173
1	15	Β. Δ.	Μάζι· πρ. τὰ αὐτά.	10	47
	30	Β.	Κούτσι· πρ. τὰ αὐτά·	15	68
	30	Α.	Κουτσομάδι· πρ. τὰ αὐτά.	26	140
		Ν. Α.	Δερβενάκη, θέσις ἀκατοί- κητος· πανδοχεῖον.		

ὄρ.	Δ.	Θ.σ.	Πληθυσμός:
			Οἰκ. Κάτοικοι.
		Ψώρα. } Θέσεις ἀγροτικάι Ἀλίκιζα. } ὀλίγον κατοικοῦ- μεναι.	
	A. N.	Παναγία Βράχου, μονὴ δια- τηρουμένη.	
		ΔΗΜΟΣ ΣΤΥΜΦΑΔΙΑΣ.	2736
8	Δ.	Δούσια, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποταμὸς μικρὸς, 8 ῥύακες, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸν δάσος.	76 451
2 30	N. Δ.	Λαύκα· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥύακες χρήσιμοι, 1 μικρὰ λί- μνη, 2 μικρὰ δάση.	110 494
3	N. Δ.	Καστανιά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, 3 ῥύακες χρήσι- μοι, 2 μικρὰ δάση.	126 621
2	N. Δ.	Μπάσι· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥύακες χρήσιμοι, 1 μικρὸν δάσος.	62 387
1 30	N. Δ.	Μπούζι· πρ. τὰ αὐτά 1 πο- ταμὸς μικρὸς, 2 ῥύακες χρή- σιμοι, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μι- κρὸν δάσος.	43 421
	30 Δ. N.	Καλιάνι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ χρήσιμος.	39 137
1 30	A. N.	Ψάρι· πρ. τὰ αὐτά.	44 224
1 15	A. N.	Ἀσπρόκαμπος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ χρήσιμος.	25 136
		Ζαρακά. Μάτσιζα. } Θέσεις ὀλίγον Κύνια. } κατοικοῦμεναι. Σουλινάρι.	

Ἡρ.	Α.	Θεσ.	ΔΗΜΟΣ ΖΑΧΟΛΗΣ	Πληθυσμός.	
				Οἱκ.	Κάτοικοι.
					4990
12	30	B. Α.	Ζάχολη, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου ἔχουσα καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ σταθμὸν ὑγειονομικὸν καὶ σταθμὸν προσέτι τελωνειακὸν Α'. τάξεως καὶ συμβολαιογραφεῖον.	208	1160
	15		Κουινιάνικα· πρ. σταφίς δημ. καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον, μετάξιον· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	157	885
	5		Μαυριάνικα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 μικρὸν ἔλος.	145	655
	5		Ζερβιάνικα· πρ. τὰ αὐτά· 1 μικρὸς ποτ. χρήσιμος.	122	645
	5	B. Α.	Κόντου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	90	495
1	15	B. Α.	Πύργος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος (1).	70	430
1	30	Δ. Ν.	Σαραντάπηχον· πρ. σταφίς, δημ. καρποὶ καὶ οἶνος 1 μικρὸν δάσος.	85	340
	30	N. Α.	Σκουπα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	50	225
1		B. Α.	Πιτσά· πρ. οἶνος, ἔλαιον, κριθή· 1 μικρὸν δάσος. Τὸ ὑπερκείμενον ὅρος ἔχει ὕψος 1144 γαλλομέτρων.	102	417
2	30	Α.	Κούτσι· πρ. κριθή, ὄρεος, κύαμοι.	18	95
2		N. Α.	Τσερεγούνι· πρ. τὰ αὐτά· 1 μέγα δάσος.	21	110

(1) Τὰ ἀνωτέρω πέντε: Κουινιάνικα, Μαυριάνικα, Ζερβιάνικα, Κόντου καὶ Πύργος εἰσὶ συνεικίαι τῆς Ζαχόλης.

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
2	15	B. A.	Λουτρόν· πρ. σταφίς, δημ. καρποί, οἶνος.	30	140
2	45	B. A.	Καμάρι· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	25	108
1	15	B. A.	Λούζι· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια· 1 μικρὸν δάσος.	20	98
		B.	Ζαχολιώτικα καλύβια.		
			Μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ, διατηρουμένη.		
			Μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ, διαλελυμένη.		
		A.	Μονὴ Παναγίας Κορυφῆς, διαλελυμένη.		
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΧΩΡΑΣ.				2103	
5		A. B.	Περαχώρα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ἔλαιον, ἀμύγδαλα, μέλι καὶ ῥητίνη· 1 λίμνη μεγάλη, ἄχρηστος, 2 λιμένες μικροὶ, 2 μικρὰ δάση. Ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ δασονομεῖον.	279	1471
30		N. A.	Μπίσια· πρ. δημ. καρποί, οἶνος, ἔλαιον καὶ ῥητίνη· 1 λίμνη μικρὰ, 2 ῥύακες μικροὶ, ἄχρηστοι, 1 λιμὴν μικρὸς, 8 δάσα μεγάλα.	102	533
30		A. N.	Καλαμάκι· πρ. σῖτος· 1 ῥύαξ μικρὸς, χρήσιμος, 1 λιμὴν μικρὸς. Πλησίον Δ. λείψανα ἀρχαίου θεάτρου.	20	94
ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΥΩΝΟΣ.				2953	
3		B. Δ.	Κιάτου, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα σταφίς καὶ οἶνος· 1		

Ἔρ.	Α.	Θ.σ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			μικρὸν ἔλος· 1 σχολεῖον δη- μοτικὸν Β'. τάξεως καὶ φυλα- κεῖον ὑγειονομικὸν καὶ σαθμὸς τελωνειακὸς Α. τάξεως.	33	137
	15	Δ. Β.	Δημηνιὸν· πρ. δημ. καρποὶ, σαφὶς καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμ.	42	191
	1	Δ. Ν.	Μεγάλη Βάλτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	50	272
	1	Δ.	Μικρὰ Βάλτσα· πρ. τὰ αὐτά. 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	24	148
	2 15	Β. Δ.	Ζεμενόν· πρ. τὰ αὐτά.	38	198
	1	Δ. Β.	Θολερὸν· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μέτριος, χρήσιμος.	24	86
	2 30	Ν. Δ.	Σούλι, ἐπὶ τῆς λεωφόρου εἰς πρόποδας λόφου ἔχοντος ὕψος 633 γαλλομέτρων· πρ. δημ. καρποὶ, ἀραβόσιτος· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος	42	233
	15		Μελίσσι· πρ. δημ. καρποὶ, σταφίς.	27	125
	45	Β. Δ.	Συκιά· πρ. σαφὶς καὶ οἶνος· 2 ποτ. χρήσιμοι.	12	39
	3	Ν. Δ.	Μάζανι· πρ. δημ. καρποὶ· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	100	457
	1	Δ.	Δαλιώτη· πρ. δημ. καρποὶ, σταφίς, οἶνος.	28	149
	1	Ν. Δ.	Βασιλικὰ (Σικυών)· πρὸς δυσμᾶς λείψανα θεάτρου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	73	359
	0	Ν. Δ.	Μούλκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	55	252
	2 30	Ν. Δ.	Λιόπеси καὶ Παραδίσι· πρ. τὰ αὐτά. Μάστιζα ἢ Ριάκιον. Κάτω Δημηνιόν. Μπέϊκον. Γουρουνόσπηλιά.	46	201

Θέσει ἀγρο-
τικῇ εὐρίγον
κατοικοῦμ.

Πρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			Μετόχιον τῆς μονῆς Λέ- χοδας.		
			ΔΗΜΟΣ ΠΕΛΛΗΝΗΣ.		2182
7	B. Δ.		Κλημέντι, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 11 μικροὶ χεῖμαρροι, ἄχρηστοι· 1 σχολεῖον δημοτι- κὸν Γ'. τάξεως.	115	710
	15	N.	Καίσαρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 λί- μνη μεγάλη ξηραينوμένη κατὰ τὸ θέρος.	62	437
1	20	B.	Βελίνα ἐπὶ τῆς λεωφόρου πρ. τὰ αὐτά· 2 μικρὰ ρεύματα χρήσιμα.	45	272
2	Δ. B.		Παναρίτι· πρ. τὰ αὐτά· 2 μικροὶ ρύακες, χρήσιμοι.	46	323
2	15	B.	Βλαντούσια· πρ. τὰ αὐτά· 4 ρύακες, 3 μικροὶ χεῖμαρροι, ἄχρηστοι.	25	152
2	B. Δ.		Μάρκεσι ἐπὶ τῆς λεωφόρου· πρ. τὰ αὐτά· 3 ποτ. ἄχρηστοι, 3 μικροὶ ρύακες, χρήσιμοι.	51	339
		N. Δ.	Μετόχιον μονῆς Λέχοδας. Γαφομάτι, θέσις ἀγροτική.		
			ΔΗΜΟΣ ΦΕΝΕΟΥ.		2292
12	Δ.		Γκοῦρα, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος· 1 πηγὴ χρήσιμος, 1 μι- κρὸν δάσος· 1 σχολεῖον δημο- τικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνο- δικεῖον.	120	609
30	Δ. N.		Μεσινόν· πρ. τὰ αὐτά.	55	224
1	15	N.	Γκιόζα ἐπὶ ρύακος· πρ. οἶνος		

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			καὶ κριθή· 1 βρούσις, 1 μικρὸν δάσος.	44	205
	10	N. Δ.	Φονιᾶς εἰς πρόποδας λόφου ἔχοντος ὕψος 737 γαλλομέτρων· πρ. δημ. καρποί, καὶ οἶνος· 1 μέγας δάσος.	50	199
1	15	.Α Β.	Στενόν· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ χρήσιμος.	50	257
	30	N.	Μουζῶ, ἐπὶ τῆς παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Φονιᾶ ὁδοῦ πρ. τὰ αὐτά.	55	97
1		Δ. Β.	Σιβίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 πηγή, 1 ῥεῦμα, ἀμφότερα χρήσιμα.	95	255
	45	Δ.	Καλύβια· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέτριον.	180	260
	15	Δ. N.	Βίλια· πρ· τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος.	10	57
2	15	.Α Β.	Ταρσός· πρ. αἶτος καὶ οἶνος. Καλύβια Ταρσινά. Λούζι. } Νομαὶ ἑαριναί. Γκιόνα. }	108	169
			Τριανταφυλλίτσα, θέσις ὀλίγον κατοικουμένη. Μονὴ Φενεοῦ ὁ Ἅγιος Γεώργιος, διατηρουμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ.		4924
10		Β. Δ.	Τρίκαλα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, σταφῖς καὶ οἶνος· 2 ποτ. 3 ῥεύματα χρήσιμα, 2 δάση μικρά καὶ πετρώδη· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ ἕτερον δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως. Ἰπάρχει δε εἰς Τρίκαλα		

Ἰρ.	Ἀ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδι- κεῖον.	549	2579
1		B. Δ.	Ζοῦγρα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, μῆλα καὶ δαμάσκηνα· 1 μέγα δάσος· 1 σχολεῖον δη- μοτικὸν B. τάξεως.	35	171
2		B. Δ.	Καρυά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, 2 ρεύματα ὧν τὸ ὕδωρ μεταβαίνει εἰς τὴν λίμνην τοῦ Φενεοῦ.	244	1122
1	30	Δ. B.	Γελίνι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρεύ- ματα χρήσιμα, 1 μικρὸν δάσ.	137	766
1		Δ. B.	Σοφιανά· πρ. τὰ αὐτά. Μποῦτσοι καλύβια Καρυω- τῶν. Τσοῦκα. } Θέσεις ἀγροτι- ῤέθι. } καὶ ὀλίγον κα- Συγυρίτσα. } τοικούμεναι. Μονὴ Ἅγιος Βλάσιος, δια- λελυμένη.	16	91

Τοὺς πίνακας τῆς Ἐπιδαυρίας, Τροιζηνίας καὶ Ἐρ-
μιονίδος ζητεῖ εἰς τὴν σειρὰν τῶν πινάκων τῆς Ἀργο-
λίδος. Σελ. 273.

ΛΑΚΩΝΙΑ.

 ΛΑΚΩΝΙΑ, ἔν τῶν τμημάτων τῆς Πελοποννήσου τὸ μέγιστον, κείμενον κατὰ τὸ νοτ.-ἀνατολικὸν αὐτῆς καὶ ὀριζόμενον βορείως ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ μέρους τῆς Ἀργολίδος, ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Μυρτιῶου πελάγους, νοτίως ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους καὶ δυτικῶς ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τῆς Μεσσηνίας. Οἱ ἀρχαιότατοι γνωστοὶ κάτοικοι τῆς Λακωνίας ἦσαν οἱ Φθιώται Ἀχαιοὶ οἱ κατελθόντες μετὰ τοῦ Πέλοπος εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἡ Χερσόνησος αὕτη ἡ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου Ἄργος λεγομένη ὠνομάσθη τότε Ἀχαικὸν Ἄργος καὶ οὐ μόνον ἡ Πελοπόννησος, ἀλλὰ καὶ ἰδίως ἡ Λακωνικὴ οὕτω προσηγορεύθη (1). Πρῶτος ἐβασίλευσεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὁ αὐτόχθων Λέλεξ 1786 Π. Χ. καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη ὁ τόπος Λελεγία καὶ οἱ κάτοικοι Λέλεγες. Μετὰ τὸν Λέλεγα παρέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ υἱὸς Μύλης καὶ μετ' αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐρώτας, ὃς κατήγαγεν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ διώρυγος τὰ ἐν τῷ πεδίῳ λιμνάζοντα ὕδατα καὶ τὸν ἐξ αὐτῶν ἀποτελεσθέντα ποταμὸν ὠνόμασεν ἀφ' ἐαυτοῦ Εὐρώταν. Ἀποθανὼν δὲ ἄπαις ὁ Εὐρώτας, κατέλειπε τὸν θρόνον εἰς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Λακεδαίμονα υἱὸν τοῦ Διὸς, κατὰ τὴν φήμην, καὶ τῆς Ταυγέτης, ἀφ' ἧς ὠνομάσθη τὸ ὄρος.

(1) Στράβ. β. 8, σ. 365.

Εἶχε δὲ γυναῖκα ὁ Λακεδαίμων τὴν θυγατέρα τοῦ Εὐρώτα Σπάρτην, καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἄμα βασιλεύσας, ἐκάλεσεν ἀφ' ἐαυτοῦ τὴν χώραν Λακεδαίμονα καὶ τοὺς κατοίκους Λακεδαιμονίους· εἶτα ἔκτισε καὶ πόλιν καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Σπάρτην ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· μετὰ τὸν Λακεδαίμονα ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμύκλας καὶ ἔκτισε τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν· τῶν δὲ υἱῶν τοῦ Ἀμύκλα ὁ νεώτατος Ἰάκινθος περίφημος ἐπὶ τῷ κάλλει ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρὸς· διεδέχθησαν δὲ τὸν Ἀμύκλαν οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί, πρῶτον ὁ πρεσβύτερος Ἀργαλος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Κυνόρτας· τὸν δὲ Κυνόρταν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Οἴβαλος, ὃς ἔλαβε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Περσέως Γοργοφόνην καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν τὸν Τυνδάρεων. Ἐβασίλευσε δὲ ὁ Τυνδάρεως καὶ μετ' αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Μενέλαος καὶ ὁ Ὀρέστης ἀνεψιὸς καὶ γαμβρὸς τοῦ Μενελάου καὶ Τισαμενὸς ὁ τοῦ Ὀρέστου. Βασιλεύοντος δὲ τοῦ Τισαμενοῦ, κατῆλθον οἱ Ἡρακλεῖδαι εἰς Πελοπόννησον 1190 Π. Χ. καὶ ὁ μὲν Τήμενος ἐκυρίευσεν τὴν Ἀργεῖαν, ὁ δὲ Κρεσφόντης τὴν Μεσσηνίαν· τὴν δὲ Λακωνίαν οἱ δύο υἱοὶ τοῦ προαποθανόντος εἰς Δελφοὺς Ἀριστοδήμου Εὐρυσθένης καὶ Προκλῆς· ὄντων δὲ αὐτῶν διδύμων, ἐγένοντο δύο οἴκοι βασιλικοὶ κατὰ προσηγὴν τῆς Πυθίας, καὶ συνεβασίλευσαν αὐτοί, καὶ τοι ὄντες ἐχθροὶ ἀδιάλλακτοι, καὶ προεληλυθότες ἐπὶ μέγαν βαθμὸν ἀπεχθείας (1), καὶ διήρεσαν τὸν τόπον εἰς ἑξ τμήματα καὶ ἔκτισαν πόλεις. Τὰς δὲ Ἀμύκλας ἔδωκαν ἀμοιβὴν εἰς τὸν Φιλόνομον τὸν προδόντα εἰς αὐτοὺς τὴν Λακωνίαν, καὶ πείσαντα τὸν κατέχοντα αὐτὴν νὰ ἀπέλθῃ ὑπόσπονδος μετὰ τῶν Λακωνίων εἰς τὴν τότε λεγομένην Ἰωνίαν, ὕστερον δὲ ἀπ' αὐτῶν

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 1.

ὀνομασθεῖσαν Ἀχαΐαν. Ἐφύλαξαν δὲ δι' ἑαυτοὺς τὴν Σπάρτην καὶ τὰ περὶ αὐτὴν, καὶ κατέστησαν αὐτὴν καθέδραν τῆς βασιλείας αὐτῶν· εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μέρη ἔπεμψαν βασιλεῖς εἰς οὓς, διὰ τὴν λειψανδρίαν, ἐπέτρεψαν νὰ δέχωνται συνοίκους τοὺς βουλομένους τῶν ξένων. Πάντες δὲ οἱ κάτοικοι τῶν περὶ τὴν Σπάρτην τόπων ὑπετάγησαν τοῖς Σπαρτιάταις, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ ὦσιν ἰσόνομοι, μετέχοντες καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῶν ἀξιομάτων (1). Ἐπεμψαν δὲ οἱ δύο οὗτοι βασιλεῖς ἐκ συμφώνου, κατὰ τοῦτο μόνον ὁμονοήσαντες, ἀποικίαν εἰς τὴν νῆσον τὴν τότε Καλλίστην καλουμένην, ὑπὸ τὸν Θήραν υἱὸν τοῦ πάππου αὐτῶν Αὐτεσίωνος καὶ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἀργείας, ὃς παραλαβὼν τὴν Καλλίστην παρὰ τῶν ἀπογόνων τοῦ Μεμβλιάρου, μετωνόμασεν αὐτὴν Θήραν ἀφ' ἑαυτοῦ· ἐβασίλευσαν δὲ ἐκ τούτων τῶν δύο οἰκῶν πολλοὶ βασιλεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ αἱ πράξεις φαίνονται παρὰ τῷ Πausανίᾳ (2) καὶ ἄλλοις ἀρχαίοις ἱστορικοῖς. Ὄνομάσθησαν δὲ Ἀγιδαι καὶ Ἀγιᾶδαι οἱ βασιλεῖς τοῦ ἐνὸς τῶν δύο κλάδων ἀπὸ Ἀγιδος τοῦ Εὐρυσθέους· οἱ δὲ τοῦ ἐτέρου κλάδου κατὰ πρῶτον μὲν ἀπὸ Προκλέους Προκλεῖδαι καὶ ὕστερον ἀπὸ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Εὐρυπώντου Εὐρυπωντίδαι. Διήρκεσε δὲ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διοικήσεως ἄχρι Κλεομένων, ἐσχάτου βασιλέως ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Ἀγιδῶν, ὃς πολεμηθεὶς καὶ νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου καὶ τῶν Ἀχαιῶν καὶ φυγὼν εἰς Αἴγυπτον, ἀπέθανεν αὐτόχειρ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τότε κατελύθη ἡ βασιλεία (3). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Ἡρακλειδῶν κατὰ πρῶτον μὲν ἐκυρίευσαν πάσας τὰς περιοι-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 364, 365. (2) Πaus. Λακ. κ. 1. (3) Πaus. Κορ. κ. 9. — Λακ. κ. 7.

κίδας πόλεις, ὅσας εἶχον εἰσέτι οἱ Ἀχαιοὶ, καὶ ἐν αὐταῖς καὶ τὴν Ἐλον· προστάξαντος δὲ Ἀγίδος τοῦ Εὐρυσθέως νὰ μὴν ᾗναι πλέον αἱ πόλεις αὗται ἰσότιμοι, ἀλλὰ νὰ ὑπάγωνται εἰς τὴν Σπάρτην, αἱ μὲν ἄλλαι ὑπήκουσαν, τὴν δὲ Ἐλον ὡς μὴ ὑποτασσομένην καὶ ἀποστᾶσαν καταπολεμήσαντες καὶ ἐλόντες κατὰ κράτος τῷ 1090 Π. Χ. ἐξηνδράποδισαν τοὺς κατοίκους αὐτῆς Εἰλωτας, κηρυξάντες αὐτοὺς δούλους ἐπὶ ὅροις τακτοῖς, ὥστε οἱ ἔχοντες νὰ μὴ δύνανται οὔτε νὰ ἐλευθερώσιν οὔτε νὰ πωλῶσιν αὐτοὺς ἐξω τῶν ὁρίων· καὶ οὗτος ὠνομάσθη ὁ πρὸς τοὺς Εἰλωτας πόλεμος (1). Ἐπολέμησαν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι πολλάκις πρὸς τοὺς Ἀργεῖους καὶ αἰεὶ σχεδὸν ἀνεδείχθησαν νικηταί, καὶ ὑποδουλώσαντες τὴν Μεσσηνίαν, ἔταξαν τοὺς αἰχμαλώτους Μεσσηνίους μεταξὺ τῶν Εἰλωτῶν, καὶ κατὰ τῶν Περσῶν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ λοιπῶν Ἑλλήνων λαμπρῶς ἠγωνίσθησαν, καὶ πολεμήσαντες εἰκοσαετῇ πόλεμον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὸν παρὰ τοῦ Θουκυδίδου περιγραφόμενον, τέλος ἐνίκησαν, καὶ τὰς Ἀθήνας εἶλον, καὶ τοιοῦτοτρόπως προβαίνοντες ἀπὸ προόδου εἰς πρόοδον καὶ ἀπὸ νίκης εἰς νίκην καὶ ἐνισχυόμενοι αἰεὶ, ἀφ' ἧς ἐποχῆς μάλιστα ἐκυβερνῶντο κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου, ἔλαβον τοσαύτην ὑπεροχὴν ἐπὶ πάσης τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ὥστε τέλος μόνοι αὐτοὶ ἐγένοντο κύριοι τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ἕως οὗ νικηθέντες ὑπὸ τῶν Θηβαίων καὶ τοῦ Ἐπαμινώνδου καὶ ὑποκύψαντες εἰς τοὺς Μακεδόνas, ἐτροπώθησαν τέλος καὶ ὀλοτελῶς ἐδαμάσθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· ὄντες δὲ ὑποκείμενοι τῶν Μακεδόνων οὐδέποτε ὑπέκυψαν ὀλοκλήρως εἰς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐπιφυλαχθέντες τὸ δικαίωμα τοῦ πολιτεύεσθαι κατὰ τοὺς νόμους

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 365.

αὐτῶν, ἡμφισβήτην εἰσέτι περὶ πρωτείων οὐ μόνον πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἔτι καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας. Ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων, τὰς Λακωνικὰς πόλεις ὅσαι ὑπέκειντο εἰσέτι τῇ Σπάρτῃ, ὁ Αὐγούστος ἡλευθέρωσε τῆς δουλείας καὶ οἱ κάτοικοι ὠνομάσθησαν Ἐλευθερολάκωνες· ἦσαν δὲ αἱ πόλεις αὐταὶ τῶν Ἐλευθερολακόνων κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν εἰκοσιτέσσαρες, ἔπειτα δὲ ἔμειναν μόνον δέκα ὀκτώ (1). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν διαφόρους ἀποικίας κατὰ καιροὺς οὐ μόνον εἰς τὴν νῆσον Καλλίστην περὶ τῆς προανεφέρθη, ἀλλὰ καὶ εἰς Μῆλον (2), εἰς Κρήτην (3), εἰς τοὺς Σαβίνους (4) καὶ ἀλλαχοῦ. — Ἡ Λακεδαίμων μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐγκατάστασιν τῶν Δωριέων, ἐστασίασε μὲν κατὰ πλεῖστον χρόνον πάσης ἄλλης γνωστῆς χώρας, ἀλλ' ὁμως καὶ εὐνομήθη ἐκ παλαιάτου καὶ ἦν αἰεὶ ἀτυράννευτος· καὶ ἐν διαστήματι ἐπέκεινα τῶν τετρακοσίων ἔτων μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐκυβερνῶντο οἱ Λακεδαιμόνιοι αἰεὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ εἶδους τοῦ πολιτεύματος· καὶ ἐκ τούτου προῆλθεν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὑπεροχὴ αὐτῶν (5). — Ἡ Λακωνία τὸ πάλαι εἶχεν ἑκατὸν πόλεις, ὅθεν καὶ ἑκατόμπολις ὠνομάζετο καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τὸ μβοῖα ἔθνον κατ' ἔτος· ἐπὶ δὲ τοῦ Στράβωνος τοσοῦτον εἶχεν ἐρημωθῇ, ὥστε μόλις εἶχεν εἰσέτι ὡς τριάκοντα πολίχνια (6). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅταν ἐκ δευτέρου ἀπέστησαν οἱ Μεσσήνιοι, ἀνέθεσαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὀλυμπίας ἄγαλμα Διὸς δωδεκάπηχυ, ἐφ' οὗ ἦν γεγραμμένον τὸ ἐξῆς ἐλεγείον =

Δέξαι, ἄναξ Κρονίδα Ζεῦ Ὀλύμπιε, καλὸν ἄγαλμα
 Ἰλάω θυμῷ τοῖς Λακεδαιμονίοις.

(1) Παισ. Κακ. κ. 21. (2) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 48. — Θουκυδ. β. 5, κ. 84 καὶ 112. (3) Διοδ. Σικ. β. 5, κ. 80. (4) Διον. Ἀλικ. Ἀρχαιοτ. Ῥωμ. β. 2, κ. 49. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 18. (6) Στράβ. β. 8, σ. 372.

Ἐκ δὲ τῶν λαφύρων τῶν Ἀθηναίων ἀνέθεσαν εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν ἀγάλματα Διοσκούρων καὶ Διὸς καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ποσειδῶνος καὶ Λυσάνδρου τοῦ Ἀριστοκράτου στεφανουμένου ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ Ἄθαντος τοῦ μάντεως τοῦ Λυσάνδρου καὶ Ἑρμῶνος τοῦ κυβερνήτου τῆς στρατηγίδος νηὸς αὐτοῦ· ὁπισθεν δὲ τῶν ρηθέντων ἀγαλμάτων ἦσαν τὰ τῶν ὄσων ἢ Σπαρτιατῶν ἢ ξένων συνέπραξαν τῷ Λυσάνδρῳ εἰς Αἰγὸς ποταμούς (1). — Κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα Μ. Χ. κατὰ τὴν προσεχέστεραν δηλαδὴ ἐποχὴν ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ σμῆνῃ Σλάβων διεχύθησαν ἐπὶ πολλῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ἀνατολικοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας καὶ τινὰ καὶ εἰς Πελοπόννησον· ἐξ αὐτῶν οἱ Μελέγκοι καὶ οἱ Ἀζαρῖται καθιδρύθησαν ἐν Λακωνίᾳ· καὶ ἐνίοτε μὲν καθυπεβάλλοντο εἰς ἀπότισιν φόρων, ἀλλὰ συνήθως διῆγον ὅλως ἐλεύθεροι ἐπὶ τοῦ Ταυγέτου· οἱ παλαιοὶ κάτοικοι δὲν συνεμίσγυντο μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀποσυρθέντες ἔζων κατὰ τὰ νότια τοῦ ρηθέντος ὄρους, ὀνομαζόμενοι αἰεὶ Ἕλληνες ἢ Ῥωμαῖοι. Ἐπειδὴ δὲ πρωτεύουσα αὐτῶν ἦν τὸ φρούριον τῆς Μάης, ὠνομάσθησαν Μανιάται (2), ὡς καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο γνωρίζονται. — Κατὰ τὸν Μεσαιῶνα εἰσέβρευσαν στίφη Ἀλβανῶν εἰς Πελοπόννησον καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπτερεύθησαν εἰς Λακωνίαν καὶ συνηνώθησαν μετὰ τῶν προεληλυθότων καὶ πιθανῶς ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης καταγομένων Σλάβων. Οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐχρηγούν συχνάκις τὴν Πελοπόννησον ὡς δεσποτείαν εἰς τινὰς τῶν ἡγεμόνων τῶν εἰρημένων φυλῶν οἳ εἶχον τὴν καθέδραν αὐτῶν εἰς Σπάρτην τὴν τότε μετωνομασθεῖσαν Μισρᾶν· οἱ δεσπότες οὗτοι ἐπλήρωσαν

(1) Παιστ. Φωκ. κ. 9. (2) Κωνσταντ. Πορφυρογ. β. 2, κ. 50.

μετ' οὐ πολὺ φόρον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς οἱ τέλος ἐγένοντο τέλειοι κύριοι τῆς χώρας ταύτης τῆς συχνάκις ἐρημωθείσης ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν. — Ἡ Λακωνία ἦν αἰὶ ὄχυρὰ ἐκ φύσεως· τὰ τρία πέμπτα τῶν αἰγιαλῶν αὐτῆς, ὡς καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀλληλένδετα ὄρη αὐτῆς εἰσὶ τραχέα καὶ δυσπροσπέλαστα. Ὁ Εὐριπίδης λέγει αὐτὴν «δυσεῖσβολον πολεμίοις» (1). διὸ καὶ οἱ Θηβαῖοι ὑπὸ τὸν Ἐπαμινώνδαν μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων ἂν καὶ προτρεπόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Ἠλείων, ἐδίστασαν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Λακωνίαν, ὡς ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος μαρτυροῦσιν. «Οἱ Θηβαῖοι ἤκουον μὲν ταῦτα, ἀντελογίζοντο δὲ ὅτι δυσεμβολωτάτη ἡ Λακωνία ἐλέγετο εἶναι» (2). «Οἱ περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν ὀρῶντες τὴν τῶν Λακεδαιμονίων χώραν δυσεῖσβολον οὖσαν» (3). Ἐκ τῆς τοιαύτης κυρίως φυσικῆς ὀχυρότητος ὡς καὶ ἐκ τῆς μετ' αὐστηρᾶς στρατιωτικῆς πειθαρχίας καὶ μετ' ἐξόχου πνεύματος φιλοδοξίας ἐκτῆσαντο οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν αἰῶνα διαρκέσασαν ἀναμφισβήτητον ἐκείνην στρατιωτικὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ οἰασδήποτε ἄλλης χώρας τῆς Ἑλλάδος. — Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι πᾶσαι αἱ ἐντὸς τῆς Λακωνίας πάροδοι ἐπερατοῦντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον, τὴν Σπάρτην· ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται πόσον ἦν καλῶς ὠρισμένη ἡ θέσις τῆς πόλεως ἐκείνης πρὸς φύλαξιν πάσης τῆς ἐπαρχίας, καὶ πόσον συνέφερεν αὐτῇ, καθ' ὅσον μάλιστα χρόνον ἦν ἀτείχιστος, νὰ δύναται νὰ διατηρῇ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ κέντρου διηνεκῇ ἐπιτήρησιν ἐπὶ πᾶσαν τὴν περιφέρειαν. Τόπος ἄγριος καὶ τραχὺς καλούμενος ΣΚΙΡΙΤΙΣ, ἐξετείνετο κατὰ πᾶσαν τὴν βορ-δυτικὴν πλευρὰν τῆς Λα-

(1) Εὐρυπ. πρὸς Στράβ. β. 8, σ. 366. (2) Ξενοφ. Ἑλλήν. β. 6, κ. 5, § 24. (3) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 62.

κωνίας τὴν πρὸς τὴν Τεγεάτιδα (1) καὶ τὴν Παρράσιαν (2), ἄχρι τοῦ κοινοῦ μεθορίου τῆς Λακωνίας, Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας· καθ' ἅπασαν τὴν ἐκτασιν τοῦ τόπου τούτου ἦσαν φρούρια πολλὰ ὧν ἐν μόνον ὀνομαζόμενον Ἰὸς, καὶ κείμενον κατ' ἄρκτον ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Ἀρκαδίας εἶναι γνωστὸν ὡς ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (3). — Οἱ Σκιρίται ἦσαν πολυάριθμοι καὶ κατὰ τοὺς πολέμους τῶν Λακεδαιμονίων συνίστων ἰδίον λόχον, καὶ κατεῖχον αἰὲ τὸ εὐώνυμον κέρας. — Κατὰ τὴν πλησίον τῆς Τεγέας τῷ δεκάτῳ τετάρτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συγκροτηθεῖσαν μάχην, στρατηγούντος τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγίδος οἱ Σκιρίται ἦσαν ἐξακόσιοι (4). ὕστερον δὲ ὁ Σκιρίτης λόχος ἔστατο μετὰ τοῦ βασιλέως, οὐ συνταττόμενος μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἔχων ἰδίαν σύστασιν καὶ παρεβοήθει εἰς τὰ θλιβόμενα μέρη· συνιστάμενος δὲ ἐξ ἐπιλέκτων ἀνθρώπων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθίστατο αἷτιος τῆς νίκης (5). — Ἐν τῇ Λακωνίᾳ ἦν τόπος ΑἸΓΙΛΑ ἐνθα ἦν ναὸς Δήμητρος, καὶ αἱ γυναῖκες ἤγον ἑορτὴν ἐν τεταγμέναις ἡμέραις· τοῦτο γνωρίζων ὁ Ἀριστομένης ἐπὶ τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου, ἀπεπειράθη νὰ ἀρπάσῃ τὰς γυναῖκας· ἀλλ' αὐταὶ τοὺς πλείους τῶν μετ' αὐτοῦ Μεσσηνίων ἔτρωσαν διὰ τῶν μαχαίρων δι' ὧν ἔθυσον τὰ ἱερεῖα, καὶ διὰ τῶν ὀβελῶν δι' ὧν τρυπῶσαι ὥπτων τὰ κρέατα, καὶ τὸν Ἀριστομένην αὐτὸν τύπτουσαι διὰ τῶν δόδων συνέλαβον ζῶντα· ἀλλ' ἀπεσώθη ἐκεῖνος τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα εἰς Μεσσηνίαν, καὶ ἐκατηγορήθη τότε ἡ ἱερεία τῆς Δήμητρος Ἀρχιδάμεια ὡς ἀπολύσασα αὐτόν· δὲν ἀπέλυσε δὲ

(1) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 64. (2) Θουκυδ. β. 5, κ. 33. (3) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6, κ. 5, κατὰ Ἴον τῆς Σκιρίτιδος. (4) Θουκυδ. β. 5, κ. 68.

(5) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 32.

αὐτὸν λαβοῦσα χρήματα, ἀλλὰ διότι ἔτυχεν ἐρῶσα αὐτοῦ ἔτι πρότερον· τότε δὲ ἐπροφασίσθη ὅτι ὁ Ἀριστομένης ἔκαυσε τὰ δεσμὰ καὶ διέφυγεν (1). — Ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Μεσσηνίας ἦν τόπος ΛΙΜΝΑΙ καλούμενος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ναὸς Ἀρτέμιδος ἐνθα ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Τηλεκλος· τὴν δὲ ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλκαμένης (2). — Πλησίον δὲ τῶν κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀργολίδος Ἑρμῶν ἦν τόπος πλήρης δρυὼν ΣΚΟΤΙΤΑΣ καλούμενος· ἐκαλεῖτο δὲ Σκοτιτᾶς οὐχὶ διὰ τὸ ἐκ τῆς πυκνότητος τῶν δένδρων σκότος, ἀλλὰ ὅτι εἰς ἀπόστασιν δέκα σταδίων ἀπὸ τῆς ὁδοῦ κατ' ἀριστερὰν ἦν ναὸς Διὸς ἐπιλεγομένου Σκοτιτᾶ (3).

* Αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Μισρᾶ, τοῦ Ἀγ. Πέτρου, τῆς Μονεμβασίας καὶ τῆς Μάνης συνιστῶσι τὴν πάλαι Λακωνίαν· ἡ γῆ τῆς Λακωνίας εἶναι ἐκτεταμένη καὶ κατακεκαλυμμένη κυρίως ὑπὸ παμπληθῶν ἔλαιων καὶ συκαμινεῶν· αἱ κοιλάδες εἰσὶν εὐκαρποὶ, τὰ φυτὰ πολλὰ καὶ ποικίλα, τὰ ποίμνια πολυάριθμα· τὰ ἐμπορικὰ προϊόντα συνίστανται εἰς σῖτον, ὀλύραν, κριθήν, ἀραβόσιτον, βαμβάκιον, ἔριον, μετάξιον, κηρίον, μέλι, ἄμμιον, μοσχοκάρυον, ἔλαιον, αἰγοδέρματα, κάπας καὶ τάπητας.

ΚΟΛΠΟΙ.

Ὁ ΛΑΚΩΝΙΚΟΣ λεγόμενος, ἦτοι ὁ μέγας κόλπος τῆς Λακωνίας κατὰ τὸ νότιον τῆς Πελοποννήσου, μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων, Μαλέας πρὸς ἀνατολὰς καὶ Ταινάρου πρὸς δυσμὰς, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ ἦσαν αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Εὐρώτα· κατὰ δὲ τὴν

(1) Πaus. Μεσσ. κ. 17. (2) Πaus. Λακ. κ. 2. (3) Αὐτ. κ. 10.

περιφέρειαν τῆς παραλίας αὐτοῦ πολλαὶ πόλεις καὶ κῶμαι τῆς Λακωνίας· ἡ περίμετρος τοῦ κόλπου τούτου κατακολληζομένου ἀπὸ τοῦ Ταινάρου μέχρι τῆς Μαλέας ἐλογίζετο κατὰ τὸν Στράβωνα 670 σταδίων (1) = 16 3/4 μιλίων γεωγρ. Ὁ Πλίνιος μετρά τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων διάμετρον 39 μιλίων Ῥωμαϊκῶν.

* Λακωνικὸς κόλπος· κοιν. Κόλπος τῆς Κολοκυθιάς.

ΟΡΗ.

ΤΑΥΓΕΤΟΝ, ἐν τῶν ἐπισημοτέρων ὀρέων τῆς Ἑλλάδος ὅπερ ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Λυκαίου ὄρους τῆς Ἀρκαδίας οὗ εἶναι ὡς ἡ συνέχεια, καὶ ἐκτεινόμενον διὰ διαφόρων καμπῶν πρὸς τὸ νότιον, περατοῦται κατὰ τὰς μεσημβρινὰς παραλίας· οἱ κατὰ τὴν πρὸς ἄρκτον ἀρχὴν δυσπρόσιτοι αὐτοῦ βράχοι οὐδεμίαν ἔφερον γενικὴν ὀνομασίαν· καθ' ὅσον δὲ ἐξετείνετο πρὸς νότον καὶ καθίστατο πανταχόθεν περίοπτον διὰ τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ νώτων, ἀπετέλει τὸ ὄριον μεταξὺ Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας, καὶ τότε ὠνομάζετο Ταύγετον ὄρος· κατερχόμενον δὲ νοτιώτερον, δὲν ὥριζε πλέον τὰς δύο εἰρημένας ἐπαρχίας, ἀλλὰ φυλάττον αἰετὴν αὐτὴν ὀνομασίαν, διήρχετο διὰ μέσου τῆς μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν καθηκούσης γλώσσης ἧς καὶ αἱ ἀνατολικαὶ καὶ αἱ δυτικαὶ ὄχθαι ἦσαν τῆς Λακωνίας, καὶ ἐπερατοῦτο τέλος εἰς τὸ Τάιναρὸν ἀκρωτήριον· ὥστε τὸ Ταύγετον ἐκτείνεται ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν τρισυῖτον ὅσον καὶ ἡ Λακωνία αὐτή· εἶναι ὑψηλὸν καὶ τραχὺ καὶ ἔχει πολλὰς κορυφὰς ὧν αἱ ὑψηλότεραι ὠνομάζοντο ΤΑΛΕΤΟΝ καὶ ΕΥΨΟΡΑΣ· καὶ τὸ μὲν Τάλειτον ἐπέκειτο εἰς τὴν πόλιν Βρυσηάς καὶ ἐνομί-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 363.

ζετο ἱερὸν τοῦ Ἡλίου, ᾧ ἔθνον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἵππους· ὁ δὲ Εὐόρας ὑψοῦτο οὐ πόρρω τοῦ Ταλετοῦ καὶ ἔτρεφε παντοῖα εἶδη ζῶων ἀγρίων καὶ αἰγας πρὸς τούτοις ἀγρίας· τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ Ταλετοῦ καὶ τοῦ Εὐόρα διάστημα ἔκαλεῖτο ΘῆΡΑΙ (1). — Τὸ ὕψος τοῦ Ταῦγέτου δὲν προσδιορίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· ὁ Στράβων λέγει μόνον αὐτὸ ὑψηλὸν καὶ ὄρθιον (2)· ὑπερβολικὸν εἶναι τὸ τοῦ Στεσίνου ὅς ἀποφαίνεται ὅτι ὁ ἰστάμενος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ταῦγέτου ἔβλεπε πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον (3)· ὡσαύτως καὶ τὸ τοῦ Τσέτσου =

Αἰψα δὲ Λυγκεὺς

Τηῦγετον προσέβαινε ποσὶν ταχέεσσι πεποιθὼς

Ἀκρότατον δ' ἀναβάς, διεδέρκετο νῆσον ἅπασαν

Τανταλίδου Πέλοπος (4).

Διότι μόλις ὑπερβαίνει κατὰ τὸ ὕψος τὸ Λύκαιον. Ἡ Κυλλήνη, ὁ Παρνασσὸς, ὁ Ὀλυμπος καὶ ὁ Πίνδος εἰσὶν ὑψηλότερα τοῦ Ταῦγέτου. — Τὸ Ταῦγετον ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Ταῦγέτης, μητρὸς τοῦ Λακεδαίμονος (5). Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ταῦγέτου ἐτρέφοντο πάμπολλα κτήνη, ὡς ἐπὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων πολυάριθμα, περὶ τὰς κορυφὰς αὐτοῦ αἰγαῖοι καὶ εἰς τοὺς δρυμώδεις αὐτοῦ τόπους ἔλαφοι καὶ ἀγριόχοιροι· ἦσαν δὲ καὶ κῶμαι καὶ χωρία ἐπὶ τοῦ ὄρους περιέχοντα πληθυσμὸν ἀξιόλογον. Τὰ δὲ σπλάγχνα αὐτοῦ δὲν παρεῖχον μὲν θησαυροὺς πλουσίους, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν προσεπορίζοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν σίδηρον αὐτῶν, καὶ τὸ ἀναγκαῖον πρὸς ἀγαλματοποιεῖαν μάρμαρον· τὸ κατὰ τὸ νότιον παρὰ τὸ ἀκρω-

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 20. (2) Στράβ. β. 8, σ. 363. (3) Στεσιν. Ποιητ. τῶν Κυπρ. ἐπ. παρὰ σχολιαστ. Πινδ. εἰς ᾠδ. Χ. Νεμ. (4) Τσέτσης.

(5) Παυσ. Λακ. κ. 1-

τῆριον Τέναρον μέλαν μάρμαρον ἦν ἐν ὑπολήψει καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ὡς καὶ ἡ ἐκ τοῦ Ταϋγέτου ἐξορυττομένη ἀκόνη λέγει ὁ Πλίνιος ὅτι μετὰ τὴν Κρητικὴν ἦν ἡ ἀρίστη τῶν ὄσων ἐγνώριζε· δύσπιστον δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λεγόμενον ὅτι ἐν τῷ Ταϋγέτῳ εὗρέθη μεταλλεῖον σμαράγδου· ἠνεώχθη δὲ ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἐπὶ Ῥωμαίων ὑπὸ τινων ἰδιωτῶν νέον λατομεῖον λίθου εὐμεγέθους.

* Ταϋγετον· κοιν. Πενταδάκτυλον· κατὰ τὸ νότιον αὐτοῦ οἰκοῦσιν οἱ Μανιάται (1), ἔχοντες χώραν ἐκτεταμένην ἥτις πρὸ τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως διηρεῖτο εἰς ἐννέα καπιτανίας καὶ τρεῖς αὐτονομίας, ἤτοι ἀνεξαρτήτους κοινωνίας, καὶ περιεῖχεν ὡς ἑκατὸν πόλεις καὶ χωρία ἐξ ὧν ἡ Μάνη ἐδύνατο νὰ ὀπλίσῃ 8,000 μαχητῶν ἀπὸ δεκαπενταετοῦς μέχρι ἐξηκοντούτους· οἱ Μανιάται εἰσὶν εἰς τὸ ἄκρον πνευματώδεις, πανοῦργοι, ἐνεργητικοὶ, τολμηροὶ, ἐξησκημένοι εἰς τὰ ὄπλα καὶ ἐπιτήδειοι πυροβολισταὶ, πτωχοὶ δὲ, ἀμαθεῖς καὶ φιλάρπαγες· καὶ εὐλαβεῖς μὲν μέχρι δεισιδαιμονίας κατὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους, ἀλλ' ἀγνοοῦντες τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς θρησκείας, μετῆρχοντο κατὰ πολλοὺς αἰῶνας καὶ τὴν ληστείαν κατὰ ξηρὰν καὶ τὴν πειρατείαν κατὰ θάλασσαν. Ἡ χώρα αὐτῶν σκεπομένη κατὰ τὸ βόρειον ὑπὸ τοῦ Ταϋγέτου, εἶναι ἀπὸ τῆς ξηρᾶς σχεδὸν ἀπροσπέλαστος· ἐκ τῆς τοιαύτης φυσικῆς θέσεως καὶ ἐκ τῶν ἐπιτοπίων πρὸς ἀλλήλους ἀπαύστων ἐρίδων καὶ ἐχθροπαθειῶν αἱ διαιώνιζον, μεταβαίνουσαι ἐπὶ γενεᾷς εἰς γενεάν, ἕκαστος Μανιάτης κατέστη πολεμιστὴς ἐμπειρος. Ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἀπίθανον, εἶναι ὁμῶς βεβασιότατον ὅτι ἄνθρωποι ἐκ τῶν Κακοβουνιωτῶν (ὑπεράνω τοῦ Ταινάρου) ἔζησαν εἴκοσι ὅλα ἔτη

(1) Ἰδ. ἄνωτ. Λακωνία.

ἐγκλειστοὶ ἐντὸς τῶν πύργων αὐτῶν, στερούμενοι σχεδὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, καὶ μὴ τολμῶντες νὰ ἐξέλθωσι, φοβούμενοι μὴ φονευθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν· ἐλάβανον δὲ τροφὴν καὶ πυρίτιδα διὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, διότι ὑπῆρχε νόμος μεταξὺ τῶν Μανιατῶν ποτὲ νὰ μὴν ἐγγίσωσι γυναῖκα· ἐκτὸς δὲ ταύτης τῆς πρὸς τὰς γυναῖκας εὐλαβείας, εἶχον οἱ Μανιάται καὶ δύο ἄλλας ἀρετὰς τιμῶσας τὸν χαρακτῆρα τῶν: ἐφύλαττον θρησκευτικῶς τὰ καθήκοντα τῆς φιλοξενίας, ἐν ᾧ ὅσῳ ξένος διέμενε παρ' αὐτοῖς, καὶ κατὰ τὰς ληστρικὰς αὐτῶν ἐκδρομὰς σπανιώτατα ἔχυνον αἷμα. Οἱ Μανιάται ἐπλήρωνον 17,000 γροσίων φόρον ἐτήσιον εἰς τὸν Σουλτάνον, ὃς κατὰ τοὺς ἐσχάτους καιροὺς διώρισεν ἐκ τῶν ἰδίων καπιτάνων αὐτῶν ἓνα ἀρχηγὸν φέροντα τὸν τίτλον τοῦ μπέη, καὶ ἔχοντα κυρίως ὑπηρεσίαν νὰ συλλέγῃ τὸν φόρον καὶ νὰ συστέλλῃ τὴν πειρατείαν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1821 ἡ ἀξία αὕτη ἐδόθη εἰς τὸν ΠΕΤΡΟΝ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΝ τὸν κοινῶς ἐγνωσμένον ὑπὸ τὸ ὄνομα ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΝ ὅστις ὁμῶς ὕψωσε μετ' ὀλίγον τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας, καὶ ἂν ἐκέκτητο τὰς εἰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις ἀπαιτουμένας στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς ιδιότητας, θὰ εἶχε μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον· ἀλλ' ἦν εὐγενὴς μὲν καὶ μεγαλοπρεπὴς καὶ μεγαλόδωρος, ἀλλὰ πρᾶου καὶ φιλησύχου χαρακτῆρος, καὶ μᾶλλον τῆς εἰρήνης, τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀναπαύσεως παρὰ τοῦ πολέμου ἄνθρωπος. Καὶ κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον αὐτὸς ἦν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατεύματος τῆς Μάνης, ἀλλὰ κυρίως ἡ φροντίς αὕτη ἦν ἐναποτεθειμένη εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κυριακούλην, ἔμπειρον στρατιώτην, καὶ εἰς τὸν πνευματωδέστατον καὶ πλήρη πατριωτισμοῦ πρωτότοκον τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἠλίαν. Οἱ ὀρεινοὶ οὗτοι Λάκωνες ἢ Μανιάται, κατενεχθέντες ὡς χεί-

μαρος εἰς τὰ πεδινὰ μέρη, ὥρμησαν καὶ προσέβαλον ἐν πρώτοις τοὺς Βαρδουνιώτας, ἀποικίαν Ἀλβανῶν Ὀθωμανῶν ἀποκαταστᾶσαν μεταξὺ τῶν ὑπεράνω τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐρώτα ὁρέων πρὶν ἔτι τῆς πρώτης εἰσβολῆς τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ Βαρδουνιώται μετὰ τινα μικρὰν ἀντίστασιν καταλειπόντες τοὺς τόπους τῆς κατοικίας αὐτῶν, ἀπεσύρθησαν εἰς Τριπολιτάν· ἂν δὲ καὶ οἱ στρατιῶται τῆς Μάνης ἐγύμνωνον κατὰ τὴν ἐκδρομὴν αὐτῶν καὶ ἐχθροὺς καὶ φίλους ἀδιαφόρως, οἱ ἀπειροπόλεμοι Πελοποννήσιοι εἶχον τόσῃν ἀνάγκῃν αὐτῶν, ὥστε ἀνεχόμενοι πᾶσας τὰς ἀταξίας αὐτῶν, ἐβιάζοντο νὰ πληρῶνωσιν εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἀνὰ πεντήκοντα γρόσια κατὰ μῆνα. Κατὰ πολλὰς τῶν κατωφερειῶν τοῦ Ταῦγέτου εἰσὶν ἄμπελοι, ἀγροὶ σιτοφόροι, καὶ ἐλαῖαι· καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη τοῦ ὄρους προάγουσι βάλανον καὶ πρινοκόκκιον ἱκανὸν πρὸς χρῆσιν τοῦ τόπου καὶ πρὸς ἐξαγωγήν· πολλοὶ δὲ ῥυάκες καὶ χείμαροι καταρρέουσιν ἀπὸ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. Τὸ ὑψηλότεον μέρος τοῦ Ταῦγέτου εἶναι τὸ κατὰ τὸ δυτ-βόρειον Ἅγιος Ἡλίας καλούμενον ὄρος· τὸ ὕψος αὐτοῦ λογίζεται 2,409 μέτρων γαλλ.

ΘΟΡΝΑΞ, ὑψούμενον τὸ ὄρος τοῦτο μεταξὺ Σπάρτης καὶ Σελλασίας, καθῆκε μέχρι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα· οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν ποτὲ εἰς Σάρδεις πρὸς τὸν Κροῖσον ἵνα ἀγοράσῃσι χρυσὸν, θέλοντες νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὸν πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ ἐπὶ τοῦ Θόρνακος ἰδρυμένου ἀγάλματος τοῦ Πυθαέως Ἀπόλλωνος· ὁ δὲ Κροῖσος ἔδωκεν αὐτοῖς δωρεὰν τὸν χρυσὸν (1), ὃν μετεχειρίσθησαν εἰς κόσμον οὐχὶ τοῦ ἐν Θόρνακι Πυθαέως, ἀλλὰ τοῦ ἐν Ἀμύκλαις Ἀπόλλωνος (2).

(1) Ἡροδοτ. β. 1. κ. 69. (2) Πaus. Λακ. κ. 10.

* Ἐπὶ τοῦ Θόρνακος κεῖται τανῦν ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς πόλεως Μισρᾶ καὶ ὀνομάζεται Ἐξωχώριον· συνενοῦται δὲ διὰ γεφύρας λιθίνης μετὰ τοῦ λεγομένου Μεσοχωρίου ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς εἰρημένης πόλεως.

ΚΝΑΚΑΔΙΟΝ, ἸΔΙΟΝ, ἈΣΙΑ, τρία ὄρη ὧν ἐν τῷ μέσῳ ἔκειτο ἡ πόλις Λᾶς κατὰ δεξιὰν τοῦ Γυθείου (1).

* Ἐκ τῶν τριῶν εἰρημένων ὀρέων ἡ Ἀσία ὀνομάζεται τανῦν Πάσσαθα· τὰ δὲ ἕτερα δύο οὐδὲν ἔχουσι γνωστὸν νεώτερον ὄνομα (2).

ΛΑΡΥΣΙΟΝ, ὑψοῦτο ὑπεράνω τοῦ Μιγωνίου καὶ ἦν καθιερωμένον εἰς τὸν Διόνυσον· ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος ἦγον τὴν ἐορτὴν τοῦ Διονύσου, λέγοντες καὶ ἄλλα τῶν κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην, καὶ προσέτι ὅτι εὕρισκον ἐκεῖ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν σταφυλὴν ὥριμον (3). Τὸ δὲ κάτωθεν τοῦ Λαρυσίου Μιγώνιον ἦν τόπος κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι τῆς νήσου Κραναιῆς μέρους αὐτοῦ ἦν ναὸς τῆς Ἀφροδίτης τῆς ἐπιλεγομένης Μιγωνίτιδος, κτισθεὶς ὡς ἔλεγον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πάριδος· ὁ δὲ Μενέλαος μετὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς ἀλώσεως τῆς Τρωάδος ἐπανερχόμενος εἰς τὰ ἴδια, ἀνήγειρε πλησίον τοῦ Μιγωνίου ἄγαλμα τῆς Θέτιδος καὶ τῆς θεᾶς Πραξιδίκας (4).

* Κούμαρον (5).

ΚΑΛΑΘΙΟΝ, ἔκειτο ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Γερηνίας· ἐπ' αὐτοῦ ἦν ναὸς Κλαίας καὶ σπήλαιον παρὰ τὸν ναὸν ἔχον εἴσοδον στενὴν· τὰ δὲ ἔνδον αὐτοῦ ἦσαν ἀξιοθέατα (6).

ὈΛΥΜΠΟΣ, λόφος παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Οἰνοῦντος πλησίον τῆς Σελλασίας· ἀπαντικρὺ τοῦ Ὀλύμπου κατὰ

(1) Πaus. Λακ. κ. 24. (2) Λήκ. Τ. 1. κ. 7. σ. 276.

(3) Πaus. Λακ. κ. 22. (4) Λύγ. (5) Λήκ. Τ. 1, κ. 7, 2. 248.

(6) Πaus. Λακ. κ. 27.

τὴν ἐτέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἦν ἕτερος λόφος Εὔας καλούμενος (1)· παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ Ὀλύμπου ἔρρεεν ὁ ποταμός Γόργυλος (2).

ΖΑΡΑΞ, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον τὸ μεταξὺ τῶν πόλεων Ζάρακος καὶ Λιμηρᾶς Ἐπιδαύρου ὄρος ὠνομάζετο ὡσαύτως Ζάραξ.

ΠΑΡΝΩΝ· τοῦτο τὸ ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Κυνουρίας κείμενον ὄρος (3) ἐθεωρεῖτο ὡς ἀνῆκον κατὰ μέγα μέρος τῇ Λακωνίᾳ.

* Μαλεβόν· τὸ ὕψος αὐτοῦ 1937 μέτρ. γαλλικῶν.

ΜΕΝΕΔΑΪΟΝ, ἐπέκειτο τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ τοῦ Εὐρώτα τῇ πρὸς τὴν Σπάρτην, κατὰ τὰς χειμερινὰς ἀνατολὰς τῆς πόλεως ταύτης· ἦν δὲ λίαν ὑψηλὸν καὶ τραχὺ καὶ δύσβατον καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν φρούριον, Μενελαῖον ὡσαύτως λεγόμενον (4).

Α Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ΤΑΪΝΑΡΟΝ, τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον πάσης τῆς Πελοποννήσου, πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀκρωτ. Μαλέας, μεταξὺ δύο λιμένων, τοῦ Ψαμαθοῦντος καὶ τοῦ ἀντιθέτου αὐτῷ Ἀχιλλείου (5). Τὸ Ταίναρον, ὡς ἐμυθεύετο, ἦν τὸ κατ' ἀρχὰς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὃς ἀντέδωκεν αὐτὸ τῷ Ποσειδῶνι, λαθὼν παρ' αὐτοῦ τὴν Πυθῶ (Δελφούς) (6). — Ἐν τῷ Ταινάρῳ ἦσαν λατομεῖαι πολλαὶ λίθου πολυτελοῦς τοῦ λεγομένου Ταιναρίου (7). Ἦν δὲ καὶ ναὸς Ποσειδῶνος ἐπὶ τοῦ Ταιναρίου ἐντὸς ἄλσους, καὶ πλησίον ἄντρον δι' οὗ ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἀνήγαγε τὸν Κέρβερον ἐκ τοῦ Ἄδου (8)· περὶ

(1) Πολύβ. ἱστ. β. 2, κ. 65. (2) Αὐτ. κ. 66. (3) Ἰδε Πάρων εἰς Κυνουρίαν. (4) Πολύβ. β. 5, κ. 22, § 3. (5) Σκύλ. Περιπλ. Λακεδαιμῶν.—Παυσ. Λακ. κ. 25. (6) Στράβ. β. 8, σ. 374. (7) Αὐτ. σ. 367.

(8) Αὐτ. σ. 363.

τούτου Ἐκαταῖος ὁ Μιλήσιος λέγει τι πιθανώτερον, ὅτι δηλ : ἐπὶ τοῦ Ταινάρου ἐτρέφετο ὄφις δεινός, ὃν ὠνόμαζον κύνα τοῦ Ἄδου, διότι ὁ δηχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀπέθνησκεν ἐν τῷ ἅμα, καὶ ὅτι τοῦτον τὸν ὄφιν ὁ Ἡρακλῆς ἤγαγε παρὰ τὸν Εὐρυσθέα. Κατὰ τὸν Πausανίαν, ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἦν κατεσκευασμένος ἐν εἰδὲι σπηλαίου καὶ πρὸ αὐτοῦ ἵστατο τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ τούτου· ἦσαν δὲ καὶ ἀναθήματα ἐν οἷς καὶ ἀνδριάς χαλκοῦς τοῦ κιθαρωδοῦ Δρίωνος ἐπὶ δελφίνος· ἦν δὲ καὶ πηγὴ ἐπὶ τοῦ Ταινάρου περὶ ἧς ἐπλασαν ὅτι οἱ ἀτενίζοντες ἐν αὐτῇ ἐβλεπον τοὺς λιμένας καὶ τὰ πλοῖα, καὶ ὅτι ἔπαυσεν ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ὕδατος ἀφ' οὔτου γυνή τις ἐπλυνεν ἐν αὐτῷ μεμιασμένην ἐσθῆτα· ἡ πόλις Τευθρώνη ἀπεῖχεν 150 στάδια, ἡ δὲ Καινήπολις 40 ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου (1). — Τὸ Ταίναρον ἔλαβει τὸ ὄνομα ἀπὸ τινος Ταινάρου, οὗ τὸ μνῆμα ἦν ἐν Σπάρτῃ πρὸς τὸ μέρος τῆς Λέσχης τῶν Κροτονῶν, μικρὸν ἀπέχον τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος (2). — Τινὲς τῶν Εἰλώτων προσέφυγον ποτὲ ἰκέται εἰς τὸν κατὰ τὸ Ταίναρον ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀποσπᾶσαντες ἐκεῖθεν ἐθανάτωσαν αὐτοὺς, καὶ ἐκ τούτου, ὡς ἐνόμιζον, ἐγένετο ὁ μέγας σεισμὸς τῆς Σπάρτης (3). — Ὅποτεν ὁ Πausανίας φρονήσας τὰ τῶν Περσῶν, ἐγένετο ἐπίβουλος τῆς πατρίδας, ὁ καταμηνύσας αὐτὸν τῇ Σπάρτῃ Ἀργίλιος ἦλθεν ἐπίτηδες ὡς ἰκέτης εἰς Ταίναρον καὶ κατασκευάσας διπλὴν καλύβην χωριζομένην εἰς δύο διὰ διαφράγματος, ἔκρυψεν ἐντὸς αὐτῆς τινὰς τῶν Ἐφόρων· ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Πausανίας, καὶ συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτοῦ, ἀνεκάλυψεν ἀνυπόπτως τὰ πάντα, καὶ

(1) Πaus. Λακ. κ. 25. (2) Πaus. Λακ. κ. 14. (3) Θουκυδ. β. 1, κ. 128.

οἱ Ἐφοροὶ ἀκούσαντες, ἐπληροφορήθησαν περὶ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ στόματος (1).

* Ταίναρον, κοιν. Ματαπάν· ὁ Λήκιος παρατηρήσας καὶ καταμετρήσας ἀκριβῶς τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο, εὔρεν ὅτι εἶναι μικρὰ χερσόνησος σχήματος περιφεροῦς, ἔχουσα περίμετρον περίπου 7 μιλίων ἀγγλ. $\approx 2 \frac{3}{4}$ ὥρ. καὶ συνεχόμενη μετὰ τῆς μεγάλης ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἐκτεινομένης εἰς τὴν θάλασσαν Ταυγετικῆς χερσονήσου δι' ἰσθμοῦ ὅσον $1/2$ μιλίου τὸ πλάτος κατ' εὐθείαν γραμμὴν (2). Ἡ ὑπεράνω τοῦ Ταινάρου χώρα ὀνομάζεται ΚΑΚΟΒΟΥΝΙ.

ΘΥΡΙΔΕΣ, κατὰ τὸν νοτ-δυτικὸν αἰγιαλὸν, πρὸς τὸ βορδυτικὸν τοῦ ἀκρ. Ταινάρου, οὗ καθιστᾷ μέρος, καὶ ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τῆς Καινηπόλεως· παρὰ τὰς Θυρίδας ἦν ποτε ἡ πόλις Ἰππόλα (3). Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο εἶναι τραχεῖά τις νοτ δυτικῇ ἐξοχῇ τοῦ Ταυγέτου ὄρους· προβαίνουσα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κλείουσα τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ πλευράν (4). Κατὰ τὸν Πausανίαν, ἡ ἀπόστασις ἀπὸ Ταινάρου μέχρι Θυρίδων ἦν 70 σταδίων, δηλαδὴ 40 ἀπὸ Ταινάρου μέχρι Καινηπόλεως καὶ 30 ἀπὸ Καινηπόλεως μέχρι Θυρίδων (5)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, ἡ ἰδία αὕτη ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ Ταινάρου πρὸς τὰς Θυρίδας ἐμετράτο 130 σταδίων· ὀνομάζει δὲ οὗτος τὰς Θυρίδας ῥοώδη κρημνόν (6). — Κατέμ. προσθεν τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου εἰσὶ τρεῖς νησίδες αἱ, κατὰ τὸν Πausανίαν, ὀνομάζονται ὡσαύτως Θυρίδες (7).

* Κοιν. Γρόσον· τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο ὑψοῦται 308 μέτρα γαλλικὰ ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

(1) Αὐτ. β. 1, κ. 133. (2) Λήκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 301. (3) Πaus. Λακ. κ. 25. (4) Στράβ. β. 8, σ. 360. (5) Πaus. Λακ. κ. 25.

(6) Στράβ. β. 8, σ. 362. (7) Πλίν. β. 4, κ. 12.

ΜΑΛΕΑ κατὰ τὸν Πausανίαν, ΜΑΛΕΑΙ κατὰ τὸν Στράβωνα, ΜΑΛΕΑΣ κατὰ Σκύμνον τὸν Χῆον, προβαίνει μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν μεταξύ τῶν κόλπων Ἀργολικοῦ καὶ Λακωνικοῦ, κατ' ἀνατολὰς τοῦ ἀκρωτ. Ταινάρου καὶ κατὰ τὸ βόρειον τῆς νήσου Κυθήρας· ἡ ἀπὸ Ταινάρου μέχρι Μαλέας ἀπόστασις μετὰ τῶν κατακολπώσεων ἐλογίζετο κατὰ τὸν Στράβωνα 670 σταδίων (1). Ἡ κατὰ τὴν Μαλέαν θάλασσα ἐθεωρεῖτο ὡς δύσπλευστος καὶ ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς ἀντιπνέοντας ἀνέμους, καὶ παροιμία μάλιστα ὑπῆρξε =

Μαλέαν δὲ κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε·

διὸ καὶ οἱ ἐξ Ἀσίας καὶ Ἰταλίας ἐρχόμενοι ἔμποροι ἡγάπων μᾶλλον νὰ κατάγωσι τὸν φόρτον εἰς Κόρινθον ἢ νὰ περιπλεύσωσι τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο (2). Κατὰ τὸ βορδυτικὸν τῆς Μαλέας ἦσαν ὁ Βοιατικὸς κόλπος καὶ ἡ πόλις Βοιαί· μεταξύ δὲ τῶν Βοιῶν ἦν κατὰ τὴν παραλίαν λίμνη καλουμένη Νύμβαιον (3)· ἡ Μαλέα εἶναι συνέχεια τοῦ ὄρους Πάρνωνος.

* Μαλέα, κοιν. Μάλιας καὶ Σάντ-Ἄγγελο.

ὈΝΟΥ ΓΝΑΘΟΣ, κείμενον τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο ἐνδότερον τῆς Μαλέας, τερματίζει ταπεινὴν χερσόνησον ἔχουσαν λιμένα· ἡ Ὀνου Γνάθος προβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν ἀπέναντι τῆς νήσου Κυθήρας, ἥς τοῦ ἀκρωτηρίου Πλατανιστοῦντος ἀπέχει 40 στάδια, τῆς δὲ Μαλέας 150· μεταξύ Ὀνου Γνάθου καὶ Μαλέας ἦν ἡ πόλις Βοιαί (4). Ἐν Ὀνου Γνάθῳ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Ἰδρυθεῖς, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος· ἐπὶ δὲ τοῦ Πausανίου οὔτε ἄγαλμα εἶχεν ἔτι οὔτε ὄροφον. Ἦν δὲ ἐνταῦθα μνημεῖον Κινάδου, κυβερνήτου τοῦ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 363. (2) Αὐτ. σ. 378. (3) Πaus. Λακ. κ. 28.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 365. — Πaus. Λακ. κ. 22, 23.

πλοίου τοῦ Μενελάου (1). Ἡ Ὀνου Γνάθος ἀπεῖχε τῆς πόλεως Ἀσωποῦ 200 στάδια (2).

* Τοῦ μικροῦ ἰσθμοῦ κατακλυσθέντος ἀπό τινος χρόνου ὑπὸ τῶν θαλασσιῶν ὑδάτων, ἡ ποτὲ χερσόνησος τῆς Ὀνου Γνάθου μετεβλήθη εἰς νῆσον καλουμένην τανῦν Ἐλαφονῆσι ἢ Σέρβι.

ΜΙΝΩΙΑ, πλησίον τῆς Διμηρᾶς Ἐπιδαύρου· κατὰ τὸν Πausανίαν, ὁ μὲν ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου σχηματιζόμενος κόλπος οὐδόλως διέφερε τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν Λακωνίαν εἰς σβολῶν τῆς θαλάσσης· ὁ δὲ κατὰ τοῦτο αἰγιαλὸς παρεῖχε ψηφίδας εὐπρεπεστέρας, ὡς λέγει, τὸ σχῆμα καὶ χροῶς παντοδαποῦς (3). Ὁ Στράβων λέγει τὴν Μινώαν φρούριον (4)· ὥστε φαίνεται ὅτι ἐπὶ Ῥωμαίων ὠχυρώθη τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ἂν καὶ ἀποσιωπᾶται ὑπὸ τοῦ Πausανίου.

* Ἐπὶ τῆς Μινώας κεῖται ἡ Μονεμβασία· ἂν καὶ ἡ Μινώα λέγεται ἀκρωτήριον ὑπὸ τοῦ Πausανίου, ὡς καὶ κατὰ τὴν 12 ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ τοῦ Νικήτα, ἀλλ' ἤδη εἶναι νῆσος, διότι τὰ θαλάσσια ὕδατα κατέκλυσαν, ὡς φαίνεται, τὸν μικρὸν ἰσθμόν, ἢ μᾶλλον, ἣν μὲν αἰεὶ νῆσος, ἀλλὰ διὰ τὴν μεγάλην πρὸς τὴν ἥπειρον πλησιότητα, ὀνομάζεται ἄκρον ὑπὸ τῶν εἰρημένων συγγραφέων. ἔχει δὲ ἡ νῆσος 10 λεπτῶν μῆκος καὶ πλάτος τὸ τρίτον τοῦ μήκους.

ΠΟΤΑΜΟΙ καὶ Αἱμναί.

Εὔρωτας· πηγάζει ἐξ Ἀρκαδίας πέντε στάδια ἀπὸ τῆς κώμης τῆς Μεγαλοπολίτιδος Ἀσέας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ Ἀλφειοῦ· ὁ ποταμὸς οὗτος συμμιγνύει

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 22. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ. κ. 23. (4) Στράβ. β. 8. τ. 368.

κατὰ πρῶτον τὰ ὕδατα αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ διὰ κοινοῦ ρεύματος προβαίνει μετ' ἐκείνου ὅσον ἐπὶ εἴκοσι στάδια· εἴτα καταδύει εἰς χάσμα ὡς καὶ ἐκεῖνος κατὰ πολλὰ στάδια καὶ ἀνατέλλει αὐθις εἰς τὴν γῆν τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ἀναδείξας τὸ ρεῖθρον τῆς Βελεμνίτιδος, ῥέει παρὰ τὴν Σπάρτην αὐτὴν, καὶ διεξερχόμενος αὐλῶνά τινα μικρὸν κατὰ τὸ Ἑλς τὸ μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (1), ἐκδίδει μεταξὺ Γυθείου, τοῦ ἐπινείου τῆς Σπάρτης καὶ Ἀκραίων (2)· ὁ Στράβων ἀναφέρει τὴν ἐπικρατοῦσαν μυθώδη δόξαν περὶ τοῦ Εὐρώτου καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ ὅτι, ἂν προσδιωρίζοντο ὀνομαστὶ στέφανοι δι' ἐκάτερον τῶν δύο τούτων ποταμῶν καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τὸ κοινὸν αὐτῶν ρεῦμα, ἀνεφαίνοντο κατὰ τὸν προσδιορισμὸν ἕκαστος ἐν τῷ οἰκείῳ ποταμῷ (3). — Ὁ Εὐρώτας ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μύλητος καὶ ἐγγόνου τοῦ Λέλεγος Εὐρώτου, ὃς κατήγαγεν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ διώρυγος τὸ εἰς τὸ πεδίον λιμνάζον ὕδωρ, οὗ ἀπορρέυσαντος, τὸ ὑπόλοιπον, ὃ ἀπετέλεσε ρεῦμα ποταμοῦ, ὠνόμαχsen Εὐρώταν (4). — Ὁ ποταμὸς οὗτος κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους καθίστατο ἄβατος περὶ τὴν Σπάρτην διὰ τὸ μέγεθος· κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ ὄχθην ἔκειτο τὸ Μενελαΐον (5).

* Εὐρώτας, κοιν. Βασιλοπόταμον· ὁ πέριξ τόπος εἶναι ὡς καὶ ἄρ' ἦν εὐφωρότατος.

ΟἶΝΟΪΣ, ῥέων παρὰ τὴν Σελλασίαν καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Εὐρώταν· παρ' ἐκατέρας τὰς ὄχθας αὐτοῦ ἦσαν δύο λόφοι, Ὀλυμπος καὶ Εὖας καλούμενοι· βορειότερον δὲ ἀπ' αὐτοῦ ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Γόργυλος (6). — Παρὰ τὸν Οἶνοῦντα

(1) Ὁμ. ἰλ. Β, ζ. 585. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 44.—Στράβ. β. 8, σ. 342.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 275. (4) Πaus. Λακ. κ. 1. (5) Πολύβ. β. 5. κ. 22. (6) Αὐτ. β. 2. κ. 65.

καὶ τὴν Σελλασίαν συνεκροτήθη ἡ μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Λακεδαιμονίων περιβοήτος μάχη (1)· ὡς ἐκ τῶν λεγομένων τοῦ Ἀθηναίου (2) καὶ τοῦ Στεφάνου (3) φαίνεται, ὁ ποταμὸς οὗτος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ πόλεως Οἰνοῦντος κειμένης παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ καὶ καλουμένης οὕτω διὰ τοὺς αἰνους αὐτῆς.

* Ὁ ποταμὸς Οἰνοῦς ὀνομάζεται σήμερον Κελεφίνα· ἡ δὲ πόλις Οἰνοῦς ἔκειτο, ὡς φαίνεται πιθανόν, ἔνθα κεῖται σήμερον τὸ χωρίον Τσίτσινα (4).

ΓΟΡΓΥΛΟΣ, ποταμίσκος ῥέων οὐ πόρρω τοῦ ποταμοῦ Οἰνοῦντος βορειότερον, διὰ τῆς χώρας τῆς Σελλασίας, παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ λόφου Ὀλύμπου (5).

ΦΕΛΛΙΑ, ποταμίσκος ῥέων ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὸ νότιον τῶν Ἀμυκλῶν καὶ τὸ βόρειον τῆς Φάριδος καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Εὐρώταν· ἀπὸ τῆς Φελλίας κατὰ δεξιὰν ἡ ὁδὸς ἦγεν εἰς τὸ Ταύγετον ὄρος (6).

* Ὁ Λήκιος φρονεῖ ὅτι ὁ ποταμὸς ὁ καλούμενος ἤδη Ταχούρτι εἶναι ἴσως ἡ Φελλία, ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Πausanias λέγων παρὰ Ἀμύκλας, ἐννοεῖ ὑπεράνω τῶν Ἀμυκλῶν (7).

ΤΙΑΣΑ, ποταμίσκος ῥέων μετὰ Σπάρτης καὶ Ἀμυκλῶν· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Τιάσης τῆς Εὐρώτου. Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἦν ναὸς τῶν Χαρίτων Φαέννης καὶ Κλητοῦς, ὡς καὶ ὁ Ἀλκμάν ἐν ταῖς ποιήσεσιν αὐτοῦ λέγει· ἐνομιζέτο δὲ ὅτι ὁ Λακεδαίμων ἱδρυσε τὸν ναὸν εἰς τιμὴν τῶν Χαρίτων καὶ ἔθετο καὶ τὰ ὀνόματα (8).

* Ἡ Τίασα εἶναι ὁ ποταμίσκος ἐκεῖνος, ὃς ἀποτελούμενος

(1) Ἴδε Σελλασία. (2) Ἀθην. β. 1, κ. 44. (3) Στέφ. Βυζ. εἰς λ. Οἰνοῦς ἔπου ἀναφέρονται ὁ Ἀνδρωτίων καὶ ὁ Δίδυμος. (4) Λήκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 532. (5) Πολύβ. β. 2, κ. 66. (6) Πaus. Λακ. κ. 20.

(7) Λήκ. Τ. 3, κ. 23, σ. 4. (8) Πaus. Λακ. κ. 18.

ἐκ τῶν ῥυάκων τοῦ Μισρά, τοῦ Παρωρίου, τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου καὶ ἄλλου τινός, ῥέει ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς μεταξὺ τοῦ νοτίου τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Ἀγ. Κυριακῆς καὶ ἐκδίδει εἰς τὸν Εὐρώταν (1).

ΣΚΥΡΑΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ταυγέτου καὶ ῥέων ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἐκδίδει ἐντὸς μικροῦ κόλπου εἰς τὴν θάλασσαν ἐν ἀποστάσει 40 σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως Πυρρίχου καὶ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Ἀραΐνου καὶ τοῦ τάφου τοῦ Λᾶ. Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἐπὶ τινα ἀπόστασιν ἦν ναὸς ἀρχαῖος Διός. ὀνομάσθη δὲ Σκύρας ὁ πρότερον ἀνώνυμος οὗτος ποταμὸς, διότι Πύρρος ὁ Ἀχιλλέως προσωρμίσθη εἰς αὐτὸν, ὅτε ἐπλευσεν ἐκ Σκύρου, ἐπὶ τὸν γάμον τῆς Ἑρμionῆς (2).

* Ὁ Σκύρας καλεῖται τανῦν Ποτάμι τῆς Δίκουβας· παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην πλησίον τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Δίκουβα σώζονται ἔχνη τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διός (3).

ΣΜΗΝΟΣ, ποταμίσκος πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ταυγέτου, ῥέων δὲ ἐν ἀποστάσει πέντε σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως Λᾶ, καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν κατ' ἀριστερὰν τοῦ ἀκρωτηρίου ἐφ' οὗ ἦν ὁ ναὸς τῆς Δικτύνης Ἀρτέμιδος· τὸ ὕδωρ τοῦ Σμήνου ἦν γλυκυποτώτατον (4).

* Ποτάμι τῆς Πάσσαβας (5).

ΠΑΜΙΣΘΟΣ, ποταμίσκος χαραδρώδης ῥέων πλησίον τοῦ Λακωνικοῦ Λεύκτρου (6).

ΚΝΑΚΙΩΝ, ποταμίσκος ῥέων κατὰ νότον τῆς Σπάρτης·

(1) Ἀθήκ. Τ. 1, κ. 4, σ. 145. (2) Παυσ. Λακ. κ. 25. (3) Ἀθήκ. Τ. 1, κ. 7, σ. 277. (4) Παυσ. Λακ. κ. 24. (5) Ἀθήκ. Τ. 1, κ. 7, σ. 277.

(6) Στράβ. β. 8, σ. 836.

οὔτε ὁ Πausανίας οὔτε ἄλλος τις τῶν συγγραφέων ἀναφέρει τὸν Κνακίοντα· παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ μόνον βλέπομεν ὅτι ὁ νομοθέτης Λυκοῦργος ἔλαβε χρησμὸν ἐκ Δελφῶν ἵνα ἰδρύσῃ ναοὺς εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ στήσῃ τὴν ἑδραν τῆς Γερουσίας καὶ τῶν Ἀρχαγετῶν μεταξὺ Βαβύκης καὶ Κνακίοντος· κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλην ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πλουτάρχου κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἡ Βάβυκα ἦν, ὡς φαίνεται, ἡ ἐπὶ τοῦ Εὐρώτα γέφυρα, ὁ δὲ Κνακίων, ποταμὸς ῥέων ἐκεῖ πλησίον.

* Τρυπιώτικον (1).

ΝΥΜΒΑΪΟΝ, λίμνη παραθαλάσσιος κατὰ τὸν Βοιωτικὸν κόλπον, μεταξὺ τῆς πόλεως Βοιῶν καὶ τοῦ ἄκρωτηρίου Μαλέας· παρ' αὐτὴν ἦν ἄγαλμα Ποσειδῶνος ὄρθον καὶ σπηλαιον πλησιέστατα τῆς θαλάσσης καὶ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου πηγὴ ὕδατος γλυκερός· ἄνθρωποι δὲ πολλοὶ ὥκουν περὶ ταύτην τὴν λίμνην (2).

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΣΠΑΡΤΗ ἢ ΛΑΚΕΔΑΪΜΩΝ, πόλις ἀρχαιοτάτη, πρωτεύουσα τῆς Λακωνίας καὶ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (3)· τὸ σχῆμα αὐτῆς ἦν περιφερές· κειμένη δὲ ἐν πεδίῳ, περιεῖχε κατὰ μέρος ἐν ἑαυτῇ πολλοὺς ἀνωμάλους καὶ ὀρεινοὺς τόπους· παρὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς πλευρὰν τῆς Σπάρτης ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Εὐρώτας ἐν ἀποστάσει ἐνὸς καὶ ἡμίσεως σταδίου, καὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην αὐτοῦ καταντικρὺ τῆς πόλεως ὑπόυτο τὸ Μεγελάϊον ὄρος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸ λόφων (4). — Ἡ Σπάρτη

(1) Πaus. Λακ. 3. κ. 23. (2) Λήκ. T. 1, κ. 5, σ. 180, 181.

(3) Ὀμ. Ἰλ. B, σ. 582. (4) Πολύβ. β. 5, κ. 22.

συνώκισθη τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμόνου ὃς ἦν
 υἱὸς τοῦ Διὸς, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν φήμην, καὶ τῆς Ταυ-
 γέτης ἀφ' ἧς ὠνομάσθη τὸ Ταυγετον ὄρος, καὶ εἶχε γυναῖκα
 Σπάρτην τὴν θυγατέρα τοῦ Εὐρώτα· ἅμα δὲ βασιλεύσας,
 ἐκάλεσε τὴν χώραν καὶ τοὺς κατοίκους ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ
 συνώκισε πόλιν καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Σπάρτην ἀπὸ τῆς γυ-
 ναικὸς αὐτοῦ (1). Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου προσέλαβεν ἡ
 πόλις καὶ τὴν ὀνομασίαν Λακεδαίμων, ὡς ἐκαλεῖτο πρότερον
 ἡ χώρα (2). Ἡ Σπάρτη ἦν ὠκεδομημένη εἰς τρόπον ὥστε
 δὲν ἀπετέλει σῶμα ὁλοσχερὲς συνωκισμένης πόλεως, οὐδὲ
 εἶχε ναοὺς καὶ κατασκευὰς πολυτελεῖς, ἀλλ' ὠκεῖτο κατὰ
 κώμας κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ περὶ τὴν
 πόλιν τόπος ἦν διηρημένος εἰς τέσσαρας συνοικίας ἢ προά-
 στεια: Αἶμνας, Κυνόσουραν, Μεσόαν, καὶ Πιτά-
 νην (3). οἱ δὲ Κροτανοὶ ἦσαν μοῖρα τῶν Πιτανάτων (4).
 καὶ ὡς λέγει ὁ Θουκυδίδης, ἐὰν ἐρημοῦτο ποτὲ ἡ πόλις,
 καὶ ἔμμενον μόνον οἱ ναοὶ καὶ τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς,
 μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου οἱ μεταγενέστεροι δὲν θά
 ἐπίστευον ποτὲ ὅτι ἡ δύναμις αὐτῆς ἦν ἀνάλογος πρὸς τὴν
 φήμην. Καί ται δὲ τοιαύτης οὔσης τῆς πόλεως, οἱ Λακεδαι-
 μόνιοι ἐξουσίασαν τὰ δύο πέμπτα τῆς Πελοποννήσου, καὶ
 εἶχον τὴν ἡγεμονίαν ἀπάσης αὐτῆς, ὡς καὶ πολλῶν ἐκ τῶν
 συμμάχων (5). Κατὰ τὴν ἐβδομηκοστὴν ἐνάτην Ὀλυμπιάδα
 ἡ Σπάρτη κατηδαφίσθη ἐκ σεισμοῦ, καὶ τότε ἀπέστησαν
 εἰς ἰθώμην ὅσοι ἐκ τῶν Εἰλώτων ἦσαν ἐξ ἀρχῆς Μεσσή-
 νιοι (6). — Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ ἔπειτα
 τὸν τοῦ Δημητρίου καθ' οὗς ἐνίκηθησαν οἱ Σπαρτιαῖται εἰς-

(1) Πaus. Λακ. κ. 1. (2) Αὐτ. κ. 11. (3) Αὐτ. κ. 26. (4) Αὐτ.
 κ. 14. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 10. (6) Πaus. Ἀργ. κ. 29. — Μεσσ. κ. 24.
 — Ἀχ. κ. 25.

βαλὼν καὶ ἐπικρατήσας ὁ Πύρρος, ὀλίγου ἐδέησε νὰ κυριεύσῃ αὐτοβοεὶ τὴν Σπάρτην (1). Ὑστερον δὲ ὁ Ἀντίγονος μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐκυρίευσεν αὐτήν, βασιλεύοντος τοῦ Κλεομένους· μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὃς φυγὰς εἰς Αἴγυπτον παρὰ τῷ Πτολεμαίῳ, ἀπέθανεν αὐτόχειρ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, οἱ Λακεδαιμόνιοι κατέλυσαν τὴν βασιλείαν· κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ διετήρησαν τὴν αὐτὴν μορφήν τῆς κυβερνήσεως (2)· μετ' ὀλίγον δὲ ἀνεφύησαν δύο τύραννοι ἐν Σπάρτῃ, πρῶτον ὁ Μαχανίδας ὃν ἐφόνευσεν ὁ Φιλοποίμην καὶ ἔπειτα ὁ Ἀσεβὴς καὶ ἱερόσυλος Νάβις (3). Μετὰ τινα χρόνον οἱ Ἀχαιοὶ κατηδάφισαν τὰ τεῖχη τῆς Σπάρτης, ἃ καὶ ἔτι πρότερον ὤικοδομήθησαν αὐτοσχεδίως, καὶ ὕστερον αὐθις ἐπὶ τῆς ἐπιστρατείας τοῦ Δημητρίου ὡς καὶ τῆς τοῦ Πύρρου καὶ τῶν Ἡπειρωτῶν, ἐπὶ δὲ τῆς τυραννίδος τοῦ Νάβιδος ὠχυρώθησαν ἐπὶ τὸ ἀσφαλέστερον, καὶ ἐκ τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου καταργήσαντες τοὺς ἀφορῶντας τὴν ἄσκησιν τῶν ἐφηβῶν, ἐπέταξαν νὰ γυμνάζωνται τοῦ λοιποῦ ὡς οἱ ἔφηβοι τῶν Ἀχαιῶν (4). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον Γερουσίαν καὶ Ἐφόρους καὶ Νομοφύλακας καὶ τοὺς καλουμένους Βιδιαίους· καὶ ἡ μὲν Γερουσία ἦν τὸ κυριώτατον συνέδριον τῆς πολιτείας, οἱ δὲ λοιποὶ ἦσαν ἄρχοντες· οἱ δὲ Ἐφοροὶ καὶ οἱ Βιδιαῖοι ἦσαν ἑκάτεροι πέντε τὸν ἀριθμόν· καὶ τῶν μὲν Βιδιαίων ἡ ὑπηρεσία ἦν τὸ νὰ θέτωσι τὸν ἀγῶνα τὸν καλούμενον Πλατανιστᾶν καὶ ἄλλους ἀγῶνας τῶν ἐφηβῶν· οἱ δὲ Ἐφοροὶ διεύθυνον τὰς σπουδαιοτάτας ὑποθέσεις, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐλαμβάνετο καὶ ὁ Ἐπώνυμος, ὡς καὶ ἐν Ἀθήναις ἀρχὼν Ἐπώνυμος ἦν ὁ εἷς τῶν ἐννέα (5)· τὸν δὲ βασιλέα

(1) Πaus. Ἀτ. κ. 13. (2) Πaus. Κορ. κ. 9. (3) Πaus. Μεσ. κ. 29. — Ἀργ. κ. 50. (4) Πaus. Ἀχ. κ. 8. (5) Πaus. Ἀργ. κ. 11.

τῶν Λακεδαιμονίων ἐδίκαζον εἴκοσι ὀκτὼ οἱ ὀνομαζόμενοι Γέροντες, καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ἑφόρων καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς ἄλλης οἰκίας (1). — Ἡ περίμετρος τῆς Σπάρτης ἦν 48 σταδίων (2). Προϊόντος τοῦ χρόνου ἡ πόλις αὕτη ἐκοσμήθη διὰ δημοσίων οἰκοδομῶν καὶ εὐκτιστοτέρων ιδιωτικῶν οἰκιῶν, ἀλλ' ἐξ οὐδενὸς σημείου δείκνυται ὅτι ἐκτίσθη ἐκ νέου κατ' εὐρυθμότερον καὶ μᾶλλον συμπετυκνωμένον σχέδιον τοῦ ἀρχαίου, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ μάλιστα φαίνεται ὅτι περιεῖχε τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ ἕως ἑννέα χιλιάδων πολιτῶν οἱ μετὰ τῶν Εἰλώτων συνεποσοῦντο ἕως ἐξήκοντα χιλιάδες· ἐξ αὐτῶν οἰκογένειαι τινὲς ὥκουν συνάμα μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκίαν τῆς πόλεως ταύτης ἣτις οὔτε βιομηχανικὰ οὔτε ἐμπορικὰ καταστήματα περιεῖχεν. — Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Σπάρτης ἦν στοὰ ἐπιφανεστάτη καλομένη Περσικὴ ὡς κατασκευασθεῖσα ἀπὸ λαφύρων Περσικῶν· μετὰ καιρὸν δὲ ἐκόσμησαν καὶ ἐμεγάλυναν αὐτήν, καὶ ἐπὶ τῶν κιόνων ἦσαν ἐξειργασμένοι ἐκ μαρμάρου λευκοῦ ἐκτὸς ἄλλων Περσῶν καὶ ὁ Μαρδόνιος· ἔτι δὲ καὶ ἡ βασιλὶς τῆς Ἀλικαρνασσοῦ Ἀρτεμεσία ἢ συστρατεύσασα ἐκουσίως τῷ Ξέρξῃ, ἔπραξε κατορθώματα ἐν τῇ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίᾳ· ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἰουλίου Καίσαρος καὶ ἕτερος Αὐγούστου καὶ παρὰ τὸν βωμὸν αὐτοῦ ἀνδριὰς χαλκοῦς Ἀγίου τοῦ μαντευσαμένου εἰς τὸν Λύσανδρον ὅτι ἔμελλε νὰ κυριεύσῃ τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πλὴν τριηρῶν δέκα· ἔτι δὲ τρία ἀγάλματα Πυθαίως Ἀπόλλωνος, καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Λητοῦς ἱστάμενα ἐν τόπῳ ὃς ἐκαλεῖτο χορὸς, διότι κατὰ τὴν ἐπισημοτάτην παρὰ Λακεδαιμονίοις ἑορτὴν τῶν γυμνοπαιδιῶν ἐνταῦθα συνεκρότουσαν οἱ ἔφηβοι χοροὺς εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλ-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 5. (2) Πολύβ. β. 9, κ. 21.

λωνος. Οὐ πόρρω δὲ τούτων ἦσαν ναοὶ Γῆς καὶ Ἀγοραίου
 Διὸς καὶ Ἀγοραίας Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος τοῦ ἐπιλεγομένου
 Ἀσφαλίου καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἥρας, καὶ μέγιστος ἀνδριὰς
 τοῦ Δήμου τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ναὸς Μοιρῶν καὶ πλησίον
 αὐτοῦ τάφος Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος, καὶ παρὰ τὸν
 τάφον ἀνδριὰς Πολυδῶρου τοῦ Ἀλκαμένους, καὶ ἄγαλμα
 Ἀγοραίου Ἑρμοῦ φέροντος Διόνυσον παῖδα, καὶ τὰ ἀρχαῖα
 Ἐφορεῖα καὶ ἐντὸς αὐτῶν μνήματα Ἐπιμενίδου τοῦ Κρητὸς
 καὶ Ἀφαρέως τοῦ Περιήρους· καὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν Μοι-
 ρῶν ἦσαν τὰ Φοιδίτια, καὶ ἀγάλματα Διὸς Ξενίου καὶ
 Ἀθηνᾶς Ξενίας (1). ἔξωθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς κατὰ τὴν ὁδὸν
 ἣν ὠνόμαζον Ἀφέτας ἦσαν τὰ Βοώνητα λεγόμενα, αἳ ἦσαν
 ποτὲ οἰκία τοῦ βασιλέως Πολυδῶρου, καὶ ἀποθανόντος αὐτοῦ,
 ἠγοράσθησαν δι' ἀνταλλαγῆς βοῶν, διὸ καὶ ὠνομάσθησαν
 Βοώνητα. Πέραν δὲ τοῦ ἀρχείου τῶν Βιδιαίων ἦν ναὸς
 Ἀθηνᾶς, ἧς τὸ ἄγαλμα ἱδρυσεν ὁ Ὀδυσσεὺς, νικήσας εἰς
 ἀγῶνα δρόμου τοὺς μνηστῆρας τῆς Πηνελόπης καὶ ὠνό-
 μασεν αὐτὸ Κελεύθειαν· ἱδρυσεν δὲ τρεῖς ναοὺς τῆς Κελευ-
 θείας ὁ Ὀδυσσεὺς διεστηκότας ἀπ' ἀλλήλων· πέραν δὲ τῆς
 Ἀφειταίδος ὁδοῦ ἦσαν ἡρῶα Ἴωπος, ὃς ἔζη ἐπὶ τοῦ Λέλεγος
 ἢ τοῦ Μύλητος, καὶ Ἀμφιαράου τοῦ Οὔκλεους· ἔτι δὲ καὶ
 ἡρῶον τοῦ Λέλεγος αὐτοῦ, καὶ οὐ πόρρω τούτων τέμενος
 Ποσειδῶνος Ταιναρίου· καὶ κατὰ μικρὰν ἀπόσασσιν ἄγαλμα
 Ἀθηνᾶς ἀνατεθὲν ὑπὸ τῶν ἀπωκισθέντων εἰς Ἰταλίαν καὶ εἰς
 Τάραντα. Ἦν δὲ καὶ τόπος ἐνταῦθα καλούμενος Ἑλλήνιον ἐνθα
 διαβαίνοντος τοῦ Ξέρξου εἰς Εὐρώπην, ἐβουλεύσαντο οἱ Ἑλ-
 ληνες τίνι τρόπῳ ν' ἀντιταχθῶσι κατ' αὐτοῦ· ἢ κατ' ἄλλους
 οἱ μέλλοντες νὰ στρατεύσῃσι κατὰ τοῦ Ἰλίου Ἕλληνες,

(1) Πaus. Λακ. κ. 11.

ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ συνεβουλευθήσαν πῶς ν' ἀποπλεύσωσιν
 εἰς Τροίαν· πλησίον δὲ τοῦ Ἑλληνίου ἦν τὸ μνημα τοῦ
 Ταλθυβίου. Ἦν δὲ ἐν Σπάρτῃ καὶ βωμὸς Ἀπόλλωνος Ἀκρεῖτα
 καὶ ναὸς Γῆς ἐπονομαζόμενος Γάσηπτον, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ
 ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Μαλειάτου· κατὰ δὲ τὸ πέρας τῆς Ἀφε-
 ταΐδος πλησιέστατα τοῦ τείχους ναὸς Διατύνης καὶ βασι-
 λειοὶ τάφοι τῶν Εὐρυποντιδῶν· παρὰ δὲ τὸ Ἑλλήνιον ναὸς
 Ἀρσινόης θυγατρὸς τοῦ Λευκίππου καὶ ἀδελφῆς τῶν γυναι-
 κῶν τοῦ Κᾶστορος καὶ τοῦ Πολυδεύκου· πλησίον δὲ τῶν
 καλουμένων Φρουρίων ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ μετ' ὀλίγον μνημα
 τῶν ἐξ Ἥλιδος μάντεων τῶν καλουμένων Ἰαμιδῶν, καὶ
 ναὸς Μάρωνος καὶ Ἀλφειοῦ, οἱ κατὰ τὴν μάχην τῶν Θερ-
 μοπυλῶν ἠρίστευσαν ὑπὲρ πάντας μετὰ τὸν Λεωνίδα. Ἦν δὲ
 καὶ ναὸς Τροπαίου Διὸς, ὃν ἱδρυσαν οἱ Δωριεῖς, νικήσαντες
 καὶ τοὺς ἄλλους Ἀχαιοὺς τοὺς ἔχοντας τότε τὴν Λακωνικὴν
 καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς Ἀμυκλαεῖς· ἐτι δὲ καὶ ναὸς τῆς
 Μεγάλης Μητρὸς, ὃν ἐτίμων μεγάλως οἱ Λακεδαιμόνιοι,
 καὶ μετὰ τὸν ναὸν τοῦτον ἦσαν ἡρῶα Ἰππολύτου τοῦ Θησέως
 καὶ τοῦ Ἀρκάδος Αὐλῶνος υἱοῦ τοῦ Τλησιμένου. Ἦν δὲ καὶ
 ἄλλη ἐξοδος ἐκ τῆς ἀγορᾶς, καθ' ἣν ἦν τόπος συνεδριάσεως
 καλούμενος Σκιάς· τὴν Σκιάδα ταύτην κατεσκευάσας Θεόδω-
 ρος ὁ Σάμιος, ὃς πρῶτος, ὡς ἔλεγον, ἐφεῦρε τὴν τέχνην τοῦ
 διαχέειν σίδηρον καὶ πλάττειν ἐξ αὐτοῦ ἀγάλματα. Ἐνταῦθα
 ἐκρέμασαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν κιθάραν Τιμοθέου τοῦ Μιλη-
 σίου, καταδικάσαντες αὐτὸν, διότι ἐν τῇ κιθαρωδίᾳ ἐκτὸς τῶν
 ἑπτὰ ἀρχαίων χορδῶν ἐφεῦρε καὶ προσέθετο εἰσέτι τέσσαρας.
 Πλησίον τῆς Σκιάδος ἦν οἰκοδόμημα περιφερὲς καὶ ἐν αὐτῷ
 ἀγάλματα Διὸς καὶ Ἀφροδίτης ἐπιλεγομένων Ὀλυμπίων (1),

(1) Πανσ. Λακ. κ. 12.

καὶ παρὰ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τάφος Κυνόρτου τοῦ Ἀμύ- Κυνόρτου
 κλα καὶ τάφος Κάστορος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ναός· καὶ πλησίον
 τῆς Σκιάδος τάφος Ἰδα καὶ Λυγχεως. Ἀπέναντι δὲ τῆς
 Ὀλυμπίας Ἀφροδίτης ἦν ναὸς Κόρης Σωτείρας ὃν ἱδρύσε
 κατὰ τινὰς ὁ Ὀρφεὺς καὶ κατ' ἄλλους ὁ ἐξ Ἑπερβορείων Ὀρφην.
AB-ρι
 ἐλθὼν Ἄβαρις· καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μάντεως Κριοῦ τοῦ
 Θεοκλέους ἀνδριάς Καρνειοῦ τοῦ ἐπονομαζομένου Οἰκέτου,
 ὃν ἐτίμων ἐν Σπάρτῃ καὶ πρὶν κατέλθωσιν οἱ Ἡρακλεῖδαι,
 ὡς καὶ τὸν Κάρνειον Ἀπόλλωνα ἐπονομασθέντα οὕτως ἀπὸ
 τοῦ Ἀκαρνᾶνος μάντεως Κάρνου· μικρὸν ἀπὸ τοῦ Καρνειοῦ
 ἦν ἄγαλμα Ἀφεταιίου ἀφ' οὗ, ὡς ἔλεγον, οἱ μνηστῆρες τῆς
 Πηνελόπης ὠρμήθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ δρόμου. Ἦν δὲ
 ἐν Σπάρτῃ καὶ τόπος ἔχων στοὰς τετραγώνους ἔνθα τὸ
 πάλαι ἐπωλοῦντο τὰ μικρὰ ἐμπορεύματα· παρὰ τὸν τό-
 πον τοῦτον ἦν βωμὸς Διὸς Ἀμβουλίου καὶ Ἀθηνᾶς Ἀμβου-
 λίας καὶ Διοσκούρων Ἀμβουλίων· καὶ ἀπαντικρὺ ἡ ὀνομα-
 ζομένη Κολῶνα καὶ ναὸς Διονύσου Κολωνάτα· καὶ πλησίον Κολῶνα
Τιόνου
Κυλωνάτου
 τέμενος ἥρωος τοῦ ὀδηγήσαντος τὸν Διόνυσον εἰς Σπάρτην·
 αἱ Διονυσιάδες καὶ αἱ Λευκιππίδες ἔθυσον τῷ ἥρωϊ τούτῳ
 πρὶν θύσῃσι τῷ Διονύσῳ αὐτῷ· ἄλλαι δὲ ἑνδεκα γυναῖ-
 κες ὀνομαζόμεναι καὶ αὐταὶ Διονυσιάδες ἐτέλουν ἀγῶνα
 δρόμου, ὡς διετάχθη ἐκ Δελφῶν. Μικρὸν δὲ ἀπὸ τοῦ Διο-
 νύσου ἦν ναὸς Διὸς Εὐανέμου, καὶ κατὰ δεξιὰν αὐτοῦ ἥρων
 Πλευρῶνος, ἐξ οὗ κατήγοντο πρὸς μητρὸς οἱ Τυνδαρεῖδαι,
 καὶ μετ' ὀλίγον ναὸς ἐπὶ λόφῳ Ἡρας Ἀργείας καὶ ἄλλος
 ἀλλαχοῦ Ἡρας Ἑπερχειρίας κατασκευασθεὶς ἐκ μαντεύματος,
 ὅτε συνέβη ποτὲ νὰ κατακλύσῃ κατὰ πολὺ ὁ Εὐρώτας τὴν
 χώραν· τὸ δὲ ξόανον τῆς θεᾶς ἦν ἀρχαῖον καὶ ἐκαλεῖτο
 Ἀφροδίτης Ἡρας, καὶ αἱ μητέρες αἱ ἐκδίδουσαι θυγατέρα
 εἰς ἄνδρα, εἴθισται νὰ προσφέρωσι θυσίαν εἰς τὴν θεότητα

ταύτην. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ λόφου ἦν ἀνδριὰς Ἐτοιμοκλέους τοῦ Ὀλυμπιονίκου (1). Ἐξῶθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς πρὸς δυσμὰς ἦν κενοτάφιον Βρασίδου τοῦ Τέλλιδος, καὶ οὐ πόρρω τὸ θέατρον, ἀξιοθέατος οἰκοδομὴ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, καὶ ἀπαντικρὺ τοῦ θεάτρου μνημα Πausανίου τοῦ στρατηγήσαντος εἰς Πλαταιὰς καὶ ἄλλο Λεωνίδου· καὶ πρὸς τιμὴν αὐτῶν ἐξεφώνουν λόγους καθ' ἕκαστον ἔτος καὶ ἐτέλουν ἀγῶνα ἐν ᾧ ἐκτὸς Σπαρτιατῶν ἄλλος οὐδεὶς ἐπετρέπετο νὰ ἀγωνίζεται· τὰ δὲ ὅστ' αὐτοῦ Λεωνίδου τεσσαράκοντα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐκομίσθησαν ἐκ Θερμοπυλῶν ὑπὸ Πausανίου τοῦ Πλειστοάνακτος καὶ ἔκειντο ἐν τούτῳ τῷ τάφῳ· ἔκειτο δὲ καὶ στήλη πλησίον ἔχουσα τὰ πατρώθεν ὀνόματα τῶν ἀγωνισθέντων κατὰ Περσῶν ἐν Θερμοπύλαις. Ἦν δὲ ἐν Σπάρτῃ καὶ τόπος καλούμενος Θεομηλίδα καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως ἦσαν οἱ τάφοι τῶν Ἀγιαδῶν βασιλέων, καὶ πλησίον ἡ Λέσχη τῶν Κροτανῶν, οἳ ἦσαν μοῖρα τῶν Πιτανατῶν· καὶ οὐ πόρρω τῆς Λέσχης ναὸς Ἀσκληπιοῦ, καὶ πορρωτέρω μνημα Ταινάρου ἀφ' οὗ ὠνομάσθη τὸ ἀκρωτήριον· ἔτι δὲ ναὸς Ποσειδῶνος Ἰπποκουρίου καὶ Ἀρτέμιδος Αἰγιναίας. Πλησίον δὲ τῆς Λέσχης ναὸς Ἀρτέμιδος Ἰσωρίας ἡ ἐπωνομάζετο καὶ Λιμναία καὶ ἦν οὐχὶ ἡ Ἀρτεμις ἀλλ' ἡ Βριτόμαρτυς τῶν Κρητῶν. Πλησιέστατα δὲ τῶν μνημάτων τῶν Ἀγιαδῶν ἦν στήλη ἐφ' ἧς ἦσαν γεγραμμέναι αἱ νίκαι τοῦ Λακεδαιμονίου Χιόνιδος εἰς ἀγῶνα δρόμου καὶ εἰς Ὀλυμπίαν καὶ ἀλλαχοῦ· ἦν δὲ καὶ ναὸς Δήμητρος Χθονίας καὶ νεώτατος ναὸς Σαράπιδος καὶ ἄλλος Διὸς Ὀλυμπίου. Ὠνόμαζον δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι Δρόμον τὸν τόπον ἐν ᾧ οἱ νέοι ἐγυμνάζοντο τὸν ἀγῶνα τοῦ

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 13.

δρόμου· κατὰ δὲ ἀριστερὰν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ Δρόμου πρὸς τὸν τάφον τῶν Ἀγιαδῶν ἦν μνημα Εὐμήδους τοῦ Ἴπποκρόντος, καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον Ἡρακλέους, ᾧ ἔθυσον οἱ Σφαιρεῖς· ἐλέγοντο δὲ οὕτως οἱ ἐξ ἐφήβων μεταβαίνοντες εἰς ἄνδρας. Ἐντὸς δὲ τοῦ Δρόμου ἦσαν καὶ δύο γυμνάσια, ὧν τὸ ἓν ἦν ἀνάθημα τοῦ Σπαρτιάτου Εὐρυκλέους. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Δρόμου παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἡρακλέους ἦν οἰκία ἰδιώτου, ποτὲ δὲ τοῦ Μενελάου. Παρέμπροσθεν δὲ τοῦ δρόμου ἦσαν ναοὶ Διοσκούρων καὶ Χαρίτων συνάμα, καὶ Εἰλειθυίας, καὶ Ἀπόλλωνος Καρνείου, καὶ Ἀρτέμιδος Ἡγεμόνης· κατὰ δεξιὰν δὲ τοῦ Δρόμου ναὸς Ἀσκληπιοῦ ἐπιλεγομένου Ἀγνίτα· καὶ μικρὸν ἀπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἵστατο τρόπαιον ὃ ἀνήγειρεν ὁ Πολυδεύκης νικήσας τὸν Λυγκέα· καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Δρόμου ἀγάλματα τῶν Διοσκούρων ἐπιλεγομένων Ἀφειτηρίων, καὶ μετ' ὀλίγον ἡρώων Ἀλκωνος τοῦ Ἴπποκρόντος, καὶ παρὰ τὸ ἡρώων τοῦτο ναὸς Ποσειδῶνος ἐπιλεγομένου Δωματίδου, καὶ τόπος καλούμενος Πλατανιστᾶς ὀνομασθεὶς οὕτως ἀπὸ τῶν πέριξ αὐτοῦ ὑψηλῶν καὶ συνεχομένων πλατάνων. Τὸν τόπον τοῦτον ἔνθα ἐμάχοντο οἱ ἐφηβοὶ περιεκύκλου πανταχόθεν ὀχετὸς ποταμίων ὑδάτων ὡς νῆσιν θάλασσα καὶ ἡ ἐν αὐτῷ εἴσοδος ἐγίνετο ἐπὶ γεφυρῶν. Ἦν δὲ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μέρους τῶν γεφυρῶν τούτων ἄγαλμα Ἡρακλέους καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου εἰκὼν Λυκούργου ὃς ἐνομοθέτησε καὶ περὶ τοῦ ἄλλου πολιτεύματος καὶ περὶ τῆς μάχης ἔτι τῶν ἐφήβων. Πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς τὸν Πλατανιστᾶν οἱ ἐφηβοὶ ἔθυσον ἐντὸς τοῦ Φοῖβαίου (1)· καὶ τὴν ἐπιούσαν μικρὸν πρὸ μεσημβρίας εἰσῆρχοντο διὰ τῶν γεφυρῶν εἰς τὸν εἰρημένον τόπον διὰ κλήρου καὶ διὰ νυκτὸς κατὰ τὴν προδηλωθεῖσαν τάξιν·

---

(1) Ἴδε Θεράπνη.

ἐμάχοντο δὲ καὶ διὰ τῶν χειρῶν καὶ λακτίζοντες διὰ τῶν ποδῶν, καὶ ἐδάκνοντο καὶ ἀντῳρῦττον ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ κατ' αὐτὸν μὲν τὸν τρόπον ἐμάχοντο ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα· ἄθροοι δὲ ἐνέπιπτον βιαίως καὶ κατώθουν ἀλλήλους εἰς τὸ ὕδωρ (1). Παρὰ τὸν Πλατανιστᾶν ἦν ἥρῳον Κυνίσκας θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν Ἀρχε-δάμου ἢ πρώτη ἐθρεψεν ἵππους καὶ ἐνίκησεν ἄρματος ἀγῶνα εἰς τὰ Ὀλύμπια. Ὅπισθεν δὲ τῆς παρὰ τὸν Πλατανιστᾶν στοᾶς ἦσαν ἥρῳα Ἀλκίμου, Ἐναραφόρου, καὶ μετ' ὀλίγον Δορκέως καὶ Σέβρου, πάντων υἱῶν Ἰπποκόοντος, καὶ ὠνομάζετο Δορκεία ἢ παρὰ τὸ ἥρῳον τοῦ Δορκέως κρήνη, καὶ τόπος Σέβριον ἀπὸ Σεβροῦ· καὶ κατὰ δεξιὰν τοῦ Σεβρίου ἦν μνημα Ἀλκμᾶνος τοῦ ποιητοῦ, καὶ πλησίον αὐτοῦ ναὸς Ἑλένης καὶ πλησιέστατα τοῦ τείχους ναὸς Ἡρακλέους καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ὠπλισμένον, καὶ παρὰ τὸν ναὸν μνημα Οἰωνοῦ. Ἐξῶθεν δὲ τοῦ Δρόμου πρὸς ἀνατολὰς στενὴ ὁδὸς ἦγε κατὰ δεξιὰν πρὸς ναὸν Ἀθηνᾶς καλουμένης Ἀξιοποίνου, κτίσμα Ἡρακλέους. Κατ' ἄλλην δὲ ὁδὸν ἐξῶθεν τοῦ Δρόμου ἦν ἄλλος ναὸς Ἀθηνᾶς, ὃν ἀνέθετο ὁ Θήρας, ὅτε ἔστελλεν ἀποικίαν ἐπὶ τὴν νῆσον Θήραν τὴν πρότερον λεγομένην Καλλίστην· καὶ πλησίον ναὸς Ἰπποσθένους, ὃς ἀνείλετο πολλὰς νίκας πάλης καὶ ὃν ἐκ μαντεύματος ἐσέβοντο καὶ ἐτίμων ὡς τὸν Ποσειδῶνα· καὶ ἀπαντικρὺ τοῦ ναοῦ τούτου ἄγαλμα ἀρχαῖον Ἄρεως σιδηροδεσμίου κατασκευασθὲν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τῆς ἀπτέρου Νίκης τῶν Ἀθηναίων. — Ἐν Σπάρτῃ ἦν Λέσχη καλουμένη Ποικίλη καὶ παρ' αὐτῇ ἥρῳα Κάδμου τοῦ Ἀγήνορος καὶ τῶν ἀπογόνων Οἰολύκου τοῦ Θήρα καὶ Αἰγέως τοῦ Οἰολύκου· ἔτι δὲ καὶ τὸ τοῦ

(1) Πυσ. Λακ. κ. 14.

Ἀμφιλόχου, καὶ ναὸς ὃν ἰδρύσατο ὁ Ἡρακλῆς τῇ Αἰγοφάγῳ λεγομένῃ Ἡρᾷ, ἣ ἔθυσεν αἵγας. Οὐ πόρρω δὲ τοῦ θεάτρου ἦν ναὸς Ποσειδῶνος Γενεθλίου καὶ ἡρῶα Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου καὶ Οἰβάλου. Πλησίον δὲ τῶν Βοωνήτων ἦν τὸ ἐπιφανέστατον τῶν Ἀσκληπιείων, καὶ κατ' ἀριστεράν ἡρῶον Τηλέκλου· καὶ μετ' ὀλίγον διάστημα λόφος μικρὸς καὶ ἐπ' αὐτοῦ ναὸς ἀρχαῖος καὶ ξόανον Ἀφροδίτης ὠπλισμένης· μόνος δὲ μεταξὺ πάντων τῶν ναῶν εἶχεν οὗτος καὶ ἄλλον ναὸν ὠκοδομημένον ὑπεράνω αὐτοῦ Ἀφροδίτης ἐπιλεγόμενης Μορφοῦς, ἥς τὸ ἄγαλμα ἦν κεκαλυμμένον τὴν κεφαλὴν καὶ σιδηροδέσμιον (1). — Πλησίον τοῦ ναοῦ τούτου ἦν ἄλλος ναὸς Ἰλαίρας καὶ Φοίβης θυγατέρων Ἀπόλλωνος. Ἰέρειαι δὲ αὐτῶν ἐγίνοντο παρθένοι καλούμεναι, ὡς καὶ αἱ θεαὶ αὐταί, Λευκιππίδες. Ἦν δὲ ἐν Σπάρτῃ οἶκημα καλούμενον Χιτῶν, διότι αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ Χιτῶνα διὰ τὸν ἐν Ἀμύκλαις Ἀπόλλωνα, καὶ πλησίον ἐκεῖτο οἰκία ἦν ἐξ ἀρχῆς ὦκησαν οἱ υἱοὶ τοῦ Τυνδάρου, ὕστερον δὲ ἐγένετο κτῆμα Σπαρτιάτου τινὸς Φορμίωνος· παρὰ τὸν Φορμίωνα τοῦτον ἐλθόντες οἱ Διόσκουροι ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπων καὶ εἰπόντες ὅτι ἤρχοντο ἐκ Κυρήνης, ἐξητήσαντο νὰ καταλύσωσι παρ' αὐτῷ καὶ ἐζήτησαν τὸ οἶκημα ἐκεῖνο τῆς οἰκίας ἐν ᾧ ἡρέσκοντο μᾶλλον, ὁπόταν ἦσαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ Φορμίων ἀπεκρίθη ὅτι δύνανται νὰ κατοικήσωσιν ὅποιον ἄλλο μέρος τῆς οἰκίας ἤθελον, ἐκτὸς τοῦ οἰκήματος ἐκείνου, διότι εἶχε θυγατέρα παρθένον οἰκοῦσαν ἐν αὐτῷ· τὴν δὲ ἐπιούσαν ἡμέραν ἣ μὲν παρθένος ἐκείνη μετὰ πάσης τῆς περὶ αὐτὴν θεραπείας ἐγένετο ἀφανής· ἐν δὲ τῷ οἰκήματι εὐρέθησαν τὰ ἀγάλματα τῶν Διοσκούρων

---

(1) Πλυσ. Λακ. κ. 15.

καὶ τράπεζα καὶ ἐπ' αὐτῆς σίλφιον (1). Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τοῦ Χιτῶνος πρὸς τὰς πύλας ἦν ἥρῳον Χείλωνος ἐνὸς τῶν ἐπτὰ σοφῶν, καὶ τὸ τοῦ ἥρωος Ἀθηναίου, ἐνὸς τῶν συστρατευσάντων Δωριεῖ τῷ Ἀναξανδρίδου εἰς Σικελίαν. Ἦν δὲ ἐν Σπάρτῃ καὶ ναὸς Λυκούργου τοῦ νομοθέτου, ὃν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐτίμησαν ὡς θεόν· καὶ ὀπισθεν τοῦ ναοῦ τάφος Εὐκόσμου τοῦ Λυκούργου καὶ παρὰ τὸν βωμὸν ἕτερος τάφος τῶν διδύμων ἀδελφῶν Λαθρίας καὶ Ἀναξάνδρας, θυγατέρων Θερσάνδρου τοῦ Ἀγαμηδίδα βασιλέως τῶν Κλεεστωναίων. Ἀπαντικρὺ δὲ τοῦ ναοῦ ἦν μνημεῖον Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου καὶ ἕτερον Εὐρυβιάδου τοῦ ναυμαχήσαντος κατὰ τῶν Μήδων εἰς Ἀρτεμίσιον μετὰ τοῦ στόλου τῶν Λακεδαιμονίων· καὶ πλησίον ἥρῳον καλούμενον Ἀστραβάκου. Ἦν δὲ καὶ τόπος ὀνομαζόμενος Λιμναῖον, ἱερὸς τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος· τὸ δὲ ξόανον αὐτῆς ἦν, ὡς ἔλεγον, τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο, ὃ ποτε ὁ Ὀρέστης καὶ ἡ Ἰφιγένεια ἐξέκλεψαν ἐκ τῆς Ταυρίδος· ἐκαλεῖτο δὲ ἡ Ἄρτεμις αὕτη οὐ μόνον Ὀρθία ἀλλὰ καὶ Λυγοδέσμα (2)· οὐ πόρρω δὲ τῆς Ὀρθίας ἦν ναὸς Εἰλειθυίας. — Ἡ ἀκρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων δὲν ἦν μὲν περιφανὴς κατὰ τὸ ὕψος ὡς ἡ Καδμεία τῶν Θηβῶν καὶ ἡ Ἀάρισσα τοῦ Ἄργους· ἀλλ' ἐκ τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως λόφων τὸν ὑψηλότερον ὠνόμαζον ἀκρόπολιν. Ἦν δὲ ἐπ' αὐτῆς ναὸς Ἀθηναῶς καλουμένης ἐνταῦ τῷ Πολιούχου καὶ Χαλκιοίκου, καὶ ἦσαν ἐκ χαλκοῦ καὶ ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα, καὶ ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ ἦσαν ἐπειρασμένα πολλοὶ μὲν τῶν ἀθλῶν τοῦ Ἡρακλέους, πολλὰ δὲ καὶ ἐξ ὧν κατάρθωσεν αὐτοθελήτως· καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Τυνδάρεω καὶ ἄλλαι πράξεις καὶ ἡ ἀρπαγὴ τῶν θυγατέρων τοῦ Λευκίππου· καὶ ὁ Ἥφαι-

(1) Εἶδος φυτοῦ φυγμένου ἐν Κυρήνῃ. (2) Πaus. Λακ. κ. 16.

στος ἀπολύων τῶν δεσμῶν τὴν μητέρα καὶ νύμφαι διδοῦσαι δῶρα τῷ Περσεῖ τὴν περικεφαλαίαν καὶ τὰ ὑποδήματα δι' ὧν ἔμελλε διαβαίνων τὸν ἄερα νὰ ὀρμηθῇ εἰς Λιβύαν κατὰ τῆς Μεδούσης· καὶ ἡ γένεσις προσέτι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἡ Ἀμφιτρίτη καὶ ὁ Ποσειδῶν· πάντα μέγιστα καὶ λίαν ἀξιοθαύμαστα, ἐξεργασμένα δὲ ὑπὸ Γιτιάδου, ἀνδρὸς ἐπιχωρίου, ὃς καὶ ἄτματα ἐποίησε Δῶρια καὶ ἄλλα καὶ ὕμνον προσέτι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς Ἐργάνης. Ἐν δὲ τῇ πρὸς μεσημβρίαν στοᾷ ἦν ναὸς Διὸς Κοσμητιᾶ καὶ πρὸ αὐτοῦ μνημα Τυνδάρεω· ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς στοᾶ εἶχε δύο αἰετοὺς καὶ ἐπ' αὐτῶν δύο Νίκας, ἀνάθημα Λυσάνδρου πρὸς ἀνάμνησιν τῶν δύο αὐτοῦ κατορθωμάτων, τοῦ μὲν περὶ τὴν Ἐφεσον, ὅτε ἐνίκησε τὸν κυβερνήτην τοῦ Ἀλκιβιάδου Ἀντίοχον καὶ τὰς τριήρεις τῶν Ἀθηναίων, τοῦ δὲ ὅτε κατέστρεψεν ὕστερον τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων ἐν Διγὸς ποταμοῖς. Κατ' ἀριστεράν δὲ τῆς Χαλκιοῖκου ἵδρυσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ναὸν Μουσῶν, διότι ἐξεστράτευον ἐπὶ τὰς μάχας οὐχὶ μετὰ σαλπίγγων, ἀλλὰ διὰ μελωδίας αὐλῶν καὶ διὰ κρουσμάτων λύρας καὶ κιθάρας. Ὅπισθεν δὲ τῆς Χαλκιοῖκου ἦν ναὸς Ἀφροδίτης Ἀρείας, καὶ τὰ ξόανα τὰ ἀρχαιότατα τῶν ἐν Ἑλλάδι· κατὰ δεξιὰν δὲ τῆς Χαλκιοῖκου ἄγαλμα Διὸς χαλκοῦν παλαιότατον πάντων τῶν ἐκ χαλκοῦ ἀγαλμάτων. Πλησίον δὲ τοῦ ὀνομαζομένου Σκηνώματος ἦν εἰκὼν γυναικὸς Εὐρυλεωνίδος, ἥ ἀνείλετο νίκην Ὀλυμπιακὴν ἵππων διὰ συνωρίδος· παρὰ δὲ τὸν βωμὸν τῆς Χαλκιοῖκου ἴσταντο δύο ἀνδριάντες Πausανίου τοῦ στρατηγήσαντος περὶ Πλάταιαν (1)· καὶ πλησίον τῶν ἀνδριάντων τούτων ἦν ἄγαλμα Ἀφροδίτης Ἀμβολογήρας

---

(1) Πaus. Λακ. x, 17.

ἰδρυθὲν κατὰ μαντείαν, καὶ ἄλλα ἀγάλματα Ἰπνου καὶ
Θανάτου· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὸ καλούμενον Ἀλ-
πίον ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Ὀφθαλμίτιδος ἀνατεθεὶς ὑπὸ τοῦ
Λυκούργου, ὅταν ἐξικόπη τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν ὑπὸ τοῦ
Ἀλκάνδρου, καὶ προσωτέρω ναὸς Ἄμμωνος, καὶ ἄλλος Ἀρτέ-
μιδος Κναγίας. — Πρὸς το νότιον τῆς Στάρτης κατὰ τὴν
πρὸς τὰς Ἀμύκλας ὁδὸν ἔρρεε ποταμὸς Τίασα (1). — Ὁ
Ἰππόδρομος ἦν ἔξωθεν τῆς πόλεως κατὰ τὸ μεσημβρινὸν
αὐτῆς μέρος (2). — Ὁ Στράβων ἀναφέρει προάστειον τῆς
Σπάρτης ΛΙΜΝΑΣ, κείμενον ἐν κοίλῳ τόπῳ καὶ λιμναζό-
μενον τὸ πάλαι ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Ἐν Λίμναις ἦν ναὸς
Διονύσου τοῦ ἐν Λίμναις λεγομένου, καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν
ἐπὶ ὕγρου, ὕστερον δέ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Στράβωνος,
ἐπὶ ξηροῦ ἰδρυμένος (3). — Ἐκ τῶν πόλεων τῆς Πελοπον-
νήσου ἡ Σπάρτη καὶ τὸ Ἄργος ἦσαν τὸ πάλαι αἱ ἐνδοξότα-
ται· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὑπερεῖχε μᾶλλον τὸ Ἄργος· ἀλλ'
ὕστερον ὑπερίσχυσε κατὰ πάντα ἡ Σπάρτη, πλὴν τινων
κατὰ καιροὺς περιστάσεων καθ' ἃς ὀλίγον τι προσέπταισε (4).
ἀνεδείχθη δὲ ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων καὶ μᾶλλον περιβοήτων
πόλεων τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου, διὰ
τὸ αὐστηρὸν καὶ ἐδραῖον τῶν ἠθῶν καὶ τὸ μάχιμον καὶ
ἀγέρωχον τοῦ χαρακτηῖρος τῶν κατοίκων αὐτῆς· ἔτι δὲ διὰ
τὸν ἐνδοξοῦ καὶ ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Λεωνίδου ἐν Θερμο-
πύλαις, διὰ τοὺς περιβοήτους πολέμους κατὰ Μεσσηνίας
ἣν κατέστρεψε καὶ διὰ τὸν μακρὸν καὶ πεισματώδη πρὸς
Ἀθηναίους πόλεμον τὸν περιγραφόμενον ὑπο τοῦ Θουκυδί-
δου καὶ δι' οὗ καὶ τοὺς Ἀθηναίους τέλος ἐδάμκασε καὶ τὰς

(1) Πaus. Λακ. κ. 18. (2) Ξενφ. Ἑλλ. β. 6, κ. 5, § 30.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 363. (4) Αὐτ. σ. 376.

Ἀθήνας ἐδούλωσεν (1). — Ἐπίνειον τῆς Σπάρτης ἦν τὸ Γύθειον (2)· ἀπέιχε δὲ αὐτοῦ κατὰ τὸν Πευτιγγέρειον πί-
νακα 30 μιλ. Ῥωμ. = 240 σταδ. = 12 ὥρ. καὶ τοσοῦτον
τῆς Μεσσηνίας καὶ ἔτι τοσοῦτον τῆς Μεγάλης πόλεως, τῆς
δὲ Πύλου, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, 400 στάδια (3).

* Ἡ κατὰ μῆκος ἑκτασις τῆς Σπάρτης ἦν, ὡς εἰκάζεται
25 λεπτῶν (4)· ἐρείπια αὐτῆς σώζονται πρὸς ἀνατολὰς τῆς
νεωτέρας πόλεως τοῦ Μισρᾶ· εἰσὶ δὲ ταῦτα λείψανα τῆς
ἀκροπόλεως καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ναῶν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου
τῶν λόφων, καὶ ἔχνη πολλὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἃ γνω-
ρίζεται ὅτι ἐκτίσθησαν κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας
καὶ εἰσὶ κατεσκευασμένα ἐκ κεράμου μεμιγμένου μετὰ συν-
τριμμάτων στηλῶν καὶ πλακῶν μαρμαρίνων· σώζονται δὲ
εἰσέτι καὶ λείψανα τινὰ ἀγαλμάτων καὶ ἐπ.γραφῶν καὶ
στηλῶν ὑπερόγκων τεμάχια· ὑψώματα πολλὰ κατὰ τό-
πους δεικνύουσι τὰς θέσεις τῶν ναῶν, καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν κεί-
μενος πρὸς τὸ βόρειον διατηρεῖ εἰσέτι τὰς βαθμίδας αὐτοῦ
καὶ δύο πύλας ὧν ἐκάστη σύγκειται ἐκ τριῶν μεγίστων πε-
τρῶν, ὡς ἡ τῶν Μυκηνῶν· κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν
τῆς πόλεως φαίνεται περίβουλος ἐν σχήματι παραλληλο-
γράμμου, καὶ κατὰ τὴν μίαν τῶν πλευρῶν σειρὰ θαλάμων
θολωτῶν. Τὸ κτίριον τοῦτο ἦν, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν πρὸς
γύμνασιν τῆς Σπαρτιατικῆς νεολαίας καταστημάτων, ἴσως
ὁ Ἰππόδρομος ὃν ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος
τῆς πόλεως (5) ἢ τὸ στάδιον, ἀλλὰ τοῦτο μένει ἀβέβαιον.
Ὁ Πausανίας οὐδὲν τοιοῦτο κτίριον ἀναφέρει· ἔξω τῶν τει-
χῶν σώζεται οἰκοδομὴ τετράγωνος κατεσκευασμένη ἐξ ἀρ-

(1) Ἰδ. Λακωνία. (2) Στράβ. β. 9, σ. 343, 363. (3) Θουκυδ. β. 4, κ. 3.

(4) Γκελλ. Τράντ. (5) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6, κ. 5. §. 30.

χαίων λειψάνων καὶ πλησίον αὐτῆς κτίριον θεωρούμενον ὡς οἱ τάφοι τοῦ Πανσανίου καὶ τοῦ Λεωνίδου· πρὸς τὸ νότιον τῆς πόλεως ὑπάρχει γέφυρα ἐπὶ τῆς Τιάσης ἣ ἐκδίδει εἰς τὸν Εὐρώταν πλησίον τοῦ Ψυχικοῦ· ἡ γέφυρα αὕτη ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τῶν Ἀμυκλῶν. Κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τῆς Σπάρτης τὸ πρὸς τὸν Εὐρώταν ὑπάρχει φάραγξ ἀπότομος καὶ βαθεία 50 ποδῶν καὶ ἐπ' αὐτῆς ἦν ὠκοδομημένον τεῖχος. Ἐπὶ δὲ τοῦ ποταμοῦ ἦν γέφυρα ἥς σώζονται λείψανα, ὡς καὶ θεάτρου Ῥωμαϊκοῦ κειμένου μεταξύ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς πόλεως· πρὸς δὲ δυσμὰς ἐκτείνεται ἡ μεταξύ τῶν ἑρειπίων τῆς Σπάρτης καὶ τῆς νῦν πόλεως τοῦ Μισρᾶ χαριεστάτη καὶ εὐφορωτάτη πεδιάς ἥτις εἶναι ἐκ τῶν τερπνοτέρων τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατακοσμεῖται ὑπὸ πλήθους ἐλαιοδένδρων, μωρεῶν, πορτοκαλεῶν καὶ ἀμπελώνων, καὶ πολὺ μέρος αὐτῆς ἀρδεύεται. — Ὁ Μισρᾶς ἀπέχει τῶν ἑρειπίων τῆς Σπάρτης 52 λεπτά πρὸς δυσμὰς καὶ κεῖται ἐπὶ κατωφερείας ὄρους κρημνώδους καὶ ἀποτόμου· ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ὑπάρχει φρούριον ἔχον πύργους ἀρχαίας κατασκευῆς· ἡ δὲ πρὸς τὸ νότιον τοῦ φρουρίου πλευρὰ αὐτοῦ εἶναι διεσχισμένη ἐκ σειсмоῦ, ὡς φαίνεται, ἀποτελέσαντος μέγα καὶ τρομερώτατον χάσμα· τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι μέρος τοῦ Ταυγέτου καὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ ῥέει ὁ Παντελεήμων, ῥύαξ ἄφθονος χωρίζων τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν δύο αὐτῆς προαστείων, καὶ ἐπὶ τοῦ ῥύακος ὑπάρχει γέφυρα μονότοξος συνενούσα τὰς δύο αὐτοῦ ὁχθας. Ἡ πόλις φαίνεται μακρόθεν κομψοτάτη καὶ καταπληκτικῇ, καὶ ὁμοιάζει πολὺ, ὡς Ἄγγλοι περιηγηταὶ παρετήρησαν, τὴν Γρενάταν τῆς Ἰσπανίας. Ἦκμαζεν αὕτη πρὶν τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἰβραῖμ πασᾶ εἰς Πελοπόννησον, περιέχουσα 20,000 κατοίκων καὶ πολλὰς οἰκοδομὰς καὶ ἐκκλησίας ἐν αἷς καὶ

τὴν μητρόπολιν, οἰκοδόμημα τοῦ Μεσαιῶνος. Ὁ Μισρᾶς διαιρεῖται εἰς τέσσαρας συνοικίας· = Μεσοχώραν, Κατω-
 χώραν ἢ Ἐξώχώραν, Τριστέλλαν καὶ Παροριάν· πολλαὶ τῶν
 οἰκιῶν εἰσὶν ὠκοδομημέναι ἐπὶ θολωτῶν θεμελίων καὶ ἔχουσι
 χαρίεντας κήπους. Πρὸς δὲ τὸ ἀνώτατον τῆς πόλεως εἰσὶ
 παλαιὰ ἀρχεῖα εὐρύχωρα Γοτθικῆς κατασκευῆς ἐν οἷς ὥκουν,
 ὡς φαίνεται, οἱ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως δεσπόται τῆς Σπάρτης, ὅτε μετήγαγον τοὺς κατοί-
 κους εἰς τὴν ὀχυρωτέραν καὶ στρατιωτικῶς ἀσφαλεστέραν
 θέσιν τοῦ Μισρᾶ. — Κατὰ τὴν τετράκις κατ' ἐπανάληψιν
 εἰσβολὴν τοῦ Αἰγυπτίου σατράπου, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως
 ἥτις φρουρουμένη ὑπ' ὀλίγων τινῶν Ἑλλήνων οὐδέ ποτε
 παρεδόθη, ἅπαν τὸ ἐπίλοιπον τῆς πόλεως ἐπυρπολήθη καὶ
 κατερημώθη, καὶ οἱ κάτοικοι κατὰ πᾶσαν ἐπιδρομὴν ἔφευ-
 γον εἰς τὰ ὄρη· ὅσοι δὲ αὐτῶν μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψαν
 περιωρίσθησαν ἐντὸς τῶν δύο μικρῶν προαστείων· ἀνεκαι-
 νίσθη ἀλλ' ὅμως ὕστερον ἢ πόλις, καὶ οἰκίαι πολλαὶ ἐκτί-
 σθησαν κατ' εὐθυγραμμίαν ἐπὶ χαριεστάτης θέσεως παρὰ
 τὰς ὄχθας τοῦ Παντελεήμονος μεταξὺ πορτοκαλεῶν καὶ ἄλ-
 λων καρπύμων δένδρων, καὶ ἀγορὰ ὑπάρχει ἔχουσα πολλὰ
 ἐργαστήρια καὶ οἱ κάτοικοι ἐπληθύνθησαν· εἶναι δὲ ὁ ἀῆρ
 τοῦ Μισρᾶ νοσώδης ἐκ τῶν κατὰ τὰ πέριξ λιμναζόντων
 ὑδάτων, καὶ διότι αἱ ἀπὸ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους ἀντανα-
 κλῶμεναι καυστικαὶ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου κατὰ τὸ θέρος καὶ
 τὰ κατεψυγμένα ρεύματα τοῦ ἀέρος καταπνέοντα ἀπὸ τῶν
 χιονοσκεπῶν κορυφῶν τοῦ Ταῦγέτου κατὰ τὸν χειμῶνα ἐπι-
 φέρουσι πυρετοὺς καὶ ἄλλας ἀσθενείας τοιαύτης φύσεως. —
 Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος οἱ Ὀθωμανοὶ τοῦ
 Μισρᾶ ἔφυγον, καταλιπόντες ἀφύλακτον τὴν ἀκρόπολιν ἣν
 ἐκυρίευσαν ἀμέσως οἱ Ἕλληνες καὶ ἀνεκαίνισαν τὰ παλαιὰ

καὶ σαθρὰ ὀχυρώματα, ὥστε φυλαττομένη ὑπὸ καλῆς φρουρᾶς δυσκόλως παραδίδεται εἰμὴ μόνον ἐκ πείνης· μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς ἐρημωθείσης πόλεως τοῦ Μισρᾶ εὐρέθησαν τινὲς ἀρχαιοότητες, ὡς πλησίον τοῦ τείχους κάλλιστος μαρμάρινος σαρκοφάγος ἐξ ποδῶν τὸ μῆκος καὶ τριῶν τὸ πλάτος· τὸ ἐν τῶν προσώπων αὐτοῦ εἰκονίζει χορὸν Μαινάδων ἀριστα κατεσκευασμένων, ἀλλ' εἰς ἄκρον ἡκρωτηριασμένων· κατὰ δὲ τὸ ἄλλο παρίστανται δύο πτερωτοὶ δράκοντες ἔχοντες τοὺς ὄνυχας ἐπὶ μηχανῆς σφυροειδοῦς· ἐπὶ τινος κρήνης εἰκονίζονται εἰς ὑπότυπον τρεῖς παῖδες κρατοῦντες ἀνθόπλεγμα, καὶ κεφαλὴ Βάκχου δέκα δακτύλων τὸ ὕψος. — Ἀπὸ τινος καιροῦ κτίζεται νέα πόλις ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. — Ἐν Σπάρτῃ ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον σχολάρχην καὶ διδάσκαλον Γ'. τάξεως καὶ τρία σχολεῖα δημοτικά, καὶ ἐφορεία προσέτι οἰκονομικὴ Ἀ. τάξεως καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Ἀ. τάξεως καὶ πρωτοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον. — Ὁ Μισρᾶς ἀπέχει τοῦ Σκλαβοχωρίου (Ἀμυκλῶν) 1 ὥρ. 45 λ. καὶ τοῦ πανδοχείου τοῦ Κραβατᾶ 3 ὥρ. 48 λ. Ἡ ἀκρόπολις τοῦ Μισρᾶ ἔχει ὕψος 634 μέτρων γαλλ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ὑπεράνω τοῦ θεάτρου τῆς Σπάρτης ἐρειπίου ὕψος λογίζεται 244 μέτρ. γαλλ.

ΘΕΡΑΠΝΗ, κώμη ἐξωθεν τῆς Σπάρτης πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικόν, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα, ἀπέναντι τῶν Ἀμυκλῶν· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Θεράπνης τῆς Λέλεγος. Ἐν Θεράπνῃ ἦν ναὸς Μενελάου ἐν ᾧ, ὡς ἔλεγον, ὁ Μενέλαος καὶ ἡ Ἑλένη ἦσαν τεθαμμένοι (1)· προσέτι δὲ καὶ κρήνη καλουμένη ΜΕΣΣΗΪΣ. Μεσσητὴς δὲ κατὰ τινὰς

(1) Παισ. Λακ. κ. 19, 14.

τῶν Λακεδαιμονίων ἐκαλεῖτο τὸ ἀρχαῖον οὐχὶ ἢ ἐν Θεράπνῃ κρήνῃ, ἀλλ' ἢ ὕστερον ὀνομασθεῖσα ΠΟΛΥΔΕΥΚΕΙΑ, κειμένη δὲ ὡς καὶ ναὸς Πολυδεύκου, κατὰ δεξιὰν τῆς πρὸς τὴν Θεράπνῃ ὁδοῦ (1). — Οὐ πόρρω τῆς Θεράπνης ἦν τόπος ΦΟΙΒΑΪΟΝ καλούμενος ἐνθα οἱ ἔφηβοι πρὶν τῆς ἐν Πλατανιστᾶ μάχης ὤφειλον νὰ θύωσιν ὡς ἐφεξῆς· ἐκατέρα μοῖρα τῶν ἐφήβων ἔθυε διὰ νυκτὸς σκύλακα κυνὸς τῷ Ἄρει, νομίζοντες ὅτι τὸ ἀλκιμώτατον τῶν ἡμέρων ζῶων ἦν τὸ μᾶλλον εὐπρόσδεκτον τῷ ἀλκιμωτάτῳ τῶν θεῶν. Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν συνέβαλλον εἰς μάχην κάπρους ἐξημερωμένους καὶ ὀποτέρων ὁ κάπρος ἐνίκα συνέβαινε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ μοῖρα ἐκείνη νὰ νικήσῃ καὶ ἐν τῷ Πλατανιστᾶ. Πλὴν τούτων οὐδέ ποτε ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων ἔθυσον σκύλακας κυνὸς εἰμὴ μόνον οἱ Κολοφώνιοι. ἔθυσον δὲ καὶ οὔτοι διὰ νυκτὸς ὡς καὶ οἱ ἔφηβοι τῆς Σπάρτης (2). Ὑπεράνω τοῦ Φοιβαίου ἦν ὁ ἐν Θεράπνῃ ναὸς τοῦ Μενελάου, κατὰ τὸν Πausανίαν (3), ἢ τῆς Ἑλένης, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (4). — Μεταξὺ Θεράπνης καὶ Ἀμυκλῶν ἦν τόπος ἈΛΕΣΙΑΙ καλούμενος, κατὰ τὴν πρὸς τὸ Ταῦγετον ὁδόν. Ἐνταῦθα, ὡς ἐλέγετο, πρῶτος Μύλης ὁ Λέλεγος ἐφευρὼν τὴν μύλην, κατεσκεύασεν ἄλευρον. Ἦν δὲ ἐν Ἀλεσίαις ἡρώων Λακεδαιμόνος τοῦ Ταῦγέτης (5).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Θεράπνης εὗρεν ὁ Λήκιος ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου (6). Κατὰ τὸν αὐτὸν περιηγητὴν τὸ Φοιβαῖον ἔκειτο ἀπέναντι τῆς Θεράπνης κατὰ τὴν δεξιὰν ὁχθὴν τοῦ Εὐρώτα (7).

ΛΜΥΚΛΑΙ, πόλις μικρὸν ἀπέχουσα τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς

(1) Πaus. Λακ. κ. 20. (2) Αὐτ. κ. 14. (3) Ἰδε ἀνωτέρω.

(4) Ἡροδοτ. β. 6, κ. 61. (5) Πaus. Λακ. κ. 20. (6) Λήκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 534. (7) Λήκ. Τ. 1, κ. 5, σ. 184

τοῦ Εὐρώτα, κατὰ τὸ ἀνατ·νότιον τῆς Σπάρτης, ὕσον 20
 ζάδια ἀπ' αὐτῆς ἐν καλλιδενδροτάτῳ καὶ καλλικαρποτάτῳ
 χωρίῳ (1). Ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀμύκλα τοῦ Λακεδαίμονος, ὃς
 ὠνόμασεν αὐτὴν ἀφ' ἑαυτοῦ. (2) — Ἐν Ἀμύκλαις ἦν περί-
 φημος ναὸς Ἀπόλλωνος Ἀμυκλαίου, ὃς ἐκτὸς τοῦ μεγαλο-
 πρεποῦς θρόνου καὶ τοῦ κολοσσαίου ἀγάλματος τοῦ θεοῦ
 τούτου περιεῖχε καὶ συλλογὴν τοῦ πλείστου τῶν λοιπῶν
 θεοτήτων (3). Αἱ γυναῖκες τῆς Σπάρτης ὕφαινον κατ' ἔτος
 χιτῶνα διὰ τὸν Ἀμυκλαῖον Ἀπόλλωνα καὶ ὠνόμαζον Χι-
 τῶνα τὸ οἶκημα ἐν ᾧ εἰργάζοντο (4). — Οἱ Ἀμυκλαεῖς
 ἐκτὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐλάτρευον καὶ Διόνυσον τὸν ἐπονο-
 μαζόμενον Πτίλαν. Ἦν δὲ ἐν Ἀμύκλαις καὶ ναὸς καὶ ἄγαλμα
 Ἀλεξάνδρας, ἣ κατὰ τοὺς Ἀμυκλαεῖς ἦν Κασσάνδρα ἢ Πριά-
 μου. Ἐτι δὲ καὶ εἰκὼν Κλυταιμνήστρας καὶ ἄγαλμα νομι-
 ζόμενον μνημεῖον τοῦ Ἀγαμέμνονος (5). — Οἱ Ἀμυκλαεῖς
 ἤγον ἑορτὴν εἰς τιμὴν τοῦ Ἰακίνθου, Ἰακίνθια καλουμέ-
 νην (6). — Μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν οἱ υἱοὶ
 τοῦ Ἀριστοδήμου Εὐρυσθένης καὶ Προκλῆς ἔδωκαν τὰς
 Ἀμύκλας Φιλονόμῳ τῷ προδόντι αὐτοῖς τὴν πατρίδα αὐτοῦ
 Λακωνίαν (7). — Βασιλεύοντος Τηλέκλου τοῦ Ἀρχελάου,
 οἱ Λακεδαιμόνιοι νικήσαντες εἰς πόλεμον, εἶλον πόλεις τινὰς
 τῶν περιοικίδων ἐν αἷς καὶ τὰς Ἀμύκλας, κατεχομένας ἔτι
 ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν· δὲν ἐξεβλήθησαν δὲ οἱ Ἀμυκλαεῖς ἐξ
 ἐπιδρομῆς, ἀλλ' ἀντέσχον ἐπὶ πολὺ καὶ ἐπέδειξαν ἔνδοξα
 ἔργα· διὸ καὶ οἱ Δωριεῖς ἔστησαν τρόπαιον ἐπὶ τῇ κατὰ
 τῶν Ἀμυκλαίων νίκῃ, θεωρήσαντες αὐτὴν ὡς μέγα κατόρ-
 θωμα (8). Αἱ Ἀμύκλαι ἐρημώθησαν ὑπὸ τῶν Δωριέων καὶ

(1) Πολύβ. β. 5, κ. 19. (2) Παυσ. Λακ. κ. 1. (3) Αὐτ. κ. 18.

(4) Αὐτ. κ. 19. (5) Αὐτ. (6) Αὐτ. (7) Στράβ. β. 8, σ. σ. 364.

(8) Παυσ. Λακ. κ. 2.

ἐγένοντο ἀντὶ πόλεως κώμη, καὶ τοιαύτη ἦν ἐπὶ Πausa-
νίου (1). — Οἱ Ἀμυκλαεῖς ὅσοι συνεστράτευον τῷ Ἀγη-
σιλάῳ ἐν τῷ κατὰ Βοιωτίας πολέμῳ ἀπερχόμενοι δι' ἀδείας
αὐτοῦ εἰς Ἀμύκλας διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἰακινθίων, προτε-
βλήθησαν καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν δύο Ἀθηναίων στρατηγῶν
Καλλίου καὶ Ἰφικράτους, καὶ καταπολεμηθέντες ἀπώλοντο
ἐξ αὐτῶν διακόσιοι πεντήκοντα (2). — Κατὰ τὸν Μεσ-
σηνιακὸν πόλεμον ὁ Ἀριστομένης ἐπιδραμὼν κατὰ τάχος,
εἶλε καὶ διήρπασε τὰς Ἀμύκλας καὶ ἐτέλεσε τὴν ἐκεῖθεν
ἀποχώρησιν αὐτοῦ, πρὶν φθάσῃ ἡ ἐκ τῆς Σπάρτης βοή-
θεια (3). — Μετὰ καιρὸν οἱ Ἀμυκλαεῖς ἀποστάντες τῆς
Σπάρτης, ἐξεβλήθησαν ὑπ' αὐτῆς καὶ ᾤκησαν τὴν νῆσον
Μῆλον καὶ τὴν πόλιν τῆς Κρήτης Γόρτυνα (4). — Μικρὸν
νοτιώτερον τῶν Ἀμυκλῶν κατὰ τὴν ἐντεῦθεν μᾶλλον πλα-
τυνομένην κοιλάδα ἔρρεεν ὁ μικρὸς ποταμὸς ἡ Φελλία εἰς
τὸν Εὐρώταν.

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Ἀμυκλῶν κεῖται τανῦν χωρίον
Σκλαβοχώρι καλούμενον, ἔνθα εὐρέθησαν λείψανα τινά, ὥς
τεμάχια κιόνων, ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα.

ΒΡΑΣΙΑΪ, πόλις κατὰ τὸν πρὸς ἀνατολὰς αἰγιαλὸν, ἀπέ-
χουσα 200 στάδια τῶν Κυφάντων διὰ θαλάσσης βορείως.
αἱ Βρασιαῖ ἦσαν ἡ ἐσχάτη τῶν παραθαλασσίων πόλειον τῶν
Ἐλευθερολακῶνων. Οἱ κάτοικοι τῶν Βρασιῶν ἀπ' ἐναντίας
πάντων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἔλεγον ὅτι ἡ Σεμέλη ἔτεκεν
ἐκ Διὸς καὶ φωραθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Κάδμου,
ἐνεβλήθη εἰς λάρνακα αὐτῇ καὶ ὁ παῖς αὐτῆς ὁ Διόνυσος
καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν· ἐκπεσούσης δὲ τῆς Λάρνα-

(1) Πaus. Λακ. κ. 19. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 4, κ. 5. (3) Πaus.
Μεσ. κ. 18. (4) Κόνων 36 παρὰ Φωτίῳ σ. 443.

κος ὑπὸ κλύδωνος εἰς τὴν γῆν αὐτῶν, τὴν μὲν Σεμέλην
 ἔθαψαν ἐπιφανῶς, τὸν δὲ Διόνυσον ἀνέθρεψαν. Ἐλεγον πρὸς
 τοῦτοις ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ὀνομαζομένη πρότερον Ὀρειᾶ-
 ται μετωνομάσθη Βρασιαί, ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν ἐκθράσεως
 τῆς λάρνακος, καὶ ὅτι ἡ Ἰνώ πλανωμένη ἤλθεν εἰς ταύτην
 τὴν χώραν καὶ ἐθρέψε τὸν Διόνυσον ἐν ἄντρῳ, ὅπερ ἐδεί-
 κνυον· τὸ δὲ πεδῖον ἔνθα ἦν τὸ ἄντρον ἐκαλεῖτο κῆπος
 τοῦ Διονύσου. — Ἐν Βρασιαῖς ἦσαν δύο ναοὶ ὁ μὲν Ἀσκλη-
 πιοῦ ὁ δὲ Ἀχιλλέως, καὶ ἦγον ἐορτὴν τῷ Ἀχιλλεῖ κατ'
 ἔτος. Ἦν δὲ ἐν Βρασιαῖς ἀκρωτήριον μικρὸν προβαῖνον
 βαθυμυδὸν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἴσταντο τέσ-
 σαρα ἀγάλματα, ὧν τὰ τρία ἦσαν χαλκᾶ, ὅσον ποδιαῖα
 τὸ μέγεθος καὶ ἔχοντα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν πέλους· ἀγνοεῖ δὲ
 ὁ Πausanίας ἂν ἦσαν οἱ Διόσκουροι ἢ Κορύβαντες· τὸ δὲ
 τέταρτον ἄγαλμα ἦν τῆς Ἀθηνᾶς (1). Ὁ Στράβων ὀνομάζει
 τὴν πόλιν ταύτην Πρασιάς καὶ λέγει ὅτι ἦν τῶν Ἀργείων (2)·
 ὥσαυτως καὶ ὑπὸ τοῦ Σκύλακος (3) καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολε-
 μαίου Πρασιαὶ ὀνομάζεται ἡ πόλις· Βρασιαὶ δὲ ὑπὸ μόνου
 τοῦ Πausanίου. — Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Πελοπον-
 νησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι, στρατηγοῦντος τοῦ Περι-
 κλέους, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Πρασιῶν, ἃς καὶ ὁ Θουκυ-
 διδης οὕτως ὀνομάζει, καὶ φθείραντες τὴν γῆν, εἵλον καὶ
 ἐπόρθησαν τὴν πόλιν (4).

* Ἐκκλησία παλαιὰ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου κεῖται ἐπὶ τῆς
 θέσεως τῶν Βρασιῶν ἢ Πρασιῶν, ὧν λείψανα εὐρέθησαν
 κατὰ τοῦτο τὸ μέρος (5)· κατὰ τὸ νότιον τῶν ἑρειπίων
 αὐτῶν ὑψοῦται ὄρος τραχὺ καὶ πετρῶδες Λαγοβούνη καλού-

(1) Πaus. Δακ. κ. 24. (2) Στράβ. β. 8, σ. 368. (3) Σκύλ. Περιπλ.
 Λακεδαιμόνων. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 56. (5) Ἀθήκ. Τ, 2, κ. 22, σ. 484.

μενον. Παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης τῶν κορυφῶν αὐτοῦ κατερχομένων βράχων, κατὰ τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρος ὑπάρχει σπήλαιον εὐρύχωρον ἔχον ζενὴν εἴσοδον, τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο ἴσως, ὡς νομίζει ὁ Λήκιος, ἐν ᾧ ἔδειξαν οἱ Πρασιᾶται τῷ Πausανίᾳ ὅτι ἡ Ἰνὼ ἐθρεψε τὸν Διόνυσον (1). — Ἐν ἀποστάσει 1 μιλ. Ἀγγλ.=24 λεπτ. δυτικῶς ἀπὸ τοῦ Παλαιοκάστρου, ὡς ὀνομάζονται τὰ ἐρείπια, μικρὸν πετρῶδες ὕψωμα προβαῖνον εἰς τὴν θάλασσαν, διαχωρίζει τὸν πρὸς νότον κόλπον τοῦ Ἄστρους τὸν δεχόμενον τὸν ποταμὸν τοῦ Λουκοῦ ἀπὸ τοῦ μικροῦ κοιλώματος τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου εἰς ὃ ἐκδίδει ὁ ποταμὸς ὁ λεγόμενος Κάνι. Τὸ μικρὸν τοῦτο ἀκρωτήριον εἶναι, ὡς φαίνεται, τὸ αὐτὸ ἐφ' οὗ ἴσταντο τὰ τέσσαρα εἰρημένα μικρὰ ἀγάλματα (2).

ἸΑΣΟΣ, πόλις μικρὰ ἐπὶ τῶν πρὸς ἄρκτον ὀρίων ὀπόταν ἀνενεώθη ὁ πόλεμος μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ἀπ' ἐναντίας τῆς γνώμης τοῦ Μετέλλου καὶ τῶν Ῥωμαίων, ὁ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων Μεναλκίδας ἐλὼν ἐξ ἐπιδρομῆς, ἐπόρθησε τὸ πόλισμα τοῦτο, ὃ ἦν ὑπήκοον τότε τῶν Ἀχαιῶν (3).

ΓΑΥΠΟΪΑ, κώμη ὑπεράνω τῆς πόλεως Μαριου πρὸς τὸ μεσόγειον (4). Κατὰ τὸν Πολύβιον, ἡ κώμη αὕτη ἡ κατ' αὐτὸν καλουμένη ΓΑΥΜΠΕΪΣ, ἔκειτο περὶ τὰ ὅρια τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Λακωνικῆς, καὶ κατὰ τὸν συμμαχικὸν λεγόμενον πόλεμον 218 Π. Χ. οἱ Μεσσήνιοι βουλόμενοι νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ στρατεύματος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Δημητρίου μεθ' οὗ συνεμάχουν

(1) Λήκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 499. (2) Ἰδα ἐνωτέρω. — Λήκ. αὐτ.

(3) Πaus. Ἀχ. κ. 13. (4) Πaus. Λακ. κ. 22

κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, εἰσέβαλον διὰ τῆς Ἀργείας εἰς τὴν Λακωνικὴν· καὶ στρατοπεδεύσαντες κατὰ τὴν κώμην ταύτην ἀπείρως καὶ ἀμελῶς, προσεβλήθησαν ὑπὸ Λυκούργου τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ἀπολέσαντες τοὺς πλείστους τῶν ἵππων καὶ τὴν ἀποσκευὴν, καὶ ὀκτὼ φονευθέντας ἱππεῖς, ἐπανεκάμψαν πάλιν διὰ τῆς Ἀργείας εἰς τὰ ἴδια (1).

* Ὁ Λήκιος εἰκάζει ὅτι ἡ Γλυππία ἔκειτο κατὰ τὸ μέρος τοῦ Πραστοῦ (2).

ΜΑΡΙΟΣ, πόλισμα κατὰ τὴν μεσογαίαν ἐκ τῶν Ἐλευθερολακόνων, ἀπέχον τῶν Γερονθρῶν 100 στάδια βορείως· εἶχε ναὸν ἀρχαῖον, κοινὸν ἀπάντων τῶν θεῶν καὶ περὶ τὸν ναὸν ἄλλος περιέχον πηγὰς ὑδάτων· ἦσαν δὲ πηγαὶ καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ὡς οὐδεὶς ἄλλος τόπος εἶχεν ὁ Μαρὶὸς ἄφθονα ὕδατα· ὑπεράνω τοῦ πολίσματος τούτου ἔκειτο ἡ κώμη Γλυππία (3).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Μαρίου κεῖται τὸ χωρίον Κάτω-Μαρὶ ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ ὄρους ὁδοῦ τῆς μεταξὺ τῶν δύο χωρίων Γερακίου καὶ Κρεμαστῆς· ἀπέχει δὲ τὸ Κάτω-Μαρὶ τοῦ μὲν Γερακίου 4 ὥρας, τῆς δὲ Κρεμαστῆς 3· καὶ ὀνομάζεται οὕτω πρὸς διαστολὴν ἄλλου χωρίου Ἄνω-Μαρὶ λεγομένου (4).

ΚΥΦΑΝΤΑ, πόλις ἐκ τῶν τῶν Ἐλευθερολακόνων πρὸς τὸν κατ' ἀνατολὰς αἰγιαλὸν, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης 10 στάδια καὶ 16 τῆς πόλεως Ζάρακος. Ἐν Κυφάντοις ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ λεγόμενος Στηθαῖον καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐκ μαρμάρου. Ἦν δὲ καὶ κρουνὸς ψυχροῦ ὕδατος ἐκβλύζων ἐκ

(1) Πολύβ. β. 5, κ. 20. — β. 4, κ. 36. (3) Λήκ. Τ. 3, κ. 23, σ. 10.

(3) Πaus. Λακ. κ. 21, 22. (4) Λήκ. Τ. 3, κ. 23, σ. 11.

πέτρας· ἐλέγετο δὲ ὅτι ἡ Ἀταλάντη πιεζομένη ποτὲ ὑπὸ δίψης, ἔπληξε διὰ τῆς λόγχης τὴν πέτραν καὶ οὕτως ἀπέρ-
 ρευσε τὸ ὕδωρ. — Μετὰ 200 στάδια ἀπὸ τῶν Κυφάντων
 ἦσαν αἱ Βρασιαί· ὁ Πausanías εὔρε μόνον τὰ ἐρείπια τῶν
 Κυφάντων (1). — Ἡ πόλις αὕτη κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἀρ-
 γείων, καὶ ἐπὶ τῆς Ἀχαϊκῆς ὁμοσπονδίας ὁ τότε βασιλεὺς
 τῆς Σπάρτης Λυκοῦργος ἐμβαλὼν εἰς τὴν Ἀργεῖαν καὶ
 προσπεσὼν αἴφνης κατέσχε τὰ Κύφанта, ὡς καὶ τὴν Πο-
 λίχναν, τὰς Πρασιάς καὶ τὰς Λεύκας (2). Ὁ Πτολεμαῖος
 ὀνομάζει καὶ τὴν παραλίαν λιμένα Κύφанта καὶ ἄλλην
 πόλιν Κύφанта κατὰ τὸ μεσογαϊότερον.

ΔΕΥΪΚΑΙ, πόλισμα κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τῶν Κυφάντων·
 συνέπαθε τὰ αὐτὰ τῇ εἰρημένῃ πόλει, κατὰ τὸν Πολύβιον (3).

ΠΟΛΙΧΝΑ, πόλισμα κείμενον πλησίον τῆς πόλεως Κυ-
 φάντων ὡς καὶ αἱ Λεῦκαι, κατὰ τὸν Πολύβιον (4).

ΣΕΛΙΝΟΪΣ, κώμη ἀπέχουσα 20 στάδια τῆς πόλεως
 Γερωνθρῶν (5) βορ-δυτ. κατὰ τὸ μεσογαῖον.

ΓΕΡΟΝΘΡΑΙ, πόλις τῶν Ἐλευθερολακῶνων, ἀπέχουσα
 120 στάδ. τῶν Ἀκριῶν, ἄνωθεν τῆς θαλάσσης, 100 τοῦ
 Μαριοῦ, καὶ 20 τῆς κώμης Σελινοῦντος· ᾠκεῖτο πρότερον
 ὑπ' Ἀχαιῶν οὓς πρὶν κατέλθωσιν οἱ Ἡρακλεῖδαι εἰς Πελο-
 πόννησον, ἐξέβαλον οἱ οἰκοῦντες τὴν Λακεδαίμονα Δωριεῖς
 καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν πόλιν ἰδίους αὐτῶν ἀποίκους. —
 Ἐν Γερόνθραις ἦν ναὸς καὶ ἄλσος Ἄρεως, καὶ ἐτελεῖτο εἰς
 τιμὴν τοῦ θεοῦ τούτου ἑορτὴ, καθ' ἣν ἦν ἀπηγορευμένον
 εἰς τὰς γυναῖκας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ ἄλσος· περὶ δὲ
 τὴν ἀγορὰν ἦσαν αἱ πηγαὶ τῶν ποτίμων ὑδάτων. Ἐν τῇ

(1) Πaus. Λακ. κ. 24. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 36. (3) Αὐτ. κ. 56.

(4) Πολύβ. αὐτ. (5) Πaus. Λακ. κ. 22.

ἄκροπόλει ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος, καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ κατεσκευασμένον ἐξ ἐλέφαντος. Ἐπὶ δὲ τοῦ Πausανίου ὁ παλαιὸς ναὸς ἦν πυρπολημένος, ὡς καὶ τὸ ἄγαλμα οὐ μόνον ἡ κεφαλὴ ἐσώζετο (1).

* Ἡ κωμόπολις Γεράκι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Γερωνθρῶν.

ΖΑΡΑΞ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς αἰγιαλοῦ, κατὰ τὸ βόρειον τῆς Διμηρᾶς Ἐπιδαύρου ἥς ἀπέχεν 100 στάδια, καὶ κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῶν Κυφάντων ἐν ἀποστάσει 16 σταδίων. Ὁ Ζάραξ εἶχε λιμένα καλόν (2). Ἡ πόλις αὕτη ἦν ποτὲ τῆς Ἀργείας, καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Λυκοῦργος ὃς εἶλε πλησιοχώρους τινὰς πόλεις ὡς τὰ Κύφαντα καὶ ἄλλας, προσέβαλε καὶ τὸν Ζάρακα, ἀλλ' ἀπεκρούσθη (3). Ὑστερον δὲ κατισκάφη ὁ Ζάραξ ὑπὸ Κλεωνύμου τοῦ Κλεομένου τοῦ Ἀγχισιπόλιδος, διὸ καὶ ἔπαθεν ὑπὲρ πᾶσας τὰς ἄλλας πόλεις τῶν Ἐλευθερολακῶνων ὧν ἦν μία καὶ αὕτη. — Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ οὐδὲν ἦν ἀξιόλογον εἰμὴ μόνον κατὰ τὸ πέρας τοῦ λιμένος ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἔχον κιθάραν (4). — Ἡ πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Ζάρακος ὃς, ὡς ἔλεγον, ἔμαθε τὴν μουσικὴν παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἦλθεν, ὡς φαίνεται, ξένος εἰς ταύτην τὴν γῆν, διότι ἦν ἡρώων αὐτοῦ ἐν Ἀττικῇ μετὰ ξὺν Ρεῖτων καὶ Ἐλευσίνος, πλησίον τοῦ ἡρώου τοῦ Ἴπποθοόντος ἀφ' οὗ ὠνομάσθη ἡ Ἴπποθοοντίς φυλή. Ἄγνοεὶ δὲ ὁ Πausανίας ἂν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἥρωα ἐπιχώριον Ζάρακα (5). Ὁ Στράβων ἀποσιωπᾷ ὀλοτελῶς τὴν πόλιν Ζάρακα· ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἀναφέρει αὐτὴν ὡς καὶ ὁ Στέφανος ὃς λέγει

(1) Πaus. Λακ. κ. 22. (2) Αὐτ. κ. 24. (3) Πολύβ. 4, κ. 36.

(4) Πaus. Λακ. κ. 24. (5) Πaus. Ἀττ. κ. 38.

αὐτὴν Ζάρηκα. Κατὰ τὸν Πτολεμαῖον τὸ μεταξὺ Ζά-
ρακος καὶ Λιμηρᾶς Ἐπιδάουρου ὄρος ὠνομάζετο ὡσαύτως
Ζάραξ.

ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ ΛΙΜΗΡΑ, πόλις παρὰ τὸν ἀνατολικὸν αἰ-
γιαλὸν μικρὸν ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ἐπὶ μετεώρου (1)
εἶχε λιμένα καλὸν, διὸ καὶ ἐπωνομάζετο Λιμηρὰ κατ' ἐπι-
τομὴν ἀντὶ τοῦ Λιμενηρὰ (2). Ἦν ὁμορος τῶν Βοιατῶν καὶ
ἀπέτρεχε τοῦ Ἐπιδηλίου 200 σταδίου βορείως. Ἐκτίσθη δὲ
καὶ συνωκίσθη οὐχὶ ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' ὑπὸ Ἐπιδου-
ρίων τῶν ἐν τῇ Ἀργολίδι οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τῆς κοινότητος
εἰς Κῶν παρὰ τὸν ἐκεῖσε Ἀσκληπιὸν, προσωρμίσθησαν κατὰ
τοῦτο τὸ μέρος τῆς Λακωνικῆς, καὶ ἐξ ἐνυπνίων, ἔτι δὲ καὶ
διότι ὁ δράκων ὃν ἤγον μεθ' ἑαυτῶν ἐκφυγὼν τοῦ πλοίου,
κατέδωκε εἰς γῆν οὐ πόρρω τῆς θαλάσσης, ἔδωκεν αὐτοῖς γὰρ
καταμείνωσι καὶ γὰρ οἰκήσωσιν ἐνταῦθα· καὶ ἐνθα κατέδωκε ὁ
δράκων κατεσκευάσθησαν βωμοὶ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀνεψύησαν
καὶ ἐλατῆται. — Ὅσον δύο στάδια ἀπὸ τῆς πόλεως κατὰ δε-
ξιὰν ἦν ὕδωρ ὅσον μικρὰ λίμνη τὸ μέγεθος, βαθὺ δὲ καὶ
καλούμενον ὕδωρ Ἰνοῦς. Ἐν τούτῳ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἰνοῦς
ἐνέβαλλον μάζας ἀλεύρου· καὶ ἂν αἱ μάζαι κατεβυθίζοντο,
ἐθεωρεῖτο σημεῖον αἰσιον τῷ ἐμβαλόντι, ἂν δὲ ἀνεπέμποντο,
ἀπαίσιον. — Ἐν τῇ πόλει ἦν ναὸς Ἀφροδίτης καὶ Ἀσκλη-
πιοῦ, ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ πρὸ τοῦ λιμένος
ἄλλος ναὸς Διὸς Σωτῆρος, κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν
ἐκ Βοιωτῶν εἰς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηρὰν, ἐν τῇ γῇ τῶν Ἐπι-
δαυρίων ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Λιμνάτιδος. Πλησίον τῆς πό-
λεως ἀνέχει εἰς τὸ πέλαγος ἄκρα καλουμένη Μινῶα (3)

(1) Πaus. Λακ. κ. 23. (2) Σ:αῖβ. β. 8, σ. 368. (3) Πaus. Λακ.
κ. 13.

ἦν ὁ Στράβων ὀνομάζει φρούριον (1). — Ἡ πόλις αὕτη ἦν ἐκ τῶν 24 πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (2).

* Τὰ ἐρείπια τῆς Διμηρᾶς Ἐπιδαύρου ὀνομάζονται Παλαιὰ Μονεμβασία, ἐπὶ δὲ τῆς Μινώας κεῖται ἡ κυρίως Μονεμβασία. Τὸν ἔμπροσθεν τῆς Παλαιᾶς Μονεμβασίας κόλπον κλείουσι κατὰ μὲν τὸ βόρειον τὸ ἀκρωτήριον Κρεμίδι, κατὰ δὲ τὸ νότιον ἡ Μινώα, δηλ. ἡ Μονεμβασία. Ἡ Διμηρὰ Ἐπίδαυρος ἦν μικρὰ πόλις, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς· ἡ πόλις ἐσχημάτιζεν εἶδος ἡμικυκλίου κατὰ νότον τῆς ἀκροπόλεως, καὶ ἦν διηρημένη εἰς δύο διὰ μεσοτοίχου, ὥστε μετὰ τῆς ἀκροπόλεως ἦν διηρημένη εἰς τρία. Ἡ δὲ Μονεμβασία ἐκλήθη οὕτω, διότι ἔχει μίαν μόνον ἔμβασιν ἀπὸ τῆς πρὸς δυσμὰς ἡπείρου διὰ γεφύρας. Διαιρεῖται δὲ ἡ Μονεμβασία εἰς δύο, εἰς τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου φρούριον, καὶ εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὸ νότιον τῆς νήσου, καὶ περικλείεται μεταξύ δύο τειχῶν κατερχομένων κατ' εὐθείαν ἀπὸ τοῦ φρουρίου πρὸς τὴν θάλασσαν. Αἱ οἰκίαι εἰσὶ σεσωρευμέναι ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης· αἱ ἀγυιαί στεναί· πολλαὶ δὲ τῶν οἰκοδομῶν εἰσὶν Ἐνετικῆς κατασκευῆς. Ἄπαντα ἡ πέριξ χώρα εἶναι ὄρεινὴ καὶ πετρώδης. Ἡ Μονεμβασία προσπορίζεται τὰ ἀναγκαῖα λάχανα καὶ τὰς ὀπώρας ἐκ τινος χωρίου ἀπέχοντος μίαν ὥραν πρὸς δυσμὰς καὶ καλουμένου Βελιές· παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο δ' κεῖται ἐπὶ λόφου εἰσὶ καὶ τινες ἄμπελοι.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἡ Σπετσειῶτις Λασκαρίνα Βουβουλίνα ἐπιβαίνουσα ἴδιον αὐτῆς πλοῖον, ἀπέκλεισε τὸ φρούριον τῆς Διμηρᾶς Ἐπιδαύρου ἡ Μονεμβασίας, ἥτις πολιορκηθεῖσα κατὰ ξηρὰν ὑπὸ τοῦ Γ.

(1) Στράβ. β. 8, σ. 368. (2) Πaus. Λακ. κ. 21.

Καντακουζηνού, παρεδόθη τῇ 3 Αὐγούστου 1822. Εἰς τὴν Λιμνηρὰν Ἐπίδauρον ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον διδάσκαλον Β'. τάξεως καὶ ἐπαρχεῖον, καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακὸς καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΠΙΛΑΙΑ, κώμη κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀκριῶν εἰς Γερώνθρας (1).

ΣΙΔΗ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ νοτ-ἀνατολικοῦ αἰγιαλοῦ, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέας καὶ τοῦ Ἐπιδηλίου καὶ τὸ ἀνατ βόρειον τῶν Βοιῶν· κατὰ τὸν Σκύλακα ὑπῆρχον συγχρόνως καὶ αἱ Βοιαί καὶ ἡ Σίδη (2)· κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ἐκ τῶν κατοίκων τριῶν πόλεων, τῆς Ἡτιάδος, τῆς Ἀφροδισιάδος καὶ τῆς Σίδης συνωκίσθησαν αἱ Βοιαί (3). — Ἡ Σίδη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Σίδης τῇ ροικλν (4).

ἈΦΡΟΔΙΣΙΑ, κώμη πλησίον τῆς πόλεως Βοιῶν (5). Ἐκ τῆς Ἀφροδισίας ταύτης ἡ Ἀφροδισιάδος κατὰ τὸν Πausανίαν, τῆς Ἡτιάδος καὶ τῆς Σίδης συνωκίσθησαν αἱ Βοιαί (6).

ΒΟΙΑΪ, κατὰ τὸν Πausανίαν (7), ἡ ΒΟΪΑ, κατὰ τὸν Στράβωνα (8) καὶ τὸν Σκύλακα (9), πόλις κατὰ τὸν μεσημβρινὸν αἰγιαλὸν, πρὸς τὸ πέρας τοῦ ἀπ' αὐτῆς Βοιατικοῦ καλουμένου κόλπου, κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ ἀκρ. Μαλέας. Ἐκτίσθη ὑπὸ Βοιοῦ, ἐνὸς τῶν Ἡρακλειδῶν ὃς συνέκτισεν αὐτὴν, συναγαγὼν ἀνθρώπους ἀπὸ τριῶν πόλεων, Ἡτιάδος, Ἀφροδισιάδος καὶ Σίδης, ὧν οἱ κάτοικοι εἶχον μάντευμα ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἐμελλε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτοῖς ποῦ ἔπρεπε νὰ κατοικήσωσιν· ὡς δὲ ἐξέβησαν πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ

(1) Πaus. Λακ. κ. 22. (3) Σκυλ. Περιπλ. Λακεδαιμ. (3) Ἰδ. Βοιαί.

(4) Πaus. Λακ. κ. 22. (5) Θουκυδ. β. 4, κ. 56. (6) Πaus. Λακ. κ. 22. (7) Αὐτ. (8) Στράβ. β. 8, σ. 364. (9) Σκυλ. Περιπλ.

τόπου, ἐπεφάνη αἴφνης λαγῶς καὶ κατέδω εἰς μυρσίνην, καὶ ἀκολουθήσαντες τὰ ἵχνη αὐτοῦ ὡς ὁδηγοῦ, ἔκτισαν πόλιν ἐνθα ἦν ἡ μυρσίνη, καὶ ἐσέβοντο τοῦ λοιποῦ τὴν μυρσίνην, καὶ τὴν Ἀρτεμιν ὠνόμαζον Σώτειραν. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως τῶν Βοιατῶν, καὶ ἀλλαχοῦ ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ Σαράπιδος καὶ Ἰσίδος. — Τὰ ἐρείπια τῆς Σίδης ἀπεῖχον τῶν Βοιωτῶν ἑπτὰ στάδια καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐρείπια ὁδὸν ἦν ἄγαλμα Ἑρμοῦ λίθινον ἐν ἀριστερᾷ, καὶ ἐν τοῖς ἐρείπιοις αὐτοῖς ναὸς οὐκ ἀφανῆς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἰγείας (1). Ἀπαντικρὺ τῶν Βοιωτῶν ἔκειτο ἡ νῆσος τὰ Κύθηρα. Κατὰ δὲ τὰ ὅρια τῶν Βοιατῶν ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος ἀπέχων 200 στάδια ἀπὸ τῆς Διμηρᾶς Ἐπιδαύρου, καὶ ὠνομαζόμενος Ἐπιδήλιον, διότι τὸ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ξόανον τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν ποτὶ ἐν Δήλῳ· ὅταν δὲ ὁ στρατηγὸς τοῦ Μιθριδάτου Μηνοφάνης διήρπασε καὶ κατέσκαψε ποτὲ τὴν νῆσον ἐκείνην, εἰς τῶν μετ' αὐτοῦ βαρβάρων ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ξόανον ὃ ὁ κλύδων ἀπήνεγκεν ἐνταῦθα (2). — Αἱ Βοιαὶ ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακίων (3). — Μεταξὺ Βοιωτῶν καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέας ἦν λίμνη καλουμένη Νύμβαιον (4).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Βοιωτῶν ὑπάρχει χωρίον Νεάπολις, ἔδρα τοῦ δήμου Βοιωτῶν. Εἰς τὸ ἀκρωτήριο Καμήλι ἦν τὸ Ἐπιδήλιον (5).

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ, πόλις κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Λακωνικοῦ ἢ Γυθατικοῦ καλουμένου κόλπου ἐπὶ χερσονήσου, ἔχουσα λιμένα (6). ἔκειτο κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως Ἀσωποῦ καὶ τῆς πεδιάδος τῆς καλουμένης Δεύκης,

(1) Πανσ. Λακ. κ. 22. (2) Αὐτ. 23. (3) Αὐτ. 21. (4) Αὐτ. 23.

(5) Λήκ. Τ. 1, κ. 6, σ. 215. (6) Στράβ. β. 7, σ. 383.

καὶ πρὸς τὸ βορδυτικὸν τῆς Ὀνου Γνάθου. Ἐκτὸς τοῦ Στρά-
βωνος οὐδεὶς τῶν γεωγράφων ἀναφέρει τὴν Λακωνικὴν ταύ-
την Κυπαρισσίαν.

ΑΣΩΠΟΣ, πόλις νεωτέρα ἐκ τῶν Ἐλευθερολακῶνων παρα-
θαλάσσιος, ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Λακωνικοῦ
κόλπου· ἀπεῖχεν 60 στάδια τῆς πόλεως Ἀκριῶν νοτίως·
περιεῖχε δὲ ναὸν τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων καὶ ἀνωτέρω
τῆς πόλεως ἐν ἀποστάσει ὅσον 12 σταδίων ἦν ναὸς Ἀσκλη-
πιοῦ ἐπονομαζομένου Φιλολάου. Ἐν τῷ γυμνασίῳ ἦσαν ὀσπᾶ
τιμώμενα ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ ὑπερμεγέθη μὲν, ἀνθρώ-
πινα ὁμως. Ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομέ-
νης Κυπαρισσίας, καὶ κατὰ τοὺς πόδας τῆς ἀκροπόλεως
ἑρείπια πόλεως καλουμένης Ἀχαιῶν τῶν Παρακυπαρισσίων (1)
ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι Κυπαρισσία καὶ Ἀσωπὸς καὶ πόλις τῶν
Παρακυπαρισσίων Ἀχαιῶν ἦν ἡ αὐτὴ πόλις, καὶ ὅτι ὁ
Στράβων λανθάνεται διαστέλλων τὴν Κυπαρισσίαν ἀπὸ τοῦ
Ἀσωποῦ ὡς μὴ ἰδὼν αὐτὸς, φαίνεται, καὶ μὴ γνωρίζων
τὸν τόπον.

* Τὸ χωρίον Βλήτρα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀσωποῦ,
ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ λεγομένου κοινῶς
Κάβο-Ξύλι ἦν ἡ ἀκρόπολις (2).

ΑΚΡΙΑΙ, πόλις παραθαλάσσιος ἀπέχουσα 30 στάδια τῆς
πόλεως Ἐλους Α. Ἦν περιτετειχισμένη καὶ εἶχε λιμένα καὶ
γυμνάσιον καὶ ἀρχαιότατον ναὸν Μητρὸς θεῶν καὶ ἄγαλμα
αὐτῆς λίθινον. — Ὁ Νικοκλῆς, εἰς τῶν κατοίκων τῶν Ἀκριῶν
ἀνείλετο ποτὲ κατὰ δύο Ὀλυμπιάδας πέντε νίκας δρόμου,
καὶ ἀνηγέρθη αὐτῷ μνημεῖον μεταξὺ τοῦ γυμνασίου καὶ τοῦ
τείχους τοῦ πρὸς τὸν λιμένα. Αἱ Ἀκριαὶ ἀπεῖχον τῆς πό-

(1) Πaus. Lak. κ. 21. 22. (2) Aek. T. 1. κ. 6. σ. 227.

λεως Ἀσωποῦ 60 στάδια (1). Αἱ Ἀκριαὶ ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (2).

ἘΛΟΣ, πόλις κατὰ τὸν μεσημβρινὸν αἰγιαλὸν πρὸς δεξιὰν τοῦ Εὐρώτα, ἀπέχουσα 80 σταδ. τῆς Τρινάσου Δ. καὶ 30 σταδ. τῶν Ἀκριῶν Δ. (3) ἐν τόπῳ περικυκλουμένῳ ὑπὸ ἐλῶν. Ὁ Ὀμηρος μνημονεύει αὐτῆς ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Λακεδαιμονίων =

Οἳ θ' ἄρ' Ἀμύκλας εἶχον Ἐλος τ', ἔφαλον πτολίεθρον (4).
 Συνώκισθη ὑπὸ Ἐλίου, τοῦ νεωτάτου τῶν υἱῶν τοῦ Περσέως (5). Ὑστερον δὲ ὁπόταν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγρις ὁ Εὐρυσθέως ἀφελὼν ἀπὸ τῶν περιοίκων τῶν Σπαρτιατῶν τὴν ἰσοτιμίαν, προσέταξε νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν Σπάρτην, οἱ μὲν ἄλλοι ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τοῦ Ἐλους Ἐλεῖοι ἀπέστησαν, πολεμηθέντες ἐνίκηθησαν καὶ ἔάλω κατὰ κράτος ἡ πόλις καὶ ἐγένοντο οἱ Ἐλεῖοι δούλοι τῶν Σπαρτιατῶν, ἐπὶ ῥήταῖς συμφωνίαις ὅτι οἱ ἔχοντες Εἰλωτας δούλους νὰ μὴ δύνανται οὔτε νὰ τοὺς ἐλευθερώσωσιν, οὔτε νὰ τοὺς πωλῶσιν ἔξω τῶν ὁρίων· καὶ ἐκλήθησαν Εἰλωτες οἱ Ἐλεῖοι, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον αὐτοὺς δημοσίους δούλους, διόρισαντες εἰς αὐτοὺς κατοικίας τινὰς καὶ ὑπηρεσίας ἰδίας (6). Ὠνόμασαν δὲ ὕστερον Εἰλωτας οἱ Δωριεῖς καὶ τοὺς δουλωθέντας Μεσσηνίους (7). Ἐφοβοῦντο δὲ αἰεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Εἰλωτας καὶ ὑποπτεύοντες μὴ ἀποστήσωσιν ἐπιτήρουν αὐτοὺς, καὶ τῷ ἐννάτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι εἶλον τὴν Πύλον, ἐκύρυξαν ὅτι χαρίζουσι τὴν ἐλευθερίαν εἰς πάντας τοὺς Εἰλωτας ὅσοι συνησθάνοντο ἑαυτοὺς ἱκανοὺς νὰ ἀριστεύωσι κατὰ τῶν

(1) Παυσ. Λακ. κ. 22. (2) Αὐτ. κ. 21. (3) Αὐτ. κ. 22.

(4) Ὁμ. Ἰλ. Β. ς. 784. (5) Παυσ. Λακ. κ. 20. (6) Στράβ. β. 8. σ. 365. (7) Παυσ. Λακ. κ. 20.

πολεμίων, καὶ τότε ἐξέλεξαντο ἐξ αὐτῶν δύο χιλιάδας οἱ θεωροῦντες ἑαυτοὺς ὡς ἤδη ἐλευθερωθέντας, περιήρχοντο τοὺς ναοὺς ἐστεφανωμένοι· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κατέστησαν αὐτοὺς μετ' ὀλίγον ἀφανεῖς, καὶ οὐδεὶς ποτε ἔγνω τίνι τρόπῳ ἕκαστος αὐτῶν διεσθάρη· συνέπεμψαν δὲ ταῦτοχρόνως καὶ ἑπτακισίους ἐξ αὐτῶν ὀπλίτας μετὰ τοῦ Βρασίδου (1), οἱ πολέμησαντες μετ' αὐτοῦ καὶ τῷ δεκάτῳ δευτέρῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐπανακάμψαντες ἀπὸ τῆς Θράκης, ἐψήφισαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἵνα ὥσι τοῦ λοιποῦ ἐλεύθεροι καὶ οἰκήσωσιν ὅπου ἂν βούλωνται, καὶ μετ' οὐ πολὺ συνώκισαν αὐτοὺς μετὰ τῶν Νεοδαμωδῶν εἰς Λέπρεον κείμενον ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Ἠλείας (2). — Ἐν Ἑλῇ ἦν ξόανον τῆς Κόρης τῆς Δήμητρος ὃ ἀνῆγον ἐν ῥηταῖς ἡμέραις εἰς τὸ Ἐλευσίνιον (3).

ΚΡΟΚΕΑΙ ἢ ΚΡΟΚΑΙ, κώμη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Βελεμίνης πρὸς Γύθειον. Παρὰ τὰς Κροκέας ἦν λατομεῖον ὅπερ ἦν οὐχὶ μία πέτρα συνεχῆς, ἀλλὰ λίθοι χωριστοὶ ἔχοντες σχῆμα τῶν ποταμίων λίθων. Οἱ λίθοι οὗτοι ἦσαν δυσεξέργαστοι· ἂν δὲ ἅπαζ ἐξεργάζοντο, καθίσταντο ἐπιτήδειοι εἰς ἐπικόσμησιν ναῶν καὶ εἰς καλλωπισμὸν μάλιστα τῶν κολυμβηθρῶν καὶ τῶν ὑδάτων. Πρὸ τῆς κώμης ἵστατο ἄγαλμα μαρμάρινον Διὸς Κροκεάτα· ἐπὶ δὲ τοῦ λατομείου αὐτοῦ ἄγαλμα χαλκοῦν Διοσκούρων (4). Τὸ ὀνομαστότατον τῶν λουτρῶν τῆς Κορίνθου ὃ ἐκεῖτο πλησίον τοῦ Ποσειδῶνος ἦν κεκοσμημένον καὶ ἐξ ἄλλων λίθων καὶ ἐκ τοῦ μαρμάρου προσέτι τοῦ λατομείου τῶν Κροκεῶν (5).

Αἶγίαι, πόλισμα μετὰξὺ Κροκεῶν καὶ Γυθείου, οὗ ἀπέιχε

(1) Θουκυδ. β. 4, κ. 40. (2) Αὐτ. β. 5, κ. 34. (3) Πaus. Λακ. κ. 20. (4) Αὐτ. κ. 21. (5) Πaus. Κορ. κ. 3.

30 στάδια· ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ὀνομάζεται ΑΥΓΕΙΑΙ. Ἐν τῷ πολίσματι τούτῳ ἦν λίμνη καλουμένη τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐπ' αὐτῆς ναὸς καὶ ἄγαλμα τούτου τοῦ θεοῦ· ἐφοβοῦντο δὲ νὰ ἀλιεύσωσιν ἰχθεῖς ἐν ταύτῃ τῇ λίμνῃ, δοξάζοντες ὅτι ὁ τολμήσας ἀπέθνησκεν (1).

ΓΥΘΕΙΟΝ ἢ ΓΥΘΙΟΝ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, ἐπίνειον τῆς Σπάρτης (2). Ἦν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων καὶ ἀπεῖχε τῆς πόλεως Αἰγιῶν 30 στάδια. Κατὰ τὴν δόξαν τῶν Γυθεατῶν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο οἰκιστὴς τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλ' ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Ἀπόλλων ἐλθόντες πρὸς ἀλλήλους εἰς μάχην διὰ τὸν τρίπουν, ὡς διηλλάγησαν, συνώκισαν αὐτὴν ἀπὸ κοινοῦ. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Γυθείου ἦσαν ἀγάλματα Ἀπόλλωνος καὶ Ἡρακλέους καὶ πλησίον αὐτῶν ἄγαλμα Διονύσου, ἀλλαχοῦ δὲ τῆς πόλεως ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Καρνείου καὶ ναὸς Ἀμμωνος καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀσκληπιοῦ καὶ πηγὴ τοῦ αὐτοῦ καὶ ναὸς Δήμητρος καὶ ἄγαλμα Ποσειδῶνος Γαἰαούχου. Ὠνόμαζον δὲ οἱ Γυθεῖται καὶ θεὸν τινα Γέροντα, ἐννοοῦντες τὸν Νηρέα οὗ τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν παρέλαβον ἀπὸ τῶν λόγων τῆς παρὰ τῷ Ὀμήρῳ Θέτιδος ἐν Ἰλιάδι =

Ἵμεῖς μὲν νῦν δῦτε θαλάσσης εὐρέα πόντον

Ὀψόμεναί τε γέρονθ' ἄλιον καὶ δώματα πατρός (3).

Ἦσαν δὲ ἐν Γυθείῳ καὶ πύλαι τινὲς Καστοράδες καλούμεναι, καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς (4). Μετὰ τρία στάδια ἀπὸ τοῦ Γυθείου ἦν λίθος ἀκατέργαστος ἐφ' οὗ καθεσθείς, ὡς ἔλεγον, ὁ Ὁρέστης, ἐθεραπεύθη

(1) Παυσ. Λακ. κ. 21. (2) Στράβ. β. 8. σ. 343, 368. (3) Ὀμ. Ἰλ. Σ. ζ. 140. (4) Παυσ. Λακ. κ. 21.

ἀπὸ τῆς μανίας, διὸ καὶ κατὰ τὴν Δωρίδα γλῶσσαν ὠνομάζετο ὁ λίθος Ζεὺς Καππώτας. — Παρὰ τὸ Γύθειον ἦσαν τὰ νεώρια τῶν Λακεδαιμονίων ἃ ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐνέπρηνεν ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Τολμίδης (1). — Τὸ Γύθειον ἦν εἰσέτι ἄξιον λόγου, ὅτε ἐάλω ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (2). — Μετὰ 30 στάδια ἀπὸ τοῦ Γυθείου κατ' ἀριστερὰν Α. Β. ἦσαν τὰ τεῖχη τῆς ΤΡΙΝΑΣΟῦ ἃ, κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Πausανίου, ἦσαν φρουρίου τεῖχη καὶ οὐχὶ πόλεως. Ὡνομάσθη δὲ ἡ Τρινασὸς οὕτως ἀπὸ τῶν προειρημένων τριῶν νησίδων καὶ ἔκειτο ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τοῦ Ἐλους (3). τὸ δὲ Γύθειον ἀπέῤῃχε τοῦ Ταινάρου 240 στάδια (4). — Πρὸ τοῦ Γυθείου ἔκειτο νῆσος μικρὰ πλησιέστατα τῆς ἡπείρου ΚΡΑΝΑῆ καλουμένη. Ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει τὴν Κρανᾶν, λέγων ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ὅτε ἤρπασε τὴν Ἑλένην, ἐν ταύτῃ συνεγένετο αὐτῇ κατὰ πρῶτον (5), ἂν καὶ κατ' ἄλλους ἢ πρώτη σύμμιξις ἐγένετο ἐν τῇ νήσῳ τῇ ἐκ τούτου ὠνομασθείσῃ Ἑλένῃ (6) τῇ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Κρανᾶ ἐπιλεγομένη (7). Ὁ ἀπέναντι τῆς Κρανᾶς τόπος τῆς ἡπείρου ἐκαλεῖτο ΜΙΓΩΝΙΟΝ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀφροδίτης ἐπιλεγομένης Μιγωνίτιδος (8).

* Τὰ λείψανα τοῦ Γυθείου, ἃ γνωρίζονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαιόπολις, κεῖνται ἐν κοιλάδι περατουμένη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ περικυκλουμένη ὑπὸ ὀρέων· ἡ πόλις ἔκειτο ἐπὶ λόφῳ χθαμαλῶν ἐν πεδίῳ τριγωνοειδοῦς σχήματος περικλειομένη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς θαλάσσης· κατὰ τὴν

(1) Πaus. Ἄττ. κ. 27. — Θουκυδ. β. 1, κ. 108. (2) Δίε. β. 34, 29.

(3) Πaus. Δακ. κ. 22. (4) Στράβ. β. 8, σ. 363. (5) Ὀμ. Ἰλ. Γ, ε. 443 κξ. — Πaus. Δακ. κ. 22. (6) Ἰδε Ἑλένη νῆσος. (7) Στράβ. β. 9, σ. 399. (8) Πaus. Δακ. κ. 22.

μίαν πλευρὰν τοῦ κυριωτέρου λόφου ῥέει χεῖμαρρος· οὐ πόρρω τοῦ αἰγιαλοῦ εὐρέθησαν λείψανα θεάτρου, καὶ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ εἰρημένου λόφου ὡς καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἀλλαχοῦ ἐρείπια λουτρῶν καὶ ἄλλων οἰκοδομῶν Ῥωμαϊκῆς κατασκευῆς ἐξ ὧν κατὰ μέγα μέρος ἐκτίσθη τὸ Μαραθονήσιον· οὐδὲν ἄπορον ἂν τὰ πλεῖστα τῶν λειψάνων τοῦ Γυθείου σύγκεινται ἐκ Ῥωμαϊκῶν οἰκοδομῶν, διότι καθ' ὅσα γνωρίζομεν αἱ πόλεις τῶν Ἐλευθερολακῶνων ὧν ἦν καὶ τὸ Γύθειον, κατεπονήθησαν ὑπὸ τῆς Σπαρτιατικῆς τυραννίας, ἕως οὗ ὁ Αὐγουστος ἀπέσπασεν αὐτὰς τοῦ ζυγοῦ τῆς Σπάρτης, καὶ ὅτι μόνον ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης κυρίως ἤκμασαν. — Ἡ Τρινασὸς ὀνομάζεται σήμερον Τρίνισα καὶ ἐρείπια τοῦ φρουρίου σώζονται· ἀπὸ τῆς Τρινίσσης ἄρχεται ἡ Μάνη. — Ἡ νῆσος Κραναιὴ εἶναι τὸ νῦν Μαραθονήσιον λεγόμενον· ἡ δὲ κατὰ τὴν ἀπέναντι στερεὰν πόλις τὸ Μαραθονήσιον κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Μιγωνίου ὀνομασθέντος οὕτως ἐκ τῆς μίξεως τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Ἑλένης. Τὸ Μαραθονήσιον ἐκπέμπει μεγάλην ποσότητα πρινοκοκκίου. Εἰς τὸ Γύθειον ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον διδάσκαλον Β'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν ὡσαύτως Β'. τάξεως, καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ταμεῖον Γ'. τάξεως καὶ τελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΨΥΟΙ, πόλισμα ἐπὶ τῶν ὀρίων τῶν Σπαρτιατῶν ἀπέχον ὅσον 30 στάδια τοῦ ὄρους Κνακαδίου καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ ναοῦ τοῦ Καρνείου Ἀπόλλωνος. Ἐν τῷ πολίσματι τούτῳ ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος τῆς ἐπιλεγομένης Δαφναίας (1).

* Τὰ λείψανα τοῦ πολίσματος τούτου εὐρίσκονται, κατὰ τὸν Λήκιον, παρὰ το χωρίον Βαθύ (2).

(1) Πaus. Λακ. κ. 24. (2) Λήκ, T. 1, κ. 7, σ. 267, 276.

ΠΥΡΡΪΧΟΣ, πόλις ἀπέχουσα 40 στάδια ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σκύρου κατὰ τὴν μεσογαίαν· ἔλαβε τὸ ὄνομα κατὰ τινὰς ἀπὸ Πύρρου τοῦ Ἀχιλλέως, κατ' ἄλλους ἀπὸ Πυρρίχου θεοῦ τῶν καλουμένων Κουρήτων, καὶ κατ' ἄλλους πάλιν ἀπὸ Σιληνοῦ ὃς ἐλθὼν ἐκ Μαλέας, ὥκησεν ἐνταῦθα· καὶ ὅτι μὲν ὁ Σιληνὸς ἀνετράφη ἐν Μαλέᾳ φαίνεται ἐκ τοῦ ἄσματος τούτου τοῦ Πινδάρου ==

Ὁ ζαμενὴς δὲ ὁ χοροϊτύπος ὃν Μαλαέγονος

Ἐθρεψε Ναϊάδος ἀκοίτας Σιληνός.

Ὅτι δὲ ὁ Σιληνὸς ὠνομάζετο καὶ Πύρριχος δὲν ἀναφέρεται μὲν ὑπὸ τοῦ Πινδάρου, ἐλέγετο δὲ ὑπὸ τῶν περὶ τὴν Μαλέαν οἰκούντων. — Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Πυρρίχου ἦν φρέαρ ὃ, ὡς ἐνόμιζον, ἐδόθη παρὰ τοῦ Σιληνοῦ, καὶ ἂν τοῦτο ἐξηραίνετο, ὑπέκειντο οἱ κάτοικοι εἰς σπάνιν ὕδατος. Εἶχον δὲ οἱ Πυρρίχιοι καὶ ναὸν Ἀρτέμιδος τῆς ἐπιλεγομένης Ἀστραταίας, διότι ἐνταῦθα ἔπαυσαν αἱ Ἀμαζόνες τῆς περαιτέρω στρατείας, καὶ ἄλλον ναὸν Ἀπόλλωνος Ἀμαζονίου· τὰ ἀγάλματα ἀμφοτέρων ἦσαν ξόανα ἀνατεθέντα ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῶν ἀπὸ τοῦ Θερμώδοντος. Ἀπὸ τῆς Πυρρίχου ἦγεν ἡ ὁδὸς εἰς τὴν παρὰ τὴν θάλασσαν Τευθρώνην (1). Ἡ Πύρριχος ἦν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (2).

Τὰ παρὰ τὸ χωρίον Σκαμνάκι ἐρείπια εἰσὶ πιθανῶς τὰ τῆς Πυρρίχου, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου (3).

Λᾶς, πόλις τῶν Ἐλευθερολακῶνων κειμένη μεταξὺ Τευθρώνης καὶ Πυρρίχου (4), κατὰ δεξιάν τοῦ Γυθείου, καὶ ἀπέχουσα 10 μὲν στάδια τῆς θαλάσσης, 40 δὲ τοῦ Γυθείου, μεταξὺ τριῶν ὁρέων, Ἰλίου, Ἀσίας καὶ Κνακαδίου. Πρῶτερον

(1) Πυσ. Λακ. κ. 25. (2) Αὐτ. κ. 21. (3) Λήκ. Τ. 1, κ. 7, σ. 277. (4) Πυσ. Λακ. κ. 21.

ἔκειτο ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἀσίας καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἐσώζοντο εἰσέτι ἐρείπια τῆς πόλεως ἐκείνης τῆς ἀρχαίας καὶ πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἄγαλμα Ἡρακλέους καὶ τρόπαιον ἀπὸ τῆς νίκης κατὰ τῶν Μακεδόνων, οἳ ἦσαν μοῖρα τῆς στρατιᾶς τοῦ Φιλίππου, ὅτε οὗτος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λακωνικὴν, καὶ ἀποτραπέντες ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐλεηλάτουν τὰ παραθαλάσσια τῆς χώρας. Μεταξὺ τῶν ἐρείπιων ἦν καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Ἀσίας, κατασκευασθεὶς ὑπὸ Πολυδεύκους καὶ Κάστορος κατὰ τὴν ἐκ Κόλχων αὐτῶν ἐπάνοδον. Πλησίον δὲ τῆς μεταγενεστέρας πόλεως ἦν κρήνη Γαλακὴ καλουμένη διὰ τὴν χροιάν τοῦ ὕδατος, καὶ παρὰ τὴν κρήνην γυμνάσιον καὶ ἄγαλμα Ἑρμοῦ ἀρχαῖον (1). Κατὰ τὸν Στράβωνα, οἱ ἴδιοι οὗτοι Διόσκουροι εἶλον ποτὲ τὴν Λᾶν ἐκ πολιορκίας καὶ ἐκ τούτου προσηγορεύθησαν Λαπέρσαι· ὕθεν καὶ ὁ Σοφοκλῆς λέγει =

Νῆ τὼ Λαπέρσα, νῆ τὸν Εὐρώταν τρίτον,

Νῆ τοὺς ἐν Ἄργει καὶ κατὰ Σπάρτην θεοὺς (2).

* Ἡ Πάσαβα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως Λᾶ (3).

ΤΕΥΘΡΩΝΗ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, πρὸς τὸ νοτ.-ἀνατολικὸν τῆς Πυρρίχου καὶ καθ' 150 στάδια ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταϊνάρου Β. Οἰκιστὴς αὐτῆς ἐγένετο ὁ Ἀθηναῖος Τεύθρας· οἱ κάτοικοι ὑπὲρ πάντας τοὺς θεοὺς ἐλάτρευον τὴν Ἰσωρίαν Ἄρτεμιν. Ἐν Τευθρώνῃ ἦν πηγὴ καλουμένη Ναΐα (4). Ὁ Στράβων ἀποσιωπᾷ τὴν Τευθρώνην, ὃ δὲ Πτολεμαῖος ἀναφέρει αὐτήν.

* Τὰ παρὰ τὴν θάλασσαν ἐρείπια ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Βά-

(1) Πaus. Λακ. κ. 24. (2) Στράβ. β. 8, σ. 364. (3) Δῆκ. Τ. 1, σ. 7, σ. 257. (4) Πaus. Λακ. κ. 25.

τας τὰ ὀνομαζόμενα Σκοπή ἢ Σκοπόπολις εἰσὶ τὰ τῆς Τευθρώνης (1).

ΑΣΙΝΗ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, μεταξύ Τευθρώνης καὶ Γυθείου (2).

ΑΡΑΪΝΟΣ, πόλισμα κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου μεταξύ δύο ποταμῶν Σμήνου καὶ Σχύρου. Ἐνταῦθα ἦν ὁ τάφος τοῦ Λᾶ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀνδριάς· ἐγένετο δὲ ὁ Λᾶς οὕτως οἰκιστὴς τοῦ τόπου καὶ ἔλεγον μὲν τινες ὅτι ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀληθέστερον ἐφόνευσεν αὐτὸν ὁ Πάτροκλος (3).

ΚΑΙΝΗΠΟΛΙΣ, πόλις παράλιος κατὰ μεσημβρίαν, ἀπέχουσα διὰ θαλάσσης 40 στάδια τοῦ ἀκρωτηρίου Ταϊνάρου Β. Δ. καὶ 30 τοῦ ἀκρωτ. Θυρίδων Ν. Α. τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο καὶ ἡ πόλις αὕτη Ταίναρον, ὡς καὶ τὸ ἀκρωτήριον. Ἦν ἐν αὐτῇ ναὸς ὑπόγειος Δήμητρος, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα αὐτῆς μαρμαρίνον (4). Ἡ Καινήπολις ἦν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (5). Ὅτι τὸ ἀρχαῖον Ταίναρον ὠνομάσθη μετὰ ταῦτα Καινήπολις βεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Προκοπίου· ὁ Στράβων ὀνομάζει τὴν πόλιν ταύτην Κιναίθιον (6).

* Τὸ χωρίον Κυπάρισσον καῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Καινηπόλεως (7).

ΙΠΠΟΔΑ, πόλις πλησίον τῶν Θυρίδων ἐνδὸς τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ Ταϊνάρου· ἀπέχε 30 στάδια τῆς Καινηπόλεως καὶ ἔκειτο οὐ πόρρω τῆς πόλεως Μέσσης. Μεταξὺ τῶν ἐρείπων τῆς Ἰππόδας εἶδεν ὁ Πausanίας ναὸν Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Ἰππολαΐτιδος (8).

(1) Λῆκ. Τ. 1, κ. 7, σ. 272, 277, 312. (2) Στράβ. β. 8, σ. 363.

(3) Πaus. Λακ. κ. 24. (4) Αὐτ. κ. 25. (5) Αὐτ. κ. 21. (6) Στράβ. β. 8, γ. 360. (7) Λῆκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 291. (8) Πaus. Λακ. κ. 25.

* Κατὰ τὸ μεσαίτατον καὶ τὸ ὑψηλότατον τῆς χερσονήσου τῆς λεγομένης Κάβο Γρόσο (Θυρίδων) ὑπάρχει ὕψωμα κωνοειδές, ὃ φαίνεται χειροποίητον καὶ ἐμφαίνει πιθανῶς τὴν θέσιν τῆς Ἰππόλας (1).

ΜΕΣΣΑ, πόλις μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἰππόλας· ἡ Μέσσα εἶχε λιμένα ἀπέχοντα τῆς πόλεως Οἰτύλου 150 στάδια (2)· ὁ Στράβων παρατηρεῖ ὅτι οὐδαμοῦ εὐρίσκετο ἡ πόλις αὕτη καὶ τοι ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (3), ὃς ἐπονεμάζει αὐτὴν πολυτρήρωνα (4).

* Τὸ ἀκρωτήριον τὸ κοινῶς λεγόμενον Τηγάني ἔχει ἀνὰ ἓνα μικρὸν κόλπον ἐκατέρωθεν· ἐκ τούτων ὁ πρὸς ἀνατολὰς δς καὶ ὁ ἀσφαλέστερος ὀνομάζεται λιμὴν τοῦ Μεζαποῦ, καὶ εἶναι ὁ ἄριστος λιμὴν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Μάνης. Τὸ ἀκρωτήριον Τηγάني δὲν εἶναι ὑψηλόν· ἡ ἐπίπεδος αὐτοῦ κορυφὴ περικυκλοῦται ὑπὸ τῶν λειψάνων Ἰταλικοῦ ὀχυρώματος, καὶ διὰ χθαμαλοῦ ἰσθμοῦ ἐνοῦται μετὰ τῆς χερσονήσου τῆς λεγομένης Κάβο Γρόσο (Θυρίδων)· ἀναμφισβητήτως δὲ αὕτη εἶναι ἡ θέσις τοῦ λιμένος καὶ τῆς Ὀμηρικῆς πόλεως Μέσσης, διότι ἐκτὸς τῆς περιγραφῆς τοῦ Πausανίου, καὶ τοῦ σχεδὸν ὁμοιομόρφου νεωτέρου ὀνόματος τοῦ Μεζαποῦ, τὸ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου διδόμενον τῇ Μέσση ἐπιθετον τῆς πολυτρήρωνος συνάδει τῷ πράγματι, διότι τὰ σπήλαια τῶν βράχων τοῦ ἀκρωτηρίου Γρόσου εἰσὶ καὶ τανῦν ἔτι πλήρη ἀγρίων περιστερῶν. Ὁ Στράβων ὃς λέγει ὅτι οὐδαμοῦ εὐρέθη ἡ πόλις αὕτη, φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ἐπεσκέφθη τὸν τόπον· ἡ δὲ μαρτυρία τοῦ Πausανίου ὡς αὐτόπτου εἶναι μᾶλλον ἀξιοπίστος· εὐρέθη δὲ καὶ ἐν Μισρᾷ ἐπιγραφὴ περιέχουσα

(1) Αἰκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 287. (2) Πaus. Δεκ. κ. 25. (3) Στράβ. β. 8, σ. 364. (4) Ὀμ. Ἰλ. Β, ς. 582.

τὸ ὄνομα ἀνθρώπου τινὸς μετὰ τῆς ἐπωνυμίας Μέσσιος, δ, κατὰ τὸν Στέφανον, εἶναι τὸ ἐθνικὸν τῆς Μέσσης (1).

ΟΪΤΥΛΟΣ, πόλις ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας ἀπέχουσα 150 στάδια τοῦ λιμένος τῆς πόλεως Μέσσης Β. Ἐλαβεν ἡ πόλις τὸ ὄνομα ἀπὸ Οἰτύλου, Ἀργείου τὸ ἀνέκαθεν, υἱοῦ δὲ Ἀμφιάνακτος τοῦ Ἀντιμάχου. Τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀξιοθέατα ἦσαν ναὸς Σαράπιδος, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ Ἰόανον Ἀπόλλωνος Καρνείου (2). — Ἡ ἐξ Οἰτύλου εἰς τὰς πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν κειμένας Θαλάμας ἀπόστασις ἦν 80 σταδίων· κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἦν ναὸς Ἴνου καὶ μαντεῖον (3). Ὁ Οἷτυλος ὠνομάζετο ἐπίσης καὶ Τύλος (4).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Οἰτύλου κεῖται τανῦν κώμη Βίτουλον· τὸ ὑπερκείμενον ὄρος λέγεται βουνὸν τοῦ Βιτούλου καὶ ὁ προκείμενος λιμὴν λιμὴν τοῦ Βιτούλου. Πλησιέστατα τοῦ Βιτούλου πρὸς τὸ βορ ἀνατολικὸν κεῖται ἐπὶ ὄρους τὸ φρούριον ὁ Κελεφᾶς. Μεταξὺ τῶν δύο ὁρέων Βιτούλου καὶ Κελεφᾶ ὑπάρχει χάσμα βαθὺ δι' οὗ καταρρέει χεῖμαρρος κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ πρὸς ἀνατολὰς κλάδου τοῦ λιμένος· τὸ βόρειον καὶ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ λιμένος ὑπάγεται εἰς τὸ Βίτουλον, τὸ δὲ νότιον εἰς τὴν Τσίμοβαν, τὸ μέγιστον τῶν χωρίων τῆς Μέσα Μάνης· ὁλόκληρος δὲ ὁ λιμὴν ὀνομάζεται Βίτουλον. — Ὁ Κελεφᾶς ὑπέρκειται τοῦ λιμένος Βιτούλου καὶ κατὰ τὰ ὅρια αὐτοῦ πρὸς νότον εἰσὶ τὰ χωρία Τσίμοβα, Βαχὸν καὶ Σκούταρι. Θεωρεῖται ὡς φρούριον ἑνετικῆς κατασκευῆς ὁ Κελεφᾶς, ἀλλ' ἐσφαλμένη εἶναι ἡ γνώμη αὕτη· τὸ φρούριον τοῦτο ὑπῆρχε πρὶν τῆς κατακτῆσεως τῶν ἑνετῶν καὶ πρῶτος ὁ Μοροζίνης εἶλεν αὐτὸ παρὰ τῶν

(1) Στέφ. Βυζ. Μέσσιος. — Αἰκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 287. (2) Πaus. Λακ. κ. 25. (3) Λύγ. κ. 26. (4) Στράβ. β. 8, σ. 360.

Ὀθωμανῶν τῷ 1685. Τῷ δὲ 1686 οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἀνακτιήσωσιν αὐτὸ, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν μετὰ μεγάλης φθορᾶς (1), ἐπεσκεύασαν δὲ αὐτὸ οἱ Ἕνετοὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν. — Πλησίον τοῦ λιμένος Βιτούλου κατὰ νότον ὑπάρχει μέγας καὶ ὑψηλὸς βράχος Προφήτης Ἡλίας καὶ κοινότερον Ἀγιλιάς λεγόμενος. — Πρὸ δύο περίπου αἰῶνων ἕως 50 οἰκογένειαι μετόκησαν ἀπὸ Βιτούλου εἰς τὴν Κορσικὴν, καί, ὡς οἱ Βιτουλιῶται λέγουσι, μία ἐξ αὐτῶν ἥς ἡ ἐπωνυμία ἦν Καλόμερος μετέφρασε τὴν λέξιν εἰς Μπουοναπάρτε καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐκείνης κατήγετο ὁ μέγας Ναπολέον. Ἀλλ' ὅτι Τσιμοβίται δυσπιστοῦσιν οὐχὶ ἐπὶ τῇ ἀποικίᾳ ἣτις εἶναι ἀναμφίβολος, ἀλλ' ἐπὶ τῇ καταγωγῇ τοῦ Ναπολέοντος· καὶ ἡ μὲν γνώμη τοῦ ἐνὸς μέρους ὡς καὶ τοῦ ἄλλου εἶναι μικρᾶς ὑπολήψεως ἀξία, διότι οἱ μὲν Βιτουλιῶται πρεσβεύουσιν ἴσως ὅπερ θεωροῦσι τιμὴν δι' ἑαυτοὺς, οἱ δὲ Τσιμοβίται ἀρνοῦνται τοῦτο ἐκ μίσους πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι πάνυ ἀμφίβολον, διότι ἡ Ἰταλικὴ ἐπωνυμία Μπουοναπάρτε βεβαίως εἶναι ἀρχαιότερα τῆς ἐποχῆς τῆς ἀποικίας (2). — Κατ' ἄλλην τινὰ διήγησιν ἄνθρωπός τις ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μεδίκων τῆς Φλωρεντίας ναυαγῆσας ποτὲ κατὰ τὸ Βίτουλον, ἔζησεν ἐν αὐτῷ πολλὰ ἔτη· οἱ δὲ ἀπόγονοι αὐτοῦ μεταφράσαντες τὴν λέξιν Μεδικοὶ ἐπωνομάσθησαν ἱατράνοι, καὶ ἡ οἰκογένεια αὕτη ἀνεδείχθη μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν πρωτίτων τοῦ Βιτούλου καὶ εἶχεν ὑπ' αὐτὴν 250 πυροβολιστάς· ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι τὸ ἀνάπαλιν τῆς τοῦ Ναπολέοντος· φαίνεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ οἰκοδομεῖται ἐπὶ ἐπίσης σαθρῶν βάσεων ὡς καὶ ἐκείνη (3).

(1) Κορονέλλης, Μέρ. 2, σ. 81—83. (2) Δήκ. Π. 1, κ. 8, σ. 314.

(3) Αὐτ. κ. 80, σ. 450, 451.

ΘΑΛΑΜΑΙ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν ἐπὶ τοῦ Ἀσιναίου κόλπου· ἔκειτο κατὰ τὸ βορ.-δυτικὸν τῆς πόλεως Οἰεύλου ἧς ἀπεῖχεν 80 στάδια· ἐπὶ δὲ τῆς μεταξὺ ὁδοῦ ἦν ναὸς Ἰνούς καὶ μαντεῖον αὐτῆς ἐν ᾧ ἐμαντεύοντο οἱ ἄνθρωποι καθεύδοντες καὶ ὅσα ἐπεθύμουν νὰ μάθωσιν ἐδείκνυνεν εἰς αὐτοὺς ἡ θεὰ δι' ὀνείρατος. Ἐν ὑπαίθρῳ τοῦ ναοῦ ἴσταντο ἀγάλματα χαλκᾶ ἱαφίας καὶ Ἡλίου. τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ ἐνὶδὸς τοῦ ναοῦ ὃ ἦν καὶ τοῦτο χαλκοῦν δὲν ἐβλέπετο σαφῶς, ἐξ αἰτίας τῶν στεφανωμάτων· ἡ δὲ Παφία δὲν ἦν ἐπιχώριος θεὰ τῶν Θαλαματῶν. Ἐν Θαλάμαις ἔρρεεν ἐκ πηγῆς ἱερᾶς ὕδωρ γλυκύποτον. Κατὰ τὸ βόρειον τῶν Θαλαμῶν ἐν ἀποστάσει 20 σταδίων ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν ἡ Πόλις Πέφνος (1). Αἱ Θαλάμαι ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (2).

ΠΕΦΝΟΣ, πόλισμα ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ νησίς ἡ μᾶλλον μέγας βράχος ἀπέναντι τοῦ πολίσματος ὡσαύτως Πέφνος καλούμενος. Ἡ Πέφνος ἔκειτο μεταξὺ Θαλαμῶν καὶ Λεούκτρων, ἀπέχουσα ἐκατέρων ἀνὰ 20 στάδια. Ἐπὶ δὲ τῆς νησίδος ἐτέχθησαν οἱ Διόσκουροι κατὰ τοὺς λόγους τῶν Θαλαματῶν καὶ κατὰ τὸ ἄσμα τοῦ Ἀλκμᾶνος· ἔλεγον δὲ ὅτι δὲν ἀνετράφησαν ἐν Πέφνῳ, ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς μετήνεγκεν αὐτοὺς εἰς Πελλάναν. Ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ ἦσαν ἀγάλματα χαλκᾶ Διοσκούρων παιδιὰ τὸ μέγεθος καὶ ἐκτεθειμένα ἐν ὑπαίθρῳ ἃ δὲ οὐδέ ποτε ἀπεκλίνει ἡ θάλασσα, ὅτε ἐν ὥρᾳ χειμῶνος κατέκλυζε τὸν βράχον· τοῦτο ἐλέγετο ὡς θαῦμα, καὶ ὅτι πρὸς τούτοις οἱ μύρμηκες τῆς Πέφνου ἦσαν λευκότεροι τὸ χρῶμα τῶν κοινῶν μυρμηκῶν. — Οἱ Μεσσήνιοι ἔλεγον ὅτι ὁ τόπος

(1) Παυσ. Λακ. κ. 26. (2) Αὐτ. κ. 21.

οὗτος ἦν ἑκπαλαι τῆς Μεσσηνίας, καὶ ὅτι ἐπομένως οἱ Διόσκουροι προσῆκον μᾶλλον εἰς αὐτοὺς παρὰ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους (1).

ΛΕΥΚΤΡΑ κατὰ τὸν Πausανίαν καὶ ΛΕΥΚΤΡΟΝ κατὰ τὸν Στράβωνα, πόλις κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἀπέχουσα 20 στάδια τῆς Πέφνου Β. καὶ 60 τῆς Καρδαμύλης Ν. Τὰ Λεῦκτρα ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων. Ὁ Πausανίας ἀγνοεῖ πόθεν ἡ πόλις αὕτη ὠνομάσθη Λεῦκτρα· ἴσως, ὡς εἰκάζει, ἀπὸ Λευκίππου τοῦ Περιήρου, κατὰ τὴν δόξαν τῶν Μεσσηνίων, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ κάτοικοι ὑπὲρ πάντα ἄλλον θεὸν ἐτίμων τὸν Ἀσκληπιὸν ὃν ἐνόμιζον υἱὸν Ἀρσινόης τῆς Λευκίππου. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν ἐκ μαρμάρου. Ἦν δὲ ἄλλαχού καὶ ἄγαλμα Ἰνούς καὶ ναὸς καὶ ἄγαλμα Κασσάνδρας τῆς Πριάμου καλουμένης ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Ἀλεξάνδρας, καὶ ξόανα Ἀπόλλωνος Καρνείου κατεσκευασμένα ὡς τὰ τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεως ἦν ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς. Ἐν δὲ τῇ πόλει τῶν Λεῦκτρων ναὸς Ἑρωτος καὶ ἄλλος δι' οὗ ἔρρεεν ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ὕδωρ ὃ ὅσον καὶ ἂν ἐπλεόναζεν οὐδέ ποτε παρέστυρεν, ὡς ἐνόμιζον, τὰ ἀπὸ τῶν δένδρων πίπτοντα φύλλα. Ὁ Πausανίας ἀναφέρει τὴν ἐξῆς περιστασιν συμβᾶσαν ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν χώραν τῆς Λευκτρικῆς. Ἄνεμος πνεύσας ἤνεγκε πῦρ εἰς δάσος καὶ ἠφάνισε τὰ πλεῖστα τῶν δένδρων· ὡς δὲ ἀνεφάνη ὁ τόπος γυμνός, εὗρέθη ἄγαλμα ἰδρυμένον ἐνταῦθα Διὸς Ἰθωμάτα, καὶ τοῦτο ἔφερον εἰς μαρτυρίαν οἱ Μεσσηνιοὶ ὅτι τὰ Λεῦκτρα ἦσαν τὸ πάλαι τῆς Μεσσηνίας. Ἰσως ὁμως ἂν ἐξ ἀρχῆς ὠκουν τὰ Λεῦκτρα Λακεδαιμόνιοι, ἐτιμᾶτο καὶ

(1) Πaus. Λακ. κ. 26

ὑπ' αὐτῶν ὁ Ἰθωμάτας Ζεὺς ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων (1). — Οἱ Μεσσηνιοὶ ἐκρίθησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους περὶ τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ Φιλίππου. — Περὶ τὰ Λεῦκτρα ἔρρεε μικρὸς καὶ χαραδρώδης ποταμὸς Παμισδὸς καλούμενος (2). — Κατὰ τὸν Στράβωνα τὸ Λεῦκτρον ἦν ἀποικία τῶν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ Λεῦκτρων. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Πέλοψ συνώκισε τὸ Λεῦκτρον, ὡς καὶ τὴν Χαράδραν καὶ τὰς Θαλάμας (3). Ὁ Ξενοφῶν ἀναφέρει τὰ Λεῦκτρα ὡς φρούριον· α ἦν δὲ καὶ ἐπὶ Λεῦκτρων ὑπὲρ τῆς Μαλεατίδος ἄλλη φρουρά ν (4). Ὁ Θουκυδίδης θέτει τὰ Λεῦκτρα ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ Ἀρκადίας πρὸς τὸ Λύκαιον (5). Ὁ δὲ Πλούταρχος λέγει αὐτὰ χωρίον τῆς Μεγαλοπολίτιδος (6). Τὰ Λεῦκτρα ὠμόρουν τῇ Μαλαίᾳ καὶ ἔκειντο ἀμφοτέραι αἱ πόλεις ἐν τῇ Αἰγύτιδι χώρᾳ· ἃν δὲ καὶ πόλις τῆς Λακωνίας τὰ Λεῦκτρα, καταριθμεῖται ὅμως μεταξὺ τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (7), διότι, ὡς φαίνεται, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων.

* Τὸ Λεῦκτρον ἔκειτο, φαίνεται, κατὰ τὸ νότιον τοῦ νῦν Δονταρίου πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Γαθιάτα, καὶ τὴν δίοδον τὴν ἄγουσαν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ τούτου διὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Ταυγέτου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα (8).

ΜΑΛΑΪΑ, πόλις περιεχομένη ἐν τῇ Αἰγύτιδι χώρᾳ καὶ ὁμορῶσα τοῖς Λεῦκτροις· καταριθμεῖται καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μεταξὺ τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (9).

ΓΕΡΗΝΙΑ, πόλις τῶν Ἐλευθερολακῶνων πρὸς τὸ μέρος

(1) Πaus. Λακ. κ. 27. (2) Στράβ. β. 8, σ. 361. (3) Αὐτ. σ. 387.

(4) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6, κ. 5, § 24. (5) Θουκυδ. β. 5, κ. 54.

(6) Πλούτ. Κλεμεν. κ. 6. (7) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (8) Δήκ. Τ. 2, κ. 18, σ. 323. (9) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

τοῦ Ταινάρου, ἀπέχουσα 30 στάδια τῆς κατὰ τὸ μεσογειότερον κειμένης Ἀλαγονίας. Ἡ Γερηνία καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Ἐνόπη, καὶ ᾠκεῖτο ὑπὸ Μεσσηνίων, οἱ ὅμως συνετέλουν τῷ συνεδρίῳ τῶν Ἐλευθερολακῶνων. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κατὰ τοὺς μὲν ἀνετράφη ὁ Νέστωρ, κατὰ τοὺς δὲ ἦλθε φεύγων, ὅτε ἡ Πύλος ἠλίσκετο ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ὅθεν καὶ ἐπωνομάζετο Γερήνιος. — Ἐν Γερηνίᾳ ἦν μνημεῖον καὶ ναὸς ἅγιος Μαχάονος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν ᾧ οἱ νοσοῦντες εὕρισκον ἰάματα. ὀνομάζετο δὲ ὁ ἱερὸς τόπος Ῥόδον καὶ ἦν ἐν αὐτῷ ἄγαλμα Μαχάονος ὀρθόν, χαλκοῦν, καὶ φέρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ὃν οἱ Μεσσήνιοι διὰ τῆς ἐπιχωρίου φωνῆς ὠνόμαζον κίφος. — Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Γερηνίας ἦν ὄρος Καλάθιον (1). — Ἡ Γερηνία ἦν πρότερον τῶν Μεσσηνίων· ἔπειτα ἐμπεριελήφθη εἰς τὸ τμήμα τῆς Μεσσηνίας τὸ ἀπονεμηθὲν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Αὐγούστου τῇ Λακωνίᾳ καὶ τότε τὸ ὄριον μεταξὺ τῶν δύο τόπων ἐγένετο τὸ μέρος τῆς χώρας τῆς Γερηνίας τὸ καλούμενον Χοίριος νάπη (2). — Συμφώνως τῷ Πausanίᾳ λέγει καὶ ὁ Στράβων ὅτι ἡ Γερηνία ἐκαλεῖτο Ἐνόπη· προσεπιφέρει δὲ ὅτι Ἐνόπην οἱ μὲν ἔλεγον τὰ Πέλανα, οἱ δὲ τόπον τινὰ περὶ τὴν Καρδαμύλην, οἱ δὲ τὴν Γερηνίαν· λέγει πρὸς τοῦτοις ὅτι ὁ Νέστωρ ἐπωνομάσθη Γερήνιος ἀπὸ τῆς Γερηνίας, διότι ἐσώθη ἐν αὐτῇ, καὶ ὅτι ἦν ἐν Γερηνίᾳ ναὸς Τρικκαῖος Ἀσκληπιοῦ, ἀφίδρυμα τοῦ ἐν τῇ Θετταλικῇ Τρίκῃ (3).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Γερηνίας κεῖται ἡ κωμόπολις Κιτριάι (4). — Αἱ Κιτριάι εἰσὶν ἐν βάθει κόλπου, καθ' ἡμίσειαν ὠραν ἀπὸ τοῦ ἀκρ. Κούρτισας· ἀπέχουσι δὲ αἱ Κι-

(1) Πaus. Λαν. κ. 25. (2) Πaus. Μεσs, κ. 1. (3) Στράβ. β. 8, σ. 360. (4) Λήκ, Τ. 1, κ. 8, σ. 323.

τριαὶ 10 ὥρ. τοῦ Βιτούλου διὰ ξηρᾶς καὶ 3 1/2 ὥρ. τῆς Σκαρδαμούλας (1). — Μεταξὺ Κιτριῶν καὶ Μαραθονησίου κεῖται ἡ Κασσανιά, ἐν τῶν μεγίστων χωρίων τῆς Μάνης (2). — Μεταξὺ δὲ Κιτριῶν καὶ Σκαρδαμούλας εἶναι ἡ χώρα τῆς Ζαρνάτας ἐκτεινομένη κατὰ τὸ μεσόγειον μέχρι τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τοῦ Ταῦγέτου, καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς 1 1/2 ὥραν ἀπὸ τῆς θαλάσσης σώζονται τὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου Ζαρνάτας τοῦ ἁλωθέντος κατὰ τὸν Κορονέλλην, ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν τῷ 1685 (3). — Ἐν τῷ μεταξὺ τῶν 1771 καὶ 1800 χρόνῳ εἰς Κιτριᾶς κυρίως συνήρχοντο πανταχόθεν τὰ Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα, ἵνα λαμβάνωσι τὰ προϊόντα τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Μεσσηνίας, ὡς βάλανον, ἄμμιον, ἐλαιον, σῦκα κτλ. διότι ὁ λιμὴν αὐτῶν εἶναι ὁ μᾶλλον ἐπιτήδειος πρὸς τοῦτο ὡς ἀσφαλῆς καὶ ὡς κείμενος κατὰ τὸ δυτικὸν τοῦ ἁκρ. Ματαπάν (Ταϊνάρου). Μεγάλου στόλου δεκτικὸς εἶναι ὁ λιμὴν οὗτος ὅς κατὰ τὸ νότιον σκέπεται ὑπὸ τοῦ ἁκρ. Κούρτισας, καὶ μόνον κατὰ τὸ βόρειον καὶ τὸ βορδυτικὸν ὑπόκειται τῇ βίᾳ τῶν ἀνέμων.

ΔΑΔΑΓΟΝΙΑ, πόλις μικρὰ ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων, κατὰ τὸ Ταίναρον ἁκρωτήριον μεσογείως, ἄνωθεν τῆς πόλεως Γερηνίας ἧς ἀπέιχε 30 στάδια· εἶχε δύο ναοὺς, Διονύσου καὶ Ἀρτέμιδος (4).

ΒΡΥΣΕΑΙ, πόλις ποτὲ παρὰ τὸ Ταῦγέτον ὄρος πλησίον τῆς ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πεδίων ἐξόδου· ἐπέκειτο αὐτῇ τὸ Ταλειὸν, μία τῶν κορυφῶν τοῦ Ταῦγέτου. Ἐν Βρυσέαις ἦν ναὸς Διονύσου· τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα ἦν ὀρατὸν μόνον εἰς τὰς γυναῖκας εἰς ἃς μόνας ἐπετρέπετο νὰ τελῶσι τὰ

(1) Δῆκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 322. (2) Αὐτ. σ. 316. (3) Κορονέλλ. Ζαρνάτας. — Δῆκ. αὐτ. σ. 324. (4) Πaus. Λακ. κ. 21. 22.

τῶν θυσιῶν. Ἦν δὲ καὶ ἕτερον ἄγαλμα Διονύσου ἐν ὑπαίθρῳ (1).

* Τὸ χωρίον Σινάν-μπεη πλησίον τοῦ Σκλαβοχωρίου κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Βρυσεῶν· πολλὰ τεμάχια ἀρχαιοτήτων εὑρέθησαν (2).

ΦΑΡΑΪ, κατὰ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς προσοίκους, καὶ ΦἈΡΙΣ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα καὶ κατὰ τὸν Ὅμηρον ἐν τῷ καταλόγῳ =

Φᾶρῖν τε Σπάρτην τε . . . . (3)

πόλις κατὰ τὸ νότιον τῶν Ἀμυκλῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ Φελλίας πρὸς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην. Βασιλεύοντος τῆς Λακεδαιμόνου Τηλέκλου τοῦ Ἀρχελάου, οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶλον διὰ πολέμου τρεῖς πόλεις τῶν περιοικίδων οὐσας εἰσέτι ὑπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς, Ἀμύκλας, Φᾶριν καὶ Γερώνθρας· καὶ οἱ μὲν Ἀμυκλαῖοι ἀντιστάντες καὶ πολεμήσαντες ἐξεβλήθησαν· οἱ δὲ Φαρεῖται καὶ οἱ Γερωνθῶται πτοχθέντες τὴν ἐφοδὸν τῶν Δωριέων, συνεχωρήθησαν νὰ ἀπέλθωσιν ἐκ Πελοποννήσου ὑπόσπονδοι (4). Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον Μεσσηνιακὸν πόλεμον ὁ Ἀριστομένης συλλέξας τινὰς Μεσσηνίους καὶ ἔχων καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν λογάδας, ἦλθε μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς Φᾶριν καὶ διέφθειρε τοὺς ἀνθισαμένους καὶ λαβὼν λείαν πολλήν, ἔπεμψεν αὐτὴν εἰς Μεσσήνην (5).

* Ὑπάρχει δῆμος Φάριδος ἐδρεύων εἰς Ξηροκάμπι καὶ ἔχων καὶ δύο σχολεῖα δημοτικὰ Β'. τάξεως· οἱ δημόται λέγονται Φαριᾶται.

ΔΕΡΡΙΟΝ, πόλισμα ἐπὶ τοῦ ὄρους Ταυγέτου οὐ πόρρω

(1) Πaus. Λακ. κ. 20. (2) Αἴκ. Τ. 1, κ. 5, σ. 187. (3) Ὁμ. Ἰλ. Β, ζ. 582. — Πaus. Μεσ. κ. 16. (4) Πaus. Λακ. κ. 2. (5) Πaus. Μεσ. κ. 16.

τοῦ Λαπιθαίου. Ἐν Δερρίῳ ἦν ἄγαλμα Ἀθηνᾶς Δερρίατιδος ἐν ὑπαίθρῳ καὶ πηγὴ παρ' αὐτῷ ἦν ὠνόμαζον Ἄνονον. Μετὰ 20 σταδίους ἀπὸ τοῦ Δερρίου ἦν ἡ κώμη Ἀρπλεια (1).

ΛΑΠΙΘΑΙΟΝ, κώμη ἐπὶ τοῦ ὄρους Ταῦγέτου μικρὸν ἀπέχουσα τοῦ πολίσματος Δερρίου. Ἐλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ ἀνδρὸς ἐγχωρίου Λαπίθου (2).

ἈΡΠΑΕΙΑ, κώμη ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ὄρους Ταῦγέτου καθήκουσα μέχρι τοῦ πεδίου· ἀπεῖχεν 20 στάδια τοῦ πολίσματος Δερρίου (3).

ΠΕΛΛΑΝΑ, πόλις ἐπὶ ὄρους κατὰ τὸ βόρειον τῆς Σπάρτης καὶ τὸ δυτ-νότιον τῆς Βελεμίνης, ἧς ἀπεῖχεν 100 στάδια. — Πλησίον τῆς Πελλάνης νοτ-ἀνατολικώτερον ἦν πόλισμα καλούμενον Χαράκωμα. — Ἐν Πελλάνῃ ἐλέγετο ὅτι ὤκησε ποτὲ ὁ Τυνδάρεως, φεύγων ἐκ Σπάρτης τὸν Ἰπποκόοντα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. — Ἦν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ πηγὴ Πελλανίς λεγομένη, ἐν ᾗ, ὡς ἔλεγον, ἔπεσε ποτὲ παρθένος ἀντλοῦσα ὕδωρ καὶ ἐγένετο ἀφανής· τὸ δὲ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἀνεφάνη ἐν ἄλλῃ πηγῇ καλουμένῃ Λαγκείᾳ. Ἡ Πελλάνα οὐκέτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ Πausανίου (4).

ΧΑΡΑΚΩΜΑ, πόλισμα πλησίον τῆς πόλεως Πελλάνης (5) νοτ-ἀνατολικώτερον, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα.

ΣΕΛΛΑΣΙΑ ἢ ΣΕΛΑΣΙΑ, πόλισμα κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Σπάρτης, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Οἰνοῦντος. Περὶ τὴν Σελλασίαν σονεκροτήθη μάχη μεταξὺ Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν ἔσχατον αὐτῶν βασιλέα Κλεομένην καὶ Ἀχαιῶν ὑπὸ τὸν Ἄρατον, συμμαχοῦντων καὶ Ἀρκάδων

(1) Paus. Lak. κ. 20. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ. (4) Αὐτ. 21. (5) Αὐτ.

ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων καὶ Ἀντιγόνου τοῦ ἐπιτροπεύοντος Φίλιππον τὸν Δημητρίου, καὶ πρὸς ὃν ὁ Κλεομένης ἐφάνη παραβάτης τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης καὶ παράσπονδος, καὶ ἐνίκησαν οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ἡνδραπόδισαν τὴν Σελλασίαν καὶ εἶλον μάλιστα καὶ τὴν Λακεδαίμονα (1). — Πλησίον τῆς Σελλασίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Οἰνοῦντος ἦσαν δύο λόφοι, Εὐα καὶ Ὀλυμπος (2). — Μεταξὺ τῆς Σελλασίας καὶ τοῦ Σκοτιτᾶ, οὐ πόρῳ τῆς λεωφόρου ἦν τόπος ΚΑΡΥΑΙ καλούμενος· ὁ τόπος οὗτος ἦν ἱερὸς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῶν Νυμφῶν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν ὑπαίθρῳ ναὸς Ἀρτέμιδος Καρυάτιδος· αἱ δὲ παρθέναι τῶν Λακεδαιμονίων συνήρχοντο ἐκεῖ κατ' ἔτος καὶ ἐχόρευον ὄρχησιν ἐπιχώριον (3). Ἐπὶ δὲ τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου, ἐν ᾧ ἐχόρευον αἱ παρθέναι εἰς Καρύας, ὁ Ἀριστομένης ἐνεδρεύσας, συνέλαβεν ἐξ αὐτῶν ὅσας προεῖχον κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν πατέρων, καὶ ἤγαγεν αὐτάς εἰς κώμην τινὰ τῆς Μεσσηνίας· ἀναπαυόμενος δὲ τὴν νύκτα, ἐπέτρεψεν εἰς ἄνδρας ἐκ τοῦ λόχου τὴν φρουρὰν τῶν παρθένων· ἄλλ' οἱ νεανίσκοι κινούμενοι ὑπὸ μέθης καὶ ἀλόγου ἐπιθυμίας, ἐπεχείρουν νὰ βιάσῃσι τὰς παρθένας, οὐδὲ ὑπήκουον εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἀριστομένου· ὃς ἠναγκάσθη καὶ νὰ ἀποκτείνῃ τὺς μᾶλλον παροινούντας ἐξ αὐτῶν· τὰς δὲ αἰχμαλώτους παρθένας ἀπέλυσεν ἀντὶ χρημάτων πολλῶν ἀθίκτους ὥς καὶ εἶλεν αὐτάς (4). — Αἱ εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν Καρυάτιδες αἱ ἀντὶ στηλῶν στηρίζουσαι τὴν στέγην τῆς πρὸς νότον στοᾶς τοῦ Πανδρουσίου ταύτας τὰς παρθένας τῶν Καρυῶν εἰκονίζουσιν.

* Αἱ Καρυάτιδες τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν τὸ

(1) Πaus. Κορ. κ. 9. — Λακ. κ. 10. — Ἀχ. κ. 7. — Ἀρκ. κ. 49. — Πολύβ. Ἱστορ. β. 2, κ. 70. (2) Πολύβ. β. 2, κ. 65. (3) Πaus. Λακ. κ. 10. (4) Πaus. Μεσ. κ. 16.

ἀπ' ἀρχῆς ἐξ· αἱ τέσσαρες ἴστανται εἰσέτι ὀρθαί· ἡ μίᾳ ἀνωρύχθη ἐκ τῆς γῆς συντετριμμένη καὶ κεῖται κατὰ γῆς· καὶ ἡ ἕκτη ὑφρρέθη ὑπὸ τοῦ λόρδου Ἑλγκιν καὶ εὐρίσκεται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας.

ΑἶΓΥΣ, πόλις ἐκ τῶν περιοικίδων τῆς Σπάρτης· ἡ χώρα τοῦ Αἰγυος ἐκαλεῖτο Αἰγύτις, καὶ μέρος αὐτῆς ἦν ὁ τόπος ὁ καλούμενος ΚΑΡΥΣΤΟΣ, ὃς ἔκειτο πρὸς τὰ ὄρια τῆς Ἀρκαδίας καὶ φαίνεται ὅτι εἶχεν ἀμπελῶνας καλοὺς, διότι ὁ Ἀλκμᾶν ἀναφέρει τὸν Καρύστιον οἶνον (1). — Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρχελάου τοῦ Ἀγησιλάου καὶ τοῦ τῆς ἐτέρας οἰκίας βασιλέως Χαριλάου οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶλον διὰ πολέμου καὶ ἡνδραπόδισαν τὸν Αἶγυν, ὑπωπτεύσαντες ὅτι οἱ Αἰγῦται ἐφρόνουν τὰ τῶν Ἀρκάδων (2). — Ἡ Αἰγύτις ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Ἀρκαδίας ἀπὸ Βελεμίνης μέχρι Κρώμων, καὶ περιελάμβανε τὸ πέρας τῆς σειρᾶς τοῦ Ταυγέτου μετὰ τῶν δύο κοιλάδων τοῦ Θειοῦντος καὶ τοῦ Γαθεάτου.

ΒΕΛΕΜΙΝΑ, πόλις ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Ἀρκαδίας κατὰ τὸ δυτ βορρεῖον τῆς Σπάρτης, ἀπέχουσα 100 σταδ. τῆς Πελλάνης· ἡ γῆ τῆς Βελεμίνης ἡρδεύετο ὑπὲρ πάντα ἄλλον τόπον τῆς Λακωνίας, διότι ὁ Εὐρώτας διήρχετο δι' αὐτῆς καὶ αὐτὴ εἶχεν ἰδίας αὐτῆς πηγὰς (3). Οἱ Ἀρκάδες ἔλεγον ὅτι ἡ Βελεμίνα οὕσα πρότερον αὐτῶν ἀφρρέθη ὕστερον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων· ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πausανίου εἶναι ἀπίθανον τοῦτο, διότι οἱ Θηβαῖοι οὐδέποτε ἐπέτρεπον τὸ τοιοῦτο, ἐὰν οἱ Ἀρκάδες εἶχον δίκαιον (4). Ἄν δὲ καὶ πόλις τῆς Λακωνίας ἡ Βελε-

(1) Στράβ. β. 10, σ. 446. (2) Πaus. Λακ. κ. 2. (3) Αὐτ. κ. 21.

(4) Πaus. Ἀρκ. κ. 35.

μίνα, καταριθμεῖται ὁμως μεταξὺ τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνω-
κίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (1).

* Τὰ λείψανα τῆς Βελεμίνης κεῖνται ὀπισθεν τῆς Ἀγίας
Εἰρήνης, μετοχίου τῆς μονῆς τοῦ Ἀγ. Νικολάου, κατὰ τὰς
ὑπωρείας τοῦ ὄρους Χελμοῦ, κατὰ τὸ στόμιον τῆς ἀριστε-
ρᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα (2).

ΛΙΜΕΝΕΣ.

ΨΑΜΑΘΟΥΪΣ, λιμὴν μικρὸς παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ταί-
ναρον (3), μικρὸν πρὸς τὸ βορ ἀνατολικόν. Ὁ Ψαμαθοῦς
ἔκειτο ἀντιθέτως πρὸς ἕτερον ἐπίσης μικρὸν λιμένα καλού-
μενον ΛΧΙΛΛΕΙΟΝ (4)· ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ὁ Ψαμαθοῦς
ὀνομάζεται Ἀμαθοῦς καὶ ἀναφέρεται ὡς πόλις (5).

* Ὁ λιμὴν οὗτος ἐφύλαξε μέχρι τοῦδε τὴν Ἐνετικὴν
ὀνομασίαν καὶ λέγεται κοινῶς Πόρτο-δελλέ κθάλιε (λιμὴν
τῶν ὀρτύγων) καὶ κατὰ παραφθοράν καὶ συγκοπὴν Πόρτο-
Κάϊο· εἶναι δὲ κυκλοτεροῦς σχήματος, ἔχων στενὴν εἴσο-
δον, ἀμμώδη πυθμένα καὶ βάθος ὕδατος δεκτικὸν μεγάλων
πλοίων, πλὴν σπιλάδος τινὸς κειμένης κατὰ τὸ μέσον μεταξὺ
τοῦ νοτίου ἄκρου τῆς εἰσόδου καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ ὑπο-
κάτωθεν τῆς μονῆς τῆς ὀνομαζομένης τῆς Παναγίας τοῦ
Πόρτο-Κάϊου.

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (2) Λήκ. Τ. 3, κ. 23, σ. 20. (3) Πaus.
Λακ. κ. 25. (4) Σύλαξ. Περιπλ. Λακεδ. (5) Στράβ. β. 8, σ. 363.

ΛΑΚΩΝΙΑ.

Εἰς τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Πελοπόννησος, διαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας = Λακεδαιμόνος, Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, Γυθελου καὶ Οἰτύλου.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ.

Διαιρεῖται εἰς δέκα τρεῖς δήμους = Σπάρτης, Θεραπνῶν, Οἰνοῦντος, Παλλάνης, Καστορίου, Σελλασίας, Βρυσεῶν, Φάριδος, Φαλλίας, Γερωνθρῶν, Κροκεῶν, Μελιτήνης καὶ Τρινάσου, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 35,039.

Ἄρ.	Δ.	Θεσ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἶκ. Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ (1).			6691
43	N. Δ.	Σπάρτη, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	96 418
1	N. Δ.	Μισρᾶς κωμ.	202 968
1	N. Δ.	Κάτω Χώρα.	49 226
1 50	N. Δ.	Βαρσενίκος.	25 146
1 40	Δ.	Σταυρός.	19 97
1 40	Δ.	Πικουλιάνικα.	46 205
1	Δ. N.	Ἅγιος Ἰωάννης.	207 948
	40 A. N.	Ῥιβιώτισσα.	89 164
	15 A. N.	Καλογωνία.	56 252
	50 Δ.	Μαγούλα.	108 437
1 20	B. Δ.	Βάρσοβα.	50 206
1 50	Δ.	Τρύπη.	124 552
2	B. Δ.	Λογκάστρα.	120 597
2 20	B. Δ.	Σουστιάνοι.	42 223
	50 Δ. N.	Παρώρι.	76 447

(1) Ἐν τῷ δήμῳ τῆς Σπάρτης περιέχονται καὶ τὰ χωρία τῶν Ἀμυκλῶν.

Ἡρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

			Χαλούλου.	} Συνοικίαι παρὰ τὴν Σπάρτην.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
	N. Α.		Χασανάκι.			
			Χατίπι.			
			Ψυχικόν.			
			Πακωτά.	} Συνοικίαι.		
	N.		Κόζι.			
			Τσακάλαλι.			
	N.		Ἐπάνω Καλάμι.			
	N.		Κάτω Καλάμι.			
	N.		Γούναρι.			
			Ἀλάμπη.			
			Κυπαρίσσι Σωτηρί.			
	N.		Βλαχοχώρι.			
			Χασαν Κεχαγιᾶ.	} Θῖσαις ὅλι- γοκατοίκητ.		
			Μητροπολιανά.			
			Κιαμίλαγα.			
			Ἀλάμπη Χατίπη.			
<i>Χωρία Ἀμνικλῶν.</i>						
1	30	N.	Σκλαβοχώρι.		49	216
	15	N.	Μαχμούτ-μπη.		32	132
2		Δ. N.	Σοχᾶ.		41	225
	15	Α. N.	Ῥιζᾶ.		23	89
		N.	Καλύβια Σοχιώτικα.			
		N.	Γιοργᾶ.			
		N.	Μάνδρα.			
		N.	Κατσαροῦ.			
		N.	Σινάν-μπη.			
		N.	Γοδένα.			
		N.	Μάρμπαλι.			
		N.	Τσαούση.			
Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποί, οἶνος, μέταξα, πορτοκά- λια, λεμόνια, βαμβάκιον, σῦκα, καρύδια, κάστανα, κεράσια· 2 ποταμοί, ὁ Εὐρώτας καὶ ὁ						

Ἦρ. Α. Θεο.

Πληθυσμός:

			Οίκ.	Κάτοικοι.
		Κνακίων καὶ 5 μικρὰ ποτά- μια ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀμυκλῶν, ὧν τὰ 4 χρήσιμα εἰς ἄρδουσιν, 2 μεγάλα ρεύματα, 7 ῥύακες ἢ χεῖμαρροι ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Σπάρτης, 1 μέγα δάσος τῶν Ἀμυκλῶν εἰς τὸ Ταῦγετον· ἔτι δὲ 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ 3 σχολεῖα δημοτικὰ εἰς Σπάρ- την. Ἴδε Σπάρτη πόλις.		
		ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΑΠΝΩΝ.		3629
2	30	B. A. Χρύσαφα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει δα- σονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον. κάτωθεν πρὸς νότον ἐν μικρᾷ ἀποστάσει λείψανα πόλεως.	87	430
3		A. B. Τσίντισινα κωμ.	239	1344
1	30	A. B. Ἀγριάνοι κωμ.	197	945
2	45	A. Ζαραφῶνα κωμ.	66	326
1	50	Δ. Ἀφρευῶ.	33	173
2		Δ. Ν. Πλατάννα.	30	112
	15	A. Ν. Πέρπεννη.	30	131
1		N. Μαλαθριά.	12	44
1		N. Κεφαλᾶ.	9	39
		A. N. Ζούπενα. } Καλύβια Τσιν- A. N. Γοριτσᾶ. } τσίνων. Τοῦνι, ἀκατοίκητον.		
		B. Δ. Ἀγίων Τεσσαράκοντα Μονὴ διατηρουμένη. Τσάκονα, θέσις ἀγροτικὴ τῆς Μονῆς.		
		Δ. B. Σιτσάφι. Ἅγιος Δημήτριος.		

Μοναὶ δια-
λελυμένα.

Ἰρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι.

Προϊόντα τοῦ δήμου δημη-
τριακοὶ καρποὶ, ὅσπρια, βαμ-
βάκιον, μέταξα, οἶνος, ἔλαιον,
σῦκα, πρινοκόκκιον, ῥητίνη, τυ-
ρίον, βούτυρον· 2 ποταμοὶ, ὁ
Εὐρώτας καὶ ὁ Οἶνους χρήσι-
μοι καὶ πολλοὶ ῥύακες, ὧν 7
ἐπίσης χρήσιμοι· ἔτι δὲ καὶ
σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως
εἰς Χρύσαφα.

ΔΗΜΟΣ ΟΙΝΟΥΝΤΟΣ.

5318

6	A. B.	Εὐρύσθενα καὶ κοιγότερον Βρέσθενα, κωμ. ἑδρα τοῦ δήμου.	175	869
1 30	N.	Βκσσαρᾶς κωμ.	208	790
2 15	B. A.	Βαμβακοῦ κωμ.	222	1345
2 30	B.	Ἀράχοβα κωμ.	234	995
1 30	N. A.	Βέρροια.	24	94
1 15	A.	Μεγάλη Βρύσις.	36	207
2 15	A. B.	Βαρδίτσα.	128	700
		Ῥόζαινα, ζευγαλατεῖον.		
		Μαυρίλα, ἔρημον καλλιερ- γούμενον.		
		Κρύα Βρύσις, ξενοδοχεῖον.		
		Ἅγιοι Ἀνάργυροι, Μονὴ δια- τηρουμένη.		
		Ῥεματιανή, Μονὴ διαλελυμ.		
		Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, οἶνος, καρύ- δια· 2 ποτάμια, 20 ρεύματα, 150 περίπου ῥύακες, 6 δάση, ὧν 1 μέγα καὶ 5 μικρά· ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν Β'. τάξεως καὶ 2 σχολεῖα δη- μοτικά ὡσαύτως Β'. τάξεως εἰς Εὐρύσθενα.		

Ἡρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΠΕΛΛΑΝΗΣ.		2896
6	30	Δ. Β.	Ἀγόριανη, ἔδρα τοῦ δήμου.		
1	50		Ρογκόζαινα.		
1	50	Β. Α.	Βουτούχος. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει πρὸς τὸ νοτ.δυτ. ἐπὶ μιᾷς τῶν πηγῶν τοῦ Εὐρώτα ἑλληνικὰ ἐρείπια.	69	394
1	15	Δ. Β.	Ἄγιος Βασίλειος.		
1	30	Δ. Β.	Δογκανίκος.	135	607
2	50		Καρυστεῖκα.		
2	50	Δ. Β.	Καρυαῖς καὶ Κυπαρίσσι.		
	30	Α. Ν.	Γεωργίτσι κωμ.	268	1397
	45	Α. Ν.	Ἄλευροῦ.	58	256
1	15		Περιβόλια.	20	94
	45	Α.	Παρδάλι· πρὸς τὸ βορ.δυτ. κεφαλόβρυσον καὶ παλαιόκαστρον.	14	62
		Δ.	Γεωργιτσάνικα Καλύβια.		
			Κουρνηᾶς.		
			Βεργαδέϊκα.		
		Δ. Β.	Κοτίτσα.		
			Γολέϊκα.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, ὅσπρια, οἶνος, ἔλαιον, μέταξα καὶ ὀλίγα ὀπώρα· 3 ποτάμια χρήσιμα, 5 ρεύματα, 8 ρύακες, 1 μέγα δάπος· 1 σχολεῖον δημοτικόν Β'. τάξεως εἰς Ἀγόριανην.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΟΥ.		2081
4	30	Β. Δ.	Καστανιά, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	244	1105

Ἰρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

		Οἰκ. Κάτοικοι.	
1	A. N.	Βορδονιά.	145 643
30	A. N.	Καστρί καὶ Σερβεῖτα.	63 266
		Σωλῆναι.	
		Ὁραχος.	
		Παπαδιάνικα.	
		Λόπεσι.	
		Μοσχονεῖτα.	
		Μπολανεῖτα.	
		Μονὴ Καστροῦ, διατηρουμένη.	
		Μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ διαλελυμένη.	
		Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, οἶνος, μέταξα· 1 ποτ. 2 ρεύμ. χρήσιμα, 8 ρύακες, 2 δάση 1 μέγα καὶ 1 μικρόν· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Κασσανιάν.	
		ΔΗΜΟΣ ΣΕΛΛΑΣΙΑΣ.	1699
6	30	B.	Βρουλιᾶ, ἔδρα τοῦ δήμου.
	45	N. A.	Βουτιάνος.
1	45	N. A.	Θεολόγος.
1	30	N. A.	Καλύβια.
	50	Δ. B.	Κονιδίτσα.
		A. N.	Κοκκινομάλι.
		A. N.	Κλαδᾶ, ζευγαλατεῖον Βαμβακιστῶν.
			Πλέσσα.
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, οἶνος, ἀπὶδια, σῦκα, ἀμύγδαλα, μέταξα· 2 ποτάμια χρήσιμα, 3

Ἰρ. Α. Θεσ.			Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ρεύματα ἄχρηστα· Ἰσχυλεῖτον δη- μοτικὸν Γ'. τάξεως εἰς Βρουλιάν.		
		ΔΗΜΟΣ ΒΡΥΣΕΩΝ.		1339
2	30	Δ. Ν. Ἀναβρυτή, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου. Περγαντέϊκα. Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, βαμβάκιον ὀλίγον, ὄσπρια, κάστανα, κεράσια, καρύδια, ἐλαιον· 4 ῥύακες, ὧν οἱ 3 χρή- σιμοι, 1 μέγα δάσος εἰς τὸ Ταῦγετον.	239	1290
		ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΙΔΟΣ.		2695
2	45	Ν. Ξηροκάρπι ἔδρα τοῦ δήμου.	110	592
	30	Β. Παλαιοπαναγιά.	90	479
	20	Δ. Β. Ἀνώγεα.	132	633
	30	Α. Β. Τραπεζοντή.	25	118
	30	Ν. Δ. Καμίνα κλ.	88	387
	30	Β. Α. Ἀρκασάδες.	35	141
	45	Β. Α. Ἡυδωνιά κλ.	59	247
		Β. Α. Καβουράκι.		
		Β. Α. Καρασπαη.		
		Β. Δ. Πλαιοχώρι.		
		Κατσυλείκα.		
		Μούτγα.		
		Λιακέϊκα.		
		Δ. Β. Σωτήρα.		
		Κουμουστάς.		
		Λιζική.		
		Διπόταμα. } Θέσεις ἑαριναὶ		
		Β. Δ. Βολιάνα. } Ἀνωγείων καὶ		
		Β. Δ. Δόριζα. } Παλαιοπανα-		
		Ν. Νεοχώρι. } γιάς.		

Ἰρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάταικοι

		N.	Ζαρμπίτσα, Μονή διατηρουμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον ὀλίγον, ὄσπρια, ἔλαιον, οἶνος, σῦκα, μέταξα, κηκίς· 2 ποταμοὶ μικροὶ καὶ ὁ Εὐρώτας ὃς διαχωρίζει τὸ ἀνατολικὸν τοῦ δήμου, χρήσιμοι καὶ οἱ τρεῖς εἰς ἄρδουσιν ἀγρῶν, 3 ῥύακες, ὧν οἱ 2 χρήσιμοι, 1 ἀρχαία γέφυρα· ἔτι δὲ καὶ 2 σχολεῖα δημοτικὰ Β'. τάξεως εἰς Ξηροκάμπι.		
			ΔΗΜΟΣ ΦΕΔΛΙΑΣ.	1580	
3	30	N.	Γοράνοι, ἔδρα τοῦ δήμου.	85	463
1	30	Δ. N.	Ἄρνα καὶ Κοτσατίνα.	72	516
1		B. A.	Ποταμιά.	51	241
	45	A. B.	Πολοβίτσα.	33	165
	30	A.	Λιαντίνια.	18	94
1		A. N.	Κουρτσούνα.	10	64
		B. Δ.	Γόλας, Μονή διατηρουμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, οἶνος, σῦκα, ὁπῶραι παντοῖαι· 5 ποτάμια, 11 ρεύματα τὰ 5 μεγάλα καὶ τὰ 6 μικρά, 16 δάση 4 μεγάλα καὶ 12 μικρά· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως εἰς Γοράνους.		
			ΔΗΜΟΣ ΓΕΡΟΝΘΡΩΝ.	1641	
7	30	N. A.	Γεράκι, κωμ.	194	906
1	20	N. A.	Λεποχώρι.	44	224

Ἡρ. Α. Θε.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι.

Ἡρ.	Α.	Θε.	Πληθυσμός.	Οίκ.	Κάτοικοι.
1	20	B. A.	Καρίτσα.	34	174
1		N. Δ.	Βρονταμᾶ.	32	149
		Δ.	Τσίλια, χωρίον ἀκατοίκητον.		
		N. A.	Προδρόμου. } Μοναὶ δια-		
			Προφ. Ἡλιοῦ. } λελυμένοι.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ.		
			καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον, μέταξα·		
			1 ποταμὸς ὁ Εὐρώτας χρήσι-		
			μος ἐν μέρει, 1 ῥύαξ ἄχρηστος,		
			1 μικρὸν δάσος· 1 σχολεῖον		
			δημοτικὸν Γ'. τάξεως εἰς Γεράκι		
			καὶ φυλακεῖον ὑγειονομικόν.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΡΟΚΕΩΝ.		2193
5	30	A. N.	Λεβέτσουβα, ἔδρα τοῦ δήμ.	171	861
2		N. Δ.	Πετρίνα.	80	398
1	10	N. Δ.	Ἀσήμε.	9	56
1	30	B. Δ.	Τάραψα.	32	157
1	40	A. N.	Αἰάγιου.	35	159
1	50	Δ. B.	Δαφνί.	60	320
3		B.	Λυκοβουνόν.	49	199
3		N. Δ.	Σίνα.	11	52
		N. A.	Ἀλάμπη.		
		B.	Πυρίον ἐπάνω καὶ κάτω.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ.		
			καρποὶ, λινάριον, ἔλαιον, οἶνος,		
			μέταξα, βαμβάκιον, βάλανοι· 8		
			ποτάμια, 2 ῥύακες μικροί· 1		
			σχολεῖον δημοτ. Γ'. τάξεως εἰς		
			Λεβέτσουβαν καὶ εἰρηνοδικεῖον.		
			ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΙΝΗΣ.		2277
7		N.	Ἅγιος Νικόλαος, ἔδρα τοῦ		
			δήμου.	106	530

ΔΗΜΟΣ ΚΡΟΚΕΩΝ.

2193

5	30	A. N.	Λεβέτσουβα, ἔδρα τοῦ δήμ.	171	861

2		N. Δ.	Πετρίνα.	80	398

1	10	N. Δ.	Ἀσήμε.	9	56

1	30	B. Δ.	Τάραψα.	32	157

1	40	A. N.	Αἰάγιου.	35	159

1	50	Δ. B.	Δαφνί.	60	320

3		B.	Λυκοβουνόν.	49	199

3		N. Δ.	Σίνα.	11	52

		N. A.	Ἀλάμπη.		

		B.	Πυρίον ἐπάνω καὶ κάτω.		

			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ.		

			καρποὶ, λινάριον, ἔλαιον, οἶνος,		

			μέταξα, βαμβάκιον, βάλανοι· 8		

			ποτάμια, 2 ῥύακες μικροί· 1		

			σχολεῖον δημοτ. Γ'. τάξεως εἰς		

			Λεβέτσουβαν καὶ εἰρηνοδικεῖον.		

ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΙΝΗΣ.

2277

7		N.	Ἅγιος Νικόλαος, ἔδρα τοῦ		

			δήμου.	106	530

Ἡρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
2	40	B. Δ.	Καστάνια ἐπὶ ὕψους 1159 γαλλομέτρων.	54	282
1		B. Δ.	Σελεγούδι ἐπὶ ρύακος.	44	209
	30	A. N.	Κόκκινα Λουριά.	55	286
1		A. N.	Μαλιτσίνα.	56	296
1	40	A. N.	Ἀρχοντικόν.	36	178
1	30	A.	Στρουντζά.	21	124
1	40	B. Δ.	Ῥόζοβα.	12	59
1	40	B. Δ.	Ζελίνα. }	31	197
2	20	A. B.	Πρίτσα. }		
1	30	B.	Τσέρια.	13	70
		B. Δ.	Σελαγούδι.		
			Τσακαλείκα. }		1021
		N. A.	Τσεσφίνα. }		
		A. N.	Ῥοῖτσα, Μονὴ διαλελυμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ. καρποὶ, βαμβάκιον, οἶνος, μέ- ταξα, ἔλαιον· 6 ποταμ. καὶ 3 ρύακες ἐξ ὧν χοήσ. τὰ 3 ποτ. καὶ οἱ 3 ρύακες· 1 σχολεῖον δημ. Β'. τάξεως εἰς Ἄγ. Νικόλαον.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΝΑΣΟΥ.		
7	45	A. N.	Σκάλα, ἔδρα τοῦ δήμου.	50	338
	20	A. N.	Σεῖδαλῃ ἐπὶ τῆς δεξ. ὁχθῆς τοῦ Εὐρώτα.	27	102
	35	A. N.	Λεῖμονα.	54	226
1	20	N. Δ.	Στεφανιά.	4	177
1		Δ. N.	Τρίνησα ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἐν μικρᾷ ἀποσάσει πρὸς δυσ- λατομεῖα ῥωμαϊκά, καὶ ἄνωθεν εἰρείπια ἑλληνικά.	9	36
			Προϊόντα ὡς ἄνωτ. 2 ποτα- μίσκοι ὧν ὁ 1 χρήσιμος, 2 ἑλη- μέτρια, 1 ὄρμος· 1 σχολεῖον δη- μοτικόν Γ'. τάξεως εἰς Σκάλαν.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ ΛΙΜΗΡΑΣ.

Διαιρείται: εἰς πέντε δήμους = Ἀσωποῦ, Μονεμβασίας, Βοιῶν, Ἐλους
καὶ Ζάρακος, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 13,497.

Ἄρ.	Λ.	Θισ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΑΣΩΠΟΥ.					3133
49	B.	Δ.	Μόλαιοι, ἔδρα τοῦ δήμου. Πρὸς νότον καὶ πρὸς δυσμὰς, κατὰ μικρὰς ἀποστάσεις λεί- ψανα παλαιῶν ὀχυρωμάτων, κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν κορυφῇ ὄρους ἔχουσα ὕψος 914 γαλ- λομέτρων.	122	542
	5	Δ. N.	Πάκια.	88	427
1		A. N.	Φοινίκι.	44	231
1		B. Δ.	Καλύβια.	125	630
1		Δ.	Καταβόθρα.	65	332
2		N. A.	Συκέα, κατ' ἀνατολὰς δύο βρύσεις.	129	624
2	30	N. A.	Ἀγγελίνα.	42	218
		Δ. B.	Γκαγκάνια, Μονή. } Θέσεις Κρισσά. } ὀλιγο-		
		N. A.	Ἅγιος Γεώργιος. } κατοί-		
		N. A.	Ἅγιος Θεόδωρος. } κηται.		
			Πλύτρα, λιμὴν. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον, ὀλίγον βημβάκιον, ἀμύγδαλα, σῦκα, ἀπίδια, λεμόνια, πορτο- κάλια· 1 ποταμίσκος, 7 ρυά- κια, ἐξ αὐτῶν ὁ ποταμὸς καὶ		

ἤρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

οἱ 5 ρύακες χρήσιμοι, οἱ δὲ 2
τῶν ρύακων χεῖμαροι 1 λιμὴν,
4 ὄρμυι. Εἰς Μολάους ὑπάρ-
χει Ἐφορσία οἰκονομικὴ Β'. τά-
ξεως καὶ δασονομεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ.

2827

6	N. Δ.	Μονεμβασία, κωμ. ἐδρα τοῦ δήμου.	129	646
3 30	N. Δ.	Δαιμονιά.	60	282
3 45	N. Δ.	Ἀρχάγγελος, λιμὴν καὶ φυ- λακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἔτε- ρον τελωνειακόν.	9	38
1 15	N. Δ.	Ἅγιος Νικόλαος.	40	168
2	N. Δ.	Τάλαντα.	20	80
2 15	Δ.	Ἅγιος Δημήτριος.	74	297
1 30	Δ. N.	Κουλέντια.	29	150
3	N. Δ.	Παντάνασσα.	21	113
3 30	N. Δ.	Γερμάνι.	18	88
2	N. Δ.	Λερά.	25	133
3 30	N. Δ.	Ἑλίκια.	52	256
3	B. Δ.	Βελιαῖς.	44	206
30	Δ. N.	Περιβόλγια.	65	270
1 30	Δ. N.	Τοπαλτί.	27	130
	Δ. N.	Ἅγιος Ἰωάννης.		
	N. Δ.	Χρανάπαι.		
	N. Δ.	Τασοῦ.		
	N. Δ.	Τέρια.		
	N. Δ.	Νόμια.		
	Δ. N.	Βουβουτσέλια.		
	Δ. N.	Φούτια.		
	Δ.	Φλόχα.		
	Δ.	Χειμάτισα.		
	N. Δ.	Μαρκιάνικα.		
	Δ. B.	Παλαιὰ Μονεμβασία, λι- μὴν.		

Θίσεις ὀλιγοκατοίκτηται.

Ἦρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

			Οίκ.	Κάτοικοι.
Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμ- βάκιον, κρομμύδια, σῦκα, οἶνος, ἔλαιον, λεμόνια, πορτοκά- λια, μήλα, ἀπίδια, ἀμύγδα- λα, καρύδια, 16 ρεύματα χρή- σιμα, 51 ρύακες, 3 λιμένες· εἰς Μονεμβασίαν ὑπάρχει οἰ- κονομικὸν ταμεῖον Β'. τά- ξεως.				
ΔΗΜΟΣ ΒΟΙΩΝ.				2939
6	N.	Νεάπολις ἔδρα τοῦ δή- μου.	57	332
1	B. A.	Φαρακλώ.	109	485
1	B. A.	Μισοχώρι.	99	506
1 15	B. A.	Καστανιά.	60	301
1	N. A.	Δάχι.	93	419
1 30	A. N.	Ἅγιος Νικόλαος.	101	433
2	N. A.	Βαλανιδιά.	91	420
	A.	Παραδείσι, θέσεις ὀλιγοκα- τοίκτητος, Μονή.		
	N. A.	Ελαφόνησος Ὀνούγναθος. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, κρομμύδια, σῦκα, ἔλαιον, οἶ- νος, λεμόνια, πορτοκάλια, μῆ- λα, ἀπίδια, ἀμύγδαλα, καρύ- δια· 2 ρεύματα μικρὰ, 2 λί- μναι μικραὶ, 3 λιμένες, 4 δά- ση· ἔτι δὲ 1 σχολεῖον δημο- τικὸν Β'. τάξεως, καὶ γυμνάσιον ὑγειονομικὸς, καὶ συμβολαιο- γραφεῖον εἰς Νεάπολιν, καὶ φυ- λακεῖον ὑγειονομικὸν εἰς Ἐλα- φόνησον.		

ἤρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

			Οἰκ.	Κατοικοί.
ΔΗΜΟΣ ΕΛΟΥΣ.				2468
2	30	Β. Δ. Ἀπιδιᾶ, πλησίον Β. ἐρείπια.	73	297
3		Ν. Δ. Δουραλί.	94	361
3		Ν. Δ. Ἀλάμπση, ἐπὶ τῆς ἀριστε- ρᾶς ὁχθης τοῦ Εὐρώτα.	8	23
3	30	Ν. Δ. Τσάσι ἐπὶ ῥύακος· πλησίον Ν. φρέατα καὶ ἐρείπια.	29	116
3	30	Ν. Δ. Φιλίσι.	16	65
3	30	Β. Δ. Γράμουσα.	23	108
4		Δ. Μουρτζιά, ἐπὶ ῥύακος.	47	223
2		Δ. Ν. Βρίνικος.	21	83
2	15	Ν. Δ. Βλαχιώτη, κατὰ τὴν ἀρι- στερὰν ὁχθὴν ῥύακος.	30	133
	45	Δ. Β. Γουῶδες.	12	55
1		Β. Α. Νιάτα.	125	638
1		Ν. Μπεζάνι.	39	165
Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, ὄσπρια, ἔλαιον, οἶνος· 13 ῥύα- κες ὧν 4 χρήσιμοι, 7 ἔλη, 1 μέγα καὶ 6 μικρά, 1 λιμὴν μικρὸς.				
ΔΗΜΟΣ ΖΑΡΑΚΟΣ.				2130
3	30	Δ. Β. Ῥηχιᾶ, ἔδρα τοῦ δήμου (1).	83	442
3		Α. Β. Χάραξ, πλησίον λειψάνα παλαιοῦ ὁχυρώματος.	42	234
5	30	Α. Β. Κυπαρίσσι, πρὸς νότον καὶ δυσμάς λειψάνα παλαιῶν ὁχυ- ρωμάτων.	62	399

(1) Κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Ῥηχιᾶς πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ὑπάρχει ὄρος
Κούρκουλα καλούμενον καὶ ἔχον ὕψος 914 μέτρων γαλλ. Ἡ Ῥηχιᾶ καίτα,
ἐπὶ τῆς συμβολῆς δύο ῥυάκων.

ἤρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οικ.	Κάτοικοι.
5	30	Δ. Β.	Κρεμαστή, κωμ.	101	487
6		Δ. Β.	Γκιότσαλη.	77	369
1		Α. Ν.	Ἰέραξ, λιμὴν· ἐνταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.	28	128
			Φρέγρα. } Θέσεις ὀλι-		
			Κάναλα. } γκατοί-		
		Β. Δ.	Ἀχλαδόκαμπος. } κητοι.		
			Παναγία Ξένου. } Μοναί		
		Δ. Ν.	Παναγία Χειμάτισα. } διαλε-		
				λυμέν.	
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος. Ἐλαιον· 8 ῥύακες, 2 λιμένες, μέγας καὶ 1 μικρὸς, 3 δάση.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΥΘΕΙΟΥ.

Διαιρεῖται εἰς πάντε δήμους = Γυθείου, Μαλευρίου, Καρυσιπόλεως,
Κολοκυνθίου καὶ Λαγείας καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 12,122.

ἤρ.	Α.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
				Οικ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΓΥΘΕΙΟΥ.		2415
50		Δ. Ν.	Γύθειον, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου κοιν. Μαραθονήσι· ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς θαλάσσης παρὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμίσκου καὶ λιμὴν.	287	1378
	30	Ν.	Μαυροβούνι.	161	709
1		Δ. Β.	Ῥάχη.	49	183
1	15	Δ.	Κουτουμοῦ καὶ Μαλιαρῇ Συκιά.	18	68
1		Δ. Β.	Μαρούλια.	19	75

Ἰρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι.

Δ. Β. Κάτω Μαρούλια.
 Ν. Δ. Πασαβᾶ, ζευγαλατεῖον.
 Μονήδριον ἢ Παναγία, μετό
 χιον τῆς διατηρουμένης Μονῆς
 Γόλας ἐν Λακεδαίμονι.
 Α. Νησίον (ἢ Κραναή).
 Εἰς Γύθειον εἰσὶ 2 σχολεῖα
 Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικόν.

ΔΗΜΟΣ ΜΑΛΕΓΡΙΟΥ.

3569

3		Ν. Δ.	Πάνιτσα, ἔδρα τοῦ δήμου.	118	572
1			Καλογέρον.	4	20
	40	Β. Α.	Κονάκια.	53	284
	40	Α. Β.	Πηλάλα.	21	126
1		Α. Β.	Παλοβά.	24	105
1	15	Β. Α.	Δίμπερδον.	34	123
2			Ἅγιος Βασίλειος.	11	37
2		Β. Α.	Καλοῦκα.	12	44
1	15	Ν. Α.	Μαραθέα.	41	209
2		Δ. Β.	Πολυάραβον, πλησίον κεφα- λόβρυσον.	38	189
2	30	Δ. Β.	Σιδηρόκαστρον.	64	330
1	30	Β.	Τόμπρα.	11	68
	40	Β. Α.	Σκαμνάκι.	52	268
1	15	Ν. Α.	Κόζια.	17	37
1	30	Β.	Σολᾶ.	12	67
1	40	Β.	Σκουφομύτη.	7	52
1			Λιγερέας.	12	60
2	10	Δ. Β.	Σκυφιάνικα.	73	360
1	15	Β. Α.	Σκαμνίτσα.	12	55
1		Α. Ν.	Καρβελᾶ.	100	499
			Σταρέλτσα.		
			Πετροβούνι.		
			Ἅγιος Εὐστράτιος.		
			Τσιχοβά.		
			Κόπρινα.		

Ἦρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

Λχωμάτη, ζευγαλατεῖον.
Ἅγιος Γεώργιος, Μονὴ δια-
τηρουμένη.

Ἅγιος Βασίλειος, Μονὴ δια-
λελυμένη.

Εἰς Πανίτσαν ὑπάρχει σχο-
λεῖον Β'. τάξεως.

ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΥΟΥΠΟΛΕΩΣ.

2133

3 Δ. Ν. Καρυούπολις, ἔδρα τοῦ δήμ. 45 175

15 Δ. Ν. Νεοχώρι. 43 197

10 Δ. Ν. Καυκί. } 20 73

10 Δ. Ν. Ἅγιος Βασίλειος. }

1 Δ. Βαθῶ, λιμὴν. 38 198

1 10 Ν. Σκουτάρι. 92 381

1 10 Ν. Δ. Βαχόν. 94 429

2 Α. Β. Πασαβᾶς, φρούριον. 39 110

1 Ν. Δ. Τζοροβᾶς. 55 226

1 15 Α. Ν. Καλυβία. 31 121

1 10 Ν. Παρασυρός. 26 146

Χωσιάρη.

Α. Ν. Ζευγαλατεῖον, φυλακή.

Ν. Δ. Ζευγαλατεῖον Ἀλείτσα Κε-

ρατσιά.

Ἀποθῆκαι Ξηνταρέων.

Ἅγ. Γεώργιος. } Μοναὶ δια-

Α. Ν. Κότρωνα. } λελυμέναι.

Ἅγ. Εὐσράτιος, ἐκκλησίδια.

Εἰς Καρυούπολιν ὑπάρχου-

σι δύο σχολεῖα, Ἑλληνικὸν καὶ

δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τά-

ξεως.

ΔΗΜΟΣ ΚΟΛΟΚΥΝΘΙΟΥ.

2193

4 Φλομοχώρι, ἔδρα τοῦ δήμου. 52 271

ὄρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
	54	N. A.	Κότρωνα.	55	240
1		B. Δ.	Καβαλον.	53	258
1	30	N.	Ἐξω Νύμφη.	51	235
1	15	N.	Μεσσα Νύμφη.	18	87
	30	Δ. B.	Χειμάρα.	39	187
1	15	B.	Λουκάδικα.	26	137
1	30	N.	Αργυλιά.	37	156
1	15	N.	Δρυαλί.	30	132
1		B. A.	Σκαλτσιωτιάνικα.	15	66
2		B. A.	Ῥηγανόχωρα.	23	123
2		B. A.	Γονέα.	18	84
1	10	A.	Βάτα.	14	68
		B. A.	Καυκί.		
		B. A.	Μεταμόρφωσις.	Μοναὶ δια-	λελυμέναι.
		N.	Κουρνός.		
ΔΗΜΟΣ ΛΑΓΙΑΣ.				1808	
8	30	Δ. N.	Λάγια, ἔδρα τοῦ δήμου	116	585
	15	Δ. N.	Πιόντες	42	225
1		B.	Ποθι Δουμαρίστικα.	45	190
1	10	B.	Πέρα Δουμαρίστικα.	28	232
1	30	Δ. B.	Παχυνίκα.	18	106
1		Δ. B.	Σολοτέρι.	10	81
	40	Δ. N.	Κορυγονιάνικα, πλησίον N.		
			ἐλληνικὰ ἐρείπια.	13	131
1	20	Δ. N.	Καινούρια χώρα.	27	144
1		N.	Πάλυρος.	24	119
		N.	Χάρακας.		
		N.	Λχιλλειὸν, λιμὴν ἐνταῦθα		
			ὑπάρχει σαθρὸς ὑγειονομικός.		
		A. B.	Σκύρα.		
			Μεταμορφώσεως Μονὴ δια		
			τηρημένη.		
			Κοιμησεως Μονὴ διαλελυ		
			μένη.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΟΙΤΥΛΟΥ.

Διαιρείται εις πέντε δήμους = Οϊτύλου, Άξίας, Καρδαμύλης, Λεύκτρου
καὶ Μίσσης καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 26,759.

Ἰρ.	Α.	Εισ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι
ΔΗΜΟΣ ΟΙΤΥΛΟΥ.					8211
56	Δ. Ν.	Ἀρεόπολις (Τσίμοβα) κωμ. ἐδρα τοῦ δήμου ἔχουσα εἰρη- νοδικεῖον.	240		1290
	30	Β. Λιμένι, κόλπος καὶ ὁρμητή- ριον. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὑπο- τελωνεῖον.	26		156
	15	Β. Α. Κουσκούνι.	60		340
	15	Δ. Ν. Κριλιάνικα.	17		105
1	30	Α. Β. Οἰτύλος, (κοιν. Βίτουλον). Ἐνταῦθα ὑπάρχει σταθμὸς ὕγειονομικὸς.	230		1082
1	30	Α. Β. Κελεφᾶ.	127		626
2		Α. Β. Κρυονέρι.	38		214
2		Α. Ν. Καρέα.	40		213
1		Ν. Πύργος.	230		1145
1	15	Α. Ν. Νικάνδρι.	28		154
3		Α. Ν. Δρίαλος.	44		252
3		Α. Ν. Τσόπακας.	20		137
3	30	Α. Ν. Καφιῶνα.	45		221
3		Ν. Α. Παλιόχωρα.	23		141
3		Α. Ν. Βάμβακα.	71		410
3	20	Α. Ν. Κουλούμι.	52		293
3	20	Α. Ν. Κουτρέλα.	14		89
3	20	Α. Ν. Ἐρημος καὶ Λάκκος.	15		86
3	30	Α. Ν. Μῆνα.	80		444
3	30	Α. Ν. Καρόντζα.	43		221
3	30	Α. Ν. Ἅγιος Γεώργιος.	10		58

Ἦρ. Α. Θεο.

Πληθυσμός:

Οἶκ. Κάτοικοι.

			Ἀδουροβέλας.			
			Χατάσια.			
			Νουπρεβίτσα.			
			Ἀρφύγκιον.			
	A. N.		Λάκκος.			
			Κονάκια.			
			Ἄστρον.			
	B.		Καραβοβάσιον, λιμὴν.			
			Γέρμα.			
			Τίνος.			
			Κοματᾶ.			
			Κλαίνου.			
			Μαρματσόνια.			
			Χαρούτα.			
	A. N.		Φραγγούλια.			
			Ἅγιοι Πάντες.			
	A. N.		Ἅγία Βαρβάρα.			
	A. N.		Σκουφιάνικα.			
	N.		Ἀγκιαδάκι.			
	A. N.		Κότσιφα.			
	A. N.		Πολύματος.			
			Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.			
			Νικολάου Σοφάτου μονήδριον.			
			Ταξιαρχῶν μονήδριον.			
	A. N.		Βρικίου τῆς Θεοτόκου π.			
			ΔΗΜΟΣ ΑΒΙΑΣ.			5222
11	A. B.		Κάμπος, ἔδρα τοῦ δήμου, ἐχουσα εἰρηνοδικεῖον.	115		535
1 30	B. A.		Χώρα Γαῖτσῶν.	40		172
1	B. A.		Οροβα.	25		111
1 30	B. A.		Μπρέντα.	56		240
30	A.		Ἄνω Δολοί.	74		312
30	A.		Κάτω Δολοί.	97		610
1	N. A.		Κιτριάι ἀγκυροβόλιον καὶ			

Ἰρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

			Καλλιάνικα· εἰς Κιτριὰς ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον τελωνειακόν.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
				12	61
	10	N. Δ.	Βιρούσι.	66	384
1	30	B. A.	Μπίλιοβα.	20	75
	10	N. Δ.	Μάλτα.	58	309
	10	Δ.	Μαλευριάνικα.	23	95
1	30	Δ. Β.	Τριγκότσοβα.	24	101
1	30	B. Δ.	Μεγάλη Μαντίνεια.	97	413
1	45	B. Δ.	Μικρὰ Μαντίνεια.	41	157
2		B. Δ.	Ἄλμυρον, ἀγκυροβόλ. καὶ Μῦλοι παρὰ τὰς ἐκβολὰς ῥύακ.	11	32
2		Δ. Β.	Σέλιτσα.	84	390
1	30	B. A.	Ἄλτομυρά.	35	364
	30	Δ. Β.	Σωτηριάνικα.	22	97
2		B. A.	Πηγαδία.	114	686
1	30	B. A.	Νερίντα.	56	240
		N. Δ.	Μανιάκη, θέσις ἱστορικὴ. Ζαρνάτα, φρούριον.		
ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΑΜΥΛΗΣ.					3112
9		B. Δ.	Σκαρδαμουῖλα, ἐδρα τοῦ δήμ.	51	210
	30	A. N.	Προάστειον.	124	462
1	15	A. N.	Σαῖδών.	36	177
	30	A.	Δάκκος.	10	45
	30	N. A.	Πετρεβούνι.	15	65
	30	B. A.	Γούρνιτσα.	27	124
	30	B. A.	Νίκος.	43	185
1		B. Δ.	Ἐξωχώριον.	86	359
1			Πρίπιτσα.	27	117
1		B. Δ.	Χώρα.	39	139
1	15		Κολυμπετσίκα.	29	124
1	30	B. A.	Ἄνω Τσέρια.	115	465
1	30	B. A.	Κάτω Τσέρια.		
1	30	A. B.	Διασίνεβα.	97	375
	30	A. B.	Καλύβαις.	26	117

Καλλιάνικα

Μαλτὰ

Γούρνι

Νίκος

Χώρα

ἤρ. Δ. Θιο.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι.

			Κριτίστη.		
			Βαϊδονίτσα.		
		Β. Δ.	Λάζον.		
			Λεπτήνιον.		
			Κοτσιμαρέτσια.		
			Κοψολαιμέικα.		
			Λυμπόχουβα.		
			Ίατρεϊκα.		
			Μύλοι Βυρϋ.		
			Ἅγιος Γεώργιος.		
			Ἅγιος Θεόδωρος.		
			Μπογονίτσα.		
			Λυκάκιον.		
			Εἰς Σκαρδαμουλαν ὑπάρχει		
			σχολεῖον δημοτικὸν Β. τάξεως		
			καὶ σταθμὸς ὑγειονομικός.		
			ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΤΡΟΥ.		6652
6		Δ. Β	Πλάτσα, κωμ. ἑδρα τοῦ		
			δῆμου.	160	774
2		Β.	Καστάνια.	104	450
1	30		Ἰζινα.	8	34
2	15		Ξανθάνικα.	86	452
1	30	Δ. Β.	Πύργος.	92	436
1	30	Β. Δ.	Νεοχώρι.	88	466
1		Δ. Β.	Ρίγλια ἄνω καὶ κάτω.	85	392
	30	Β. Α.	Λοσνά.	74	300
2	30	Α. Β.	Ἀράχουβα.	38	203
1	30	Α. Ν.	Λαγκάδα.	156	730
1		Α. Ν.	Σβύνα.	35	153
	30	Β. Δ.	Κοτρόνι.	29	114
	45	Α. Ν.	Νομιτζή.	107	544
		Δ. Ν.	Τραχήλι, λιμὴν.		
1	30	Α. Ν.	Σωματιανά.	25	111
2	30	Α. Ν.	Πολυαννά.	37	117
1		Ν.	Κουτίφαρι.	144	670

Νρ.	Α.	Θισ.	Πληθυσμός.	Οίκ.	Κατοικίαι.
		Τράπιτσα.			
		Άγιος Δημήτριος			
		Πιέλα.			
		Γιαρμπηλέα.			
		Κουμανί.			
		Εἰς Πλάτσαν ὑπάρχει σχο- λεῖον δημοτικὸν Β. ταξέως.			
		ΔΗΜΟΣ ΜΕΣΣΗΣ.			3462
4	A. N.	Κίττα, ἔδρα τοῦ δήμου.	117		350
	30 Δ.	Σταυρί.	30		215
	30 Δ.	Παγγιά.	39		140
1	N. Δ	Κοῦνος.	91		427
	45 N. Δ.	Κηπουλα.	43		194
	30 N. Δ.	Δρυ.	48		245
	30 Δ. N.	Ὀχιά.	20		109
	45 N.	Ἄνω Μπουλαροί.	48		135
	30 N	Κάτω Μπουλαροί.	28		52
	45 A. N.	Μουντανίστικα.	25		139
1	45 A. N.	Τσουκαλιά.	44		212
2	A. N.	Βάθια.	98		318
1	30 A. N.	Ἄλυκα.	94		389
	10 N. Δ.	Κεχριάνικα.	34		173
	30 B. Δ.	Νόμια.	53		214
	30 B. A.	Καλλονοί.	32		103
	B. Δ.	Ἄγιος Γεώργιος.	17		86
	B.	Καρδενίτσα.			
	Δ. B	Μεζαπος, παράλιον' χερσό- νησος μικρά καλουμένη Τηγάνι καὶ ἐπ' αὐτὴς ἐρείπια Ενετικῆς πόλεως.			
		Λιοντάκι.			
	B. Δ.	Κέρια.			
	B. Δ.	Ἀγία Κυριακή.			

ΜΕΣΣΗΝΙΑ.

ΜΕΣΣΗΝΙΑ, ἐν τῶν μεγάλων τμημάτων τῆς Πελοποννήσου τὸ κατὰ τὸ νοτ.-δυτικόν· ὠρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἡλείας διὰ τῆς Νέδας (1), κατὰ δυσμὰς καὶ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Λακωνίας διὰ τῆς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Γερηνίας καλουμένης Χοιρίου νάπης, κατὰ τὰ ὅρια τὰ τεθέντα ἀφ' οὗ ὁ Αὐγούστος ἔδωκε μέρος τῆς Μεσσηνίας τῇ Λακωνίᾳ· ἅπας ὁ παράπλους τῆς Μεσσηνίας μετὰ τῶν κατακολπίσεων ἐλογίζετο ὅσον 800 σταδίων (2). — Ἡ χώρα αὕτη οὖσα τὸ κατ' ἀρχὰς ἔρημος ἔσχεν, ὡς λέγουσι, τοὺς πρώτους οἰκήτορας κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον: Ἀποθανόντος τοῦ Λέλεγος, ὃς ἐβασίλευεν ἐν τῇ ὕστερον ὠνομασθείσῃ Λακωνίᾳ, τότε δὲ ἀπ' ἐκείνου καλουμένην Λελεγίαν, ἔσχε τὴν ἀρχὴν ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Μύλης· ὁ δὲ Πολυκάων, ὃς ἦν νεώτερος τὴν ἡλικίαν καὶ δι' αὐτὸ ἰδιώτης, ἔλαβε γυναῖκα ἐξ Ἀργούς Μεσσήνην τὴν Τριόπα τοῦ Φόρβαντος· μεγαλοφρονοῦσα δὲ ἡ Μεσσήνη διὰ τὸν πατέρα, ὃς προεῖχε τῶν τότε Ἑλλήνων τό τε ἀξίωμα καὶ τὴν δύναμιν, δὲν κατεδέχετο νὰ ἰδιωτεύῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· διὸ ἀθροίσαντες ἐξ Ἀργούς καὶ ἐκ Λακεδαιμόνος δύναμιν, ἦλθον εἰς ταύτην τὴν χώραν, καὶ γενικῶς μὲν εἰς σύμπασαν αὐτὴν ἐτέθη ὄνομα Μεσσηνία ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Πολυ-

(1) Πaus. Μεσ. κ. 86 τέλος. (2) Στράβ. β. 8, σ. 362.

κάνονες· πόλεις δὲ ἐκτίσθησαν καὶ ἄλλαι καὶ ἐν αὐταῖς καὶ ἡ Ἀνδανία ἔνθα κατεσκευάσαν τὰ βασίλεια αὐτῶν καὶ ἐβασίλευσαν πρῶτοι αὐτοὶ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ὁ Πολυκάων καὶ ἡ Μεσσήνη. Παρὰ ταύτην τὴν Μεσσήνην ἦλθεν ἐξ Ἐλευσῖνος Καύκων ὁ Κελαινοῦ τοῦ Φλυοῦ, φέρων τὰ ὄργια τῶν Μεγάλων θεῶν (Δήμητρος καὶ Περσεφόνης), ἃ ὕστερον μετὰ πολλὰ ἔτη ἀπὸ τοῦ Καύκωνος ἐλάμπρυνε μᾶλλον Λύκος ὁ Πανδίωνος. ἡ δὲ τελευτὴ αὐτῶν ἐπανηγυρίζετο ἐν Ἀνδανίᾳ (1). — Πάντῃ ἄγνωστος εἶναι ἡ ἀπογονία τοῦ Πολυκάωνος καὶ τῆς Μεσσήνης· φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν διήρκεσε πλέον τῶν πέντε γενεῶν· καὶ τότε ἀποσβεσθείσσης, οἱ Μεσσήνιοι ἀνηγόρευσαν βασιλέα Περιήρην τὸν Αἰόλου. Βασιλεύοντος δὲ τούτου, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Μελανεύς εἰς ὃν ἔδωκε πρὸς κατοικίαν τὸ Καρνάσιον (2). Ἔσχε δὲ ὁ Περιήρης ἐκ Γοργοφόνης τῆς Περσέως δύο υἱούς, Ἀφαρέα καὶ Λευκιππον, οἱ ἐβασίλευσαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περιήρου· κυριώτερος δὲ ἦν ὁ Ἀφαρεύς, ὃς βασιλεύσας, ἔκτισε πόλιν Ἀρήνην (3) καὶ ἐδέχθη παρ' αὐτῷ τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Νηλέα, ὃς ἦν υἱὸς Κρηθέως τοῦ Αἰόλου καὶ λεγόμενος προσέτι καὶ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἦλθεν ἐνταῦθα φεύγων ἐξ Ἰωλκοῦ τὸν Περίαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Ἀφαρεύς τὰ παραθαλάσσια ἔνθα μεταξὺ ἄλλων πόλεων ἦν καὶ ἡ Πύλος εἰς ἣν καὶ ὤκησεν ὁ Νηλεὺς καὶ κατεστήσατο τὸ βασίλειον αὐτοῦ. Ἐκ δὲ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἀφαρέως πρεσβύτερος καὶ ἀνδρείότερος ἦν ὁ Ἰδας, νεώτερος δὲ ὁ Λυγκεὺς, ὃς, κατὰ τὸν Πίνδαρον, ἦν τοσοῦτον ὀξυδερκής, ὥστε ἐβλεπε καὶ διὰ μέσου τοῦ σελέχους τῶν δρυῶν· καὶ ὁ μὲν Λυγκεὺς ἄγνωστον εἶναι ἐὰν ἐτεκνοποίησεν· ὁ δὲ Ἰδας ἔσχε

(1) Πaus. Μεσ. κ. 1. (2) Ἰδε Καρνάσιον. (3) Ἰδε Ἀρήνη.

ἐκ Μαρπήσσης θυγατέρα Κλεοπάτραν, ἣ ἐγένετο σύζυγος τοῦ Μελεάγρου (1). — Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀφάρεως καὶ τῶν Διουσκύρων, τῶν ἐξαδελφῶν αὐτῶν ἕκ τινος Ἐριδος περὶ βοῶν συνεβῆ μάχη καθ' ἣν ὁ Πυλυδεύκης ἀπέκτεινε τὸν Λυγκέα, καὶ ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἰδας ἀπέθανε κεραυνωθείς, καὶ ἐπομένως ὁ οἶκος τοῦ Ἀφάρεως ἐρημώθη παντὸς ἄρρενος, περιῆλθεν εἰς Νέστορα τὸν Νηλέως ἡ βρσιλεία καὶ τῶν ἄλλων καὶ προσέτι καὶ ὧν πρότερον ἐβασίλευεν ὁ Ἰδας, πλὴν μόνον ὧν ἦσαν ὑπήκοοι τῶν υἱῶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οἱ ἐστράτευσαν καὶ αὐτοὶ εἰς Ἴλιον καὶ ἦσαν Μεσσηνιοί, διότι, ὡς ἔλεγον, ὁ Ἀσκληπιὸς ἦν υἱὸς Ἀρσινόης τῆς Δευκίππου καὶ οὐχὶ τῆς Κορωνίδος (2). — Ἡ Μεσσηνία ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ὑπέκειτο τῷ Μενελάῳ· ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἐπτὰ ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος ὑποσχεθεισῶν τῷ Ἀχιλλεῖ πόλεων, αἱ πᾶσαι ἦσαν ἐν Μεσσηνίᾳ· φανερὸν δὲ ὅτι, ἂν ὁ τόπος δὲν ὑπέκειτο εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον ἢ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ προτείνῃ τοιαύτην ὑπόσχεσιν· βλέπομεν δὲ προσέτι καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Ὀμήρου ὅτι μέρος τῶν κατοίκων τῶν Φηρῶν συνεστράτευσεν τῷ Μενελάῳ (3)· ἀποπερατωθέντος δὲ τοῦ πολέμου τῆς Τρωάδος καὶ τοῦ Νέστορος μετὰ τὴν οἴκαδε ἐπάνοδον τελευτήσαντος, τὸ στράτευμα τῶν Δωριέων καὶ οἱ Ἡρακλεῖδαι κατελθόντες μετὰ δύο γενεάς εἰς Πελοπόννησον, ἐξεβάλον τοὺς ἀπογόνους τοῦ Νηλέως καὶ Νέστορος ἐκ τῆς Μεσσηνίας, προτείνοντες ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἔλων τὴν Πύλον, ἔδωκε τὴν Μεσσηνίαν παρακαταθήκην τῷ Νέστορι· ἦσαν δὲ οἱ ἐκβληθέντες Νηλεῖδαι Ἀλκμαίων ὁ Σίλλου τοῦ Θρασυμήδους, Πεισίστρατος ὁ Πεισιστράτου, οἱ υἱοὶ Παίονος τοῦ

(1) Πaus. Μισσ. κ. 2. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Στράβ. β. 8, σ. 359.

Ἀντιλόχου καὶ σὺν αὐτοῖς Μέλανθος ὁ Ἀνδροπόμπου τοῦ
 Βύρου τοῦ Πενθίλου τοῦ Περικλυμένου, οἳ πάντες, ἐκτὸς τοῦ
 Πεισιστράτου, μετέβησαν εἰς Ἀθήνας, καὶ τὰ γένη τῶν
 Παιονιδῶν καὶ τῶν Ἀλκμαιονιδῶν ὠνομάθησαν ἀπὸ τού-
 των (1). — Κατὰ δὲ τὴν διανομὴν τῆς χώρας ἐκ τῶν τριῶν
 Ἡρακλειδῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστομάχου, προαποθανόντος τοῦ
 νεωτάτου Ἀριστοδήμου, οἱ Δωριεῖς ἔδωκαν τῷ πρεσβυτάτῳ
 Τημένῳ τὴν Ἀργολίδα, ὁ δὲ Κρεσφόντης, ὁ δεύτερος μετὰ
 τὸν Τήμενον καὶ πρεσβύτερος τοῦ Ἀριστοδήμου ἀπῆγει
 τὴν Μεσσηνίαν· ἀλλ' ἠναντιοῦτο σφόδρα τῷ Κρεσφόντῃ
 Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, ὃς ἀνέκαθεν ἦν Οἰθαῖος καὶ ἀπόγονος
 πέμπτος Πολυνείκους τοῦ Οἰδίποδος, τότε δ' ἐπετρόπευε
 τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀριστοδήμου ὡς ὦν θεῖος αὐτῶν πρὸς μη-
 τρὸς, διότι ὁ Ἀριστοδῆμος ἔσχε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ
 Αὐτεσίωνος Ἀργείαν. Ὁ δὲ Κρεσφόντης ὃς ἤθελε βεβαίως
 τὴν Μεσσηνίαν ἐξητήσατο τὴν βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
 Τημένου, ὃς παρεσκευασμένος ἤδη ὑπ' αὐτοῦ, πρῆτεινε νὰ
 διαλυθῇ τὸ πρᾶγμα διὰ κλήρων, καὶ ἔρριπεν εἰς ὑδρίαν
 ἔχουσαν ὕδωρ τοὺς πάλους τοῦ Κρεσφόντου καὶ τῶν υἱῶν
 τοῦ Ἀριστοδήμου ἐπὶ συμφωνίᾳ ἐκεῖνος νὰ λάβῃ τὴν χώραν
 οὗ τινος ὁ πάλος ἀνέλθῃ πρότερον· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν πάλων
 οὓς ὁ Τήμενος αὐτὸς κατεσκεύασεν ὁ μὲν τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρι-
 στοδήμου ἦν ἐξηραμένος εἰς τὸν ἥλιον, ὁ δὲ τοῦ Κρεσφόντου
 ἐψημένος εἰς πῦρ, διελύθη εἰς τὸ ὕδωρ ὁ τῶν υἱῶν τοῦ
 Ἀριστοδήμου καὶ οὕτως ὁ Κρεσφόντης οὗ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος
 ἐγένετο κύριος τῆς Μεσσηνίας· οἱ δὲ ἀρχαῖοι Μεσσηνιοὶ
 δὲν ἐξεβλήθησαν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Δωριέων, ἀλλ' ἔμειναν
 καὶ ἔστερξαν νὰ βασιλευθῶσιν ὑπὸ τοῦ Κρεσφόντου καὶ νὰ

(1) Πaus. Λορ. κ. 18.

μερισθῶσι μετὰ τῶν Δωριέων τὴν γῆν καὶ εὐηρεστηθήσαν
 μάλιστα εἰς ταῦτα, διότι περιεφρόνουν τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν
 ὡς ὄντας ἐξ Ἰωλκοῦ καὶ Μινύας ἀνέκαθεν· ἔλαβε δὲ γυναῖκα
 ὁ Κρεσφόντης Μερόπην τὴν Κυψέλου, βασιλεύοντος τότε
 τῶν Ἀρκάδων, ἐξ ἧς ἔσχε καὶ ἄλλους υἱοὺς καὶ νεώτατον
 πάντων τὸν Αἴπυτον, καὶ διαιρέσας τὴν Μεσσηνίαν εἰς
 πέντε μέρη, ὠκοδόμησε τὰ βασίλεια ἐν Στενυκλήρῳ ἔνθα
 ἔμελλον νὰ κατοικήσωσιν αὐτοὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· καὶ οἱ
 μὲν ἀρχαῖοι βασιλεῖς καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ὁ Περιήρης ὦκουν
 ἐν Ἀνδανίᾳ, ὁ δὲ Ἀφαρεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐν Ἀρήνῃ,
 ὁ δὲ Νέστωρ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐν Πύλῳ, ὁ δὲ Κρε-
 σφόντης διέταξε νὰ κατοικῇ ὁ βασιλεὺς εἰς Στενύκληρον.
 Ὡς δὲ ἡ διοίκησις τοῦ Κρεσφόντου ἦν ἄκρως δημοτικὴ,
 δυσηρέστησε τοὺς πλουσίους, οἱ ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν
 καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πάντας, πλὴν τοῦ Αἰπύτου,
 ὃς παῖς ἔτι ὢν καὶ ἀνατρεφόμενος ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ
 Κυψέλου, διεσώθη μόνος ἐκ παντὸς τοῦ πατρικοῦ αὐτοῦ
 οἴκου· ὡς δὲ προέβη εἰς ἡλικίαν ἀνδρὸς, κατήχθη εἰς Μεσ-
 σηνίαν ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν βασιλέων τῶν
 Δωριέων, καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ Κείσου τοῦ
 Τημένου. Ἄμα δὲ βασιλεύσας ὁ Αἴπυτος, ἐτιμώρησε τοὺς
 φονεῖς τοῦ πατρὸς καὶ πάντας ὅσοι ἐγένοντο παραίτιοι τοῦ
 φόνου. Προσελκύσας δὲ εἰς ἑαυτὸν τοὺς μὲν προὔχοντας τῶν
 Μεσσηνίων διὰ περιποιήσεων, τοὺς δὲ τοῦ δήμου διὰ δωρεῶν,
 εἰς τοσοῦτο προέβη τιμῆς, ὥστε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ
 Αἰπυτίδαι ἀντὶ Ἡρακλειδῶν ὠνομάσθησαν. Μετὰ τὸν Αἴπυ-
 τον βασιλεύσας ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γλαῦκος, καθ' ὅλα μὲν τὰ
 λοιπὰ ἐμιμήθη τὸν πατέρα καὶ κατὰ τὰ κοινὰ πράγματα
 καὶ πρὸς τοὺς ἰδιώτας, ἀλλ' ὑπερέβη ἐκεῖνον πολὺ κατὰ τὴν
 εὐσέβειαν καὶ ἐνῶ οἱ Δωριεῖς δὲν ἀπένεμον τῷ ἐπὶ τῆς κορυφῆς

τῆς ἰθώμης τεμένει τοῦ Διὸς ἄλλας τιμὰς εἰμὴ τὰς προσδιορισθείσας ὑπὸ τοῦ Πολυκάονος καὶ τῆς Μεσσηνίας, ὁ Γλαῦκος ἐθέσπισε νὰ προσφέρωσι λατρείαν εἰς αὐτὸ, καὶ πρῶτος αὐτὸς ἔθυσεν εἰς Μαχάονα τὸν Ἀσκληπιοῦ ἐν Γερηνίᾳ, καὶ ἀπένειμεν εἰς Μεσσήνην τὴν θυγατέρα τοῦ Τριόπα τὰς τιμὰς τὰς ἀποδοδιμένας εἰς τοὺς ἥρωας. Ἰσθμῖος δὲ ὁ Γλαύκου ἔκτισε καὶ τὸν ἐν Φαραῖς ναὸν εἰς τιμὴν τῶν υἱῶν τοῦ Μαχάονος Γοργάσου καὶ Νικομάχου. Δωτάδας δὲ ὁ Ἰσθμίου, ἐν ᾧ ἡ Μεσσηνία εἶχε καὶ ἄλλα ἐπίνεια, κατεσκευάσεν καὶ τὸ ἐν Μοθώνῃ. Συβότας δὲ ὁ Δωτάδα κατεστήσατο δύο νέας θυσίας· τὴν μὲν, ἣν ὤφειλε νὰ προσφέρῃ ὁ κατὰ καιρὸν βασιλεὺς εἰς τὸν ποταμὸν Πάμισον καθ' ἕκαστον ἔτος, τὴν δὲ πρὸς τιμὴν Εὐρώτου τοῦ Μελανέως, ἐν Οἰχαλῖᾳ πρὸ τῆς τελετῆς τῶν μεγάλων θεῶν, ἣτις ἐτελεῖτο ἔτι καὶ ἐν Ἀνδανίᾳ (1). Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Φίντα τοῦ Συβότα ἀπέστειλαν κατὰ πρῶτον οἱ Μεσσηνιοὶ θυσίαν καὶ χορὸν ἀνδρῶν εἰς Δῆλον πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου συνέβη κατὰ πρῶτον ἡ μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Μεσσηνίων διαφορὰ δι' αἰτίαν ἀμφισβητουμένην μὲν καὶ ταύτην, ἀλλ' ὥς ἐφεξῆς λεγομένην. Ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς Μεσσηνίας ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης Λιμνάτιδος κοινὸς μόνοις ταῖς Μεσσηνίοις καὶ Λακεδαιμονίοις ἐκ πάντων τῶν Δωριέων· κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ναοῦ τούτου ἦλθον παρθένοι, ὥς ἔλεγον οἱ Λακεδαιμόνιοι, αἱ ἐβίασαν Μεσσηνιοὶ ἄνδρες (2), καὶ ἀπέκτειναν καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Τήλεκλον ἀπόγονον τοῦ Ἄγιδος θελήσαντα νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ· αἱ δὲ βιασθεῖσαι παρθένοι ἐφονεύθησαν αὐτόχειρες ὑπὸ αἰσχύνης· οἱ δὲ Μεσσηνιοὶ ἔλεγον ἐκ τούναν-

(1) Πaus. Μεσ. κ. 3. (2) Στράβ. β. 8, σ. 362. — Πaus. Μεσ. κ. 4.

τίου ὅτι ὁ Τηλέκλος ἐπιθυμῶν τὴν εὐφορον Μεσσηνίαν, ἐπεβούλευσε κατὰ τῶν προκρίτων τῶν Μεσσηνίων ἐλθόντων εἰς τὸν ναόν, καὶ ἐπιλέξας τοὺς ἀγνεεῖους τῶν Σπαρτιατῶν, ἐνέδυσσε καὶ ἐκόσμησεν αὐτοὺς ὡς παρθένους, καὶ δοὺς αὐτοῖς ἐγχειρίδια, ἐπεισήγαγεν αὐτοὺς παρὰ τοὺς Μεσσηνίους ἀναπαυομένους, καὶ ὅτι οἱ Μεσσηνιοὶ ἀμυνόμενοι, ἀπέκτειναν καὶ τοὺς ἀγνεεῖους νεανίσκους καὶ αὐτὸν τὸν Τηλέκλον. Κατὰ δὲ τὴν ἐξῆς γενεάν, βασιλεύοντος ἐν μὲν Λακεδαιμόνι Ἀλκαμένους τοῦ Τηλέκλου, καὶ ἐκ τῆς ἐτέρας οἰκίας Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου, ἐν δὲ Μεσσηνίᾳ Ἀντιόχου καὶ Ἀνδροκλέους τῶν Φίντα, ἐξήρθη τὸ πρὸς ἀλλήλους μῖσος τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Μεσσηνίων, καὶ ἤρξαντο οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν πόλεμον ἐξ ἀφορμῆς τοιαύτης: Ὁ Μεσσηνίος Πολυχάρης ἔδωκε τῷ Σπαρτιάτῃ Εὐαίφῳ βοῦς τινὰς ἵνα βόσκωνται ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ ἐπὶ τινὶ ἀντιμισθίᾳ· ὁ Εὐαίφνος ἐπώλησε τὰς βοῦς τοῦ Πολυχάρους καὶ εἶπεν ὅτι ἤρπασαν αὐτὰς λησταί· φωραθεὶς δὲ, ἐζήτησε συγγνώμην, καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Πολυχάρους, ἵνα ἀποτίσῃ δῆθεν τὴν τιμὴν τῶν βοῶν, ἀπέκτεινεν αὐτόν· καὶ τότε ὁ Πολυχάρης γενόμενος ἔκφρων, ἐφόνευεν ὅσους Λακεδαιμονίους ἀπῆντα· καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἐζήτουν τὸν Πολυχάρην, οἱ δὲ Μεσσηνιοὶ δὲν ἐξέδιδον αὐτὸν, ὥστε ἡ ἀποποίησις αὕτη ἀφ' ἑνὸς μέρους, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἡ ἀνάμνησις τοῦ φόνου τοῦ Τηλέκλου, καὶ ἔτι πρότερον ἡ ἀπάτη τοῦ Κρεσφόντου εἰς τὴν κλήρωσιν τῆς χώρας ἐγένοντο τὰ πρῶτιστα αἷτια τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου (1). Ἀποθανόντων δὲ μετ' ὀλίγον τῶν δύο βασιλέων τῆς Μεσσηνίας καὶ βασιλεύοντος Εὐφαοῦς τοῦ Ἀντιόχου, οἱ Λακεδαιμόνιοι

---

(1) Πανσ. Μεσσ. κ. 4.

ἄνευ προκηρύξεως πολέμου παρασκευασθέντες ὅσον ἦν μυστικώτερον, ὥμοσαν ὄρκον ὥστε χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν οὔτε τὸ μῆκος οὔτε τὰς συμφορὰς τοῦ πολέμου, νὰ μὴν ἐπιστρεψῶσι πρὶν κυριεύσωσι τὴν Μεσσηνίαν δορυχίλων· προομόσχαντες δὲ ταῦτα, καὶ ἀποδείξαντες ἀρχιστράτηγον Ἀλκαμένην τὸν Τηλέκλου, ἐξεστράτευσαν διὰ νυκτὸς ἐπὶ τὴν Ἀμφειάν καὶ εἶλον αὐτήν (1). Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀμφειᾶς ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐγίνοντο αἰεὶ ἐπιδρομαὶ μερिकाὶ καὶ ἀκροβολισμοὶ ἑκατέρωθεν· ἀλλὰ κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος ἐπολέμησαν μάχην γενικὴν ἄνευ μεγάλου ἀποτελέσματος· κατὰ δὲ τὸ πέμπτον ἔτος συνεκροτήθη ἑτέρα μάχη γενικωτέρα καὶ πεισματωδεστέρα καθ' ἣν οἱ Μεσσηνιοὶ ἐπολέμησαν μὲν ἀνδρείως (2), ἀλλὰ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς εὐρέθησαν κακῶς διακείμενοι, διότι δὲν ἐδύναντο πλέον νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν δαπάνην τῶν χρημάτων τῶν ἀναλίσκομένων ὑπὸ τῶν φρουρῶν τῶν πόλεων, καὶ διότι οἱ δοῦλοι ἠτύτομόλουν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ προσέτι διότι ἐνέπεσε νόσος, ἥ, ἂν καὶ μὴ γενικὴ, θεωρηθεῖσα ὁμως ὡς λοιμῶδης, παρέσχε ταραχάς· διὸ ἅψ' οὐ συνεβουλεύθησαν περὶ τοῦ πρακτέου, ἐξέλιπον οἱ Μεσσηνιοὶ πάντα τὰ κατὰ τὴν μεσογαίαν πολίσματα, καὶ ἀνωκίσθησαν εἰς Ἰθώμην, ἀπέστειλαν δ' ἐν ταύτῃ καὶ εἰς Δελφοὺς Τίσιν τὸν Ἄλκιδος ἵνα ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον, παρ' οὗ ἔλαβε τὸν ἐξῆς χρησμὸν =

Κούρην ἄχραντον νερτέροισι δαίμοσι

Κλήρῳ λαχοῦσαν Αἰπυτιδῶν ἀφ' αἵματος

Θυηπολεῖτε νυκτέροισιν ἐν σφαγαῖς.

Ἦν δ' ἐκφύγη γε, καὶ παρ' ἀλλοίου τότε

Θύειν διδόντος ἐς σφαγὴν ἐκουσίως·

(1) Πaus. Μισσ. κ. 5. (2) Αὐτ. κ. 6, 7, 8.

καὶ τότε ἐκληρώσαντο πάσας τὰς παρθένους τοῦ γένους τῶν Αἰπυτιδῶν, καὶ ἔλαχεν ὁ κλῆρος εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Λυκίσκου, ὃς ἐν τῷ ἅμα ἡτομόλησεν εἰς Σπάρτην, ἐπαγόμενος καὶ τὴν παρθένον· ἀθυμούντων δ' ἐπὶ τούτῳ τῶν Μεσσηνίων, ὁ Ἀριστόδημος, ἄνθρωπος ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰπυτιδῶν καὶ ἐπιφανέστερος τοῦ Λυκίσκου τὰ τε ἄλλα καὶ τὴν στρατιωτικὴν εὐκλειαν, προσήνεγκεν ἐκὼν εἰς θυσίαν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα· ἀλλὰ Μεσσηνίός τις ἀγνώστου ὀνόματος ἐραστὴς τῆς κόρης, καὶ μέλλων ἤδη νὰ νυμφευθῇ αὐτήν, ἤλθε κατὰ πρῶτον εἰς ἀμφισβήτησιν πρὸς τὸν Ἀριστόδημον, προτείνων ὅτι οὗτος μᾶλλον ἢ ὁ πατὴρ ἦν κύριος αὐτῆς ὡς μνηστευσάμενος αὐτήν· ἀλλ' οὐδὲν κατορθῶν διὰ τῆς προτάσεως ταύτης, ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ κόρη ἦν ἔγκυος ἐξ αὐτοῦ· τότε ὁ Ἀριστόδημος εἰς τοσοῦτον ἀγανακτήσεως προήχθη, ὥστε ἐκμανεῖς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ἀπέκτεινε τὴν θυγατέρα, καὶ ἀνατεμὼν αὐτήν, ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἦν ἔγκυος· ὁ δὲ μάντις Ἐπήβολος ἀπήτησε τότε ἄλλος τις νὰ ἐπιδώσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, διότι ὁ θάνατος τῆς τοῦ Ἀριστοδήμου εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο, ὡς φονεύσαντος αὐτήν τοῦ πατρὸς καὶ μὴ θυσιασθείσης εἰς τοὺς θεοὺς ὡς προσέταξεν ἡ Πυθία· ὡς δὲ ὁ λαὸς ἤκουσε τὸν μάντιν, ὥρμησε νὰ ἀποκτείνῃ τὸν μνηστῆρα τῆς κόρης ὡς αἴτιον τῆς ἐκ νέου ἀμφιβολίας τῶν γονέων· ἀλλ' ὁ Εὐφάης οὗ ἦν φίλος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἔπεισε τοὺς Μεσσηνίους ὅτι ἐτελέσθη ὁ χρησμὸς, ἀποθανούσης τῆς κόρης, καὶ ὅτι ἦσαν ἀποχωρῶντα τὰ πεπραγμένα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοδήμου· καὶ εἰς τοῦτο συνήνεσαν καὶ εὐηρεστήθησαν πάντες καὶ μάλιστα οἱ Αἰπυτίδαι (1)· ἀκούσαντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι

---

(1) Πaus. Μεσα. κ. 9.

τὸν χρησμὸν, ἀθύμως διέκειντο καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν καὶ δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ ἐπιχειρήσωσι μάχην· τῷ δὲ ἔκτω ἔτει ἀπὸ τῆς ὀραπετεύσεως τοῦ Λυκίσκου ἐξ ἰθώμης, ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῶν σφαγίων οἰωνοὶ ἐγένοντο εἰς αὐτοὺς αἵσιοι, ἐστράτευσαν κατὰ τῆς ἰθώμης. Οἱ δὲ Μεσσηνιοὶ πειθόμενοι εἰς τὸν χρησμὸν, ἐτόλμησαν νὰ διακινδυνεύσωσι τὴν μάχην καὶ ἄνευ τῶν ὑστερησάντων συμμάχων· ἀλλ' ὁ Εὐφάης ἐκτεθεὶς ὑπὲρ ὅσον ἔπρεπεν εἰς βασιλέα, ἔπεσε κατατραυματισθεὶς καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, βασιλεύσας τῶν Μεσσηνίων δέκα τρία ἔτη, καὶ πολεμήσας κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἦν ἄκληρος, ἔπρεπεν ὁ δῆμος νὰ ἐκλέξῃ βασιλέα· καὶ τότε ὁ Κλέωνις καὶ ὁ Δᾶμις, δύο ἄνδρες θεωρούμενοι ὡς προέχοντες τὰ τε ἄλλα καὶ τὰ πολεμικά, ἦλθον εἰς ἀμφισβήτησιν περὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸν Ἀριστόδημον, καὶ οἱ δύο μάλιστα μάντις, ὁ Ἐπὶθόλος καὶ ὁ Ὀφιονεὺς ἔλεγον ἐκ συμφώνου ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἡ ἀξία τοῦ Αἰπύτου καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ εἰς ἄνδρα μεμιασμένον ἐκ τοῦ αἵματος τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ· ἀλλ' ὁμῶς ἡρέθη καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Ἀριστόδημος. Βασιλεύσας δὲ καὶ εἰς τὸν δῆμον εὐηρέστησε, καὶ τοὺς προκρίτους ἐτίμα καὶ πρὸ πάντων τὸν Κλέωνιν καὶ τὸν Δᾶμιν, καὶ τοὺς συμμάχους ἐθεράπευεν, ἀποστέλλων δῶρα καὶ εἰς τοὺς δυνατοὺς τῶν Ἀρκάδων καὶ εἰς τοὺς Ἀργεῖους καὶ εἰς τοὺς Σικυωνίους· ὁ δὲ πόλεμος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριστοδήμου ἐγένετο μᾶλλον ἐν εἴδει ληστείας καὶ δι' ἐπιδρομῶν μικρῶν σωμάτων ἐπὶ τῆς χώρας ἀλλήλων, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θέρους (1). Τῷ δὲ πέμπτῳ

(1) Παυσ. Μεσ. κ. 10.

ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριστοδήμου ἐπειδὴ ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἀπηύδησαν ἐκ τοῦ μήκους τοῦ πολέμου καὶ τῶν δαπανημάτων, προσεκήρυξαν ὅτι ἐμελλε νὰ γίνῃ συμβολή, καὶ ἦλθον πρὸς ἀμφοτέρους οἱ σύμμαχοι, πρὸς μὲν τοὺς Λακεδαιμονίους μόνον Κορίνθιοι ἐκ τῶν Πελοποννησίων, πρὸς δὲ τοὺς Μεσσηνίους οἱ Ἀρκάδες πανστρατιᾷ καὶ ἐκ τῶν Ἀργείων καὶ Σικυωνίων λογάδες, καὶ ἐπολέμησαν καὶ ἔπαθον μεγάλην φθορὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι (1), οἱ ἀθυμήσαντες ἐκ τούτου, ἀπέστειλαν θεωροὺς εἰς Δελφοὺς, καὶ ἔλαβον παρὰ τῆς Πυθίας τὸν ἐξῆς χρησμὸν =

Οὐ που μάχης μόνον ἔργ' ἐφέπειν χερὶ Φοῖβος ἄνωγεν.

Ἄλλ' ἀπάτη μὲν ἔχει γαῖαν Μεσσηνίδα λαός,

Ταῖς δ' αὐταῖς τέχναισιν ἀλώσεται ὥσπερ ὑπῆρξεν.
 Ἰδόντες δὲ τοῦτο, ἐζήτουν καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἔφοροι νὰ εφεύρωσι τέχνας ἄλλ' οὐ δυνάμενοι, ἔπεμψαν ἑκατὸν ἄνδρας εἰς Ἰθώμην ὡς δῆθεν αὐτομόλους, ἵνα ἴδωσι τί ἐργάζονται οἱ Μεσσηνιοί· ἄλλ' ὁ Ἀριστόδημος ἐννοήσας τὸν δόλον, ἀπέπεμψεν αὐτούς· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀποτυχόντες τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου, ἐπειρῶντο νὰ διαλύσωσι τὸ συμμαχικὸν τῶν Μεσσηνίων· ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐνέδωκαν οἱ Ἀρκάδες πρὸς οὓς πρῶτον ἦλθον οἱ πρέσβεις, δὲν ἐδοκίμασαν πλέον τὴν πρὸς τὴν Ἀργεῖαν πορείαν· μαθὼν δὲ ὁ Ἀριστόδημος τὰ πραττόμενα ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔπεμψε καὶ οὗτος ἀνθρώπους εἰς Δελφοὺς ἐρωτήσοντας τὸν θεὸν, καὶ ἡ Πυθία ἔχρησεν οὕτω =

Κυδός σοι πολέμοιο διδοῖ θεός· ἄλλ' ἀπάταισι

Φράζου, μὴ Σπάρτης δόλιος λόχος ἐχθρὸς ἀνέλθῃ

Κρείσσων. Εἰ γὰρ Ἄρης κείνων εὐήρεα τεύχη

(1) Παιρ. Μεσσην. κ. 11.

Καί τε χορῶν σφάνωμα πικροὺς οἰκήτορας ἔξει,

Τῶν δύο συντυχίαις κρυπτοῦ λόχου ἑξαναδύντων.

Οὐ πρόσθεν δὲ τέλος τόδ' ἐπόψεται ἱερὸν ἡμαρ,

Πρὶν τὰ παράλλα φύσιν τόξον χρεῶν ἀφίκηται.

ὅπερ οὔτε ὁ Ἀριστόδημος οὔτε οἱ μάντιες ἐδύναντο τότε
νὰ νοήσωσιν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγα ἔτη ἀνεφάνη καὶ ἐξετελέσθη.

Μετὰ ταῦτα δὲ, ὅτε ἦν ἤδη εἰκοστὸν ἔτος τοῦ πολέμου,
ἔπεμψαν καὶ αὐτοὶ εἰς Δελφοὺς οἱ Μεσσηνιοὶ ἐρωτῶντες
περὶ τῆς νίκης, καὶ ἡ Πυθία ἔχρησεν οὕτω

Τοῖς τρίποδας περὶ βωμὸν ἰθωμάτα Διὶ πρώτοις

Στήσασιν δεκάδων ἀριθμὸν δις πέντε, δίδωσιν

Σὺν κύδει πολέμου γαῖαν Μεσσηνίδα δαίμων·

Ζεὺς γὰρ ἔνευσ' οὕτως. Ἀπάτη σέο πρόσθε τίθησιν,

Ἦτ' ὀπίσω τίσις ἐστί, καὶ οὐ θεὸν ἑξαπατῶης.

Ἔρδ', ὅπη τὸ χρεῶν. Ἄτη δ' ἄλλοισι πρὸ ἄλλων.

Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἐνόμισαν ὅτι ἦν ὑπὲρ αὐτῶν ὁ χρη-
σμὸς καὶ ἔδδεν αὐτοῖς τὴν νίκην, διανοούμενοι ὅτι ἐν ᾧ
εἶχον αὐτοὶ τὸν ναὸν τοῦ ἰθωμάτα ἐντὸς τοῦ τείχους, δὲν
θὰ προλάβωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ στήσωσι πρῶτοι τὸ
ἀνάθημα· ἔμελλον δὲ αὐτοὶ νὰ ἐτοιμάσωσι τρίποδας ξυλί-
νους, διότι δὲν εἶχον χρήματα ὥστε νὰ κατασκευάσωσι
χαλκίους· ἀλλ' ἐν τούτοις ἄνθρωπός τις Δελφὸς ἀνήγγειλε
τὸν χρησμὸν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ἀκούσαντες αὐτὸν, ἐκ
κοινοῦ μὲν οὐδὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐπινοήσωσιν τι σοφόν. Οἷβα-
λος δὲ τις ἄνθρωπος ἀφανὴς μὲν, ἀλλὰ νοήμων, ὡς ἀπε-
δείχθη, κατασκευάσας ὡς ἔτυχεν ἑκατὸν τρίποδας ἐκ πηλοῦ
καὶ ἀποκρύψας αὐτοὺς ἐν πῆρᾳ, καὶ φέρων καὶ δίκτυα ὡς
κυνηγὸς, ἀνεμίχθη εὐκόλως μεταξὺ ἀνθρώπων ἀγροίκων, ὡς
ἄγνωστος οὐ μόνον τοῖς Μεσσηνίοις ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς
τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ εἰσελθὼν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἰθώ-

μην, ἅμα ἐπῆλθεν ἡ νύξ, ἀναθείς τάχιστα τῷ θεῷ τοὺς
 τρίποδας τούτους τοὺς πηλίνους, καὶ ἐπιστρέψας αὐθις εἰς
 Σπάρτην, ἀπήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις· οἱ δὲ Μεσσήνιοι
 ὡς εἶδον τοῦτο, ἐταράχθησαν μεγάλως, ἐννοήσαντες ὅτι ἦν
 ἔργον τῶν Λακεδαιμονίων· ἀλλ' ὁ Ἀριστόδημος ἐπαρηγόρει
 αὐτοὺς, λέγων ὅσα ἀπῆται ἡ περίστασις, καὶ ἔστησε καὶ
 τοὺς ξυλίνους τρίποδας περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἰθωμάτα· συνέβη
 δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ ὁ μάντις Ὀφιονεύς ὃς ἦν
 ἐκ γενετῆς τυφλὸς νὰ ἀναβλέψῃ μετὰ σφοδρὰν κεφαλαλ-
 γίαν (1)· ἔκτοτε δὲ πλέον, ὡς ἦν ἐγγὺς ἡ πεπωρωμένη ὥρα
 τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Μεσσηνίων, κακοὶ οἰωνοὶ καὶ ὄνει-
 ρον ἀποτρόπαιον ὃ εἶδεν ὁ Ἀριστόδημος προμηνυτικὸν τοῦ
 προσεχοῦς θανάτου αὐτοῦ, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ εἰδήσις
 ὅτι ὁ Ὀφιονεύς ἐγένετο αἴφνης καὶ αὐθις τυφλὸς ὡς ἦν καὶ
 ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ ἐθεωρήθη ὡς ἐξήγησις τοῦ χρησμοῦ τῆς Πυ-
 θίας ἢ διὰ τῶν δύο ἀναδύνων ἐκ τοῦ κρυπτοῦ λόχου καὶ
 ἐπανελθόντων πάλιν εἰς τὸ χρεῶν, ἐνόει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ
 Ὀφιονέως, ταῦτα πάντα ἔφερον εἰς τοσαύτην ἀπόγνωσιν τὸν
 Ἀριστόδημον ὥστε κατέσφαξεν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς
 θυγατρὸς αὐτοῦ· ἀπέθανε δὲ βασιλεύσας ἕξ ἔτη καὶ μῆνας
 πολλοὺς ἐκ τοῦ ἐβδόμου. Οἱ δὲ Μεσσήνιοι τοσοῦτον κατε-
 πλάγησαν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀριστοδήμου, ὥστε ἀπογόν-
 τες ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτοὺς πράγμασι, μικροῦ ἐδέησε νὰ ἀπο-
 στείλωσιν ἱκεσίαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους· ἀλλ' ἐπε-
 σχέθησαν μὲν ἀπὸ τοῦ σκοποῦ τούτου, συναθροισθέντες δὲ
 εἰς γενικὴν συνέλευσιν, βασιλέα μὲν οὐδένα ἐξελέξαντο,
 στρατηγὸν δὲ αὐτοκράτορα τὸν Δάμιν· ὁ δὲ Δάμις ὀνομά-
 σας συνάρχοντας αὐτοῦ τὸν Κλέοννιν καὶ τὸν Φυλέα, παρα-

(1) Πaus. Μεσ. κ. 12.

σκευάζετο, ὅπως αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον, νὰ συνάψῃ μάχην, διότι ἐβίαζεν ἀφ' ἐνὸς μέρους ἡ πολιορκία, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἡ πείνα καὶ ὁ φόβος μὴ ἀπολεσθῶσιν ὑπὸ ἐνδείας· ἐπολέμησαν ἄρα, καὶ οὐδὲ τότε ἐφάνησαν ἐστερημένοι ἀνδρείας καὶ τόλμης οἱ Μεσσηνιοί· ἀλλ' ἀπέθανον ἅπαντες οἱ στρατηγοὶ αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων οἱ ἀξιολογώτεροι· ἀντέσχον δὲ εἰσέτι πέντε μῆνας μετὰ ταύτην τὴν μάχην· ἀλλὰ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλιπον τὴν ἰθώμην, πολεμήσαντες τὰ πάντα εἴκوسي ἔτη, ὡς εἶπε καὶ ὁ Τυρταῖος ἐν τοῖς ἔπεσιν =

Εἰκοστῷ δ' οἱ μὲν κατὰ πύονα ἔργα λιπόντες

Φεῦγον ἰθωμαίων ἐκ μεγάλων ὀρέων.

Ὁ δὲ πόλεμος οὗτος ἔλαβε τέλος τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς δεκάτης τετάρτης Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν Δάσμων Κορίνθιος ἐνίκα στάδιον, τῶν Μεδοντιδῶν ἔτι ἐχόντων τὴν δεκαετῇ ἀρχὴν, καὶ ἱππομένους ἀποπερατώσαντος τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ (1). Ἐκ τῶν Μεσσηνίων δὲ ὅσοι ἔτυχον ἔχοντες σχέσεις προξενικάς ἐν Σικυῶνι καὶ ἐν Ἀργεὶ καὶ παρὰ τισι τῶν Ἀρκάδων, οὗτοι εἰς ταύτας τὰς πόλεις ἀπεχώρησαν, οἱ δὲ ἐκ τοῦ γένους τῶν ἱερέων καὶ οἱ τελοῦντες τὰ ὄργια τῶν Μεγάλων Θεῶν ἀπῆλθον εἰς Ἐλευσίνα· ὁ δὲ ὄχλος ὁ πολὺς ἐσκεδάσθησαν ἕκαστοι εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῶν πατρίδας. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πρῶτον μὲν κατηδάφισαν τὴν ἰθώμην, καὶ μετὰ τοῦτο εἶλον καὶ τὰς ἄλλας πόλεις· ἀνέθεσαν δὲ καὶ ἐκ τῶν λαφύρων τῷ Ἀμυκλαίῳ Ἀπόλλωνι τρεῖς χαλκοῦς τρίποδας, καὶ ὑπὸ μὲν τὸν πρῶτον ἦν ἄγαλμα Ἀφροδίτης, ὑπὸ δὲ τὸν δεύτερον Ἀρτέμιδος, ὑπὸ δὲ τὸν τρίτον Κόρης τῆς Δήμητρος. Τῆς δὲ γῆς τῆς Μεσσηνίας

(1) Παιστ. Μεσ. κ. 13.

ἔδωκαν τοῖς μὲν ὑπὸ τῶν Ἀργείων ἐκβληθεῖσιν Ἀσιναίοις τὴν μοῖραν ἐκείνην τῆς παραθαλασσίας ἣν καὶ ὕστερον ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἐνέμοντο ἔτι οἱ Ἀσιναῖοι, τοῖς δὲ ἀπογόνους τοῦ Ἀνδροκλέους (διότι εἶχεν ὁ Ἀνδροκλῆς θυγατέρα ἢ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔφυγε μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς εἰς Σπάρτην) ἔδωκαν τὴν λεγομένην Ἰαμίαν· τοὺς δὲ Μεσσηνίους μετεχειρίσθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· πρῶτον μὲν ὑπέβαλον αὐτοὺς εἰς ὄρκον μῆτε νὰ ἀπυστήσωσι ποτὲ ἀπ' αὐτῶν, μῆτε νὰ ἐπιχειρήσωσι μηδὲν στασιαστικὸν κίνημα· δεύτερον δὲ οὐδένα μὲν ὥρισαν φόρον ῥητὸν, ἀλλὰ διέταξαν νὰ ἀποφέρωσιν αὐτοὶ εἰς Σπάρτην πάντα τὰ ἡμίσεα τῶν γεωργουμένων ὑπ' αὐτῶν καρπῶν, καὶ νὰ συνοδεύωσι οἱ τε ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες τῆς Μεσσηνίας μελανοφοροῦντες τὰς ἐκφορὰς τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἄλλων μεγιστάνων, καὶ ἐπέκειτο ποινὴ τοῖς παραβάταις· ὁ ὕβριστικὸς δὲ τρόπος τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς τοὺς Μεσσηνίους φαίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς ἐπῶν τοῦ Τυρταίου =

Ὡσπερ ὄνοι μεγάλοις ἄχθεσι τειρόμενοι

Δεσποῦνοισι φέροντες ἀναγκαίης ὑπὸ λυγρῆς

Ἡμισυ πάνθ' ὅσων καρπὸν ἄρουρα φέρει·

Ὡς καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐκφράζεται ἡ ἀνάγκη τοῦ συμπευθεῖν =

Δεσπότας οἰμῶζοντες ὁμῶς, ἄλοχοί τε καὶ αὐτοί,

Εὖτε τιν' οὐλομένη μοῖρα κίχοι θανάτου.

Βλέποντες δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ τὴν δεινότητα τῆς παρούσης αὐτῶν στάσεως, καὶ οὐδὲν ἐλπίζοντες φιλανθρωπότερον παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὸ μέλλον, νομίζοντες δὲ προκριώτερον νὰ ἀπυθάνωσι μαχόμενοι ἢ καὶ νὰ φύγωσιν ὅλως ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἐβουλεύσαντο νὰ ἀποστήσωσι· προετρέποντο δὲ εἰς τοῦτο κυρίως ὑπὸ τῶν νέων οἱ ἀνετράφησαν μὲν καὶ ἀλλαχού τῆς Μεσσηνίας, ἀλλ' οἱ ἄριστοι καὶ οἱ πλεῖστοι

ἦσαν περὶ τὴν Ἀνδανίαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀριστομένης ὃς καὶ διαπαντὸς ὕστερον ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων ὡς ἥρωος. Τότε δὲ καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι τῶν προκρίτων παρώξυνον ἐπὶ τὴν ἀπόστασιν ἣ ἐνηργεῖτο οὐχὶ εὐθύς ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἀλλὰ κρυφίως δι' ἀνταποκρίσεων μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Ἀρκάδων (1)· καὶ οὕτως ἀπέστησαν τῷ τριακοστῷ καὶ ἐννάτῳ ἔτει μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἰθώμης καὶ τῷ τετάρτῳ τῆς εἰκοστῆς τρίτης Ὀλυμπιάδος, ὅτε Ἰκαρος ὁ Ἱπερησιεύς ἐνίκα στάδιον, ἐν δὲ Ἀθῆναις ἦσαν τότε οἱ ἐνιαύσιοι ἄρχοντες καὶ ἦρχεν ὁ Ἀθηναῖος Τληπόλεως. Εὐθύς δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει μετὰ τὴν ἀπόστασιν, ἀπόντων τῶν συμμάχων ἐκατέρων τῶν μερῶν ἐπολέμησαν οἱ Μεσσηνιοὶ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν Δέραις, χωρίῳ τῆς Μεσσηνίας, καὶ ἡ μὲν νίκη ἔμεινεν ἀμφιρρεπής, ἀλλ' ὁ Ἀριστομένης ἠρίστευσεν ὑπὲρ ἄνθρωπον· διό, καὶ μάλιστα ὡς ὄντα ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰπυτιδῶν, ἠθέλησαν μετὰ τὴν μάχην νὰ ἐκλεῖξωσιν αὐτὸν βασιλέα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπειποιήθη, κατέστησαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον· καὶ τότε παραγενόμενος διὰ νυκτὸς ὁ Ἀριστομένης εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἀνέθεσεν ἀσπίδα πρὸς τὸν ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς φέρουσαν ἐπιγραφὴν ὁ Ἀριστομένης ἀπὸ Σπαρτιατῶν δίδωσι τῇ θεῷ π· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι λαβόντες χρησμὸν ἐκ Δελφῶν νὰ λάβωσι σύμβουλον Ἀθηναῖον, ἀπέστειλαν καὶ ἐζήτησαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἄνδρα παραινέσοντα τὰ χρειώδη· οὗτοι δὲ ἐπεμψαν αὐτοῖς τὸν Τυρταῖον, διδάσκαλον γραμμάτων, θεωρούμενον ὡς ἄφρονα καὶ χωλὸν κατὰ τὸν ἕνα πόδα· ἀφικόμενος δὲ ὁ Τυρταῖος εἰς Σπάρτην, ἔψαλλεν ἐνώπιον τῶν ἐν τέλει καὶ ἄλλων ὅσους ἐδύνατο νὰ συναθροίσῃ ἐλεγεία καὶ ἀνάπαιστα

(1) Παιρ. Μεσσ. κ. 14.

ἔπη· μετὰ παρέλευσιν δὲ ἐνὸς ἔτους ἀπὸ τῆς μάχης τῶν Δερῶν ἦλθε πρὸς ἑκατέρους βοήθεια συμμαχική, πρὸς μὲν τοὺς Μεσσηνίους Ἡλεῖοι καὶ Ἀρκάδες καὶ Ἀργεῖοι καὶ Σικυώνιοι καὶ ὅσοι τῶν Μεσσηνίων ἔφυγον πρότερον ἐκουσίως, καὶ ἐκ τῆς Ἐλευσίνος οἱ τελοῦντες τὰ ὄργια τῶν Μεγάλων θεῶν, καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀνδροκλέους οἵτινες ἦσαν καὶ οἱ θερμότεροι τῶν ἄλλων· πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους Κορίνθιοι καὶ τινες τῶν Λεπρεατῶν ὡς ἐχθροὶ τῶν Ἡλείων· οἱ δὲ Ἀσινᾶοι ἔμειναν οὐδέτεροι, ὡς ὄντες ὑπὸ ὅρκους πρὸς ἀμφοτέρους. καὶ τότε παρεσκευάζοντο νὰ συνάψωσι μάχην ἐπὶ τῷ καλουμένῳ Κάπρου Σήματι ἐν Στενυκλήρῳ τῆς Μεσσηνίας (1), καὶ ἐπολέμησαν, καὶ διέπρεψαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐκ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἀνάξανδρος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἐκ δὲ τῶν Μεσσηνίων οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀνδροκλέους Φίντας καὶ Ἀνδροκλῆς καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, κυρίως δὲ ὁ Ἀριστομένης ἔτρεψε καὶ ἐνίκησε τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς Ἀνδανίαν, αἱ γυναῖκες ῥίπτουσαι ταινίας καὶ ἄνθη ἐπ' αὐτοῦ, ἔψαλλον τὸ ἐξῆς ᾄσμα =

Ἐς τε μέσον πεδίον Στενυκλήριον ἔς τ' ὄρος ἄκρον

Εἶπετ' Ἀριστομένης τοῖς Λακεδαιμονίοις.

Ὅπερ διέμεινε καὶ μετὰ ταῦτα διὰ παντὸς ἀδόμενον· ἔπειτα καταβὰς ὁ Ἀριστομένης εἰς τὸ ἐν Λεβαδείᾳ ἄδυτον ἱερὸν τοῦ Τροφωνίου κατὰ διαταγὴν τῆς Πυθίας, εὗρεν ἐκεῖ, ὡς ἔλεγον, τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ ἣν ἀπώλεσεν ἐν τῇ μάχῃ, καὶ μετὰ τινα χρόνον ἀνέθεσεν αὐτὴν εἰς Λεβαδεῖαν· τότε δὲ φέρων αὐτὴν κατὰ τὴν ἐκ Λεβαδείας ἐπανάκαμψιν, ἐπεχείρησε μεγάλα πράγματα, καὶ ἐπέπεσε κατὰ πρῶτον κατὰ

(1) Πaus. Μεσ. κ. 15.

τῆς Λακωνικῆς πόλεως Φάριδος ἢ Φαρῶν ἐξ ἧς λαβὼν
 λείαν, ἐπέστρεφεν εἰς Μεσσηνίαν· ἔτρεψε δὲ καὶ τὸν προσ-
 βαλόντα αὐτὸν καθ' ὁδὸν βασιλέα τῶν Λακεδαιμονίων
 Ἀνάξανδρον καὶ ἦν ἕτοιμος νὰ τὸν διώξη, ἀλλὰ τρωθεὶς
 ὑπὸ ἄκοντίου κατὰ τὸν γλουτὸν, ἐπέσχε τὴν διώξιν ἕως
 οὗ ἑθεραπεύθη τὸ τραῦμα, καὶ τότε ἐπεχείρησε νὰ εἰσέλθῃ
 διὰ νυκτὸς εἰς Σπάρτην, ἀλλ' ἀπετράπη ὑπὸ φασμάτων
 τῆς Ἑλένης καὶ τῶν Διοσκούρων· ἄλλοτε πάλιν ἐνεδρεύ-
 σας, συνέλαβε τὰς ἐν Καρύαις χορευούσας παρθένους (1).
 καὶ ἄλλοτε ἐπεχείρησε νὰ ἀρπάσῃ τὰς ἐν Αἰγίλῃ ἀγούσας
 τὴν ἑορτὴν τῆς Δήμητρος γυναικας, ἀλλὰ συνελήφθη ζῶν
 ὑπ' αὐτῶν καὶ διὰ συνεργείας τῆς ἱερείας διέφυγε (2).
 Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τοῦ πολέμου, ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ
 μάχη κατὰ τὴν λεγομένην Μεγάλην Τάφρον, καὶ ἐν ᾧ οἱ
 Μεσσηνιοὶ εἶχον βοηθοὺς τοὺς Ἀρκάδας ἀπὸ πασῶν τῶν πό-
 λεων, οἱ Λακεδαιμόνιοι διέφθειραν διὰ χρημάτων τὸν βασι-
 λέα τῆς Ἀρκადίας καὶ τότε ἀρχιστράτηγον Ἀριστοκράτην
 τὸν Ἰκέτα Τραπεζούντιον, ὃς ἅμα ἀρξαμένης τῆς μάχης,
 ἔφυγε μετὰ πάντων τῶν Ἀρκάδων, καὶ τότε οἱ Λακεδαι-
 μόνιοι περικυκλώσαντες, κατετρόπωσαν τοὺς Μεσσηνίους,
 ἀνελόμενοι τὴν ἐντελεστάτην καὶ ἀπονωτάτην νίκην. Ὁ δὲ
 Ἀριστομένης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ μετὰ τὴν συμφορὰν ταύ-
 την ἀνθίσταντο ἔτι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγοι, μικρὰν
 παρῆχεν ὠφέλειαν ἢ ἀντίστασις. Τοσοῦτο δὲ πλῆθος ἀπώ-
 λεσαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ οἱ Μεσσηνιοὶ, ὥστε ἐλπίζοντες
 πρότερον ἀντὶ δούλων νὰ γίνωσι δεσπόται, τότε οὐδὲ σω-
 τηρίας εἶχον ἐλπίδα. Ἀπέθανον δὲ ἐκτὸς ἄλλων πρωτα-
 γωνιστῶν καὶ ὁ Ἀνδροκλῆς καὶ ὁ Φίντας, ἔτι δὲ καὶ ὁ

(1) Ἰδ. Σιλαίη. — Πανσ. Μεσ. κ. 18. (2) Ἰδ. Αἰγίλα.

πάνυ ἀνδρείως ἀγωνισθεὶς Φάνας, ὃς ἀνείλετο πρότερον νίκην δολιχοῦ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας· οἱ δὲ διασωθέντες τῶν Μεσσηνίων ἐκλιπόντες πάντα τὰ μεσόγαια πολίσματα, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἀριστομένους, ἀνῳκίσθησαν εἰς τὸ ὄρος τὴν Εἵραν ἐνθα ἀντίστησαν ἔτι κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ὑπέμειναν πολιορκούμενοι ἔνδεκα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Μεγάλῃ Τάφρῳ συμφορὰν (1)· ὄντες δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ ἐν Εἵρᾳ, ἐλήστευον αἰεὶ τὴν Λακωνικὴν καὶ τὴν Μεσσηνίαν αὐτὴν, καὶ ὁ Ἀριστομένης ἔχων περὶ ἑαυτὸν τριακοσίους λογάδας, ἐπέπεσε ποτὲ κατὰ τῆς πόλεως Ἀμυκλῶν καὶ εἴλε καὶ διήρπασεν αὐτὴν καὶ ἐπέστρεψε πρὶν ἢ προσκοιθῆσωσιν οἱ ἐκ Σπάρτης· κατέτρεχε δὲ καὶ ὕστερον τὴν χώραν, ἕως οὗ συναντηθεὶς μετ' ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων καὶ πλέον ἢ τῶν ἡμίσεων λόχων τῶν Λακεδαιμονίων, ἔλαβε τραύματα πολλὰ, καὶ πληγωθεὶς τὴν κεφαλὴν ὑπὸ λίθου, ἐσκοτοδινίασε καὶ ἔπεσε, καὶ τότε ἀθρόοι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπιδραμόντες, συνέλοβον αὐτὸν ζῶντα, ὥς καὶ περίπου πεντήκοντα ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ ἔρριψαν πάντας εἰς τὸν Καϊάδαν εἰς ὃν ἔρριπτον τοὺς μεγίστους κακούργους· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες πεσόντες ἀπώλοντο· ὁ δὲ Ἀριστομένης φθάσας ἀβλαβὴς εἰς τὸ τέρμα τοῦ βαράθρου, κατεκλίθη καὶ περιέμενε τὸν θάνατον περιτετυλιγμένος εἰς τὴν χλαμύδα αὐτοῦ· τῇ τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ, αἰσθανθεὶς κρότον, καὶ ἐκκαλύψας τὴν κεφαλὴν, εἶδεν ἀλώπεκα τρώγουσαν τοὺς νεκρούς· ὑπονοήσας δὲ ὅτι ὑπῆρχε τις εἰσοδος, περιέμεινεν ἕως οὗ πλησιάζῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἀλώπηξ· ἄμα δὲ ἐπλησίασε, κατέλαβεν αὐτὴν διὰ τῆς μῖας χειρὸς, διὰ δὲ τῆς ἄλλης προέτεινε τὴν χλαμύδα, ὥσάκεις τὸ ζῶον ἐπέ-

(1) Πaus. Μεσs. κ. 17.

σρεφε κατ' αὐτοῦ· καὶ οὕτω, ποτὲ μὲν ἐπόμενος αὐτῇ, ποτὲ
 δὲ συρόμενος ὑπ' αὐτῆς, εὗρε τὴν δίοδον ἣν οὕσαν ὀπὴν
 σενὴν, ἐπλάτυνε διὰ τῶν χειρῶν, καὶ ἐξελθὼν ἀπεσώθη εἰς
 Εἶραν (1). Μαθόντες δὲ τοῦτο οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἠπίστανται
 κατ' ἀρχὰς ἕως οὗ ἐβεβαιώθησαν ἐκ τῶν πράξεων αὐτοῦ· ὁ
 δὲ Ἀριστομένης μαθὼν ὅτι οἱ Κορίνθιοι ἀπέστειλλον τοῖς Λα-
 κεδαιμονίοις δύναμιν βοηθητικὴν πρὸς πολιορκίαν τῆς Εἶρας,
 καὶ ὅτι ἐπορεύοντο ἀτάκτως καὶ ἐστρατοπέδευον ἀφυλά-
 κτως, ἐπέπεσε διὰ νυκτὸς κατ' αὐτῶν, καὶ ἐφόνευσε τοὺς
 πλείστους καθεύδοντας, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς
 στρατηγούς αὐτῶν Ὑπερμενίδην καὶ Ἀχλαδαῖον καὶ Λυσί-
 στρατον καὶ Εἰδεκτον καὶ διήρπασε καὶ τὴν στρατηγίδα
 σκηνὴν καὶ ἔθυσσε τῷ ἱθωμάτῃ διὰ τὴν θυσίαν τὴν καλου-
 μένην Ἑκατομφόνια, ἣν ἔθυσσε καὶ πρότερον μετὰ τὴν ἐν
 Κάπρου σήματι μάχην· καὶ μάλιστα λέγεται ὅτι καὶ ἐκ
 τρίτου ἔθυσσε τὰ Ἑκατομφόνια κατὰ τὰς ὕστερον καταδρο-
 μὰς. Ἐπελθούσης δὲ τῆς ἐορτῆς τῶν Ὑακινθίων, οἱ Λακε-
 δαιμόνιοι συνέθεντο πρὸς τοὺς ἐν τῇ Εἶρᾳ ἀνακωχὴν τεσ-
 σαράκοντα ἡμερῶν· καὶ αὐτοὶ μὲν ἀναχωρήσαντες οἴκαδ' ἐ-
 όρταζον, Κρήτες δὲ τοξόται μεταπεμφθέντες μισθωτοὶ
 ἐκ Λύκτου καὶ ἐξ ἄλλων πόλεων ἐπλανῶντο ἀνὰ τὴν Μεσ-
 σηνίαν, καὶ ἐπτά ἐξ αὐτῶν ἐνεδρεύσαντες τὸν Ἀριστομένην
 προχωρήσαντα μακρὰν τῆς Εἶρας ἀφόβως διὰ τὴν ἀνακω-
 χὴν, συνέλαβον καὶ ἔδησαν αὐτὸν διὰ τῶν ἐπὶ τῶν φαρετρῶν
 αὐτῶν ἱμάντων, καὶ δύο ἐξ αὐτῶν ἐλθόντες εἰς Σπάρτην,
 ἀνήγγειλαν ταῦτα· οἱ δὲ ἄλλοι, οὕσης ἤδη ἐσπέρας, ἀπε-
 χώρησαν εἰς ἑπαυλὶν τινα τῆς Μεσσηνίας, ἔνθα ᾤκει κόρη
 τις μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς ὀρφανὴ πατρός. Ἡ κόρη αὕτη

(1) Παυ. Μισσ. κ. 18.

εἶδεν ὄνειρον τὴν προτεραίαν νύκτα ὅτι λύκοι ἤγαγον εἰς τὸν ἀγρὸν δεδεμένον λέοντα καὶ μὴ ἔχοντα ὄνυχας· καὶ ὅτι αὕτη ἔλυσε τὰ δεσμὰ αὐτοῦ καὶ εὐροῦσα ἔδωκεν αὐτῷ τοὺς ὄνυχας καὶ τότε ἐσπαράχθησαν οἱ λύκοι ὑπὸ τοῦ λέοντος· ὡς δὲ εἶδε τότε τὸν Ἀριστομένην εἰσαγόμενον ὑπὸ τῶν Κρητῶν, νοήσασα ὅτι ἐπαληθεύει τὸ ὄνειρον καὶ μαθοῦσα παρὰ τῆς μητρὸς τίς ἦν ὁ εἰσαγόμενος, ἐνεθαῤῥύνθη, καὶ ὁδηγηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀριστομένου, ἔδωκεν οἶνον εἰς τοὺς Κρητάς, οἵτινες μεθυσθέντες ἐκοιμήθησαν, καὶ τότε λαβοῦσα ἡ κόρη τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ βαθυτέρου κοιμωμένου, ἀπέκοψε τὰ δεσμὰ τοῦ Ἀριστομένου, θ; λαβὼν τὸ ξίφος ἐφόνευσεν αὐτούς. Πρὸς ἀντιμισθίαν δὲ τῆς ἀπολυτρώσεως ἔδωκεν ὁ Ἀριστομένης τὴν παρθένον ταύτην γυναῖκα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Γόργῳ, ἂν καὶ δὲν εἶχεν εἰσέτι τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας (1). Τῷ δὲ ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς πολιορκίας οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐν καιρῷ ἀσελήνου καὶ βροχερωτάτης νυκτὸς μαθόντες παρὰ τινος βουκόλου ὅτι οἱ Μεσσήνιοι κατέλιπον τὴν φρουράν διὰ τὸ ῥαγδαῖον τῆς βροχῆς (2) καὶ ὁδηγηθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέβησαν μετὰ μεγάλης δυσχερείας εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Εἵρας, καὶ οἱ Μεσσήνιοι εὐρέθησαν αἴφνης ὡς κατεζωγρημένοι εἰς δίκτυα· ἀντέστησαν ὁμῶς καὶ ἐπολέμησαν ἀνδρείως ἐν πρώτοις ὁ Ἀριστομένης καὶ ὁ Γόργος καὶ Θεόκλος ὁ μάντις καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μάντικλος καὶ Εὐεργετίδας ὁ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Ἀριστομένου, καὶ ἔπειτα πάντες οἱ ἄλλοι, καὶ οὐ μόνον οἱ ἄνδρες ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ ἐμάχοντο τὴν ὑστάτην μάχην τῆς ἀπελπισίας διαρκέσασαν τρία ἡμερονύκτια, μεθ' ἃ ἀπηϋόησαν καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες· καὶ τότε ὁ Θεόκλος

---

(1) Πaus. Μεσ. κ. 19. (2) Αὐτ. κ. 20.

περιπλεχθεῖς μεταξὺ τῶν πολεμίων, εὖρε θάνατον ἐκούσιον· ὁ δὲ Ἀριστομένης συναγαγὼν πάντας τοὺς Μεσσηνίους εἰς μίαν τάξιν καὶ θεῖς κατὰ τὸ μέσον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, διώρισε τὸν Γόργον καὶ τὸν Μάντικλον ἡγεμόνας τῶν τελευταίων τῆς τάξεως, καὶ προχωρήσας ἐδήλωσε διὰ τοῦ νεύματος τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ τῆς κινήσεως τοῦ δόρατος ὅτι ἐζήτει διέξοδον, ἣν καὶ παρεχώρησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ οὕτω κατέλιπον τὴν Εἶραν οἱ Μεσσήνιοι (1). Ἄμα δὲ μαθόντες οἱ Ἀρκάδες τὴν κατάληψιν τῆς Εἶρας, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀριστοκράτους νὰ φέρῃ αὐτοὺς πρὸς τοὺς Μεσσηνίους, ἵνα ἢ σώσωσιν αὐτοὺς ἢ ἀπολεσθῶσι μετ' αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Ἀριστοκράτης, ὡς δωροδοκηθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπεποιήθη λέγων ὅτι δὲν ἐγνώριζε νὰ ἔμεινεν ἔτι οὐδεὶς Μεσσήνιος ὃν νὰ βοηθήσῃ· πληροφορηθέντες δὲ μετὰ ταῦτα σαφέστερον οἱ Ἀρκάδες ὅτι οἱ Μεσσήνιοι δὲν ἀπωλέσθησαν, ἀλλ' ὑπῆρχον εἰσέτι καὶ κατ' ἀνάγκην ἐξέλιπον τὴν Εἶραν, προητοίμασαν ζωοτροφίας καὶ ἐνδύματα, καὶ ἔμελλον νὰ ὑποδεχθῶσιν αὐτοὺς περὶ τὸ Λύκαιον ὄρος· ἔπεμψαν δὲ τότε εὐθύς ἄνδρας τῶν ἐν τέλει ἵνα παρηγορήσωσι τοὺς Μεσσηνίους καὶ γένωνται ἡγεμόνες τῆς πορείας· ὡς ἀνεσώθησαν δὲ οἱ Μεσσήνιοι εἰς τὸ Λύκαιον ὄρος, ἐξένιζον καὶ περιποιοῦντο αὐτοὺς οἱ Ἀρκάδες εὐνοϊκῶς, καὶ ἤθελον μάλιστα νὰ διανείμωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς πόλεις καὶ νὰ τελέσωσι νέον ἀναδασμὸν τῆς γῆς πρὸς χάριν ἐκείνων. Ὁ δὲ Ἀριστομένης ἀποκρίνας πεντακοσίους Μεσσηνίους τοὺς τολμηροτέρους, ἠρώτησεν αὐτοὺς, παρόντων τῶν Ἀρκάδων καὶ τοῦ Ἀριστοκράτους (οὗ τὴν προλαβοῦσαν φυγὴν ἐδόξαζεν ἀνανδρείας, οὐχὶ δὲ προδοσίας ἢ

---

(1) Πaus. Μεσs. κ. 21.

κακίας τινος ἀποτέλεσμα), ἂν ἀπεφάσιζον νὰ ἀποθάνωσι σὺν αὐτῷ ὑπὲρ τῆς πατρίδος· εἰπόντων δὲ ὅτι ἀπεφάσιζον, ἐδῆλωσεν αὐτοῖς ὅτι ἔμελλε τὴν ἐπιούσαν ἐσπέραν νὰ φέρῃ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν Σπάρτην, εἰς ἣ καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ συνήνεσαν, καὶ τριακόσιοι τῶν Ἀρκάδων ἤθελον νὰ μετάσχωσι καὶ αὐτοὶ τοῦ ἔργου· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῶν σφαγίων οἰωνοὶ δὲν ἐφάνησαν αἴσιοι, ἀνέβαλον τότε τὴν ἐξοδὸν· τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἔμαθον ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐγνώριζον ἤδη τὸ μυστικόν, διότι ἦσαν καὶ ἐκ δευτέρου προδεδομένοι οἱ Μεσσηνιοὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοκράτους ὃς ἐφάνέρωσε τὰ βουλευόμενα τοῦ Ἀριστομένους δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸν βασιλέα Ἀναξάνδρον· παραφυλάξαντες δὲ τινεὶ τῶν Ἀρκάδων τὸν γραμματοκομιστὴν, συνέλαβον αὐτὸν ἐπανερχόμενον, καὶ εὗρον καὶ ἐπέδειξαν εἰς τὸν δῆμον τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Ἀναξάνδρου ὃς ἔλεγε τῷ Ἀριστοκράτει ὅτι ἀνταμειφθεὶς πρότερον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῇ ἀπὸ τῆς Μεγάλης Τάφρου φυγῇ, πρέπει νὰ προσμένη καὶ ἡδὴ ἀντιμισθίαν διὰ τὴν παροῦσαν εἶδῃσιν· ὥς δὲ ἀπηγγέλθησαν ταῦτα εἰς ἅπαντας, ἐλιθοβόλησαν οἱ Ἀρκάδες τὸν Ἀριστοκράτην καὶ παρώτρυναν καὶ τοὺς Μεσσηνίους νὰ πράξωσι τὸ αὐτό· οὗτοι δὲ ἀπέβλεπον εἰς τὸν Ἀριστομένην ὃς εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστηριγμένους εἰς τὴν γῆν καὶ ἔκλαιε· καταλιθώσαντες δὲ οἱ Ἀρκάδες τὸν Ἀριστοκράτην, ἐξεβάλον αὐτὸν ἐκτὸς τῶν ὁρίων ἄταφον, καὶ ἀνέθεσαν στήλην ἐν τῷ τεμένει τοῦ Λυκαίου λέγουσαν =

Πάντως ὁ χρόνος εὔρε δίκην ἀδίκῳ βασιλῇ

Εὔρε δὲ Μεσσηνίης σὺν Διὶ τὸν προδότην

Ῥηϊδίως· χαλεπὸν δὲ λάθειν θεὸν ἄνδρ' ἐπίορκον.

Χαῖρε Ζεῦ βχσιλεῦ καὶ σῶου Ἀρχαδίαν (1).

(1) Πλυσ. Μεσσ. κ. 22.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διένειμαν μεταξὺ τῶν Εἰλώτων πάντας τοὺς Μεσσηνίους ὅσοι ἐγκατελείφθησαν περὶ τὴν Εἶραν ἢ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μεσσηνίας· οἱ δὲ Πύλιοι καὶ οἱ Μοθωναῖοι καὶ ὅσοι ᾤκουν τὰ παραθαλάσσια ἅμα μαθόντες τὴν ἄλωσιν τῆς Εἶρας, ἦλθον εἰς Κυλλήνην, τὸ ἐπίνειον τῶν Ἠλείων, καὶ ἐκεῖθεν ἐμήνυσαν τοῖς ἐν Ἀρκαδίᾳ Μεσσηνίοις νὰ ἀναζητήσωσι κεινῶς μετ' αὐτῶν χώραν πρὸς κατοικίαν ἔχοντες ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας τὸν Ἀριστομένην· ἀλλ' οὗτος ἀπεκρίθη ὅτι ἐν ὅσῳ ζῇ θὰ πολεμήσει τοὺς Λακεδαιμονίους, βέβαιος ὢν ὅτι αἰεὶ θὰ προξενηθῇ τι κακὸν ἐξ αὐτοῦ εἰς τὴν Σπάρτην· ἔδωκε δὲ αὐτοῖς ἡγεμόνας τὸν Γόργον καὶ τὸν Μάντικλον· ὁ δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ Εὐεργετίδας ἀπεχώρησε μὲν μετὰ τῶν ἄλλων Μεσσηνίων εἰς τὸ Αὐκαῖον, ἀλλ' ἐκεῖθεν, ὡς εἶδεν ἀποτυχόντα τὸν πρὸς κατάληψιν τῆς Σπάρτης σκοπὸν τοῦ Ἀριστομένου, πείσας ἕως πεντήκοντα Μεσσηνίους, ἐπέστρεψεν εἰς Εἶραν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ εὐρὼν αὐτοὺς διαρπάζοντας εἰσέτι, μετέβαλε τὰ ἐπινίκια αὐτῶν εἰς πένθος, καὶ εὔρε καὶ αὐτὸς τὸν θάνατον· Ὁ δὲ Ἀριστομένης ὡς ἔδωκε τοὺς ἡγεμόνας τοῖς Μεσσηνίοις, ἐπέταξεν ὅσοι ἤθελον νὰ μετάσχῃσι τῆς ἀποικίας νὰ ἀπέλθωσιν εἰς Κυλλήνην· καὶ ἀπῆλθον ἅπαντες, πλὴν γερόντων τινῶν καὶ τῶν στερουμένων τῶν ἐξόδων τῆς ὁδοπορίας οἱ κατέμειναν παρὰ τὴν Ἀρκαδίαν. Ἐάλω δὲ ἡ Εἶρα καὶ ἐτελεύτησεν ὁ δεύτερος πόλεμος τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Μεσσηνίων ἄρχοντος Ἀθηναίων Αὐτοσθένης, τῷ πρῶτῳ ἔτει τῆς εἰκοστῆς ὁγδόης Ὀλυμπιάδος, ὅτε ἐνίκᾳ Χίονις ὁ Λάκων· ὡς δὲ συνηθροίσθησαν οἱ Μεσσηνιοὶ εἰς Κυλλήνην, ἀπεφάσισαν νὰ παραχειμάσωσιν ἐκεῖ τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον, καὶ οἱ Ἠλεῖοι παρεῖχον αὐτοῖς καὶ τροφὰς καὶ χρήματα· ὡς δὲ ἦλθε τὸ ἔαρ ἐβουλευόντο ποῦ νὰ πορευθῶσιν· ἦσαν δὲ αἱ γυνῶμαι

διήρημένοι· καὶ ὁ μὲν Γόργος προέτεινε νὰ καταλάβῃσι τὴν ὑπὲρ τὴν Κεφαλληνίαν Ζάκυνθον, καὶ ἀντὶ ἡπειρωτῶν γινόμενοι νησιῶται νὰ ἐπιπλέωσιν εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Λακωνίας καὶ νὰ φθείρῃσι τὴν χώραν· ὁ δὲ Μάντικλος ἔδιδε γνώμην νὰ λησμονήσωσι τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὸ κατὰ Λακεδαιμονίων μῖσος καὶ πλέοντες εἰς Σαρδὺν, νὰ ἀποκτήσωσι νῆσον μεγίστην καὶ πρώτην κατὰ τὴν εὐφορίαν· ἐν τοσοῦτῳ Ἀναξίλας, ὁ βασιλεύων τότε ἐν Ρηγίῳ τῆς Ἰταλίας καὶ ὢν τέταρτος ἀπόγονος τοῦ Ἀλκιδαμίδου ὃς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ τὴν ἄλῳσιν τῆς Ἰθώμης μετῴκησεν εἰς Ρήγιον, προσεκαλέσατο τοὺς Μεσσηνίους νὰ ἔλθωσιν εἰς Ἰταλίαν· ὡς δὲ ἦλθον, εἶπεν αὐτοῖς ὅτι, ἂν συνεπολέμουν μετ' αὐτοῦ κατὰ τῶν πολεμίων αὐτοῦ Ζαγκλαίων, ἔδιδεν αὐτοῖς τὸν ἐν Σικελίᾳ εὐφορον τόπον καὶ τὴν καλῶς κειμένην πόλιν ἐκείνων· συγκατετέθησαν δὲ οἱ Μεσσήνιοι καὶ διαβιβασθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀναξίλου εἰς Σικελίαν, ἐπολέμησαν μετ' αὐτοῦ κατὰ τῶν Ζαγκλαίων, καὶ ἐνίκησαν καὶ εἶλον τὴν Ζάγκλην, καὶ δι' ἀμοιβαίων ὄρκων ὤκησαν ἐν αὐτῇ κοινῶς μετ' ἐκείνων καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν ἀντὶ Ζάγκλης Μεσσήνην (1). Τοῦτο συνέβη τῇ εἰκοστῇ ἐνάτῃ Ὀλυμπιάδι, ἄρχοντος Ἀθηναίων Μιλτιάδου· ὁ δὲ Μάντικλος ἔκτισε διὰ τοὺς Μεσσηνίους ἐκτὸς τοῦ τείχους ναὸν Ἡρακλέους ἐπιλεγομένου Μαντίκλου· καὶ οὕτως ἔλαβε πέρας ἡ περιπλάνησις τῶν φυγάδων Μεσσηνίων (2)· ὁ δὲ Ἀριστομένης ὡς ἀπεποιήθη τὴν ἡγεμονίαν τῶν στελλομένων εἰς ἀποικίαν, συνώκισε τὴν μὲν πρωτότοκον τῶν θυγατέρων αὐτοῦ Δαμοθοίδα τῷ Λεπρεάτῃ, τὴν δὲ δευτέραν Θεοπόμπῳ τῷ Ἡραιέως, τὴν δὲ ἀδελφὴν Ἄγνα· γόραν, χήραν τοῦ Εὐεργετίδου, Θάρυκι τῷ Φιγαλέως· αὐτὸς

(1) Στράβ. β. 6, σ. 268. — Παυσ. Μεσσ. κ. 23. (2) Παυσ. Αὐτ.

δὲ ἀφικόμενος εἰς Δελφοὺς, ἐζήτει χρησμόν· ἀλλ' ἄγνωστον εἶναι τὸ δοθὲν αὐτῷ μάντευμα. Ἐλθὼν δὲ τότε εἰς Δελφοὺς καὶ ὁ Ῥόδιος Δαμάγητος, βασιλεὺς τῆς Ἰαλυσοῦ, ἠρώτησε πόθεν ἔπρεπε νὰ λάβῃ γυναῖκα, καὶ ἡ Πυθία ἔχρησε νὰ λάβῃ τὴν θυγατέρα τοῦ ἀρίστου ἀνδρὸς τῶν Ἑλλήνων· θεωρῶν δὲ ὁ Δαμάγητος τὸν Ἀριστομένην ὡς τὸν ἄριστον πάντων, ἔλαβε γυναῖκα τὴν, ἣν εἶχεν εἰσέτι, τρίτην θυγατέρα αὐτοῦ· συναπῆλθε δὲ καὶ ὁ Ἀριστομένης μετὰ τῆς θυγατρὸς εἰς Ῥόδον, καὶ ἐκεῖθεν ἐσκόπευε ν' ἀναβῇ εἰς Σάρδεις παρὰ Ἄρδυν τὸν Γύγου, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ Μηδικὰ Ἐκβάτανα πρὸς τὸν βασιλέα Φραόριην· ἀλλὰ πρὶν ἐκτελέσῃ τοὺς σκοποὺς τούτους ἀσθενήσας ἀπέθανε, διότι δὲν ἦν, φαίνεται, πεπρωμένον νὰ πάθωσι καὶ ἄλλας συμφορὰς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκ τοῦ Ἀριστομένου· ὁ δὲ Δαμάγητος καὶ οἱ Ῥόδιοι, ἀποθανόντος τοῦ Ἀριστομένου, ἀνήγειραν αὐτῷ μνημεῖον ἐπιφανὲς καὶ ἀπέδιδον αὐτῷ τιμὰς ἕκτοτε. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὡς ἐγένοντο κύριοι τῆς Μεσσηνίας, ἐμερίσθησαν διὰ κλήρων πάντα τὰ ἄλλα μέρη αὐτῆς, πλὴν τῆς χώρας τῶν Ἀσιναίων· τὴν δὲ Μιθῶνην ἔδωκαν εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς τοὺς πρὸ ὀλίγου ἐκπεπτωκότας τῆς Ναυπλίας ὑπὸ τῶν Ἀργείων. Μετὰ δὲ τὴν ἐξδομηκοστὴν ἐνάτην Ὀλυμπιάδα σεισμὸς σφοδρὸς κατεδάφισε τὴν Σπάρτην, καὶ μετὰ τὴν συμφορὰν ταύτην οἱ Μεσσηνιοὶ οἱ ἐγκαταλειφθέντες ἐν τῇ χώρᾳ καὶ καταταχθέντες κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς Εἰλωτας, ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἀνέβησαν εἰς τὴν Ἰθώμην· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐζήτησαν βοήθειαν τῶν συμμάχων καὶ δυνάμιν τῶν Ἀθηναίων καὶ Κίμωνα τὸν Μιλτιάδου ὄντα καὶ πρόξενον αὐτῶν· ἀλλ' ἀφικομένων τῶν Ἀθηναίων, ὑποπτεύσαντες, φαίνεται, οἱ Λακεδαιμόνιοι δολερὸν τι ἐπιχείρημα ἐξ αὐτῶν, ἀπέπεμψαν αὐτοὺς μετ' οὐ πολὺ

ἐκ τῆς ἰθώμης, καὶ τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐννοήσαντες τὴν κατ' αὐτῶν ὑπόνοιαν τῶν Λακεδαιμονίων, ἐγένοντο φίλοι τῶν Ἀργείων δι' αὐτὴν καὶ μόνην τὴν αἰτίαν, καὶ εἰς τοὺς ἐν ἰθώμῃ πολιορκουμένους Μεσσηνίους, ὡς ἐξῆλθον ὑπόσπονδοι, ἔδωκαν τὴν Ναύπακτον, ἣν ἀφείλοντο παρὰ τῶν πρὸς τῇ Αἰτωλίᾳ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν καλουμένων (1). Μὴ ἄρκεσθέντες δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ εἰς ὃ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπιθυμήσαντες νὰ πράξωσι καὶ αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν γενναῖόν τι ἐπιχείρημα, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Οἰνιάδων, οἳ εἶχον καὶ χώραν καλὴν καὶ ἦσαν καὶ διὰ παντός ἐχθροὶ τῶν Ἀθηναίων, καὶ πολιορκήσαντες εἶλον τὴν πόλιν αὐτῶν καὶ κατέσχον αὐτὴν ἕν ἔτος, ἀλλὰ πολιορκηθέντες καὶ οὗτοι ὕστερον ὑπὸ τῶν Ἀκαρνάνων καὶ ὑπομείναντες ὀκτὼ μῆνας τὴν πολιορκίαν, ἐβιάσθησαν νὰ διαδράσωσι διὰ νυκτὸς διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀπολέσαντες τριακοσίους ἀνθρώπους, ἀνέσώθησαν εἰς Ναύπακτον (2). Ἐκτοτε δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ ἔσωζον αἰεὶ τὸ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἀδιάλλακτον μῖσος, ὃ ἀπέδειξαν μάλιστα ἐπὶ τοῦ μεταξὺ Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πολέμου καθ' ὃν ἡ Ναύπακτος ἐγένετο ὀρμητήριον κατὰ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τοῦ ῥηθέντος πολέμου τοξόται Μεσσηνιοὶ τῶν τῆς Ναυπάκτου συμπολεμοῦντες τοῖς Ἀθηναίοις, συνεξεῖλον τοὺς ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ Λακεδαιμονίους (3), καὶ ἔπειτα αὐθις τῷ αὐτῷ ἔτει πεμφθέντες οἱ ἐπιτηδειότατοι αὐτῶν εἰς Πύλον, ἔφθειρον ἐκεῖθεν καὶ ἔβλαπτον μέγας τὴν Λακωνικὴν (4). ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἦτταν τῶν Ἀθηναίων,

(1) Πaus. Μεσσ. κ. 24. — Θουκυδ. β. 1, κ. 101, 102, 103.

(2) Πaus. Μεσσ. κ. 25. (3) Θουκυδ. β. 4, κ. 36. — Πaus. Μεσσ. κ. 26. (4) Θουκυδ. β. 4, κ. 41.

οἱ Λακεδαιμόνιοι γενόμενοι θαλασσοκράτορες, ἐξέβαλον τῆς Ναυπάκτου τοὺς Μεσσηνίους οὐ μετέβησαν τότε εἰς Σικελίαν παρὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ εἰς Ῥήγιον· οἱ πλείους δὲ αὐτῶν ἀφίκοντο εἰς Λιβύαν παρὰ τοὺς Εὐεσπερίτας οὐ κακωθέντες ὑπὸ γειτόνων βλ. βάρων, ἐπεκαλοῦντο πάντα Ἑλληνα σύνοικον· οὗτοι δὲ οἱ εἰς τοὺς Εὐεσπερίτας ἐλθόντες εἶχον στρατηγὸν τὸν Κίμωνα ὃς ἐστρατήγησεν ἐπ' αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν Σφακτηρίαν· ὥς δὲ οἱ Θηβαῖοι ἐτρόπωσαν τοὺς Λακεδαιμονίους ἐν Λεύκτροις, ἔπεμψαν ἀγγέλους εἰς Ἰταλίαν καὶ εἰς Σικελίαν καὶ παρὰ τοὺς Εὐεσπερίτας καὶ ὅπου ἄλλαχού ἦσαν Μεσσήνιοι καὶ ἀνεκάλουν αὐτοὺς πανταχόθεν εἰς Πελοπόννησον· οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἐκ πόθου τῆς πατρίδος καὶ ἐκ τοῦ αἰεὶ διαμένοντος μίσους πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους συνελέχθησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἤθελον νὰ ἀνοικίσωσι τὴν Ἀνδανίαν καὶ Οἰχαλίαν δι' ἧς συμφορὰς ἔπαθον εἰς τὰς πόλεις ταύτας, ὁ Επαμινώνδας ἦν εἰς ἀπυρίαν κατὰ ποῖον μέρος τῆς χώρας νὰ οἰκοδομήσῃ πόλιν διὰ τοὺς Μεσσηνίους· ἐν τοσοῦτῳ ὁ Ἐπιτέλης ὁ αἰρεθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀργείων στρατηγὸς καὶ ἐπιστάτης τοῦ ἀνοικισμοῦ τῆς Μεσσηνίας εἶδε κατ' ὄναρ, ὡς ἔλεγον, ὅτι καθ' ὅποιον μέρος τῆς ἰθώμης εὖρη πεφυκυῖαν σμίλακα καὶ μυρσίνην, νὰ ἀνασκάψῃ τὸ μέσον αὐτῶν, καὶ νὰ ἀνασώσῃ τὴν γραῖαν, ἣτις ἔπασχε καθειργμένη ἐν τῷ χαλκῷ θαλάμῳ καὶ ἤδη λειποψυχεῖ· ὁ δὲ Ἐπιτέλης παραγενόμενος εἰς τὸν εἰρημένον τόπον καὶ σκάψας εὗρεν ὑδρίαν χαλκὴν καὶ ἐκόμισε παρὰ τὸν Επαμινώδαν, ὃς ἀνοίξας αὐτήν, εἶδεν ὅτι περιείχετο ἐν αὐτῇ ἡ τελετὴ τῶν Μεγάλων θεῶν γεγραμμένη ἐπὶ χρυσοῦ λεπτωτάτου, καὶ ἦν τοῦτο παρακαταθήκη τοῦ Ἀριστομένους· ὁ δὲ ἐπιφανεὶς κατ' ὄναρ, ἔλεγον ὅτι ἦν ὁ Καυκὼν, ὃς ἦλθε πάλαι ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἀνδανίαν παρὰ Μεσσήνην τὴν

Τριόπα (1). Ἰδὼν δὲ τότε ὁ Ἐπαμινώνδας ὅτι ὁ τόπος ἦν κατάλληλος πρὸς οἰκισμὸν, διέταξεν εὐθύς καὶ ἐκτίσθη πόλις ἥ ὠνομάσθη Μεσσήνη, καὶ ἀνωκίσθησαν καὶ ἄλλα πολίσματα· οὔτε δὲ τοὺς Ναυπλιεῖς ἐξεβαλε τῆς Μοθώνης, οὔτε τοὺς Ἀσιναίους ἐκ τῆς κατεχομένης ὑπ' αὐτῶν χώρας. Ἐγένετο δὲ ἡ κάθοδος τῶν Μεσσηνίων εἰς Πελοπόννησον καὶ ἡ ἀνάκτησις τῆς πατρίδος αὐτῶν μετὰ 287 ἔτη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Εἵρας Ὀλυμπ. 102, 3· καθ' ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον τοῦτον οὔτε τὰ ἐθιμα αὐτῶν μετέβαλον, οὔτε τῆς Δωρικῆς αὐτῶν διαλέκτου ἐπελάθοντο (2)· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τῆς καθόδου αὐτῶν ἦσαν ἥσυχοι ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων, οἳ ἐφεβοῦντο ἔτι τοὺς Θηβαίους, ἀλλ' ὥς ἐξῆλθον οὔτοι τῆς Πελοποννήσου διὰ τὸν Φωικὸν τὸν καὶ Ἰερὸν λεγόμενον πόλεμον, ἐνθαρρυνθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, παρεσκευάζοντο νὰ πολεμήσωσι τοὺς Μεσσηνίους, οἳ καὶ αὐτοὶ μετὰ τὰ τῶν Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων διετέθησαν ἀμοιβαίως εἰς ἀντίστασιν, ζητήσαντες καὶ τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων· τέλος δὲ συνεμάχισαν καὶ μετὰ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου καὶ τῶν Μακεδόνων, καὶ ἐκ τούτου δὲν ἐδυνήθησαν νὰ μετᾶσχωσι τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ ἀγῶνος· ἀλλ' ὁπόταν ἀποθανόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπολέμησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Μακεδόνων, μετέσχον καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ τοῦ πολέμου· κατὰ δὲ τῶν Γαλατῶν δὲν ἐπολέμησαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, διότι ὁ Κλεώνυμος καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἠθέλησαν νὰ συνδέσωσι συμμαχίαν μετ' αὐτῶν· μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ εἶλον τὴν Ἥλιν διὰ τόλμης καὶ διὰ στρατηγῆματος τοιούτου· Οἱ Ἥλαιοι ὄντες διηρημένοι εἰς δύο κόμματα, τὸ μὲν ὑπὲρ, τὸ δὲ κατὰ Λακεδαιμονίων, ἦσαν ὥς ἐκ τούτου

(1) Ἰδε ἀνωτέρω. — Πaus. Μεττ. κ. 26. (2) Πaus. Μεσ. κ. 27.

εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, ὅπερ μαθόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, παρεσκευάζοντο νὰ ἐκστρατεύσωσι πρὸς βοήθειαν τοῦ κόμματος αὐτῶν· ἕως οὗτου δὲ οὗτοι νὰ διατάξωσι τὸν στρατὸν αὐτῶν, χίλιοι λογάδες ἐκ τῶν Μεσσηνίων προλαβόντες, ἤλθον πλησίον τῆς Ἡλίδος ἔχοντες σημεῖα Λακωνικὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων· ὡς δὲ εἶδον τὰς ἀσπίδας οἱ ὄντες τοῦ κόμματος τῶν Σπαρτιατῶν Ἡλεῖοι, νομίσαντες ὅτι ἦν συμμαχικὴ βοήθεια, ἐδέξαντο αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ τείχους· εἰσελθόντες δὲ τοιοῦτοτρόπως οἱ Μεσσηνιοί, τοὺς μὲν φρονοῦντας τὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐδίωξαν, τὴν δὲ πόλιν παρέδωκαν τοῖς ἑαυτῶν στασιώταις (1). Μετὰ τινα δὲ χρόνον οἱ Μακεδόνες καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Δημήτριος ὁ Φιλίππου τοῦ Δημητρίου κατέλαβον αἰφνιδίως τὴν Μεσσήνην· ἀλλὰ πολεμηθέντες ἀνδρείως, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν μετὰ μεγάλης φθορᾶς καὶ μόλις ὀλίγοι τινὲς ῥίψαντες τὰ ὄπλα διεσώθησαν. Ὄπόταν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπολεμοῦντο ὑπὸ Πύρρου τοῦ Αἰακίδου, οἱ Μεσσηνιοὶ ἤλθον εἰς βοήθειαν αὐτῶν αὐτόκλητοι, καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς εὐεργεσίας ταύτης προσεφέροντο εἰρηνικώτερον πρὸς αὐτοὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι· διὸ καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ μὴ θέλοντες νὰ ἀνακινήσωσι τὸ ἔχθος αὐτῶν, δὲν εἰσῆλθον κατ' ἄρχας εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, ὃ συνέκειτο τὰ πολλὰ ἐξ Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων, καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ σκοπὸς ἦν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων· ὕστερον ὁμως εἰσεχώρησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ Ἀχαϊκόν. Ὅτε δὲ μετὰ τινα χρόνον Κλεομένης ὁ Λεωνίδου τοῦ Κλεωνύμου εἴλε τὴν Μεγάλην πόλιν, τὸ μὲν τρίτον τῶν κατοίκων ἀπώλετο κατὰ τὴν ἄλωσιν, τὰ δὲ δύο τρίτα μετὰ τοῦ Φιλοποίμενος ὑπεδέχθησαν οἱ Μεσσηνιοὶ πρὸς ἀμοιβὴν ὅσων ἐπραξάν ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἀρκάδες καὶ

(1) Πaus. Μεσs. κ. 28.

ἐπὶ Ἀριστομένους καὶ ὕστερον ἐπὶ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Μεσσηνίας, καὶ πολεμήσαντες κατὰ τοῦ Κλεομένους περὶ τὴν Σελλασίαν, εἶλον μετὰ τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν Ἀχαιῶν τὴν Σπάρτην. Ὑστερον δὲ ὁ τύραννος τῶν Λακεδαιμονίων Νάβις κατέλοβε τὴν Μεσσηνίην· ἀλλ' ὁ Φιλοποίμην καὶ οἱ Μεγαλοπολῖται ἔφθασαν κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα, καὶ ὁ Σπαρτιάτης ἀπῆλθεν ὑπόσπονδος. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ Ἀχαιοὶ προτείνοντες προφάσεις τινὰς κατὰ τῶν Μεσσηνίων, ἐστράτευσαν κατ' αὐτῶν μετὰ πάσης τῆς παρασκευῆς, καὶ τεμόντες τὸ πλεῖστον τῆς χώρας, συνελέγοντο αὐθις κατὰ τὸ θέρος, σκοπεύοντες νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Μεσσηνίαν· ἀλλὰ τοῦ δημάρχου Δεινοκράτους, ὃς ἦν ἐκλελεγμένος τότε ἄρχων τῶν Μεσσηνίων, προκαταλαβόντος μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Μεσσηνίας καὶ τῶν περιόρων τὰς ἐξ Ἀρκαδίας εἰς Μεσσηνίαν παρόδους, ὁ Λυκόρτας ἀνεχώρησε μετὰ τῆς στρατῆς αὐτοῦ ἄπρακτος· ὁ δὲ Φιλοποίμην ἀγνοῶν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Λυκόρτα, ἔφθασε μετ' οὐ πολὺ ἔχων ὀλίγους ἱππεῖς· ἀλλ' οἱ Μεσσηνιοὶ πολεμήσαντες ἐνίκησαν (1)· καὶ ἐπειδὴ βληθεὶς ὁ Φιλοποίμην τὴν κεφαλὴν κατὰ τὴν μάχην, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου, συνέλαβον καὶ ἤγαγον οὐτὸν ζῶντα εἰς Μεσσηνίην· καὶ συγκροτήσαντες συνέλευσιν, ἐδιχρονώμησαν· καὶ ὁ μὲν Δεινοκράτης καὶ οἱ πλούσιοι τῶν Μεσσηνίων ἔλεγον νὰ ἀποκτείνωσι τὸν Φιλοποίμην, οἱ δὲ τοῦ δήμου ἔσπευδον μάλιστα νὰ σώσωσιν αὐτὸν, καλοῦντες αὐτὸν πλεόν ἢ πατέρα πάντων τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ὁ Δεινοκράτης καὶ ἀκόντων τῶν Μεσσηνίων ἐθανάτωσεν αὐτὸν, δοὺς φάρμακον· ὁ δὲ Λυκόρτας μετ' οὐ πολὺ ἀθροίσας ἕκ τε τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν δύναμιν, ἐστράτευσεν κατὰ τῆς Μεσ-

---

(1) Παιρ. Μεσσ. κ. 29.

σῆνης· καὶ ὁ δῆμος τῶν Μεσσηνίων συνηνώθη παρευθὺς μετὰ τῶν Ἀρκάδων· οἱ δὲ συνεργήσαντες εἰς τὸν θάνατον τοῦ Φιλοποίμενος ἐτιμωρήθησαν πάντες, πλὴν τοῦ Δεινοκράτους, ὃς ἐθανατώθη αὐτόχειρ· τὰ δὲ ὅσι' αὐτοῦ Φιλοποίμενος κατήγαγον οἱ Ἀρκάδες εἰς Μεγάλην πόλιν (1)· κατετάχθη δὲ τότε ἡ Μεσσήνη καὶ αὐθις εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον (2). Ἐπὶ δὲ τοῦ μεταξὺ Αὐγούστου καὶ Ἀντωνίου πολέμου ἐπειδὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐφρόνουν τὰ τοῦ Αὐγούστου, οἱ Μεσσηνιοὶ καὶ ἄλλοι τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι προσετέθησαν εἰς τὸν Ἀντώνιον· καὶ ἔνεκα τούτου ὁ Αὐγούστος ἔδωκε τὴν Θουρίαν ἢ Ἄνθειαν ταῖς Λακεδαιμονίαις (3). Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἀνάθημα Μεσσηνίων, ἄγαλμα Νίκης ἐπὶ κίονος κατασκευασθὲν ἐξ ἐχθρικῶν λαφύρων, καὶ κατὰ μὲν τὴν γνῶμην τοῦ Παυσανίου ἐκ τοῦ κατ' Ἀκαρνάνων καὶ Οἰνιάδων πολέμου, κατὰ δὲ τὰ λεγόμενα τῶν Μεσσηνίων ἐκ τῆς μετ' Ἀθηναίων ἐν Σφακτηρίᾳ νίκης· διὸ καὶ οὐκ ἐπέγραφαν, ὥς ἔλεγον, τὸ ὄνομα τῶν πολεμίων, φοβούμενοι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐκ δὲ τῶν Οἰνιάδων καὶ τῶν Ἀκαρνάνων, οὐδένα εἶχον φόβον (4). — Ἡ χώρα τῆς Μεσσηνίας ἐθεωρεῖτο αἰεὶ ὡς ἀρίστη, ὡς καὶ ὁ Εὐρυπιδῆς λέγει αὐτὴν καλλίκαρπον =

Κατάρρυτόν τε μυρίοισι νάμασι

Καὶ βουσί καὶ ποιμέσιν εὐδοτωτάτην,

Οὐτ' ἐν πνοιαῖσι χείματος δυσχείμερον,

Οὐτ' αὖ τεθρίπποις ἥλιου θερμὴν ἄγαν.

Καὶ μετὰ μικρὸν ἀναφέρων τὴν κλήρωσιν ἐπὶ τῇ μεταξὺ τῶν Ἡρακλειδῶν διανομῇ, λέγει τὸν πρῶτον πάλον γενόμενον

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 51. (2) Πaus. Μισσ. κ. 29. (3) Αὐτ. κ. 31.

(4) Πaus. Ἑλ. κ. 26.

Γαίης Λακαίνης κύριον, φαύλου χθονός.

Τὸν δὲ δεύτερον τῆς Μεσσηνίας

Ἀρετὴν ἐχούσης μείζον ἢ λόγῳ φράσαι (1).

* ΜΕΣΣΗΝΙΑ. Ὁ εὐγειότερος, εὐφορώτερος καὶ τερπνότερος τόπος πάσης τῆς Πελοποννήσου.

Κ Ο Λ Π Ο Ι.

ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟΣ, ὁ μέγας κόλπος τῆς Μεσσηνίας μεταξὺ τῶν ἄκρωτηρίων Ταινάρου πρὸς ἀνατολὰς καὶ Ἀκρίτα πρὸς δυσμὰς, κατὰ τὸ δυτικὸν τοῦ κόλπου τῆς Λακωνίας· κατὰ τὸν Στράβωνα μέρος αὐτοῦ τὸ κατὰ τὴν Ἀσίνην ἐλέγετο ἈΣΙΝΑΪΟΣ κόλπος (2)· ὁ δὲ Πλίνιος διαιρεῖ τὸν ὅλον κόλπον εἰς δύο· καὶ τὸ μὲν νότιον μέρος αὐτοῦ ὀνομάζει Ἀσιναῖον κόλπον ἀπὸ τῆς Ἀσίνης, τὸ δὲ βόρειον ΚΟΡΩΝΑΪΟΝ ἀπὸ τῆς Κορώνης (3), μετρᾷ δὲ τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ 80 μίλ. = 16 μίλ. γεωγρ. καὶ τὴν εὐθείαν αὐτοῦ διάμετρον πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικῶς κείμενον ἄκρωτήριον Ταίναρον 30 μίλ. = 6 μίλ. γεωγρ. ὁ δὲ Στράβων λαμβάνει φυσικώτερον τὸ βορ-δυτικῶς ἀπὸ τοῦ Ταινάρου κείμενον ἄκρωτήριον Θυρίδας ὡς τὸ νοτ-ἀνατολικώτατον σημεῖον τῆς ἀρχῆς τοῦ κόλπου (4).

* Μεσσηνιακὸς κόλπος, κοιν. Κόλπος τῆς Κορώνης.

Ο Ρ Η.

ΙΘΩΜΗ, ὄρος ὑψηλὸν καὶ ἀπότομον ὑπερκείμενον εἰς τὴν πόλιν Μεσσηνίαν καὶ περιτετειχισμένον διὰ κοινοῦ μετ' αὐτῆς τείχους, ὥστε ἦν ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς· † Ἰθώμη καὶ ὁ Ἄκρο-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 366. (2) Αὐτ. σ. 359. (3) Πλιν. β. 4, κ. Ε.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 360.

κόρινθος ἦσαν τὰ δύο κύρια ὀχυρώματα τῆς Πελοποννήσου διὸ καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς προτρέπων τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον τὸν Δημητρίου ἐπιθυμοῦντα τὴν Πελοπόννησον, εἶπε: Διὰ νὰ κυριεύσῃς τὴν βοῦν (ἐννοῶν τὴν Πελοπόννησον), πρέπει πρότερον νὰ κατὰσχῃς τὰ δύο αὐτῆς κέρατα δηλ. τὰ δύο εἰρημένα ὀχυρώματα, τὴν Ἰθώμην καὶ τὸν Ἀκροκόρινθον (1). Ἐπὶ τοῦ ὅρου τούτου ἦν καὶ πόλις μικρὸν ὁμώνυμον (2). Ἐλάβε τὸ ὄνομα ἡ Ἰθώμη ἀπὸ μιᾶς τῶν τροφῶν τοῦ Διὸς ὅς, ὡς ἔλεγον οἱ Μεσσηνιοί, ἐτράφη παρ' αὐτοῖς καὶ τροφοὶ αὐτοῦ ἦσαν ἡ Νέδα καὶ ἡ Ἰθώμη (3). κατὰ δὲ τὸν Στέφανον ἀπὸ Ἰθώμου βασιλέως (4). — Κατὰ τὸν πρῶτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον μετὰ τὴν δευτέραν μάχην οἱ Μεσσηνιοὶ κακῶς διακείμενοι καὶ στενοχωρούμενοι, διὰ κοινῆς ἀποφάσεως ἐξέλιπον τὰ μεσόγαῖα πολίσματα καὶ ἀνγκίσθησαν εἰς Ἰθώμην καὶ ἐπεξέτειναν τὸν ἀρχαῖον περίβολον, διὰ νὰ γίνῃ πρὸς πάντας χωρητικὸν ὀχύρωμα· ἐκτὸς δὲ τούτου ἦν ἡ θέσις καὶ ἄλλως ὀχυρά, διότι ἡ Ἰθώμη εἶναι ἐκ τῶν μεγίστων ὀρέων τῆς Πελοποννήσου καὶ δύσβατος κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος (5). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ μετὰ τὸν Εὐφάνη βασιλεύσαντος τῶν Μεσσηνίων Ἀριστοδήμου οἱ Μεσσηνιοὶ πολιορκηθέντες ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ καταπιεσθέντες ὑπὸ λιμοῦ, ἐβιάσθησαν νὰ ἐκλείπωσι τὴν Ἰθώμην, καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν ὁ πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος. Ὡλ. 14, 1. διαρκέσας 20 ἔτη (6), καὶ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι κατηδάφισαν πρῶτον τὴν Ἰθώμην καὶ ἔπειτα ἐκυρίευσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Μεσσηνίας (7). Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον Μεσσηνιακὸν πόλεμον ὁ Ἀριστομένης ὃς συλ-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 361. (2) Πaus. Μεσσ. κ. 9. (3) Αὐτ. κ. 33.

(4) Στέφ. Βυζ. Ἰθώμη. (5) Πaus. Μεσσ. κ. 9. (6) Αὐτ. κ. 13.

(7) Αὐτ. κ. 14.

ληφθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ριφθεὶς εἰς τὸν Καιά-
 δαν, διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος, ἐπιπεσὼν διὰ νυκτὸς κατὰ
 τοῦ συμμαχικοῦ σώματος τοῦ ἀποστελλομένου ὑπὸ τῶν
 Κορινθίων τοῖς Λακεδαιμονίοις κατὰ τῆς Εἴρας, ἐν ᾗ ἦσαν
 συνηγμένοι οἱ ἀποστάντες Μεσσήνιοι, καὶ φονεύσας πολλοὺς
 ἐν οἷς καὶ τοὺς τέσσαρας στρατηγοὺς αὐτῶν, καὶ διαρπά-
 σας καὶ τὴν στρατηγίδαν σκηνὴν, ἔθυσεν τῷ Ἰθωμάτῃ Διὶ, ὃς
 εἶχε ναὸν ἐπὶ τῆς Ἰθώμης, τὴν θυσίαν τὴν λεγομένην Ἐκα-
 τομόφονια ἣν ἔθυσεν ὅστις τῶν Μεσσηνίων ἐφόνευσεν ἑκατὸν
 ἐχθροὺς καὶ ἣν ὁ Ἀριστομένης καὶ πρότερον ἔθυσεν μετὰ τὴν
 ἐπὶ Κάπρου σήματι μάχην. Ὅπόταν δὲ οἱ Μεσσήνιοι κατήν-
 τησαν εἰς παντελῇ ἀπελπισίαν σωτηρίας, ὁ Ἀριστομένης
 ἔκρυψε διὰ νυκτὸς κατὰ τὸ ἐρημότατον μέρος τῆς Ἰθώμης
 παρακαταθήκην τινὰ ἀπόρρητον ἣν ἐκέκτειντο οἱ Μεσσήνιοι
 καὶ ἣ κατὰ τοὺς χρησμούς, ἐὰν ἠφανίζετο ἡ Μεσσήνη, ἔμελλε
 νὰ κρυβῇ ἀπ' αὐτῶν ὑποβρύχιος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· ἐὰν
 δὲ ἐφυλάττετο, οἱ Δύκου τοῦ Πανδίωνος χρησμοὶ ἔλεγον ὅτι,
 οἱ Μεσσήνιοι θὰ ἀνακτήσωσι ποτὲ τὴν πατρίδα. Τῇ δὲ 79
 Ὀλυμπιάδι, ὅτε σεισμὸς μέγας κατηδάφισεν ὀλοκλήρως τὴν
 Σπάρτην, οἱ Μεσσήνιοι ὅσοι μέιναντες ἐν τῇ χώρᾳ, κατε-
 τάχθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων μεταξὺ τῶν Εἰλώτων,
 ἀποστάντες τότε, ἀνωκίσθησαν καὶ συνεκεντρώθησαν ἐπὶ τῆς
 Ἰθώμης· ἀλλ' ὑπομείναντες καρτερῶς δεκαετῇ πολιορκίαν,
 ἀπηύδησαν τέλος καὶ ἐβιάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν ἀνάγ-
 κην, καὶ ἐξελθόντες ὑπόσπονδοι σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις, ἐξέ-
 λιπον διαπαντὸς τὴν Μεσσηνίαν, καὶ ἀπελθόντες ᾤκησαν τὴν
 Ναύπακτον, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἀφελόντες νεωστὶ ἀπὸ τῆς κυριό-
 τητος τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, ἔδωκαν ἤδη τοῖς Μεσσηνίοις (1).

(1) Θουκυδ. β. 1, κ. 101, 102, 103.—Παυσ. Μεσ. κ. 24.—Ίδ. Μεσσηνία.

— Οἱ Μεσσήνιοι ἤγον ἑορτὴν ἐπέτειον ἰθωμαῖα καθ' ἣν ἐτίθετο καὶ ἀγὼν μουσικῆς ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων· ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς ἐπῶν τοῦ Εὐμήλου ἐν τῷ εἰς Δῆλον ὕμνῳ =

Τῷ γάρ ἰθωμάτῃ καταθύμιος ἔπλετο μοῖρα,

Ἄ καθαρὰ καὶ ἐλεύθερα ἄσματ' ἔχουσα (1).

Ἡ ἰθώμη, κατὰ τὸν Σκύλακα, ἀπεῖχε τῆς θαλάσσης 80 στάδια (2). — Τὸ ἐπὶ τῆς ἰθώμης μικρὸν πόλισμα ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ομήρου ἐν τῷ καταλόγῳ —

Καὶ ἰθώμην κλωμακόεσσαν (3).

* Ἡ ἰθώμη ὀνομάζεται σήμερον Βούρκανον ἀπό τινος μονῆς κειμένης ἐπ' αὐτοῦ καὶ φερούσης τὸ αὐτὸ ὄνομα τοῦ Βουρκάνου. Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει ὕψος 802 μέτρων γαλλ.

Εἶρα, ἔκειτο πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν πόλισμα καὶ ὀχύρωμα. Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου, οἱ Μεσσήνιοι προδοθέντες καὶ ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας Ἀριστοκράτους τοῦ ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ ἐκ τούτου ἡττηθέντες κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Μεγάλη Τάφος, ἐξέλιπον κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἀριστομένου τὴν Ἀνδανίαν καὶ πάντα τὰ λοιπὰ κατὰ τὴν μεσογαίαν πολίσματα καὶ ἀνωκίσθησαν μετ' αὐτοῦ εἰς Εἶραν ἔνθα πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ὑπέμειναν τὴν πολιορκίαν καὶ ἀντέστησαν γενναίως ἐπὶ ἑνδεκά ἔτη, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ῥιανοῦ πεποιημένων =

Οὔρεος ἀργεννοῖο περὶ πτύχας ἐστρατώνοντο

Χείματά τε ποίας τε δῶ καὶ εἵκοσι πάσας (4).

(1) Πaus. Μισσ. κ. 33. (2) Σκύλ. Περιπλ. (3) Ὀμ. Ἰλ. Β, ε. 722.

(4) Πaus. Μισσ. κ. 17.

ἀλλὰ τέλος βιασθέντες ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἐξέλιπον τὴν θέσιν ταύτην, καὶ ἀνεχώρησαν εἰς Ἀρκαδίαν (1)· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κατέσχον τὴν Εἶραν, Ὀλ. 28, 1, καὶ ἐτελεύτησεν ὁ δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος (2).

* Τὸ Τετράζι εἶναι τὸ ὄρος ἡ Εἶρα· τὸ δὲ Κακαλέτρι τὸ πόλισμα καὶ τὸ ὀχύρωμα τῆς Εἶρας (3).

Εἶ'ΑΝ, τὸ ὄρος τοῦτο περιεκύκλου τὴν πόλιν Μεσσήνην κατὰ τὴν πρὸς τὸν Πάμισον τετραμμένην πλευράν. Ἐλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Βακχικοῦ Εὐρύ, διότι ὁ Διόνυσος καὶ αἱ μετ' αὐτοῦ γυναῖκες πρῶτον ἐνταῦθα προέφερον τὴν λέξιν ταύτην (4).

ΤΗΜΑΘΙΑΣ, ὑψοῦται κατὰ δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ Παμίσου καὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ ἔκειτο ἡ πόλις Κιρύνη (5).

* Λυκόδημον ἢ ἴσως Νικόδημον· ἡ ὑψηλοτέρα τῶν κορυφῶν αὐτοῦ ἐγείρεται ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς θαλάσσης μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χωρίου Πεταλίδιου καὶ βῆμ. μ. δὸν ἐπεκτείνεται πρὸς νότον καὶ περατοῦται τέλος εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν. Ἡ νῦν πόλις Κορώνη κεῖται οὐχὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Τημαθίου, ἀλλ' ἐπὶ χερσονήσου (6), καὶ τὸ ὑπὸ τῷ ἔρει Τημαθία τοῦ Πausανίου ἐφαρμόζεται μᾶλλον εἰς τὸ Πεταλίδιον ἢ εἰς τὴν Κορώνην, ὥστε φαίνεται ὅτι τὸ Πεταλίδιον κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Κορώνης, ἡ δὲ νῦν Κορώνη ἐπὶ τῆς τῶν Κολωνίδων. Τὸ Λυκόδημον ἔχει ὕψος 957 μέτρων γαλλ.

ΑἶΓΑΛΕΟΝ, ὑπέρκειται τοῦ ἀκρωτηρίου Κορυφασίου καὶ τῆς θαλάσσης ἐν ἀποστάσει ἑπτὰ σταδίων. Ἡ πάλαι Μεσσηνιακὴ Πύλος ἔκειτο ὑπὸ τὸ Αἶγαλέον· κατασπασθεῖ-

(1) Πaus. Μεσσ. κ. 21, 22. (2) Αὐτ. κ. 23. (3) Ἀπκ. Τ. 2, κ. 12, σ. 14, 15. (4) Πaus. Μεσσ. κ. 31. (5) Αὐτ. κ. 34. (6) Ἴδε Κορώνη πόλις.

σης δὲ ταύτης, τινὲς τῶν κατοίκων ὤκησαν ὑπὸ τὸ Κορυφάσιον (1).

* Ἄγιος Νικόλαος· ἔχει ὕψος 482 μέτρων γαλλ.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ἈΚΡΙΤΑΣ, τὸ νοτ.-δυτικώτατον ἀκρωτήριο τῆς Πελοποννήσου· ἐκαλεῖτο καὶ ἈΣΙΝΑΪΟΝ, ἀπὸ Ἀσίνης, τῆς πρώτης πολίχνης ἐντὸς τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου ὃς ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου (2)· ὁ Ἀκρίτας ἀπέιχε 40 στάδια τῆς Ἀοίνης· πρὸ αὐτοῦ δὲ νοτίως κεῖται ἡ ἔρημος νῆσος Θηγανοῦσα. Μετὰ τὸν Ἀκρίταν ἦν λιμὴν Φοινικοῦς λεγόμενος (3).

* Φυλάττει κοιν. τὴν Ἑνετικὴν ὀνομασίαν Κάπο-Γάλλο.

ΚΟΡΙΦΑΣΙΟΝ, κατὰ τὸν πρὸς δυσμὰς αἰγιαλὸν ἀπέχον τῆς Μοθώνης 100 στάδια (4) βορείως· ὑπερέκειτο τοῦ Κορυφασίου τὸ Αἰγαλέον ὄρος ἐν ἀποστάσει ἐπὶ σταδίων (5). Κατὰ τὸν Παυσανίαν ἡ Πύλος ἔκειτο ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀκρωτηρίου (6)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα πλησίον αὐτοῦ α Κατὰ Κορυφάσιον » (7)· κατὰ δὲ τὸν Πευτιγγέρειον πίνακα ἡ μεταξὺ Μοθώνης καὶ Πύλου ἀπόστασις ἦν 30 μιλίων Ῥωμ. ὥστε τὸ Κορυφάσιον ἔκειτο σχεδὸν κατὰ τὸ μέσον τῶν δύο εἰρημένων πόλεων (8), τιθεμένης ὡς βάσεως τῆς μεταξὺ Κορυφασίου καὶ Πύλου 100 σταδίων ἀποστάσεως τοῦ Στράβωνος. — Ἐπὶ τοῦ Κορυφασίου ἦν φρούριον ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ ἦν ἡ νῆσος Σφαγία ἢ Σφακτηρία. — Δύο μέρη ἐπὶ τοῦ Κορυφασίου ὠνομάζοντο ΒΟΥΦΡΑΣ καὶ ΤΟΜΕΥΣ· ὀλίγον δὲ εἰσὶ ταῦτα γνωστὰ ὡς ἀναφερόμενα

(1) Στράβ. β. 8, σ. 359. (2) Αὐτ. (3) Παυσ. Μεσ. κ. 34.

(4) Αὐτ. κ. 36. (5) Στράβ. β. 8, σ. 359. (6) Παυσ. Μεσ. κ. 36.

(7) Στράβ. β. 8, σ. 329. (8) Θεοκυδ. β. 4, κ. 118.

μόνον ἄνευ περαιτέρω διασαφήσεως ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἐν τῇ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐννάτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀνακωχῇ καθ' ἣν συνεφωνήθη πρὸς τοὺς ἄλλους ὅτι εἰ ἐν τῷ Κορυφασίῳ νὰ μένωσιν ἐντὸς τῆς Βουφράδος καὶ τοῦ Τομέως (1).

— Κατὰ τὸν Στραβῶνα ἡ Μεσσηνιακὴ Πύλος καὶ τὸ Κορυφάσιον καὶ ἡ παρακειμένη νῆσος Σφαγία ἀπέιχον τῆς Ἠλείας Πύλου καὶ τοῦ Λεπρέου περίπου 400 στάδια, τοῦ δὲ Ἀλφειοῦ 750 καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Χελωνάτα 1,030 (2). τοῦ δὲ ἀκρ. Πλαταμώδους ἀπέιχε τὸ Κορυφάσιον 120 σάδ. (3).

* Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κορυφασίου σώζονται ἐρείπια φρουρίου τοῦ μεσαιῶνος ὀνομαζόμενα Παλαιὸς Ἀβαρίνος ἢ κοινότερον Παλαιὸν Νεβαρίνον. Κάτωθεν αὐτοῦ πρὸς ἄρκτον κατὰ τὸν πυθμένα τῶν βράχων ὑπάρχει σπηλαίον μέγα καλούμενον Βοδιὸ ἢ Βοῖδο-Κοιλιὰ· ὀνομασία ἣν φέρει ὡσαύτως καὶ ὁ ἀμέσως κάτωθεν αὐτοῦ μικρὸς κυκλοτερὲς λιμνίσκος. Τὸ σπηλαίον ἔχει 60 ποδῶν μῆκος, 40 πλάτος καὶ 40 ὕψος καὶ ὄρυφον ὡς Γοτθικὸν τόξον· ἡ εἴσοδος εἶναι τριγωνοειδής, ἔχουσα 30 ποδῶν μῆκος καὶ 12 ὕψος· ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει διεξοδος πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐπάνωθεν λόφου, ἐν χρήσει ἴσως μυστικῆς κοινωνίας μεταξὺ τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀβαρίνου καὶ τοῦ λιμένος· κατὰ τὸ βόρειον τοῦ λιμένος ὑπάρχει καὶ ἕτερον σπηλαίον ἑλαττον τοῦ τῆς Βοῖδο Κοιλιᾶς· ὁ λιμὴν ἔχει στενὴν εἴσοδον μεταξὺ χθαμαλῶν, ἀπυτόμων βράχων· εἶναι δὲ ἐπισφαλὴς καὶ δεκτικὸς μόνον μικρῶν πλοιαρίων, καὶ χωρίζεται διὰ ταπεινῆς ταινίας ἄμμου ἰχθυοτροφωτάτου τενάγους περικυκλῶντος ἅπαν τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τοῦ λόφου

(1) Θουκ. β. 4, κ. 118. (2) Στράβ. β. 8, σ. 348. (3) Στράβ. αὐτ.

τοῦ Κορυφασίου, καὶ χωριζομένου καὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ λι-
 μένος τοῦ Ναβαρίνου δι' ἄλλης ἀμμώδους ταινίας ἢ ἔχουσα
 στόμιον στενὸν, ἀποτελεῖ τὴν μεταξὺ τοῦ λιμένος καὶ τοῦ
 τενάγους κοινωσίαν· μεταξὺ δὲ τοῦ λόφου καὶ τοῦ τενάγους
 ἐκτείνεται ἀμμῶδες πεδῖον κατὰ τὸ πρὸς ἄρκτον καὶ τὸ
 πρὸς μεσημβρίαν πέρας τοῦ ἀκρωτηρίου (1). — Ὁ κύριος
 λόγος δι' ὃν δυσκόλως πιστεύεται παρὰ τινων ὅτι πόλις
 πρωτεύουσα ὑπῆρξεν ἐπὶ τῇ θέσεως τοῦ παλαιοῦ Ναβαρίνου
 εἶναι ἡ σπάνις τοῦ ὕδατος ἧς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπειράθησαν
 ὅτε προσεβοήθουν τῷ Κορυφασίῳ· ἴσως καὶ δι' αὐτὴν τὴν
 αἰτίαν μεταξὺ ἄλλων ἡ Πύλος οὐδέποτε ἤκμασεν ὡς πόλις,
 εἰμὴ μόνον ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Νηλειδῶν. Μετὰ τὴν
 κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν φαίνεται αἰεὶ ἐκπίπτουσα βαθμη-
 δὸν ἕως οὐ κατὰ τὸ πέρας τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου
 οἱ κάτοικοι οὐκ ἀνεχόμενοι νὰ διαμένωσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν
 τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπέδρασαν εἰς Σικελίαν, καὶ ἔκτοτε, τὸ
 ὄνομα τῆς Πύλου οὐδέποτε φαίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ μέχρι
 τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε τὸ Κορυφάσιον ἀναφέ-
 ρεται ὡς « ἔρημον ἀκρωτήριον ». Ἄν καὶ ὁ Στράβων δὲ καὶ
 ὁ Πausanias παριστῶσι τὴν Πύλον ὡς ἀναζήσασαν ἐπὶ τῶν
 αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης ὥστε νὰ ἔχῃ καὶ τινὰς κατοί-
 κους, φαίνεται ὅμως πιθανὸν ὅτι ἦν παντελῶς ἔρημος πρὶν
 τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαιῶνος, καθ' ἣν, ὡς εἰκάζεται, ἐκτίσθη
 τὸ φρούριον τὸ ὀνομασθὲν Λεβαρίνος οὗ τὰ λείψανα σώζον-
 ται· τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἀπαντᾷται ἐν τῇ ἱστορίᾳ πρὶν
 τῶν μέσων τῆς 15'. ἑκατονταετηρίδος, ὁπότε φαίνεται μνη-
 μονευόμενον ὑπὸ τοῦ Φραντσῆ καὶ σημειούμενον ἐν τινι σε-
 λίδι τοῦ Γεμιστοῦ· ὁ δὲ Χαλκοκονδυλῆς διηγούμενος τὰ

(1) Δῆκ. Τ. 1. κ. 10. σ. 411. 412.

αὐτὰ ὡς καὶ ὁ Φραντς, οὐδόλως ἀναφέρει τὴν ὀνομασίαν Ἀβαρῖνον, ἂν καὶ πολλάκις κατ' ἐπανάληψιν ὀνομάζῃ τὴν Πύλον, προτιμήσας βεβαίως, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, τὴν κλασικὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν τῆς νεωτέρας· φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι τὸ φρούριον τοῦτο ἅμα κτισθὲν ἔλαβε τὸ νέον ὄνομα τοῦτο ὃ κατέστη κοινὸν ὡς καὶ τὰ ὀνόματα Μωρέας, Μισρᾶς, Μάνη, Ἰεράκι, Μόνεμβασία, ἃ καί τοι μὴ ἀπαντῶμενα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Μεσαιῶνος πρὶν τοῦ ἔτους 1,300, ἔλαβον πιθανῶς τὴν ἀρχὴν περίπου κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καθ' ἣν καὶ τὸ ὄνομα τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ τὴν ἀρκυῶν Ἑλλάδα ἀπαντῶμενα κατὰ τὴν ΙΑ'. ἑκατονταετηρίδα (1).

ΠΛΑΤΑΜΩΔΗΣ, κατὰ τὸν πρὸς δυσμὰς αἰγιαλὸν, 120 στάδια ἀπὸ τοῦ ἀκρ. Κορυφασίου καὶ τῆς Πύλου βορείως (2). Μεταξὺ τοῦ Πλαταμώδους καὶ τοῦ Ἰχθύος, ἀκρωτηρίου τῆς Ἠλείας ἦν ὁ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΟΣ λεγόμενος κόλπος.

* Τὸ ἀκρ. τοῦτο ὀλίγον ἀπέιχε τοῦ χωρίου Ἀγίας Κυριακῆς.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΝΕΔΑ· ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τοῦ Κεραυσίου, μοίρας τοῦ Λυκαίου ὄρους τῆς Ἀρκαδίας, ῥέει ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διὰ τοῦ βορείου τῆς Μεσσηνίας, καὶ καθιστῶν τὸ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἠλείας μεθόριον (3), ἐκδίδει εἰς τὸ ἰώνιον πέλαγος. Ὄνομάσθη ὁ ποταμὸς ἀπὸ Νέδας μιᾶς τῶν δύο, κατὰ τοὺς Μεσσηνίους, Νυμφῶν Νέδας καὶ Ἰθώμης αἱ ἐθρεψαν τὸν Δία ἐν Μεσσηνίᾳ (4)· κατὰ δὲ τοὺς Ἀρκάδας

(1) Λέκ. Τ. 1. κ. 10. σ. 424, 425. (2) Στρίβ. β. 8. σ. 348.

(3) Πανσ. Μισσ. κ. 36. (4) Πανσ. Μισσ. κ. 33.

ἔθρεψαν αὐτὸν ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Λυκαίου Κρητέα καὶ ἦσαν Κρ. 510 ν
 τρεῖς, Θεισόα καὶ Νέδα καὶ Ἀγνώ καὶ ἐκ τῆς Νέδας ταύτης
 ἔλαβεν ὁ ποταμὸς τὸ ὄνομα (1). Ἡ Νύμφη Νέδα ἦν ἐπεικο-
 νισμένη μετ' ἄλλων Νυμφῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἀλέας Ἀθη-
 νᾶς ἐν Τεγέα (2). Ἔτι δὲ καὶ ἐν Μεγάλῃ πόλει ἐπὶ τραπέ-
 ζης φέρουσα τὸν Δία νήπιον (3). Ἐμυθεύετο ὅτι ὅτε ἡ Ῥέα
 ἐγέννησε τὸν Δία, ἔχουσα ἀνάγκην νίπτρων, ἀνέῤῥηξε κατὰ
 πρῶτον τὴν πληγὴν τῆς Νέδας ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους. —
 Κατὰ τὸ ἀρχαιότατον ἡ Ἡλειακὴ Τριφυλία ἐξετείνετο
 πέραν τῆς Νέδας καὶ ἦσαν ὑπὸ τὸν Νέστορα καὶ ὁ Κυπα-
 ρισσῆεις καὶ ἄλλα τινὰ ἐπέκεινα· ὕστερον δὲ ἡ Νέδα ἐγέν-
 νετο τὸ ὄριον καὶ ἔρρεε παρὰ τὴν Φιγαλίαν ἔθλα ἐγεινίων
 οἱ ἔσχατοι τῶν Τριφυλίων Πυργίται πρὸς τοὺς πρῶτους
 τῶν Μεσσηνίων Κυπαρισσηεῖς (4). Τὸ χωρίον τοῦτο καθ' ὃ
 ἡ Νέδα διήρχετο μεταξὺ Μεσσηνίας καὶ Ἠλείας ἐκαλεῖτο
 Αὔλων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ
 ἐπιλεγομένου Αὐλωνίου.

* Μπουζι.

ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΕΙΣ, ποταμίσκος ῥέων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς
 δυσμᾶς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν Μεσσηνιακὴν Πύλον·
 κατὰ τὸν Στραβῶνα κάτωθεν τοῦ Κυπαρισσήεντος πρὸς τὸ
 ἀκρωτήριον Κορυφάσιον ἦν ἡ πόλις Ἀρήνη (5). ἢ Ἐρανά.

ΣΈΛΑ, ποταμίσκος ῥέων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς καὶ
 ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν νῆσον Πρώτην, ἀνα-
 φερόμενος δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ Πτολεμαίου· ἡ Βάλυρα ἡνοῦτο
 πιθανῶς μετὰ τῆς Σέλας.

ΗΛΈΚΤΡΑ, ποταμίσκος διατέμνων ὡς καὶ ὁ Κοῖος τὴν

(1) Πaus. Ἀρχ. κ. 38. (2) Αὐτ. κ. 47. (3) Αὐτ. κ. 31.

(4) Στράβ. β. 8. σ. 348. (5) Πaus. Μεσσην. κ. 36. (6) Στράβ.
 β. 8. σ. 348.

ἐξ Ἀνδανίας ὁδὸν, καὶ ῥέων μεταξύ τῶν πόλεων Πολίχνης καὶ Κυπαρισσιῶν (1).

ΚΟΪΟΣ, ποταμίσκος ὃς διατέμνων τὴν ἐξ Ἀνδανίας ὁδὸν, ἔρρεεν ὡς καὶ ἡ Ἠλέκτρα μεταξύ τῶν πόλεων Πολίχνης καὶ Κυπαρισσιῶν. ὠνομάσθησαν δὲ ἴσως οἱ ποταμίσκοι οὗτοι ἀπὸ Ἠλέκτρας τῆς Ἀτλαντος, καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Λητοῦς Κοίου ἢ ἀπὸ ἐπιχωρίων ἡρώων Ἠλέκτρας καὶ Κοίου (2).

* Ποτάμι τοῦ Δερβενίου τῆς Κόχλας.

ΠΛΑΤΑΝΙΣΤΩΝ, ποταμίσκος ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ βόρειον τῆς Κορώνης, καὶ κατὰ τὸ νότιον ἄλλου ποταμίσκου, τοῦ Βίαντος· ὁ Πλατανιστιὼν ἐπήγαγεν ἐν ἀποστάσει 20 σταδίων ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, ἐκ πλατάνου πλατείας καὶ τὰ ἐντὸς κοίτης· τὸ εὖρος τοῦ δένδρου ἦν ὡς μικροῦ σπηλαίου καὶ ἐκεῖθεν κατήρχετο τὸ πρὸς πόσιν ὕδωρ εἰς Κορώνην (3).

ΒΪΑΣ, ποταμίσκος ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν μικρὸν βορείως ἀπὸ τῆς Κορώνης. Κατὰ μικρὰν ἀπόστασιν βορειότερον τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς Ἴνου· ἡ ἀναβᾶσα ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐγένετο θεὰ καὶ ὠνομάσθη ἀντὶ Ἴνου· Λευκοθέα· ὁ ποταμὸς ΒΪας ἔλαβεν τὸ ὄνομα, ὡς ἔλεγον, ἀπὸ ΒΪαντος τοῦ Ἀμυθάνου (4).

ΒΆΛΥΡΑ, ὁ ποταμὸς οὗτος ἔρρεε διὰ τοῦ πεδίου τοῦ Στενουκλήρου ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τῶν πορὸς τὴν Μεγάλην πόλιν πυλῶν τῆς Ἰθώμης· ὠνομάσθη δὲ Βάλυρα ἐκ τοῦ ἔβη ἡ λύρα, διότι ὁ Θάμυρις τυφλωθεὶς, ἀπώλεσεν ἐνταῦθα τὴν λύραν· οἱ ποταμοὶ Λευκασία καὶ Ἄμφυτος συμβάλλουσι τῇ Βαλύρᾳ (5)· ἡ δὲ Βάλυρα ἐξέδιδεν εἰς τὸν Πάμισον.

(1) Πaus. Μεσ. κ. 33. (2) Πaus. Αὐτ. (3) Αὐτ. κ. 34. (4) Αὐτ.

(5) Αὐτ. κ. 33.

* Ἡ Βάλυρα πρὶν ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Ἀμφίτου ὀνομάζεται τανῦν Βασιλικόν· κάτωθεν δὲ τῆς γεφύρας Μαυροζούμενον· τὸ Βασιλικόν εἶναι πλατὺς καὶ ὠκύρβους ποταμὸς καὶ ἐν ὥρᾳ θέρους μείζων τῶν ἄλλων κατὰ ταῦτα τὰ μέρη ποταμῶν, αὐξόμενος ἐκ πολλῶν ῥυάκων καταπιπτόντων ἐκ τῶν κατὰ τὸ δάσος τῆς Κόχλας λόφων.

ΛΕΥΚΑΣΙΑ, ῥέων ὁ ποταμίσκος οὗτος διὰ τοῦ Στενυκληρικοῦ πεδίου, ἐξέδιδεν ὡς καὶ ὁ Ἄμφιτος εἰς τὴν Βάλυραν (1).

* Οἱ δύο χεῖμαρροι Ἀγριλιθάνι καὶ Διαβολίτσα συνενούμενοι ἀποτελοῦσι τὴν Λευκασίαν· ὁ μείζων κλάδος τοῦ ποταμοῦ τούτου συγκεείμενος ἐκ τῆς συνενώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἀμφίτου καὶ τοῦ Χαράδρου πηγάζει πλησίον τοῦ Κράνου ἐκ τοῦ ὄρους Μακρὸν Πλάγι καὶ διέρχεται διὰ τῶν ἐρείπιων τῆς Ἀνδανίας (2).

ἌΜΦΙΤΟΣ, ῥέων διὰ τοῦ Στενυκληρικοῦ πεδίου, ἐξέδιδεν ὡς καὶ ἡ Λευκασία εἰς τὴν Βάλυραν (3).

ΧΑΡΑΔΡΟΣ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὸ ἄλσος Καρνάσιον (4).

ἈΡΙΣ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν ἐν τῷ πεδίῳ κειμένην πόλιν Θουρίαν (5).

* Κοινῶς ὀνομάζεται Πήδημα ἐκ τινος μικροῦ χωρίου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος κειμένου κατὰ τὰς πηγὰς αὐτοῦ (6).

ΠΑΜΙΣΟΣ ἢ ΠΑΜΙΣΟΣ, ποταμὸς ὃς ἔχων τὰς πηγὰς κατὰ τὴν ἐκ Θουρίας πρὸς Ἀρκαδίαν ὁδὸν, 40 περίπου στάδια ἀπὸ Μεσσηνίας (7), ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν ἐν ἀποστάσει 80 σταδίων ἀπὸ τῆς ῥηθείσης πόλεως, κατὰ τὸ

(1) Πaus. Μεσ. κ. 33. (2) Λήκ. Τ. 1. κ. 11. σ. 481. (3) Πaus. Μεσ. κ. 33. (4) Αὐτ. (5) Αὐτ. κ. 31. (6) Λήκ. Τ. 1. κ. 9. σ. 390. — κ. 11. σ. 477. (7) Πaus. Μεσ. κ. 31.

ἐνδότερον τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· ἔρρεε δὲ καθαρὸς καὶ διὰ μέσου γῆς γεωργουμένης καὶ ἦν πλωτὸς κατὰ δέκα σχεδὸν σταδίους ἀπὸ τῆς θαλάσσης· ἀνέθειον δὲ ἐν αὐτῷ θαλάσσιοι ἰχθεῖς, μάλιστα κατὰ τὸ ἔαρ, καὶ ὡς ἀναθιόντες εἰς ὕδωρ καθαρὸν διέφερον πολὺ τῶν ἐν ἰλυώδεσι τόποις ἰχθύων (1). — Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τοῦ Παμίσου ἐθεωρεῖτο ὡς ἱαματικὸν νοσημάτων μικρῶν παιδίων (2). — Ὁ βασιλεὺς τῆς Μεσσηνίας Συδοτάς ὁ Δωτάδα ἐθέσπισεν ὁ κατὰ καιρὸν βασιλεὺς νὰ προσφέρῃ κατ' ἔτος θυσίαν εἰς τὸν ποταμὸν Πάμισον (3). — Τινὲς ὠνόμαζον τὸν Πάμισον Ἀμαθὸν κατὰ τὸν Στράβωνα ὃς θέτει τὸν ποταμὸν τοῦτον παρὰ τὴν Πύλον (4).

* Πιρνάτσα.

ΝΕΔΙΩΝ, ποταμίσκος κατερχόμενος ἐκ τῆς Λακωνικῆς καὶ ἐκδιδούς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν πόλιν Φηράς. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς ἐπίσημος Ἀθηναῶς Νεδουσίας (5).

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΜΕΣΣΗΝΗ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Μεσσηνίας οὐχὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ νεόκτιστος, οἰκοδομηθεῖσα καὶ συνοικισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐπαμινώνδου (6) κατὰ τὰς ὑπωρείας τῆς Ἰθώμης, μετὰ τὴν μάχην τῶν Δεύκτρων. Πρὶν τοῦ οἰκισμοῦ αὐτῆς οὐδεμία πόλις ὑπῆρχεν οὔτε κατὰ τὴν θέσιν ταύτην, οὔτε ἀλλαχοῦ ὀνομαζομένη Μεσσήνη· τοῦτο γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἐπῶν τοῦ Ομήρου, ὃς ἐν μὲν τῇ Ἰλιάδι καταριθμῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τὰς πόλεις τῶν ἐλθόντων εἰς Ἴλιον, τὴν Πύλον, τὴν Ἀρήνην καὶ ἄλλας, οὐδεμίαν πόλιν Μεσσήνην

(1) Πaus. Μεσσ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 31. (3) Αὐτ. κ. 3.

(4) Στράβ. β. 8. σ. 336. (5) Αὐτ. σ. 360. (6) Πaus. Μεσσ. κ. 27.

ωνόμασεν· ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσεΐᾳ οὐδεμιᾶς μνημονεύει πόλεως Μεσσήνης, ἀλλὰ τῶν Μεσσηνίων ὡς ἔθνοις =

Μῆλα γὰρ ἐξ Ἰθάκης Μεσσήνιοι ἄνδρες ἄειραν (1). Σαφέστερον δὲ ἀποφαίνεται λέγων περὶ τοῦ τόξου τοῦ ἱφίτου.

Τὼ δ' ἐν Μεσσήνῃ ζυμβλήτην ἀλλήλοισιν

Οἴκῳ ἐν Ὀρσιλόχοιο (2).

διότι Μεσσήνῃ ἐνταῦθα ἐννοεῖται ἡ Μεσσηνία· καὶ λέγων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ὀρσιλόχου ἐν τῇ Μεσσήνῃ ἐννοεῖ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ὀρσιλόχου τῷ ἐν Φηραῖς, αἱ ἦσαν πόλις τῆς Μεσσηνίας· αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐξηγεῖται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Πεισιστράτου παρὰ τὸν Μενέλαον.

Ἐς Φηράς δ' ἵκοντο Διοκλῆτος ποτὶ δῶμα,

Υἱέος Ὀρσιλόχοιο (3).

Ἡ Μεσσήνῃ ἀπέιχε 40 στάδια ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Παμίσου κατ' ἀριστεράν· περιεκυκλοῦτο δὲ οὐ μόνον ὑπὸ τῆς Ἰθώμης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ ὄρους Εὐβαν κατὰ τὴν πρὸς τὸν Πάμισον τετραμμένην πλευράν. Ἦν δὲ ἡ πόλις πανταχόθεν περιτετειχισμένη καὶ τὰ τείχη αὐτῆς ἦσαν πέτρινα ἔχοντα πύργους καὶ ἐπάλξεις καὶ, κατὰ τὸν Πausανίαν, ὀχυρώτερα τῶν τειχῶν τῆς Φωκιῆς Ἀμβρύσου, τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ρόδου. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως ἦν ἄγαλμα Διὸς Σωτήρος καὶ κρήνη ἈΡΣΙΝΟΗ, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τῆς Λευκίππου θυγατρὸς, καὶ ὑπερῆεν εἰς αὐτὴν ὕδωρ ἐκ πηγῆς καλουμένης ΚΛΕΨΥΔΡΑΣ. Ἦν δὲ καὶ ναὶς Ποσειδῶνος καὶ ἕτερος Ἀφροδίτης, καὶ ἄγαλμα Μητρὸς θεῶν ἐκ λίθου Παρίου, ἔργον Δαμοφῶντος, τοῦ αὐτοῦ ὃς συνήρμοςεν ἀκριβέστατα

(1) Ὁμ. Ὀδυσσ. Φ, σ. 18. (2) Αὐτ. σ. 15. (3) Ὁμ. Ὀδ. Γ, σ. 488.

— Paus. Μεσσην. κ. 1.

τὸν διεστηκότα ἐλέφαντα τοῦ ἀγάλματος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς, καὶ κατεσκεύασε καὶ τὸ παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις ἄγαλμα τῆς Λαφρίας Ἀρτέμιδος. Ἦν δὲ ἐν Μεσσήνῃ καὶ ναὸς Εἰλειθυίας καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἐκ λίθου, καὶ πλησίον μέγαρον Κουρήτων, ἐν ᾧ ἔθουον καὶ ἔρριπτον εἰς τὸ πῦρ πᾶν εἶδος ζώου, ἀρχόμενοι ἀπὸ βοῶν καὶ αἰγῶν καὶ καταβαίνοντες μέχρι πτηνῶν, καὶ ναὸς ἅγιος Δήμητρος, καὶ ἀγάλματα Διοσκούρων ἀρπαζόντων τὰς θυγατέρας τοῦ Λευκίππου, καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ περιέχων τὰ πλεῖστα καὶ τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα ἀγάλματα, ὡς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ καὶ χωρὶς Ἀπόλλωνος, καὶ Μουσῶν, καὶ Ἡρακλέους, καὶ πόλεως τῆς Θηβαίων, καὶ Ἐπαμινώνδου τοῦ Πολύμνιδος, καὶ Τύχης καὶ Ἀρτέμιδος Φωσφόρου. Ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τούτων ὅσα ἦσαν ἐκ λίθου ἦσαν ἔργα Δαμοφῶντος, τὸ δὲ τοῦ Ἐπαμινώνδου ἦν ἐκ σιδήρου καὶ ἔργαν ἄλλου καὶ οὐχὶ τοῦ Δαμοφῶντος· ἦν δὲ καὶ ναὸς καὶ ἄγαλμα Μεσσήνης τῆς Τριόπα ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθου Παρίου· ὁπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ τούτου παρίσταντο ἐν γραφαῖς οἱ βασιλεύσαντες τῆς Μεσσηνίας πρὶν τῆς καθόδου τῶν Δωριέων εἰς Πελοπόννησον, ὁ Ἀφαρεὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, μετὰ δὲ τὴν καθοδὸν Κρεσφόντης, εἰς τῶν ἡγεμόνων τῶν Δωριέων· ἐκ δὲ τῶν οἰκησάντων ἐν Πύλῳ ὁ Νέστωρ καὶ οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ Θρασυμῆδας καὶ Ἀντίλοχος, οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἄλλων υἱῶν αὐτοῦ καὶ οἱ μετεσχηκότες τῆς ἐπὶ Τροίαν στρατείας· ἔτι δὲ Λευκιππος ἀδελφὸς Ἀφαρέως καὶ Ἰλάειρα καὶ Φοιβὴ καὶ μετ' αὐτῶν Ἀρσινόη καὶ Ἀσκληπιὸς, ὅς, ὡς ἔλεγον οἱ Μεσσήνιοι, ἦν υἱὸς Ἀρσινόης, καὶ Μαχάων καὶ Ποδαλείριος ὡς μετεσχηκότες καὶ οὗτοι τοῦ κατὰ Τρωάδος πολέμου· ταύτας πάσας τὰς εἰκόνας ἔγραψεν Ὀμφαλίων, ὁ μαθητὴς καὶ κατὰ τινὰς δοῦλος Νικίου τοῦ Νικο-

μήδους (1). Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων ἱεροθύσιον περιείχεν ἀγάλματα πάντων τῶν θεῶν ὅσους ἐλάτρευον οἱ Ἕλληνες, καὶ πρὸς τούτοις εἰκόνα χαλκῇν Ἐπαμινώνδου, καὶ τρίποδας ἀρχαίους τοὺς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καλουμένους Ἀπύρους· ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ ἦσαν ἀγάλματα κατεσκευασμένα ὑπὸ Αἰγυπτίων, Ἑρμῆς καὶ Ἡρακλῆς καὶ Θησεύς· ἦν δὲ καὶ ἀνδριάς ἐπὶ στήλης Αἰθίδου, ἀνδρὸς πλουσίου, ὃν οἱ Μεσσηνιοὶ ἐτίμων ὡς ἥρωα· ἔλεγον δὲ τινες τῶν Μεσσηνίων ὅτι ὁ Αἰθίδας ἐκτήσατο μὲν πλοῦτον πολὺν, ἦν ὁμως οὐχὶ οὗτος ὁ ἐπὶ τῆς στήλης παριστάμενος, ἀλλ' ἄλλος πρόγονος καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐκεῖνος ὁ παλαιὸς Αἰθίδας ἦν ἀρχιστράτηγος τῶν Μεσσηνίων, ὅτε Δημήτριος ὁ Φιλίππου εἰσῆλθε διὰ νυκτὸς ἀπροσδοκῆτως μετὰ στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ἦν καὶ ὁ τάφος ὁ περιέχων τὰ ὀστέα τοῦ Ἀριστομένου, ὃν ἔλεγον ὅτι κατὰ χρησμὸν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος μετεκόμισαν ἐκ Ρόδου· ἔθυσαν δὲ τῷ Ἀριστομένῃ ταῦρον, ὃν ἔδενον πρὸς τὸν ἐπὶ τῷ τάφῳ κίονα· καὶ ἂν, διαταραττομένου καὶ σκιρτῶντος τοῦ ταύρου, ἐκινεῖτο ὁ κίων, ἦν αἷσιον τοῦτο τοῖς Μεσσηνίοις, ἂν δὲ ὁ κίων ἔμενεν ἀκίνητος, ἀπαίσιον. Ἦν δὲ καὶ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς Μεσσήνης χαλκοὺς ἀνδριάς τοῦ Ἀριστομένου, καὶ οὐ πόρρω τοῦ θεάτρου ναὸς Σαράπιδος καὶ Ἰσίδος (2).

* Τὸ χωρίον Μαυρομάτι κεῖται παρὰ τὴν θέσιν τῆς Μεσσήνης, ἧς εὐρέθησαν λείψανα, ὡς παλαιὰ θεμέλια καὶ τεμάχια κίωνων εὐρύθμως κατεσκευασμένων καὶ ἐκ μεγάλων λίθων ἀκριβῶς προσηρμοσμένων, καὶ ἔχνη οἰκοδομῶν κτλ. (3).

ΚΑΡΔΑΜΥΔΗ, πόλις κειμένη ἐπὶ βράχου τραχέως (4)

(1) Πaus. Μεσs, κ. 31. (2) Αὐτ. κ. 32. (3) Αἴκ. Τ. 1, κ. 9, σ. 367. (4) Στράβ. β. 8, σ. 360.

κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ, κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα, ὅλως παράλιος (1), κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν, ἀπέχουσα ὀκτὼ στάδια τῆς θαλάσσης καὶ ἐξήκοντα τῶν Λεύκτρων (2). Ἡ Καρδαμύλη ἦν ἐκ τῶν ἑπτὰ πόλεων, ἃς ὑπέσχετο ὁ Ἀγαμέμνων τῷ Ἀχιλλεῖ = Καρδαμύλην Ἐνόπην τε (3).

Ἦν ἐν αὐτῇ ναὺς Ἀθηναῖς καὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Καρνείου κατὰ τὴν ἐπιχώριον συνθηκὴν τῶν Δωριέων· οὐ πόρρω δὲ τοῦ αἰγιαλοῦ ἦν τέμενος ἱερὸν τῶν Νηρηίδων, αὐτὴ ἀνέβησαν, ὡς ἔλεγον, εἰς τοῦτο τὸ χωρίον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἵνα ἴδωσι τὸν Ἀχιλλεῖα πορευόμενον εἰς Σπάρτην ἐπὶ τῷ γάμῳ τῆς Ἑρμιόνης. — Ἡ Καρδαμύλη ἀπετμήθη ὕστερον τῆς Μεσσηνίας ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐδόθη τοῖς Λακεδαιμονίοις (4). φαίνεται δὲ ὅτι ἦν ἐκπαλαί τῆς Λακωνίας, διότι καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει αὐτὴν ὡς Λακωνικὴν (5).

* Κοινῶς ἡ θέσις τῆς Καρδαμύλης λέγεται τανῦν Σκαρδαμοῦλα.

ἈΒΙΑ, πόλις ἡ νοτιωτάτη παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἀπέχουσα 20 στάδια τῆς Χοιρίου κοιλάδος καὶ 70 τῆς πόλεως Φαρῶν (6). Ἡ Ἀβία ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο ἸΡΗ ἢ ἸΡΗ, κατὰ τὸν Πausανίαν, καὶ ἦν ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἃς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεῖ (7). Ὁ Πausανίας διηγεῖται ὅτι Ἰλλου τοῦ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῶν Δωριέων νικηθέντων ποτὲ ἐν μάχῃ ὑπ' Ἀχαιῶν, ἡ τροφὸς τοῦ Ἰλλου Ἀβία ἀπεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν Ἰρην καὶ ὤκησεν ἐν αὐτῇ καὶ ἰδρύσατο καὶ ναὸν Ἡρακλέους· διὸ καὶ ὁ Κρεσφόντης μετὰ ταῦτα προσήνεγκε

(1) Στράβ. β. 8, σ. 360. (2) Πaus. Λακ. κ. 28. (3) Ὁμ. Ἰλ. I, ε. 150. (4) Πaus. Λακ. κ. 28. (5) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 73. (6) Πaus. Μεσ. κ. 30. (7) Ὁμ. Ἰλ. I, ε. 150.

τῇ Ἀβίᾳ ἀναθήματα, καὶ μετωνόμασε καὶ τὴν πόλιν ἀπ' αὐτῆς Ἀβίαν. Εἶχε δὲ ἡ πόλις Ἡράκλειον ἐπιφανὲς καὶ Ἀσκληπιεῖον (1). Αἱ τρεῖς δὲ αὗται πόλεις, Θούριον, Φαραὶ καὶ Ἀβία ἐχώριζον ποτὲ τὴν Ἀχαϊκὴν ὁμοσπονδίαν ἀπὸ τῆς Μεσσηνίας, καὶ ὑψώθησαν εἰς βαθμὸν αὐτονομίας, ἀλλ' ὀλίγον διήρκεσε τοῦτο. Ὁ Αὐγουστος τιμωρήσας μετὰ τινα χρόνον τοὺς Μεσσηνίους ὡς φρονήσαντας τὰ τοῦ Ἀντωνίου, συνῆψε ταύτας τὰς τρεῖς πόλεις τῇ Λακωνίᾳ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετεβλήθη μετ' οὐ πολὺ, καὶ ὁ Πausanias ὡς καὶ ὁ Ptolemaios ἀναφέρουσιν αὐτὰς ὡς πόλεις τῆς Μεσσηνίας· φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι ἐκπαλαι ἦσαν τῆς Λακωνίας, διότι κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον οὐδέποτε γίνεται μνεία περὶ αὐτῶν, καὶ ὅτι πρῶτος ὁ Ἐπαμινώνδας ἀποσπάσας, ἔδωκεν αὐτὰς τῇ Μεσσηνίᾳ.

ΦΑΡΑΙ, πόλις πρὸς τὸ βόρειον τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἀπέχουσα 6 στάδια τῆς θαλάσσης, 70 τῆς Ἀβίας Δ. Β. καὶ 80 τοῦ Θουρίου Ν. Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν μεταξὺ Ἀβίας καὶ Φαρῶν ἦν πηγὴ ὕδατος ἁλμυροῦ. Οἰκιστὴς δὲ τῶν Φαρῶν ἐγένετο, ὡς ἔλεγον, Φάρις ὁ Ἑρμοῦ καὶ Φιλοδαμείας τῆς Δαναοῦ. Ἐμειναν δὲ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐβασίλευσαν οἱ ἐκ θυγατρὸς ἀπόγονοι τοῦ Φάριδος, Νικόμαχος καὶ Γόργασος οἱ Μαχάονος τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀντικλείας τῆς Διοκλέους· καὶ ἐθεράπευον αὐτοὶ καὶ ζῶντες καὶ μετὰ θάνατον τοὺς νοσοῦντας καὶ τοὺς πεπηρωμένους ἀνθρώπους· διὸ καὶ ἀνήγειραν αὐτοῖς ναὸν εἰς ὃν ἤγον θυσίας καὶ ἀναθήματα. Εἶχον δὲ οἱ Φαρεάται καὶ ναὸν Τύχης· μικρὸν δὲ ἀπωτέρω τῶν Φαρῶν ἦν ἄλλος Ἀπόλλωνος Κάρνειον καλούμενον. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐγούστου οἱ ἐν Φαραῖς Μεσσηνιοὶ συνετέλουν εἰς τὸ Λακωνικόν (2).

(1) Παυσ. Μεσ. κ. 30. (2) Αὐτ. κ. 30, 31.

* Κατὰ τὸν Λήκιον ἡ Καλαμάτα, ἥτις κοινῶς θεωρεῖται ὡς αἱ ἀρχαῖαι Καλάμαι διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ὀνόματος, κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Φαρῶν· ἐπὶ δὲ τῆς τῶν Καλαμῶν ὑπάρχει χωρίον Καλάμι (1). Τὰ πέριξ τῆς Καλαμάτας εἰσὶν εὐφορα καὶ πολύκαρπα· προάγουσιν ἐκτὸς ἄλλων σῦκα παμπληθῆ καὶ πορτοκάλια ἀξιόλογα. — Τῷ 1659 οἱ Ἐνετοὶ ἐδοκίμασαν νὰ κυριεύσωσι τὴν Καλαμάταν κατεχομένην ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἀλλ' ἀπέτυχον· τῷ δὲ 1685 ὁ ἀρχινάυαρχος τῆς Ἐνετίας Μοροζίνης ἐκυρίευσεν αὐτὴν καὶ παρέδωκε τὴν διοίκησιν αὐτῆς τῷ Βαρόνῳ στρατηγῷ Δέγκενφελδ ὃς ὕστερον κατηδάφισε τὸ φρούριον (2). Ἐν Καλάμαις ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον σχολάρχην καὶ δύο διδασκάλους Β. καὶ Γ' τάξεως, καὶ ἕτερον σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως.

ΘΑΛΑΜΑΙ, πόλις ἐν θέσει ἀγνώστῃ. Τυνδάρεως ὁ Οἰθάλου καὶ Γοργοφόνης τῆς Περσέως διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Ἰπποκόοντος ἀμφισβητοῦντος αὐτῷ περὶ τῆς ἀρχῆς, ἔφυγε, κατὰ μὲν τοὺς Λακεδαιμονίους, εἰς Πελλάναν, κατὰ δὲ τοὺς Μεσσηνίους, παρὰ τὸν πρὸς μητρὸς ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀφαρέα τὸν Περιήρους εἰς Μεσσηνίαν, καὶ ὤκησε τὴν πόλιν ταύτην τὰς Θαλάμας ἔνθα ἐγέννησε τὰ τέκνα αὐτοῦ. Μετὰ καιρὸν δὲ κατήχθη ὁ Τυνδάρεως ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους εἰς Λακωνίαν καὶ ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν (3).

ΡΙΘΝ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου τοῦ ἀπὸ τῆς πόλεως Θουρίας Θουριατικοῦ λεγομένου κόλπου· τὸ ὄνομα μόνον τῆς πόλεως ταύτης γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Στράβωνος (4).

(1) Λήκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 327, κ. 9, σ. 362. (2) Κορονέλλης Καλαμάτα. (3) Πaus. Λακ. κ. 1. (4) Στράβ. β. 8, σ. 360.

ΘΟΥΡΙΑ, πόλις πρὸς ἀνατολὰς οὐ πόρρω τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τῆς Μεσσηνίας καὶ τὸ βόρειον τῶν Φαρῶν ὧν ἀπέχεν 80 στάδια (1). ἡ πόλις αὕτη ὠνομάσθη καὶ ἌΝΘΕΙΑ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Φηράς τε Ζαθείας ἡδ' Ἄνθειαν βαθύλειμον

Καλὴν τ' Αἵπειαν καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν (2).

Ἡ Θουρία ὠνομάζετο διττῶς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου (3) καὶ τοῦ Στράβωνος ὃς κατὰ πρῶτον λέγει ὅτι ἡ Αἵπεια ἐκαλεῖτο ἐπ' αὐτοῦ Θουρία, εἴτα ἐπιφέρει ὅτι ἡ Ἄνθεια, ὡς ἔλεγον, ἦν ἡ Θουρία ἡ δὲ Αἵπεια ἡ Μεθώνη (4). — Μετὰ τὸν μεταξὺ Αὐγούστου καὶ Ἀντωνίου πόλεμον ὁ Αὐγούστος πρὸς τιμωρίαν τῶν Μεσσηνίων ὡς φρονούντων τὰ τοῦ Ἀντωνίου, ἔδωκε τὴν Θουρίαν τοῖς Λακεδαιμονίοις (5). — Ἡ Θουρία ἦ κατὰ τὸν Ὀμηρον Ἄνθεια ἦν ἐκ τῶν ἐπὶ πόλεων αἱ ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεῖ (6). — Ἡ Θουρία ἔκειτο κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐν μετεώρῳ· ἀλλ' ὕστερον οἱ Θουριᾶται κατήλθον καὶ ὥκησαν τὸ πεδίον· δὲν ἐξέλιπον δὲ παντάπασιν τὴν ἄνω πόλιν, ἀλλ' ἦσαν ἔτι ἐν αὐτῇ καὶ ἐπὶ Παυσανίου ἐρείπια τείχους καὶ ναὸς ὀνομαζόμενος Θεᾶς Συρίας· παρὰ δὲ τὴν ἐν τῷ πεδίῳ πόλιν, ἑρρὲς ποταμὸς Ἄρις (7).

* Τὰ ἐρείπια τῆς Θουρίας λέγονται ἤδη Παλαιόκαστρον (8).

ΚΑΛΑΜΑΙ, κώμη κειμένη μεσογαϊότερον τῆς πόλεως Θουρίας (9), ἐπὶ κατωφερείας λόφου, πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμίσου. — Ὁ Πολύβιος ἀναφέρει τὰς Καλάμας λέγων οὕτως. α Ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐξορμήσας, τὰς μὲν Καλάμας,

(1) Παυσ. Μεσσ. κ. 31. (2) Ὀμ. ἱλ. Ι. σ. 151, 293. (3) Παυσ. Μεσσ. κ. 31. (4) Στράβ. β. 8. σ. 36. (5) Παυσ. Μεσσ. κ. 31. (6) Ὀμ. ἱλ. Ι. σ. 151. (7) Παυσ. Μεσσ. κ. 31. (8) Ἀήκ. Τ. 1. κ. 9. σ. 360.

(9) Παυσ. Μεσσ. κ. 31.

χωρίον τι τῶν Μεσσηνίων, προδοσίᾳ κατέσχευε κτλ. (1). Οὐ πόρρω τῶν Καλαμῶν ἦν τόπος καλούμενος ΔΙΜΝΑΙ ἐπὶ τοῦ μεθορίου τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς Λακωνικῆς· ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης Λιμνάτιδος ἐν ᾧ οἱ Μεσσηνιοὶ ἐφόνευσαν τὸν βασιλέα τῶν Λακεδαιμονίων Τηλέκλον (2).

* Κατὰ τὸν Ἀῆκιον οὐχὶ ἡ Καλαμάτα, ὡς κοινῶς νομίζεται, ἀλλὰ τὸ χωρίον Καλάμι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Καλαμῶν (3), αἱ δὲ Δίμναι πλησίον τῆς πόλεως Νησίου (4). Ἐν Καλάμαις ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον σχολάρχην καὶ δύο διδασκάλους Β΄. καὶ Γ΄. τάξεως· ἐτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β΄. τάξεως καὶ ὑγειονομεῖον· καὶ Ἐφορεία Οἰκονομικὴ Α΄. τάξεως, καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Α΄. τάξεως, καὶ τελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον καὶ ἐπιστάσις λιμένος.

ἈΜΦΕΙΑ, πόλις μικρὰ πρὸς τὰ ὅρια τῆς Λακωνίας, ἐπὶ ὄρους ὑψηλοῦ, ἔχουσα πηγὰς ἀφθόνους ὑδάτων. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἤρξαντο τὸν πρῶτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον· ὀρκισθέντες καὶ προπαρασκευασθέντες κρυφίως ἄνευ κηρύξεως πολέμου, ἐπέπεσαν διὰ νυκτὸς κατὰ τῆς Ἀμφείας, ἔχοντες στρατηγὸν Ἀλκαμένην τὸν Τηλέκλου καὶ εὐρόντες τὰς πύλας ἠνεωγμένας καὶ τὴν πόλιν ἀφύλακτον, εἶλον αὐτὴν καὶ ἐφόνευσαν τοὺς Μεσσηνίους τοὺς μὲν ἐτι ἐν ταῖς εὐναῖς, τοὺς δὲ καθημένους ἐκέτας εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν· τοῦτο συνέβη κατὰ τὸ 2 ἔτος τῆς 9 Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν ὁ Μεσσηνίος Ξενοδόκος ἐνίκα στάδιον, καὶ ἦρχε πέμπτον ἔτος εἰς Ἀθήνας Διουμίδης ὁ

(1) Στέφ. Βυζ. Καλάμαι σημ. (2) Πaus. Λακ. κ. 2. — Μεσσ. κ. 31. — Ἰδ. Μεσσηνία. (3) Ἀῆκ. Τ. 1, κ. 9, σ. 362. (4) Ἀῆκ. σ. 365.

Αἰσχύλου. Ἀλοῦσα δὲ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἡ Ἄμφεια, ἦν ὀρμητήριον αὐτοῖς ἐπιτήθειον κατὰ τὸν πάντα πόλεμον (1).

ΣΤΕΝΥΚΛΗΡΟΣ, πόλις μεσόγειος ἐν πεδίῳ κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Μεσσηνίας καὶ οὐ πόρρω τῆς δεξιᾶς ὄχτης τοῦ ποταμοῦ Βαλύρας· ἡ πεδιάς ἐν ἣ ἔκειτο ἡ πόλις ἐλέγετο πεδίον Στενυκληρικόν· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἡ πεδιάς καὶ ἡ πόλις ἀπὸ ἥρωος τινὸς Στενυκλήρου (2). — Ὅποτεν οἱ Ἡρακλεῖδαι κατῆλθον εἰς Πελοπόννησον, ὁ Κρεσφόντης, εἰς ὃν κατὰ τὴν διανομὴν τῆς χώρας ἔλαχεν ἡ Μεσσηνία (3), ἀντὶ τῆς Πύλου ἐξελέξατο τὴν Στενυκληρον καὶ κατεστήσατο ἐκεῖ τὰ βασίλεια (4)· ἐντεῦθεν δὲ ἔπεμφεν εἰς Πύλον καὶ εἰς Ῥίον τὸν Ἰαμίτην ἵνα καταστήσῃ πάντας τοὺς Μεσσηνίους ἰσονόμους τοῖς Δωριεῦσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡγανάκτουν οἱ Δωριεῖς, μεταμεληθεῖς ἀνέδειξε πόλιν μόνην τὴν Στενυκληρον καὶ ἐν αὐτῇ συνήγαγε πάντας τοὺς Δωριεῖς (5). — Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Στενυκλήρου ἦν τόπος ΚΑΠΡΟΥ ΣῆΜΑ λεγόμενος ἔνθα συνεκροτήθη ἡ μετὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν Μεσσηνίων ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων δευτέρα πρὸς ἀλλήλους μάχη μετὰ τὴν ἐν Δέραις καὶ καθ' ἣν ἡρίστευσεν ὁ Ἀριστομένης καὶ ἐνικήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι. ὠνομάσθη ὁ τόπος Κάπρου σῆμα διότι, ὡς ἔλεγον, ὁ Ἡρακλῆς καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Νηλέως ἔδωκαν καὶ ἔλαβαν ἀμοιβαίως ὄρκον συνθήκης ἐπὶ τομίῳν κάπρου (6). — Ἄντικρυ τοῦ Στενυκληρικοῦ πεδίου ἦν ἄλσος πλήρης κυπαρίσσων ΚΑΡΝΑΣΙΟΝ καλούμενον, ἐν ἀποστάσει ὀκτὼ σταδίων ἀπὸ τῆς Ἀνδανίας κατὰ δεξιάν, παρὰ τὸν ποταμὸν Χάραδρον· ἐν τῷ ἄλσει τοῦτ' ἦσαν ἀγάλμχτα Ἀπόλλωνος Καρνείου, καὶ Ἑρμοῦ φέροντος κριὸν

(1) Πaus. Μεσσ. κ. 5. — Ἰδ. Μεσσηνία. (2) Πaus. Μεσσ. κ. 33.

(3) Ἰδε Μεσσηνία. (4) Πaus. Μεσσ. κ. 3. — Στράβ. β. 8, σ. 361.

(5) Στράβ. αὐτ. (6) Πaus. Μεσσ. κ. 15.

καὶ Περσεφόνης τῆς ἐπιλεγομένης Ἀγνῆς Κόρης, καὶ παρ' αὐτὸ ἀνέβρυν ὕδωρ ἐκ πηγῆς· ἐπανηγύριζον δὲ ἐν Καρνασίῳ τελετὴν ταῖς Μεγάλαις θεαῖς ἀπόρρητον· ἦν δὲ ἐν τῷ ἄλσει καὶ ὕδρια χαλκῇ εὐρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀργείου στρατηγοῦ, καὶ ἐφυλάττοντο πρὸς τούτοις ἐνταῦθα τὰ ὀσᾶ Εὐρύτου τοῦ Μελανέως (1). — Βασιλεύοντος ἐν Μεσσηνίᾳ Περιήρους τοῦ Αἰόλου, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Μελανεύς, τοξότης ἐπιτήδειος καὶ δι' αὐτὸ νομιζόμενος υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος· ἔδωκε δὲ ὁ Περιήρης αὐτῷ τὸ Καρνασίον πρὸς κατοικίαν, καὶ ἡ πόλις ὠνομάσθη ΟἰΧΑΛΪΑ ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Μελανέως (2). — Ἀπὸ τῆς Μεγάλης πόλεως τῆς Ἀρκαδίας ἦν ὁδὸς ἄγουσα εἰς Καρνασίον (3).

ἈΝΔΑΝΪΑ, πόλις κατὰ τὸ ἀνατ.-βόρειον τῆς Μεσσηνίας καὶ τὸ δυτικὸν τοῦ ἄλσεος Καρνασίου καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ ῥέοντος ποταμοῦ Χαράδρου οὗ ἀπέιχεν ὀκτὼ στάδια. Ἐλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ γυναικὸς τινος Ἀνδανίας ἣν οὐδεὶς γνωρίζει καὶ ὁ Πausanίας ἄγνοεῖ (4). Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ Πολυκάονος τοῦ Λέλεγος καὶ τῆς ἐξ Ἀργους συζύγου αὐτοῦ Μεσσήνης τῆς Τριόπα τῶν βασιλευσάντων ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ καταστησαμένων τὰ βασίλεια ἐν ταύτῃ τῇ πόλει (5). — Ἐν Ἀνδανίᾳ ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς ἤγοντο μυστήρια καὶ ἀγῶνες τεθέντες ὑπὸ τῆς Μεσσήνης αὐτῆς ταῖς Μεγάλαις θεαῖς (Δήμητρι καὶ Περσεφόνη) (6). — Ἡ Ἀνδανία ἐγέννησε τοὺς ἀρίστους καὶ πολυαριθμοτέρους νέους τῆς Μεσσηνίας ἐν οἷς καὶ τὸν ἥρωα Ἀριστομένην (7). — Κατὰ τὸν δεύτερον Μεσσηνιακὸν πόλεμον οἱ Μεσσήνιοι ἐκλιπόντες τὴν Ἀνδανίαν ὡς καὶ τὰς ἄλλας μεσογείους πόλεις, ἀνωκίσθησαν εἰς τὸ

(1) Πaus. Μεσσ. κ. 33. (2) Αὐτ. κ. 2. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 35.

(4) Πaus. Μεσσ. κ. 33. (5) Αὐτ. κ. 1. (6) Αὐτ. κ. 1, 3, τέλος.

(7) Αὐτ. κ. 14.

ὄρος τὴν Εἵραν (1) καὶ ἔκτοτε ἔμεινεν ἡ Ἀνδανία ἐγκατα-
 λελειμμένη, διότι οἱ κατὰ τὸν πόλεμον εἰς Ἡλείαν καὶ ἄλ-
 λους τόπους διασπαρέντες Μεσσήνιοι ἐνθυμούμενοι ὅσα ἐπα-
 θον ἐν Ἀνδανίᾳ καὶ Οἰχαλίᾳ, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐπανακάμ-
 ψωσιν εἰς αὐτάς, καὶ τοι προσκληθέντες ὑπὸ τῶν Θηβαίων
 μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων (2). — Ὁ Πausanίας μόνον
 τὰ ἐρείπια εἶδε τῆς Ἀνδανίας (3). — Ὁ Λίβιος γνωρίζει
 τὴν Ἀνδανίαν ὡς πολίχνιον ἐπὶ τοῦ Ἀχαϊκοῦ πολέμου 191
 Π. Χ. κείμενον μεταξύ Μεγάλης πόλεως καὶ Μεσσήνης (4).

* Τὰ ἐρείπια ἢ μᾶλλον ἔχνη μόνον τῆς Ἀνδανίας σωζό-
 μενα ἐπὶ κορυφῆς ὕψους λέγονται τανῦν Ἑλληνικόκαστρον (5).

ΠΟΛΙΧΝΗ, πόλισμα μεταξύ Ἀνδανίας καὶ Κυπαρισσιῶν.
 πλησίον ἑρῶεν δύο ποταμίσκει, Ἠλέκτρα καὶ Κοῖος (6).

ΔΩΡΙΟΝ, πόλις πλησίον τῆς πηγῆς τῆς καλουμένης
 ἈΧΑΪΑΣ, πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἠλέκτρας.
 Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, ἀπώλεσεν ὁ Θάμυ-
 ρις τὴν ὄρσιν αὐτοῦ, διότι ἐκαυχῆθη νὰ νικήσῃ καὶ τὰς
 Μοῦσας αὐτάς κατὰ τὸ ἄσμα, καὶ διὰ τὴν μεγαλαυχίαν
 αὐτὴν τιμωρεῖται καὶ εἰς τὸν ἄδην, κατὰ τὸν Πρόδικον. Ὁ
 δὲ Πausanίας φρονεῖ ὅτι ἐτυφλώθη ἐκ νόσου ὁ Θάμυρος,
 ὡς συνέβη καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον ὕστερον· ἀλλ' ὁ μὲν Ὅμηρος
 ὑπομείνας γενναίως τὴν συμφορὰν, ἐξηκολούθησε διαπαντὸς
 τὴν ποίησιν, ὁ δὲ Θάμυρις δαμασθεις ὑπὸ τοῦ δυστυχήμα-
 τος, ἔπαυσεν ὀλοτελῶς τοῦ ἄσματος (7).

* Ἡ πεδιάς τοῦ Σουλιμᾶ εἶναι ἡ χώρα τοῦ Δωρίου (8).

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ κατὰ τὸν Στράβωνα, ἢ ΚΥΠΑΡΥΣΣΟΙ
 κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, ἢ ΚΥΠΑΡΙΣΣΑ κατὰ τὸν Πλίνιον καὶ

(1) Πaus. Μεσ. κ. 17. (2) Αὐτ. κ. 26. (3) Αὐτ. κ. 33.

(4) Λίβ. β. 36, κ. 31, (5) Λῆκ. Τ. 1, κ. 9, σ. 388. (6) Πaus. Μεσ.
 κ. 33. (7) Αὐτ. (8) Λῆκ. Τ. κ. 11, σ. 483.

τὸν Πευτιγγέρειον πίνακα, ἡ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΙ κατὰ τὸν Πausανίαν, πόλις πρὸς τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν, κατὰ τὸ βορδυτικὸν τῆς Μεσσηνίας καὶ τὸ βόρειον τῆς Πύλου. Ἦν ἡ Κυπαρισσία ἡ πρώτη ἀπαντωμένη πόλις τῆς Μεσσηνίας μετὰ τὸν ποταμὸν τὴν Νέδαν τὴν καθιστώσαν τὸ ὄριον μεταξὺ Πυργιτῶν, ἐσχάτων τῶν Τριφυλίων, καὶ Κυπαρισσέων, πρώτων τῶν Μεσσηνίων (1). — Κατὰ τὴν ἐκ Πύλου πρὸς Κυπαρισσίαν ὁδὸν πλησίον τῆς θαλάσσης ὑπὸ τὴν πόλιν, ἦν πηγὴ καλουμένη ΔΙΟΝΥΣΙΑΣ, διότι ἐνόμιζον ὅτι ὁ Διόνυσος ἐπληξεν ποτὲ τὴν γῆν δ.ἀ τοῦ θύρσου καὶ ἀνέβλυσε τὸ ὕδωρ. Ἦν δὲ ἐν Κυπαρισσίᾳ καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἕτερος Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Κυπαρισσίας (2). — Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἱστορικοὺς χρόνους ἡ πόλις αὕτη δὲν μνημονεύεται, ἴσως διότι ἦν τότε ἀφανὴς κώμη· ὁ Σκύλαξ λιμένα ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΝ ἀναφέρει μόνον ἐν ταύτῃ τῇ παραλίᾳ (3)· πάντες δὲ οἱ μεταγενέστεροι γεωγράφοι γνωρίζουσιν αὐτήν. Κατὰ τὸν Πευτιγγέρειον πίνακα ἀπεῖχεν ἡ Κυπαρισσία 24 μιλ. Ῥωμ. τῆς Ἡλείας· ὥστε ἡ Νέδα ἡ καθιστώσα τὸ μεταξὺ Ἡλείας καὶ Μεσσηνίας ὄριον ἀπεῖχεν ἐξίσου τοῦ Σαμικοῦ καὶ τῆς Κυπαρισσίας.

* Κυπαρισσία, κοιν. Ἀρκαδιᾶ. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπάρχουσι δύο σχολεῖα, Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν, ἀμφοτέρω Β'. τάξεως, καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς, καὶ ἐφορεία οἰκονομικὴ Β'. τάξεως, καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Β'. τάξεως, καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ἘΡΑΝΑ, πόλις παραθαλάσσιος πρὸς τὸ Κορυφάσιον καὶ τὴν Μεσσηνιακὴν Πύλον· τινὲς ἐνόμισαν ἐσφαλμένως ὅτι τὰ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 348. (2) Πaus. Μισσ. κ. 36. (3) Σκύλ. Περιπλ. Μεσσηνίη.

Ῥάνεια
Ῥάνια
Ῥάνια

Ἐρανὰ ἐκαλοῦντο πρότερον Ἀρήνη ὁμωνύμως τῇ κατὰ τὴν
 Ἡλειακὴν Πύλον Ἀρήνη (1). ὁ Πausanias ὀνομάζει αὐτὴν
 ἈΡΗΝΗΝ, καὶ διηγεῖται ὅτι Ἀφαρεὺς ὁ Περιήρους τοῦ μετὰ
 τὴν ἀπόσβεσιν τῆς γενεᾶς τοῦ Πολυκάονος βασιλεύσαντος
 ἐν Μεσσηνίᾳ ἔκτισε τὴν Ἀρήνην ταύτην καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν
 ἀπὸ τῆς ὁμομητρίου ἀδελφῆς καὶ συζύγου αὐτοῦ Ἀρήνης
 τῆς Οἰβάλου. Ἦλθε δὲ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν πόλιν ταύτην
 Λύκος ὁ Πανδίωνος, ὁπότε ἔφευγεν ἐξ Ἀθηνῶν τὸν ἀδελφὸν
 Διγέα, καὶ ἐπέδειξεν εἰς τὸν Ἀφαρέα καὶ εἰς τὴν γυναῖκα
 αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ ὄργια τῶν Μεγάλων θεῶν.
 καὶ ἡ πόλις ἡ κατ' αὐτὸν Ἀρήνη ἐγένετο τότε καθέδρα τῆς
 Μεσσηνιακῆς ἐπικρατείας· οἱ δὲ πρότερον βασιεῖς καὶ οἱ
 ἄλλοι, καὶ ὁ Περιήρης αὐτὸς ὁ πατὴρ τοῦ Αφαρέως ὄκουν ἐν
 Ἀνδανίᾳ (2). ὁ Πausanias, ἐπεὶ οὐδεὶς οὔτε τῶν Μεσση-
 νίων οὔτε τῶν Ἡλείων ἠδύνατο νὰ ἐπιλείξη σαφῶς εἰς αὐτὸν
 τὰ ἐρείπια τῆς Ἀρήνης, φρονεῖ ὅτι ἔλεγον πθινώτατα οἱ
 νομίζοντες ὅτι Ἀρήνη ἐκαλεῖτο τὸ (κατὰ τὴν Τριφυλίαν)
 Σαμικὸν ἐκ τῶν παλαιότερων ἔτι καὶ ἡρωϊκῶν χρόνων, ὡς
 καὶ ὁ Ὀμηρος λέγει =

Ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινυήϊος εἰς ἄλλα βάλλων

Ἐγγύθεν Ἀρήνης (3).

Ἐκ τούτων πάντων ἐξάγεται ὅτι Ἐρανὰ μὲν ἦν ἡ κατὰ τὴν
 Μεσσηνίαν πόλις, Ἀρήνη δὲ ἡ κατὰ τὴν Ἡλειακὴν Τριφυλίαν.

* Ἡ πόλις Ἐρανὰ ὑπῆρξε μεταξὺ τοῦ χωρίου Ἀγίας Κυρια-
 κῆς καὶ Ἀρκαδίας (4).

ΠΥΛΟΣ, τρεῖς πόλεις τοῦ ὀνόματος τούτου ὑπῆρξαν ἐν
 Πελοποννήσῳ, ὡς λέγει καὶ τὸ ἐξῆς ἔπος τοῦ Ἀριστοφάνους =

(1) Στράβ. β. 8, σ. 348, 361. (2) Πaus. Μισσ. κ. 2, 3. (3) Ὀμ.
 Ἰλ. I, σ. 721. — Πaus. Ἠλ. κ. 6. (4) Λήκ. T. 1, κ. 10, σ. 427.

Ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο· Πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος (1). Ἐκείντο δὲ ἡ πρώτη ἐν Μεσσηνίᾳ, ἡ δευτέρα ἐν Τριφυλίᾳ καὶ ἡ τρίτη ἐν Ἠλείᾳ· ἕκαστοι δὲ τῶν κατοίκων αὐτῶν ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἀποδείξωσι τὸν ἴδιον αὐτῶν Πύλον Ἡμαθόεντα (ἁμμώδη) καὶ πατρίδα ἐπομένως τοῦ Νέστορος (2).

ΠΥΛΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚῆ, πόλις κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν ἐπὶ τοῦ ἁκρωτηρίου Κορυφασίου ἀπέχουσα τῆς Μοθώνης 100 στάδια. Κατὰ τὸν Πausανίαν Πύλος ὁ Κλήσωνος συνώκισε πρῶτος τὴν Πύλον, μεταβιβάσας ἐκ τῆς Μεγαρίδος τοὺς ἔχοντας τότε αὐτὴν Λέλεγας· ἀλλ' ὀλίγον διέμεινεν ἐν αὐτῇ, διότι ἐκβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Νηλέως καὶ τῶν ἐξ Ἰωλκοῦ Πελασγῶν, ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ὁμορον καὶ ἔσχεν ἐκεῖ Πύλον τὴν ἐν τῇ Ἠλείᾳ ὁ δὲ Νηλεὺς βασιλεύσας, εἰς τοσαύτην ἀκμὴν προήγαγε τὴν Πύλον, ὥστε καὶ ὁ Ὀμηρος ἐν τοῖς ἔπεσιν ἐπονομάζει αὐτὴν Νηληϊὸν ἄστυ (3). — Ἡ Πύλος εἶχε λιμένα καλὸν, εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ, τὰ δὲ ἔξω τοῦ πρὸς τὴν Πύλον εἴσπλου ἦσαν ὅλως ἀλίμενα (4). Παρὰ τὴν Πύλον ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Παμισὸς (5) ἡ Ἄμαθος ἀφ' οὗ καὶ ὁ Πύλος, ὡς λέγει αὐτὸν ὁ Ὀμηρος ἀρσενικῶς καὶ κατ' ἐκεῖνον καὶ ὁ Στράβων, ἐπωνομάσθη ἡμαθόεις (6), ἢ ἔλαβε τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν, διότι ἡ χώρα τῶν Πυλίων ἦν κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπόψαμμος, καὶ δὲν παρεῖχεν ἱκανὴν χλόην πρὸς νομὴν τῶν βοῶν, διὸ καὶ οἱ βόες τοῦ Νηλέως ἐνέμοντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκτὸς τῶν ὀρίων· καὶ ὁ Ὀμηρος ἐπομένως ἀναφέρων τὸν Νέστορα, λέγει αἰεὶ ὅτι ἦν βασιλεὺς τοῦ ἡμαθόεντος Πύλου. — Ἐν Πύλῳ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Κορυφασίας καὶ οἶκος καλούμενος Νέστο-

(1) Ἀριστοφ. Ἰππ. γ. 1059. (2) Στράβ. β. 8, σ. 339, 340.

(3) Πυσ. Μεσ. κ. 36. (4) Θουκυδ. β. 4, κ. 8. (5) Ἀπολλοδ. β. 1, κ. 9. (6) Στράβ. β. 8, σ. 336.

ρῶς, καὶ ἐν αὐτῷ ἡ εἰκὼν τοῦ Νέστορος, καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως τὸ μνημα αὐτοῦ, καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω τῆς Πύλου μνημα Θρασυμήδους καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως σπηλαιον ἔνθα ἠυλίζοντο οἱ βόες τοῦ Νέστορος καὶ ἔτι πρότερον οἱ τοῦ Νηλέως. — Κατέναντι τοῦ λιμένος τῆς Πύλου εἶναι προβεβλημένη ἡ νῆσος Σφακτηρία (1). — Ὁ Ἡρακλῆς εἴλε ποτὲ τὴν Πύλον καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ δικαιώματι οἱ Ἡρακλείδαι κατελθόντες εἰς Πελοπόννησον, ἐξέβαλον τῆς Μεσσηνιας τοὺς ἀπογόνους τοῦ Νηλέως (2). — Κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον ἅμα ἐάλω ἡ Εἶρα ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ Πύλιοι μετὰ τῶν Μοθωναίων καὶ πάντων ὅσοι κατόικουν τὰ παραθαλάσσια μετέβησαν εἰς Κυλλήνην, τὸ ἐπίνειον τῶν Ἡλείων (3). — Ἡ Μεσσηνιακὴ αὕτη Πύλος ἀπέῤῃχε τῆς Δεπρεατικῆς Πύλου 400 στάδια, τοῦ δὲ Ἀλφειοῦ 750, τοῦ δὲ ἀκρ. Χελωνάτα 1030 (4), τῆς δὲ Σπάρτης 400 (5). — Δμφισβητούμενον εἶναι μεταξὺ τῶν παλαιῶν γεωγράφων καὶ συγγραφέων ὅποια τῶν τριῶν Πύλων, τῆς Μεσσηνιακῆς ταύτης, τῆς Δεπρεατικῆς ἢ τῆς Ἡλιακῆς ἦν ἡ πατρίς τοῦ Νέστορος· οἱ πλείους αὐτῶν λέγουσι τὸν Νέστορα Μεσσήνιον (6), καὶ αἱ πιθανότητες ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης εἰσὶν αἱ ἐξῆς: Α. Εἴτε ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἀμάθου, εἴτε ἐκ τῆς ἀμμώδους φύσεως τοῦ τόπου, ὡς εἴρηται, ὁ Πύλος οὗτος ὁ Μεσσηνιακός, ὡς λέγει αὐτὸν ἀρσενικῶς ὁ Ὀμηρος, εἶναι ὁ μόνος ὀνομαζόμενος ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἡμαθείς. Β. Δι' ἐπτὰ πόλεις, ἃς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεῖ, ἦσαν πᾶσαι ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ καὶ πᾶσαι περὶ τὸν ἡμαθόεντα Πύλον =

(1) Πaus. Μεσ. κ. 36. (2) Ἰδ. Μεσσηνία. (3) Πaus. Μεσ. κ. 23.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 348. (5) Θουκυδ. β. 4, κ. 3. (6) Στράβ. β. 8, σ. 339.

Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἄλός νέεται Πύλου ἡμαθόεντος (1). Γ'. Ἡ Γερηνία ἡ καὶ Ἐνόπη λεγομένη πρὶν ἢ γένηται Δακωνική ἦν τῆς Μεσσηνίας, καὶ μία καὶ αὐτὴ τῶν ἑπτὰ, καὶ εἴτε ἀνατραφεὶς εἴτε σωθεὶς ἐν αὐτῇ ὁ Νέστωρ ἐπωνομάσθη ἀπ' αὐτῆς Γερήνιος (2). Δ'. Ὅτε ὁ Τηλέμαχος μετὰ τῆς ὑπὸ μορφὴν τοῦ Νέστορος Ἀθηνᾶς ἐξέπλευσε τῆς Ἰθάκης πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς Ὀδυσσεώς, προσωρμίσθη εἰς παράλιον πόλιν τὴν Πύλον τοῦ Νέστορος, ὃν εὔρε θύοντα μετὰ τῶν Πυλίων ἐπὶ τῆς ἀκτῆς θαλάσσης (3). ἐκεῖθεν δὲ ἦλθε διὰ ξηρᾶς ἐφ' ἄρματος εἰς Φαρὰς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπὸ πρῶτας μέχρ' εἰς τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου (4). Ταῦτα ἐκ τῶν τριῶν Πύλων μόνῃ τῇ Μεσσηνιακῇ ἐφαρμόζονται, διότι αὕτη μόνῃ ἦν παραθαλάσσιος, καὶ ἀπ' αὐτῆς μόνῃς ἢ εἰς Φαρὰς ὁδοιπορία ἐδύνατο νὰ τελεσθῇ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ· ὁ Στράβων ὁμῶς ἐκλαμβάνει τὴν Τριφυλιακὴν Πύλον ὡς πατρίδα τοῦ Νέστορος, καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀποδείξεσιν, ἃς ἐπιφέρει πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ, λέγει ὅτι ὁ τόπος ἔνθα ὁ Τηλέμαχος κατὰ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς προσορμίσθεις, εὔρε τὸν Νέστορα καὶ τοὺς Πυλίους θύοντας τῷ Ποσειδῶνι ἦν ὁ ναὸς τοῦ Σαμίου Ποσειδῶνος (5). ἀλλὰ καταφαίνεται σαφῶς ἐκ τῶν ἐπῶν τοῦ Ὀμήρου (6). Α'. ὅτι ὁ Τηλέμαχος προσωρμίσθη οὐχὶ εἰς τόπον ἔνθα ἔκειτο μεμονωμένος ναὸς, ἀλλ' εἰς πόλιν παραθαλάσσιον, εἰς τὴν Πύλον τὴν κυρίως καθέδραν τοῦ Νέστορος· Β'. ὅτι χωρὶς νὰ γίνεται ἀναφορὰ περὶ ναοῦ, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχη, ὡς φαίνεται, ναὸς, ἔθουον ἴσως ἐπὶ βωμοῦ τινος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης τῷ Ποσειδῶνι, ὡς εἴθισται· Γ'. ὅτι ἔδυσεν ὁ ἥλιος

(1) Ὁμ. Ιλ. Ι, σ. 153. (2) Ἰδὲ Γερηνία. (3) Ὁμ. Ὀδυσσ. Γ, σ. 4, 5.

(4) Αὐτ. σ. 486—483. (5) Στράβ. β. 8, σ. 344. (6) Ὁμ. Ὀδ. Γ, σ. 4 κξ.—329—386 κξ.

καὶ ἐπῆλθεν ἡ νύξ, εὕρισκομένων ἔτι ἐν τῷ τόπῳ τῆς Θυσίας καὶ ἐκεῖθεν ἦλθον εὐθύς εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Νέστορος, ἄνευ ἀνάγκης τοῦ νὰ διέλθωσι τριάκοντα καὶ ἐπέκεινα σταδίων διάστημα μέχρι τῆς πόλεως· καὶ Δ'. τέλος ὅτι δι' ὀχλήματος, ὃ παρέλαβε παρὰ τοῦ Νέστορος ὁ Τηλέμαχος, μετέβη ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπὸ Πύλου εἰς Φαράς, ὅπερ ἦν ἀδύνατον ἀπὸ τῆς Γριφυλιακῆς Πύλου. — Κατὰ τας ἀρχὰς τοῦ ἐβδόμου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἄγιν τὸν Ἀρχιδάμου εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἔφθειραν τὴν χώραν, ὃ δὲ στόλος τῶν Ἀθηναίων συγκεείμενος ἐκ τεσσαράκοντα πλοίων διωρισμένων διὰ τὴν Σικελίαν προσωρμίσθη εἰς Πύλον καὶ εἶλεν αὐτὴν, στρατηγούντος τοῦ Δημοσθένους (1) καὶ οἱ στρατιῶται περιτείχισαν ὅσον τοῦ τόπου δὲν ἦν ὀχυρὸν ἐκ φύσεως καὶ ἔχορζε περιτειχίσεως (2), καὶ τότε τὸ μὲν πλεῖστον τῶν πλοίων ἀπέπλευσαν εἰς Κέρκυραν καὶ Σικελίαν, ὃ δὲ Δημοσθένης μετὰ πέντε πλοίων κατέμεινεν ἐν Πύλῳ (3). Ὡς δὲ ἔμαθον οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἄλωσιν τῆς Πύλου, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια, μέιναντες ἐν τῇ Ἀττικῇ μόνον δέκα πέντε ἡμέρας (4). Οἱ δὲ Σπαρτιάται μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων ἔδραμον εὐθύς εἰς βοήθειαν τῆς Πύλου· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι νικήσαντες καὶ περὶ τὴν Πύλον καὶ ἐν Σφακτηρίᾳ, ἔστησαν τρόπαιον καὶ κατεστήσαντο φρουρὰν ἐν Πύλῳ (5). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὠνόμαζον τὴν Πύλον ταύτην Κορυφάσιον (6).

* Τὰ λείψανα τῆς Πύλου ἐπὶ τοῦ Κορυφασίου λέγονται Παλαιὸν Ναβαρίνον (7). Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὑγειονομεῖον

(1) Θεουκδ. β. 4, κ. 3. (2) Αὐτ. κ. 4. (3) Αὐτ. κ. 5. (4) Αὐτ. κ. 6. (5) Αὐτ. κ. 8—41. (6) Αὐτ. κ. 3. (7) Ἰδε Κορυφάσιον.

καὶ οἰκονομικὴ ἐφορεία Γ'. τάξειως καὶ ταμεῖον Β'. τάξειως καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ ὑπολιμεναρχεῖον.

ΜΟΘΩΝΗ ἢ ΜΕΘΩΝΗ, πόλις ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ πρὸς τὸ νοτ-δυτικόν, ἔχουσα λιμένα σχηματιζόμενον ἐκ βράχου ὃς προβαίνων ὕψους, καθιστᾷ τὸν εἰσπλουν στενόν, καὶ ἐν ταύτῳ κωλύει τὴν ἐκ βύθους διατάραξιν τῆς θαλάσσης ἐν καιρῷ κλύδωνος. Ἡ πόλις ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ἐκαλεῖτο Πήδασος (1), καὶ ἦν ἐκ τῶν ἐπτὰ ἃς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεῖ (2). Ὑστερον δὲ μετέβαλε τὸ ὄνομα ἀπὸ Μοθώνης, ὡς ἔλεγον οἱ Μοθωναῖοι, θυγατρὸς ἐκ παλλακῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Πορθάονος Οἰνέως ὃς μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Διομήδους εἰς Πελοπόννησον· κατὰ δὲ τὴν γνώμην τοῦ Πausaniου ἀπὸ τοῦ ποιούντος τὸν λιμένα βράχου ὃς ὠνομάζετο ΜΟΘΩΝ (3). — Κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Εἵρας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Μοθωναῖοι μετὰ τῶν Πυλίων καὶ ἄλλων τῶν κατοικούντων τὰ παραθαλάσσια ἦλθον εἰς Κυλλήνην, τὸ ἐπίνειον τῶν Ἡλείων (4). Ὅτε δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι γενόμενοι κύριοι τῆς ὅλης Μεσσηνίας ἐμερίσθησαν αὐτὴν διὰ κλήρων, ἔδωκαν τὴν Μοθώνην εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς τοὺς διωχθέντας ἐπὶ Λακωνισμῷ, βασιλεύοντος Δημοκρατίδου ἐν Ἀργεῖ, καὶ κατέμειναν ἐν Μοθώνῃ οἱ Ναυπλιεῖς, καὶ οὔτε μετὰ τὴν ἐπὶ Θηβαίων κάθοδον τῶν Μεσσηνίων ἐξεβλήθησαν (5). Ἐκ πάντων τῶν παρὰ τὴν θάλασσαν οἰκούντων Μεσσηνίων εἰς μόνους τοὺς Μοθωναίους συνέβη ποτὲ ἀτύχημα τοιοῦτο. Ἡ Θεσπρωτὶς τῆς Ἠπείρου ἐφθείρετο ποτὲ ὑπὸ ἀναρχίας, διότι Διηδάμεια ἢ Πύρρου δυσεγγόνου

(1) Πaus. Μεσ. κ. 35. (2) Ὁμ. Ἰλ. I, ε. 150. (3) Πaus. Μεσ. κ. 35. (4) Αὐτ. κ. 23. (5) Αὐτ. κ. 27, 35.

Πύρρου τοῦ Αἰακίδου οὔσα ἄκληρος καὶ ἐγγίζουσα εἰς τὸ
 τέρμα τοῦ βίου, παρέδωκε τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν δῆμον·
 ὡς δὲ οἱ Ἡπειρώται ἔμειναν ἀβασίλευτοι, ὁ δῆμος κατέστη
 ὑβριστὴς καὶ κατεφρόνει τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχῶν, καὶ τότε
 οἱ οἰκοῦντες τὰ παρὰ τὸ Ἰώνιον μέρη τῆς Ἡπείρου Ἰλλυριοὶ
 οἱ πῆξαντες ναῦς, ἐλήστευον ὅσους εὕρισκον, προσωρμίσθη-
 σαν καὶ εἰς Μοθώνην ὡς φίλοι, καὶ πέμψαντες ἄνθρωπον εἰς
 τὴν πόλιν, ἐδεήθησαν τῶν κατοίκων νὰ φέρωσιν οἶνον εἰς
 τὰ πλοῖα· ὡς δὲ ἦλθον ὀλίγοι κατ' ἀρχάς, ἡγόραζον τὸν
 οἶνον οἱ Ἰλλυριοὶ καθ' οἷαν τιμὴν ἐζήτουν οἱ Μοθωναῖοι
 οἵτινες ἀντηγόραζον καὶ αὐτοὶ παρ' ἐκείνων ἄλλα τινὰ ἐμ-
 πορεύματα· τὴν ἐπιούσαν ἦλθον πλείους ἐκ τῆς πόλεως καὶ
 ἐκέρδισαν καὶ οὗτοι, καὶ τέλος κατέβησαν ἐπὶ τὰ πλοῖα
 ὁμοθυμαδὸν γυναῖκες καὶ ἄνδρες πωλοῦντες οἶνον καὶ ἀγο-
 ράζοντες ἄλλα πράγματα, καὶ τότε οἱ Ἰλλυριοὶ ἥρπασαν
 καὶ ἄνδρας πολλοὺς καὶ γυναῖκας πλείονας, καὶ ἀπέπλευσαν
 πρὸς τὸν Ἰώνιον κόλπον, ἐρημώσαντες τὴν πόλιν τῶν Μο-
 θωναίων (1). — Κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ Πελοποννησιακοῦ
 πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐλθόντες μετὰ ἑκατὸν πλοίων καὶ
 Κερκυραῖοι μετ' αὐτῶν ἔχοντες πεντήκοντα πλοῖα καὶ ἄλλοι
 τινὲς τῶν συμμάχων, ἀπέβησαν εἰς Μοθώνην ἣν ὁ Θουκυ-
 δίδης ὀνομάζει Μεθώνην, λέγων αὐτὴν πόλιν τῆς Λακωνι-
 κῆς, καὶ προσέβαλον τὸ τεῖχος ὅπερ ἦν ἀσθενὲς καὶ ἀφρού-
 ρητον· ἀλλ' ὁ Σπαρτιάτης Βρασίδας ὁ Τέλλιδος ἔτυχεν
 ἔχων φρουρὰν περὶ τοὺς χώρους τούτους, καὶ μαθὼν ἔσπευ-
 σεν εἰς βοήθειαν, καὶ εἰσπεσὼν εἰς Μοθώνην μετὰ ἑκατὸν
 ὀπλιτῶν, ἔσωσεν αὐτὴν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄραντες παρέ-
 πλεον (2). — Κατὰ τὸν Ἀκτιακὸν πόλεμον ὁ Ἀγρίππας

(1) Πανσ. Μισσ. κ. 35. (2) Θουκυδ. β. 2, κ. 25.

ἐλθὼν μετὰ στόλου κατὰ τῆς Μοθώνης εἶλεν αὐτὴν, καὶ διέφθειρε τὸν Βόγον βασιλέα τῶν Μαυρουσίων ὡς φρονοῦντα τὰ τοῦ Αντωνίου (1). — Ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων ὁ Αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς ἐπέτρεψε νὰ διάγωσιν ἐλεύθεροι οἱ Μοθωναῖοι καὶ νὰ πολιτεύωνται ἐν αὐτονομίᾳ. ἦν διετήρησαν καὶ εἰς τὸ μετέπειτα, ἕως οὗ τῷ 1124 Μ. Χ. ὁ Δουξ τῆς Ἐνείας Δομίνικος Μιχαὴλ ὁ κατακτησάμενος προηγουμένως τὴν Τύρον, τὴν Ασκαλόνην, τὴν Ῥοδον, τὴν Χίον, τὴν Σάμον, τὴν Λέσβον καὶ τὴν Ἄνδρον, ἐπανακάμπτων τὸ τρίτον ἤδη ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἐν θριάμβῳ, προσεβίβη καὶ πολεμήσας καὶ νικήσας, εἶλε τὴν Μοθώνην· τῷ δὲ 1498 πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζίτου τοῦ Β'. ἔπεσεν ἡ πόλις αὕτη ὡς καὶ τὸ Ναβαρίνον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀθωμανῶν (2), καὶ διέμεινεν ὑπ' αὐτὴν μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. — Ἐν Μοθώνῃ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Ἀνεμωτιδος· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ Διμηθῆς ἀνέθετο τὸ ἄγαλμα καὶ ἔθετο καὶ τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς, διότι ἄνεμοι βίαιαι καὶ παράκαιροι πνέοντες ἔβλαπτον τὴν χώραν· τοῦ δὲ Διομηδους εὐξαμένου τῇ θεᾷ, ἔκτοτε οὐδεμία συμφορὰ προῆλθεν ἐκ τῶν ἀνέμων· ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ παρ' αὐτῷ φρέαρ ἔχον ὕδωρ συγκεκραμένον μετὰ πισσης καὶ ὁμοιον τὴν ὁσμεν καὶ τὴν χροιάν τῷ κυζικινῷ μύρῳ (3). — Κατὰ τὸ νότιον καὶ τὸ νοτ' ἀνατολικὸν τῆς Μοθώνης εἰσὶ τρεῖς νησίδες καλούμεναι ὑπὸ τοῦ Πλινίου Οἰνοῦσαι (4). — Κατὰ τὸν Πευτιγγέρειον πίνακα ἡ Μοθώνη ἀπέχει τῆς Πύλου 30 μίλ. Ῥωμ. Εὐρέθησαν κατὰ καιροὺς νομίσματα Ῥωμαϊκὰ τῆς Μοθώνης ἀφορῶντα τὸν οἶκον τοῦ Σεβήρου· διετηρήθη δὲ ἡ πόλις

(1) Στράβ. β. 8, σ. 359. (2) Κορονέλλης Μέρως 2, σ. 54. (3) Πανσ. Μισσ. κ. 35. (4) Πλιν. β. 4, κ. 12.

αὕτη οὐ μόνον μέχρι τοῦ Ἱεροκλέους ὑφ' οὗ ἀναφέρεται (1) ἀλλὰ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ Μεσαιῶνος.

* Μοθώνη· κεῖται κατὰ τὸ ἔσχατον πέρας σειρᾶς βράχων ἀρχομένων ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ κατ' ἄρκτον τῆς πόλεως ὑψουμένου ὄρους τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἐκτεινομένων πρὸς μεσημβρίαν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης. Ὀνομάζεται δὲ Ἅγιος Νικόλαος τὸ ἔρος ἀπὸ τινος μονῆς τοῦ ἁγίου κειμένης ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ. Κατέναντι τοῦ πρὸς μεσημβρίαν πέρατος τῆς πόλεως κεῖται ὁ βράχος ὁ τὸ πάλαι καλούμενος Μόθων, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας, καὶ καθιστῶν στενὸν τὸν λιμένα (2) ὃς ὀνομάζεται ἤδη Μανδράκι· ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου ὃς συνενοῦται διὰ γεφύρας μετὰ τοῦ φρουρίου τῆς Μοθώνης ὑπάρχει πύργος καὶ ἐπ' αὐτοῦ πυρσός. — Μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Ἁγ. Νικολάου κεῖται χωρίον Ὀψιμον καλούμενον· πέραν δὲ τοῦ Ἁγ. Νικολάου πρὸς ἄρκτον αὐτοῦ καὶ τῆς Μοθώνης ἐπὶ τῆς ἀκτῆς θαλάσσης κατὰ τὸ νότιον τοῦ μεγάλου λιμένος κεῖται τὸ Ναβαρίνον τὸ καὶ Νεόκαστρον λεγόμενον, πόλις καὶ φρούριον ὄχυρὸν οὐχὶ ἀρχαῖον, ἀλλὰ μεταγενεστέρας ἐποχῆς καὶ κατασκευῆς Ἑνετικῆς· ὁ δὲ λιμὴν ὃς λέγεται λιμὴν τοῦ Ναβαρίνου εἶναι εὐρυχωρότατος καὶ ἀσφαλέστατος σκεπόμενος πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῆς νήσου Σφακτηρίας· κεῖνται δὲ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον Ναβαρίνον κατὰ τὰ δύο πέρατα τοῦ κόλπου τοῦ συνιστῶντος τὸν λιμένα. Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως τὸ Ναβαρίνον ἢ Νεόκαστρον πολιορκηθὲν κατὰ μὲν ξηρὰν ὑπὸ 2,000 χωρικῶν Μεσσηνίων καὶ 200 Ἐπτανησίων ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον Μοθώνης καὶ τὸν Ζοσκύνθιον κόμητα Μερκάτην, κατὰ δὲ θάλασσαν ὑπὸ δύο πλοίων

(1) Ἱεροκλ. σ. 647. (2) Ἴδε ἀνωτέρω.

Πεισιωτικῶν, παρεδόθη περὶ τὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου 1822.

— Εἰς Μεθώνην ὑπάρχει σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΚΟΛΩΝΪΔΕΣ, πόλισμα οὐ πόρρω τοῦ δυτικοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου ἐπὶ ὕψους κείμενον πλησίον τῆς Κορώνης ἣ ἦν ὁμορον κατὰ νότον καὶ ἀπέχον 40 στάδια τῆς Ἀσίνης καὶ 80 τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκρίτα Β. Δ. Οἱ κάτοικοι τῶν Κολωνίδων ἔλεγον ὅτι δὲν ἦσαν Μεσσήνιοι, ἀλλ' ὅτι μετέφερεν αὐτοὺς ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὁ Κόλαινος ὁδηγηθεὶς ἐκ μαντεύματος ὑπὸ κορυδαλοῦ εἰς τὴν ἀποικίαν ταύτην· προϋόντος δὲ τοῦ καιροῦ ἔμαθον τὴν διάλεκτον καὶ τὰ ἥθη τῶν Δωριέων (1).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Κολωνίδων εἶναι ὠκοδομημένη ἡ ἐνεστῶσα πόλις Κορώνη· ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Κορώνης κεῖται τὸ χωρίδιον Πεταλίδι. Ἡ σήμερον Κορώνη κειμένη κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ ἀπ' αὐτῆς κλυομένου κόλπου τῆς Κορώνης, ἔχει φρούριον ἐπὶ λόφου οὐ πόρρω τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας μόνον οἱ Ὀθωμανοὶ ᾤκουν εἰς τὴν πόλιν, οἱ δὲ χριστιανοὶ εἰς τὸ προάστειον ὅπερ ἐκτείνεται μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσσης· ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ φρουρίου φαίνεται ὁλόκληρος ἡ ἑκτασις τοῦ κόλπου, ἡ νῆσος Βενέτικον πρὸς μεσημβρίαν καὶ τὸ ὄρος Πενταδάκτυλον (Γαῦγετον) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ματαπὰν (Ταινάρου), πρὸς δὲ ἄρκτον αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων Βουρκάνου καὶ Εὐάν. Τὸ φρούριον εἶναι ἀσθενέστατον καὶ μάλιστα κατὰ τὸ δυτικὸν αὐτοῦ μέρος εὐπρόσβλητον καὶ εὐάλωτον, δοθείσης ἐπιμόνου καὶ τακτικῆς πολιορκίας· τὸ ὀρμητήριον εἶναι ἀναπεπταμένον, ἐπισφαλὲς καὶ ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς βορ-

(1) Πaus. Μισσ. x. 34.

ἀνατολικούς καὶ νοτ ἀνατολικούς ἀνέμους ἐξ ὧν τὰ πλοῖα κινδυνεύουσι νὰ ἐξωκείλωσιν εἰς τὴν ξηράν. Ἡ Κορώνη ἔχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν Β'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν Γ'. τάξεως, καὶ ὑγειονομεῖον καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖν.

ἈΣΙΝΗ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου ἀπέχουσα 40 στάδια τῆς πόλεως Κολωνίδων Ν. Α. καὶ 40 τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκρίτα Β. (1). Οἱ Ἀσιναῖοι τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἔχουν περὶ τὸν Παρνασσὸν πλησίον τῶν Λυκωριτῶν καὶ ὠνομάζοντο Δρύοπες ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Δρύοπος υἱοῦ, ὡς ἔλεγον, τοῦ Ἀπόλλωνος· μετὰ τρίτην δὲ γενεὰν βασιλεύοντος τοῦ Φύλαντος, νικηθέντες οἱ Δρύοπες εἰς μάχην ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἤχθησαν εἰς Δελφοὺς καὶ ἀνετέθησαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα· ἀλλὰ κατὰ χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Ἡρακλῆν ἀναχθέντες εἰς Πελοπόννησον, ἔφυγον τὴν πλησίον τῆς Ἑρμιόνης Ἀσίνην· ἐκβληθέντες δὲ αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἀργείων (2), ἤλθον εἰς Μεσσηνίαν ἔνθα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωκαν αὐτοῖς τόπον πρὸς κατοικίαν ὃν οὐδὲ οἱ μετὰ ταῦτα καταχθέντες Μεσσηνιοὶ ἀφείλοντο ἀπ' αὐτῶν· οἱ δὲ Ἀσιναῖοι ὠμολόγουν μὲν ὅτι ὁ Ἡρακλῆς εἶλε τὴν κατὰ τὸν Παρνασσὸν πόλιν αὐτῶν, ἀλλ' ἠρνοῦντο ὅτι αἰχμαλωτισθέντες ἤχθησαν πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα· ἔλεγον δὲ ὅτι ἀλίσκομένου τοῦ τείχους ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἐκλιπόντες τὴν πόλιν, ἀνέφυγον εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνασσοῦ, καὶ διαβάντες ὑπερὸν διὰ θαλάσσης εἰς Πελοπόννησον, ἐγένοντο ἰκέται τοῦ Εὐρυσθέως· ὧν δὲ ὁ Εὐρυσθεὺς πολέμιος τοῦ Ἡρακλέους, ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν Ἀσίνην· μόνοι οἱ Ἀσιναῖοι ἐκ τοῦ Δρυοπικοῦ γένους ἐσεμνύνοντο εἰσέτι καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ὀνομαζόμενοι Δρύοπες, καὶ οἱ ἀγιώτατοι τῶν

(1) Παυσ. Μεσσ. κ. 34. (2) Ἰδ. Ἀσίνη πόλ. Ἀργολίδος.

ναῶν αὐτῶν ἐκτίσθησαν βεβαίως κατὰ μίμησιν τῶν ποτῶν ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ ὑπ' αὐτῶν ἰδρυμένων· τούτων δὲ ἦσαν ὁ μὲν Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ Δρύοπος οὗ ἦν καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον· ἐπανηγύριζον δὲ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ τελετὴν παρὰ ἔτος, λέγοντες αὐτὸν υἱὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (1). — Φαίνεται ὅτι παρὰ τὴν Ἀσίην ἦσαν δρυμῶνες, διότι τῷ ἑβδομῷ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὴν μάχην τῆς Πύλου ἐπεμψαν ἐνταῦθα πλοῖα ἵνα λάβωσι ξύλα πρὸς κατασκευὴν μηχανῶν δι' ὧν ἐμελλον νὰ προσβάλωσι τὸ κατὰ τὸν λιμένα τεῖχος (2). — Ἐπίσημος ἦν ἡ πόλις αὕτη· ὅθεν καὶ ἀπ' αὐτῆς Ἀσιναῖος κόλπος (3) ἐκλήθη τὸ μεσημβρινὸν μέρος τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ γειτνίασις τῆς ὕστερον ἀκμασάσης Κορώνης ἐβλάψεν αὐτήν, καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ὀνομάζεται πολίχνη (4)· συνετηρήθη ὁμως καὶ οἱ νεώτεροι γεωγράφοι, ἔτι δὲ καὶ ὁ Ἱεροκλῆς αὐτὸς μνημονεύουσιν αὐτῆς· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος ἐξέλειπε καὶ μέχρι τοῦ ὀνόματος. — Πρὸς τὸ βόρειον τῆς Ἀσίνης ἦν τόπος ὙΑΜΙΑ λεγόμενος καὶ δοθεὶς παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων τοῖς ἀπογόνους τοῦ Ἀνδροκλέους μετὰ τὸν πρῶτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον (5).

* Τὸ χωρίον Σαρατζᾶς κεῖται ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς Ἀσίνης.

ΚΟΡΩΝΗ, πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποτ. Παμίσσου, παρὰ τὰς κατ' ἀνατολὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τημαθίου· ἐκαλεῖτο τὸ ἀπ' ἀρχῆς Αἰπεία, καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ ὄνομα φαίνεται ὡς μία τῶν ἐπτὰ πόλεων αἷς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεῖ =

Καλὴν τ' Αἰπείαν (6).

(1) Πaus. Μεσ. κ. 34. (2) Θεουκυδ. β. 4. κ. 13. (3) Στράβ. β. 8. σ. 359. (4) Στράβ. αὐτ. (5) Πaus. Μεσ. κ. 14. (6) Ὁμ. Ἰλ. 1, 5. 152.

Ὅτε δὲ οἱ Μεσσήνιοι κατήχθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων εἰς Πελοπόννησον, πεμφθεὶς οἰκιστὴς ἐκ τῆς Βοιωτικῆς Κορωνείας ὁ Ἐπιμελίδης μετωνόμασεν αὐτὴν Κορώνειαν ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτοῦ· οἱ δὲ Μεσσήνιοι οὐδέποτε ἔλεγον αὐτὴν Κορώνειαν ἀλλὰ Κορώνην, καὶ ἡ ὀνομασία αὕτη ἂν καὶ ἡμαρτημένη ἐξενίκησε· περὶ δὲ τῆς ὀνοματοθεσίας ἦν καὶ ἄλλη γνώμη ὅτι ὀρυσσομένων τῶν θεμελίων τοῦ τείχους, εὑρέθη ἐν αὐτοῖς κορώνη χαλκῇ, καὶ ἐκ τούτου ὠνομάσθη ἡ πόλις. — Ἡ Κορώνη ἦν κατὰ τὴν ἀκμὴν αὐτῆς ἐν τῶν κυρίων ἐμπορείων τῆς Μεσσηνίας. — Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης Παιδοτρόφου καὶ ἕτερος Διονύσου καὶ ἕτερος Ἀσκληπιοῦ, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄγαλμα Διὸς Σωτῆρος χαλκοῦν, καὶ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἐν ὑπαίθρῳ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀθηνᾶς ἐχούσης ἐν τῇ χειρὶ κορώνην· ἐφαίνετο δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει καὶ τὸ μνῆμα τοῦ Ἐπιμηλίδου· ὁ δὲ λιμὴν ἀγνοεῖται ἐπὶ τίνι λόγῳ ὠνομάζετο λιμὴν Ἀχαιῶν. — Ἡ Κορώνη συνώρευε μετὰ τοῦ πολισματος Κολωνίδων, τῆς νῦν καλουμένης Κορώνης (1). — Κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἦν τόπος ἱερὸς τῆς Ἰνουῦς, διότι ἐδοξάζετο ὅτι ὁπόταν αὕτη ἀντὶ Ἰνουῦς ὠνομάσθη Λευκοθέα καὶ ἀπεθεώθη, ἐνταῦθα ἐπανεβῆ ἐκ τῆς θαλάσσης· μετ' ὀλίγον δὲ ἦσαν αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Βίαντος, καὶ μετὰ 80 στάδια ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς Πλατανιστῶν ἐκ ῥίζης μεγάλου πλατάνου οὗ τὸ κοίλωμα ἦν ὡς μικρὸν σπήλαιον καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ καταρρέον εἰς Κορώνην. ἐπότιζε τοὺς κατοίκους. Μετὰ 80 δὲ στάδια ἀπὸ τῆς Κορώνης ἦν κατὰ τὸ παραθαλάσσιον ναὸς Ἀπόλλωνος ὃς ἐνόμιζον ὅτι ἐθεράπευε τὰς ἀσθενείας καὶ ὠνόμαζον αὐτὸν Ἀπόλλωνα Κόρυν-

(1) Ἴδε Κυλωνίδες.

θον, καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἦν ξύλινον· ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ἕτερον ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀπόλλωνος ἐπονομαζομένου Ἀργέω ἀνατεθὲν, ὡς ἐδοξάζετο, ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν (1). — Οἱ κάτοικοι τῆς Κορώνης ἐλέγοντο Κορωνεῖς, οἱ δὲ τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Κορωνείας Κορώνιοι (2). — Ἡ Κορώνη ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου, ἕως οὗ τῷ 1204 ὁ Λέων Βετεράνος Αἰγύς τὸ γένος καὶ πειρατῆς τὸ ἐπάγγελμα εἶλεν αὐτὴν ἀρπακτικῶς, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Ἑλλήσποντον, ἐπέμφθη εἰς Κέρκυραν ἔνθα ἐσταυρώθη καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ διεσπάρησαν· ἡ δὲ Κορώνη παρεδόθη τῷ αὐτῷ ἔτει τῇ Ἑνετικῇ πολιτείᾳ (3). Τῷ 1498 ἔτει ὁ Σουλτάνος Βαγιαζίτης ὁ Β'. εἶλε τὴν Μοθώνην καὶ εἶτα εὐθὺς καὶ τὴν Κορώνην (4). — Τῷ 1533 στόλος Ἰσπανικὸς συγκεῖμενος ἐκ 35 μεγάλων πλοίων καὶ 48 μικρῶν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Δορίαν ἀπεβίβασε πολυάριθμον στράτευμα Ἰσπανικὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἱερώνυμον Τουτταβίλλαν καὶ τὸν κόμητα Σάρνον, οἱ πολέμησαντες καὶ νικηθέντες, ἀνεχώρησαν καὶ ἔμεινε πάλιν ἡ Κορώνη ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν (5). — Τῷ 1685 13 Ἰουνίου πρὸς τὴν χαραγὴν τῆς ἡμέρας ἐφάνη πρὸ τῆς Κορώνης πολυάριθμος Ἑνετικὸς στόλος ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Φραγκίσκον Μοροζίνην, ὃς ἀπεβίβασεν ἐκλεκτὸν στράτευμα καὶ μετὰ 49 ἡμερῶν πολιορκίαν εἶλε τὴν πόλιν καὶ τὸ φρούριον ἐν τῷ εὗρεν 128 κανόνια ὧν 66 ὀρειχάλκινα· ἔπεσε δὲ εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν καὶ πλῆθος ἄπειρον ἐφοδίων καὶ 300 ἵπποι καὶ σημαῖαι πολλαὶ καὶ τὰ τούγια τοῦ φονευθέντος ἐν τῇ μάχῃ Χαλὶλ πασᾶ, ὃ ἐπέμφθησαν

(1) Παυτ. Μισσ. κ. 34. (2) Στράβ. β. 9. σ. 411.

(3) Βερδισότης β. 8. σ. 153. (4) Αὐτ. β. 31. σ. 788. (5) Παυλ. Παράτος Ἱστορ. Ἑνετ. β. 7. — Σαγρεδ. Ἱστορ. Ἀπομνημονεύματα.

εἰς Ἐνετίαν καὶ κατετέθησαν ἐν τῷ βωμῷ τοῦ Ἁγ. Γαετάνου ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῶν Τολεντίνων· κατὰ τὴν μάχην ταύτην οἱ Ἐνετοὶ κατέσφαζαν ἱερεῖς πάντας τοὺς κατοίκους, ἐξ ἐκείνων δὲ ἔπεσαν ἄνδρες ἐπίσημοι ὁ ἐκ Μελίτης στρατηγὸς Λατοῦρ καὶ οἱ δύο ἡγεμόνες τοῦ Βρουναβίκ καὶ τῆς Σαβογίας, καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἱερωνύμου Φραγκίσκος Ραβανὶν ἐτῶν 34 τὴν ἡλικίαν, ὃς καὶ κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ ἐτάφη ἐν τῇ Κορώνῃ αὐτῇ· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου τινὸς ἐάλω καὶ αὐθις ἡ Κορώνη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἔμεινεν ὑπ' αὐτοῦς μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἔπαθε δὲ καὶ πάμπολλα δεινὰ ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν, ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ προσέτι ὑπὸ τῶν ἱππέων τῆς Μελίτης (Μάλτας), ὑφ' ὧν καὶ κατερηνώθη. — Ἐν ἀποστάσει 2 ὥρων ἀπὸ τῆς Κορώνης σώζονται τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως Ἀσίνης.

* Ἐπὶ τῆς θέσεως καὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πάλαι πόλεως Κορώνης κεῖται τανῦν χωρίδιον ταπεινὸν Πεταλίδι πλησίον τοῦ ὁμωνύμου λιμένος καὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς ἐξ Ἀνδρουσῆς εἰς Κορώνην. — Μετὰ μίαν ὥραν ἀπὸ τοῦ Πεταλιδίου ῥέει ποταμὸς πηγάζων δύο ὥρας μακρὰν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ Β. Δ. ἄνωθεν τῶν δύο χωρίων τῶν καλουμένων διὰ κοινοῦ ὀνόματος Λόγκα, τὴν δὲ κοιλάδα αὐτοῦ περικυκλοῦσι μετὰ τῶν εἰρημένων δύο ἔτι χωρία τινὰ ἐκ τῶν συνισζόντων τὸν δῆμον Κορώνης, ὡς Γομφιά, Χαϊκάλι, Κακορρέμα Πασαλίνα, Ἀραποχώρι κτλ. Ἴδε Κολωνίδες. Εἰς τὸ χωρίον Πεταλίδι ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικόν.

ΛΙΜΕΝΕΣ.

Ὁ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ. Κατέναντι αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς ἦν πλησιέστατα τῆς ἀντικρυ ἡπείρου ἡ νῆσος Σφακτηρία ἡ Σφαγία, ἥτις καθίστα καὶ τὸν λιμένα ὀχυρὸν καὶ τοὺς

εἰσπλους, σιενούς τοσοῦτον ὥστε διὰ τοῦ στομίου τοῦ πρὸς τὴν Πύλον δύο μόνον πλοῖα ἐδύναντο νὰ εἰσπλεύσῃσι συγχρόνως, διὰ δὲ τοῦ πρὸς τὴν ἄλλην ἡπειρον ὀκτὼ ἢ ἐννέα (1). — Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐβδόμου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς ναυμαχίαν ἐντὸς τοῦ λιμένος τούτου τῆς Πύλου (2).

* Λιμὴν τοῦ Ναβαρίνου.

ἈΧΑΙΩΝ ΛΙΜΗΝ· οὕτως ὠνομάζετο ὁ λιμὴν τῆς Κορώνης· πόθεν δὲ ἡ ὀνομασία αὕτη ἀγνοεῖται (3).

* Ὁ λιμὴν οὗτος, ὅς, κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς Κορώνης ἦν ἐκ τῶν κυριωτέρων λιμένων τῆς Μεσσηνίας εἶναι μάλιστα ἤδη δεκτικὸς μικρῶν πλοιαρίων ἅπερ ἀγκυροῦνται ἐν αὐτῷ ὅπισθεν μώλου προβαίνοντος εἰς τὴν θάλασσαν παραλλήλως πρὸς γλῶσσαν γῆς ἐξέχουσαν κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικόν· τὰ δὲ ἐμπορικὰ πλοῖα βιάζονται νὰ ἀγκυροβολῶσιν εἰς ὀρμητήριον ἐπισφαλὲς κείμενον πρὸς τὸ βορειότερον· ὀνομάζεται δὲ ὁ λιμὴν οὗτος Πεταλίδι ὡς καὶ τὸ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Κορώνης κείμενον χωρίον.

ΦΟΙΝΙΚΟΨ, λιμενίσκος μετὰ τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν· πρὸ τοῦ Φοινικοῦντος ἔκειντο αἱ νῆσοι Οἰνοῦσαι (4).

Ν Η Σ Ι Δ Ε Σ.

ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ ἢ ΣΦΑΓΙΑ· ἐξετείνετο κατέμπροσθεν τοῦ λιμένος τῆς Πύλου πρὸς δυσμὰς πλησιέστατα τῆς ἡπείρου (5)· ἦν δὲ δρυμώδης καὶ ἔρημος καὶ ἐπομένως ἀπάτητος, καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς ἦν περίπου 15 σταδίων (6). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐβδόμου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ

(1) Θουκυδ. β. 4. κ. 8. (2) Ἰδ. Πύλος Μεσσηνιακῇ. (3) Παυσ. Μεσσε. κ. 34. (4) Παυσ. αὐτ. (5) Ἰδε Λιμὴν τῆς Πύλου. (6) Θουκυδ. β. 4. κ. 8.

πολέμου νικησάντων τῶν Ἀθηναίων τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς ναυμαχίαν ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Πύλου (1), 800 ὀπλῖται ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Κλέωνα καὶ Δημοσθένην ἀπέβησαν εἰς Σφακτηρίαν ἔνθα οἱ Λακεδαιμόνιοι διεβίβασαν προηγουμένως μέρος τοῦ στρατεύματος αὐτῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἐπιτάδαν (2) καὶ πολεμήσαντες πόλεμον δύσκολον καὶ πεισματώδη, κατετρόπωσαν τοὺς Λακεδαιμονίους, οἳ ἐκ τῶν 420 ὀπλιτῶν τῶν διαβάντων ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τῆς νήσου 292 ἐκομίσθησαν ζῶντες εἰς Ἀθήνας, οἳ δὲ λοιποὶ ἀπέθανον· ἦσαν δὲ ἐκ τῶν ζώντων περίπου 120 Σπαρτιᾶται, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων ὀλίγοι ἀπώλεσθησαν (3)· ὁ πόλεμος οὗτος ἀπὸ τῆς ἐν τῷ λιμένι ναυμαχίας μέχρι τῆς ἐπὶ τῆς νήσου μάχης διήρκεσεν 72 ἡμέρας· συνέβη δὲ παραδόξως νὰ ἐπαληθεύσῃ καὶ τοι μανιώδης ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Κλέωνος, ὅς ἔφερεν ὄντως ἐντὸς 20 ἡμερῶν τοὺς Λακεδαιμονίους ζῶντας εἰς Ἀθήνας, ὡς ὑπέσχετο (4). Ταύτην τὴν ἐν Σφακτηρίᾳ ἦτταν τῶν Λακεδαιμονίων ἀναφέρουσι καὶ ὁ Στράβων (5), καὶ ὁ Πausanias (6), ὃς λέγει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέθηκαν ἄγαλμα χαλκοῦν Νίκης εἰς τὴν ἀκρόπολιν εἰς μνήμην τοῦ ἐν Σφακτηρίᾳ κατορθώματος (7).

* Σφακτηρία, καὶ διὰ τῆς Ἰταλικῆς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν Ἑνετῶν ὀνομασίας Σαπιέντσα. Κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Ἰβραῖμ πασᾶς υἱὸς τοῦ σατράπου τῆς Αἰγύπτου Μεχμέδ Ἀλῆ πασᾶ στρατεύσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ πολυαριθμοῦ στόλου καὶ στρατοῦ τακτικοῦ, ἀπεβιβάσθη πρῶτον εἰς Μοθώνην, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέδραμε κατὰ τῆς Σφακτηρίας καὶ τοῦ Νεοκάστρου. Ὁ Μισαύλης καὶ οἱ λοιποὶ πρόκριτοι τῶν θαλασσίων ὀπλαρχηγῶν, ὡς

(1) Ἰδ. Πύλος Μεσσην. (2) Θουκυδ. β. 4. κ. 31. (3) Αὐτ. κ. 38.

(4) Αὐτ. κ. 28, 39. (5) Στράβ. β. 8. σ. 359. (6) Πaus. Ἀττ. κ. 134 — Μεσσην. κ. 26. (7) Πaus. Μεσσην. κ. 36.

ὁ Ἀναστάσιος Τσαμαδὸς, ὁ Γεώργιος Σαχτούρης καὶ ἄλλοι, ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἐλθόντες ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Δημήτριος Τσόκρης, ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Σταῦρος Σαχίνης ἔδραμον εὐθὺς πρὸς βοήθειαν. Τὴν 28 Ἀπριλλίου συνεκροτήθη μάχη καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν ἀνδρείως καὶ ἥρωϊκῶς· ἀλλὰ τέλος κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ ὄγκου καὶ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἀπείρους ὑπερτερούσης στρατιωτικῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὁ μὲν Ἀναγνωσταρᾶς ῥιφθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν ἀπεπνίγη, ὁ δὲ Τσαμαδὸς καὶ ὁ Σαχίνης μαχόμενοι ἀπέθανον, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος κινδυνεύσας τὸν ἔσχατον κίνδυνον, μόλις ὥς ἐκ θαύματος διεσώθη εἰς Ὑδραν· ἀλλ' ὁ Μιαούλης παραλαβὼν ὅσα ἐδυνήθη πλοῖα καὶ πυρπολικά, ἔδραμεν εὐθὺς εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἔνθα ἐπυρπόλησεν εἰκοσιοκτὼ πλοῖα, συναπολέσας καὶ ἐκ τῶν πληρωμάτων αὐτῶν ἕως πεντακισχιλίους ἀνθρώπους. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1827 στόλος μέγας τουρκοαἰγυπτιακὸς συγκεείμενος ἐξ 79 πλοίων πολεμικῶν διαφόρου μεγέθους ὑπὸ τὸν αὐτὸν Ἰβραήμ πασᾶν ἐκδραμὼν καὶ αὐθις, ἵστατο παρατεταγμένος πρὸ τοῦ Νεοκάστρου (Ναβαρίνου), ἔτοιμος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς Ὑδρας καὶ ἀλλαχοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ συνθήκη μεταξὺ τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας, δι' ἧς ἀπεφασίσθη νὰ ὑποχρεωθῶσιν οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς ἀνταχῆν, καὶ ἐπειδὴ καί τοι διακοινωθείσης ἐπισήμως εἰς αὐτοὺς τῆς ἀποφάσεως, ἀπειθοῦντες, ἐξηκολούθουν τὰς συνήθεις ἐχθροπραξίας καὶ κακώσεις κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς χώρας, οἱ στόλοι τῶν τριῶν εἰρημένων δυνάμεων, ὑπὸ τοὺς ναυάρχους τῆς μὲν Ἀγγλίας τὸν Ἐδουάρδον Κόδριχτον, τῆς δὲ Γαλλίας τὸν Δὲ-ΡΙγνὺν, τῆς δὲ Ῥωσσίας τὸν Κόμητα Χάϋδεν, συνιστάμενοι καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ εἰς 26

πλοῖα, κατεναυμάχησαν τῇ 8 Ὀκτωβρίου καὶ κατέστρεψαν τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον, ἀπολέσαντες οἱ μὲν Ἄγγλοι 75 φονευμένους καὶ 197 πληγωμένους, οἱ δὲ Γάλλοι 43 φονευμένους καὶ 117 πληγωμένους, οἱ δὲ Ῥώσσοι 57 φονευμένους καὶ 137 πληγωμένους, ἐκ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν 6,000 ἐφονεύθησαν, καὶ ἐκ τῶν 120 πολεμικῶν καὶ φορταγωγῶν πλοίων μόνον 20—30 κορβέται καὶ βρίκια διεσώθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα κατεποντίσθησαν, ἐπυρπολήθησαν ἢ κατεθράύσθησαν. Φυλακεῖον ὑγειονομικὸν ὑπάρχει εἰς Σφακτηρίαν ἢ Σαπιέντσαν.

ΠΡΩΤΗ, παρὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν, κατὰ τὸ βόρειον τῆς Πύλου. Τῷ ἐξόδῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων καθωρμίσθη καὶ ἠύλισθη μίαν νύκτα ἐν Πρώτῃ (1), ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι εἶχε λιμένα εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλὲς ἀγκυροβόλιον.

* Πρώτη· ἀπέναντι αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἡπείρου κεῖται τὸ ἐλαιοφόρον χωρίον Γαργαλιάνον. Εἰς τὴν Πρώτην ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΟΙΝΟΥΣΑΙ, πρὸ τοῦ λιμένος Φοινικοῦντος (2).

* Αἱ νῆσοι αὗται εἰσὶ δύο σχεδὸν ἰσομεγέθεις ὧν ἡ μὲν πρὸς ἀνατολὰς ὀνομάζεται ΚΑΒΡΕΡΑ ἢ ΣΚΙΖΑ ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς ΣΑΠΙΕΝΤΣΑ· μεταξὺ δὲ τῶν δύο ὑπάρχει καὶ ἕτερον μικρὸν νησίδιον καλούμενον ΠΡΑΣΙΝΗ ΝΗΣΟΣ ἢ ἈΓΙΑ ΜΑΡΙΑ, καὶ ἕτερα τρία πλησίον τῆς Μοθώνης· αἱ νῆσοι αὗται ὡς καὶ ἡ Σφακτηρία καὶ ἡ Πρώτη παρέχουσι κατὰ τὸ ἔαρ καλὰς νομὰς διὰ βόας καὶ ἵππους.

ΘΗΓΑΝΟΥΣΑ, νησίς ἔρημος πρὸ τοῦ ἄκρ. Ἀκρίτα.

ΣΤΡΟΦΑΔΕΣ, δύο νησίδες κατὰ τὸ πέλαγος, ἄντικρυ

(1) Θουκυδ. β. 4. κ. 13. (2) Παυσ. Μεσσ. κ. 34.

τῆς πρὸς δυσμὰς παραλίας τῆς Μεσσηνίας, πλησίον ἀλλήλων κείμεναι, μικραὶ, χθαμαλαὶ, οὐδενὸς λόγου ἄξιαί, ἀλλ' οὐχὶ καὶ παντάπασιν ἄφοροι. Κατὰ τὸν Στράβωνα, αἱ πελάγια αὗται νῆσοι, ὡς ὀνομάζει αὐτάς, κείμεναι ἐν τῷ Λιβυκῷ καὶ μεσημβρινῷ πελάγει, ἀνῆκον εἰς τοὺς Κυπαρισσίους καὶ ἀπέιχον τῆς ἡπείρου 400 στάδ. = 10 μιλ. γεωγραφικὰ (1) Κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον ἔκειντο ἐν ἀποστάσει 35 μιλίων Ῥωμ. = 7 μιλ. γεωγρ. = 280 σταδίων ἀπὸ τῆς Ζακύνθου πρὸς εὖρον ἄνεμον ἦτοι κατὰ τὸ νοτ ἀνατολικόν (2). Ὁ Βιργίλιος ὀνομάζει αὐτάς νήσους τοῦ μεγάλου Ἰονίου καὶ λέγει ὅτι ἐνέμοντο αὐτάς αἱ Ἄρπειαί, ἀποκλεισθεῖσαι τῆς τραπέζης τοῦ Φινέως =

Τοῦ τῆς θαλάσσης κινδύνου σωθέντα μὲ δέχοντ' ἐν
πρώτοις

Αἱ τῶν Στροφάδων ἀκταί· παρ' Ἑλλήνων Στροφάδες
καλοῦνται.

Νῆσ' Ἰονίου μεγάλου· αὐτάς Κελαινῶ καὶ αἱ ἄλλαι
Ἄρπειαί νέμοντ' ἐξ ὅτου ἐκλείσθ' εἰς ἐκείνας ὁ οἶκος

Ὁ τοῦ Φινέως κ' ἐντρόμῳς τοὺς πρώτους εἰλειπον δει-
πνοὺς (3).

Κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον αἱ Στροφάδες ἐκαλοῦντο πρότερον
Πλωταί (4).

* Στροφάδες, κοιν. Στροφάδια ἢ Στροβάλια, προάγουσι
κάλλιστον οἶνον.

(1) Στράβ. β. 8. σ. 359. (2) Πλίν. Φυσ. ἱστ. β. 4. κ. 12.

(3) Μεταφρασ. ἐμὴ Αἰνειαδ. Βιργιλ. β. 3. σ. 209 κξ. (4) Ἀπολλων. Ῥοδ. Ἄργον. β. 2. σ. 295. — Ἰδ. ἐν σημ. τῆς εἰρημένης μεταφράσεως τούτους λόγους τῆς ἐπωνυμίας τῶν Πλωτῶν καὶ Στροφάδων.

ΜΕΣΣΗΝΙΑ.

Εἰς τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Πελοπόννησος·
 διαιρεῖται δὲ εἰς πέντε ἐπαρχίας = Καλαμῶν,
 Μεσσήνης, Πυλίας, Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας (1).

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΑΜΩΝ.

Διαιρεῖται εἰς πέντε δήμους = Καλαμῶν, Θουρίας, Ἄριος, Ἀμφίας
 καὶ Ἀλαγωνίας καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 18,860.

Ἰρ.	Α.	Ἔσ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
					6471
		ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΩΝ.			
51	N. Δ.	Καλάμαι κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	910	4038	
2	30	A. Γιάνιτσα.	126	616	
	15	A. N. Γιαννιτσάνικα.	57	329	
	45	B. Δ. Ἀσπρόχωμα.	34	150	
1		Δ. B. Καλάμι.	44	205	
	15	Δ. B. Λεῖκα.	65	305	
		Δ. B. Κατσίκιστον.			
		Κατσαρέϊκα.			
		Σπητάκι.			
		Βαλανιδιά. } Μοναὶ διατη-			
		Τηνίοβα. } ρούμεναι.			
	B.	Προφ. Ἡλίας. } Μοναὶ δια-			
		Ἀγία Τριάς. } λελυμένα.			
		Προϊόντα τοῦ δήμου δημη-			
		τριακοὶ καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον,			
		σῦκα, πορτοκάλια, λεμόνια,			

(1) Δι' δύο ἐπαρχίας τῆς ἀρχαίας Ἡλείας-Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας προσε-
 τέθησαν ἤδη εἰς τὴν νῦν Μεσσηνίαν.

Πρ. Α. Οισ.

Πληθυσμός.

Οικ. Κάτοικοι.

μέταξα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ
10 ῥεύματα ὧν τὰ 8 χρήσιμα,
ὡς καὶ 1 ποταμὸς ἐπίσης χρή-
σιμος, 1 μικρὸν ἔλος· ἔτι δὲ
καὶ 2 σχολεῖα, Ἑλληνικὸν καὶ
δημοτικὸν εἰς Καλάμας.

ΔΗΜΟΣ ΘΟΥΡΙΑΣ.

3355

1 45 B. Δ.

Καμάρι, πρώην
ἔδρα τοῦ δήμου.

Μεταξύ

5 N. Α.

Φουρτσάλα νῦν
ἔδρα τοῦ δήμου.

τῶν δύο
ῥεεῖρύχ.

177

852

25 N. Α.

Αἰζαγα.

75

200

25 N. Α.

Κουρτσαούσι.

193

217

15 N. Δ.

Μικρομάνη.

185

810

15 B.

Ντελιμεμί.

21

385

25 B.

Φαρμίση· κατ' ἀνατ. ἐρεῖπ.
ἀρχαίας πόλεως (τῆς Θουρίας
πιθανόν) καὶ κατὰ δυσμ. λεί-
ψανα λουτρῶν ῥωμαϊκῶν.

28

110

30 B.

Βαῖζαγα.

47

208

45 A. B

Παλαιόκαστρον.

9

40

Μονὴ Σκλούμπη) Διαλε-
Μονὴ Ἄθωνος.) λυμένα
Προϊόντα τοῦ δήμου σῦκα,
οἶνος, ἔλαιον, μέταξα, ὄψιμοι
καρποὶ καὶ ὀλίγοι πρώϊμοι·
εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 1 ποτα-
μὸς χρήσιμος ἐν μέρει, 2 ῥύα-
κες χρήσιμοι· ἔτι δὲ καὶ σχο-
λεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς
Φουρτσάλαν καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΑΡΙΟΣ.

2629

3 Δ. B.

Ἀσλάναγα, πρώην ἔδρα
τοῦ δήμου.

219

1024

Ἱερ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
	30	Δ. Ν.	Γαϊδουροχώρι, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.		
	25		Μπισπάρδι.	107	420
	20	Α. Β.	Βραχάταγα.		
	35	Α. Β.	Πήδημα.		
	15	Β.	Γκουρτσόγλι.	62	269
	20	Β.	Γλιάτα.	36	152
	35	Α. Β.	Μπάστα.	99	393
	10	Δ. Β.	Μπαλίαγα.	65	294
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ. καρποὶ, σῦκκ, ἔλαιον, οἶνος καὶ μέταξ· 1 ποταμὸς, 3 ἔλη ὧν τὰ 2 εἰς καλλιεργήσιμον γῆν.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΜΦΕΙΑΣ.		2697
8	30	Β.	Πολιανή, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμ.	300	1525
	45	Β. Δ.	Ἀρφαρά.	119	768
1	45	Δ. Β.	Βρωμόβρυσις.	99	502
		Ν. Δ.	Ἄγριλος.	102	443
		Δ. Ν.	Γαρδίκι μετόχιον τῆς Μο- νῆς Μαρδακίου.		
		Δ. Ν.	Βαλανιδιά, Μονή.		
			Κουτουλά.		
		Δ. Ν.	Ξηροχωράφι.		
		Β. Δ.	Σταματινοῦ.		
			Σκόμορα.		
			Φόνισα.		
			Προϊόντα σῖτος, κριθή, ἔλαιον καὶ οἶνος.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΛΑΓΩΝΙΑΣ.		3708
5	15	Α. Β.	Τσερνίτσα, πρῶην ἔδρα τοῦ δήμου.	82	443
	45	Β. Α.	Σίτσουβα, κωμ. νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	234	1112

Ἰρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1		B.	Μεγάλη Ἀναστάσοβα.	136	704
	30	A. B.	Μικρὴ Ἀναστάσοβα.	57	286
1		Δ. N.	Λαδᾶ.	86	427
1	30	Δ. N.	Καρβέλι.	93	500
		B.	Μονὴ Μαρδακίου, διατη- ρουμένη. Μετόχιον τῆς Μονῆς Ἀμια λῶν. Προϊόντα καρύδια, κερά- σια, κάστανα, ἔλαιον, μέταξα, οἶνος ὀλίγος, καλαμβόκιον, ἀραβόσιτος· 9 ποταμίσκοι, 10 ρύακες, πάντα ἄχρηστα· ὑπάρ- χει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν B'. τᾶξως.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΣΣΗΝΗΣ.

Διαιρεῖται εἰς ἐξ δήμους = Παμίσου, Ἀριστομένους, Εὐς, Ἰθώμης,
Ἀνδανίας καὶ Οἰθαλίας, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 21,545.

Ἰρ.	Α.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΠΑΜΙΣΟΥ.		4690
49		N. Δ.	Νησίον παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμίσου κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	807	3222
	30	Δ. B.	Μαυρομάτι.	48	283
	50	N. Δ.	Τζίτζόρι.	35	164
	15	N. Δ.	Μάδανα.	28	143
1		Δ.	Λυκότροφον.	36	155
		Δ. N.	Μπουκα, λιμὴν κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Παμίσου.		

Ἦρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κόττοιχοι.

Προϊόντα οἶνος, μέταξα, ἔλαιον, σῦκα, ὄψιμα γεννήματα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 4 ποταμοὶ ὧν ὁ 1 ὁπωσοῦν μέγας, 5 ρεύματα πάντα χρήσιμα, 10 ῥυάκια, 3 ἔλη ὧν τὸ 1 ἱκανῆς ἐκτάσεως· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ ἕτερον δημοτικόν, ἀμφότερα Β'. τάξεως εἰς Νησίον, καὶ σταθμὸς ἐνταῦθα ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΟΥΣ.

2534

6	B. Δ.	Πολαίνα, πρῶτὴν ἔδρα τοῦ δήμου.	34	170
1	B. Α.	Κουτήφαρι, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	20	130
1	B. Δ.	Βούταινα.	40	241
1	B. Δ.	Μάκρενα.	41	240
1 30	B. Δ.	Κουλουκάδα.	4	21
45	B.	Χαλβάτσον.	42	249
1 15		Ζαπάντι.	10	57
1 30	N. Α.	Σαμπακάφα.	13	70
1 30	A. N.	Μουσταφάμπασα.	22	131
1 45	A. N.	Δρεγγάρι.	4	20
2	A. N.	Λόϊ.	16	93
2 30	A. N.	Στρέφι.	19	99
3 30	A. N.	Νεοχώρι.	13	60
3 30	A. N.	Φιλιππάκη.	33	121
3	A. N.	Χατζαλῆ.	7	38
3	A. N.	Ἀβραμιοῦ.	56	256
4	A. N.	Σμαῖλου.	6	24
3 30	A. N.	Χάστεμι.	26	115
2 45	A. B.	Ξεροκάσι.	24	112
2 45	A. B.	Κυνηγοῦ.	24	142

ἤρ.	Α.	Θετ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
3		Α. Β.	Ῥάδου.	15	109
3		Α. Β.	Πουλίτσι.	10	69
			Εἰς τὸν δῆμον Ἀριστομένου; εἰσὶ 14 ποταμίσκοι, 92 ῥύα- κες, 5 ἔλγ, 3 δάση.		
			ΔΗΜΟΣ ΕΥΑΣ.		3009
2		Δ. Β.	Ναζίρι, ἔδρα τοῦ δήμου.	68	380
	15	Δ.	Καλαμαρά.	33	159
	15	Β. Δ.	Ἀλουποχώρι.	28	144
1		Β. Δ.	Ἀνδρουσα.	93	330
1		Ν. Δ.	Βασιλάδα.	13	76
1	30	Β. Δ.	Σπηιάλι.	35	172
1		Ν.	Κούρταλι.	30	181
1		Ν.	Βρωμόβρυσις.	69	348
1		Δ. Ν.	Κουκουράχι.	16	78
	30	Ν.	Ἀϊδίνι.	52	270
	45	Α. Ν.	Ἀλητσελεμπή.	21	115
1	45	Α. Ν.	Πιπερίτσα.	37	178
1		Α. Ν.	Γαῖδουροχώρι.	18	100
1	15	Α. Ν.	Καρτερόλι.	90	410
			Δρουμούσι.	10	43
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, οἶνος καὶ σῦκα· 1 ποταμὸς ὁ Πάμι- σος, ἄχρηστος, 3 μικροὶ ῥύα- κες, χρήσιμοι· 1 σχολεῖον δη- μοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Ναζίρι καὶ δασονομεῖον εἰς Ἀλητσε- λεμπήν.		
			ΔΗΜΟΣ ΙΘΩΜΗΣ.		2781
3	30	Δ. Β.	Μαυρομάτι, ἔδρα τοῦ δή- μου.	31	158

Ὄρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

	15	Δ. Ν.	Σιμίζα.	22	138
1	15	Δ. Ν.	Σιάμου ἢ Σάμαρι.	14	61
1	10	Β	Μπέτσι.	16	85
1	30	Α. Β.	Γκολέμι.	10	56
1	30	Δ. Β.	Μῆλα.	71	344
1		Β. Δ.	Λούμι.	36	200
	45	Β. Δ.	Κεφαλινοῦ.	38	209
	30	Β. Δ.	Ζερμπίσια.	18	108
2		Δ. Ν.	Μάνεσι	14	80
2		Ν. Δ.	Ζαγάρενα.	21	135
1	30	Ν. Δ.	Δραῖνα.	21	129
1	30	Ν. Δ.	Πεντιά.	30	193
1		Δ. Ν.	Κλῆμα.	10	60
1		Ν. Δ.	Μαγκανιακόν.	34	205
1		Β. Δ.	Χρῦσοβχ.	6	45
1	30	Ν. Α.	Λέζι.	35	156
1	15	Α. Ν.	Μπουρνάζι.	31	158
1	45	Α. Ν.	Χασάμπασα.	35	159
		Α. Ν.	Δαλακλῆ, ἀκατοίκητον.		
		Β	Μονὴ Βουλκάνου, διατηρου- μένη.		
		Ν. Δ.	Μονὴ ἑνδριομονασήρου δια- τηρουμένη.		
		Β.	Πόρταις (ἀρχαιότητες). Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποί, ἔλαιον καὶ οἶνος ὀλίγος· 1 ῥύαξ μέγας, 17 μικροὶ, 4 ῥεύματα μεγάλα, 2 μικρά, ποταμοὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ, πάντα χρήσιμα, 1 μικρὸν ἔλος, 2 μικρά δάση.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΑΝΙΑΣ.		4218
6	30	Δ. Β.	Διαβολίτσι ἑδρα τοῦ δήμου.	60	323
	30	Δ. Β.	Γαράντσα.	165	903

Πρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οικ.	Κάτοικοι.
2		Δ.	Γλιάτα.	59	315
	15	Β. Α.	Παραπούγγι.	30	166
	30	Ν. Δ.	Κωνσταντῖνος.	146	707
	25	Δ. Ν.	Μαντσάρι.	22	225
	30	Α.	Δουσίλα.	42	283
	30	Ν. Α.	Τρίφα.	10	53
1		Α. Ν.	Σανδάνι.	48	229
1	50	Α. Β.	Λυκούρεςσι.	20	151
	30	Α. Ν.	Μάλτα.	22	105
1		Β. Α.	Τζορωτά.	50	296
	20	Β. Α.	Κούρταγα.	27	110
	15	Ν. Δ.	Άγριλόβουνον.	42	212
	45	Δ. Ν.	Μποῦγα.	38	267
Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποί, ἔλαιον καὶ οἶνος· 15 ῥύα- κες, χρήσιμοι, 4 ποταμίσκοι.					
ΔΗΜΟΣ ΟΙΧΑΛΙΑΣ.					4313
5		Β. Δ.	Μελιγαλᾶ ἔδρα τοῦ δήμου.	24	440
2	30	Β. Α.	Σολάκι.	45	184
	45	Β. Α.	Τσαούσι.	40	246
	45	Β. Α.	Σπανοχώρι.	40	152
	45	Α. Β.	Μοῦστα.	15	106
1		Β. Α.	Τόσκεσι.	29	111
	45	Α. Β.	Ἀλητσλεμπῆ.	45	233
1		Α. Β.	Λουτρός	30	137
2	30	Α. Β.	Φίλια.	30	136
1			Δογατζήδες.	10	39
1	30		Ῥερέϊκα (καλύβια).	16	58
1	15	Β. Α.	Σιάμου.	25	103
1		Α.	Κατσαροῦ.	80	489
1	30	Ν. Α.	Μπάλα.	25	154
1		Α. Ν.	Τζαφερεμίνη.	90	468
	45	Α. Ν.	Σκάλα.	70	416
2		Β. Α.	Βαλανδίζι.	12	60

ὄρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

			Οίκ.	Κάτοικοι.
1	15	Β. Δ.	30	172
1	15	Β.	40	228
	45	Ν.	24	125
1		Δ. Β.	15	83
Μαγουῖλα. Προϊόντα σῦκα, ἔλαιον, οἶνος, μέταξα καὶ δημητριακοὶ καρποί· 3 ποταμίσκοι, χρήσιμοι ἐν μέρει, 2 ῥύακες, ἄχρηστοι, 5 ρεύματα χρήσιμα, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸν δάσος· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Μελιγαλᾶν καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.				

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΥΛΙΑΣ.

Διαιρεῖται εἰς πέντε δήμους = Πύλου, Μεθώνης, Κολονίδων, Κορώνης καὶ Βουφράσου καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 14,876.

ὄρ. Α. Θεσ.

Πληθ. κατὰ τὸ 1851.

			Οίκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΟΥ.				3017
55		Ν. Δ.		
			207	924
	20	Ν. Α.	27	115
1	10	Β. Α.	61	284
	45	Β. Α.	33	171
2		Β. Α.	11	53
2		Β. Α.	39	193
1	45	Β. Α.	16	90
1	30	Β. Α.	12	62

Ἰρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός	
				Οἰκ.	Κατοικοί.
1	30	Α. Β	Σκινόλακκ.	16	72
1		Α. Β.	Γουβαλοβορός.	28	113
2		Δ. Β	Πετροχώρι.	20	82
2		Β.	Ῥωμανοῦ.	31	149
2		Β.	Ὄσμάναγα.	52	243
2		Β.	Πισάσκι.	5	22
	35	Α. Β	Ἰκλενα.	36	155
2	30	Α. Β.	Πλάτανος.	4	43
2	30	Α. Β.	Ἄνω Παπούλια.	10	40
2	30	Α. Β.	Κάτω Παπούλια.	9	30
2	30	Β. Α.	Καραμανόλι.	23	109
		Δ. Β.	Παλαιοναβαρῖνος, ἀρχαῖον ἐρείπιον (Πύλος).		
		Α. Β.	Γιάλοβα, θέσις ἄγροτικῇ.		
		Α. Ν.	Μονὴ Ἀγίου Νικολάου δια λελυμένη.		
			Μῦλοι Μπομπολαίων.		
		Ν.	Καινούριον Χωριόν.		
		Δ. Β	Σφακτηρία νῆσος.		
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἔλαιον ἐξ ἐθνικῶν ἐλαιοδένδρων· 2 ποταμίσκοι, 8 ῥύακες χρήσιμοι πάντες, 1 ἔλος, 1 λιμὴν, 4 δάση μέτρια· ἔτι δὲ 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Πύλον ἢ Νεόκασρον.		
ΔΗΜΟΣ ΜΕΘΩΝΗΣ.					2418
2		Ν.	Μεθώνη, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	172	763
	15	Α. Β	Καλαφάτι.	28	128
	15	Α. Β.	Γεφύρι.	12	48
	45	Β. Α.	Ῥήπενα.	6	29
1		Β. Α.	Χάντσογλι.	11	58
1		Α. Β.	Μεσοχώρι.	22	100

ἤρ. Λ. Θισ.

Πληθυσμός.

Οἱκ. Κάτοικοι.

	20	B. A.	Μπαράκες.	15	67
2	15	B. A.	Λαχανάδα.	35	176
1	10	B. A.	Κρυβιτσά.	7	33
1		B.	Καμάρια.	2	17
1	30	B. A.	Κιαπάπι.	5	25
	15	A.	Δγατζίκι.	10	42
	10		Νέα Κρήτη.	4	11
2		B. A.	Μεμερίτσι.	46	266
1	15	B. A.	Ταούτι.	13	76
1	30	B. A.	Βελή.	8	36
1	30	B. A.	Μηλίτσα.	32	186
2	30	B. A.	Άνω Μινάγια.	7	43
2	30	B. A.	Κάτω Μινάγια.	16	99
1	30	B. A.	Χωματάδες.	10	53
1	30	A. B.	Κυνηγοῦ.	5	27
2		B. A.	Ζάκαλι.	7	36
		B. A.	Σούμπαλι.		
		B.	Καινούριον Χωριόν.		
			Γάμος.		
			Πέρα Μηλίτσα.		
ΔΗΜΟΣ ΚΟΛΩΝΙΔΩΝ.				3632	
8		N. A.	Κορώνη κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	285	1355
	15	Δ	Τζαφέρογλι.	28	144
	15	B. A.	Ἅγιος Δημήτριος.	18	79
	30	B. Δ	Ἀρμενοί.	5	29
1	10	B. Δ.	Ἁγία Τριάς.	9	59
	30	B. Δ.	Κατηνιάδες καὶ Κορτζόγλι.	14	67
	20	B. Δ.	Δελάλι.	1	7
	30	Δ.	Παπάρα.	3	7
1		Δ.	Μασούλι.	5	26
1		Δ.	Ἀϊτίνον.	6	30

Θέσεις ἀγροτικάι,
ὀλίγον κατοικουμέν.

Ἡρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

1	B. Δ.	Χαρακοπιά.	77	356
1	B. Δ.	Πετριάδες.	26	139
1 15	Δ. Β.	Δόσταγα.	3	20
1 10	Δ. Β.	Κόμπη.	14	74
1 30	B. Δ.	Καντερόγλι καὶ Χωματερόν.	6	30
1 40	Δ. Β.	Βουνάρια.	57	245
1 40	Δ. Β.	Καστέλια.	59	280
2 30	N. Δ.	Βασιλίτσι.	25	129
2 30	N. Δ.	Σαρατσιά.	42	204
3	B. Δ.	Τζαίτζα.	8	45
3	Δ.	Γρίζι.	8	14
3	B. Δ.	Καπλάνι.	13	82
3	B. Δ.	Ζιζάνι.	11	52
	N. Δ.	Χρυσοκελαριά. } Μοναὶ δια-		
	N. Δ.	Κρυφτσανοῦ. } λελυμέναι.		
	Δ. N.	Βενέτικον, νῆσος (Θηγα-		

νοῦσα).

Προϊόντα ἔλαιον, δημητρια-
κοὶ καρποὶ καὶ ἐν μέρει μέτα-
ξα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ καὶ
δύο σχολεῖα, Ἑλληνικὸν καὶ
δημοτικὸν εἰς Κορώνην.

ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΩΝΗΣ.

2053

11	B. Α.	Πεταλίδι, πρώην ἐδρα τοῦ δήμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει φυ- λακεῖον τελωνειακόν.	70	286
30	Δ. N.	Χαϊκαλι, νῦν ἐδρα τοῦ δή- μου.	48	259
45	N. Δ.	Γαμβριά.	10	48
45	N. Δ.	Λυκίσια.	7	35
45	N. Δ.	Σούμπαλι.	5	26
1 45	N. Δ.	Κόκκινον.	18	106
2	Δ. N.	Ῥεμούσταφα.	15	76
45	Δ. N.	Νεοχώρι.	5	18

Α. Οισ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι

2	Δ. Ν.	Κουτσουμάδι.	6	26
2	Δ. Ν.	Κλεισοῦρα.	4	15
45	Β. Δ.	Πολιστάρι.	18	92
45	Β. Δ.	Καστάνια.	9	48
15	Δ. Ν.	Παστρίμογλι.	2	7
15	Δ. Ν.	Βίγλα.	7	34
30	Δ. Ν.	Κακοῦρέμα.	8	45
10	Β. Δ.	Βελή.	25	116
30	Δ. Ν.	Δράγκα.	26	134
30	Ν. Δ.	Λεύκα.	6	29
1	Β. Δ.	Πέρα.	20	104
1	30	Β. Δ.	12	56
3	30	Ν. Δ.	17	93
3	Ν.	Δογκά.	72	349
2	Ν.	Πασαλίνα.	11	54
2	Ν.	Αραποχώρι.	3	12

Προϊόντα δημητριακοῖ καρ-
ποὶ, ὀλίγον ἔλαιον καὶ ὀλίγη
μέταξα· 3 ποταμίσκοι, 12 ῥυα-
κες, 3 ῥεύματα χρήσιμα, 1 λι-
μὴν καλὸς καὶ εὐρύχωρος εἰς
Πεταλίδιον.

ΔΗΜΟΣ ΒΟΥΦΡΑΣΟΥ.

3756

3	15	Β. Α.	Χαντζή.	46	263
	30	Β. Δ.	Βλαχοπούλου.	78	470
	45	Ν. Α.	Αρναούταλη.	15	84
	45	Α. Ν.	Κρύστεσι.	23	121
	45	Ν.	Βελή.	17	123
1	30	Α. Ν.	Σουλινάρι.	52	281
1		Δ. Ν.	Καμπάνι.	8	38
1	15	Α. Ν.	Ρομίρι.	52	225
1		Α. Ν.	Χαλαμπρέτα.	13	82
	30	Β.	Κουρτάκι.	14	85
1		Α. Β.	Πελεκανάδα.	34	169

Ἰρ. Λ. Θισ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι.

1	B. A.	Ζαῦμογλου.	20	92
1 30	B. A.	Δάρα.	17	83
1 30	N. A.	Καρακασίλη.	30	136
1	A.	Μίσκα.	36	181
1	B. Δ.	Βλάση.	28	142
2	Δ. B	Κοντογόνη.	27	200
2	Δ. B.	Μαργέλη.	16	98
2 30	Δ. B	Μανιάκη.	31	183
2	Δ. B.	Μηλιώτη.	21	110
1 30	Δ. B	Σκάρμιγγα.	34	163
2	Δ.	Πισπίσια.	15	62
1 45	Δ.	Νάσια.	4	25
1 15	N. Δ.	Ἄνω καὶ Κάτω Κρεμμύδι Δάσος χιλίων χωρίων, θέσις. Λυκοτροφίτου. } Θέσεις ἀγ- Ρούτσι. } ροτικάι. Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, καπνὸς, οἶνος καὶ ὀλίγον ἐλαιον· 10 ποταμίσκοι χρήσι- μοι, 18 ρύακες μικροὶ, ὡσαύ- τως, 9 ρεύματα ὧν τὰ 2 ἄχρηστα, 4 δάση μεγάλα, 9 μικρά.	37	114

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ.

Διαιρείται εἰς ἑξ ἄμους = Κυπαρισσίας, Ἐράνης, Φλεσιάδος, Τριπώλης,
Ἀπλώνος καὶ Ἀωρίου· καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 21,211.

Ἦρ.	Λ.	Θεσ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι
		ΔΗΜΟΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ.			3274
56	N.	Δ. Κυπαρισσία, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	494		2328
	35	Δ. Πλεμενιάνου.	15		83
1		Α. Βρύσες.	38		199
	35	N. Α. Μουργατάδα.	13		85
1		Καρθούνι.	7		53
	40	Α. N. Μαλενίτι.	18		91
	35	N. Ἅγιος Ἰωάννης.			
	35	Στασιόν.	16		85
1		Δ. N. Ἀρμενοί.	43		214
1	35	N. Ποδογορᾶ.	12		76
1	25	Δ. N. Φαρακλάδα.	6		36
		B. Δ. Μύρου, θέσις ἀγροτικῇ ὁλίγον κατοικουμένη.			
		Κατσιμικάδα· Μονὴ διαλελυμένη.			
		Δ. N. Πρώτη νῆσος ἀκατοίκητος.			
		Προϊόντα, δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον, σησάμιον, πέπωνες, ἀμύγδαλα, ἐλαῖαι, μέταξα, σῦκα, καρύδια, κεράσια, βύσινα, ρόδαινα, οἷνος, σταφίς, ρόδια· 3 ποταμίσκοι, 13 ρεύματα, 10 μεγάλα καὶ 3 μικρά, 8 ῥύακες ὧν 2 μεγάλοι, 2 μικραὶ λίμναι, 1 μικρὸν δάσος, 2 σχολεῖα ἔλ-			

Ἦρς Α. Θετ:

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κατοικοί.

ληνικὸν καὶ δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως εἰς Κυπαρισίαν· ἔτι δὲ καὶ δασονομεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΕΡΑΝΗΣ.

2825

2 45 Δ. Ν. Φιλιατρά ἐντὸς ἐλαιῶνος, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.

462 2245

3 Ν. Α. Χριστιάνου.

37 176

3 Α. Ν. Βάλτα.

30 66

1 Β. Α. Κανελουποῦ.

31 115

2 Α. Β. Χαλαζόνι.

27 119

1 35 Ν. Α. Πισωλούρια.

7 18

1 35 Α. Μώρainera.

1 3

Προῖδ' ὄντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον, σησάμιον, πέπωνες, ἀμύγδαλα, ἐλαῖται, μέταξα, σῦκα, καρύδια, κεράσια, βύσινα, ῥοδάκινα, οἶνος, σταφῖς, ῥόδια, 3 ποταμίσκοι, 13 ρεύματα, 10 μεγάλα καὶ 3 μικρά, 8 ῥύακες ὧν οἱ 2 μεγάλοι, 2 λίμναι μικραί· ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἶναι χρήσιμον εἰς ἄρδουσιν τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν, τῶν 10 ρευμάτων, 1 ῥύακος καὶ τῶν 2 λιμνῶν· 1 μικρὸν δάσος· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Φιλιατρά καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΦΛΕΣΙΑΔΟΣ.

4785

6 Α. Ν. Λυγούδιστα κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.

305 1324

Ἡρ.	Δ.	Θία.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
1	20	Β. Δ	Γαργαλιᾶνος κωμ.	288	1669
	50	Ν. Ν.	Χασάναγα.	7	34
	50	Ν. Δ.	Μουζούστα.	33	185
2	35	Α. Β.	Ποταμιά.	11	64
1	30	Α. Β	Βερεσιτά.	32	127
2	30	Β. Α.	Ἀληκοντούζι.	11	76
2		Α. Β.	Παιδεμένου (1).	39	209
1	25	Α. Β	Σαμπρίκι.	34	174
1	35	Δ. Β	Μουζάκι.	33	185
1		Δ.	Ἀγορέλιτσα.	34	156
1	10	Α.	Στυλιανού.	9	38
1		Β. Δ.	Πάνιτσα.	17	70
1		Β. Δ.	Πύργος.	50	241
1		Β. Δ.	Φλόκα.	20	100
Ἀγιάς, Μονὴ διαλελυμένη. Προϊόντα ἔλαιον, οἶνος, μέ- ταξα, δημητριακοὶ καρποί, βαμβάκιον, σαφίς, γαιώμηλα, κρομμύδια, καπνός· 3 μικροὶ ποταμοί, 10 ῥεύματα, 3 μεγάλα καὶ 7 μικρά, 7 ῥυάκες μικροί· χρήσιμον τὸ ὕδωρ 2 ποταμῶν, 6 ῥευμάτων καὶ 3 ῥυάκων ἐν τῶν ἄνωτέρω· 2 μικρὰ δάση· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β. τά- ξεως εἰς Λυγουδίσταν.					
ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΥΛΗΣ.					4531
3	15	Ν. Α.	Σελᾶ, πρῶτην ἑδρα τοῦ δήμου.	35	227

(1) Κατὰ τὸν Μάτιον τοῦ ἔτους 1825 παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο Παιδεμένου περιχαρὰ κωθεὶς ὁ Δικαῖος Παπᾶ Φλέσας, ἀνιετάχθη μετὰ 300 μόνον ἀνδρῶν μαχνητῶν κατὰ στρατοῦ πολυαριθμοῦ τοῦ Αἰγυπτίου Ἰβραήμ πασᾶ, καὶ πολεμήσας ἥρωϊκῶς, ἐπέσεν ἐνδοξως, πεσόντων πρὸ αὐτοῦ πάντων τῶν οὖν αὐτοῦ, πλὴν δύο μόνον ὑποκρυβέντων μεταξὺ τῶν νεκρῶν. Ὄταν ἐπαρυσίασαν εἰς τὸν πασᾶν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τὴν ἠσπᾶσθη καὶ ἀνέκραξεν· « Ἀῖ, γὰρ μὴν ἦναι ζῶν ! »

ἴρ.	Α.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
	20	A. B.	Σαρακινάδα, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	71	432
	45	N. A.	Καλογερέσι.	28	188
	30	A. N.	Λατσουνάτцу.	16	108
	25	A. N.	Λεσοβίτι.	8	61
1		A. B.	Βαριμπόπι.	77	466
1		N. Δ.	Ραυτοπούλου.	78	423
3	15	N. Δ.	Μάλη.	32	301
	50	Δ. N.	Κλονί.	9	55
2		Δ.	Λεντεκάδα.	32	305
1		Δ	Ἀσούτενα.	9	85
1	30	A. N	Δάρα.	14	87
	45	A. B.	Μαλίκι.	29	186
	35	Δ. N.	Λυκουδέσι.	31	188
2		B. A.	Μποτριά.	46	273
	30	N.	Τρυπύλα.	25	152
1	30	B. A.	Ἀετός.	82	498
2	40	B. A.	Βυδίσσοβα.	41	265
Προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, σπασάμιον, βαμβάκιον, κρομμύδια, ἔλαιον, βάλανοι, ἀπίδια· 3 ποταμί-σκι, 8 μικρὰ ρεύματα, 14 μικροὶ ρυάκες· χρήσιμον τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ρευμάτων καὶ 5 ἐκ τῶν ρυάκων· 17 δάση ὧν τὰ 4 μεγάλα, τὰ δὲ ἄλλα μικρά.					
ΔΗΜΟΣ ΑΥΛΩΝΟΣ.					2428
4		A. B.	Σιδηρόκαστρον, ἔδρα τοῦ δήμου.	100	553
		B. Δ.	Βανάδα.	10	39
	40	B. A.	Καραμουσταφῆ.	41	315
	45	B. A.	Καλίτσανα.	19	109
1	40	B. A.	Πλατάνια.	72	431

Ἔρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἶκ.	Κάτοικοι.
1		N. Α.	Ῥίπεσι.	60	344
1		N. Α.	Πιτσά.	45	278
1	30	N. Α.	Ἀγριλιά.	27	142
	30	N.	Μουρτάτου.	23	109
1	15	B. Δ.	Ἀγαλιανή.	25	136
1			Κοπάνιτσα.	29	145
		N. Δ.	Καλὸν νερόν.		
			Μπούζι.		
		N.	Καλύβια Κα- } ραμουσταῶ. } Βλασάδα. }		
		B. Δ.	Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, ὄσπρια, οἶνος, βαμβάκιον, ἐλαιον· 3 ποταμίσκοι, 2 ρεύ- ματα, 1 μέγα καὶ 1 μικρόν· χρήσιμον τὸ ὕδωρ 2 ποταμῶν καὶ τοῦ μεγάλου ρεύματος, 2 δάση μικρά.		
ΔΗΜΟΣ ΔΩΡΙΟΥ.					3398
4		B. Α.	Σουλιμᾶ, ἔδρα τοῦ δήμου.	133	781
	45	N. Δ.	Λάπι.	67	390
1	15	B. Α.	Ψάρι.	149	987
	30	B. Α.	Βλάχα.	61	301
1	30	A. N.	Κλείσουρα.	91	300
2		A. N.	Κατσοῦρα.	10	126
1	15	B. Α.	Κούβελα.	59	385
1	20	A. B.	Μαυρομάτι.	24	120
2		B. Α.	Διμάνδρα.	8	55
2			Σίρτι.	23	131
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, βαμβάκιον, οἶνος, βελ- ανοὶ 6 ποταμίσκοι ὧν οἱ 5 χρή- σιμοι, 2 δάση μικρά.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δικαιρεῖται εἰς ἑξ ὁμήρους = Ἀνδριτσάινης, Ἀλιφεύρας, Σκυλλοῦντος, Βάλακος, Ἀρήνης καὶ Φιγαλίας· καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 21,878.

Ὁρ. Λ. . Θεσ.

Πληθ. κατὰ τὸ 1851.

			Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΗΣ.		7008
46	N. Δ.	Ἀνδρίτσαινα κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	385	1753
1	B. A.	Κάρμη.	35	187
1 15	Δ. B.	Μπελούσι.	28	183
1	Δ. B.	Μαχαλάς.	18	107
1	B. Δ.	Φανάρι.	49	349
1 50	Α. N.	Σκληροῦ.	30	245
3	A. N.	Ἀμπελιώνα.	58	398
2 40	A. N.	Μαρίνα.	29	183
2 30	Α. N.	Δέλγα.	35	201
3 30	A. N.	Κακαλέτρι.	36	220
4	A. N.	Στάσιμον.	15	90
2 45	A. N.	Μπέρεκλα.	45	254
3 45	A. N.	Ἅγιος Σώστης.	34	305
2 30	N. A.	Πιλάτου.	13	56
4	N. A.	Δραγουμάνον.	106	644
1 45	B. A.	Λαύδα.	125	621
2	A. B.	Μάτεσι.	92	507
30	B. A.	Ρεβία.	26	191
	Δ.	Κουζόπουλον.	63	314
		Μαλκάσα.		
		Μπέτσι.		
		Ἀνδριόπουλον.		
		Γόρενα.		
		Προϊόντα δημ. καρποὶ, βαμβάκιον, οἶνος, καρύδια, καπνός.		
		11 ποταμῖσκοι ὧν ὁ 1 ὀπω.		

Θέσεις ἀγρο-
τικαί, ὀλιγο-
κατοίκητοι.

Ὁρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

σοῦν μέγας, 14 ρεύματα μικρά, 14 ρύακες μικροί· χρήσιμον εἰς ἄρδευσιν τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ρευμάτων καὶ 2 ρυάκων. Ὑπάρχει δὲ καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Ἀνδρίτσαιναν, καὶ ἐφορεία προσέτι οἰκονομικὴ Γ'. τάξεως καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Γ'. τάξεως καὶ θασονομεῖον αὐτόσε καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΛΙΦΕΙΡΑΣ.

2922

2	15	B. Δ.	Ζάχα, ἔδρα τοῦ δήμου.	220	589
	45	N. A.	Ῥογκοζόν.	20	93
1	20	B. A.	Δραῖνα.	10	41
2		N. A.	Σίμου.	5	28
2		B. A.	Σέκουλα.	14	53
1	45	B. A.	Δμπάρια.	10	50
1	30	B. A.	Τσορβατζάκι.	5	23
1	30	B. A.	Μπάρτζι.	37	155
1	30	B. Δ.	Μπισμπάρδι.	17	64
2		B. Δ.	Μπρουμάζι.	54	271
1	15	N. Δ.	Πλατιάνα.	50	212
1	45	N. Δ.	Λογγός.	12	54
1	45	Δ. N.	Βρεσιόν.	98	143
2		N.	Μπάρτζελι.	75	367
	40	Δ. N.	Κράνα.	30	112
2		Δ. N.	Τσελέχεβα.	61	332
1	45	N.	Φτελιά.	15	74
1		Δ. N.	Νιβίτσα.	10	31
	50	Δ. N.	Ραύτη.	15	66
			Καλέντζι.		
			Μεμέσι.		
			Φτερόλακα.		
			Κούτσι.		

Θέσεις ἀγρο-
τικαί, ὀλιγο-
κατοίκητοι.

Ἰρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

			Κουτρούλη. Σερβοτά. Δελιμπραϊμή. Σκαριάνη. Κουτσοχέρα. Κλῆμα.	Θέσεις ἀγρο- τικαὶ, ὀλιγο- κατοίκτητοι.		
	N. Α.		Σοπωτοῦ, μονή διαλελυμ. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμ- βάκιον, οἶνος, ἔλαιον, σῦκα, ἀπίδια· 12 ποτάμια, 7 ρεύ- ματα, 14 μικροὶ ῥύακες, 21 λίμναι· τὸ ὕδωρ ὅλων αὐτῶν χρήσιμον εἰς ἀρδευσιν· 11 ἔλη, 13 δάση.			
			ΔΗΜΟΣ ΣΚΥΛΛΟΥΝΤΟΣ.		3143	
8	B. Δ.		Κρέστενα, ἐδρα τοῦ δήμου.		77	446
	15	B. Δ.	Μακρύσια.		130	601
1		N. Δ.	Ἀλητσελεμπῆ.		28	150
	30	N.	Ῥύσθον.		61	356
	30	A. N.	Βρύνα.		58	337
1		N. Α.	Μούντριζα.		29	193
2		N. Α.	Γκρέκα.		45	262
1	15	B. Δ.	Μάζι.		22	148
2		B. Α.	Τόγζα.		52	230
2		B. Α.	Ἀνεμοχωράι.		20	99
2		B. Α.	Καλυθάκια.		27	136
			Ταύλα. Ὀμπρά. Ἐπάνω Μακρύσια. Παλιοφάναρων. Ζουνάτη.	Θέσεις ἀγροτι- καὶ ὀλι- γοκατ- οίκητοι		
		B. Α.	Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, οἶνος, βαμβάκιον, σάφισ· 3 ποτάμια, 5 ρεύματα μικρὰ,			

ἤρ. Α. Θειτ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

2 λίμναι μικραί· χρήσιμον τὸ ὕδωρ 2 ποταμῶν, τῶν ρευμάτων καὶ 1 λίμνης, 3 δάση, 1 μέγα καὶ 2 μικρά· ἔτι δὲ 8 χ. σονομεῖον εἰς Κρέστινα.

ΔΗΜΟΣ ΒΩΛΑΚΟΣ.

2051

10

B. Δ.

Ἀγυλινίτσα, ἔδρα τοῦ δήμου.

400

1208

45 B. A.

Βωλάντσα.

80

424

1 15 N. A.

Λοδικου.

40

216

1 A. N.

Ἀνεμοχώρι.

25

127

Ἀλουποχώρι. | Θέσεις ὀλιγο-
Κανιά. | κατοίκτητοι.

Προϊόντα τοῦ δήμου οἶνος, βαμβάκιον, ἀμύγδαλα. σφαῖς, ἐλαῖαι, κρομμύδια, δημητριακοὶ καρποί· 2 ποτάμια, 3 ρεύματα μικρά, 6 ῥύακες μικροί, 3 λίμναι, 2 μεγάλα καὶ 1 μικρά· χρήσιμον τὸ ὕδωρ 4 ῥύακων καὶ τῆς μικρᾶς λίμνης, 1 ἔλος μικρὸν, 1 ὄρμος μικρὸς κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλφειοῦ, 4 δάση, 3 μεγάλα καὶ 1 μικρόν· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Γ^ο. τάξεως εἰς Ἀγολινίτσαν καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΑΡΗΝΗΣ.

2406

3 15 B. Δ.

Ἄλθαινα καὶ Κανόβατος, κατὰ τὸ προσάρκτιον ὄρους, οὗ ἡ κορυφή ἔχει ὕψος 1222 γαλλομέτρων· κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.

154

750

Ἰρ. Δ. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

1	30	Δ.	Τσορβατζῆ.	84	340
1		Β. Δ.	Γολέμι	18	77
1	30	Ν. Δ.	Καλύδονα.	50	207
2		Ν. Δ.	Μπισχίνι.	41	172
3		Δ	Ξηροχώρι.	27	115
2		Β. Δ.	Σμέρνα.	40	202
2	15	Β. Δ.	Κουμουθέκλα.	18	88
2		Δ. Β.	Μπαράκου.	20	85
1	30	Δ. Β.	Τροῦπες.	52	230
1	30	Β. Δ.	Σκλίβα.	28	138

Ν. Δ. Ζαχάρω. } Θέσεις ἀγρο-
Καστομύρα. } τικαί, ὀλιγο-
κατοίκτητοι.

Προϊόντα τοῦ δήμου δημη-
τριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον,
μέταξα, ἐλαιον, οἶνος, ὄσπρια,
σησάμιον, κρομμύδια, πέπω-
νες· 6 ποτάμια, 8 ρεύματα, 1
μέγα καὶ 7 μικρά, 6 ρύακες,
1 μέγας καὶ 5 μικροί· χρήσι-
πον εἰς ἄρδουσιν τὸ ὕδωρ τῶν
ποταμῶν, 5 ρευμάτων καὶ 4
ρύακων· 4 ἔλη, 1 μέγα καὶ 3
μικρά, 8 δάση, 2 μεγάλα καὶ
6 μικρά.

ΔΗΜΟΣ ΦΙΓΑΛΙΑΣ.

4348

3	15	Ν. Δ	Ζουρτζᾶ, ἔδρα τοῦ δήμου.	220	1260
2	30	Ν. Α.	Δραγοῦ.	50	218
2	15		Καστρούγκενα.	13	57
2	45	Ν. Α.	Μποῦλά.	15	96
2	30	Ν. Α.	Γάρδιτσα.	40	232
2	30	Ν. Α.	Παύλιτσα.	40	155
2		Ν. Α.	Σμαρλίνα.	22	71
2		Β. Α.	Βερβίτσα.	110	510

Ὀρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
2	30	B. Α.	Λινίστενα.	36	291
	15		Τριάντου.		
1	0	B. Α.	Κοπάνιτσα.	38	127
	20	N. Δ.	Μουντρά.	19	133
2	30	B. Δ.	Μουφκίτσα.	55	317
2	30	B. Δ.	Γλατσοπούλα.	11	92
1		N. Δ.	Στροβίτσι.	48	298
2		B. Δ.	Γλάτσα.	20	109
2		N. Δ.	Ἅγιος Ἡλίας.	25	125
1	15	N. Δ.	Πρασιδάκι.	20	90
			Νερόλιμνες.		
		N. Δ.	Μπούζι.		
			} Θέσεις ἀγρο- τικαί, ὀλίγοι κατοῖκητοι.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, σπασάμιον, κα- πνὺς, βαμβάκιον, ἔλαιον, οἶνος, ὄσπρια, καρύδια· 7 ποτάμια, 20 ρεύματα, τὰ 13 μεγάλα καὶ τὰ 7 μικρά, 12 ρύακες ὧν ὁ 1 μέγας· χρήσιμον εἰς ἄρδευσιν τὸ ὕδωρ 6 ποταμῶν, 6 ρευμάτων καὶ 10 ρυάκων· 2 ἔλη, τὸ μὲν μέγα τὸ δὲ μι- κρὸν, 12 δάση, 3 μεγάλα καὶ 9 μικρά· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.		

ΑΡΚΑΔΙΑ.

ΑΡΚΑΔΙΑ, ἐν τῶν μεγάλων τμημάτων τῆς Πελοποννήσου ὀριζόμενον βορείως ὑπὸ τῆς Ἀχαΐας, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος, νοτίως ὑπὸ τῆς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας καὶ δυτικῶς ὑπὸ τῆς Ἠλείας. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς Ἀρκαδίας λογίζεται ὅσον 90 μίλ. τετραγ. καὶ μετὰ τὴν Λακωνίαν ἡ Ἀρκαδία εἶναι ἡ μεγίστη ὡς καὶ ἡ ὀρεινοτάτη τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ Κυλλήνη τὸ ὑψηλότατον τῶν ὀρέων αὐτῆς. Ἡ ποιμενικὴ Ἀρκαδία ὑφθαίεται κατὰ τὸ μέσον τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου ὡς κέντρον αὐτῆς, περιστεφανομένη ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ κατασχιῶν ὀρέων, ὧν τὰ κύρια ἐκαλοῦντο Κυλλήνη, Φολόη, Λύκαιον, Μαίναλον καὶ Παρθένιον, καθωραϊζομένη δὲ διὰ διαφορῶν πόλεων καὶ χωρίων χαριεστάτων καὶ καταρδευομένη ὑπὸ τῶν ἀνεξαντλήτων ρείθρων τῶν ποταμῶν Στυμφάλου, Ὀλβίου, Ἀλφειοῦ, Λάδωνος, Ἐρυμάνθου, Κράθιδος καὶ χιλίων ἄλλων ζωοπαρόχων κρηνῶν, καὶ ἐμψυχουμένη προσέτι ὑπὸ τῆς μυθολογίας διὰ τῆς παρουσίας τῶν ἀγρωτικῶν θεοτήτων καὶ κυρίως τοῦ Πανός, δν ἐτίμων ἐξόχως πανταχοῦ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος κτηνοτρόφοι Ἀρκάδες. Εἰς τὰς κοιλάδας τῆς Ἀρκαδίας ἦν ἔαρ σχεδὸν διηνεκές, ὕδατα ψυχρὰ καὶ εὐκρασία τοσοῦτον τερπνοτέρα, ὅσον ἐπ' ἄπειρον ἀντιβαίνουσα πρὸς τὴν ἄκραν θερμότητα τῶν πεδιάδων τῆς Ἠλείας καὶ τῶν πλη-

σιωχόρων τόπων. — Οἱ Ἀρκάδες ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς αὐτόχθονας καὶ τόσον ἐκαυχῶντο ὡς ἀρχαιότεροι πάντων τῶν Ἑλλήνων, ὥς ἐλίμβανον τὴν ἐπωνυμίαν *προσέλληνοι*.

— Ἡ Ἀρκαδία κατ' ἀρχὰς ὠνομάσθη Πελασγία ἀπὸ Πελασγοῦ ὃς, κατὰ τὴν δόξαν τῶν Ἀρκάδων, ἦν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς χώρας καὶ πρῶτος ἐβασίλευσεν ἐν αὐτῇ καὶ ἐδίδασκε τοὺς ἕως τότε ἀγρίως διαιτωμένους κατοίκους νὰ κατασκευάζωσι καλύβας, νὰ ἐνδύωνται δερματίνους χιτῶνας, καὶ ἀντὶ τῶν φύλλων καὶ τῶν πολλάκις φθοροποιῶν ῥιζῶν νὰ ἐσθίωσι βελάνους φηγοῦ (1). Διεδέχθη δὲ τὸν Πελασγὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λυκάων, ὃς ἔκτισε πόλιν Λυκοσοῦραν ἐν τῷ Λυκαίῳ ὄρει καὶ ὠνόμασε Δία Λυκαῖον καὶ κατέστησεν ἀγῶνα Λύκαια. Ἐθυσε δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Λυκαίου Διὸς βρέφος, διὸ καὶ μυθολογεῖται ὅτι ἄμα μετὰ τὴν θυσίαν μετεμορφώθη εἰς λύκον (2). Ἔσχε δὲ πολλοὺς υἱοὺς καὶ μίαν μόνην θυγατέρα Καλλιστώ· καὶ ἐκ μὲν τῶν υἱῶν διεδέχθη αὐτὸν ὁ πρωτότοκος Νύκτιμος· οἱ δὲ λοιποὶ ἔκτισαν πόλεις κατὰ διαφόρους τόπους· τῆς δὲ Καλλιστοῦς ἐρασθεῖς, ὡς μυθολογεῖται, ὁ Ζεὺς, συνεγένετο αὐτῇ· ὡς δὲ ἐφωράθη, μετεμόρφωσεν αὐτὴν ἢ Ἡρα εἰς ἄρκτον, καὶ κατετόξευσεν αὐτὴν ἢ Ἀρτεμὶς χάριν τῆς Ἡρας· ἐπειδὴ δὲ ἦν ἔγκυος, διέταξεν ὁ Ζεὺς τὸν Ἑρμῆν νὰ σώσῃ τὸ βρέφος· τὴν δὲ Καλλιστὼν κατέστησεν ἀστερισμὸν τὸν καλούμενον Μεγάλην Ἄρκτον (3). ὠνομάσθη δὲ ὁ υἱὸς τῆς Καλλιστοῦς Ἀρκὰς καὶ διεδέχθη αὐτὸς τὸν Νύκτιμον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη ἡ Πελασγία Ἀρκαδία καὶ οἱ Πελασγοὶ Ἀρκάδες· μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ Ἀριστέου ἐδίδασκεν ὁ Ἀρκὰς τοὺς κατοίκους τὴν χρῆσιν

(1) Φηγός, εἶδος δρυὸς ἐδώδιμον καρπὸν φέρον. quercus esculus. Διν.

— Πaus. Ἀρκ. κ. 1. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 2. (3) Αὐτ. κ. 3.

τοῦ σίτου, τὴν ἀρτοποιίαν καὶ τὴν ὑφαντικὴν. Ἐδοξάζετο δὲ ὅτι ἔλαβε γυναῖκα οὐχὶ θνητὴν, ἀλλὰ νύμφην Δρυάδα, καλουμένην Ἐρατῶ, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱοὺς Ἀζῆνα καὶ Ἀφειδαντα καὶ Ἐλατον καὶ ἄλλον νόθον Αὐτόλαον. Διένειμε δὲ τὴν χώραν εἰς τοὺς τρεῖς νομίμους αὐτοῦ υἱούς· καὶ ὁ μὲν Ἀζῆν ἔλαβε τὸ βόρειον καὶ βορ. δυτικὸν μέρος, ὃ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη Ἀζανία· καὶ πρὸς μνημόσυνον αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ἐτελεύτησεν, ἐτεθίσαν ἄθλα ἵπποδρομίας· ἐπέμψθη δὲ ἀπὸ Ἀζανίας ἀποικία εἰς Φρυγίαν, καὶ ὤκησε περὶ τὸ ἄντρον Στεῦνος κατὰ τὸν παταμὸν Πάγκαλον (1). Ὁ δὲ Ἀφείδας ἔλαβε τὴν Τέγεαν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν· ὅθεν καὶ ἡ Τέγεα Ἀφειδάντιος κληρὸς ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὀνομάζεται· ὁ δὲ Ἐλατος τὸ ὅρος τὴν Κυλλήνην, τότε εἰσέτι ἀνώνυμον· μετοικήσας δὲ μετὰ καιρὸν ὁ Ἐλατος εἰς Φωκίδα, ἔκτισε τὴν πόλιν Ἐλάτειαν, ἣτις ὁμῶς δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ὡς οὖσα, κατὰ τὸν Στράβωνα, νεωτέρα ἐκείνου (2). Καὶ ὁ μὲν Ἀζῆν ἔσχε υἱὸν Κλείτορα, ὁ δὲ Ἀφείδας Ἀλεὼν, ὁ δὲ Ἐλατος πέντε, Αἵπυτον, Περέα, Κυλλῆνα, Ἰσχυν καὶ Στύμφαλον. Καὶ ὁ μὲν Κλείτωρ ὁ Ἀζῆνος ὤκει ἐν Λυκοσοῦρα καὶ ἦν δυνατώτατος τῶν βασιλέων τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἔκτισε πόλιν Κλείτορα· ὁ δὲ Ἀλεὼς ἔλαβε τὴν πατρικὴν αὐτοῦ κληρονομίαν. Ἐκ δὲ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐλάτου ἀπὸ μὲν τοῦ Κυλλῆνος ὠνομάσθη τὸ ὅρος ἡ Κυλλήνη, ἀπὸ δὲ τοῦ Στυμφάλου πηγὴ καὶ πόλις παρὰ τὴν πηγὴν Στύμφαλος. Αποθανόντων δὲ Κλείτορος τοῦ Ἀζῆνος, καὶ Περέως, καὶ Ἰσχυος τοῦ Ἐλάτου ἄνευ διαδοχῆς, παρέλαβε τὴν βασιλείαν τῆς Ἀρκαδίας Αἵπυτος ὁ Ἐλάτου καὶ μετ' αὐτὸν Ἀλεὼς ὁ Ἀφειδαντος· οὗτος κατεστήσατο καθέδραν τῆς βασιλείας τὴν

(1) Παυσ. Ἀρχ. κ. 4. (2) Στράβ. β. θ, σ. 424.

Τέγειαν ἔνθα ἔκτισε τὸν ἀρχαῖον ναὸν τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς. Διεδέχθη δὲ τὸν Ἀλεδὸν ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Λυκοῦργος· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Λυκούργου εἰς ἔσχατον γῆρας, ἀφ' οὗ προαπέθανον οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ Ἐποχος καὶ Ἀγκαῖος = τῶν υἱῶν (Ἀργεῖον) ὁ συμπλεύσας τῷ Ἰάσωνι εἰς Κόλχους, καὶ θανατωθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγροιοχοίρου εἰς Καλυδῶνα, ἐβασίλευσεν Ἐχεμος ὁ Δερόπου τοῦ Κηφέως τοῦ Ἀλεοῦ (1), Ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου κατερχόμενοι οἱ Δωριεῖς εἰς Πελοπόννησον, ἀρχηγούντος Ὑλλου τοῦ Ἡρακλέους, ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν περὶ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, καὶ ἐφονεύθη ὁ Ὑλλος ὑπὸ τοῦ Ἐχέμου ἐν μονομαχίᾳ. Βασιλεύσας δὲ μετὰ τὸν Ἐχεμον Ἀγαπήνωρ ὁ Ἀγκαίου τοῦ Λυκούργου, ἐγένετο ἡγεμὼν τῶν Ἀρκάδων εἰς Τροίαν· καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου κατηνέχθη ἐκ τοῦ τότε ἐπιγενομένου κλύδωνος εἰς Κύπρον ἔνθα ἔκτισε πόλιν Πάφον καὶ ναὸν Ἀφροδίτης ἐν αὐτῇ· ὡς δὲ ὁ Ἀγαπήνωρ δὲν ἐπέστρεψε πλέον εἰς Ἀρκαδίαν ἐκ τῆς Τρωάδος, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν Ἰππόθους ὁ Κερκύωνος τοῦ Ἀγαμήδους τοῦ Στυμφήλου καὶ μετεστήσατο τὴν καθέδραν εἰς Τραπεζοῦντα (τὴν Ἀρκαδικήν)· διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αἰπυτος ἐφ' οὗ μετώκησεν Ὀρέστης ὁ Ἀγαμέμνονος, κατὰ χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐκ Μυκηνῶν εἰς Ἀρκαδίαν. Ἐπὶ δὲ Κυψέλου τοῦ Αἰπύτου κατῆλθον ἐκ δευτέρου οἱ Δωριεῖς εἰς Πελοπόννησον, οὐχὶ πλέον διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ὡς πρὸ τριῶν γενεῶν, ἀλλὰ διὰ θαλάσσης κατὰ τὸ Ῥίον· ἔμεινε δὲ ὁ Κύψελος ἐκτὸς κινδύνου αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ Ἀρκαδία, ἐξοικειωθείς τὸν Κρεσφόντην, ἓνα τῶν Ἡρακλειδῶν, ᾧ ἐξέδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ γυναῖκα. Λαίᾳς δὲ ὁ Κυψέλου συμφώνως μετὰ τῶν ἐκ Λακεδαιμόνος καὶ

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 4.

Ἄργους Ἡρακλειδῶν κατήγαγεν εἰς Μεσσήνην τὸν υἱὸν τῆς
 ἀδελφῆς αὐτοῦ Αἵπυτον. Ἐβασίλευσε δὲ μετὰ τὴν Λατάν ὁ
 υἱὸς αὐτοῦ Βουκολίων καὶ μετ' αὐτὸν Φίαλος ὁ Βουκολίωνος
 ὃς ἀφ' ἑαυτοῦ μετωνόμασε Φιαλίαν τὴν Φιγαλίαν, στερή-
 σας τῆς τιμῆς τὸν κτίσαντα αὐτὴν Φίγαλον, ἕνα τῶν υἱῶν
 τοῦ Λυκάονος. Διεδέχθη δὲ τὸν Φίαλον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σῆμος
 ἐφ' οὗ ἐπυρπολήθη τὸ ἀρχαῖον ξόανον τῆς Μελαίνης Δήμη-
 τρος, καὶ τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς σημεῖον τοῦ προσεχοῦς θανά-
 του τοῦ Σίμου. Βασιλεύοντος δὲ Πόμπου τοῦ Σίμου, εἰσέ-
 πλυσαν Αἰγινήται εἰς Κυλλήνην χάριν ἐμπορίου, καὶ ἀνήγον
 τὰ φορτία αὐτῶν δι' ὑποζυγίων παρὰ τοὺς Ἀρκάδας, ἐφ' ᾧ
 ἐτίμησεν αὐτοὺς ὁ Πόμπος τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ ὠνόμασεν Αἰγινήτην. Μετὰ δὲ τὸν Αἰγινήτην ἔβασί-
 λευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πολυμήστωρ ἐφ' οὗ τότε πρῶτον εἰσέ-
 βαλον οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τὸν Χάριλλον εἰς τὴν γῆν τῶν
 Τεγεατῶν, ἀλλ' ἐνικηθήσαν καὶ ἐζωγρήθη ζῶν ὁ Χάριλλος.
 Ὡς δὲ ὁ Πολυμήστωρ ἀπέθανεν ἄκληρος, παρέλαβε τὴν
 ἀρχὴν Αἰχμος ὁ υἱὸς τοῦ Βριάκα καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Πολυμή-
 στορος. Βασιλεύοντος δὲ τούτου, συνέβη ὁ μεταξὺ Λακεδαι-
 μονίων καὶ Μεσσηνίων πόλεμος, καὶ οἱ Ἀρκάδες ὄντες καὶ
 πρότερον φίλοι τῶν Μεσσηνίων, συνεμάχησαν τῷ βασιλεῖ
 τῆς Μεσσηνίας Ἀριστοδήμῳ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Διε-
 δέχθη δὲ τὸν Αἰχμον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀριστοκράτης ὃς ἀνε-
 δείχθη ἀνοσιώτατος καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα, ἔτι μᾶλλον δὲ
 καθότι κατήσχυε παρθένον ἱέρειαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἰμνίας
 Ἀρτέμιδος· ὅθεν καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὴν οἱ Ἀρκάδες, καὶ
 μετέβαλον τὸν νόμον ἐξ ἐκείνου, διδόντες τοῦ λοιποῦ ἱέρειαν
 τῇ Ἀρτέμιδι οὐχὶ παρθένον ἀλλὰ γυναῖκα. Ἐβασίλευσε δὲ
 μετὰ τὸν Ἀριστοκράτην ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰκέτας καὶ μετ' αὐτὸν
 ἄλλος Ἀριστοκράτης ὃς καὶ αὐτὸς ἐλιθοβολήθη ὡς καὶ ὁ

πάππος αὐτοῦ, διότι δωροδοκηθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔπραξε προδοσίαν κατὰ τῶν Μεσσηνίων καὶ ἐγένετο αἷτιος τῆς ἥττης αὐτῶν παρὰ τὴν Μεγάλην Τάφρον· διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀδικίαν τοῦ Ἀριστοκράτους, οἱ Ἀρκάδες ἔπαυσαν τῆς ἀρχῆς πᾶσαν τὴν γενεάν τοῦ Κυψέλου· τοσαῦτα οἱ Ἀρκάδες ἐγνώριζον περὶ τῆς διαδοχῆς τῶν βασιλέων αὐτῶν (1). — Ὁ πρῶτος πόλεμος καθ' ὃν ἐπολέμησαν οἱ Ἀρκάδες κοινῶς εἶναι ὁ κατὰ Τρωάδος καθ' ὃν ὁ Ἀγαμέμνων ἔδωκεν αὐτοῖς πλοῖα (2), καὶ δεύτερος ὁ ὑπὲρ Μεσσηνίων κατὰ Λακεδαιμονίων· μετέσχον δὲ καὶ τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν κατὰ Περσῶν, καὶ ἐσφράτευσαν καὶ μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Ἀθηναίων· καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ὡς οἱ Μαντινεῖς καὶ ἄλλοιμισθοφόροι συνεσφράτευσαν τοῖς Ἀθηναίοις κατὰ τῆς Σικελίας (3). διέβησαν δὲ ὕστερον μετὰ τοῦ Ἀγησιλάου εἰς Ἀσίαν μᾶλλον κατ' ἀνάγκην ἢ κατὰ προαίρεσιν· καὶ ἐπολέμησαν προσέτι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Βοιωτῶν, ἀλλ' ἅμα μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἦτταν πρῶτοι αὐτοὶ πάντων τῶν συμμάχων μετέστησαν εἰς τοὺς Θηβαίους, καὶ κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἐπαμινώνδου, συνέκρισαν τὴν Μεγάλην πόλιν πλησίον τῶν ὀρίων τῆς Λακωνίας· ἐν δὲ τῇ ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ Φιλίππου καὶ Μακεδόνων μάχῃ καὶ κατ' Ἀντιπάτρου ἐν Θεσσαλίᾳ, οὔτε ὑπὲρ οὔτε κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπολέμησαν, εὔτε εἰς Θερμοπύλας ἀντετάχθησαν κατὰ τῶν Γαλατῶν, φοβούμενοι μὴ ἀπόντων τῶν νέων κακώσωσι τὴν χώραν οἱ Λακεδαιμόνιοι· συγκατετάχθησαν δὲ καὶ εἰς τὸ συνέδριον τῶν Ἀχαιῶν, προθυμότεροι πάντων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· αἱ δὲ γενικαὶ διασπαράξεις αἱ καταπιέσαι πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον ἐπὶ τῶν πολέμων τῶν διαδόχων τοῦ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 5: (2) Θουκυδ. β. 1. κ. 9. (3) Αὐτ. β. 7. κ. 57.

Ἀλεξάνδρου ἐγένοντο κυρίως ἐπαισθηταὶ εἰς τοὺς Ἀρκάδας. Μεγάλαι ληστρικαὶ συμμορίαι παρεῖχον τρόμον εἰς ἅπασαν τὴν χώραν καὶ κατεπόρθουν τὰς μικρὰς πόλεις· μόναι δὲ αἱ μεγάλαι καὶ ὄχυραὶ διέμενον εἰσέτι ἐν καλῇ καταστάσει· ἐπὶ διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀρκάδων μετὰ τῶν Ἀχαιῶν σειρὰ ἀδιάκοπος πολέμων καὶ δυστυχημάτων ἐτελεύτησαν εἰς παντελῇ ἀπώλειαν ὁλοκλήρου τῆς Ἀρκαδίας· καὶ κατὰ πρῶτον οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Σπαρτιᾶται ἡμφισβήτουσαν ἀμοιβαίως τὴν κυρίευσιν τῶν ἀξιολογωτέρων πόλεων καὶ μετὰ ταῦτα συνειμήχθησαν καὶ Μακεδόνες· καὶ ἐκ μὲν τῶν πόλεων αἱ μὲν πολιορκούμεναι παρεδίδοντο, αἱ δὲ διὰ βίας ἀλίσκόμεναι κατεστρέφοντο, καὶ τέλος οἱ Ῥωμαῖοι κατέσχον σύμπασαν τὴν Ἀρκαδίαν, ἣ συγχωνευθεῖσα τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀχαΐας, ἐχορηγεῖτο ὡς ἀμοιβὴ ἐκδουλεύσεων εἰς τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Ῥώμης, καὶ οὕτως ἔπεσεν ὁ τόπος αὐθις εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἀγροικίαν. Ὁ Στράβων μόνον τὴν Τέγεαν ἐγνώρισεν ὡς πόλιν μετρίως εἰσέτι συμμένουσαν· οὐδεμία δὲ τῶν λοιπῶν ὑπῆρχεν ἔτι καὶ μόλις ἐφαίνοντο αὐτῶν ἔχνη τινὰ καὶ σημεῖα (1). — Κατὰ τὸν μεσαιῶνα Ἀλβανοὶ καὶ Βούλγαροι διεδέχθησαν τοὺς ἀρχαίους κατοίκους. — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦσαν εἰκόνες τριῶν ἀθλητῶν Ἀρκάδων, Εὐθυμένους ἐκ Μαινάλου εἰληφότος νίκας πάλης πρῶτον μεταξὺ τῶν παίδων καὶ ὕστερον μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, Φιλίππου τοῦ Ἀζᾶνος ἐκ Πελλάνης καὶ Κριτοδάμου ἐκ Κλείτορος, οἱ ἀμφοτέρωι ἐδείχθησαν νικηταὶ παίδων κατὰ τὴν πυγμὴν (2). — Αἱ ἐξῆς ὁδοὶ ἦγον ἐξ Ἀργολίδος εἰς Ἀρκαδίαν· μία παρὰ τὰς Ὑσιᾶς, καὶ ὑπὲρ τὸ Παρθένιον ὄρος εἰς τὴν Τεγεατικὴν· δύο ἄλλαι πρὸς τὴν Μαντίνειαν, ἡ μὲν διὰ τοῦ Πρίνου, ἡ δὲ διὰ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 388. (2) Πaus. Ἠλ. Μίρ. 2, κ. 3.

τῆς Κλίμακος, ἥ ἦν καὶ εὐρυτέρα καὶ εἶχε ποτὲ βαθμίδας ἡ ἀπ' αὐτῆς κάθοδος, καὶ ἄλλη στενωτέρα τῆς ῥηθείσης διὰ τοῦ ὄρους Ἀρτεμισίου (1). Ἡ Ἀρκαδία ἦν διηρημένη εἰς διάφορα μικρὰ τμήματα· ἦσαν δὲ ταῦτα κατὰ μὲν ἀνατολὰς Τεγεᾶτις, Μαντινικὴ, κατὰ δὲ ἄρκτον Φενεᾶτις, Καφυᾶτις, Κλειτορία, Ἀζανία, κατὰ δὲ δυσμὰς Θελπυσία, Ἡραιᾶτις, Κυνουρία, Φιγαλική, κατὰ δὲ μεσημβρίαν Παρῤῥασία, Αἰγῦτις περιλαμβάνουσα καὶ τὴν Κρωμμύτιδα καὶ Μαλαιάτιδα, Μαιναλία ἐκτεινομένη πρὸς ἄρκτον κατὰ τὸ ἐνδότερον καὶ περιλαμβάνουσα τὴν Ὀρεστίδα, κατὰ δὲ τὸ κέντρον Τρίπολις, Ὀρχομενία, Θεισοαία, Μεθυδριάς, Εὐτρησία καὶ μέρος τῆς Μαιναλίας.

* Ἀρκαδία. Τὰ ὄρη τῆς Ἀρκαδίας εἰσιν ὥς καὶ τὸ πάλαι πλήρη ἐλάφων, δορκάδων καὶ ἄλλων· πολλαχοῦ τὰ ἄφθονα ὕδατα μὴ εὐρίσκοντα διέξοδον, κρημνίζονται ὀρμητικῶς εἰς βαθεῖας ἀβύσσους, ῥέουσι μέχρι τινὸς εἰς ὑπόγειον σκότος καὶ εἶτα ἐξορμῶντα ἀναφαίνονται αὐθις ἐπὶ τῆς γῆς· οἱ καρποφόροι ἀγροὶ παράγουσιν ἀφθόνως σῖτον καὶ διάφορα ἄλλα σπαρτὰ καὶ χλωώδη φυτὰ ἱκανὰ πρὸς συντήρησιν πολυαριθμῶν ποιμνίων· αἱ νομαὶ εἰσὶν ἐξαίρετοι κυρίως διὰ τοὺς καλλίστους ἵππους καὶ ὄνους τῆς χώρας ταύτης· τινὲς δὲ ἀγροὶ κατεδικάσθησαν εἰς αἰωνίαν ἀκαρπίαν διὰ τὰς συνεχεῖς ἐν αὐτοῖς συμβαινούσας πλημμύρας.

ΟΡΗ.

ΚΥΛΛΗΝΗ, τὸ μέγιστον πάντων τῶν ὀρέων τῆς Ἀρκαδίας ὑψούμενον κατὰ τὸ βόρειον καὶ διαχωρίζον αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἀχαΐας· κλάδοι αὐτοῦ ἐκτεινόμενοι πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς νότον ἐγνωρίζοντο ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας, ὡς Ἐρύ-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 6.

μανθός, Φολόη κτλ. Τὸ κάθετον ὕψος τῆς Κυλλήνης, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἐλογίζετο κατὰ τινες 20 καὶ κατ' ἄλλους 15 σταδίων (1). Ὁ δὲ Στέφανος καὶ ὁ Εὐστάθιος ἀκολουθοῦντες τὴν διαμέτρησιν τοῦ Ἀπολλοδώρου, ἀποφαίνονται ὅτι τὸ ὕψος τοῦ ὄρους τούτου εἶναι 9 σταδίων καὶ 80 ποδῶν (2). Ἐλάβε τὸ ὄνομα ἡ Κυλλήνη ἀπὸ Κυλλήνος τοῦ Ἐλάτου τοῦ Ἀρκάδος (3). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἑρμοῦ Κυλληνίου κατεῤῥιμμένος ἐπὶ τοῦ Πausανίου· τὸ δὲ ἄγαλμα, ὃ εἶχεν ὕψος ὀκτῶ ποδῶν ἦν κατεσκευασμένον ἐκ κιτριᾶς. — Ἐν Κυλλήνῃ οἱ κόσσιοι ἦσαν κατάλευκοι. — Τὸ ὄρος ἡ Χελυδορέα συνείχεται τῇ Κυλλήνῃ (4).

* Κυλλήνη, κοιν. Ζύρια· τὸ ὄρος τοῦτο κατὰ τὰς νεωτάτας ἀκριβεῖς καταμετρήσεις, καθήκει εἰς ὕψος 2,374 μέτρ. γαλλ.

ΧΕΛΥΔΟΡΕΑ, συνείχεται τῇ Κυλλήνῃ. Ἐμυθεύετο ὅτι ἐπὶ τῆς Χελυδορέας εὐρὼν ὁ Ἑρμῆς χελώνην, ἐξέδειρεν αὐτὴν καὶ κατεσκεύασεν ἀπ' αὐτῆς λύραν· τὸ ὄρος τοῦτο ἔκειτο ἐπὶ τῶν μεθόριων τῶν Φενεατῶν καὶ τῶν Πελληναίων· τὸ πλεῖστον δὲ αὐτοῦ ἐνέμοντο οἱ Ἀχαιοί (5).

* Κατὰ τὸν Λήκιον τὸ Μαυριόρι εἶναι πιθανῶς ἡ Χελυδορέα (6) Τὸ ὄρος τοῦτο ὑψοῦται εἰς 1759 μέτρ. γαλλ· κατὰ τοὺς νέους γαλλικοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας.

ΚΡΑΘΙΣ, ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Ἀχαΐαν ὁρίων τοῦ τόπου τῶν Φενεατῶν. Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Πυρωνίας καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ Ἀρκάδες ἐλάβανον τὸ πάλαι πῦρ διὰ τὴν ἐνρτὴν τῶν Λερναίων. Ἐκ τοῦ Κράθιδος ἐπήγαγε ποταμὸς ὡσαύτως Κράθις καλούμενος καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὰς Διγὰς (7).

(1) Στράβ. β. 8. σ. 388. (2) Στέφ. Βυζ. Κυλλήνη, — Εὐστάθ. εἰς Ὀδύσ. Ω, σ' 1, σ. 1951. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 4. (4) Αὐτ. κ. 17.

(5) Αὐτ. (6) Λήκ. 3, κ. 27, σ. 220. (7) Πaus. Ἀρκ. κ. 15.

* Ζαροῦχλα, οὕτω κληθὲν ἀπὸ χωρίου Ζαρούχλας κειμένου κατὰ τὸ βόρειον αὐτοῦ· τὸ ὄρος τοῦτο ὑψοῦται ὅπισθεν τοῦ ὄρους τοῦ Φονιά καὶ ἔχει διπλὴν κορυφὴν ὑπερύψηλον.

ΛΡΟΑΝΙΑ ὈΡΗ, μεγάλη σειρὰ ὀρέων ἐκτεινομένη καθ' ἅπασαν τὴν βορ-ἀνατολικὴν Ἀρκαδίαν. — Ἐπὶ τῶν ὀρέων τούτων ἦν ἡ πόλις Νώνακρις καὶ ἡ πηγὴ τῆς Στυγὸς καὶ σπήλαιον, ἔνθα ἔλεγον ὅτι ἀνέφυγον αἱ μανεῖσαι θυγατέρες τοῦ Προίτου, ἃς ὁ Μελάμπους δι' ἀπορρήτων θυσιῶν καὶ καθαρμῶν κατήγαγεν εἰς τόπον καλούμενον Λουσούς· τὸ πλεῖστον τῶν Ἀροανίων ὀρέων ἐνέμοντο οἱ Φενεᾶται (1).

* Χελμός. Τὸ σπήλαιον εἶναι τὸ Μέγα Σπήλαιον καὶ οἱ Λουσοὶ τὰ Σουδενά· ὁ Χελμός κατὰ τὰς νεωτάτας ἀκριβεῖς καταμετρήσεις καθήκει εἰς ὕψος 2,355 μέτρων γαλλ.

ἘΡΥΜΑΝΘΟΣ, συνέχεια τῆς Κυλλήνης σρεφομένη πρὸς μεσημβρίαν· μέρος τοῦ Ἐρυμάνθου ἦν ἡ Λάμπεια ἐξ ἧς ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Ἐρύμανθος (2).

ΛΑΜΠΕΙΑ, συνεχόμενον τὸ ὄρος τοῦτο τῇ Σκόλλιδι ὄρει τῆς Ἠλείας, ἀπεῖχε τῆς μὲν Ἡλίδος 130 στάδια, τῆς δὲ Ἀχαϊκῆς πόλεως Τριταίας 100 σταδ. κατ' ἀνατολάς (3).

— Ἐν Λαμπεῖᾳ εἶχε τὰς πηγὰς ὁ ποταμὸς Ἐρύμανθος· ἦν δὲ τὸ ὄρος τοῦτο ἱερὸν τοῦ Πανὸς καὶ μοῖρα τοῦ ὄρους Ἐρυμάνθου (4).

ΦΟΛΩΗ, ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Ἠλείας κατὰ τὴν Πισάτιν, ἧς ἦσαν αἱ ὑπώρειαι αὐτοῦ καὶ ὑπερέκειτο τῆς Ὀλυμπίας πλησιέστατα (5). Ὁ ποταμὸς Σελλήεις ἐπήγαζεν ἐκ τῆς Φολώης (6), ὡς καὶ ὁ Λευκυα-

(1) Παυσ. Ἀρχ. κ. 18. (2) Αὐτ. κ. 24. (3) Στράβ. β. 8, σ. 341.

(4) Παυσ. Ἀρχ. κ. 24. (5) Στράβ. β. 8, σ. 357. (6) Αὐτ. β. 8, σ. 338.

νίας (1). — Ἐπὶ τῆς Φολόης ἔλεγον ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἐτό-
 ξεῦσε τὸν Βουφάγον τολμήσαντα ἀνόσια πρὸς αὐτὴν (2).
 — Ἡ Φολὴ ἦν συνέχεια τοῦ Ἐρυμάνθου ἐκτεινομένη κατὰ
 τὸ νοτ-δυτικὸν αὐτοῦ.

ΑἸΤΚΑΙΟΝ, ὑφούμενον κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας
 καὶ κατ' ἀριστερὰν τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης· ὠνομάζετο καὶ
 Ὀλυμπος καὶ Ἱερὰ Κορυφή τῶν Ἀρκάδων, καὶ ἔλεγον ὅτι
 ὁ Ζεὺς ἐτράφη ἐν τούτῳ τῷ ὄρει· ἦν δὲ καὶ χώρα ἐν τῷ
 Λυκαίῳ καλουμένη ΚΡΗΤΕΑ κατ' ἀριστερὰν ἄλσους τοῦ
 Ἀπόλλωνος τοῦ ἐπιλεγομένου Παρράσιου, καὶ οἱ Ἀρκᾶδες
 διῖσχυρίζοντο ὅτι ὁ Ζεὺς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῇ Κρητέᾳ
 ἀνετράφη καὶ οὐχὶ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ. Αἱ δὲ Νύμφαι αἱ
 ἀναθρέψασαι αὐτὸν ἐκαλοῦντο Θεισόα καὶ Νέδα καὶ Ἄγνώ
 ἅφ' ὧν ἐκλήθησαν πόλεις Θεισόα καὶ ποταμὸς Νέδα καὶ
 πηγὴ Ἄγνώ, ἥ ὡς ὁ ποταμὸς Ἰστρος παρείχεν ὕδωρ ἐπίσης
 ἐν ὥρᾳ θέρους ὡς καὶ ἐν χειμῶνι. Ὅποτεν δὲ συνέβαιεν
 ἀνομβρία διαρκὴς καὶ ἐξηραίνοντο τὰ σπέρματα καὶ τὰ
 δένδρα, ὁ ἱερεὺς τοῦ Λυκαίου Διὸς προσευζάμενος καὶ
 θύσας εἰς τὸ ὕδωρ ὅσα ἦσαν νενονισμένα, ἐπέψαυε διὰ
 κλάδου δρυὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πηγῆς, καὶ ἀνακινήθentes
 τοῦ ὕδατος, ἀνέβαιεν ἀχλὺς ὡς ὁμίχλη· ἡ δὲ ἀχλὺς ἐγί-
 νετο νέφος καὶ ἐπέσυρε καὶ ἄλλα νέφη ἐπ' αὐτῆς, καὶ οὕτω
 κατήρχετο ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς τῶν Ἀρκάδων (3). Ἦν δὲ
 ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ναὸς Πανὸς καὶ περὶ τὸν ναὸν ἄλσος δέν-
 δρων καὶ ἵπποδρομος καὶ πρὸ αὐτοῦ στάδιον ἐνθα ἐτελεῖτο
 τὸ πάλαι ὁ ἀγὼν τὰ Λύκαια· καὶ βάρθρα δὲ, ὧν οἱ ἀνδριάν-
 τες δὲν ἐσώζοντο πλέον ἐπὶ τοῦ Πausανίου, καὶ ἐφ' ἐνὸς
 τῶν βάρθρων ἔλεγειον δηλοῦν ὅτι ὁ ἀνδριὰς ἦν τοῦ Ἀστυά-

(1) Paus. Ἠλ. κ. 21. (2) Paus. Ἀρκ. κ. 27. (3) Αὐτ. κ. 38.

νακτος, ἐνὸς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀρκάδος· τὸ δὲ ὄρος τὸ Λύκαιον περιεῖχε καὶ ἄλλα ἀξιοθαύμαστα, μάλιστα δὲ τὸ ἐξῆς. Ἦν ἐν αὐτῷ τέμενος τοῦ Λυκαίου Διὸς, οὗ ἡ εἰσοδος δὲν ἐπιτρέπετο εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἂν δέ τις παραβλέπων τὸν νόμον, εἰσῆρχετο, ἦν ἀνάγκη πᾶσα ν' ἀποθάνῃ, ὡς ἐνόμιζον, ἐντὸς τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἔλεγον πρὸς τούτοις ὅτι ὅσοι ἀνθρώποι ἢ ὅσα ζῶα ἦσαν ἐντὸς τοῦ τεμένους δὲν ἀπετέλουν σκιάν· καὶ ἂν κυνηγώμενον ζῶον κατέφευγεν εἰς τὸ τέμενος, ὁ κυνηγὸς δὲν συνήρχετο αὐτῷ, ἀλλὰ περιέμενεν ἔξω καὶ παρατηρῶν τὸ ζῶον, οὐδεμίαν σκιάν ἔβλεπε προερχομένην ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τοῦτο συνέβαιnen ἐν τῷ τεμένει οὐ μόνον καθ' ὅσον ὁ ἥλιος διατρέχει τὸ ἐν τῷ οὐρανῷ ζώδιον τοῦ καρκίνου, ἀλλὰ κατὰ πᾶσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. Κατὰ δὲ τὴν ἀνωτάτῃ κορυφῇ τοῦ Λυκαίου ὄρους ἦν χῶμα γῆς, βωμὸς τοῦ Λυκαίου Διὸς καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἦν σύνοπτον τὸ πλεῖστον τῆς Πελοποννήσου· πρὸ δὲ τοῦ βωμοῦ ἦσαν δύο στῆλαι ἰστάμεναι πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀετοὶ ἐπίχρυσοι ἀρχαιότερον ἐξεργασμένοι· ἔθουον δὲ μυστικῶς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου τῷ Λυκαίῳ Διί. Κατὰ δὲ τὸ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὄρους ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος ἐπιλεγομένου Παρῤῥασίου καὶ ἐνταύτῳ καὶ Πυθίου· ἄγοντες δὲ κατ' ἔτος τὴν ἑορτὴν τοῦ θεοῦ τούτου, ἔθουον ἐν τῇ ἀγορᾷ κάπρον τῷ Ἐπικουρίῳ Ἀπόλλωνι, εἶτα ἐκόμιζον τὸ ἱερεῖον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Παρῤῥασίου Ἀπόλλωνος ἐν ἡχῷ αὐλῶν καὶ μετὰ πομπῆς, καὶ τέμνοντες ἕκαιον τοὺς μηροὺς αὐτοῦ καὶ ἀνήλiskon αὐτόθι τὰ κρέατα. — Ἡ Θεισοαῖα γῆ ἔκειτο κατὰ τὸ προσάρκτιον τοῦ Λυκαίου (1). — Λυκάων ὁ Πελασγοῦ συνώκισεν ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου πόλιν Λυκεσοῦραν

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 38.

καὶ ὠνόμασε καὶ Δία Λυκαῖον καὶ ἐθηκε καὶ ἀγῶνα Λύ-
καια (1)· μέρος τοῦ Λυκαίου ὄρους ἐκαλεῖτο ΚΕΡΑΥΣΙΟΝ,
καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς ἡ Νέδα (2).

* Κατὰ τὸν Λήκιον τὸ Λύκαιον καὶ κυρίως ἡ στρογγύλη
αὐτοῦ ὑψηλὴ κορυφὴ ὀνομάζεται Διοφόρτι, ἐτέρα δὲ κορυφὴ
αὐτοῦ λέγεται Φαναρίτικον, καὶ ἐτέρα Καρυάτικον, τὸ δὲ
Κεραύσιον εἶναι τὸ ἤδη λεγόμενον Κερασιά (3)· καὶ οὗτος
εἶναι ὁ ζυγὸς μεταξὺ τοῦ Λυκαίου καὶ τῶν Νομίων ὁρέων
τῶν νῦν καλουμένων Τετράζι. Τὸ Διαφόρτι ἔχει ὕψος 1420
μέτρων γαλλ. ἢ κατὰ τὸν Κούρτιον 4371 ποδ. (4).

ΚΟΤΥΛΙΟΝ, μέρος τοῦ Λυκαίου ὅπερ ὑψούμενον κατὰ
τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας, περιώριζε τὴν Φιγαλίαν κατ'
ἀριστερὰν καὶ ἀπεῖχεν αὐτῆς 40 στάδια. Ἐπὶ τοῦ Κοτυλίου
ἦν χωρίον καλούμενον ΒἈΣΣΑΙ, καὶ πλησίον αὐτοῦ ναὸς
Ἀπόλλωνος τοῦ ἐπονομασθέντος Ἐπικουρίου, διότι ἐνομί-
ζετο ὅτι διὰ τῆς ἐπικουρίας τοῦ θεοῦ τούτου ἀπηλλάγησαν
ποτὲ οἱ Φιγαλεῖς κατὰ τὸν τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθη-
ναίων πόλεμον τῆς ἐπικρατούσης λοιμώδους νόσου· ἦν δὲ
ὁ ναὸς οὗτος ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰκτίνου τοῦ οἰκοδο-
μήσαντος τὸν Παρθενῶνα τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὑπερέβαινε πάν-
τας τοὺς ναοὺς τῆς Πελοποννήσου πλὴν τοῦ τῆς Τεγέας
κατὰ τε τὴν ἐντέλειαν τῆς συναρμογῆς καὶ τὸ κάλλος τῆς
ἐργασίας τῶν λίθων ἐξ ὧν ἦν ὁλόκληρος κατεσκευασμένος
ὥς καὶ αὐτὸς ὁ ὄροφος. — Ἐπὶ τοῦ Κοτυλίου ὄρους ἦν πηγὴ
ὑδατος ὃ δὲν ἐξικνεῖτο ἐπὶ πολὺ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐγένετο
παντάπασιν ἀφανές· ἀπὸ τῆς πηγῆς ταύτης ἐλάμβανε τὴν
ἀρχὴν ὁ ποταμὸς Λύμαξ. — Ὑπεράνω τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐπι-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 2. (2) Πaus. Μεσσ. κ. 20. — Πaus. Ἀρκ. κ. 41.

(3) Λήκ. T. 2, κ. 12, σ. 10, 11, 19. (4) Κούρτ. T. 1, σ. 277.

κουρίου Απόλλωνος ἦν τόπος καλούμενος ΚΟΤΥΛΟΝ καὶ ἐν αὐτῷ ναὸς ἀνόροφος καὶ ἄγαλμα Ἀφροδίτης (1).

* Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους τούτου κατὰ τὰς Βάσσας εἶναι 1129 μέτρ. γαλλ. Ὁ δὲ ναὸς σώζεται σχεδὸν ὁλόκληρος· εἶναι δὲ ἐξάστυλος, ἔχων ἀνὰ 15 κίονας Δωρικοὺς καθ' ἐκάστην πλευράν, καὶ ἀνὰ 2 κίονας ἐν παραστάσει κατὰ τὸν πρόναον καὶ τὸν ὀπισθόδομον· προσέτι δὲ καὶ τὸ ὀπισθεν τοῦ σηκοῦ εἷα κίονα Κορίνθιον, τὸν ἀρχαιότατον τοῦ εἶδους τούτου. Ὁ δὲ σηκὸς κοσμεῖται ἔσωθεν διὰ 10 προεχουσῶν παραστάδων αἱ ἀπολήγουσιν εἰς ῥαῖδωτοὺς ἡμικίονας· ὁ ναὸς ὅλος κατεσκευάσθη ἐκ λευκοῦ τιτανώδους λίθου σκληροῦ· τὰ δὲ κιονόκρανα τῶν ἡμικιόνων καὶ τὸ τοῦ σηκοῦ τοῦ κίονος ὡς καὶ αἱ κεραμίδες ἐκ μαρμάρου Παρίου· ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ μαρμάρου ἦν καὶ ἡ καλλίστη ζωοφόρος ἡ περιθέουσα τὸν ναὸν ἔσωθεν καὶ παριστῶσα ἀμαζονομαχίαν, διατηρουμένη δὲ τανῦν ὁλόκληρος ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσεῖῳ.

ΕΛΑΪΟΝ, κατὰ δεξιάν τῆς Φιγαλίας (2) ἥς ἀπέειχεν ὅσον 30 στάδια. Ἐπὶ τοῦ Ἐλαίου ἦν ἄντρον ἱερὸν Δήμητρος ἐπιλεγομένης Μελαίνης. Οἱ Φιγαλεῖς ὡς καὶ οἱ Θελοπούσιοι ἐδόξαζον συμφώνως ὅτι ὁ Ποσειδὼν συναμίγη τῇ Δήμητρὶ· ἀλλ' οἱ μὲν Θελοπούσιοι ἔλεγον ὅτι ἐκ τῆς μίξεως ταύτης ἡ Δημήτηρ ἔτεκεν ἵππον, οἱ δὲ Φιγαλεῖς οὐχὶ ἵππον ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀρκάδων ὀνομαζομένην Δέσποιναν (τὴν Περσεφόνην)· καὶ ὅτι ἡ Δημήτηρ ὀργιζομένη κατὰ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐνταυτῷ πεινοῦσα ἐπὶ τῇ ἄρπαγῇ τῆς Περσεφόνης, καὶ ἐνδυθεῖσα μέλαιναν ἐσθῆτα, ἐκρύβη πολὺν χρόνον εἰς τοῦτο τὸ σπήλαιον, καὶ τὰ πάντα ἐφθείροντο ὅσα τρέφει ἡ γῆ, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ἀπώλλυτο ὑπὸ λιμοῦ, καὶ οὐδεῖς

(4) Πaus. Ἀρκ. κ. 41. (2) Δύτ.

τῶν θεῶν ἐγνώριζε ποῦ ἡ Δημήτηρ ἦν κεκρυμμένη· ὥς δὲ ὁ Πᾶν ἤλθε θηρεῶν εἰς τὸ Ἑλλάϊον, εἶδε ποῦ ἦν ἡ Δημήτηρ καὶ ὁποῖα ἡ ἐνδυμασία αὐτῆς, καὶ ἀνήγγειλε τῷ Διὶ, καὶ τότε ὁ Ζεὺς ἔπεμψε τὰς Μοῖρας παρὰ τὴν Δήμητρα ἢ ἐπέισθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀπέθετο καὶ τὴν ὄργην καὶ τὴν λύπην· καὶ διὰ ταῦτα οἱ Φιγαλεῖς ἐθεώρησαν τὸ σπήλαιον τοῦτο ὡς ἱερὸν τῆς Δήμητρος, καὶ ἀνέθεσαν εἰς αὐτὸ ἄγαλμα ἐκ ξύλου ἐξεικονίζον τὴν θεὰν καθεζομένην ἐπὶ πέτρας καὶ κατὰ μὲν τὰ ἄλλα φαινομένην ὡς γυναῖκα, ἔχουσαν δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν κόμην ὡς ἵππου καὶ ἐπ' αὐτῆς δράκοντας καὶ ἄλλα θηρία, καὶ φοροῦσαν χιτῶνα καθήκοντα μέχρι τῶν ἄκρων τῶν ποδῶν, καὶ κρατοῦσαν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς δελφῖνα καὶ διὰ τῆς ἄλλης περιστεράν· τοῦτο δὲ τὸ ξόανον οὗ ὁ τεχνίτης δὲν εἶναι γνωστός ἐκάη, καὶ μετὰ καιρὸν ὁ Διγινήτης Ὀνατᾶς κατεσκεύασεν ἄλλο χάλκινον ἄγαλμα (1).

ΝΟΜΙΑ ὈΡΗ, σειρὰ ὁρέων ἐκτεινομένη κατὰ δεξιάν, δηλ. πρὸς τὸ νοτ.-δυτικὸν τῆς Λυκοσοῦρας. Ἐπὶ τῶν ὁρέων τούτων ἦν ναὸς Πανὸς ἐπιλεγομένου Νομίου καὶ ὁ τόπος ὁ ὀνομαζόμενος **ΜΕΛΠΕΙΑ**. Εἶναι φυσικὸν νὰ εἰκασθῇ ὅτι τὰ ὄρη ταῦτα ἐκλήθησαν Νόμια ἀπὸ τῶν νομῶν τοῦ Πανός· ἀλλ' εἰ Ἀρχαῖδες ἔλεγον ὅτι ἔλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ τινος Νύμφης (2).

* Τὰ Νόμια Ὀρη εἰσὶν ἡ σειρὰ Τετράζι ἢ συνενουμένη διὰ τῆς Κερασιᾶς (Κεραυσίου) (3) τῷ Διοφορτίῳ (Λυκαίῳ). Τὸ μέγιστον ὕψος τοῦ Τετραζίου λογίζεται 4,272 ποδ. (4).

ΜΑΙΝΑΛΙΟΝ ἢ **ΜΑΪΝΑΛΟΝ** κατ' ἀνατολὰς τῆς Μαιναλίας καὶ κατὰ δυσμὰς τῆς χώρας τῆς Μαντινείας· παρὰ

(1) Πανσ. Ἀρκ. κ. 42. (2) Αὐτ. κ. 38. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 18, σ. 315. (4) Κυρτ. Τ. 1, σ. 277.

τούς πρόποδας τοῦ ὄρους τούτου ἦν ποτὲ πόλις Δυκόα καὶ κατὰ μεσημβρίαν πόλις Σουμητία. Ἐν τῷ ὄρει τούτῳ ἦσαν καὶ αἱ καλούμεναι ΤΡΙΟΔΟΙ, καὶ τὰ ὅστ' Ἀρχάδος τοῦ Καλλιστοῦς ἅπερ ἀφῆρεσαν ἐντεῦθεν οἱ Μαντινεῖς κατὰ τὸ ἐκ Δελφῶν μάντευμα. Ἰπῆρξε δὲ ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ πόλις Μαίναλον. Τὸ Μαινάλιον ὄρος ἐθεωρεῖτο ὡς ἱερὸν τοῦ Πανός, ὥστε οἱ περὶ αὐτὸ ἔλεγον ὅτι ἤκουον καὶ τὸν Πᾶνα συρίζοντα· ἔμπροσθεν τοῦ ὄρους ἐξετείνετο πεδίας ὁμώνυμος, Μαινάλιον πεδίων καλουμένη καὶ περατουμένη εἰς ἀπόστασιν 15 σταδίων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἐλάφου (1). Μεταξὺ τῶν ἐπιφανῶν ὄρέων κατατάττει ὁ Στράβων καὶ τὸ Μαινάλιον (2).

* Ἡ ὑψηλότερα τῶν κορυφῶν τοῦ Μαιναλίου ὀνομάζεται Χρέπα ἢ κοινότερον Ἐπάνω-Χρέπα καὶ ὑψοῦται μεταξὺ Τριπόλεως καὶ Μαντινείας, πλησιέστερον δὲ τῆς Τριπόλεως· κατὰ δὲ τὴν ἐναντίαν, δηλ. τὴν πρὸς ἀνατολὰς σειρὰν τοῦ ὄρους ἢ κορυφῇ λέγεται Τουρνίχι ἀπὸ τινος χωρίου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος κειμένου ἐπὶ τῶν πρὸς τὸ Ἄργος ὁδῶν· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν Ἅγιον Πέτρον διεύθυνσιν τὸ ὄρος ὀνομάζεται Μαλεβὸν καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶναι ὡς ἔγγιστα 5,000 ποδῶν κατὰ τὸν Λήκιον (3), κατὰ δὲ τοὺς προσφάτως ἐκδοθέντας γεωγραφικοὺς πίνακας 1772 μέτρων γαλλικῶν.

ὍΣΤΡΑΚΙΝΑ· ὑψοῦται ὑπεράνω τοῦ πεδίου Ἀλκιμέδοντος· ἐν τῷ ὄρει τούτῳ ἦν σπήλαιον ἐνθα ὦκησεν ὁ Ἀλκιμέδων, ἄνθρωπος ἐκ τῶν λεγομένων ἡρώων· ὁ Ἡρακλῆς συνεγένετο Φυλλοῖ τῇ θυγατρὶ τοῦ Ἀλκιμέδοντος τούτου, ὡς ἔλεγον οἱ Φιγάλιοι· ἅμα δὲ μαθὼν ὁ Ἀλκιμέδων

(1) Πaus. Ἄρκ. κ. 36. (2) Στράβ. β. 8, σ. 388. (3) Δῆκ. Τ. 2, κ. 8, σ. 88.

ὅτι ἔτεκεν ἡ Φυλλῶ, ἐξέθεσεν αὐτὴν εἰς τὸ ὄρος ἵνα ἀπο-
 λεσθῇ μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς, ὃ οἱ Ἀρκάδες ὠνόμαζον
 Δίχμαγόραν. Ὡς δὲ τὸ βρέφος ἐκλαίεν ἐκκείμενον, κίσσα
 τις ἀκούουσα ἐμιμεῖτο τὰ κλαύματα· ἐρχόμενος δὲ κατὰ
 τύχην ὁ Ἡρακλῆς πρὸς τὴν ὁδὸν ταύτην, ἤκουσε τὴν κίσσαν
 καὶ νομίσας ὅτι ἦν βρέφος τὸ κλαῖον καὶ οὐχὶ πτηνόν,
 διευθύνθη πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς καὶ γνωρίσας τὴν Φυλλῶν,
 καὶ αὐτὴν ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν καὶ τὸ βρέφος διέσωσε·
 καὶ ἐξ ἐκείνου ἡ πλησίον πηγὴ ὠνομάσθη Κίσσα (1). Μετὰ
 40 στάδια ἀπὸ τῆς πηγῆς ταύτης εἶναι ὁ τόπος ὁ λεγόμενος
 ΠΕΤΡΟΣΑΚΑ.

* Τὸ ὄρος τὸ ὑψούμενον ὀπισθεν τῆς κοιλάδος τῆς λεγο-
 μένης τοῦ ΚΑΨΑ εἶναι ἡ Ὀστρακίνα· τὸ ὄρος τοῦτο χωρί-
 ζεται ἀπὸ τῆς Μαιναλίου σειρᾶς διὰ τῆς στενωποῦ τῆς
 ἀγούσης εἰς Λεβίδι καὶ ἴσεται ἐπομένως μεμονωμένον (2).
 Τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἐφ' ἧς ὑπάρχει μοναστήριον
 τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ εἶναι 1,981 μέτρ. γαλλ.

ΒΟΡΕΙΟΝ, κείμενον πλησίον τῆς Ἀσίας· ἀπὸ τῆς πό-
 λεως ταύτης ἀνέβαινον εἰς τὸ βόρειον καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς
 αὐτοῦ ἦν ναὸς κοινὸς Ἀθηνᾶς Σωτείρας καὶ Ποσειδῶνος κτι-
 σθεῖς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς κατὰ τὴν ἐξ Ἰλίου ἐπάνοδον· λεί-
 ψανα μόνον αὐτοῦ ἐσώζοντο ἐπὶ Πausανίου (3).

* Κράβαρι· σώζονται καὶ μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς κορυφῆς
 αὐτοῦ ἔχνη τινὰ τοῦ ναοῦ (4).

ἈΛΗΣΙΟΝ, ὑψούμενον ὑπεράνω τοῦ παρὰ τὴν Μαντίνειαν
 σταδίου καὶ ὀνομασθὲν οὕτως ἐκ τῆς ἄλλης (πλάνης) τῆς
 Ῥέας. Ἐπὶ τοῦ Ἀλησίου ἦν ἄλσος Δήμητρος· κατὰ δὲ τὰς

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 12. (2) Λήκ. Τ. 2, κ. 17, σ. 281. (3) Πaus.
 Ἀρκ. κ. 44. (4) Λήκ. Τ. 2, κ. 18, σ. 317.

ὑπάρχειας αὐτοῦ ναὸς Ποσειδῶνος Ἰππίου ἀπέχων τῆς Μαντινείας οὐχὶ πλέον σταδίου. Ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη τὸ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ Ἀγαμήδους καὶ Τροφωνίου ἐκ ξύλων δρυϊνῶν. ὕστερον δὲ ὤκοδόμησεν αὐτὸν ἐκ νέου ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς, διορίσας ἐπὶ τῶν ἐργαζομένων ἐπόπτας ἵνα προσέχωσιν ὥστε οὔτε νὰ ἴδῃ τις ἐντὸς τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, οὔτε νὰ μετακινήσῃ τι τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ. Ὁκοδομήθη δὲ κατ' ἐπιταγὴν αὐτοῦ ὁ νέος ναὸς πέραν τοῦ ἀρχαίου. Πέραν δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἦν τρόπαιον ἐκ λίθου πρὸς μνήμην τῆς κατὰ Λακεδαιμονίων καὶ Ἄγιδος νίκης (1). Μετὰ πέντε στάδια ἀπὸ τοῦ ναοῦ κατ' ἀριστερὰν ἦσαν οἱ τάφοι τῶν θυγατέρων τοῦ Πελίου (2).

ΑΓΧΙΣΙΑ, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Μαντινείας εἰς Ὀρχομενόν· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ μνήματος τοῦ Ἀγχίσου, ὃ ἔκειτο κατὰ τοὺς πρόποδας αὐτῆς· κατὰ τὸν Πausanίαν, ὁ Αἰνείας πλέων πρὸς τὴν Σικελίαν, προσωρμίσθη εἰς τὴν Λακωνικὴν καὶ ἐγένετο οἰκιστὴς δύο πόλεων, Ἀφροδισιάδος καὶ Οἰήτιδος καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀγχίσην παραγενόμενον εἰς τὴν χώραν ταύτην δι' ἄγνωστον αἰτίαν καὶ τελευτήσαντα ἔθαψεν ἐνταῦθα· πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Ἀγχίσου ἦσαν ἐπὶ τοῦ Πausanίου ἐρείπια ναοῦ Ἀφροδίτης· ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀγχισίας ἦσαν τὰ μεταξὺ Μαντινέων καὶ Ὀρχομενίων ὄρια (3).

* Ἀρμενιά.

ΘΑΥΜΑΣΙΟΝ, ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ Μολοττοῦ τοῦ ῥέοντος πρὸς τὸ Μεθύδιον· ἐμύθευσαν ὅτι ὁπόταν ἡ Πέα εἶχε τὸν Δία ἐν γαστρὶ, εἰς τοῦτο τὸ ὄρος ἦλθεν ἐπὶ σκοπῶ, εἰς τὸ Κρόνος ἤρχετο κατ' αὐτῆς, νὰ παρασκευάσῃ εἰς ἑαυτὴν βοήθειαν τὸν Ὀπλόδαμον καὶ ἄλλους τῶν περὶ ἐκεῖνον

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 10. (2) Ἀύτ. κ. 11. (3) Ἀύτ. κ. 12.

Γιγάντων· πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἦν τὸ σπήλαιον τῆς Ῥέας (1).

* Πιθανῶς τὸ ὄρος Πατερίτσα ὑψούμενον κατ' ἀνατολὰς τῆς Βυτίνης, καὶ παρατεινόμενον μέχρι τοῦ Μεθυδρίου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει μέγα σπήλαιον, τὸ μόνον καθ' ἅπασαν ἐκείνην τὴν χώραν.

ΚΕΡΥΝΕΙΑ, πρὸς τὸ βόρειον τῆς Κυναίθης, κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀχαιᾶς· ἐκ τοῦ ὄρους τούτου ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Κερυνίτης (2).

ΚΡΗΣΙΟΝ, ὄρος μικρὸν κατὰ δεξιὰν τῆς ἀπὸ τῆς Μανθουρικῆς πεδιάδος πρὸς τὴν Τέγεαν ὁδοῦ· ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν ναὸς Ἄρεως τοῦ ἐπικληθέντος Ἀφνειοῦ δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ὁ Ἄρης, ὡς ἔλεγον οἱ Τεγεάται, συνεγένετο ποτὲ Ἀερόπη τῇ Κηφέως τοῦ Ἀλεοῦ· καὶ ἡ μὲν Ἀερόπη ἐτελεύτησεν ἐν ταῖς ὥδισι τοῦ τοκετοῦ· τὸ δὲ βρέφος ἔμενε προσκεκολλημένον τῇ μητρὶ, καὶ τοι ἀποθανούσῃ, καὶ εἴκυσ πολὺ γάλα ἐκ τῶν μαστῶν αὐτῆς· ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο κατὰ βούλησιν τοῦ Ἄρεως, ἐπωνόμασαν τὸν θεὸν τοῦτον Ἀφνειὸν, τῷ δὲ παιδίῳ ἔθεσαν ὄνομα Ἀέροπον (3).

* Κατὰ τὸ νότιον τοῦ ὄρους τούτου ὑπάρχει βόθρος εἰς ὃν καταρρέει ὁ Σαρανταπόταμος (Ἀλφειός).

ΠΑΡΘΕΝΙΟΝ, ἔκειτο ἐπὶ τῶν μεθωρίων τῆς Ἀρκαδίας καὶ Ἀργολίδος καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ διήρχετο ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἐξ Ὑσιῶν τῆς Ἀργολίδος εἰς τὴν Τεγεατικὴν τῆς Ἀρκαδίας (4). Ἡ αὐτὴ ὁδὸς ἦγεν ἐκ Τεγέας διὰ τοῦ Παρθενίου αὐτοῦ καὶ τοῦ παρακειμένου ὄρους Κρεοπώλου εἰς Κεγχρεὰς καὶ ἐκείθεν εἰς Ἄργος (5). Τὸ Παρθένιον ἤρχετο

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 36. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 25. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 44.

(4) Αὐτ. κ. 6. (5) Στράβ. β. 8, σ. 376.

ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Μύστου Διονύσου ὃν ἦν πλησίον τοῦ ἐν ἄλσει δρυῶν ναοῦ τῆς Δήμητρος τῆς καλουμένης ἐν Κορυθεῦσι, κατὰ τὴν ἐκ Τεγέας εἰς Ἄργος εὐθεΐαν ὁδόν· ἦν δὲ ἐν τῷ Παρθενίῳ τέμενος Τηλέφου ὅς, ὡς ἔλεγον, ἐκκείμενος βρέφος ἐνταῦθα, ἐτράφη ὑπὸ ἐλάφου· ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω ἦν ναὸς Πανὸς ἐνθα ὁ θεὸς οὗτος ἐφάνη τῷ Φιλιππίδῃ καὶ ὠμίλησε μετ' αὐτοῦ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Τεγεᾶται συμφώνως ἔλεγον. Ἐν τῷ Παρθενίῳ ἦσαν χελῶναι ἐπιτηδεύονται εἰς κατασκευὴν λύρας· οἱ δὲ περὶ τὸ ὄρος ἄνθρωποι νομίζοντες αὐτὰς ἱεράς τοῦ Πανὸς οὔτε αὐτοὶ ἐλάμβανον αὐτὰς φοβούμενοι, οὔτε εἰς οὐδένα ξένον ἐπέτρεπον νὰ λαβῇ ἐξ αὐτῶν (1).

* Παρθένιον, κοιν. Παρθένι· τὸ ὕψος αὐτοῦ 1217 μετρ. γαλλ. κατὰ τὴν νεωτάτην καταμέτρησιν.

ΚΡΕΟΠΩΛΟΣ, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Παρθενίου· διὰ μέσου τῶν δύο τούτων ὁρέων Κρεοπώλου καὶ Παρθενίου διήρχετο ἡ ἐκ Τεγέας εἰς Ἄργος ὁδός (2).

ΣΗΠΪΑ, τὸ ὄρος τοῦτο μικρὸν ἀπέιχε τῶν Τρικρήνων. Αἵπυτον τὸν Ἑλάτου δηχθέντα ὑπ' ὄφews καὶ τελευτήσαντα ἔθαψαν ἐνταῦθα, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ φέρωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὰ πρόσω· ὁ Ὀμηρος ἐν τοῖς περὶ Ἀρκάδων ἔπεσι μνημονεύει τοῦ μνήματος τοῦ Αἰπύτου· ἦν δὲ τοῦτο χῶμα γῆς περικυκλούμενον ὑπὸ κρηπίδος λιθίνης (3). Ἡ Σηπία ἔκειτο μεταξὺ τοῦ ὄρους Γερωντείου καὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους τῆς Κυλλήνης.

ΨΥΟΨ, ἔκειτο ὑπεράνω πεδιάδος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν πόλις Ψυοῦς (4).

(1) Πaus. 'Αρκ. κ. 54. (2) Στράβ. β. 8, σ. 376, (3) Πaus. 'Αρκ. κ. 16. (4) Αὐτ. κ. 35.

ΓΕΡΟΝΤΕΙΟΝ, κατ' ἀνατολάς τῆς Φενεοῦ· ἐπὶ τῆς ἄκρας αὐτοῦ ἦν ὁδός. Ἦν δὲ τὸ ὄρος τοῦτο ὄριον μεταξὺ Φενεατῶν καὶ Στυμφαλίων· κατ' ἀριστεράν τοῦ Γεροντείου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Φενεατικῆς ἦσαν ἕτερα ὄρια τῶν Φενεατῶν Τρίκρηνα καλούμενα (1).

* Καστανιά (2).

ΦΑΛΑΝΘΟΝ, παρὰ τὴν Ἀνεμῶσαν, κατὰ τὴν εὐθείαν ὁδὸν τὴν ἐκ τῆς πόλεως Μεθυδρίου. Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν πόλις Φάλανθον κτισθεῖσα ὑπὸ Φαλάνθου τοῦ Ἀγελάου τοῦ Στυμφάλου. Ἐπὶ Πausανίου τὰ ἐρείπια μόνον τῆς πόλεως Φαλάνθου ἐσώζοντο. Κάτωθεν τοῦ ὄρους ἦν πεδιάς ΠΩΛΟΣ καλουμένη καὶ μετ' αὐτὴν πόλισμα ΣΧΟΙΝΟΪΣ (3).

ΚΝΑΚΑΛΟΝ, ἐν τῇ Καφυάτιδι χώρᾳ· ἐπ' αὐτοῦ ἤγετο τελετὴ ἐπέτειος τῇ Ἀρτέμιδι, καὶ ἦν καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος Κνακαλησίας (4).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ἈΡΟΑΝΙΟΣ ἢ ὈΛΒΙΟΣ κατὰ τὸν Πausανίαν (5), ἈΝΊΑΣ κατὰ τὸν Στράβωνα (6) καὶ ἌΟΡΟΣ κατὰ τὸν Ἀθηναιον (7). Ἀλλ' ὅμως ὁ Ἀροάνιος καὶ ὁ Ὀλβιος εἰσὶ δύο διακεκριμένοι ἀπ' ἀλλήλων ποταμοὶ τὸ κατ' ἀρχάς, διότι ὁ μὲν Ἀροάνιος ἔρχεται ἐκ δυσμῶν, ὁ δὲ Ὀλβιος ἐκ βορρᾶ, καὶ ἀπαντῶνται καὶ ταυτίζονται κατὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτῶν περὶ τὴν λίμνην· ὁ Ἀροάνιος κατὰ τὸν Ἐρατοσθένην ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος λιμνάζων παρὰ τὴν πόλιν Φενεὸν, κατεδύετο εἰς τινὰ χάσματα ζέρεθρα καλούμενα· τούτων δ' ἐμφραχθέντων, ὑπερεχεῖτο τὸ ὕδωρ ἐνίοτε εἰς τὰ πεδία· ἀναστομου-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 16. (2) Κούρτ. Τ. 1, σ. 186. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 35. (4) Αὐτ. κ. 23. (5) Αὐτ. κ. 14. (6) Στράβ. β. 8, σ. 389. (7) Ἀθην. β. 8, κ. 1.

μένων δὲ πάλιν, ἐκπίπτον ἀθρόον ἐκ τῶν πεδίων, ἐνέβαλλεν εἰς τὸν Λάδωνα καὶ εἰς τὸν Ἀλφειόν· ὥστε καὶ ἡ γῆ τῆς Ὀλυμπίας ἢ περὶ τὸν ναὸν κατεκλύσθη ποτὲ, ἢ δὲ λίμνη συνεστάλη (1). Ὁ δὲ Πausανίας λέγει ὅτι πλευνάσαντος ποτὲ τοῦ ὕδατος, κατεκλύσθη ἡ ἀρχαία Φενεός, ὥστε καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐσώζοντο ἔτι σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁρέων μέχρις ὧν ἔλεγον ὅτι ἀνέβη τὸ ὕδωρ· ὅτι δὲ μετὰ πέντε στάδια ἀπὸ τῶν Καρυῶν ἦσαν δύο ὄρη Ὀρεξίς καὶ Σκίαθις καλούμενα· καὶ ὑφ' ἐκάτερον αὐτῶν ἦν βάραθρον δεχόμενον τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ πεδίου· τὰ δὲ βάραθρα ταῦτα, ὡς ἔλεγον οἱ Φενεᾶται, ἦσαν χειροποίητα καὶ ἐποίησεν αὐτὰ διαταφρεύσας τὸν Ἀροάνιον ὁ Ἡρακλῆς οἰκῶν τότε ἐν Φενεῷ παρὰ τῇ μητρὶ τοῦ Ἀμφιτρύονος Λαονόμῃ, ἵνα ῥέῃ ὁ ποταμὸς ἐν αὐτοῖς· καὶ τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος ἦν 50 σταδίων, τὸ δὲ βάθος 30 ποδῶν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Πausανίου δὲν κατήρχετο ἐνταῦθα ὁ ποταμὸς, ἀλλ' ἀπεχώρησεν αὐθις εἰς τὸ ἀρχαῖον ῥεῦμα· ἀπεῖχε δὲ ἡ πόλις Φενεός 50 στάδια τῶν εἰρημένων βαράθρων (2). — Ὁ Ἀροάνιος ἐδέχετο τὸν ποταμὸν Κλείτορα. — Ἐν τῷ Ἀροανίῳ ἦσαν παντοδαποὶ ἰχθεῖς ἐν οἷς καὶ οἱ λεγόμενοι ποικίλαι (πέστροφαι) οἷ, ὡς μυθωδῶς ἐνομιζέτο, ἐκελάδουν ὡς αἱ κίχλαι (3). — Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀροανίου ἔκειτο ἡ πόλις Ψωφίς (4).

* Ποτάμι τῆς Καρυᾶς ἢ Ποτάμι Φονιάτικον· ἔχει τὰς πηγὰς εἰς τὸ ὄρος Ζύριαν (Κυλλήνην) παρὰ τὸ χωρίον Καρυὰν καὶ ῥεῖε διὰ μέσου τῆς κοιλάδος τοῦ Φονιά ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἄχρι τῶν βάσεων τοῦ ὄρους Σαίτας ἔνθα καταβροχθίζεται εἰς βαθέα βάραθρα καὶ διαρρέων

(1) Στράβ. αὐτ. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 14. (3) Αὐτ. κ. 21.

(4) Αὐτ. κ. 24.

δι' ὑπογείου ὀχετοῦ ἐπὶ διαστήματι ἕξ μιλίων, ἀναφαίνεται αὐθις κατὰ τὴν κωμόπολιν Λυκούριαν καὶ ἐκεῖθεν ἐκδιδοῦ εἰς τὸ ποτάμι τοῦ Δάρα (Λάδωνα)· συμβαίνουσι δὲ καὶ νῦν τὰ αὐτὰ καταστρεπτικὰ φαινόμενα καὶ κατακλύζεται ἡ πεδιάς ὡς καὶ τὸ πάλαι, ὅσάκις ἐμφράττεται τὸ στόμιον· τὰ δὲ σημεῖα τῶν κατὰ τὰς ἐμφράξεis λιμναζόντων ὑδάτων φαίνονται καὶ ἤδη ἐπὶ τῶν βάσεων τῶν ὀρέων τῶν περικυκλούντων τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην τοῦ Φονιά.

ΚΛΕΙΤΩΡ, ῥέων παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν Κλείτορα, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀροάνιον (1).

ΠΟΡΙΝΑΣ, οὗτος ἦν τὸ μεταξὺ τῆς χώρας τῶν Φενεατῶν καὶ τῆς Ἀχαΐας ὄριον τὸ πρὸς τὸ μέρος τῆς Κυλλήνης (2).

ΕΡΥΜΑΝΘΟΣ, ἐπήγαγεν ἐκ τοῦ ὄρους Λαμπείας· διερχόμενος δὲ τὴν Ἀρκαδίαν, ἔρρεε μικρὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀροανίου καὶ τῆς πόλεως Ψωφίδος, καὶ ἔχων ἐν δεξιᾷ τὸ ὄρος τὴν Φολόην καὶ ἐν ἀριστερᾷ τὴν Θέλπουσαν χώραν, κατήρχετο εἰς τὸν Ἀλφειόν. Ἐλέγετο ὅτι ὁ Ἡρακλῆς κατὰ πρόσταγμα τοῦ Εὐρυσθέως ἐθήρευσε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἐρυμάνθου ἀγριόχοιρον ὑπερβαίνοντα πάντας τοὺς ἄλλους τὸ μέγεθος καὶ τὴν δύναμιν. Οἱ ἐν Ὀπικοῖς Κυμαῖσι ἔλεγον ὅτι οἱ ὀδόντες οἱ ἀνακείμενοι παρ' αὐτοῖς ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἦσαν οἱ τοῦ Ἐρυμανθίου ἀγριοχοίρου. Οἱ Ψωφίδιοι εἶχον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἐρυμάνθου ναὸν καὶ ἄγαλμα τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐκ λευκοῦ λίθου, ὡς ἦσαν τὰ ἁγάλματα πάντων τῶν ποταμῶν ἐκτὸς τοῦ Νείλου οὗ τὸ ἄγαλμα ἦν ἐκ μέλανος λίθου, διότι κατήρχετο εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς Αἰθιοπίας (3).

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 21. (2) Αὐτ. κ. 15. (3) Αὐτ. κ. 24.

ΣΤΥΜΦΑΛΟΣ, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Στυμφαλίδος ἡ Στυμφάλου, κατέρρεεν εἰς χάσμα γῆς, καὶ ἀναφαινόμενος αὖθις ἐν τῇ Ἀργολίδι, μετέβαλλε τὸ ὄνομα καὶ ἀντὶ Στυμφάλου ἐκαλεῖτο Ἐρασῖνος (1). Λέγεται ὅτι φρύγανα εἰσπесόντα ποτὲ εἰς τὸ στόμα τοῦ βαράθρου δι' οὗ κατέρρεεν ὁ ποταμὸς εἰς τὴν γῆν ἐκώλυσαν τὴν κατάρρευσιν αὐτοῦ, καὶ οὕτω τὸ πεδῖον ἐγένετο λίμνη περίπου τετρακοσίων σταδίων, καὶ ὅτι μετέπειτα ἔλαφος διωκομένη ὑπὸ κυνηγοῦ ἐρρίφθη εἰς τὴν λίμνην ταύτην· συνερρίφθη δὲ μετ' αὐτῆς καὶ ὁ κυνηγὸς διώκων αὐτήν, καὶ οὕτως ἀμφοτέρω ἐβυθίσθησαν εἰς τὸ βάραθρον καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἠκολούθησε ῥέον κατόπιν αὐτῶν, ὥστε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξηράνθη ἅπαν τὸ ἐπὶ τοῦ πεδίου λιμνάζον ὕδωρ καὶ ἔκτοτε οἱ Στυμφάλιοι ἐπανηγύριζον φιλοτιμότερον τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀρτέμιδος (2).

ΛΑΔΩΝ, πηγάζων καθ' 60 στάδια ἀπὸ τῆς πόλεως Κλείτορος (3) καὶ 50 τοῦ πολισματος Λυκουρίας· κατὰ παράδοσιν ἐνομιζέτο ὅτι τὸ ὕδωρ τὸ λιμνάζον ἐν τῇ Φενεατικῇ κατερχόμενον εἰς τὰ ἐντὸς τῶν ὁρέων βάραθρα ἀνήρχετο ἐνταῦθα καὶ ἐποίει τὰς πηγὰς τοῦ Λάδωνος· εἶχε δὲ ὁ Λάδων τὸ κάλλιστον ὕδωρ ἀπάντων τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τῶν βαρβάρικων τόπων (4)· ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος ἦν αὐλὸν στενὸς παρὰ τὸν Ἀροάνιον ποταμόν (5). Πηγάζων δὲ ὁ Λάδων ἐκ τῆς Κλειτορίας γῆς, ἔρρεε πρῶτον μὲν παρὰ χωρίον Λευκάσιον καὶ Μεσοβοῖαν, καὶ διὰ τῶν Νάσων πλησίον Ὀρυγος καὶ Ἀλοῦντος· ἐκεῖθεν δὲ κατήρχετο εἰς Θωλιάδας καὶ τὸν ναὸν τῆς

(1) Ἰδ. Ἐρασῖνος. (2) Πλυσ. Ἀρκ. κ. 22. (3) Πλυσ. Ἀρκ. κ. 21.

(4) Αὐτ. κ. 20. (5) Αὐτ. κ. 21.

Ἐλευσινίᾳς Δήμητρος κείμενον ἐπὶ τῶν ὁρίων τῶν Θελπούσιων· εἶτα διήρχετο πλησίον τῆς πόλεως Θελπούσης κατ' ἀριστεράν, καὶ ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸν ἐν Ὀγκείῳ ναὸν τῆς Δήμητρος τῆς ἐπιλεγομένης Ἐριννῶος· ἐκεῖθεν δὲ ῥέων μεταξὺ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀγκαιᾶτου Ἀπόλλωνος κατ' ἀριστεράν καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ παιδὸς κατὰ δεξιάν, ἐδέχετο τὸν ποταμὸν Τουθόαν, ἔνθα οἱ Θελπούσιοι ὠμόρουν τοῖς Ἡραιεῦσι, καὶ τέλος ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειὸν κατὰ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Νᾶσος Κοράκων. Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Λάδων εἶχε δύο θυγατέρας, Θέλπουσαν ἀφ' ἧς ὠνομάσθη ἡ πόλις Θέλπουσα (4) καὶ Δάφνην (5) περὶ ἧς οἱ Ἡλείοι καὶ οἱ Ἀρκάδες ἔλεγον τὰ ἐξῆς : Οἰνόμαος ὁ δυναστεύσας ἐν Πίσῃ εἶχεν υἱὸν Λεύκιππον· οὗτος ἐρασθεὶς τῆς Δάφνης καὶ μὴ ἐλπίζων νὰ τὴν νυμφευθῇ, διότι ἀπέφευγεν ἐκείνη ἅπαν τὸ ἄρσεν γένος, ἐπενόησε σόφισμα τοιοῦτο· τὴν κόμην ἣν ἔγρεφεν, ἵνα ἀφιερῶσθαι τῷ Ἀλφειῷ, πλέξας κατὰ τὸν τρόπον τῶν παρθένων καὶ ἐνδυθεὶς ἐσθῆτα γυναικεῖαν, ἦλθε πρὸς τὴν Δάφνην καὶ εἶπεν ὅτι ἦν θυγάτηρ τοῦ Οἰνομάου, καὶ ἐπεθύμει νὰ συνθηρεύη μετ' αὐτῆς, ὅπερ καὶ ἐδέχθη ἡ Δάφνη καὶ συνέλαβε φιλίαν ἰσχυράν πρὸς αὐτόν· ἐπιθυμήσασαι δὲ ποτε ἡ Δάφνη καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι νὰ κολυμβήσωσιν εἰς τὸν Λάδωνα καὶ ἐκδύσασαι καὶ τὸν Λεύκιππον ἄκοντα, ὡς εἶδον ὅτι δὲν ἦν παρθένος, ἐθανάτωσαν αὐτὸν διὰ τῶν ἀκοντίων καὶ ἐγχειριδίων αὐτῶν, καὶ ἐκ τούτου ἐγένετο ὁ Λάδων περιώνυμος (3). — Ἐνόμισαν τινὲς ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου μνημονευόμεναι τρεῖς νῆσοι, Ἐνίσπη καὶ Στρατὶς καὶ Ρίπη ἦσαν νῆσοι τοῦ Λάδωνος κατοικούμεναι ὑπ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ λανθάνονται, διότι ὁ Λάδων

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 25. (2) Πaus. Φωκ. κ. 7. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 20.

δὲν εἶναι δεκτικὸς οὐδὲ νησίδων ὅσον ποτάμια πλοῖα τὸ μέγεθος (1).

* Κατὰ τὰς πηγὰς καλεῖται ποτάμι τῆς Κοιζάκας, συγχέομενος μετὰ τοῦ Ἀροανίου ὃν δέχεται, μετὰ ταῦτα λέγεται Ῥουφιᾶς, συγχέομενος μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ εἰς ὃν ἐκβάλλει.

ΤΟΥΘΟΑ, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Λάδωνα κατὰ τὸ χωρίον τὸ καλούμενον Πεδίον, ὃ ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ Θελπουσίων καὶ Ἡραιέων (2).

* Ποτάμι τῆς Λαγκάδας, ὀνομασθὲν οὕτως ἐκ κωμοπόλεως, κειμένης κατ' ἀπόστασιν δύο ὥρων ἐπὶ ὄρους κατὰ δεξιὰν πρὸς τὴν κατὰ τὴν Διμιτσάναν διεύθυνσιν (3).

ἈΡΣΗΝ, ποταμίσκος κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας, ῥέων διὰ τῆς Θελπουσίας χώρας καὶ πίπτων εἰς τὸν Λάδωνα· μετὰ 24 στάδια ἀπὸ τῆς διαβάσεως αὐτοῦ πρὸς μεσημβρίαν ἔκειτο ἡ κώμη Καοῦς (4).

ΜΑΛΟΙΤΑΣ, εἰς τῶν δύο ποταμῶν ὧν ἐν τῷ μεταξὺ ἔκειτο τὸ Μεθύδριον· ὑπὲρ τὸν ποταμὸν τοῦτον ὑψοῦτο τὸ ὄρος Θαυμασίον (5).

ΜΥΛΑΩΝ, ποταμίσκος εἰς τῶν δύο ὧν ἐν τῷ μεταξὺ ἔκειτο τὸ Μεθύδριον· ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς Ποσειδῶνος Ἰππίου (6)· ὁ Μυλάων ῥέων διὰ τῆς Θεισσαίας χώρας ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειόν (7).

* Μπουρμπουλίστρα.

ΜΟΛΟΤΤΟΣ, ῥέων κάτωθεν τοῦ ὄρους Θαυμασίου (8).

* Κεφαλόβρυσον.

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 20. (2) Αὐτ. κ. 25. (3) Ἀγκ. Τ. 2, κ. 14, σ. 95. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 25. (5) Αὐτ. κ. 36. (6) Αὐτ.

(7) Αὐτ. κ. 38. (8) Αὐτ. κ. 36.

ΝΑΦΙΛΟΣ,
 ΝΟΥΣ,
 ΑΧΕΛΩΟΣ,
 ΚΕΛΛΑΔΟΣ,
 { Τέσσαρες ποταμίσκοι ρέοντες διὰ τῆς χώρας
 Θεισοαίας καὶ ἐκδιδόντες εἰς τὸν Ἀλφειόν (1).

ΠΛΑΤΑΝΙΣΤΩΝ, ρέων κατ' ἄρκτον τῆς Λυκοσοῦρας (2).
 μετὰ τὸν Πλατανιστῶνα ἦν ἄνοδος 30 περίπου σταδίων
 ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ Κεραυσίου, ἥτοι τοῦ ζυγοῦ
 μεταξὺ τῶν Νομίων καὶ τοῦ Λυκαίου (3).

ΣΥΨΡΟΣ,
 ΜΑΛΟΥΣ,
 { Δύο ποταμίσκοι ἐκδιδόντες εἰς τὸν Ἀλφειόν
 κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Μεγάλης πόλεως εἰς
 Καρνάσιον (4).

* Ὁ μὲν Σῦρος λέγεται ποτάμι τοῦ Κούρταγα, ὁ δὲ
 Μαλοῦς ποτάμι τοῦ Νεοχωρίου.

ΒΟΥΦΑΓΟΣ, πηγάζων παρὰ τὸ πολίχνιον Βουφάγον καὶ
 ἐκδιδούς εἰς τὸν Ἀλφειόν· παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Βουφάγου
 ἦσαν τὰ ὄρια τῶν Ἡραιέων καὶ Μεγαλοπολιτῶν (5). κάτω-
 θεν τῶν πηγῶν τοῦ Βουφάγου ἦν τόπος ΜΑΡΑΘΑ καλού-
 μενος καὶ μετὰ τὴν Μάραθαν ἡ πρότερον πόλις καὶ ὕστερον
 κώμη Γόρτυς (6).

ΒΡΕΝΘΕΑΤΗΣ, ἐξερχόμενος πλησίον τῆς πόλεως Βρέν-
 θης· μετὰ πέντε σταδίων ἀπόστασιν κατήρχετο εἰς τὸν
 Ἀλφειόν (7).

ΓΟΡΤΥΝΙΟΣ, ρέων διὰ μέσου τῆς πόλεως Γόρτυνος ἀφ'
 ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα· ὑπὸ τῶν οἰκούντων παρὰ τὰς πηγὰς
 αὐτοῦ ἐκαλεῖτο ΛΟΥΣΙΟΣ, διότι, ὡς ἐδόξαζον, ὁ Ζεὺς ἅμα
 τεχθεὶς ἐλούσθη ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ ὃς εἶχεν ὑπὲρ πάν-
 τας τοὺς ποταμοὺς ψυχρότατα ὕδατα· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ
 ἦσαν ἐν Θεισσῇ τῇ ὁμόρῳ τῶν Μεθυδριέων· ἐξεδίδε δὲ εἰς

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 38. (2) Ἰδ. Λυκοσοῦρα. πολ. (3) Παυσ. Ἀρκ.
 κ. 39. (4) Αὐτ. κ. 35. (5) Αὐτ. κ. 26. (6) Αὐτ. κ. 28. (7) Αὐτ.

τὸν Ἀλφειὸν καὶ τὸ μέρος καθ' ὃ ἐγένετο ἡ συμβολὴ ὠνόμαζον ΡΑΙΤΕΑΣ (1).

* Ποτάμι τοῦ Ἀτσιχόλου.

ΑΜΙΝΙΟΣ, ῥέων παρὰ τὸν λόφον ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Θωκνία, ἐξέδιδεν ἐκεῖθεν εἰς τὸν Ἐλισσόντα (2).

ἘΛΙΣΣΩΝ, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου πόλεως Ἐλισσούντος καὶ δεχόμενος τὸν ποταμίσκον Ἀμίνιον, διήρχετο διὰ τῆς τῶν Διπαιέων καὶ τῆς Λυκεάτιδος χώρας, καὶ τρίτον διὰ τῆς Μεγάλης πόλεως, καὶ ἐκεῖθεν μετὰ 30 στάδια κατήρχετο εἰς τὸν Ἀλφειὸν (3).

* Ποτάμι τῆς Δαβιάς (4).

ΓΑΘΕΑΤΑΣ, πηγάζων πλησίον τῆς πόλεως Γαθεῶν ἐν τῇ Κρωμύτιδι, ἐδέχετο τὸν Καρνίωνα καὶ ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειὸν μετὰ 15 στάδια ἀπὸ τῶν Μανιῶν (5).

ΚΑΡΝΙΩΝ, πηγάζων εἰς τὴν κατὰ τὸ νότιον τῆς Ἀρκადίας Αἰγυτιδα λεγομένην χώραν ὑπὸ τὸν ναὸν τοῦ Κερεάτα Ἀπόλλωνος, κατήρχετο εἰς τὸν ποταμὸν Γεθεάταν (6).

* Ξεριλοπόταμον.

ΘΕΙΟΪΣ, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειὸν κατὰ νότον τῆς Μεγάλης πόλεως· ἀπ' αὐτοῦ μετὰ 40 στάδια ἔκειντο αἱ Φαλαιαίαι (7).

* Κουτουφαρίνα (8).

ἘΛΑΦΟΣ, ποταμίσκος ξηραϊνόμενος ἐνίστε καὶ ῥέων μεταξὺ τῆς χώρας Παλισκίου καὶ τῆς πόλεως Περαιθέων· μετὰ 15 στάδια ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἤρχετο τὸ Μαινάλιον πεδίων (9).

ΛΥΜΑΞ, ῥέων ἐκ βορρᾶ παρὰ τὴν πόλιν Φιγαλίαν,

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 28. (2) Αὐτ. κ. 29. (3) Αὐτ. κ. 30. (4) Λήκ. T. 2, κ. 12, σ. 28. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 34. (6) Αὐτ. (7) Αὐτ. κ. 35.

(8) Λήκ. T. 2, κ. 18, σ. 298. (9) Πaus. Ἀρκ. κ. 86.

εἰσέβαλλον εἰς τὴν Νέδαν· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ὁ Λύμαξ ἀπὸ τῶν καθαρσίων τῆς Ρέας, διότι ὅτε ἔτεκε τὸν Δία, αἱ Νύμφαι ἐκάθηραν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ῥύπων τοῦ τοκετοῦ καὶ ἔρριψαν εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον τὰ καθάρματα ἃ οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον λύματα, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος λέγων ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπελυμαίνοντο ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ λοιμοῦ καὶ ἐνέβαλλον τὰ λύματα αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν (1).

* Τραγοῖ (2).

ΓΑΡΑΤΗΣ, ἔρρεε κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Τεγέας εἰς Θυρέαν· μετὰ 10 στάδια ἀπὸ τῆς διαβάσεως τοῦ Γαράτου ἦν ναὸς Πανός καὶ πρὸς τὸν ναὸν δρῦς ἱερὰ καὶ αὕτη τοῦ Πανός (3).

* Ποτάμι τῶν Δουλιανῶν (4).

ὈΦΙΣ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν Μαντίνειαν (5).

ΤΡΆΓΟΣ, ποταμίσκος ῥέων διὰ τῆς Καφυάτιδος χώρας (6).

ΒΑΘΎΛΟΣ, ῥύαξ ῥέων ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον διὰ τῆς Μεγάλης πόλεως εἰς τὸν Ἐλισσῶνα.

ΝΥΜΦΑΣΪΔΑ, πηγὴ 1 ὥραν πρὸς βορρᾶν τοῦ Μεθυδρίου.

* Βρύσις τῆς Βυτίνης.

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΣ ἡ συνηθέστερον ΜΕΓΆΛΗ ΠΟΛΙΣ, ἡ μεγίστη (7) καὶ ἡ νεωτάτη τῶν πόλεων οὐ μόνον τῆς Ἀρκαδίας, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐξαιρουμένων ἐκείνων ὅσαι μετέβαλον κατοίκους ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας (8). Ἐκειτο πρὸς τὸ νότιον τῆς ἐπαρχίας, κατὰ τὸ

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 41. (2) Δῆκ. Τ. 2, κ. 12, σ. 10. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 54. (4) Δῆκ. Τ. 2, κ. 19, σ. 333. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 8. Ἰδ. Μαντίνεια. (6) Λύτ. κ. 23. (7) Στράβ. β. 8, σ. 335. (8) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

νοτ-δυτικὸν τοῦ Ὄρχομενοῦ, τῆς Μαντινείας καὶ τῆς Τεγέας· οἱ Ἀρκάδες πρὸς συγκέντρωσιν καὶ ἐνίσχυσιν, κατὰ μίμησιν τῶν Ἀργείων, συνῆλθον ἐκ πολλῶν πόλεων καὶ συνώκισαν μίαν, ταύτην τὴν Μεγαλόπολιν. Οἰκιστὴς δὲ δικαίως ἔθεωρεῖτο ὁ Θηβαῖος Ἐπαμινώνδας, διότι οὗτος ἐπήγειρε τοὺς Ἀρκάδας εἰς τὸν συνοικισμόν, πέμψας χιλίους λογάδας Θηβαίους καὶ ἡγεμόνα αὐτῶν τὸν Παμμένην, ἵνα βοηθήσωσι τοὺς Ἀρκάδας, ἂν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐδοκίμαζον νὰ ἐμποδίσωσι τὸν οἰκισμόν· ἡρέθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων οἰκισταὶ ἐκ μὲν Μαντινείας Λυκομήδης καὶ Ὀπολέας, ἐκ δὲ Τεγέας Τίμων καὶ Πρόξενος, ἐκ δὲ Κλειτορίων Κλεόλαος καὶ Ἀκρίφιος, ἐκ δὲ Μαινάλου Εὐκαμπίδας καὶ Ἰερώνυμος, ἐκ δὲ Παρράσιων Πασικράτης καὶ Θεόξενος· αἱ δὲ πόλεις ὅσας καὶ ἐκ προθυμίας καὶ διὰ τὸ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων μῖσος, καὶ τοι οὕσας πατρίδας αὐτῶν, ἐπέσθησαν νὰ ἐκλίπωσιν οἱ Ἀρκάδες, ἦσαν ἐκ μὲν Μαινάλου Ἀλέα, Παλλάντιον, Σουμάτειον, Ἀσαία, Περαιθεῖς, Ἐλισσῶν, Ὀρεσθάσιον, Δίπαια καὶ Λύκαια· ἐκ δὲ Εὐτρησίων Τρικόλωνιοι, καὶ Ζοίτιον, καὶ Χαρίσια, καὶ Πτολέδερμα, καὶ Κναῦσος καὶ Παρωρία· ἐκ δὲ Αἰγυτίων Σκιρτώνιον, καὶ Μαλέα, καὶ Κρῶμοι, καὶ Βελεμίνα καὶ Λεῦκτρον· ἐκ δὲ Παρράσιων Λυκосуρεῖς, Θωκνεῖς, Τραπεζούντιοι, Προσεῖς, Ἀκακῆσιον, Ἀκόντιον, Μακαρία, Δασέα· ἐκ δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ Κυνουραίων Γόρτυς, καὶ ἡ παρὰ τὸ Λύκαιον ὄρος Θῖσα, καὶ Λυκεᾶται καὶ Ἀλῖφρα· ἐκ δὲ τῶν συντελούντων εἰς Ὄρχομενὸν Οἰσόα, Μεθύδριον, Τευθίς· συμπεριελήφθη δὲ καὶ ἡ Τρίπολις καλουμένη, δηλ· αἱ τρεῖς πόλεις Καλλία, καὶ Δίποινα, καὶ Νώνακρῖς· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Ἀρκάδες δὲν παρέβαινον τὰ κοινῶς δεδογμένα, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς συνελέγοντο εἰς πῇν Μεγάλῃν πόλιν· οἱ δὲ Λυκεᾶται, καὶ Τρικόλωνεῖς, καὶ

Λυκοσουρεῖς, καὶ Τραπεζοῦντιοὶ μόνοι ἐξ ἀπάντων τῶν Ἀρκάδων μετέβαλον γνώμην· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπετο εἰς αὐτοὺς νὰ ἐνοικῶσι τὰ ἄστυα τὰ ἀρχαῖα, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ἄκοντες κατήγοντο κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν, οἱ δὲ Τραπεζοῦντιοὶ ἀπεδήμησαν ὀλοτελῶς ἐκ τῆς Πελοποννήσου. Συνωκίσθη δὲ ἡ Μεγάλη πόλις τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ὕστερον τῆς ἐν Λεύκτροις ἥττης τῶν Λακεδαιμονίων, Ὀλ. 102, 2 (1). Ἡ νέα αὕτη πόλις περιελάμβανε χῶρον 50 σταδίων (2), καὶ ἐδύνατο νὰ ὀπλίσῃ 15,000 μαχητῶν (3)· οἱ δὲ Μεγαλοπολίται ὡς ἐγγραφέντες ἤδη εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Θηβαίων, οὐδὲν ἐφοβοῦντο παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων· ἀλλ' ὁπόταν οἱ Θηβαῖοι περιεπλέχθησαν εἰς τὸν ὀνομασθέντα ἱερὸν πόλεμον, καὶ ἐπέκειντο αὐτοῖς οἱ Φωκεῖς, οἳ ἦσαν ὁμοροὶ τῶν Βοιωτῶν καὶ δυνατοὶ κατὰ τὰ χρήματα, ὡς καταλαβόντες τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν, οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὔτινες ἐπολέμουν ἀνδρείως, θὰ ἐξήλαυνον τοὺς Μεγαλοπολίτας καὶ τοὺς ἄλλους Ἀρκάδας τῆς χώρας αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτοι ἀντεπολέμουν οὐχὶ ἀνάνδρως καὶ ἐν ταύτῳ ἐβοηθοῦντο ἐνθέρμως ὑπὸ τῶν περιοίκων, οὐδὲν συνέβη ἄξιον λόγου παρ' οὐδενὸς τῶν ἀντιμαχομένων μερῶν. Ἡ Μεγαλόπολις ἀνεγνώρισε προθύμως τὴν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπιτροπείαν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, ἡγείρεν αὐτῷ ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς πολλὰ μνημεῖα, ἐδεξάτο ἀσμένως τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου κατασταθεῖσαν ὀλιγαρχίαν καὶ τὸν Μακεδονικὸν ὀπλισμὸν (4), καὶ προσηλώθη σταθερῶς εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κάσσανδρον· διὸ καὶ ἐπολιορκήθη, ἀλλ' εἰς μάτην, ὑπὸ τοῦ Πολυσπέρχοντος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (2) Πολυβ. β. 9, κ. 20. (3) Διοδ. Σικ. β. 18. κ. 70. (4) Πολύβ. β. 2. κ. 65. — β. 4. κ. 69.

ἐν ἡλικίᾳ ἀστῶν, κατοίκων καὶ δούλων κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην ἦν 15,000 ψυχῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰ περίχωρα (1). ὥστε ἅπας ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας συνεποσοῦτο 60,000 ψυχῶν. — Μετὰ ταῦτα δὲ ἀνεφύη τύραννος τῶν Μεγαλοπολιτῶν Ἀριστόδημος τις Φιγαλεὺς μὲν τὸ γένος καὶ υἱὸς Ἀρτύλα, θετὸς δὲ υἱὸς Τριταίου τινὸς τῶν δυνατῶν τῆς Μεγάλης πόλεως· καὶ τοι δὲ τύραννος ὁ Ἀριστόδημος οὗτος, ἡξιώθη νὰ ἐπονομασθῇ χρηστός. Ἐπὶ τῆς τυραννίας δὲ αὐτοῦ εἰσέβαλον μετὰ στρατιᾶς εἰς τὴν Μεγαλοπολίτιδα γῆν Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀκρότατος, ὁ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως Κλεομένους. Γενομένης δὲ μάχης καρτερᾶς καὶ πολλῶν ἀποθανόντων ἐκατέρωθεν, ἐνίκησαν οἱ Μεγαλοπολῖται καὶ ἀπωλέσθησαν καὶ ἄλλοι τῶν Σπαρτιατῶν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀκρότατος. Μετὰ δύο δὲ γενεὰς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀριστοδήμου ἐτυράννησε τῶν Μεγαλοπολιτῶν Λυδιάδης ἐξ ἀφανοῦς μὲν οἴκου, ἀλλὰ φύσει φιλότιμος καὶ, ὡς ἀπέδειξεν ὕστερον, καὶ φιλόπατρις· διότι προῆλθε μὲν νεώτατος εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἅμα γενόμενος εἰς ἡλικίαν φρονήσεως, παρητήθη τῆς τυραννίδος ἐκουσίως, ἂν καὶ εἶχεν ἥδη αὐτὴν στερεὰν καὶ ἀκράδαντον. Ὡς δὲ τότε οἱ Μεγαλοπολῖται συνετέλουν εἰς τὸ Ἀχαϊκόν, ὁ Λυδιάδης τοσοῦτον διεκρίθη μεταξύ καὶ τῶν Μεγαλοπολιτῶν καὶ πάντων τῶν Ἀχαιῶν, ὥστε ἐξισώθη τῷ Ἀράτῳ κατὰ τὴν δόξαν. Ἐν τούτοις οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ αὐτοὶ πανδημεὶ καὶ ὁ τῆς ἄλλης οἰκίας βασιλεὺς Ἄγις ὁ Εὐδαμίδου ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Μεγάλης πόλεως μετὰ μεϊζονος καὶ ἀξιολογωτέρας παρασκευῆς ἢ τὴν συναχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀκροτάτου, καὶ ἐνίκησαν τοὺς Μεγαλοπολίτας ἐξεληθόντας εἰς

---

(1) Διοδ. Σικ. β. 18. κ. 68.

μάχην, καὶ προσαγαγόντες μηχανὴν ἰσχυράν εἰς τὸ τεῖχος, ἔπεισαν τὸν κατ' ἐκεῖνο πύργον, καὶ ἤλπιζον νὰ καταρρίψωσιν αὐτὸν τὴν ὑστεραίαν διὰ τοῦ μηχανήματος· ἀλλὰ βορέας πνεύσας λάβρος καὶ συνεχὴς, κατέστρεψεν ὅλως τὴν μηχανὴν καὶ διέσωσε τὴν πόλιν. Ὁ Ἄγις οὗτος ἦν ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν Σικυωνίων ἀφαιρεθεὶς τὴν ἐν Ἀχαΐᾳ Πελλήνην καὶ ὕστερον φονευθεὶς ἐν τῇ παρὰ τὴν Μαντίνειαν μάχῃ. Μετ' ὀλίγον δὲ Κλεομένης ὁ Λεωνίδου κατέλαβε τὴν Μεγαλόπολιν ἀπ' ἐναντίας τῶν συνθηκῶν· καὶ ἐν τῇ συμφορᾷ ταύτῃ ἐκ τῶν Μεγαλοπολιτῶν οἱ μὲν ἔπεσον εὐθὺς κατ' ἐκείνην τὴν ἰδίαν νύκτα μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ Λυδιδάδης ἐφρονεύθη ἀγωνιζόμενος ἀνδρείως· τοὺς δὲ, ὅσον τὰ δύο τρίτα τῶν ἐν ἡλικίᾳ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν συμπαραλαβὼν Φιλοποίμην ὁ Κραύγιδος, ἔφυγεν εἰς Μεσσήνην· ὁ δὲ Κλεομένης ἐφόνευε τοὺς ἐγκαταλειφθέντας καὶ κατέσκαπτε καὶ ἔκαie τὴν πόλιν (1). Ὁ Πολύβιος λογιζέται τὰ σκυλευθέντα κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν λάφυρα ἐκ τῆς Μεγαλοπόλεως ἀξίας 3,000 ταλάντων (2). ἄλλοι δὲ συγγραφεῖς 6,000· τοῦ παθήματος δὲ τούτου τῶν Μεγαλοπολιτῶν οὐδόλως ἦν αἴτιος ὁ δῆμος τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ μόνος ὁ Κλεομένης ὃς μετέστησε τὴν πολιτείαν τῆς Λακεδαιμόνος ἐκ βασιλείας εἰς τυραννίδα (3). Μεταμεληθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Κλεομένης δι' ὅσα ἔπραξε κατὰ τῆς Μεγάλης πόλεως, ἐπεμψε πρέσβεις πρὸς τινὰς τῶν φυγαδευθέντων Μεγαλοπολιτῶν, προτείνων συνθήκην εἰρήνης καὶ τὴν κάθοδον αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ὁ Φιλοποίμην ἔπεισε κοι-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (2) Πολυβ. β. 5. κ. 95. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

νῶς πάντας τοὺς πολίτας νὰ κατέλθωσιν εἰκαδε οὐχὶ διὰ συνθηκῶν καὶ σπονδῶν ἀλλὰ δι' ὀπλων. Γενομένης δὲ μάχης ἐν Σελλασίᾳ κατὰ Κλεομένους καὶ Λακεδαιμονίων καθ' ὧν συνεμάχισαν Ἀχαιοὶ καὶ Ἀρκάδες ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονος, ἐνίκηθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὁ Φιλοποίμην δὲ ἦν κατατεταγμένος εἰς τὸ ἱππικὸν ἐτρώθη μὲν τοὺς μηροὺς ἀμφοτέρους, διαπερασθεὶς ὑπὸ λόγχης, ἀλλὰ θεραπευθεὶς ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην κατεχομένην τότε ὑπὸ ἐμφυλίου πολέμου· καὶ ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν εἰς Μεγαλόπολιν (1). — Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Γόρτυνος εἰς Μεγάλην πόλιν ἦν μνημεῖον τῶν ἀποθανόντων ἐν τῇ κατὰ Κλεομένους μάχῃ· τὸ μνημεῖον τοῦτο οἱ Μεγαλοπολῖται ὠνόμαζον ΠΑΡΑΙΒΑΣΙΟΝ, διότι παρεσπόνδησε πρὸς αὐτοὺς ὁ Κλεομένης· συνέχετο δὲ τῷ Παραιβασίῳ πεδίον 60 σταδίων, καὶ κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ἦν ἡ πόλις Βρένθη (2). — Ἡ Μεγαλόπολις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κατὰ Κλεομένους μάχης ἀπώλεσε τὴν προτέραν αὐτῆς ἀκμὴν καὶ λαμπρότητα, καὶ ἔκλινε πάντοτε εἰς πτώσιν. — Ἡ τῶν Μεγαλοπολιτῶν χώρα ἐξετείνετο μέχρι τῆς τῶν Ἡραιέων, ὧν ἐπεχώριζον αὐτὴν αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ Βουφάγου (3)· διήρχετο δὲ διὰ τῆς πόλεως αὐτῶν ὁ ποταμὸς Ἐλισσῶν διαιρῶν αὐτὴν εἰς δύο, καὶ κατὰ τὸ προσάρκτιον τῆς πόλεως, δηλαδὴ τὸ δεξιὸν κατὰ τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ ἦν ἡ ἀγορὰ καὶ ἐν αὐτῇ πολλοὶ καὶ ναοὶ καὶ βωμοὶ καὶ ἀνδριάντες καὶ ἀγάλματα καὶ ἐπιγραφαί. Ἦν δὲ καὶ зоα τῆς ἀγορᾶς καλουμένη Φιλίππειον, ἣν δὲν κατεσκεύασε Φίλιππος ὁ Ἀμύντου, ἀλλ' οἱ Μεγαλοπολῖται χαριζόμενοι αὐτῷ,

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 49. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 28. τέλ. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

ἔδωκαν τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην τῷ οἰκοδομῆματι (1). Ὅπισθεν δὲ τῆς στοᾶς ταύτης ἦσαν δύο μικροὶ λόφοι καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνὸς ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου ναὸς Ἡρας ἐπιλεγομένης Τελείας· κάτωθεν δὲ τούτου ἔρρεε πηγὴ καλουμένη ΒΑΘΥΓΑΛΟΣ, ἣ συνετέλει καὶ αὕτη εἰς αὕξησιν τοῦ ποταμοῦ Ἐλισσόντος (2)· συνείχετο δὲ τῷ Φιλιππεῖῳ καὶ ἑτέρα στοὰ ἐλλάσσω ἔνθα οἱ Μεγαλοπολίται εἶχον ὠκοδομημένα τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν, ἐξ οἰκήματα τὸν ἀριθμόν. Ἐντὸς δὲ τοῦ τείχους τῆς πόλεως ἦν λόφος καλούμενος ΣΚΟΛΕΪΤΑΣ καὶ ἀπ' αὐτοῦ κατέρρεεν ὕδωρ εἰς τὸν Ἐλισσόντα ἐκ πηγῆς καὶ ἐπάνωθεν αὐτοῦ μετεκομίσθη εἰς ἓν τῶν ἀρχαίων Πᾶν πηχυαῖος ἐπονομασθεὶς Σκολείτας ὡς ἐκ τοῦ λόφου· ἐν ἐτέρῳ δὲ ἀρχαίῳ ἦν ἄγαλμα Ἀρτέμιδος Ἐφεσίας, καὶ ὅπισθεν τῶν ἀρχαίων ναὸς Τύχης καὶ ἄγαλμα αὐτῆς πενταποδιαῖον ἐκ λίθου· ἦν δὲ καὶ ἑτέρα στοὰ καὶ αὕτη τῆς ἀγορᾶς οἰκοδομηθεῖσα ἐκ τῶν λαφύρων τῆς κατὰ τοῦ Ἀκροτάτου νίκης. Εἶχον δὲ οἱ Μεγαλοπολίται καὶ τὸν ἀνδριάντα Πολυβίου τοῦ ἱστορικοῦ, υἱοῦ τοῦ Λυκόρτα ἐπὶ στήλης ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅπισθεν τοῦ περιβόλου τοῦ καθιερωμένου τῷ Λυκαίῳ Διὶ· κατὰ δὲ ἀριστερὰν τῆς εἰκόνος τοῦ Πολυβίου ἦν τὸ βουλευτήριον. Ἦν δὲ καὶ ἑτέρα στοὰ ὡσαύτως ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπιλεγομένη Ἀριστάνδρειον ὡς οἰκοδομηθεῖσα ὑπὸ τινος τῶν πολιτῶν Ἀριστάνδρου, καὶ ἐγγυτάτῳ αὐτῆς πρὸς ἀνατολὰς ναὸς Διὸς περικεκκοσμημένος ὑπὸ κιόνων· τὸ δὲ ἄγαλμα παρίστα τὸν Δία καθήμενον ἐπὶ θρόνου καὶ ἔχοντα ἐκ δεξιῶν μὲν τὴν Μεγάλην πόλιν, ἐκ δὲ ἀριστερῶν ἄγαλμα Ἀρτέμιδος Σωτείρας· ἦσαν δὲ τὰ ἄγαλματα ἐκ λίθου Πεντελησίου (3). Ἡ Μεγαλόπολις

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 20. (2) Αὐτ. κ. 31. (3) Αὐτ. κ. 30.

εἶχε πρὸς τούτοις καὶ στάδιον καὶ γυμνάσιον καὶ ἄλλα πολλά καὶ ἀξιόλογα μνημεῖα (1). Ἐπὶ τοῦ Πausανίου οὐδὲν ἐλείπετο τοῦ καλλωπισμοῦ καὶ τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ πολλὰ μέρη αὐτῆς ἦσαν ἤδη κατερειπωμένα (2). — Ἡ Μεγαλόπολις ἐγέννησε τοὺς δύο μεγάλους ἄνδρας, τὸν Φιλοποίμενα καὶ τὸν Πολύβιον. — Κατὰ τὸ βορ ἀνατολικὸν τῆς Μεγαλοπόλεως ἦν προάστειον αὐτῆς ΛΑΔΟΓΚΕΑ (τὰ) καλούμενον, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπ' αὐτῆς εἰς Παλλάντιον καὶ εἰς Τέγεαν μέχρι τοῦ καλουμένου Χώματος· ἔλαβε τὸ ὄνομα τὸ προάστειον ἀπὸ Λαδόκου τοῦ Ἐχέμου (3)· ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει τὸν τόπον τοῦτον Λαοδίκειαν καὶ λέγει ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν Ὀρεσιτίδα γῆν (4). — Κατ' ἄρκτον δὲ τῆς Μεγαλοπόλεως ἐν ἀποστάσει 13 σταδίων ἦν τόπος ΣΚΙΑ λεγόμενος καὶ ἐν αὐτῷ ναὸς Ἀφροδίτης Σκιάτιδος κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ τυραννήσαντος Ἀριστοδήμου· ἀπὸ τῆς Σκιᾶς μετὰ 10 σταδίου ἦν ἡ πόλις Χαρίσαι (5). — Ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ τῆς Μεγάλης πόλεως πρὸς τὸ Καρνάσιον τῆς Μεσσηνίας ἦν τόπος ἀνάντης ΦΑΙΔΡΪΑΣ καλούμενος καὶ ἀπέχων ὅσον 30 στάδια τοῦ μέρους ἔνθα οἱ ποταμίσκοι Μαλοῦς καὶ Σῦρος συνέβαλλον τῷ Ἀλφειῷ, καὶ ὅσον 15 στάδια ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν Δέσποιναν ἙΡΜΑΪΟΥ, ὃ ἦν ὄριον μεταξὺ Μεγαλοπολιτῶν καὶ Μεσσηνίων (6). Ἐπὶ τοῦ Ἑρμαίου ἦσαν ἀγάλματα Δεσποίνης, καὶ Δήμητρος, καὶ Ἑρμοῦ καὶ Ἡρακλέους· ἔστατο δὲ ἐνταῦθα καὶ τὸ ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας ὑπὸ Δαιδάλου κατασκευασθὲν ξόανον τοῦ Ἡρακλέους (7). — Τὸ δὲ μεταξὺ Μεγαλοπολιτῶν καὶ Μαντινέων

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 31, 32. (2) Αὐτ. κ. 33. (3) Αὐτ. κ. 44.

(4) Θουκυδ. β. 4, κ. 134. — Πολύβ. β. 2, κ. 51. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 35. (6) Αὐτ. (7) Αὐτ.

ὄριον ἦν ὁ τόπος ὁ λεγόμενος ΠΕΤΡΟΣΑΚΑ, ἀπέχων 40 σταδία τῆς πηγῆς ΚΙΣΣΗΣ κειμένης πλησίον τοῦ Ἀλκιμέδοντος πεδίου καὶ τοῦ ὄρους Ὀστρακίνης (1). — Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως πρὸς Μεσσηνίαν ὁδοῦ ἦσαν αἱ λεγόμεναι ΜΑΝΙΑΙ. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ καὶ ἐν ἀποστάσει ἐπτὰ σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως ἦν ναὸς θεαινῶν αἱ καὶ αὐταὶ ἐκαλοῦντο ὡσαύτως Μανίαι· προῆλθε δὲ ἡ ὀνομασία αὕτη, ὡς φρονεῖ ὁ Πausανίας, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ὁρέστης ἐνταῦθα ἐμάνη ἐπὶ τῷ φόνῳ τῆς μητρὸς· οὐ πόρρω δὲ τοῦ ναοῦ ἦν χῶμα γῆς μικρὸν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπίθημα ἐκ λίθου ἐν σχήματι δακτύλου ἐξ οὗ καὶ τὸ χῶμα ἐκαλεῖτο ΜΝΗΜΑ ΔΑΚΤΥΛΟΥ· ἐγένετο δὲ τοῦτο, διότι ὁ Ὁρέστης παραφρονήσας, ἔφαγεν ἐνταῦθα ἓνα τῶν δακτύλων αὐτοῦ. Συνείχετο δὲ τῷ χωρίῳ τούτῳ ἄλλο χωρίον ἌΚΗ καλούμενον, διότι ἐνταῦθα ἐθεραπεύθη ὁ Ὁρέστης. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τόπον ἦν καὶ ναὸς Εὐμενίδων· αἱ θεαὶ αὗται ὁπόταν ἐμελλον νὰ καταστήσωσιν ἔκφρονα τὸν Ὁρέστην, ἐφάνησαν αὐτῷ μέλαιnai, ὡς δὲ ἔφαγεν αὐτὸς τὸν δάκτυλον αὐτοῦ, ἐφάνησαν λευκαί· καὶ ταῖς μὲν πρώταις ἐνήγισεν ὁ Ὁρέστης, ἀποτρέπων τὸ μῆνιμα, ταῖς δὲ δευτέραις ἔθυσεν· εἴθισται δὲ νὰ προσφέρωσι θυσίας συνάμα πρὸς τὰς Εὐμενίδας καὶ πρὸς τὰς Χάριτας. Παρὰ δὲ τὰ Ἄκη ἦν ἕτερον χωρίον καλούμενον ΚΟΥΡΕΙΟΝ, διότι ὁ Ὁρέστης ἐνταῦθα ἔκειρε τὴν κόμην, ἀφ' οὗ συνῆλθε (2). — Τὸ μεταξὺ Μεγαλοπολιτῶν, Τεγεατῶν καὶ Παλλαντιέων μεθόριον ἐκαλεῖτο ΧΩΜΑ· καὶ κατ' ἀριστερὰν αὐτοῦ ἦν τὸ Παλλαντικὸν πεδίον, κατὰ δὲ δεξιὰν τὸ Μενθυρικὸν πεδίον (3). — Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκ Μεγα-

(1) Πaus. Ἀρχ. κ. 12. — Ἴδε Ὀστρακίνα. (2) Πaus. Ἀρχ. κ. 34.

(3) Αὐτ. κ. 44.

λοπόλεως εἰς Παλλάντιον καὶ Τέγεαν ἀγούσης ὁδοῦ, μεταξύ τῆς πόλεως Αἰμονιῶν καὶ τοῦ χωρίου τοῦ καλουμένου ἈΘΗ-
 ΝΑΙΟΝ ἦν χωρίον ἈΦΡΟΔΙΣΙΟΝ· τοῦ Ἀφροδισίου τούτου
 μόνον τὸ ὄνομα ἀναφέρει ὁ Πausanias (1)· ἦν δὲ, ὡς φαί-
 νεται, τέμενος τῆς Ἀφροδίτης· κατὰ δὲ ἀριστερὰν τοῦ Ἀθη-
 ναίου ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἐκ λίθου. Τὸ δὲ
 Ἀθήναιον κείμενον παρὰ τὴν Βέλβιναν ἢ Βελεμίναν πρὸς τὰ
 τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Ἀρκαδίας μεθόρια καὶ ὃν ἐμβολὴ
 τῆς Λακωνικῆς, διεφιλονεικεῖτο μεταξύ τῶν Λακεδαιμονίων
 καὶ τῶν Μεγαλοπολιτῶν, καὶ κατὰ τὸν μεταξύ Λακεδαι-
 μονίων καὶ Ἀχαιῶν Κλεομενικὸν ὀνομασθέντα πόλεμον, ὁ
 βασιλεὺς Κλεομένης πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἐφόρων, κατέλαβε
 καὶ ἐτείχισεν αὐτό (2)· μετὰ ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς
 Μακεδονίας Ἀντίγονος, ἐνεργησάντων τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν
 Ἀχαιῶν, ἐκβαλὼν τοὺς φρουροὺς ἐκ τῶν ἐποικυδομηθέντων
 χωρίων ὑπὸ τοῦ Κλεομένου κατὰ τε τὴν Αἰγῦτιν καὶ κατὰ
 τὴν Βελμινάτιν χώραν, παρέδωκε τὰ φρούρια ἐν οἷς καὶ τὸ
 Ἀθήναιον τοῖς Μεγαλοπολίταις (3). Κατὰ δὲ τὸν συμμα-
 χικὸν πόλεμον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπανέλαβον τὰς κατὰ τῶν
 Ἀχαιῶν ἐχθροπραξίας καὶ πέμψαντες τὸν Δουκοῦργον, εἶλον
 ἐν πρώτοις, ὡς καὶ ὁ Κλεομένης πρότερον, τὸ Ἀθήναιον·
 ἀλλὰ φοβηθέντες τὴν παρουσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακε-
 δονίας ὃς ἦλθεν εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν, κατέσκαψαν καὶ
 ἐξέλειπον τὸ Ἀθήναιον (4). Μετὰ 20 στάδια ἀπὸ τοῦ
 Ἀθηναίου ἔκειτο ἡ πόλις Ἀσέα (5).

* Τὸ χωρίον Σινάνον κεῖται ἤδη πλησιέστατα, τὸ δὲ
 χωρίον Πισοχώρι πιθανῶς ἐφ' ἐνὸς μέρους τῆς θέσεως τῆς

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 44. (2) Πλουταρχ. Κλεομ. κ. 4. — Πολυβ., β. 2.
 κ. 46. (3) Πολυβ. β. 2. κ. 54. (4) Αὐτ. β. 4. κ. 37. 60. 81.

(5) Πaus. Ἀρκ. κ. 44.

Μεγαλοπόλεως· τὰ λείψανα τῆς πόλεως ταύτης κεῖνται φύρδην μίγδην· διακρίνονται δὲ τὰ ἐρείπια τοῦ θεάτρου, τοῦ γυμνασίου καὶ ἄλλα τινά (1). Ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα δύο σχολεῖα, Ἑλληνικὸν Α. τάξεως καὶ δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον. — Ἡ πεδιάς ἐν ἣ κεῖται τὸ Σινάνον καὶ τὰ ἐρείπια τῆς Μεγαλοπόλεως ὑψοῦται 427 μέτρα γαλλ. ὑπὲρ ἀνὼ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

ΠΟΛΕΙΣ τῆς ΜΑΙΝΑΛΙΑΣ.

Ἡ ΜΑΙΝΑΛΙΑ ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους Μαινάλου καὶ μεταξὺ τῶν τόπων τῆς Μαντινείας, τῆς Τεγέας καὶ τῆς Μεγάλης πόλεως. Ἡ χώρα αὕτη ἐθεωρεῖτο αἰεὶ ὡς τραχεῖα καὶ δυσχεῖμερος, ὡς καὶ ὁ χρησμὸς μαρτυρεῖ =

Ἔστι δὲ Μαιναλὴ δυσχεῖμερος κτλ. (2).

Τὸ νοτ-δυτικὸν μέρος τῆς Μαιναλίας, τὸ κατὰ τὴν δεξιὰν ὁχθὴν τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκαλεῖτο ὈΡΕΣΤΙΣ καὶ περιεῖχε τὰ Λαδογκέα, τὰς Λίμωνιὰς καὶ τὸ Ὀρεσθάσιον.

Πόλεις τῆς Μαιναλίας ἦσαν αἱ ἐξῆς =

ΜΑΪΝΑΛΟΝ, ἀρχαιοτάτη καὶ πασῶν τῶν πόλεων τῆς Ἀρκαδίας ἢ ὀνομαστοτάτη ἐπὶ τοῦ ὄρους Μαινάλου ἢ Μαιναλίου, κτισθεῖσα ὑπὸ Μαινάλου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (3). Ἐπὶ Πausανίου ἐσώζοντο τὰ ἐρείπια τοῦ Μαινάλου καὶ σημεῖα ναοῦ Ἀθηνᾶς καὶ στάδιον δι' ἀγῶνας ἀθλητῶν καὶ ἵππουδρόμιον (4).

* Τὰ ἐρείπια τοῦ Μαινάλου κείμενα ἐπὶ λόφου πετρῶδους μεμονωμένου κατὰ τὴν δεξιὰν ὁχθὴν ποταμοῦ, ὀνομάζονται Παλαιόκαστρον τῆς Ἐπάνω-Δαβιᾶς καὶ συνίσταν-

(1) Δοδουάλλ Κλασ. Περιηγ. Ἑλλάδ. Τ. 2. Μέρ. 2. — Λήκ. Τ. 2. κ. 12. σ. 38. 39. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 9. (3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 36.

ται εἰς συντρίμματα πολυγώνου περιτειχίσματος, εἰς λείψανα πύλης φρουρίου κατὰ τὴν νοτ ἀνατολικὴν γωνίαν τοῦ λόφου καὶ κατὰ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἔχνη ἀρχαίων οἰκοδομῶν (1).

ΑἶΜΩΝΙΑΙ, ἐκτίσθη ὑπὸ Αἴμωνος, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος, ἐπὶ τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως εἰς Παλλάντιον καὶ Τέγεαν ὁδοῦ, ὀλίγον ἀπώτερον τῶν Λαδογκέων· ἐκλειπούσης δὲ μετὰ ταῦτα τῆς πόλεως, διέμεινε νὰ ὀνομάζεται τὸ χωρίον Αἰμωνιαί· μετὰ τὰς Αἰμωνιάς κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ἔκειτο ἡ πόλις τὸ Ὀρεσθάσιον (2).

ὈΡΕΣΘΑΣΙΟΝ, ἐκτίσθη ὑπὸ Ὀρεσθέως, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (3), κατὰ δεξιὰν τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως πρὸς Παλλάντιον καὶ Τέγεαν ὁδοῦ, μικρὸν ἀπώτερον τῶν Αἰμωνιῶν. Ἐπὶ Πausανίου ἐσώζοντο εἰσέτι τὰ εἰρεῖπια τῆς πόλεως ταύτης καὶ κίονες ναοῦ Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης Ἱερείας (4). Τὸ Ὀρεσθάσιον προΐοντος τοῦ χρόνου μετωνομάσθη Ὀρέστειον ἀπὸ Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος (5). Ὁπόταν κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς τριακοστῆς Ὀλυμπιάδος οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶλον τὴν Φιγαλίαν, ὅσοι τῶν Φιγαλέων διέφυγον ἐλθόντες εἰς Δελφοὺς καὶ ἐρωτήσαντες τὸν θεὸν τίνι τρόπῳ ἐδύναντο νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἔλαβον παρὰ τῆς Πυθίας ἀπόκρισιν ὅτι μάταιον ἦν νὰ δοκιμάσῃσιν τὴν κάθοδον ἀφ' ἑαυτῶν· ἂν δὲ προσλάβωσιν ἑκατὸν λογάδας ἐξ Ὀρεσθασίου, ἐκεῖνοι μὲν θὰ ἀποθάνωσιν ἐν τῇ μάχῃ, οἱ δὲ Φιγαλεῖς διὰ τοῦ θανάτου ἐκείνων θὰ κατέλθωσιν· οἱ δὲ Ὀρεσθαῖοι ὥς ἤκουσαν τὴν γενομένην εἰς τοὺς Φιγαλεῖς μαντείαν, ἔσπευδον ἕκαστος νὰ καταταχθῇ μετὰ τῶν

(1) Κούρτ. Πελοπόν. Τ. 1. σ. 315. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 44.

(3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 44. (5) Αὐτ. κ. 3.

ἐκατὸν λογάδων καὶ μετάσχη τῆς εἰς Φιγαλίαν ἐκστρατείας· καὶ ἐπελθόντες κατὰ τῆς φρουρᾶς τῶν Λακεδαιμονίων, ἐξετέλεσαν ὁλοσχερῶς τὸν χρησμὸν, διότι πολεμήσαντες ἀνδρείως ἀπέθανον, καὶ ἐξελαθέντων τῶν Σπαρτιατῶν, ἀνεκτήσαντο οἱ Φιγαλεῖς τὴν πατρίδα (1). Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Φιγαλίας ἦν τὸ πολυάνδριον τῶν λογάδων τούτων Ὀρεσθασίων πρὸς οὓς ἐνήγιζον ἀνὰ πᾶν ἔτος ὡς πρὸς ἥρωας (2).

* Τὸ Ὀρεσθάσιον ἢ Ὀρέστειον ἔκειτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Τσιμπαροῦ ἐνθα εὐρέθησαν λείψανα τινὰ Ἑλληνικοῦ φρουρίου (3). Τὸ ὄρος τοῦτο, οὗ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἀγνοεῖται, ἔχει ὕψος 1252 μέτρων γαλλ. κατὰ τὰς νεωτάτας καταμετρήσεις.

ἈΣΕΑ, κώμη ἐπὶ τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως πρὸς Τέγεαν ὁδοῦ, ἔχουσα ἀκρόπολιν ἐπὶ λόφου καὶ ἀπέχουσα 20 στάδια ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Ἀθήναιον κατ' ἀνατολὰς αὐτοῦ· μετὰ πέντε στάδια ἀπὸ τῆς Ἀσέας ἦσαν αἱ πηγαὶ τοῦ μὲν Ἀλφειοῦ ὀλίγον πόρρω τῆς ὁδοῦ, τοῦ δὲ Εὐρώτα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς (4). Ἡ Ἀσέα ἦν μία τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγαλόπολις (5).

* Ἡ Ἀσέα ἔκειτο κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν πρὸς τὸ βορρῶ-ἀνατολικὸν τοῦ ὄρους Τσιμπαροῦ.

ΕΥΓΑΪΑ, μία τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (6), πλησίον τῆς Ἀσέας, καὶ παρὰ τὰ ὅρια τῆς Λακωνίας. — Μετὰ τὴν ἐν Δεύκτροις ἤτταν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Μαντινεῖς ἐψηφίσαντο νὰ τειχίσωσι τὴν πόλιν αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀγησίλαος πεμφθεὶς πρεσβευτὴς παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ προτείνας αὐτοῖς ν' ἀναβάλωσιν

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 39. (2) Αὐτ. κ. 41. (3) Λήκ. Τ. 3, κ. 18. σ. 318. 319. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 44. (5) Αὐτ. κ. 27. (6) Αὐτ.

ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν τειχισμόν δὲν εἰσηκούσθη, ἀπῆλθεν ὀργιζόμενος καὶ ἐστράτευσε κατὰ τῆς Μαντινικῆς, καὶ ἐν τῇ ἐκ Σπάρτης πορείᾳ κατὰ πρῶτον κατέλαβε ταύτην τὴν ὁμορον πόλιν Εὐταίαν, ἣν ὁμῶς οὐδόλως ἠδίκησεν, ἀλλ' ἀφῆκε τοὺς κατοίκους νὰ μένωσιν ἡσυχοὶ ἐν ταῖς οἰκίαις, καὶ ἡγόραζε μάλιστα ὅσων εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἀπέδιδεν ὅσα ἤρπασαν οἱ στρατιῶται, ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐπωκοδόμει τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, ἐν ὧσ' διέτριβεν ἐν αὐτῇ. Οἱ Ἀρκάδες ἐν τούτοις συνελέγοντο εἰς Ἀσέαν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος προέβη εἰς τὴν Τεγεάτιδα καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν Μαντινικὴν ἔνθα ἐστρατοπέδευσε, ἀλλ' οὐδεμιᾶς μάχης γενομένης, ἐπέστρεψε πάλιν διὰ τῆς Εὐταίας εἰς Σπάρτην (1).

* Ἐκ τῆς ἀνωτέρω διηγήσεως τοῦ Ξενοφῶντος γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Ἀγησίλαος ἐν ταύτῃ τῇ ἐκ Σπάρτης πορείᾳ δὲν διῆλθε τὴν διὰ τῆς Φυλάκης εὐθειᾶν ὁδόν, διότι οὐδεὶς τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἐγνωσμένων τόπων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ, ἀλλ' ὅτι διέβη τὰ σύνορα τῆς Λακωνίας διὰ τῆς Βελεμινάτιδος ἢ τῆς Σκιρίτιδος, εἰσδύς εἰς τὴν κοιλάδα τὴν κατὰ τὸ βόρειον καὶ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ ὄρους Τσιμπαροῦ, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Εὐταία ἔκειτο ἐντὸς τῆς κοιλάδος ταύτης πλησίον τῶν Λακωνικῶν ὀρίων καὶ ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς Ἀσέας· καὶ τὸ χωρίον Βαρβίτσα κεῖται κατ' ἀκριβεῖαν ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης (2).

ΠΕΡΑΙΘΕΪΣ, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Περαιθίου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (3). Ἐπὶ τοῦ Πausανίου μεταξὺ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἐσώζετο ἔτι ναὸς Πανός· Ἡ πόλις αὕτη ἀπεῖχεν 20 στάδια τοῦ χωρίου τοῦ καλουμένου ΠΑΛΙΣΚΙΟΝ,

(1) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6. κ. 5. (2) Ἀθήκ. Τ. 3. κ. 18, σ. 319. — κ: 23 σ. 33. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 3.

καὶ 30 τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Ἐλκεί Δημήτρος, κατὰ δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ Ἐλάφου (1).

ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΝ, πόλις κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Μεγάλης πόλεως, ἥ ἦν ὁμορος κατὰ τὸ λεγομενον ΧΩΜΑ ἐνθα ἦν πρὸς ἀριστεράν καὶ τὸ Παλλαντικὸν πεδίον (2). Ἐλάβεν ἡ πόλις τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτήν, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάωνος, Πάλλαντος (3) ὅς, κατὰ τὴν θεογονίαν τοῦ Ἡσιόδου, καὶ κατὰ τὸν Λῆνον, εἶχε γυναῖκα τὴν Στύγα, θυγατέρα τοῦ Ωκεανοῦ (4). ὁ ἱμεραῖος Στῆσίχορος ἐν τῇ Γηρυονίδι ἀναφέρει τὸ Παλλάντιον (5). Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦν ναὸς Πάλλαντος καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐκ λίθου καὶ ὠσαύτως ἐκ λίθου ἄγαλμα Εὐάνδρου, καὶ ναὸς Περσεφόνης καὶ οὐ πολὺ ἀπωτέρω ἀνδριάς Πολυβίου· τὸν δὲ λόφον τὸν ὑπεράνω τῆς πόλεως μετεχειρίζοντο ὡς ἀκρόπολιν· ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐσώζετο καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ναὸς θεῶν ἐπονομαζομένων Καθαρῶν, διότι, ὡς φαίνεται, ὁ Πάλλας προσήνεγκεν αὐτοῖς θυσίαν καθαρὰν, καὶ οὐχὶ ὡς ἔθυσεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Λυκάων τῷ Λυκαίῳ Διὶ (6). Ἐξ ὅσων Ἀρκαδικῶν πόλεων συμφκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις, ὧν αἱ μὲν διόλου ἐρημώθησαν, αἱ δὲ ἐγένοντο κῶμαι τῶν Μεγαλοπολιτῶν, μόνον τὸ Παλλάντιον ἔλαβε τύχην ἡπιωτέραν (7), διότι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης Ἀντωνῖνος ὁ Α. ὁ ἐπονομασθεὶς Εὐσεβῆς ἀνέδειξεν αὐτὸ αὐθις πόλιν ἀντὶ κώμης καὶ ἐχορήγησε τοῖς κατοίκοις ἐλευθερίαν καὶ ἀτέλειαν φόρων. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Εὐάνδρος, ὃς ἐνομιζέτο υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ Νύμφης τινὸς θυγατρὸς τοῦ ποταμοῦ Λάδωνος, καὶ ἦν ἄριστος πάντων τῶν Ἀρκαδίων τὴν φρόνησιν

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 36. (2) Αὐτ. κ. 44. (3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 18. (5) Αὐτ. κ. 3. (6) Αὐτ. κ. 44. (7) Αὐτ. κ. 27.

καὶ τὰ πολεμικὰ ὤλεες εἰς ἀποικίαν καὶ ἄγων' μεθ' ἑαυτοῦ στρατιὰν Ἀρκάδων καὶ Παλλαντιέων, συνώκισε πόλιν παρὰ τὸν Θύμβριν ποταμὸν, καὶ μέρος τῆς πόλεως τῶν Ῥωμαίων ἐνθα ὤκησεν ὁ Εὐάνδρος μετὰ τῶν συνακολουθησάντων Ἀρκάδων ἐκλήθη Παλλάντιον εἰς μνήμην τῆς Ἀρκαδικῆς ταύτης πόλεως· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου ἀφαιρεθέντων τῶν δύο στοιχείων, τοῦ ἐνὸς τῶν δύο λ καὶ τοῦ ν, μετωνομάσθη ΠΑΛΛΑΤΙΟΝ· διὰ ταῦτα ἐπομένως καὶ ὁ Ἀντωνῖνος ἐγένετο εὐεργέτης τοῦ Παλλαντίου (1).

* Φρονεῖ ὁ Λήκιος ὅτι μέρος τῆς πόλεως Τριπόλεως (κοιν. Τριπολιτσᾶς) κατέχει τὴν θέσιν τοῦ Παλλαντίου· οὐδὲν λείψανον τῆς πόλεως ταύτης διεσώθη· τὰ ἱχνη αὐτῆς διόλου ἐξηφανίσθησαν.

ΣΟΥΜΑΤΙΑ ἢ ΣΟΥΜΑΤΙΟΝ. Ἐκεῖτο ἡ πόλις αὕτη κατὰ τὰς πρὸς μεσημβρίαν ὑπωρείας τοῦ ὄρους Μαινάλου (2), κτισθεῖσα ὑπὸ Σουματέως, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (3). Ἡ Σουματία ἦν ἐκ τῶν πόλεων ὧν οἱ κάτοικοι ἐκλιπόντες τὰς πατρίδας αὐτῶν, συνετέλεσαν εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως (4).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου τὸ χωρίον Συλίμνα κεῖται ἐπὶ ἡ πλησίον τῆς θέσεως τῆς Σουματίας (5).

ΛΥΚΟΑ, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Μαιναλίου ὄρους· ἐπὶ τοῦ Πausανίου σημεῖα μόνον αὐτῆς ἐσώζοντο· ἦν δὲ ἐν αὐτῇ ναὸς καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀρτέμιδος Λυκοάτιδος (6). — Παρὰ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, ὡς καὶ παρὰ τοῦ Πausανίου μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρξαν δύο πόλεις Ἀρκαδικαὶ σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ἡ μὲν ἐν Μαιναλίᾳ, ἡ δὲ κατὰ τὸ βόρειον

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 43. (2) Αὐτ. κ. 36. (3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 27. (5) Λήκ. Τ. 2, κ. 18, σ. 306. (6) Πaus. Ἀρκ. κ. 36.

τοῦ ὄρους Λυκαίου· τὸ ἀτελὲς τοῦ κειμένου τοῦ Παυσανίου καθιστᾷ ἀμφίβολον τὴν ὀρθογραφίαν αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Στέφανος λυεῖ τὴν ἀμφιβολίαν, ἀποφαινόμενος ὠρισμένως ὅτι τὸ ἐθνικὸν τῆς Λυκόας ἦν Λυκοάτης· καὶ ἐπειδὴ τοιαύτης μορφῆς ἦν καὶ τὸ ἐπίθετον τῆς κατὰ τὴν Μαιναλίαν Ἀρτέμιδος, καθίσταται φανερόν ὅτι ἡ ἐν Μαιναλίᾳ πόλις ἦν ἡ Λυκόα, τὸ δὲ ἐθνικὸν τῆς Λυκαίας ἦν Λύκαιος, καὶ ἡ Λύκαια ἦν ἡ παρὰ τὸ Λύκαιον ὄρος πόλις, ὡς ἦν καὶ φυσικώτερον καὶ πιθανώτερον (1).

* Οὐδὲ ἔχνος σώζεται τῆς πόλεως Λυκόας.

ΔΙΠΑΙΑ, πόλισμα παρὰ τὸν ποταμὸν Ἐλισσῶνα· ἐνταῦθα οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τὸν Ἥλεϊον Τισαμενὸν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ἰαμιδῶν, ὃς ἔλαβε μάντευμα ὅτι ἔμελλε νὰ κερδίσῃ πέντε ἀγῶνας ἐπιφανεστάτους, ἐνίκησαν πάντας τοὺς Ἀρκάδας πλὴν τῶν Μαντινέων (2), οἵτινες δὲν ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων (3)· ἡ Δίπαια ἦν ἐκ τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (4).

* Λεῖψανα τῶν τειχῶν τῆς Διπαίας εὐρέθησαν (5).

ἘΛΙΣΣΩΝ, πόλις ποτὲ, ὕστερον δὲ κώμη κτισθεῖσα ὑπὸ Ἐλισσόντος, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (6)· ἀπ' αὐτῆς ἐλάμβανε τὴν ἀρχὴν ποταμὸς ὁμώνυμος Ἐλισσῶν (7)· ἡ πόλις αὕτη ἦν ἐκ τῶν ὅσων συνετέλεσαν εἰς συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως (8).

* Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ληκίου τὸ χωρίον ἡ Ἄλωνίσταινα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως ταύτης.

ἈΛΕΑ, πόλις κατ' ἀνατολὰς τῆς Στυμφάλου ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς Ἀργολίδος κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀφείδαντος

(1) Ἰδ. Παυσ. Ἀρκ. κ. 27, 30. καὶ Στέφ. Βυζ. εἰς λ. Λύκαια, Λυκόα.

(2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 11. (3) Αὐτ. κ. 8. (4) Αὐτ. κ. 27. (5) Λήκ. Τ. 2, κ. 13, σ. 52. (6) Παυσ. Ἀρκ. κ. 3. (7) Αὐτ. κ. 4. (8) Αὐτ. κ. 27.

Ἄλεϋ, ὃς παρέλαθε παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὴν Τέγεαν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν καὶ παρὰ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Αἰπύτου τὸν Κλείτορα καὶ τὴν Λυκοσοῦραν (1). Ἐν Ἀλέᾳ ἦσαν ναοὶ Ἀρτέμιδος Ἐφεσίας καὶ Ἀθηνᾶς Ἀλέας καὶ Διονύσου ναὸς καὶ ἄγαλμα· ἦγον δὲ κατ' ἔτος τῷ Διονύσῳ ἑορτὴν Σκιερίαν καλουμένην, καθ' ἣν ἐκ μαντεύματος τῶν Δελφῶν ἑμαστιγοῦντο αἱ γυναῖκες, ὡς οἱ ἔφηβοι τῶν Σπαρτιατῶν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος (2). Ὁ Ἄλεὸς ὠκοδόμησεν ἐν Τεγέᾳ τὸν ἀρχαῖον ναὸν τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς (3). Ἡ Ἀλέα ἦν ἐκ τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγαλόπολις (4)· μετεῖχε δὲ καὶ αὕτη τοῦ Ἀργολικοῦ συνεδρίου (5).

* Μεταξὺ τῶν χωρίων ἡπιοῦγιάτι καὶ Ἀγίου Νικολάου εἰς κοιλιάδα ἐκτεινομένην νοτ.-ἀνατολικῶς τῆς Στυμφαλικῆς σώζονται τὰ 3/4 τοῦ περιβόλου μεγάλης πόλεως, καλλίστης πολυγωνίου ἐργασίας. Αὕτη εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ ἀρχαία Ἀλέα. Ἡ θέσις ὀνομάζεται σήμερον Γιδογκίνα.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΤΕΓΕΑΤΙΔΟΣ.

ΤΕΓΕΑ, πόλις κατὰ τὸ νοτ.-ἀνατολικὸν τῆς Ἀρκαδίας μικρὸν ἀπέχουσα τῶν ὁρίων τῆς ἐν Ἀργολίδι Κυνουρίας. Ἡ χώρα τῆς Τεγέας ἑκαλεῖτο ΤΕΓΕΑΤΙΣ καὶ ἦν διηρημένη κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ἐκτὼς δήμους, Τεγεάτας, Γαρεάτας, Ψυλακεῖς, Καρυάτας, Κορυθεῖς, Πωταχίδας, Μανθυρεῖς καὶ Ἐχευήθεις· βασιλεύοντος δὲ τοῦ Ἀφείδαντος, προσετέθη καὶ ἔννατος δήμος Ἀφείδαντες (6). Ἡ δὲ πόλις ἐκτίσθη ἡ μὲν ἀρχαία ὑπὸ Τεγεάτου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (7)· ἡ δὲ νεωτέρα ὑπὸ Ἄλεοῦ (8), τοῦ Ἀφείδαντος. Οἱ Τεγεά-

(1) Πaus. Ἀρκ. 4. (2) Αὐτ. κ. 23. (3) Αὐτ. κ. 4. (4) Αὐτ. κ. 27. (5) Αὐτ. κ. 23. (6) Στράβ. β. 8, σ. 337. — Πaus. Ἀρκ. κ. 45.

(7) Πaus. Ἀρκ. κ. 3. (8) Αὐτ. κ. 45.

ται ἐδοξάσθησαν μὲν καὶ κοινῶς μετὰ πάντων τῶν Ἀρκάδων ἐν τῷ κατὰ Τρωάδος πολέμῳ, καὶ ἐν τῷ κατὰ Περσῶν, καὶ ἐν τῷ κατὰ Λακεδαιμονίων κατὰ τὴν Δίπαιαν· ἀλλ' ἐκτήσαντο καὶ ἰδιαιτέραν δόξαν, ὁπόταν ὁ μὲν Ἀγκαῖος υἱὸς τοῦ Λυκούργου καὶ ἔγγονος τοῦ Ἄλεοῦ καὶ τοι τετρωμένος ἀντετάχθη κατὰ τοῦ ἀγριοχοίρου, ἡ δὲ Ἀταλάντη ἐτόξευσε τὸν ἀγριόχοιρον καὶ ἔτυχεν αὐτοῦ πρῶτη, διὸ καὶ ἔλαβεν ἀριστεῖον τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ ὁπόταν κατελθόντων τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόννησον, ὁ Τεγεάτης Ἐχεμος ὁ Ἀερόπου ἐμονομάχησε πρὸς τὸν Ἰλλον καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν, ἔτι δὲ ὁπόταν οἱ Τεγεάται πρῶτοι πάντων τῶν Ἀρκάδων ἐνίκησαν τοὺς ἐπιστρατεύσαντας Λακεδαιμονίους καὶ ἔλαβον αἰχμαλώτους τοὺς πλείστους (1). Ἡ Τέγεα διέπρεψεν ὡς μία τῶν ἐπισημοτέρων ἢ μᾶλλον ὡς ἐπισημοτάτη καὶ πρόκριτος πασῶν τῶν Ἀркаδικῶν πόλεων, διότι οἱ Τεγεάται μόνοι ἐκ πάντων τῶν Ἀρκάδων μετὰ τῶν τότε ὄντων ἐν Πελοποννήσῳ Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων ἀντετάχθησαν κατὰ τὸν Ἰσθμὸν πρὸς τοὺς πειωμένους νὰ κατέλθωσιν εἰς Πελοπόννησον Ἡρακλείδας, καὶ κατὰ τὰ κοινὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἀπήτουν δικαιωματικῶς νὰ κατέχωσι τὸν δεύτερον τόπον μετὰ τὴν Σπάρτην· πρὸς δὲ τοὺς Ἀθηναίους διεφιλονείκουν τὰ πρωτεῖα (2). Ἐν τῇ παρὰ τὴν Πλάταιαν κατὰ Περσῶν καὶ Μαρδονίου μάχῃ ἡ Τέγεα ἔπεμψε 1,500 ὀπλίτας (3), καὶ τοσοῦτους ψιλοὺς, ὥστε οἱ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ Τεγεάται συνεποσοῦντο 3,000 (4). Ὡς δὲ οἱ Ἀρκάδες γενικῶς ἦσαν ἀεὶ διαφωνοῦντες ἐσωτερικῶς, καὶ οἱ Μαντινεῖς πρὸ πάντων συνίστων ἰδιαιτέρως σύστημα

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 45. (2) Ἡροδοτ. β. 9. κ. 26. (3) Δύτ. κ. 28.

(4) Δύτ. κ. 61.

κινδυνῶδες κατὰ τῆς ἐπισημότητος τῶν Τεγεατῶν, φαίνονται οὗτοι μετὰ τὰ Μηδικὰ συνδεδεμένοι αἰεὶ μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν ἔτι πόλεμον οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Κορίνθιοι μάτην ἐπάσχησαν νὰ λύσωσι τὸν σύνδεσμον τοῦτον, καὶ νὰ ἀποσπάσωσιν αὐτοὺς τῆς Σπαρτιατικῆς συμμαχίας (1) ἣς χάριν ἐπολέμησαν κατὰ Μαντινέων συμμαχῶν τῶν Ἀθηναίων (2) καὶ ἐπολιωρκήθησαν ὕστερον ὑπὸ τῶν Ἀργείων (3). ἡ σχέσις αὕτη τῶν Τεγεατῶν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας διήρκεσε μέχρι τῆς μάχης τῶν Λεύκτρων μεθ' ἣν μετεβλήθη ὅλως ἡ πολιτικὴ αὐτῶν στάσις, διότι ἐπειδὴ κατὰ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα συνθήκην τῆς εἰρήνης ἔπρεπε πᾶσαι ὁμοίως αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις μικραὶ καὶ μεγάλαι νὰ κατασταθῶσιν αὐτόνομοι, μέρος τῶν Τεγεατῶν οἱ περὶ τὸν Καλλίβιον καὶ τὸν Πρόξενον ἐγνωμοδότουσαν νὰ συνέλθῃ πᾶν τὸ Ἀρχαδικόν, καὶ εἴτι ψηφίσῃ τὸ κοινὸν τοῦτο νὰ μείνῃ ὠρισμένον καὶ περὶ τῶν πόλεων· ἑτέρα δὲ μερὶς ἡ περὶ τὸν Στάσιππον διετείνετο νὰ μείνῃ ἡ πόλις ἐν τῇ ἐνεστώσῃ αὐτῆς στάσει, καὶ νὰ διατηρῇ τοὺς πατέριους αὐτῆς νόμους· ἦλθον δὲ εἰς βιαίαν λογομαχίαν καὶ εἰς ὄπλα καὶ ἐφονεύθη ὁ Πρόξενος, ἀλλὰ τέλος ἐνικήθησαν οἱ περὶ τὸν Στάσιππον καὶ ἐθανατώθησαν πολλοὶ καὶ περίπου ὀκτακόσιοι ἔφυγον οἱ μὲν εἰς Λακεδαιμόνα, οἱ δὲ εἰς Παλλάντιον, καὶ ταῦτα μὲν λέγει ὁ Ξενοφῶν (4). ὁ δὲ Διόδωρος διηγεῖται τὴν αὐτὴν περίστασιν οὕτω. = Ὁ Τεγεάτης Λυκομήδης ἔπεισε τοὺς Ἀρχάδας νὰ συνταχθῶσιν εἰς μίαν συντέλειαν, καὶ νὰ ἔχωσι κοινὴν σύνοδον συνισταμένην ἐκ δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ οὗτοι νὰ ἔχωσιν ἐξουσίαν νὰ βουλευώνται περὶ

(1) Θουκυδ. β. 5. κ. 32. (2) Αὐτ. β. 4. κ. 134. (3) Αὐτ. β. 5. κ. 62. κξ. (4) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6. κ. 5.

πολέμου καὶ περὶ εἰρήνης· γενομένης δὲ στάσεως μεγάλης μεταξὺ τῶν Ἀρκάδων, κατήντησαν εἰς ὄπλα οἱ διαφερόμενοι· καὶ πολλοὶ μὲν ἐφονεύθησαν, πλείους δὲ τῶν χιλίων τετρακοσίων ἔφυγον, οἱ μὲν εἰς Σπάρτην, οἱ δὲ εἰς Παλλάντιον· καὶ οὗτοι μὲν ἐκδοθέντες ὑπὸ τῶν Παλλαντίων, ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν νικητῶν, οἱ δὲ φυγόντες εἰς Σπάρτην ἔπεισαν τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ στρατεύσῃσι κατὰ τῆς Ἀρκადίας· διὸ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀγησίλαος μετὰ δυνάμεως καὶ μετὰ τῶν φυγάδων ἐνέβαλεν εἰς τὴν χώραν τῶν Τεγεατῶν, διότι οὗτοι, ὡς ἐφαίνετο, ἐγένοντο αἴτιοι τῆς στάσεως καὶ τῆς φυγῆς· καὶ πορθήσας τὴν χώραν, καὶ προσβαλὼν τὴν πόλιν, κατέπληξε τοὺς ἐναντιοπραγοῦντας τῶν Ἀρκάδων. Ταῦτα ἐγένοντο τῷ 3 ἔτει τῆς 102 Ὀλυμπιάδος (1)· τῷ δὲ 2 ἔτει τῆς 104 Ὀλυμπιάδος οἱ Ἀρκάδες κοινῶς μετὰ τῶν Πισαίων ὄντες εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ἡλείους διὰ τὴν ἀγνοουμένην τῶν Ὀλυμπίων, ἐδιχονόησαν πρὸς ἀλλήλους, διότι οἱ μὲν Τεγεάται μετὰ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων ἤθελον εἰρήνην, οἱ δὲ Μαντινεῖς μόνοι ὡς σφετερισθέντες πολλὰ τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων, ἵνα μὴ δώσωσι λόγον τῆς παρανομίας αὐτῶν, ἐπέμενον εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ κατὰ Ἡλείων πολέμου, καὶ οὕτω διεσχίσθησαν οἱ Ἀρκάδες εἰς δύο ἐταιρείας ὧν ἡ μὲν εἶχεν ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς Τεγεάτας, ἡ δὲ τοὺς Μαντινεῖς· ἐπειδὴ δὲ ἡ διαφορά κυζήθη ἐπὶ πολὺ, κατήντησαν εἰς τὰ ὄπλα· καὶ οἱ μὲν Τεγεάται ἔλαβον βοηθοὺς τοὺς Βοιωτοὺς ὑπὸ τὸν Ἐπαμινώδαν, οἱ δὲ Μαντινεῖς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους· ἦλθον δὲ εἰς βοήθειαν ἐκατέρων καὶ ἄλλοι σύμμαχοι, καὶ τότε συνεκροτήθη περὶ τὴν Μαντινείαν ἡ περιβόητος μάχη καθ' ἣν ἐνίκησαν μὲν νίκην μεγάλην οἱ

---

(1) Διοδ. Σικ. β. 15. κ. 59.

Θιβαῖοι, συνέβη δὲ συγχρόνως καὶ ὁ ἡρωϊκὸς τοῦ Ἐπαμει-
νώνδου θάνατος (1). Μετὰ χρόνον δὲ οὖσα ἡ Τέγεα μετὰ
καὶ ἄλλων Ἀρκαδικῶν πόλεων κατατεταγμένη εἰς τὴν Ἀχαι-
κὴν συμπολιτείαν, ἐάλω κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως
τῶν Σπαρτιατῶν Κλεομένους (2), καὶ ὕστερον πολιορκηθεῖσα
ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου, παρεδόθη
κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς Μακεδόνας (3) οἱ εἶχον φρουρὰν ἐν
αὐτῇ, ἕως οὗ κατὰ τὸν Ῥωμαϊκὸν πόλεμον ἐξεβλήθησαν
ὀλοτελῶς τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος. Διτηρήθη δὲ ἡ Τέγεα
ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς σχεδὸν ἀπωλείας τῶν πέριξ πόλεων
ἂν καὶ οὐκ ὀλίγον παθοῦσα ἐκ τῶν καθ' ἅπαντα τοῦτον τὸν
χρόνον καταστρεπτικῶν περιστάσεων. Ὁ Στράβων λέγει
αὐτὴν μετρίως ἔτι συμμένουσαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ (4).
— Κατὰ τὸ ἀρχαιότατον ὁ Ἀλεὺς ἔκτισεν ἐν Τεγέᾳ ναὸν
Ἀθηνᾶς Ἀλέας, μετὰ ταῦτα δὲ ὠκοδόμησαν οἱ Τεγεᾶται
ἄλλον ναὸν μέγαν καὶ ἀξιόθετον τῆς θεότητος ταύτης ὃς
ἐπυρπολήθη κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς 96 Ὀλυμπιάδος·
ὁ δὲ ἐκ τρίτου οἰκοδομηθεὶς ὕστερον ὑπερέβαινε κατὰ τὴν
κατασκευὴν καὶ τὸ μέγεθος πάντας τοὺς ναοὺς τῆς Πελο-
ποννήσου καὶ εἶχε τρεῖς σειρὰς κιόνων, τὴν μὲν Δωρικῆς,
τὴν δὲ Κορινθιακῆς, τὴν δὲ τρίτην Ἰωνικῆς τάξεως· ἦν δὲ
ἔργον Σκόπα Παρίου (5). Ἐλαβε δὲ τὸ ἀρχαῖον ἄγαλμα τῆς
Ἀλέας Ἀθηνᾶς, ὡς καὶ τοὺς ὀδόντας τοῦ Καλυδωνίου ἀγριο-
χοίρου ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων Αὐγουστος, νικήσας τὸν
Ἀντώνιον καὶ τοὺς συμμάχους αὐτοῦ ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ
Ἀρκαῖδες πλὴν τῶν Μαντινέων· καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα ἐτίθη
ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ῥώμης τῇ κατασκευασθείσῃ ὑπὸ τοῦ

(1) Διοδ. Σικ. β. 15. κ. 82. — 87. (2) Πολυβ. β. 2. κ. 46.

(3) Αὐτ. κ. 54. (4) Στράβ. β. 8. γ. 388. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 45.

Αὐγούστου· ἐκ δὲ τῶν ὀδόντων ὁ μὲν συνετρίβη· ὁ δὲ ἔκειτο
 ἐν τῷ ναῷ Διονύσου τοῦ ἐν τοῖς κήποις τοῦ βασιλέως καὶ
 εἶχε περίμετρον ἡμίσεως ὀργυιᾶς (1). τὸ δὲ νεώτερον
 ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἐκομίσθη ἐκ τοῦ δήμου τῶν Μανθου-
 ριέων καὶ ὠνομάσθη ὑπ' αὐτῶν Ἰππία, ἀλλ' ἐξενίκησεν ἡ
 ὀνομασία τῆς Ἀλέας· ἐκατέρωθεν δὲ τῆς Ἀθηνᾶς ἵσταντο
 ἀγάλματα Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας ἐκ λίθου Πεντελησίου,
 ἔργα Σκόπα· ἐκ δὲ τῶν ἐν τῷ ναῷ ἀναθημάτων τὰ ἀξιολο-
 γώτερα ἦσαν τὸ δέρμα τοῦ Καλυδωνίου ἀγροιοχοίρου σε-
 σηπὸς ἥδη καὶ γυμνὸν τριχῶν ἐκ τῆς πολυκαιρίας, καὶ αἱ
 ἀλύσεις κρεμάμεναι ἄς φέροντες οἱ Λακεδαιμόνιοι αἰχμά-
 λωτοι, ἔσκαπτον τὸ πεδίον τῶν Τεγεατῶν, πλὴν ὅσων ἐξ
 αὐτῶν ἠφάνισεν ὁ χρόνος· ἦν δὲ καὶ κλίνη ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς,
 καὶ εἰκὼν γραφῇ μεμιμημένη τῆς θεᾶς, καὶ ἐτέρα εἰκὼν γυ-
 ναικὸς τινος Τεγεάτιδος Μαρπήσης, ἐπονομαζομένης Χή-
 ρας· ἱέραει δὲ τῆς Ἀθηνᾶς ἐγίνετο αἰεὶ παρθένος εἰσέτι
 ἄνθος· ὁ δὲ βωμὸς τῆς θεᾶς κατεσκευάσθη ὑπὸ Μελάμ-
 ποδος τοῦ Ἀμυθάνου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν ἐξεικονισμέναι ἡ
 Ῥέα καὶ ἡ Νύμφη Οἰνὸν φέρουσαι τὸν Δία νήπιον, καὶ
 ἐκατέρωθεν τέσσαρες Νύμφαι, Γλαύκη, Νέδα, Θεισόα καὶ
 Ἀνθρακία ἀφ' ἐνὸς μέρους, καὶ Ἰδὴ, Ἀγνώ, Ἀλκινόνη καὶ
 Φρίξα ἀφ' ἐτέρου· ἦν πρὸς τούτοις καὶ ἄγαλμα Μουσῶν καὶ
 Μνημοσύνης. Οὐ πόρρω δὲ τοῦ ναοῦ ἦν στάδιον, χῶμα γῆς
 ἐφ' οὗ ἦγον ἀγῶνας, τὸν μὲν ὀνομάζοντες Ἀλαῖα ἀπὸ τῆς
 Ἀθηνᾶς, τὸν δὲ Ἀλώτια, διότι ἐν τῇ μάχῃ εἶλον τοὺς πλεί-
 στους τῶν Λακεδαιμονίων ζῶντας. Ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἄρκτον
 τοῦ ναοῦ ἦν κρήνη ἐφ' ἧς ἔλεγον ὅτι ἡ Δῦγῃ ἐβιάσθη ὑπὸ
 τοῦ Ἡρακλέους, μὴ συμφωνοῦντες κατὰ τοῦτο τῷ Ἐκαταίῳ.

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 46.

Ὅσον δὲ τρία στάδια ἀπωτέρω τῆς κρήνης ἦν ναὸς Ἑρμοῦ ἐπονομαζομένου Αἰπύτου· εἶχον δὲ οἱ Τεγεᾶται καὶ ἄλλον ναὸν Ἀθηνᾶς Πολιάτιδος εἰς ὃν ὁ ἱερεὺς εἰσῆρχετο ἅπαξ μόνον ἐκάστου ἔτους· ὠνόμαζον δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ναὸν τοῦ ἐρύματος, λέγοντες ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ἔδωκε Κηφεῖ τῷ Ἀλεοῦ δῶρον δι' αὐτῆς τῆς Τέγεα ἐμελλε νὰ μένη εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀνάλωτος· ἦν δὲ τὸ δῶρον μία τῶν τριχῶν τῆς Μεδούσης, ἣν ἀποτεμοῦσα ἔδωκεν αὐτῷ ἡ θεὰ, ἵνα χρησιμεύῃ εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως· ἦν δὲ ἐν Τεγέᾳ καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος ὀνομαζομένης τῆς αὐτῆς καὶ Ἠγεμόνης περὶ οὗ ἔλεγον τὰ ἑξῆς: Ὁ Ἀριστομηλίδας ἔσχε ποτὲ τὴν τυραννίδα τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ Ὀρχομενίων· ἐρασθεὶς δὲ παρθένου Τεγεάτιδος καὶ εὐρὼν τὸν τρόπον νὰ τὴν λάβῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ἐπέτρεψε τὴν φρουρὰν αὐτῆς Χρόνιῳ τινί· καὶ ἡ μὲν παρθένος πρὶν ἀναχθῆ παρὰ τὸν τύραννον εἶτε ἐκ φόβου εἶτε ἐξ αἰδοῦς ἐθανατώθη αὐτόχειρ. Ὁ δὲ Χρόνιος κινηθεὶς ἐξ ὀπτασίας τῆς Ἀρτέμιδος, ἀπέκτεινε τὸν Ἀριστομηλίδαν καὶ φυγὼν εἰς Τέγεαν, ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦτον (1). Ἡ ἀγορὰ τῆς Τεγέας ἦν τετράγωνος ἐπιμήκης ἐν σχήματι πλίνθου· διὸ καὶ ὁ ἐν αὐτῇ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης ἐκαλεῖτο ναὸς ὁ ἐν πλίνθῳ καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἦν ἐκ λίθου, καὶ πλησίον ἦσαν δύο στῆλαι καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς αὐτῶν ἐφαίνοντο ἐξεικονισμένοι οἱ τέσσαρες νομοῦνται τῶν Τεγεατῶν καὶ διὰ τοῦτο τιμώμενοι παρ' αὐτῶν, Ἀντιφάνης καὶ Κροῖσος καὶ Τυρῶνιδας καὶ Πυρίας, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ὁ Ἰάσιος ἱσταμένος πλησίον ἵππου καὶ φέρων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κλάδον φοίνικος, διότι ἐνίκησεν, ὡς ἔλεγον, εἰς ἵππουδρομίαν, ὅτε ὁ Θηβαῖος Ἡρακλῆς ἔθετο τὰ Ὀλύμπια. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν

(1) Παισ. Ἀρκ. κ. 47.

Τεγεατῶν ἦν ἄγαλμα Ἄρεως ἐπὶ στήλης· ὠνόμαζον δὲ αὐτὸν Γυναικοθόιναν, διότι κατὰ τὸν Λακωνικὸν πόλεμον καὶ τὴν πρώτην ἐπιστρατείαν τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Χαρίλλου λαβοῦσαι αἱ γυναῖκες ὅπλα, ἐνέδρευον ὑπὸ τὸν λόφον τὸν ὀνομαζόμενον Φυλακτρίδα· ὅτε δὲ συνεκρούσθησαν τὰ στρατεύματα, καὶ οἱ ἄνδρες ἔπραττον ἐκατέρωθεν πολλὰ καὶ αξιομνημόνευτα ἀνδραγαθήματα, ἐφάνησαν αἰφνης αἱ γυναῖκες καὶ κατώρθωσαν αὗται κυρίως τὴν τροπὴν τῶν Λακεδαιμονίων· ὑπερέβη δὲ τὰς ἄλλας γυναῖκας κατὰ τὴν τόλμην Μάρπησσα ἡ Χήρα, καὶ ἐλήφθη καὶ αἰχμάλωτος ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Χάριλλος ὃς ἀφεθείς ἄνευ λύτρων καὶ ὀρκισθεὶς πρὸς τοὺς Τεγεάτας πῶποτε νὰ μὴ στρατεύσωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ Τεγέας, παρέβη τὸν ὅρκον· αἱ δὲ γυναῖκες ἔθυσαν ἰδίως τῷ Ἄρει ἄνευ τῶν ἀνδρῶν ἐπινίκια καὶ δὲν μετέδωκαν εἰς τοὺς ἄνδρας ἐκ τῶν κρεάτων τοῦ σφαγίου· καὶ ἐκ τούτου ὁ Ἄρης ἔλαβε τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ βωμὸς Διὸς Τελείου καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ τετράγωνον· σχῆμα εἰς ὃ ἤρέσκοντο περισσῶς οἱ Ἀρκάδες. Ἦσαν δὲ ἐνταῦθα καὶ μνήματα Τεγεάτου τοῦ Λυκάωνος, καὶ Μαιρᾶς γυναικὸς τοῦ Τεγεάτου καὶ θυγατρὸς, ὡς ἔλεγον, τοῦ Ἀτλαντος ἧς καὶ ὁ Ὀμηρος ἐποίησατο μνήμην ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Ὀδυσσεύς πρὸς τὸν Ἀλκίνοον περὶ τῆς εἰς Ἀθὴν ὁδοῦ καὶ περὶ τῶν ψυχῶν ὅποσας εἶδεν ἐκεῖσε. Ἦν δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ναὸς καὶ ἄγαλμα Εἰλειθυίας ἣν ἐπωνόμαζον ἐν γόνασι, λέγοντες ὅτι ὁ Ἄλεὺς παρέδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ναυπλίῳ, ἐπιτάξας νὰ καταποντώσῃ αὐτὴν εἰς τὴν θάλασσαν· ἐκείνη δὲ ὡς ἤγετο, πεσοῦσα εἰς τὰ γόνατα, ἔτεκε τὸ τέκνον αὐτῆς ἔνθα ἦν ὁ ναὸς τῆς Εἰλειθυίας. Ὁ λόγος δὲ οὗτος ἐλέγετο καὶ διαφόρως ὑπὸ τῶν Τεγεατῶν, ὅτι δηλαδὴ ἡ Αὐγὴ ἔτεκε λάθρα τοῦ πατρὸς,

καὶ ὁ Τηλεφος ἐξετέθη εἰς τὸ Παρθένιον ὄρος ἔνθα ἐτράφη
ὑπὸ ἐλάφου. Παρὰ δὲ τὸν ναὸν τῆς Εἰλειθυίας ἦν βωμὸς Γῆς,
καὶ πλησίον στήλη ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ἐπ' αὐτῆς εἰργα-
σμένος Πολύβιος ὁ Λυκόρτα, καὶ ἐφ' ἐτέρας στήλης ὁ Ἑλα-
τος, εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρκάδος (1). Οὐ πόρρω δὲ τῆς ἀγορᾶς
ἦν θέατρον καὶ πλησίον αὐτοῦ βῆθρα εἰκόνων χαλκῶν αἱ
οὐκέτι ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ Παυσανίου· ἔκ τινος δὲ ἐλεγεῖοι ἐφ'
ἐνὸς τῶν βῆθρων ἐδηλοῦτο ὅτι ἦν ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἀνδρῖας τοῦ
Φιλοποίμενος (2). ἦν δὲ τὸ ἐλεγεῖον τοιοῦτο =

Τοῦδ' ἀρετὰ καὶ δόξα καθ' Ἑλλάδα, πολλὰ μὲν ἄλκαῖς,
Πολλὰ δὲ καὶ βουλαῖς ἔργα πονησαμένον,
Ἀρκάδος αἰχμητᾶ Φιλοποίμενος ὧ μῆγα κῦδος
Ἔσπετ' ἐνὶ πτολέμῳ δούρατος ἀγεμόνι.

Μανύει δὲ τρόπαια τετυγμένα δισσὰ τυράννων
Σπάρτας αὐξομέναν δ' ἄρατο δουλοσύναν.

Ἰν' ἔνεκεν Τεγέα μεγαλόφρονα Κραύγιδος υἱὸν

Στᾶσεν ἀμωμήτου κράντορ' ἐλευθερίας (3).

Οἱ Τεγεᾶται ἱδρυσαν ἀγάλματα τῷ Ἀγυεῖ λεγομένῳ
Ἀπόλλωνι δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἀρτεμις
ἐτιμώρουν πανταχοῦ ὅσους τῶν ἀνθρώπων παρημέλησαν
τὴν Λητῶν, ὅτε ἔγκυος οὖσα καὶ πλανωμένη ἀφίκετο εἰς τὴν
χώραν αὐτῶν· ὥς δὲ οἱ εἰρημένοι θεοὶ ἦλθον καὶ εἰς τὴν γῆν
τῶν Τεγεατῶν, ὁ υἱὸς τοῦ Τεγεάτου Σκέφρος προσελθὼν
ὠμίλει κρυφίως πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα· ὁ δὲ Λειμῶν, ἕτερος
υἱὸς τοῦ Τεγεάτου ὑποπτεύσας ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σκέ-
φρος κατηγόρει αὐτὸν πρὸς τὸν θεὸν, ἔδραμεν εὐθὺς καὶ
ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφόν· καὶ ὁ μὲν Λειμῶν τοξευθεὶς ὑπὸ
τῆς Ἀρτέμιδος, εὖρε παρευθὺς τὴν δίκην τῆς ἀδελφοκτονίας,

(1) Πaus., Ἀρκ. κ. 48. (2) Αὐτ. κ. 49. (3) Αὐτ. κ. 52.

ὁ δὲ Τεγεάτης καὶ ἡ Μαιρά ἐβυσαν ἐν τῷ ἄμα τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι· ἐπελθειούσης δὲ ὕστερον μεγάλης ἀκαρπίας εἰς τὴν χώραν, ἦλθε μάτευμα ἐκ Δελφῶν νὰ θρηνῶσι τὸν Σκέφρον· καὶ ἔκτοτε ἔπραττον καὶ ἄλλα ἐν τῇ ἐορτῇ τοῦ Ἀγυιέως εἰς τιμὴν τοῦ Σκέφρου καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ἱέρεια τῆς Ἀρτέμιδος ἐδίδωκε τιὰ, ὡς ἡ Ἀρτεμις αὐτὴ ἐδίδωκε τὸν Λειμῶνα. Ἐλέγον δὲ προσέειπε ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ Τεγεάτου Κύδων καὶ Ἀρχίδιος καὶ Γόρτυς μετώκησαν οἰκισθελῶς εἰς Κρήτην καὶ ἀπ' αὐτῶν ὠνομάσθησαν αἱ πόλεις Κυδωνία καὶ Γόρτυς καὶ Κατρεύς· ἀλλ' οἱ Κρήτες οὐ συμφωνοῦντες κατὰ τοῦτο τοῖς Τεγεάταις, ἔλεγον ὅτι ὁ μὲν Κύδων ἦν υἱὸς Ἑρμοῦ καὶ Ἀκακαλλίδος τῆς Μίνως, ὁ δὲ Κατρεύς υἱὸς τοῦ Μίνως αὐτοῦ, ὁ δὲ Γόρτυς τοῦ Ραδαμάνθους. Ἦσαν δὲ ἐν Τεγέᾳ τέσσαρα ἀγάλματα τοῦ Ἀγυιέως ἰδρυθέντα ὑπὸ τεσσάρων φυλῶν· ἦσαν δὲ αὗται Κλαρεῶτις, Ἰπποθοῦτις, Ἀπολλωνεάτις καὶ Ἀθανεᾶτις· καὶ ἡ μὲν Κλαρεῶτις ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ κλήρου δι' οὗ ὁ Ἀρκὰς διένειμε τὴν χώραν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ· ἡ δὲ Ἰπποθοῦτις ἀπὸ Ἰππόθου τοῦ Κερκύωνος. Ἦν δὲ ἐν Τεγέᾳ καὶ ναὸς Δῆμητρος καὶ Κόρης, αἷς ἐπωνόμαζον Καρποφόρους· καὶ πλησίον ναὸς Ἀφροδίτης Παφίας ἰδρυθεὶς ὑπὸ Λαοδίκης τῆς Ἀγαπήνορος, ἡγεμόνος τῶν κατὰ τῆς Τρωάδος Ἀρκάδων, καὶ οἰκησάσης ἐν Πάφῳ· οὐ πόρρω δὲ τῇ ναυὶ τούτου ἦσαν δύο ναοὶ Διονύσου, καὶ βωμὸς Περσεφόνης, καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐπίχρυσον, ἔργον Χειρισόφου Κρητός· καὶ πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος ἕστατο ὁ ἀνδριάς τοῦ Χειρισόφου αὐτοῦ ἐκ λίθου. Ἦν δὲ καὶ τόπος καλούμενος ὑπὸ τῶν Τεγεατῶν Ἑστία κοινὴ τῶν Ἀρκάδων· ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἦν ἄγαλμα Ἡρακλέους καὶ ἐπὶ τοῦ μηροῦ αὐτοῦ ἐφαίνετο τραῦμα ἐκ τῆς πρώτης μάχης τῆς κατὰ τῶν υἱῶν

τοῦ Ἰπποκόροντος· ὁ δὲ τόπος ὁ ὑψηλὸς ἐφ' οὗ ἦσαν οἱ πολλοὶ βωμοὶ τῶν Τεγεατῶν ἐκαλεῖτο Διὸς Κλαρίου ἀπὸ τοῦ κλήρου τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρκάδος· ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἦγον οἱ Τεγεᾶται ἐορτὴν καθ' ἑκάστον ἔτος· καὶ ποτε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐορτῆς ἐστράτευσαν κατ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι· ὥς δὲ ἐπιπτε χιῶν, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ὄντες ἐνοπλοὶ κατεΐχοντο ὑπὸ ῥίγους· οἱ δὲ Τεγεᾶται ἀνάψαντες κρυφίως πῦρ καὶ οὐκ ἐνοχλούμενοι ὑπὸ τοῦ ψύχους, ἐνεδύθησαν τὰ ὅπλα καὶ ἐξελθόντες ἐνίκησαν. Ἐσώζετο δὲ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἐν Τεγέᾳ καὶ ἡ οἰκία τοῦ Ἀλεοῦ καὶ τὸ μνῆμα τοῦ Ἐχέμου καὶ ἐπειργασμένη ἐπὶ στηλῆς ἡ μεταξὺ Ἐχέμου καὶ Ὑλλου μονομαχία. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκ Τεγέας εἰς τὴν Λακωνικὴν ὁδοῦ κατ' ἀριστεράν, ἐν ἀποστάσει δύο σταδίων ἀπὸ τοῦ τείχους, ἦν βωμὸς Πανὸς καὶ ἕτερος Λυκαίου Διὸς καὶ θεμέλια ναῶν· ἐκεῖθεν δὲ μετὰ ἑπτὰ στάδια ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Λιμνατίδος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ἐξ ἐβένου ξύλου εἰργασμένου κατὰ τὸν Αἰγιναιῶν τρόπον· μετὰ δέκα δὲ στάδια ἐκεῖθεν ἦσαν ἐπὶ τοῦ Ἀλφειοῦ ἐρείπια ναοῦ Ἀρτέμιδος Κνακεάτιδος (1). Οἱ Τεγεᾶται μετὰ τὴν νίκην κατὰ Χαρίλλου καὶ Λακεδαιμονίων ἀνέθεσαν εἰς Δελφοὺς ἐκ τῶν λαφύρων αὐτῶν ἡγάγματα Ἀπόλλωνος καὶ Νίκης, καὶ ἀνδριάντας τῶν ἐπιχωρίων ἡρώων, δηλαδὴ Καλλιστοῦς τῆς Λυκόνος, Ἀρκάδος τοῦ ἐπωνύμου τοῦ τόπου καὶ Ελάτου καὶ Ἀφείδαντος καὶ Ἀζάνος τῶν Ἀρκάδος· ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ Τριφύλου τοῦ Λαοδαμείας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀμύκλα καὶ Ἐράτου τοῦ Τριφύλου. — Ἡ ἱέρεια Χρυσή τις ὅτε ἐξ ἀμελείας αὐτῆς κατεκαύθη ὁ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Ἥρας, κατέφυγεν εἰς Τέγεαν ἰκέτις τῆς Ἀλέας

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 53.

Ἀθηνᾶς (1)· καὶ ὁ βασιλεὺς δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Πausa-
νίας ὁ υἱὸς μὲν Πλειστοάνακτος, ἔγγονος δὲ τοῦ πρώτου
Πausανίου τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν, ἐπειδὴ
ἐν τῷ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ Βοιωτῶν πολέμῳ ὑστέρησε
τοῦ ἀγῶνος, ἀθροίζων δύναμιν ἐκ Τεγέας καὶ τῆς ἄλλης
Ἀρκαδίας, καὶ ἐκ τούτου ἠττήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ
ἐφονεύθη καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος Λύσανδρος, καὶ ἐπειδὴ διὰ
ταῦτα κατηγορούμενος ἐκινδύνευε νὰ ὑποπέσῃ εἰς δίκην,
κατέφυγε καὶ οὗτος ἰκέτης εἰς τὸν ναὸν τοῦτον τῆς Ἀλέας
Ἀθηνᾶς (2)· καὶ ὁ Λεωτυχίδης δὲ πρότερον βασιλεὺς καὶ
αὐτὸς τῶν Λακεδαιμονίων στρατεύσας κατὰ τῶν Ἀλευαδῶν
εἰς Θεσσαλίαν καὶ ὡς δωροδοκηθεὶς ὑπ' αὐτῶν ὑπαγόμενος
εἰς δίκην ἐν Λακεδαίμονι, ἔφυγε καὶ οὗτος εἰς Τέγεαν καὶ
ἰκέτευε τὴν Ἀλέαν Ἀθηνᾶν (3). Ὁ ναὸς οὗτος τῆς Ἀθηνᾶς ἦν
αἰδέσιμος ἐκ παλαιοῦ παρὰ πᾶσι τοῖς Πελοποννησίοις, καὶ
παρεῖχε πλήρη ἀσφάλειαν τοῖς ἰκετεύουσιν ἐν αὐτῷ· διὸ
οὔτε οἱ Ἀργεῖοι τὴν Χρυσήδα, οὔτε οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν
Λεωτυχίδην ἢ τὸν Πausανίαν οὐδὲ ἀρχὴν ἠθέλησαν νὰ
ἐξαιτήσωναι καθεζομένους ἰκέτας (4). — Ὁ ποταμὸς Ἀλ-
φειὸς ῥέων ἐν ἀπυστάσει 40 σταδίῳ ἀπὸ τῆς Τεγέας νοτίως
ἦν τὸ μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Τεγεατῶν ὄριον (5)· ἡ δὲ
ἐκ Τεγέας πρὸς τὴν Σπάρτην ὁδὸς διήρχετο διὰ τῆς Μεγά-
λης πόλεως. Τὰ ὅρια μεταξὺ Τεγεατῶν καὶ Ἀργείων ἦσαν
πέραν τοῦ ὄρους Παρθενίου κατὰ τὰς ἐν Ἀργολίδι Ἰσσίας (6)·
σειρὰ δὲ ὁρέων ἐχώριζε τοὺς Τεγεάτας ἀπὸ τῶν Μαντι-
νέων (7). — Ἡ Τέγεα μέχρι τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος κατηριθ-
μεῖτο εἰσέτι, κατὰ τὸν Ἱεροκλῆν, μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς

(1) Ἴδε Εὐβοία ὄρος. (2) Πaus. Λακ. κ. 5. (3) Αὐτ. κ. 7. (4) Αὐτ.
κ. 5. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 54. (6) Αὐτ. (7) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 6, κ. 5,
§. 16.

Πελοποννήσου. Οὐ πόρρω τῆς Τεγέας νοτίως ἦν τόπος ΦΥΛΑΚΗ λεγόμενος ἐξ οὗ ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς Ἀλφειός (1). — Ἐντὸς δὲ τῆς Τεγεάτιδος χώρας, ἐν ἀποστάσει ὅσον 50 σταδίων ἀπὸ τῆς Τεγέας ἦν πεδιάς καλουμένη ΜΑΝΘΟΥΡΙΚὸν ΠΕΔΙΟΝ, καὶ κατ' ἀριστεράν τῆς πεδιάδος ἦν ὁ τόπος ὁ λεγόμενος ΧΩΜΑ (2).

* Τέγεα· ἄγνωστος εἶναι ἡ ἐποχὴ καὶ αἱ περιστάσεις τῆς καταπτώσεως τῆς πόλεως ταύτης· τὰ κακῶς διατετηρημένα ἑρείπια αὐτῆς σώζονται, ἀπέχοντα ὡς ἔγγιστα δύο ὥρας ἀπὸ τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ ὁ τόπος ὀνομάζεται Παλαιὰ Ἐπισκοπὴ ἀπὸ τινος καταπεπτωκυῖας ἐκκλησίας κειμένης ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ποτὲ ἀκροπόλεως. Τὸ χωρίον Πιάλι κεῖται καὶ τοῦτο παρὰ τὰ ἑρείπια τῆς Τεγέας.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΜΑΝΤΙΝΙΚΗΣ.

ΜΑΝΤΙΝΕΙΑ, πόλις τῶν ἐπισημοτάτων κειμένη κατὰ τὸ νότιον τοῦ Ὄρχομενοῦ, τὸ βόρειον τῆς Τεγέας καὶ τὸ ἀνατ-βόρειον τῆς Μεγάλης πόλεως. Ἐκτίσθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ Μαντινέως, ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος οὐχὶ ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ ὃ καὶ μετέπειτα οἱ Ἀρκάδες ὠνόμαζον Πτόλιν· ἀλλ' ὕστερον Ἀντινόη ἡ Κηφέως τοῦ Ἀλεοῦ κατὰ τινὰ χρησμὸν μετέφερε τοὺς κατοίκους εἰς τοῦτο τὸ χωρίον, λαβοῦσα ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ ὄφιν διὸ καὶ ὁ παρὰ τὴν πόλιν ῥέων ποταμὸς ὠνόμασθη Ὄφις. (3). — Κατὰ τὸν Στράβωνα ἡ Μαντίνεια συνώκισθη τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ πέντε δήμων ὑπ' Ἀργείων (4). — Οἱ Μαντινεῖς δὲν συνεπολέμησαν μετὰ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων ἐν τῇ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων παρὰ τὴν

(1) Πaus. i' Ἀρκ. κ. 54. (2) Αὐτ. κ. 44. (3) Αὐτ. κ. 8.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 337.

Δίπαιαν μάχῃ· κατὰ δὲ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον συνεμάχησαν κατ' αὐτῶν μετὰ τῶν Ἠλείων· καὶ ἐπολέμησαν ἐναντίον αὐτῶν, λαβόντες ἐξ Ἀθηνῶν συμμαχικὴν βοήθειαν· μετέσχον δὲ καὶ τοῦ κατὰ Σικελίας πολέμου, κατὰ φιλίαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· μετὰ ταῦτα δὲ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Μαντινικὴν στράτευμα Λακεδαιμονίων καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἀγισίπολις ὁ Πausανίου· νικήσας δὲ ὁ Ἀγισίπολις ἐν τῇ μάχῃ καὶ κατακλείσας τοὺς Μαντινεῖς εἰς τὸ φρούριον, εἴλε τὴν πόλιν μετ' ὀλίγον, οὐχὶ διὰ πολιορκίας, ἀλλ' ἀποστρέψας τὸν ποταμὸν Ὀφιν ἐντὸς τοῦ τείχους ὃ ἦν ὥκοδομημένον ἐξ ὤμης πλίνθου· καὶ ὀλίγον μὲν μέρος αὐτῆς ἀφῆκε νὰ κατοικῆται, τὸ δὲ πλεῖστον κατηδάφισε καὶ διέσπειρε τοὺς κατοίκους κατὰ κώμας· ἀλλὰ μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων οἱ Θηβαῖοι κατήγαγον τοὺς Μαντινεῖς ἐκ τῶν κωμῶν εἰς τὴν πατρίδα· οὗτοι δὲ ἅμα κατελθόντες ἡγωνμόνησαν ἐν μέρει καὶ ἐφωράθησαν πραγματευόμενοι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων εἰρήνην ἰδιαίτεραν καὶ ἄνευ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀρκάδων, διὸ καὶ φοβούμενοι τοὺς Θηβαίους, μετέστησαν ἐκ τοῦ φανεροῦ εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ὅτε συνεκροτήθη ἡ Μαντινικὴ μάχῃ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τοῦ Ἐπαρινώνδου καὶ τῶν Θηβαίων, οἱ Μαντινεῖς ἐτάχθησαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων· ὥς δὲ ὕστερον συνέβη διαφορὰ μεταξὺ Μαντινέων καὶ Λακεδαιμονίων, ἀπεσπάσθησαν οἱ Μαντινεῖς καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ μετέστησαν εἰς τὸ Ἀχαϊκόν, καὶ προσλαβόντες στρατιὰν Ἀχαιῶν, καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Ἄρατον, ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ ἐνίκησαν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Ἄγιν τὸν Εὐδαμίδου· μετέσχον δὲ καὶ τοῦ πολέμου τῶν Ἀχαιῶν κατὰ Κλεομένους καὶ συμφώνως μετ' αὐτῶν κατέβαλον τὴν ἰσχὺν τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐπειδὴ δὲ μετέπειτα ὁ Ἀντίγονος, ὁ

ἐπιτροπεύων ἐν Μακεδονίᾳ Φίλιππον τὸν Περσέως ἔτι παῖδα ἐφάνη λίαν εὐνοϊκὸς πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, οἱ Μαντινεῖς ἔπραξαν πολλὰ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις μετωνόμασαν τὴν πόλιν αὐτῶν Ἀντιγόνειαν. Ὅτε δὲ ὕστερον ὁ Αὐγουστος ἔμελλε νὰ ναυμαχήσῃ παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος, οἱ μὲν Μαντινεῖς συνεπολέμησαν τοῖς Ῥωμαίοις, οἱ δὲ ἄλλοι Ἀρκάδες συνετάχθησαν τῷ Ἀντωνίῳ. Μετὰ δέκα δὲ γενὰς βασιλεύσας ἡ Ἀδριανὸς ἀφείλετο ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Μαντινέων τὸ ἐκ Μακεδονίας ἐπακτὸν ὄνομα καὶ ἀπέδωκεν αὐτῇ αὐτῇ τὸ πρῶτον αὐτῆς ὄνομα τῆς Μαντινείας (1). — Ἐν Μαντινείᾳ ἦν ναὸς διπλοῦς διπρημένος διὰ τοίχου κατὰ τὸ μέσον· καὶ κατὰ μὲν τὸ ἓν μέρος ἦν ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ναὸς Ἀθητοῦς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ ἐπὶ τοῦ βήθρου τῶν ἀγαλμάτων μία Μοῦσα καὶ ὁ Μαρσύας αὐλῶν, καὶ σιήλη ἵστατο ἐνταῦθα παριστῶσα Πολύβιον τὸν Λυκόρτα. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι ναοί, ὡς ὁ τοῦ Σωτῆρος Διὸς, ὁ τοῦ λεγομένου Ἐπιδῶτου, ὁ τῶν Διοσκούρων, ὁ τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης ἐν ᾧ ἔκαιον πῦρ, φροντίζοντες νὰ μένῃ διαπαντὸς ἄσβεστος, ὁ τῆς Ἥρας πλησίον τοῦ θεάτρου καθ' ὃν ὁ Πραξιτέλης παρέστησεν αὐτὴν καθημένην ἐπὶ θρόνου καὶ παρεπτῶσας τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν Ἥβην, θυγατέρα τῆς Ἥρας· παρὰ δὲ τὸν βωμὸν τῆς Ἥρας ἦν ὁ τάφος Ἀρκάδος, υἱοῦ τῆς Καλλιστοῦς οὗ τὰ ὅστ' αὐτὴ μετεκόμισαν ἐκ Μυινάλου, κατὰ χρησμὸν τῶν Δελφῶν τὸν ἐξῆς —

Ἔστι δὲ Μαιναλὶν δυσχείμερος ἐνθα τε κεῖται
 Ἀρκὰς, ἀφ' οὗ δὴ πάντες ἐπὶ κλησιν καλέονται·
 Ἐνθα σ' ἐγὼ κέλομαι στείχειν, καὶ εὐφροني θυμῷ
 Ἀρκάδ' αἰραμένους κατάγειν ἐς ἄστν ἔραννόν,

(1) Πaus. 'Αρκ. κ. 8.

Οὐ τρίοδος καὶ τετράοδος καὶ πεντακέλευθος,

Ἐνθα τε δὴ τέμενός τε θυηλάς τ' Ἀρκάδι τεύχειν.

ἐννόμαζον δὲ τὸν χώρον τοῦτον ἔνθα ἦν ὁ τάφος τοῦ Ἀρκάδος Ἡλίου βωμούς. Ἦσαν δὲ οὐ πόρρω τοῦ θεάτρου καὶ μνημάτα ἔνδοξα, τὸ μὲν, ὅπερ ἐκαλεῖτο Ἑστία κοινὴ, καὶ εἶχε σχῆμα περιφερές, ἔλεγον ὅτι ἦν τάφος Ἀντινόης τῆς Κηφέως· ἐπὶ δὲ τοῦ ἄλλου ἵστατο στήλη καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐπειργασμένος ἀνὴρ ἱππεύς, Γρύλλος ὁ Ξενοφώντος. Ὅπισθεν δὲ τοῦ θεάτρου ἐσώζοντο ἐπὶ Πausανίου εἰρήπια ναοῦ καὶ ἄγαλμα Ἀφροδίτης ἐπονομαζομένης Συμμαχίας· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ βάθρου ἐπίγραμμα ἐδήλου ὅτι ἡ ἀναθεῖσα τὸ ἄγαλμα ἦν Νικίππη ἢ Πασέου· τὸν δὲ ναὸν τοῦτον κατεσκεύασαν οἱ Μαντινεῖς ὡς ὑπόμνημα τοῖς μεταγενεστέροις τῆς μετὰ τῶν Ῥωμαίων παρὰ τὸ Ἄκτιον ναυμαχίας. Ἐτίμων δὲ οἱ Μαντινεῖς καὶ τὴν Ἀλέαν Ἀθηναίων καὶ εἶχον ναὸν καὶ ἄγαλμα αὐτῆς. Ἐθεοποίησαν προσέτι καὶ τὸν Ἀντίουν καὶ ἦν ὁ νεώτατος τῶν ναῶν τῆς Μαντινείας ὁ ναὸς τοῦ Ἀντίου, ὃν ἐκόσμησε περισσῶς ὁ βασιλεὺς Ἀδριανὸς καὶ κατεστήσατο διὰ τὸν Ἀντίουν τιμὰς καὶ τελετὴν κατ' ἔτος καὶ ἀγῶνα καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος· ἦν δὲ καὶ οἶκος ἐν τῷ γυμνασίῳ περιέχων ἀγάλματα τοῦ Ἀντίου καὶ ἀξιοθέατος διὰ τοὺς λίθους δι' ὧν ἦν κεκοσμένος, καὶ διὰ τὰς εἰκόνας τοῦ Ἀντίου ὧν αἱ πλεῖσται παρίσταν τὸν Διόνυσον. Ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ ἦν εἰκὼν χαλκῇ γυναικὸς, ἣν οἱ Μαντινεῖς ὠνόμαζον Δεομένην, θυγατέρα τοῦ Ἀρκάδος· καὶ ἡρώον προσέτι Ποδάρου ὅς, ὡς ἔλεγον, ἀπέθανεν ἐν τῇ κατὰ Ἐπαμινώνδου καὶ Θηβαίων μάχῃ· ἐτίμων δὲ αὐτὸν οἱ Μαντινεῖς λέγοντες ὅτι ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν συμμάχων ἄριστοι ἐν τῇ μάχῃ ἐγένοντο Γρύλλος ὁ Ξενοφώντος, μετὰ τὸν Γρύλλον δεύτερος ὁ ἐκ Μαρθῶνος Κηφισόδωρος ὁ τότε ἱππαρχῶν τῶν Ἀθη·

ναίων, καὶ τρίτος ὁ Ποδάρος (1). — Κατ' ἀριστεράν τῆς ἐκ Μαντινείας εἰς Τέγεαν λεωφόρου, παρὰ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἦν ἵπποδρόμιον καὶ οὐ πόρρω ἀπ' αὐτοῦ στάδιον ἔνθα ἐτίθετο ὁ ἀγὼν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀντίνου, καὶ ὑπεράνω τοῦ σταδίου ἦν τὸ Ἀλήσιον ὄρος καὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Ἰππίου, ἀπέχων τῆς Μαντινείας οὐ πλέον σταδίου. Πέραν δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἴσατο τρόπαιον ἐκ λίθου πεποιημένον ἀπὸ τῶν λαφύρων τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοῦ Ἄγιδος ἡττηθέντων ἐν μάχῃ ὑπὸ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν λοιπῶν Ἀρκάδων (2). Μετὰ δὲ τὸν ναὸν ἦν χωρίον πλήρες δρυῶν καλούμενον ΠΕΛΑΓΟΣ καὶ διὰ μέσου τῶν δρυῶν τούτων διήρχετο ἡ ὁδὸς ἡ ἐκ Μαντινείας εἰς Τέγεαν — Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ συνεκροτήθη Ὀλ. 104, 2, 363 Π. Χ. ἡ μεταξὺ Θηβαίων ὑπὸ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἀφ' ἑνὸς, καὶ Λακεδαιμονίων, Ἀθηναίων καὶ Μαντινέων ἀφ' ἑτέρου περιβόητος μάχη, καθ' ἣν τρωθεὶς ὁ Ἐπαμινώνδας, ἐξεκομίσθη ζῶν ἐκ τῆς παρατάξεως εἰς τόπον ὑψηλὸν ὃς ὕστερον ὠνομάσθη ΣΚΟΠΗ, διότι ἐκεῖθεν, καὶ τοὶ πονῶν, ἐθεώρει τοὺς μαχομένους, ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ τραύματος· ὡς δὲ ὁ ἀγὼν ἔλαβεν ἴσον πέρας, ἀποσχὼν τὴν χεῖρα, ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη ἔνθα ἐγένετο ἡ συμβολή. Ἰστατο δὲ ἐπὶ τοῦ τάφου κίων καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀσπίς ἔχουσα ἐπειργασμένον δράκοντα, ὃς ἐσήμαινεν ὅτι ὁ Ἐπαμινώνδας κατήγετο ἐκ τῶν λεγομένων Σπαρτῶν· ἦσαν δὲ καὶ στηλῆαι ἐπὶ τοῦ μνημείου, ἡ μὲν ἀρχαία καὶ ἔχουσα ἐπίγραμμα Βοιώτιον, ἡ δὲ ἀνατεθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ, ὃς ἐποίησε καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς ἐπίγραμμα. Ὁ Ἐπαμινώνδας προηγουμένως εἶχε λάβῃ χρησμὸν ἐκ Δελφῶν ἐντελλόμενον αὐτῷ νὰ φυλάττῃ.

(1) Πaus. Ἀρχ. κ. 9. (2) Αὐτ. κ. 10.

ται τὸ Πέλαγος· διὸ καὶ ἐφοβεῖτο νὰ ἐπιβῇ εἰς τριήρεις ἢ νὰ πλεύσῃ διὰ φορτίδος νηὸς· ἀλλ' ὁ χρησμὸς λέγων Πέλαγος ἡνίττετο οὐχὶ τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ τὸν δρυμόν. Οἱ Μαντινεῖς ἔλεγον ὅτι Μαντινεὺς τις Μαχαιρίων καλούμενος ἐφόνευσε τὸν Ἐπαμινώνδαν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὅτι Σπαρτιάτης ἦν ὁ φονεύσας καὶ ὠνόμαζον καὶ οὗτοι τὸν ἄνθρωπον Μαχαιρίωνα· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι καὶ συμφώνως αὐτοῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι ἔλεγον ὅτι ὁ Ἐπαμινώνδας ἐτρώθη ὑπὸ τοῦ Γρύλλου, ὥς καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος τῆς παριστώσης τὴν μάχην τῆς Μαντινείας δηλοῦται· καὶ οἱ Μαντινεῖς δὲ αὐτοὶ φαίνεται ὅτι συνεφώνουν κατὰ τοῦτο, διότι ἔθαψαν τὸν Γρύλλον ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ ἔνθα ἔπεσεν ἀνέθεσαν εἰκόνα ἐπὶ τιμῇ ἄνδρὸς ἀρίστου τῶν συμμάχων· περὶ δὲ τοῦ Μαχαιρίωνος ἔλεγον μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοιαῦτα διὰ λόγων, ἀλλὰ πραγματικῶς οὔτε ἐν Σπάρτῃ, οὔτε ἐν Μαντινείᾳ προσεφέρθησαν ποτὲ τιμαὶ ὥς εἰς ἄνθρωπον ἀριστεύσαντα (1). — Ὅρια τῶν Μαντινέων ἦσαν πρὸς μὲν τοὺς Τεγεάτας ὁ περιφερὴς βῶμος ὁ ἐπὶ τῆς λεωφόρου κείμενος (2), πρὸς δὲ τοὺς Μεγαλοπολίτας ἡ Πετροσάκα, πρὸς δὲ τοὺς Ὀρχομενίους τὸ ὄρος ἡ Ἀγχισία. Ἦσαν δὲ εἰσέτι δύο ὁδοὶ ἐκ Μαντινείας εἰς Ὀρχομενὸν καὶ κατὰ μὲν τὴν μίαν ἦν στάδιον λεγόμενον τοῦ Λάδα ἔνθα ὁ Λάδας ἐγυμνάζετο εἰς τὸν δρόμον, καὶ παρ' αὐτὸ νηὸς Ἀρτέμιδος καὶ κατὰ δεξιάν τῆς ὁδοῦ χῶμα γῆς ὑψηλὸν νομιζόμενον τάφος τῆς Πηνελόπης, διότι ἔλεγον οἱ Μαντινεῖς ὅτι ἡ Πηνελόπη φωραθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς ὅτι εἰσῆγε μοιχῶς εἰς τὸν οἶκον καὶ ἀποπεμφθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, ἀπῆλθε κατὰ πρῶτον εἰς Λακεδαίμονα καὶ ὕστερον μετόκησεν εἰς Μαντινείαν

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 11. (2) Αὐτ.

ἐνθα καὶ ἐτελεύτησε· συνείχετο δὲ τῷ τάφῳ μικρὸν πεδῖον καὶ ἐν αὐτῷ ἦν ὄρος ἐφ' οὗ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἦσαν ἐτι ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Μαντινείας· ἐκαλεῖτο δὲ ὁ τόπος ΠΙΘΟΛΙΣ· κατὰ δὲ τὴν ἐτέραν πρὸς τὸν Ὀρχομενὸν ὁδὸν ἦν τὸ ὄρος ἡ Ἀγχισία (1). — Ἐν τῷ ἐν Ἠλείᾳ ναῷ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἦν ἄγαλμα Νίκης ἀνάθημα Μαντινέων· μετὰ τίνα δὲ μάχην ἀνετέθη δὲν ἐδηλοῦτο ἐν τῷ ἐπιγράμματι· ἦν δὲ ἄπτερος καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ Κάλαιμις κατεσκεύασεν αὐτὴν τοιαύτην κατὰ μίμησιν τῆς ἐν Ἀθήναις ἄπτερου Νίκης (2). Ἀνέθεσαν δὲ οἱ Μαντινεῖς καὶ ἐν τῷ ναῷ τῶν Δελφῶν Ἀπόλλωνα χαλκοῦν ὃς ἔκειτο παρὰ τὸν θησαυρὸν τῶν Κορινθίων (3). — Δύο ὁδοὶ ἦγον ἐκ τῆς Ἀργείας εἰς Μαντινείαν, καὶ ἡ μὲν ὠνομάζετο ΚΛΙΜΑΞ ἡ δὲ ΠΡΙΝΟΣ· ἡ Κλίμαξ ἦν εὐρυτέρα τοῦ Πρίνου, ἐκλήθη δὲ Κλίμαξ, διότι ἡ δι' αὐτῆς ἀθροδος ἐγένετο διὰ βαθμίδων κατεσκευασμένων ἐν αὐτῇ (4). — Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ καλουμένου ΜΕΛΑΓΓΕΪΑ κατήρχετο τὸ πότιμον ὕδωρ εἰς Μαντινείαν. Τὰ Μελαγγεῖα ἦσαν ὑπεράνω τῆς λεγομένης Κλίμακος· καὶ μετὰ ἑπτὰ στάδια ἀπ' αὐτῶν ἦν κρήνη καλουμένη τῶν ΜΕΛΙΑΣΤΩΝ (5). — Μετὰ δὲ 30 στάδια ἀπὸ τῆς Μαντινείας ἦν πεδῖον ἈΛΚΙΜΕΔΩΝ καλούμενον ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Μεθύδριον ὁδοῦ· ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ ἦν τὸ ὄρος ἡ Ὀστρακίνα (6). — Οὐ πόρρω δὲ πρὸς ἄρκτον τῆς ἀρχαίας Μαντινείας μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς κόμης Μαιρᾶς ἦν πηγὴ ἈΛΛΑΚΟΜΕΝΙΑΣ καλουμένη (7).

* Τὰ ἐρείπια τῆς Μαντινείας λέγονται Παλαιόπολις καὶ κεῖνται κατὰ τὸ βόρειον τῆς Τριπολιτσᾶς· τὸ χωρίον καὶ ἡ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 12. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 26. (3) Πaus. Φωκ. κ. 13.

(4) Πaus. Ἀρκ. κ. 6. (5) Αὐτ. (6) Αὐτ. κ. 12. (7) Αὐτ.

μονή Τσιπιανὰ ἀπέχουσι $1/4$ ὥρ. ἀπ' αὐτῶν κατὰ δεξιάν, κατὰ δὲ ἀριστερὰν μετὰ $1/2$ ὥρ. κεῖται τὸ χωρίον Καψά· ὁ μεμονωμένος λόφος ὁ πρὸς τὴ βόρειον τοῦ λόφου Κουρτσούλη εἶναι ἡ θέσις τῆς Πτόλεως ἢ παλαιᾶς Μαντινείας· αἱ παρὰ τὸ χωρίον Πικέρμι πηγαὶ εἰσὶ τὰ Μελαγγοῖα. — Ἡ ἐξ Ἄργους εἰς Πικέρμι ὁδὸς ἡ διερχομένη παρὰ τὰ χωρία Κάτω Βέλισι, Καπαρέλι καὶ Σάγκαν εἶναι ἡ Κλίμαξ· ἡ δὲ διαβαίνουσα διὰ τοῦ ὄρους Ἀρτεμισίου παρὰ τὸ χωρίον Τουρνίκι εἶναι ἡ Πρίνος· ἡ δὲ κοιλὰς τοῦ Καψᾶ τὸ πεδῖον ὁ Ἀλκιμέδων (1). Ἡ Τριπολιτσᾶ κεῖται, ὡς εἴρηται, κατὰ νότον τῶν ἐρειπίων τῆς Μαντινείας μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν τῆς Τεγέας, κατὰ τὸ κέντρον τῆς Ἀρκαδίας, εἰς μεγάλην πεδιάδα κυκλούμενην ὑπὸ τῶν ὀρέων Μαιναλίου, Παρθενίου καὶ Ἀρτεμισίου καὶ ὑψουμένην 2,600 πόδας ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἡ πόλις αὕτη ἣτις ἐπὶ τουρκοκρατίας εἶχε περιτείχισμα καὶ ἀκρόπολιν καὶ κατοίκους 15,000 ὧν 7,000 χριστιανοὶ καὶ 1,000 Ἰουδαῖοι, οἱ λοιποὶ Ὄθωμανοὶ ἦν ἔδρα τοῦ Σατράπου τῆς Πελοποννήσου (Μόρα·Βαλισί) καὶ τῆς ἐπαρχιακῆς κυβερνήσεως. Ἡ Τριπολιτσᾶ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως περὶ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, τοῦ Δ. Ψηλάντου, τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, τοῦ Γιατράκου, τοῦ Πετρό-μπεη καὶ τοῦ Νικήτα, μετὰ περίπου δίμηνον πεισματώδη ἀντίστασιν ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου 1821. Ὁ Κεφαλᾶς πρῶτος κυριεύσας ἓνα τῶν πύργων τὸν παρὰ τὴν πύλην τοῦ Ἄργους, ἔστησεν ἐκ' αὐτοῦ τὴν Ἑλληνικὴν

(1) Ἀθήκ. Τ. 1. κ. 3. σ. 109. — Τ. 3. κ. 25. σ. 95. 97. — κ. 24. σ. 53. — Τ. 2. κ. 17. σ. 280.

σημαίαν. Ἐγένετο δὲ φρικώδης ἡ ἄλωσις καὶ διαπόρθησις τῆς πόλεως ταύτης· ἡ σφαγὴ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων εἶναι ἀνεκδιήγητος καὶ ἡ λεῖα πλουσιωτάτη καὶ ὑπέρμετρος. Ἡ Τριπολιτσᾶ ἡ ὀρθότερον Τρίπολις ἀνγκτισθεῖσα ὁπωσοῦν εὐπρεπῶς, εἶναι ἤδη πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ ἔδρα τοῦ νομάρχου· περιέχει δὲ γυμνάσιον ἔχον σχολάρχην καὶ δύο διδασκάλους Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ σχολεῖον δημοτικὸν τῆς Β'. τάξεως, ἔτι δὲ καὶ οἰκονομικὴν ἐφορείαν Β'. τάξεως καὶ ταμεῖον Α'. τάξεως καὶ δασαρχεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ πρωτοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον. Ἡ πεδιάς τῆς Τριπολιτσᾶς ἔχει ὕψος 630 μέτρων γαλλ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

ΜΑΙΡᾶ, κώμη ἀπέχουσα 30 στάδια τῆς ἀρχαίας Μαντινείας, κατὰ τὴν πρὸς Ὀρχομενὸν ὁδόν· ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ Μαιρᾶς τῆς Ἄτλαντος ἧς ὁ τάφος, ὡς ἔλεγον οἱ Μαντινεῖς, ἦν ἐνταῦθα, ἃν καὶ οἱ Τεγεᾶται δι᾽ ὀχυρίζοντο ὅτι ἡ Μαιρᾶ ἐτάφη παρ' αὐτοῖς, ὅπερ καὶ πιθανώτερον· ἴσως δὲ καὶ ἐτέρα τις Μαιρᾶ ἀπόγονος τῆς τοῦ Ἄτλαντος ἦν τεθαμμένη ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ. Μεταξὺ τῆς ἀρχαίας Μαντινείας καὶ τῆς Μαιρᾶς ἦν πηγὴ ἈΛΑΛΚΟΜΕΝΙΑΣ καλουμένη. Ὁ Πausανίας εἶδε τὰ ἐρείπια τῆς Μαιρᾶς (1).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Μαιρᾶς ἦν ποτὲ πανδοχεῖον τοῦ Μπελάλη λεγόμενον.

ΝΕΣΤΑΝΗ, κώμη ἐπὶ ὄρους κατ' ἀριστερὰν τοῦ πεδίου τοῦ καλουμένου ἈΡΓΟῦ. Παρὰ τὴν Νεστάνην ἐφαίνοντο σημεῖα τῆς σκηνῆς Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου ὃς ἐστρατοπέδευσεν, ὡς ἔλεγον, παρὰ ταύτην τὴν κώμην, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἡ παραβρέουσα πηγὴ ἐκαλεῖτο Φιλίππειος (2).

(1) Paus. Ἀρκ. κ. 12. (2) Αὐτ. κ. 7.

Μετὰ τὴν Νεστιάνην ἦν ναὸς ἅγιος Δῆμητρος, καὶ εἰς τιμὴν αὐτῆς ἐπανηγύριζον ἑορτὴν οἱ Μαντινεῖς ἀνὰ πᾶν ἔτος (1).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΟΡΧΟΜΕΝΙΑΣ.

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Ὀρχομενοῦ, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (2). Ἡ χώρα τοῦ Ὀρχομενοῦ ἦν ὁμορος τῇ Μαντινείᾳ κατὰ τὸ ὄρος τὴν Ἀγχισίαν (3)· πρὸς ἀριστερὰν δὲ τῆς ἐξ Ἀγχισίας ὁδοῦ κατὰ τὸ χθαμαλὸν τοῦ ὄρους ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Ὑμνίας κοινὸς τοῖς Ὀρχομενίοις καὶ τοῖς Μαντινεῦσι καὶ ἔχων ἱέρειαν καὶ ἱερέα ὀφείλοντας νὰ ἀγιστεύωσι διὰ παντὸς τοῦ βίου οὐ μόνον κατὰ τὰς μίξεις ἀλλὰ καὶ κατὰ ἄλλα, καὶ οὔτε λουτρὰ νὰ μεταχειρίζωνται, οὔτε τὴν λοιπὴν διαίταν τῶν πολλῶν, οὔτε νὰ εἰσέρχωνται εἰς οἰκίαν ἀνδρὸς ἰδιώτου· ἐτελεῖτο δὲ καὶ ἑορτὴ τῆς Ὑμνίας Ἀρτέμιδος καθ' ἕκαστον ἔτος (4). — Κατὰ τὸ ἀρχαιότερον ἐλάμβανε τὴν ἱερωσύνην τῆς θεᾶς κόρη παρθένος, καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀριστοκράτης κατήσχυεν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τὴν ἱέρειαν, διὸ καὶ κατελιθώθη ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων (5). — Ἡ προτέρα πόλις τῶν Ὀρχομενίων ἦν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἐσώζοντο ἔτι ἡ ἀγορὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς τὰ ἐρείπια· ἡ δὲ μεταγενεστέρα ἢ οἰκουμένη ἐπὶ τοῦ εἰρημένου περιηγητοῦ ἦν ὠκοδομημένη κάτωθεν τοῦ περιβόλου τοῦ ἀρχαίου τείχους. Ἦσαν δὲ ἀξιοθέατα ἐν αὐτῇ ἡ πηγὴ ἐφ' ἧς ὑδρεύοντο καὶ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀφροδίτης καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν ἐκ λίθου· παρὰ δὲ τὴν πόλιν ξόανον Ἀρτέμιδος ἰδρυμένον ἐντὸς κέδρου μεγάλης ἐφ' ἧς καὶ ἡ θεὰ ἐπωνομάζετο Κε-

(1) Πaus. Ἀρχ. κ. 8. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Αὐτ. κ. 12. (4) Αὐτ. κ. 13.

(5) Αὐτ. κ. 5. — Ἰδ. Ἀρκαδία.

δρεᾶτις. Κάτωθεν δὲ τῆς πόλεως ἦσαν χώματα, σωροὶ διεστηκότες ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐγερθέντες πρὸς τιμὴν ἀνδρῶν πεσόντων εἰς πόλεμον. Ἀπαντικρὺ δὲ τῆς πόλεως ἦν ὄρος καλούμενον ΤΡΑΧΥΪ, καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς πόλεως τὰ ὄμβρια ὕδατα ῥέοντα διὰ χαράδρας κοίλης, κατήρχοντο εἰς μεγάλην πεδιάδα, ΠΕΔΙΟΝ ὈΡΧΟΜΕΝΙΟΝ καλουμένην, καὶ ἥς τὸ πλεῖστον ἦν λίμνη. Μετὰ τρία δὲ στάδια περίπου ἀπὸ τῆς πόλεως ἦσαν δύο ὕδοι· καὶ ἡ μὲν εὐθεῖα ἦγεν εἰς τὴν πόλιν Καφυὰς καὶ εἰς τὴν χαράδραν αὐτὴν, καὶ μετὰ ταύτην κατ' ἀριστερὰν εἰς τὸ ὕδωρ τὸ λιμνάζον· ἡ δὲ ἑτέρα ὁδὸς μετὰ τὴν διαβασιν τοῦ διὰ τῆς χαράδρας ῥέοντος ὕδατος διήρχετο κάτωθεν τοῦ ὄρους Τραχέως· καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἦν κατὰ πρῶτον τὸ μνημα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας Ἀριστοκράτους τοῦ αἰσχύναντος ποτὲ διὰ βίας τὴν ἱερωμένην παρθένον τῆς Ὑμνίας Λοτέμιδος· μετὰ δὲ τὸν τάφον τοῦ Ἀριστοκράτους ἦσαν πηγαὶ καλούμεναι ΤΕΝΕΪΑΙ, καὶ μετὰ ἑπτὰ περίπου στάδια ἀπὸ τῶν πηγῶν χωρίον καλούμενον ἈΜΙΛΟΣ (1), ἀρχαιότερον πόλις· κατὰ τὴν Ἀμιλον ἐτέμνετο ἡ ὁδὸς εἰς δύο· καὶ ἡ μὲν ἦγεν εἰς Στύμφαλον, ἡ δὲ εἰς Φενεόν. — Ἡ χώρα τοῦ Ὀρχομενοῦ ἦν ἐπιτηδεῖα εἰς κτηνοτροφίαν, διὸ καὶ ὁ Ὅμηρος ἐπονομάζει αὐτὴν πολύμηλον. — Αἱ εἰς τὸν Ὀρχομενὸν συντελοῦσαι τρεῖς πόλεις Θεισόα, Μεθυδρίον καὶ Τευθίς ἦσαν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολλῶν ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (2). — Οἱ Ὀρχομένιοι οὐδέποτε φαίνονται νὰ ἐπεχείρησάν τι ἀφ' ἑαυτῶν· ὥς δὲ ἡ πόλις ἦν ἐπὶ θέσεως στρατιωτικῆς ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου, ἔπαθεν αἶετ' ἐκ πάντων τῶν κατὰ καιροὺς συμβάντων πολέμων, ὥς

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 13. (2) Δύτ. κ. 27.

κατὰ τὸ 14 ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν Ἀργείων ἐπολιορκήσαν τὸν Ὀρχομένον· οἱ δὲ Ὀρχομένιοι φοβηθέντες τὴν ἀσθένειαν τοῦ τείχους αὐτῶν καὶ τὸ πλῆθος τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, καὶ οὐδένα ἔχοντες βοηθόν, παρεδόθησαν, ὑποσχεθέντες νὰ ἦναι τοῦ λοιποῦ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, νὰ δώσωσιν ὁμήρους ἐκ τῶν πολιτῶν, καὶ νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς Μαντινεῖς τοὺς κατατεθέντας ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ οὕτως οἱ Ἀθηναῖοι ἐγένοντο κύριοι τοῦ Ὀρχομενοῦ (1). Ἐπολιορκήθη δὲ ἡ πόλις καὶ ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου, ὅτε οὗτος ἠμφισβήτη πρὸς τὸν Πολυσπέρχοντα (2) καὶ ὁ Κλεομένης ἐπεχείρησε καὶ οὗτος νὰ κυριεύσῃ τὸν Ὀρχομένον, ὅτε ἐπολέμει τοὺς Ἀχαιοὺς· μετὰ τὰς περιπετείας ταύτας καὶ ἄλλας τοιαύτας ἐξέπεσεν ὅλος ἡ πόλις αὕτη καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς κυριότητος τῶν Ῥωμαίων· ὁ Πτολεμαῖος οὐδόλως ἀναφέρει αὐτήν, καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους οὐδὲ λόγος γίνεται ἔτι περὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ τούτου τῆς Ἀркаδίας.

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ὀρχομενοῦ κεῖται τανῦν χωρίον Καλπάκι λεγόμενον· σώζονται ἐρείπια τινὰ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀκροπόλεως. Τὸ ὄρος Τραχὺ λέγεται Ἀρμενιά. Τὸ πεδῖον τοῦ Ὀρχομενοῦ εἶναι, ὡς περιγράφεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὑψηλότερον τοῦ τῶν Καφυῶν, μεθ' οὗ συνδέεται διὰ τῆς χαράδρας τοῦ Ὀρχομενοῦ· διὰ τοῦτο οἱ Καφυᾶται ἵνα μὴ κατακλύζῃται ἡ γῆ αὐτῶν ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ πεδίου τοῦ Ὀρχομενοῦ, ὕψωσαν γῆς χῶμα διὰ τῆς χαράδρας ταύτης.

ΜΕΘΥΔΡΙΟΝ· ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη καὶ συνωκίσθη ὑπὸ Ὀρχομενοῦ τοῦ Λυκάονος (3) ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ, μεταξὺ δύο

(1) Θουκυδ. β. 5. κ. 61. (2) Διοδ. Σικ. β. 19, κ. 65. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 3.

ποταμῶν, Μαλοιτᾶ καὶ Μυλάοντος, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη Μεθύδριον. Ἀπεῖχεν 137 σταδία τῶν Τρικολώνων καὶ ἔκειτο πρὸς τὸ βόρειον αὐτῶν. Ἐν Μεθυδρίῳ ἦν ναὸς Ποσειδῶνος Ἰππίου ἐπὶ τοῦ Μυλάοντος ποταμοῦ· μετὰ δὲ 30 στάδια περίπου ἀπὸ τοῦ Μεθυδρίου ἦν πηγὴ καλουμένη ΝΥΜΦΑΣΙΑ (1). — Τὸ Μεθύδριον συνετέλει εἰς τὸν Ὀρχομενόν· προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ κατήντησεν ἀντὶ πόλεως κώμη, καὶ ὑπέκειτο τῇ Μεγάλῃ πόλει, συντελέσασα μετὰ πολλῶν ἄλλων εἰς τὸν συνοικισμὸν αὐτῆς (2). — Πρὶν δὲ τούτου ἐφάνησαν καὶ ἄνδρες Μεθυδριεῖς Ὀλυμπιονεῖκαι (3). — Μεταξὺ Μεθυδρίου καὶ Μαντινείας ἦν ὁδὸς ἐφ' ἧς ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τοῦ Μεθυδρίου ἦν πεδῖον καλούμενον ἈΛΚΙΜΕΔΩΝ (4)· τὸ Μεθύδριον ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐξ Ὀλυμπίας διὰ τῆς Ἀρκαδίας εἰς Ὀρχομενόν (5) καὶ ἀπεῖχεν 60 στάδια τῶν μεθορίων τῆς Μεγάλης πόλεως, τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῶν Καφυῶν.

* Τὸ χωρίον Νιμνίτσα κεῖται παρὰ τὴν θέσιν τοῦ Μεθυδρίου· ὀλίγα τινὰ λείψανα εὐρέθησαν (6).

Λείψανα τοῦ κυκλωπικοῦ τείχους τοῦ Μεθυδρίου καὶ σωροὶ λίθων τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων σώζονται μετὰ τῶν χωρίων Νιμνίτσης καὶ Πυργακίου, καθ' ὃ ἐνοῦνται οἱ δύο παρὰ τὰ ρηθέντα χωρία ῥέοντες ποταμοὶ, ὧν ὁ μὲν καλεῖται Κεφαλόβρυσον, ὁ δὲ Μπουρμπουλίστρα. — Ἡ Νυμφασία πηγὴ εἶναι ἡ βρύσις τῆς Βυτίνης.

ΣΧΟΙΝΟΪΣ, πόλισμα κατὰ νότον τοῦ Μεθυδρίου ὀνόμασθὲν οὕτως ἵππὸ τοῦ Βοιωτοῦ Σχοινέως πατὴρ τῆς Ἀταλάντης· ὁ Παισανίας λέγει ὅτι ἐὰν τῷ ὄντι ὁ Σχοινεὺς ἀπε-

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 36. (2) Αὐτ. κ. 12, 27. (3) Αὐτ. κ. 36.

(4) Αὐτ. κ. 12. (5) Πολύβ. β. 13, κ. 10. (6) Ἀθήκ. Τ. 2, κ. 13, σ. 57.

δήμησε παρὰ τοὺς Ἀρκάδας, πλησίον τοῦ Σχοινοῦντος ἦν ἄρα καὶ τὸ στάδιον τοῦ δρόμου τῆς Ἀταλάντης· ὁ Σχοινοῦς ἔκειτο κατὰ τὸ πρὸς ἄρκτον πέρας πεδίου καλουμένου ΠΩΛΟΥ (1).

ΦΑΛΑΝΘΟΝ, πόλις ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους Φαλάνθου λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ Φαλάνθου τοῦ Ἀγελᾶου τοῦ Στυμφήλου· ἔκειτο κατὰ τὸ βόρειον τῆς πόλεως Τρικολώνων παρὰ χωρίον καλούμενον ἈΝΕΜΩΣΑΝ. ὑπὸ τὸ Φάλανθον ἦν τὸ πεδῖον τὸ καλούμενον ΠΩΛΟΣ καὶ μετ' αὐτὸ ἡ πόλις Σχοινοῦς· ὁ Παυσανίας εἶδε μόνον τὰ εῤῥείπια τοῦ Φαλάνθου (2).

ΘΕΙΣΘΑ ἢ ΘΙΣΘΑ, πόλις ποτὲ συντελοῦσα εἰς τὸν Ὀρχομενὸν, ὕστερον δὲ κώμη τῆς Μεγαλοπολίτιδος μοῖρας· ἔκειτο κατὰ τὸ Μεθύριον καὶ τὴν Τευθίδα· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ Νύμφης Θεισσάς, καὶ ἦν μία ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (3).

* Διμιτζάνα· κωμοπ. περιέχουσα σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον δύο διδασκάλους Α. καὶ Γ'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεως.

ΤΕΥΘΙΣ, πόλις συντελοῦσα εἰς τὸν Ὀρχομενὸν καὶ μία ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις, μετὰ δὲ τὸν συνοικισμὸν καταντήσασα κώμη τῶν Μεγαλοπολιτῶν (4). — Ἡ Τευθίς ἔκειτο παρὰ τὴν χώραν τῆς Θεισσάς. Ἐπὶ τῆς κατὰ Τρωάδος ἐκστρατείας οἱ κάτοικοι τῆς Τευθίδος ἐπεμψαν εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον ἴδιον αὐτῶν ἡγεμόνα Τεῦθιν καλούμενον κατὰ τινας, κατ' ἄλλους δὲ Ὀρνυτον· ὥς δὲ οἱ Ἕλληνες χρόνον πολὺν ἔμενον ἔγκλειστοι ἐν Δυλίδι, μὴ δυνάμε-

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 35. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 35. (3) Παυσ. Ἀρκ. κ. 27.

(4) Παυσ. Ἀρκ. κ. 27.

νοι νὰ ἐκπλεύσωσιν ἐκ τῶν ἐναντίων βιαίων ἀνέμων, ὁ Τεύθις ἀγανακτήσας κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἐμελλε νὰ ἀπαγάγῃ ὀπίσω τοὺς Ἀρκάδας ὧν ἦν ἡγεμῶν· ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τὴν μορφὴν Μέλανος τοῦ Ὠπὸς ἀπέτρεπεν αὐτὸν τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε. Ὁ δὲ Τεύθις κινηθεὶς ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τοῦ θυμοῦ, ἐπληξεν τὴν θεὰν διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸν μηρὸν, καὶ ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν ὀπίσω ἐκ τῆς Αὐλίδος· ὡς δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐφάνη αὐτῷ ἡ θεὰ ἔχουσα τετρωμένον τὸν μηρὸν, καὶ ἔκτοτε κατέλαβε τὸν Τεύθιν νόσος φθινώδης, καὶ ἐκ πάσης τῆς Ἀρκადίας μόνῃ τῆς πόλεως ταύτης ἡ γῆ οὐδένα καρπὸν ἀπέδιδε. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου ἔλαβον οἱ κάτοικοι χρησμὸν ἐκ Δωδώνης καὶ περὶ ἄλλων ὅσα ὤφειλον νὰ πράξωσι πρὸς ἐξίλέωσιν τῆς θεᾶς καὶ προσέτι κατεσκευάσαν ἄγαλμα αὐτῆς ἔχον τραῦμα ἐπὶ τοῦ μηροῦ· καὶ ὁ Πausανίας εἶδε τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἔχον τὸν μηρὸν περιτετυλιγμένον διὰ πορφυροῦ τελαμῶνος· ἦν δὲ ἐν Τευθίδι καὶ ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἕτερος Ἀρτέμιδος (1).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου ἡ Διμιτζάνα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Τευθίδος ἧς σώζονται τινὰ λείψανα (2).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΦΕΝΕΑΤΙΔΟΣ.

ΦΕΝΕΟΣ, πόλις ἐν πεδίῳ ἀντικρυ τῶν Καρυῶν, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τὸ ἀνατολικὸν τῆς πόλεως Κλείτορος· ἦν τὸ πάλαι ἄλλη ἀρχαιότερα πόλις Φενεὸς ἡ κατεκλύσθη ἐκ πλημμύρας τοῦ πυταμοῦ Ἀροαίου ἢ Ὀλβίου, καὶ ἐφαίνοντο καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῶν ὁρέων τὰ σημεῖα μέχρις ὧν ἀνέβη τὸ ὕδωρ (3). Οἰκιστὴς τῆς πόλεως ἐγέ-

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ, 28. (2) Λήκ. Τ. 2. κ. 13. σ. 63. (3) Ἰδ. Ἀροάν. ποτ.

νετο, ὡς ἔλεγόν οἱ Φερεᾶται, αὐτόχθων τις Φερεός. Εἶχε δὲ ἡ Φερεὸς ἀκρόπολιν ἀπότομον πανταχόθεν πλὴν ὀλίγων τινῶν μερῶν ἃ ὠχύρωσαν πρὸς ἀσφάλειαν. Ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Τριτωνίας καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ποσειδῶνος Ἰππίου ἱστάμενον· τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἔλεγον ὅτι ἦν ἀνάθημα τοῦ Ὀδυσσεύς, εἰς ὃ δυσπιστεῖ δικαίως ὁ Πausanias, λέγων ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους δὲν ἐγνώριζον εἰσέτι τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάζειν ἀγάλματα χάλκινα. Εἶχον δὲ οἱ Φερεᾶται καὶ στάδιον καὶ ἐπὶ λόφου ἦν τὸ μνημα τοῦ Ἰφικλέους ἀδελφοῦ τοῦ Ἡρακλέους καὶ πατρὸς τοῦ Ἰολάου. Οἱ Φερεᾶται ἐτίμων τὸν Ἑρμῆν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους θεοὺς καὶ ἤγον ἀγῶνα Ἑρμαῖα καὶ εἶχον καὶ ναὸν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐκ λίθου, καὶ ὅπισθεν τοῦ ναοῦ ἦν ὁ τάφος τοῦ Μυρτίλου ὅς, ὡς ἔλεγον οἱ Ἕλληνες, ἦν υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἡνίοχος τοῦ Οἰνομάου. Εἶχον δὲ οἱ Φερεᾶται καὶ ναὸν Διμήτρος ἐπὶ κλησιν Ἐλευσινίας καὶ ἤγον καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ ἐν Ἐλευσίνι μυστήρια, λέγοντες ὅτι κατὰ μάντευμα τῶν Δελφῶν ἦλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ναὸς ὅς ἦν τρίτος ἀπόγονος τοῦ Εὐμόλπου (1). Παρὰ δὲ τὸν ναὸν τῆς Ἐλευσινίας ἦσαν δύο μεγάλοι λίθοι ἡρμοσμένοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ὀνομαζόμενοι ΠΕΤΡΩΜΑ· ὁσάκις δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἤγον τὴν μεῖζονα λεγομένην τελετὴν, ἀνοίγοντες τοὺς λίθους τούτους, καὶ λαμβάνοντες ἐξ αὐτῶν ἔγγραφα τινὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν τελετὴν, ἀνεγίνωσκον εἰς ἐπήκοον τῶν μυστῶν, καὶ αὖθις κατέθετον αὐτὰ ἐν τῇ αὐτῇ νυκτί· πολλοὶ δὲ τῶν Φερεατῶν καὶ ὤμνουν εἰς τὸ Πέτρωμα κατὰ τὰς μεγίστας περιστάσεις. Ἦν δὲ ἐπὶ τοῦ Πετρώματος ἐπίθημα περιφερὲς ἔχον ἐντὸς προσωπεῖον παρι-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 14.

στῶν τὴν Κιδαρίαν Δήμητρα· τοῦτο τὸ προσωπεῖον ὁ ἱερεὺς φορῶν κατὰ τὴν μείζονα τελετὴν, ἔτυπτε διὰ ῥάβδων, διὰ τινας λόγους ἀγνώστους, τοὺς ὑποχθονίους θεούς. Οἱ Φενεᾶται ἔλεγον ὅτι καὶ πρὶν τοῦ Ναοῦ ἦλθεν ἐνταῦθα ἡ Δημήτηρ πλανωμένη· ὅσοι δὲ τῶν Φενεατῶν ἐδέχθησαν κατ' οἶκον καὶ ἐξένισαν αὐτὴν εἰς ἐκείνους ἔδωκεν ἡ θεὰ πάντα τὰ ὄσπρια πλὴν κυάμου· διὸ καὶ ἐθεώρουν τὸν κύαμον ὡς ἀκάθαρτον. Οἱ δεξάμενοι δὲ τὴν θεάν, οἱ, ὡς ἔλεγον οἱ Φενεᾶται, ἦσαν ὁ Τρισαύλης καὶ ὁ Δαμιθάλης ἐκτίσαν ναὸν Δήμητρος Θεσμίας ὑπὸ τὸ ὄρος τὴν Κυλλήνην, καὶ πρὸς τιμὴν αὐτῆς κατεστήσαντο τελετὴν ἣν ἐπανηγύριζον καὶ εἰς τὸ μετέπειτα· ὁ δὲ ναὸς οὗτος τῆς Θεσμίας ἀπεῖχε τῆς πόλεως Φενεοῦ 15 σταδίου. — Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὰς Ἀχαϊκὰς πόλεις Πελλήνην καὶ Αἰγείραν, ἐν ἀποστάσει 15 σταδίων ἀπὸ τῆς Φενεοῦ ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Πυθίου καὶ μέγας βωμὸς ἐκ λευκοῦ λίθου· ἐν τῷ ναῷ τούτῳ οἱ Φενεᾶται προσέφερον θυσίας τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι, λέγοντες ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐκτίσε τὸν ναὸν, ὅτε ἐκυρίευσε τὴν Ἥλιν. Ἦσαν δὲ αὐτόθι καὶ μνήματα ἡρώων ὅσοι συστρατεύσαντες τῷ Ἡρακλεῖ ἔπεσον ἐν τῇ μάχῃ· οὐ πολὺ δὲ ἀπωτέρω τοῦ ναοῦ τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος ἦν ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἐπὶ τὸ ὄρος τὴν Κραῖθιν (1). Κατὰ δὲ ἀνατολὰς τῆς πόλεως Φενεοῦ ὑψοῦτο ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους Γερωντείου καὶ ἦν ὁδὸς πρὸς αὐτήν· ἦν δὲ τὸ Γερόντειον ὄρος τὸ ὄριον τῶν Φενεατῶν πρὸς τοὺς Στυμφαλίους. Κατ' ἀριστεράν δὲ τοῦ ὄρους Γερωντείου πρὸς τὸ πέρας τῆς διὰ τῆς Φενεατικῆς χώρας ὁδοῦ ἦσαν ἄλλα ὄρια κοινὰ Φενεατῶν καὶ Στυμφαλίων, καλούμενα ΤΡΙ-ΚΡΗΝΑ, μικρὸν ἀπέχοντα τοῦ ὄρους Σηπίας· καὶ ἦσαν

---

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 15.

αὐτόθι τρεῖς κρῆναι ἀφ' ὧν καὶ τὸ ὄνομα· ἐνομιζέτο ὅτι ὅτε ἐτέχθη ὁ Ἑρμῆς, αἱ περὶ τὸ ὄρος τὸ Γερόντειον Νύμφαι, ἔλουσαν αὐτὸν ἐν ταύταις ταῖς κρήναις, αἱ ὡς ἐκ τούτου ἐθεωροῦντο ἱεραὶ τοῦ Ἑρμοῦ (1). — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἀνάθημα Φενεατῶν Ἑρμῆς φέρων ὑπὸ τὴν μασχάλην κριὸν καὶ φορῶν περικεφαλαίαν καὶ ἐνδεδυμένος χιτῶνα καὶ χλαμύδα· ἦν δὲ, ὡς ἔλεγεν ἡ ἐπιγραφὴ, ἔργον Αἰγινήτου Ὀνατᾶ καὶ τοῦ μαθητοῦ ἡ υἱοῦ αὐτοῦ Καλλιτέλους (2). Ἦν δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ δεξιὰν τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας καὶ ἀνδριᾶς Νεολαΐδου τοῦ Προξένου νικήσαντος πυγμὴν μεταξὺ τῶν παίδων (3). — Ἡ Φενεὸς ἀπεῖχε τῶν βαράθρων 50 στάδια (4). Κατὰ τὸ πέρας φάραγκος κειμένης ὑπὸ τὸν ὑψηλὸν κρημνὸν τὸν καλούμενον ΚΑΦΥΑΤΙΚὴ ΠΕΤΡΑ καὶ ὑπὸ τὰ κοινὰ ὄρια τῶν Ὁρχομενίων, τῶν Φενεατῶν καὶ τῶν Καφυατῶν ἦν χωρίον ΚΑΡΥΑΙ λεγόμενον· διὰ τῆς φάραγκος ταύτης διήρχετο ὁδὸς ἄγουσα εἰς Φενεὸν καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς ἀνέβρυνεν ὕδωρ ἐκ πηγῆς (5)· τὸ πεδίον τῶν Φενεατῶν ἔκειτο ὑπὸ τὰς Καρυάς· ὑπεράνω δὲ τῶν Καρυῶν ἦσαν δύο ὄρη, Ὀρεξίς καὶ Σκιάθις (6).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Φενεοῦ κεῖται ἤδη χωρίον Φονιάς καὶ σῶζονται ἔχνη ἀρχαίων τειχῶν καὶ πύργων· μετὰ 1/4 ὥρας εἰσὶ τὰ Καλύβια τοῦ Φονιά λεγόμενα πολὺ μείζονα τοῦ Φονιά αὐτοῦ. — Ἐπὶ δὲ τῆς θέσεως τῶν Καρυῶν κεῖται χωρίον Γκιόζα, κείμενον ἐντὸς τῆς κοιλάδος τοῦ Φονιά· πλησίον αὐτοῦ ἔχει τὰς πηγὰς τὸ ποτάμι τῆς Καρυᾶς ἡ τῆς Λυκούριας λεγόμενον. Ἡ κοιλάς ἡ λίμνη τοῦ Φονιά κεῖται εἰς ὕψος 752 μέτρων γαλλ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

(1) Πaus. Ἀρκ. x. 16. (2) Πaus. Ἠλ. 1. x. 27. (3) Αὐτ. 2. x. 1.

(4) Αὐτ. ἰδ. Ἀρόαριος ποτ. (5) Πaus. Ἀρκ. x. 13. (6) Αὐτ. x. 14.

ΛΥΚΟΥΡΙΑ, πόλισμα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Φενεοῦ εἰς Κλείτορα, ἐπὶ τῶν μεθορίων μεταξὺ Φενεατῶν καὶ Κλειτορίων (1). Ἀπείχε 50 σάδια τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος (2).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Λυκουρίας κεῖται τὸ κεφαλοχώριον Λυκούρια.

ΣΤΥΜΦΑΛΟΣ ἢ ΣΤΥΜΦΗΛΟΣ, πόλις κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Φενεοῦ, συνωκισθεῖσα ὑπὸ Στυμφάλου, πέμπτου υἱοῦ Ἐλάτου τοῦ Ἀρκάδος (3). Ἐλέγετο δὲ ὑπὸ τῶν Στυμφαλίων ὅτι ἡ πόλις ἔκειτο τὸ ἐξ ἀρχῆς οὐχὶ ἐν ταύτῃ τῇ θέσει ἀλλ' ἐτέρωθι, καὶ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀρχαίᾳ Στυμφάλῳ ὤκησε Τήμενος ὁ Πελασγοῦ, ὃς ἔθρεψε τὴν Ἥραν καὶ ἰδρύσατο αὐτῇ τρεῖς ναοὺς καὶ ἔθετο ἐπ' αὐτῇ τρεῖς ἐπωνυμίας· καὶ οὖσαν μὲν ἐτι παῖδα ὠνόμασεν αὐτὴν Παρθένον, Τελειάν δὲ ὅτε συνεζεύχθη μετὰ τοῦ Διὸς καὶ Χήραν ὅτε διενεχθεῖσα πρὸς τὸν Δία ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Στύμφαλον. Ἐν δὲ τῇ νεωτέρᾳ Στυμφάλῳ, ἣ ἔκειτο παρὰ τὴν πηγὴν ἐξ ἧς προήρχετο ὁμώνυμος λίμνη καὶ ποταμὸς, ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Στυμφαλίας καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ἦν ξόανον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπίχρυσον· παρὰ δὲ τὸν ὄροφον τοῦ ναοῦ ἦσαν ἐξεργασμένα τὰ πτηνὰ τὰ λεγόμενα Στυμφαλίδες, οὐχὶ ἐκ γύψου, ἀλλ' ἐκ ξύλου μάλλον, ὡς ἐφαίνετο· καὶ ὀπισθεν τοῦ ναοῦ ἐφαίνοντο ἰστάμεναι παρθένοι· ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ἔχουσαι σκέλη πτηνῶν. — Ἐν Στυμφάλῳ συνέβη ποτὲ τὸ ἐξῆς θαῦμα, ὡς ἐνομήσθη: Ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι δὲν ἐπανηγύριζον μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας τὴν ἑορτὴν τῆς Στυμφαλίας Ἀρτέμιδος, καὶ παρέβαινον τὰ πλεῖστα τῶν καθεστηκόντων, ἐνεφράχθη τὸ εἶμα τοῦ βράθρου δι' οὗ ὁ ποταμὸς Στύμφαλος κατεδύετο ὑπὸ γῆν, καὶ ἐκ τούτου ἐπλημμύρησε

(1) Πασ. Ἀρκ. κ. 19. (2) Αὐτ. κ. 20. (3) Αὐτ. κ. 22.

τὸ πεδίον καὶ ἐγένετο λίμνη ὅσον ἐπὶ τετρακοσίους σταδίους (1). — Ὁ Στράβων ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ἐρασίνου, λέγει ὅτι ὁ ποταμὸς ὁ ἐκδιδοὺς ἐκ τῆς Συμφαλίας λίμνης εἰς τὴν Ἀργεῖαν δὲν εἶχε πρότερον ἔκρυσιν, διότι τὰ βράθρα τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων ζέρεθρα ἦσαν τυφλὰ καὶ ἐμπεφραγμένα· ὥστε ἡ πόλις τῶν Στυμφαλίων, ἣτις ὕστερον ἀπεῖχε 50 σταδίου ἀπὸ τῆς λίμνης, τότε ἔκειτο ἐπ' αὐτῆς· λέγει πρὸς τοῦτοις ὅτι ὁ Ἰφικράτης πολιορκῶν ποτε τὴν Στύμφαλον καὶ οὐδὲν κατορθῶν, ἐπεχείρησε νὰ ἀποφράξῃ τὴν κατὰδυσιν τοῦ ποταμοῦ, συναγαγὼν σπόγγους πολλοὺς, ἀλλ' ἐπαύσατο, γενομένης διοσημίας (2). — Ἡ Στυμφαλὶς λίμνη παρήγετο ἐκ πηγῆς παρὰ τὴν πόλιν Στύμφαλον, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐξέρρεε ποταμὸς Στύμφαλος· διητῶντο δὲ ἐν αὐτῇ, ὡς ἐμυθεύετο, πτηνὰ ἀνθρωποφάγα Στυμφαλίδες καλούμενα, ἃ ἐξήλασεν ὁ Ἡρακλῆς διὰ τοξευμάτων καὶ τυμπάνων (3). — Ἐν τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναῷ τοῦ Διὸς, ὑπεράνω τῶν θυρῶν τοῦ ὀπισθοδόμου παρίστατο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἡρακλέους (4). Ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐξ ἧς παρήγετο ἡ λίμνη διωχέτευσεν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ὕδωρ εἰς τὴν Κόρινθον (5). — Τὸ Γερόντειον ὅρος ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ Φενεατῶν καὶ Στυμφαλίων (6). — Οἱ Στυμφάλιοι κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους δὲν ἦσαν πλέον τεταγμένοι μετὰ τῶν Ἀρκάδων, ἀλλὰ μετέστησαν οἰκειοθελῶς εἰς τὸ Ἀργολικόν (7). — Κατ' ἀνατολὰς τῆς Στυμφάλου ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς Ἀργολίδος ἦν ἡ πόλις Ἀλέα (8).

* Πλησίον τῆς θέσεως τῆς Στυμφάλου $1/2$ ὥραν πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν κεῖται χωρίον Ζαρακᾶς ἀφ' οὗ καὶ ἡ

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 22. (2) Στράβ. β. 8, σ. 389. (3) Αὐτ. σ. 371.
— Πaus. Ἀρκ. κ. 22. (4) Πaus. Ἠλ. κ. 10. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 22.
(6) Αὐτ. κ. 16. (7) Αὐτ. κ. 22. (8) Αὐτ. κ. 23.

Στυμφαλὶς λίμνη λέγεται λίμνη τοῦ Ζαρακᾶ. Ἔτι δὲ πλησιέστερον διεσπαρμέναι οἰκίαι συμπεριλαμβανόμεναι ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *Κιοῦνα*. Τῆς Στυμφάλου σῶζονται ἀξιόλογα ἑρείπια, μέγα μέρος τοῦ τείχους πολυγωνίου κατασκευῆς, ἀποδεικνύον ὅτι ἡ πόλις εἶχε μεγάλην ἑκτασιν καὶ προσέτι ὑπὸ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς ἀκροπόλεως πολλὰ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένα ἀρχαίων οἰκοδομῶν ἔχνη.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΚΑΦΥΑΤΙΔΟΣ.

ΚΑΦΥΛΪ, πόλις πρὸς τὸ βορ.δυτικὸν τῆς Μαντινείας καὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ, κατὰ τὸ πέρας τῆς Καφυατικῆς πεδιάδος, εἰς πρόποδας ὁρέων οὐχὶ τοσοῦτον ὑψηλῶν· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ πόλις ἀπὸ Κηφέως τοῦ Ἀλεοῦ τοῦ Ἀφίδου τοῦ Ἀρκάδος, καὶ κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν Ἀρκάδων ἐξενίκησε νὰ ὀνομάζεται Καφυαί. Ἐλεγον δὲ οἱ Καφυεῖς ὅτι ἐξ ἀρχῆς κατήγοντο ἐκ τῆς Ἀττικῆς χώρας, καὶ ὅτι ἐκβληθέντες τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Αἰγέως, ἔφυγον εἰς Ἀρκαδίαν καὶ γενόμενοι ἰκέται τοῦ Κηφέως, ᾤκησαν ἐνταῦθα (1)· κατὰ δὲ τὸν Σιγράβωνα, μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου ὁ Αἰνείας μετὰ τοῦ πατρὸς Ἀγχίσου καὶ τοῦ υἱοῦ Ἀσκανίου συναθροίσας λαὸν, ἀπέπλευσε· καὶ οἱ μὲν τῶν μετ' αὐτοῦ ᾤκησαν περὶ τὸν Μακεδονικὸν Ὀλυμπον, οἱ δὲ περὶ τὴν Μαντίνειαν τῆς Ἀρκადίας ἔνθα ἔκτισαν πόλιν Καπύας ὀνομασθεῖσαν ἀπὸ Κάπυος (2)· καὶ Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος, ὃς ὀνομάζει τὴν πόλιν οὐχὶ Καφυάς, ἀλλὰ Καφυῖαν λέγει ὅτι ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ Κάπυος πατρὸς Ἀγχίσου ἢ ἀπὸ Κηφέως (3)· ὁ δὲ Πολύβιος ὀνομάζει αὐτὴν Καφύας, λέγων οὕτω : « Ποιησάμενος

---

(1) Πaus. 'Αρκ. κ. 23 (2) Σιγρᾶβ. β. 13. σ. 608. (3) Στεφ. Βυζ. Καφυῖα.

» δὲ (ὁ Φίλιππος) τὴν πορείαν διὰ τῆς Ἀρκαδίας, καὶ πολλὰς
 » ἀναδεξάμενος χιόνας καὶ ταλαιπωρίας ἐν ταῖς περὶ τὸν
 » Δίγυργον ὑπερβολαῖς, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν κατῆρε νύ-
 » κτωρ εἰς Καφύας » (1). — Ἡ ἐξ Ὀρχομενοῦ πρὸς Καφύας
 εὐθεῖα ὁδὸς διήρχετο πρῶτον μὲν πλησίον χαράδρας καὶ
 ἔπειτα κατ' ἀριστερὰν τοῦ ὕδατος τοῦ λιμνάζοντος· ἐν δὲ τῷ
 πεδίῳ τῶν Καφυῶν κατεσκευάσθη χῶμα γῆς δι' οὗ ἐκωλύετο
 τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τῆς Ὀρχομενίας τοῦ νὰ βλάβῃ τοὺς καλλιερ-
 γουμένους ἀγροὺς τῶν Καφυέων· κατὰ δὲ τὸ ἐντὸς τοῦ χῶ-
 ματος ἐξήρχετο ἄλλο ὕδωρ τοσοῦτον ἄφθονον ὥστε ἀπετε-
 λεῖτο ποταμὸς, ὃς κατερχόμενος εἰς χάσμα γῆς, ἀνέδιδεν
 αὔθις παρὰ τὰς λεγομένας ΝΑΣΟΥΣ, κατὰ τὸ χωρίον δ'
 ὠνομάζετο ΡΕΪΝΟΣ, καὶ τὸ ἐκεῖθεν ἀνατέλλον ὕδωρ παρεῖχε
 ποταμὸν ἀένναον ΤΡΑΓΟΝ. — Οἱ Καφυᾶται εἶχον ναοὺς
 Ποσειδῶνος καὶ Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησιν Κνακαλησίας· εἶχον δὲ
 καὶ ὄρος ΚΝΑΚΑΔΟΝ ἐνθα ἐπανηγύριζον ἑορτὴν ἐπέτειον εἰς
 τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος. Ὀλίγον δὲ ὑπερ τὴν πόλιν ἦν πηγὴ καὶ
 ἐπὶ τῆς πηγῆς πλάτανος μεγάλη καὶ εὐειδὴς ἣν ὠνομάζον ΜΕ-
 ΝΕΛΑΪΔΑ, λέγοντες ὅτι ὁπότεν ὁ Μενέλαος ἤθροιζε σρατὸν
 κατὰ τῆς Τροίας, ἦλθεν ἐνταῦθα καὶ ἐφύτευσεν ἐπὶ τῆς
 πηγῆς τὴν πλάτανον· ὕστερον δὲ ἀπὸ τῆς πλατάνου ἐπε-
 κράτησε νὰ ὀνομάζεται καὶ ἡ πηγὴ Μενελαΐς. — Ἀφῆσθηκε
 δὲ τῶν Καφυῶν ὅσον στάδιον χωρίον ΚΟΝΔΪΛΕΑ καλού-
 μενον καὶ ἄλλος Ἀρτέμιδος καὶ ναὸς αὐτῆς καλούμενος τὸ
 πάλαι Ἀρτέμιδος Κονδυλεάτιδος· ἔλεγον δὲ ὅτι ἐπωνομάσθη
 οὕτως ἡ θεὰ δι' αἰτίαν τοιαύτην· Παιδιά τινὰ παιζοντα
 περὶ τὸν ναὸν, εὗρον σχοινίον καὶ δῆσαντα αὐτὸ περὶ τὸν
 τράχηλον τοῦ ἀγάλματος, ἔκραζον ὅτι ἐπνίγη ἡ Ἀρτεμις·

---

(1) Πολυβ. β. 4.

φωράσαντες δὲ οἱ Καφυεῖς τὰ πρᾶχθέντα ὑπὸ τῶν παιδίων, κατελίθωσαν αὐτά· καὶ ἔκτοτε ἐπέπεσε νόσος εἰς τὰς γυναῖκας καὶ ἐξέβαλλον νεκρὰ τὰ ἔμβρυα πρὶν τοῦ τοκετοῦ, ἕως οὗ ἡ Πυθία ἔχρησε νὰ θάψωσι τὰ παιδιά, καὶ νὰ προσφέρωσι κατ' ἔτος θυσίαν εἰς αὐτά, ὡς ἀδίκως θανατωθέντα. Ἐξετέλουν δὲ οἱ Καφυεῖς καὶ μέχρι τοῦ Πausaniou πάντα τὰ τοῦ μαντεύματος καὶ ἐπωνόμαζον προσέτι τὴν ἐν Κονδυλέαις Ἄρτεμιν Ἀπαγχομένην, διότι καὶ τοῦτο ἦν διατεταγμένον ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ. — Ἀπὸ τῶν Καφυῶν μετὰ ἀνάβασιν ἑπτὰ σταδίων ἦν κατάβασις εἰς τὰς Νάσους καὶ ἀπὸ τῶν Νάσων μετὰ πεντήκοντα σταδίους ἦν ὁ ποταμὸς Ἀάδων (1). Περὶ τὰς Καφυὰς κατὰ τὸ ἔτος 220 Π. Χ. συνεκροτήθη μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Αἰτωλῶν μάχη καθ' ἣν ἐνίκησαν οἱ Αἰτωλοὶ, οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἐξ ἀπερισκεψίας τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν αὐτῶν, πολλοὺς ἀπολέσαντες, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ μετὰ βίας ἐσώθησαν εἰς τὰς παρακειμένας πόλεις, Καφυὰς καὶ Ὀρχομενόν· τὴν μάχην ταύτην περιγράφει λεπτομερῶς ὁ Πολύβιος (2).

* Τὸ χωρίον Κοτοῦσα κεῖται ὑπεράνω τῆς θέσεως τῶν Καφυῶν ὧν πολλὰ λείψανα σώζονται διεσπαρμένα κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τῆς Καφυατικῆς πεδιάδος· ἀπὸ τοῦ χωρίου καὶ ἡ πεδιάς καὶ ἡ λίμνη τῶν Καφυῶν λέγονται πεδιάς καὶ λίμνη τῆς Κοτοῦσας. Ὁ Λήκιος λέγει ὅτι τὸ χωρίον κεῖται παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης, ἔνθα ὑπάρχει μικρὸν μεμονωμένον ὕψωμα καὶ ἐπ' αὐτοῦ λείψανα τινὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως Καφυῶν (3), ἀλλ' ἀπατάται· τὸ χωρίον ἐπ' αὐτοῦ ἔκειτο τῷ ὄντι ἐπὶ μεμονωμένου ὕψω-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 23. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 9—12. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 17, σ. 275.

ματος, ἀλλ' ἐκεῖ οὐδὲν σώζεται ἔχνος ἀρχαιότητος· ἤδη δὲ τὸ χωρίον μετετέθη ὑπεράνω τῶν Καφυῶν. Αἱ Νάσοι ὀνομαζόνται τανῦν Γκιόζι, χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν (πρὸς Δ.) πλευρᾶς τοῦ ζυγοῦ ἢ ταπεινοῦ ὄρους τοῦ ὑψουμένου πρὸς Δ. τῶν Καφυῶν, καὶ ἀπέχοντος αὐτῶν περὶ τὰ 20 Λ. (τὰ 7 στάδια τοῦ Πausανίου). Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐξέρχεται ἄφθονον ὕδωρ ῥέον εἰς τὸν Λάδωνα.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΚΛΕΙΤΟΡΙΑΣ.

ΚΛΕΪΤΩΡ, πόλις πλησίον ποταμοῦ ὁμωνύμου Κλείτορος, ἐν πεδίῳ μεταξὺ ὀρέων οὐχὶ μεγάλων. Ἐκτίσθη ὑπὸ Κλείτορος τοῦ Ἀζᾶνος ὃς ᾤκει ἐν Λυκοσοῦρα καὶ ἦν δυνατότατος τῶν βασιλέων (1). Ἡ πόλις αὕτη ἀπέιχεν 60 σταδίους τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος· ἐκ δὲ τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῇ ναῶν οἱ ἐπιφανέστατοι ἦσαν ὁ τῆς Δήμητρος, ὁ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ὁ τῆς Εἰλειθυίας· μετὰ τέσσαρας δὲ σταδίους ἀπὸ τῆς πόλεως ἦν ναὸς Διοσκούρων, καλουμένων θεῶν μεγάλων· ἔτι δὲ καὶ μετὰ 30 σταδίους ἀπωτέρω τῆς πόλεως ἐπὶ κορυφῆς ὄρους ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς ἐπικλησιν Κορίας (2). — Οἱ Κλειτόριοι ἀπὸ τοῦ δεκάτου τῶν λαφύρων πολλῶν πόλεων ἀνέθεσαν εἰς Ὀλυμπίαν ἄγαλμα Διὸς 18 ποδῶν τὸ ὕψος ἐπὶ βάθρου χαλκοῦ, κείμενον πλησίον τοῦ ἀναθήματος τῶν Ἰβλαίων (3). — Ἡ πόλις Κλείτωρ ἦν μετρίου μεγέθους ἀλλ' ὀχυρά· ἤκμασε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου καὶ οἱ Αἰτωλοὶ μάτην ἐπάσχησαν νὰ κυριεύσωσιν αὐτὴν διὰ βίας (4). — Οὐδέποτε ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη ὀλοκλήρως· ἐξέπεσεν ὁμως μετὰ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 4, (2) Αὐτ. κ. 21. (3) Πaus. Ἠλ. κ. 23.

(4) Πολύβ. β. 6, κ. 18.

τοῦ λοιποῦ τῆς χώρας. Ὁ Πτολεμαῖος κατατάττει αὐτὴν μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Ἀρκαδίας. — Πλησίον τῆς πόλεως ταύτης ἔρρεεν ὕδωρ ἐκ βράχου ἐξ οὗ οἱ πίνοντες ἡσθάνοντο γεῦσιν οἴνου (1). Τόπος καλούμενος ΣΕΙΡΑΪ ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ Κλειτορίων καὶ Ψωφιδίων· ἡ πόλις Ψωφίς ἀπέιχε τῶν Σειρῶν 30 στάδια (2).

* Τὰ ἐρείπια τοῦ Κλείτορος λέγονται Παλαιόπολις καὶ κεῖνται ἐν τῷ πεδίῳ μεταξὺ τῶν χωρίων τῶν καλουμένων ΜΑΖΕΪ·Α· σώζονται δὲ αἱ βάσεις τοῦ μεσημβρινοῦ τείχους ἔχοντος στρογγύλους πύργους, καὶ τινὰ συντρίμματα ναῶν· ἡ δὲ ὀνομασία τοῦ Κλείτορος μετεδοθῆ εἰς χωρίον ἀπέχον μίαν ὥραν ἀπὸ τῶν ἐρειπίων καὶ ὀνομαζόμενον Κλείτορας (3).

ΔΟΥΣΟΪ, πόλις παρὰ τὰ Ἀροάνια ὄρη, κατὰ τὰ ὄρια τῶν Κλειτορίων· ὁ Μελάμπους ἀπὸ τοῦ κατὰ τὰ Ἀροάνια ὄρη σπηλαίου ἐνθα ἀνέφυγον αἱ μανεῖσαι θυγατέρες τοῦ Προΐτου κατήγαγεν αὐτάς εἰς Λουσούς διὰ καθαρμῶν καὶ θυσιῶν ἀπορρήτων καὶ ἐθεράπευσεν αὐτάς τῆς μανίας ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος. — Ὅτε οἱ Ἀμφικτύονες ἔθεντο τὴν ἐνδεκάτην Πυθεάδα, ἄνθρωπός τις Λουσεὺς Αἰγισίλαος τοῦνομα ἀνηγορεύθη νικητὴς διὰ κέλητος ἵππου· ἐπὶ τοῦ Παυσανίου οὐδὲ ἐρείπια τῶν Λουσῶν ἐσώζοντο ἔτι (4).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως ἣ παρὰ τὴν θέσιν τῶν Λουσῶν κεῖται τὸ χωρίον Σουδενὰ καίμενον κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Χελμοῦ πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ πέρατος πεδιάδος ἐκτεινομένης κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῆς μεταξὺ τοῦ χωρίου Κατσάνων καὶ τῆς πόλεως Καλαβρύτων, ὑψηλότερον τοῦ πρώτου καὶ ἔτι ὑψηλότερον τῆς δευτέρας (5).

(1) Πλίν. β. 31, κ. 2. — Βιτρούβ. β. 8, κ. 3. — Ὁβίδ. Μεταμορ. β. 15. σ. 322. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 23. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 17. σ. 257, 261. (4) Παυσ. Ἀρκ. κ. 18. (5) Λήκ. Τ. 3, κ. 26, σ. 180, 181.

ΚΥΝΑΙΘΑ, πόλις ὀχυρά πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Ἀρκαδίας καὶ τὸ τραχύτερόν μέρος αὐτῆς παρὰ τὰ μεθό-ρια τῆς Ἀχαΐας, ἀπέχουσα ὅσον 40 στάδια τῶν Λουσῶν βορείως. Οἱ Κυναίθεις ἀνέθεσαν ποτὲ εἰς Ὀλυμπίαν ἄγαλμα χαλκοῦν ἐξάπηχες τοῦ Διὸς ἔχον ἐν ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν κεραυνόν. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Κυναίθης ἦσαν βωμοὶ θεῶν καὶ εἰκὼν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, καὶ ναὸς Διονύσου οὗ τὴν ἑορτὴν ἦγον ἐν ὥρᾳ χειμῶνος· κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἄνδρες ἡλειμμένοι λιπάδα ἤρπαζον ἕκ τινος ἀγέλης ταῦρον ὃν ἐνέπνεεν αὐτοῖς ὁ θεὸς καὶ ἐκόμιζον αὐτὸν εἰς τὸν ναόν. — Δύο στάδια ἀπωτέρω τῆς Κυναίθης ἦν πηγὴ ψυχροῦ ὕδα-τος σκιαζομένη ὑπὸ πλατάνου· ὅστις δὲ δηχθεὶς ὑπὸ κυνὸς ἔπασχε λύσσαν ἢ περιέπιπτεν εἰς ἑλκος ἢ ἄλλο τι ἐπικίν-δυνον πάθος, πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου ἔθεραπεύετο, διὸ καὶ ἡ πηγὴ ὠνομάσθη ἌΛΥΣΣΟΣ (1). — Οἱ Κυναίθεις ἦσαν ἐπίσης τραχεῖς ὡς καὶ ὁ τόπος αὐτῶν· μόνοι αὐτοὶ ἐκ τῶν Ἀρκάδων δὲν εἶχον μουσικὴν. — Τὴν τραχύτητα τοῦ τόπου τούτου μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πολύβιος λέγων αὐτὸν « σκλη-ρότατον παρὰ πολὺ τῆς Ἀρκαδίας αέρα καὶ τόπον » (2). Ὀμιλῶν δὲ καὶ περὶ τοῦ ἥθους τῶν κατοίκων λέγει. « Ἄξιον βραχὺ διαπορῆσαι περὶ τῆς Κυναιθίων ἀγριότητος, πῶς ὄντες ὁμολογουμένως Ἀρκάδες, τοσοῦτο κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς διήνεγκαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὠμότητι καὶ παρα-νομίᾳ » (3). Καὶ ἄλλαχού « Τέλος ἀπεθριώθησαν οὕτως, ὥστε μηδ' ἐν ὁποίᾳ γεγονέναι τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἀσε-βήματα μερίζονα καὶ συνεχέστερα » (4). — Ἐκ στάσεων ἐσωτερικῶν συχνάκις μέρος τῶν πολιτῶν ἐξεβάλλετο τῆς

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 19. — Ἡλ. κ. 22. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 21.

(3) Δύτ. κ. 20. (4) Δύτ. κ. 21.

χώρας· ἄθροισμα τοιούτων ἀνθρώπων προέδωκε ποτὲ τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐπιδραμόντας κατ' αὐτῆς Αἰτωλοῦς, οἳ κατασχόντες αὐτήν, πρῶτους πάντων κατέσφαζαν τοὺς προδότας καὶ διήρπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν· ἔπειτα μετεχειρίσθησαν καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ὁμοίως καὶ εἰσδραμόντες εἰς τὰς οἰκίας, ἐλεηλάτησαν αὐτάς καὶ ἐστρέβλωσαν πολλοὺς τῶν Κυναϊθέων ὅσους ἐγνώριζον ὅτι εἶχον κεκρυμμένον τι πολύτιμον· λωβησάμενοι δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τεὺς Κυναϊθεῖς, ἀνεστρατοπέδευσαν, ἀπολιπόντες φυλακὴν τῶν τειχῶν καὶ διευθύνθησαν πρὸς τοὺς Λουσοὺς καὶ φθάσαντες εἰς τὸν ἄστυλον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ὃς ἔκειτο μεταξὺ Κλειτορος καὶ Κυναίθης, ἐπεχείρησαν νὰ διαρπάξωσι τὰ θρέμματα τῆς θεᾶς καὶ ὅσα ἄλλα περὶ τὸν ναόν· οἱ δὲ Λουσιᾶται δόντες τινὰ τῶν κατασκευασμάτων τῆς θεᾶς, ἀνέστειλαν τὴν ἀσέβειαν τῶν Αἰτωλῶν, οἵτινες λαβόντες τὰ δοθέντα καὶ ἀναζητοῦντες, προσεστρατοπέδευσαν τῇ πόλει τῶν Κλειτορίων (1). Ἡ Κύναιθα μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἐξέπεσε καὶ κατήντησε κώμη· καὶ οὔτε ὁ Πτολεμαῖος, οὔτε οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων ἀναφέρει αὐτὴν ὡς πόλιν.

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Κυναίθης κεῖται τανῦν ἡ πόλις τῶν Καλαβρύτων ἢ ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν (6 λεπτὰ = 2 στάδια) εἰσέτι ἀφθόνως ῥεούσης καλῆς ἢ ἀγαθοεργοῦ (ἀλύσσου) βρύσεως. Τὰ Καλάβρυτα κεῖνται ὑπεράνω πέρατος πεδιαδός, ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη χειμάρρου μεγάλου, τοῦ Βουραϊκοῦ λεγομένου ποταμοῦ καταρρέοντος κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τοῦ ὄρους Χελμοῦ, οὗ ἡ κρυφὴ φαίνεται ὑψουμένη ὑπεράνω τῶν ὀπισθίων τῆς πόλεως ὡς καὶ ἑτέρα ὅσον $1/2$ ὥραν αὐτῆς ἀπέχουσα ὑψηλὴ καὶ τραπεζοειδὴς κορυφὴ περιέχουσα

(1) Πολυβ. β. 4. κ. 17. 18.

λείψανα νεωτέρου φρουρίου, προφανῶς φραγκικοῦ· καλεῖται δὲ Τρίμηλα, καὶ ἦν ἡ ἀκρόπολις τινὸς La Tremouille κατέχοντος τὰ Καλάβρυτα (1). Ἡ κορυφὴ αὕτη φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἦν ἡ ἀκρόπολις τῆς Κυναίθης· ἀλλ' οὐδὲν λείψανον ἀρχαιότητος εὐρέθη ἐπ' αὐτῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Κυναίθης αὐτῆς ὀλιγώτατα, ὡς τεμάχια τινὰ μικρῶν κιόνων καὶ τάφων (2). — Μετὰ δύο ὥρας ἀπὸ τῶν Καλαβρύτων κάτωθεν κρημοῦ ἐπικρεμαμένου τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἡ μεγίστη τῶν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὀνομασθεῖσα οὕτω διότι εἶναι ἐκτισμένη ἐντὸς ἡ μᾶλλον ἐμπρὸς εὐρυχώρον σπηλαίου· ἔχει πολλὰ μετόχια ἡ μονὴ αὕτη, ὧν τινὰ εἰσι χωρία ὀλόκληρα· ἡ κοιλὰς τῶν Καλαβρύτων διευθύνεται ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς· βαθὺς ῥυαχὲς ἐκρέων ἐκ τῶν ταπεινότερων ὑψωμάτων τοῦ Ἀχαϊκοῦ ὄρους Ὠλενοῦ ῥέει δι' αὐτῆς καὶ ἐκεῖθεν ἀκολουθῶν τὰ στενὰ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἐκδίδωσιν εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ Διακοφτὸν παρὰ τὴν ἀρχαίαν Βοῦραν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Αἰγίου. — Ἡ κοιλὰς τῶν Καλαβρύτων εἶναι ἐλώδης καὶ μάλιστα ἀπέναντι τῆς πόλεως· καὶ ἐπειδὴ ἀφ' ἑτέρου μέρους καὶ τὰ ὄρη ἔντα ὑψηλότατα καὶ πλησιέστατα ἐμποδίζουν τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἀέρος, τὰ Καλάβρυτα καθίστανται ἐκ τῶν νοσωδυστέρων τόπων τῆς Πελοποννήσου. — Ἡ κωμόπολις αὕτη εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Κυναίθης καὶ τοῦ δήμου Καλαβρύτων, καὶ ἔχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ δύο διδασκάλους Α. καὶ Γ'. τάξεως καὶ ἕτερον σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΠΑΪΟΣ, κόμη κατὰ τὰ πέρατα τοῦ δρυμοῦ Σάρωνος καὶ

(1) Ἰδ. τὸν Buchon. (2) Ἀήκ. Τ. 2, κ. 14, σ. 112.

κατ' ἀνατολὰς τῶν λεγομένων Σειρῶν, ὧν ὀλίγον ἀπεῖχεν· ὁ Πausanias εἶδε τὰ ἐρείπια μόνον ταύτης τῆς κώμης (1).

ΤΜΗΜΑ τῆς AZANIAS.

ΨΩΦΙΣ, πόλις πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Αροανίου καὶ ὀλίγον ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ Ἑρυμάνθου, κειμένη δὲ ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τῶν Σειρῶν δυτικῶς· ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο ΦΗΓΙΑ ἀπὸ Φηγέως τοῦ βασιλεύσαντος ἐν αὐτῇ καὶ ἔτι ἀρχαιότερον ἘΡΥΜΑΝΘΟΣ. Οἰκιστὴς τῆς Ψωφίδος ἐγένετο κατὰ τινὰς Ψωφίς ὁ Ἀρρῶνος τοῦ Ἑρυμάνθου τοῦ Ἀρίστα τοῦ Παρθάωνος τοῦ Περιφήτου τοῦ Νυκτίμου. Κατ' ἄλλους συνῆκε τὴν πόλιν ἡ Ψωφίς, θυγάτηρ Ἐάνθου τοῦ Ἑρυμάνθου τοῦ Ἀρκάδος· καὶ ταῦτα μὲν ὅσα ἐμνημόνευσαν οἱ Ἀρκάδες περὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν· τὸ δὲ ἀληθέστερον κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πausaniου εἶναι ὅτι ἡ Ψωφίς ἦν θυγάτηρ Ἑρικοῦ βασιλέως τῆς Σικανίας (Σικελίας)· ἔγκυον δὲ γενομένην ἐξ Ἡρακλέους δὲν ἠθέλησεν οὗτος νὰ φέρῃ αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἀλλὰ κατέλιπεν αὐτὴν παρὰ τῷ Λυκόρτῃ, ὃς ἦν ξένος αὐτοῦ καὶ παρῳκεί ἐν πόλει Φηγία. Οἱ δὲ ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἡρακλέους τεχθέντες Ἐχέφρων καὶ Πρόμαχος τὴν Φηγίαν, ἐν ἧ' ἀνετράφησαν, μετωνόμασαν Ψωφίδα ἀπὸ τῆς μητρός. — Ἐν Ψωφίδι ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησιν Ἑρυκίνης ἰδρυθεῖς, ὡς ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν υἱῶν τῆς Ψωφίδος, ὧν τὰ ἡρώα δὲν ἐσώζοντο πλέον ἐπὶ Πausaniου. Ἐν Ψωφίδι ἦν τεθαμμένος καὶ Ἀλκμαίων ὁ Ἀμφιαράου, καὶ τὸ μνημεῖον αὐτοῦ ἦν οἶκημα οὔτε μέγα οὔτε κεκυσμημένον· ἦσαν δὲ κυπάρισσοι περὶ αὐτὸ τοσοῦτον

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 23.

ὕψηλαί, ὥστε τὸ παρὰ τὴν Ψωφίδα ὄρος κατεσπιάζετο ὑπ' αὐτῶν· τὰς κυπαρίσσους ταύτας ὠνόμαζον παρθένους, καὶ οὐδέποτε ἐξέκυπτον, νομίζοντες αὐτὰς ἱεράς τοῦ Ἀλκμαίωνος. Ὁ δὲ Ἀλκμαίων ὁπότιαν ἀποκτείνας τὴν μητέρα Ἐριφύλην, ἔφυγεν ἐξ Ἀργούς, τότε ἐλθὼν εἰς τὴν Ψωφίδα ὀνομαζομένην ἔτι Φηγίαν ἀπὸ τοῦ Φηγέως, ἐνυμφεύθη τὴν Ἀλφησιβοῖαν, θυγατέρα τοῦ Φηγέως, καὶ ἐκτὸς ἄλλων δώρων ἔδωκεν αὐτῇ καὶ τὸν ὄρμον τῆς Ἐριφύλης· μεταβάς δὲ ἐκ Φηγίας εἰς Οἰνιάδας (1), ἔλαβεν ἐκεῖ γυναῖκα τὴν Καλλιφρόην, θυγατέρα, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀκαρῶνες, τοῦ Ἀχελφίου, ἥτις, ἐπιθυμήσασα τὸν ὄρμον τῆς Ἐριφύλης, ἔστειλε δι' αὐτὸ εἰς τὴν Φηγίαν ἄκοντα τὸν Ἀλκμαίωνα, ὃς ἀπέθανεν ἐκεῖ, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Φηγέως, Τημένου καὶ Ἀξίονος· οὗτοι δὲ ἀνέθεσαν ἔπειτα τὸν ὄρμον τῷ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνι. — Ἐπὶ τῶν βασιλευόντων ἐν τῇ ἔτι τότε λεγομένη Φηγίᾳ συνέβη ἡ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατεία, ἥς οὐ μετέσχον οἱ Ψωφίδιοι, διότι οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἀργείων ἐμίσουν τοὺς βασιλεῖς τῶν Ψωφιδίων, ὄντες οἱ πλείους συγγενεῖς τοῦ Ἀλκμαίωνος καὶ συστρατεύσαντες αὐτῷ κατὰ τῶν Θυβῶν. — Οἱ Ψωφίδιοι εἶχον καὶ παρὰ τὸν Ἐρύμανθον ναὸν καὶ ἄγαλμα τοῦ ποταμοῦ τούτου. — Ἐν Ψωφίδι ἐγένετο ἄνθρωπος Ψωφίδιος σύγχρονος τοῦ Κροίσου Ἀγλαὸς ὀνομαζόμενος, ὃς, ὡς ἔλεγον, διετέλεσεν εὐδαίμων καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τοῦ βίου (2). — Ἡ χώρα τῆς Ψωφίδος ἦν ὁμορος τῶν Μελπουσίων. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Ψωφίδος εἰς Θέλπουσαν ἦν χωρίον, ΤΡΟΠΑΙΑ καλούμενον κατ' ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ Λάδωνος· καὶ μετὰ τὰ Τρόπαια δρυμὸς λεγόμενος ἈΦΡΟΔΙΣΙΟΝ, καὶ μετὰ τὸν δρυμὸν

(1) Ἰδ. Οἰνιάδας. (2) Πaus. Ἀρχ. κ. 25.

στήλη ἔχουσα ἐπιγραφὴν ἀρχαίαν· ἦν δὲ ἡ στήλη αὕτη τὸ ὄριον τῶν Ψωφιδίων πρὸς τὴν Θελπουσίαν χώραν (1). Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἄγαλμα Διὸς ἀνατεθὲν ὑπὸ τῶν Ψωφιδίων μετὰ τινα νίκην, ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἐφαίνεται (2). ἔτι δὲ ἀνέθεσαν οἱ Ψωφίδιοι εἰς Ὀλυμπίαν καὶ τοὺς ἀνδριάντας δύο Ἡλείων ἰδιωτῶν, Λάμπου τοῦ Ἀρνίσκου καὶ Ἀριστάρχου, εἴτε διότι ἦσαν πρόξενοι αὐτῶν, εἴτε εὐγνωμονοῦντες δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν (3). — Ὁ Ψωφίδιος Ζάκυνθος ὁ Δαρδάνου ἐπεραιώθη πρῶτος μετὰ πλοίων εἰς τὴν νῆσον Ζάκυνθον καὶ ἐγένετο οἰκιστὴς καὶ ὠνόμασε τὴν ἀκρόπολιν Ψωφίδα ἀπὸ τῆς πατρίδος (4). — Ἡ Ψωφίς κατὰ τὰ τρία μέρη, τὸ ἀνατολικὸν, τὸ δυτικὸν καὶ τὸ νότιον περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ποταμῶν καὶ ἐλῶν, κατὰ δὲ τὸ βόρειον ὑψοῦτο ἐπὶ λόφου ἡ ἀκρόπολις, ὄχυρά καὶ ἐκ φύσεως καὶ διὰ τὰ ὑψηλὰ καὶ στερεὰ αὐτῆς τείχη. — Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος κατὰ τὸν συμμαχικὸν λεγόμενον πόλεμον (219 Π. Χ.) εἴλε καὶ ἐξεπόρθησε τὴν πόλιν· ὁ Πολύβιος περιγράφει ἀκριβῶς τὴν περίστασιν ταύτην, ὡς καὶ τὸ ὄχυρόν τῆς πόλεως κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον =

« Ποησάμενος δὲ (ὁ Φίλιππος) τὴν πορείαν διὰ τῆς
 » Ἀρκαδίας, καὶ πολλὰς ἀναδεξάμενος χιόνας καὶ ταλαιπω-
 » ρίας ἐν ταῖς πρὸς Ὀλίγυρτον ὑπερβολαῖς, τῇ τρίτῃ τῶν
 » ἡμερῶν κατῆρε νύκτωρ εἰς Καφυάς· θεραπεύσας δὲ τὴν
 » δύναμιν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐνταῦθα, καὶ προσαναλαβὼν Ἄρα-
 » τον τὸν νεώτερον, καὶ τοὺς ἅμα τούτῳ συνηθοισμένους
 » τῶν Ἀχαιῶν, ὥστ' εἶναι· τὴν ὅλην δύναμιν εἰς τοὺς μυρίους,
 » προῆγε διὰ τῆς Κλειτορίας ὡς ἐπὶ Ψωφίδος, συναθροίζων

(1) Πλυσ. Ἀρκ. κ. 25. (2) Πλυσ. Ἠλ. Μέρ. 1. κ. 24.

(3) Αὐτ. Μέρ. 2. κ. 16. (4) Πλυσ. Ἀρκ. κ. 24.

» ἐκ τῶν πόλεων ὧν διεπορεύετο, βέλη καὶ κλίμακας· ἡ
 » δὲ Ψωφίς ἔστι μὲν ὁμολογούμενον καὶ παλαιὸν Ἀρκάδων
 » κτίσμα τῆς Ἀζανίδος· κεῖται δὲ τῆς μὲν συμπάσης Πελο-
 » ποννήσου κατὰ τὴν μεσόγαιαν, αὐτῆς δὲ τῆς Ἀρκαδίας ἐπὶ
 » τοῖς πρὸς δυσμὰς πέρασιν, συνάπτουσα τοῖς περὶ τὰς ἐσχατιὰς
 » κατοικοῦσιν τῶν προσεσπερίων Ἀχαιῶν· ἐπὶ κεῖται δ' εὐφυῶς
 » τῇ τῶν Ἡλείων χώρα, μεθ' ὧν συνέβαινε τότε πολιτεύε-
 » σθαι αὐτήν· πρὸς ἣν Φίλιππος τριταῖος ἐκ τῶν Καφυῶν
 » διανύσας, κατεστρατοπέδευε πρὸς τοὺς ἀπέναντι τῆς πό-
 » λεως ὑπερκειμένους βουνούς ἀφ' ὧν ἦν κατοπτεῦειν τὴν τε
 » πόλιν ὅλην ἀσφαλῶς, καὶ τοὺς περίξ αὐτῆς τόπους· συν-
 » θεωρῶν δὲ τὴν ὀχυρότητα τῆς Ψωφίδος ὁ βασιλεὺς, ἡπο-
 » ρεῖτο τί χρὴ ποιεῖν· τὴν γὰρ ἀφ' ἐσπέρας πλευρὰν αὐτῆς
 » καταφέρεται λάθρος χειμάρρους ποταμὸς (ὁ Ἀροάνιος), ὃς
 » κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χειμῶνος ἄβατός ἐστι, ποιεῖ
 » δὲ καὶ τὸ παράπαν ὀχυρὰν καὶ δυσπρόσοδον τὴν πόλιν διὰ
 » τὸ μέγεθος τοῦ κοιλώματος, ὃ κατὰ βραχὺ τῷ χρόνῳ
 » κατείργασται, φερόμενος ἐξ ὑπερδεξίων τόπων· παρὰ δὲ
 » τὴν ἀπ' ἡοῦς πλευρὰν ἔχει τὸν Ἐρύμανθον, μέγαν καὶ λά-
 » θρον ποταμόν· ὑπὲρ οὗ πολὺς καὶ ὑπὸ πολλῶν τεθρύλληται
 » λόγος· τοῦ δὲ χειμάρρου προσπίπτοντος πρὸς τὸν Ἐρύμαν-
 » θον ὑπὸ τὸ πρὸς μεσημβρίαν μέρος τῆς πόλεως, συμβαίνει
 » τὰς μὲν τρεῖς ἐπιφανείας αὐτῆς ὑπὸ τῶν ποταμῶν περι-
 » λαμβανομένας ἀσφαλίζεσθαι τὸν προειρημένον τρόπον· τῇ
 » δὲ λοιπῇ τῇ πρὸς ἄρκτον βουνὸς ἐρυμνὸς ἐπὶ κεῖται τετει-
 » χισμένος, ἄκρας εὐφυοῦς καὶ πραγματικῆς λαμβάνων τά-
 » ξιν· ἔχει δὲ καὶ τείχη διαφέροντα τῷ μεγέθει καὶ ταῖς
 » κατασκευαῖς· πρὸς δὲ τούτοις βοήθειαν συνέβαινε παρὰ
 » τῶν Ἡλείων εἰσπεπτωκέναι· καὶ τὸν Εὐρυπίδαν ἐκ τῆς
 » φυγῆς διασεσωσμένον ὑπάρχειν ἐν αὐτῇ.

α Ταῦτ' οὖν πάντα συνορῶν καὶ διαλογιζόμενος ὁ Φίλιππος,
 » τὰ μὲν ἀφίστατο τοῖς λογισμοῖς τοῦ βιάζεσθαι καὶ πολιορ-
 » κεῖν τὴν πόλιν, τὰ δὲ προθύμως εἶχε, τὴν εὐκαιρίαν ὁρῶν
 » τοῦ τόπου· καθ' ὅσον γὰρ ἐπέκειτο τοῖς Ἀχαιοῖς τότε καὶ
 » τοῖς Ἀρκάσι, καὶ πολεμητήριον ὑπῆρχε τοῖς Ἠλείοις ἀσφα-
 » λές, κατὰ τοσοῦτον πάλιν, κρατηθὲν, ἔμελλε τῶν μὲν
 » Ἀρκάδων προκειῖσθαι, κατὰ δὲ τῶν Ἠλείων ὀρμητήριον
 » ὑπάρχειν τοῖς συμμάχοις εὐκαιρον· διόπερ ἐπὶ τοῦτο τὸ
 » μέρος ὀρμήσας τῇ γνώμῃ, παρήγγειλε τοῖς Μακεδόσιν ἅμα
 » τῷ φωτὶ πᾶσιν ἀριστοποιεῖσθαι, καὶ διεσκευασμένους ἐτοι-
 » μους ὑπάρχειν· μετὰ δὲ ταῦτα διαβάς τὴν κατὰ τὸν Ἑρύ-
 » μανθον γέφυραν, οὐδενὸς ἐμποδῶν στάντος διὰ τὸ παρά-
 » δοξον τῆς ἐπιβολῆς, ἦκε πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν ἐνεργῶς
 » καὶ καταπληκτικῶς· οἱ δὲ κατὰ τὸν Εὐρυπίδαν, καὶ πάν-
 » τες οἱ κατὰ τὴν πόλιν διηπόρουν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι,
 » τῷ πεπεῖσθαι μὴτ' ἂν ἐξ ἐφόδου τολμῆσαι τοὺς πολεμίους
 » προσβαλεῖν καὶ βιάζεσθαι πρὸς οὕτως ὀχυρὰν πόλιν, μήτε
 » χρόνιον ἂν συστήσασθαι πολιορκίαν διὰ τὴν τοῦ καιροῦ
 » περίστασιν· ἅμα δὲ ταῦτα λογιζόμενοι, διηπίστουν ἀλλή-
 » λους, δεδιότες μὴ πράξιν ὁ Φίλιππος εἴη διὰ τῶν ἔνδον
 » συνιστάμενος κατὰ τῆς πόλεως· ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐώρων τοιοῦ-
 » τον ἐξ αὐτῶν γιγνόμενον, ὥρμησαν οἱ μὲν πλείους ἐπὶ τὰ
 » τεῖχη, βοηθήσοντες· οἱ δὲ μισθοφόροι τῶν Ἠλείων κατὰ τινα
 » πύλην ὑπερδέξιον ἐξῆλθον, ὡς ἐπιθησόμενοι τοῖς πολεμί-
 » οῖς· ὁ δὲ βασιλεὺς διατάξας κατὰ τρεῖς τόπους τοὺς προσεί-
 » στοντας τῷ τείχει τὰς κλίμακας, καὶ τούτοις ὁμοίως μερίσας
 » τοὺς ἄλλους Μακεδόνας, μετὰ ταῦτα διὰ τῶν σαλπικτῶν
 » ἀποδοὺς ἐκάστοις τὸ σύνθημα, πανταχόθεν ἅμα τὴν προσ-
 »βολὴν ἐποιεῖτο τοῖς τείχεσι· τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἡμύνοντο
 » γενναίως οἱ κατέχοντες τὴν πόλιν, καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῶν

» κλιμάκων ἀπέρριπτον· ἐπεὶ δ' ἦ τε χορηγία τῶν βελῶν
 » καὶ τῶν ἄλλων τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν ἐπιτηδείων ἐνέλιπεν,
 » ὥς ἂν ἐκ τοῦ καιροῦ τῆς παρασκευῆς γεγεννημένης, οἱ τε
 » Μακεδόνες οὐ κατεπλήττοντο τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν
 » τοῦ ῥιφέντος ἀπὸ τῶν κλιμάκων χώρην ὁ κατόπιν ἀμελ-
 » λήτως ἐπέβαινε, τέλος οἱ μὲν ἐκ τῆς πόλεως τραπέντες,
 » ἔφευγον πάντες πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· τῶν δὲ παρὰ τοῦ βασι-
 » λέως οἱ μὲν Μακεδόνες ἐπεβησαν τοῦ τείχους, οἱ δὲ Κρήτες
 » πρὸς τοὺς κατὰ τὴν ὑπερδέξιον πύλην ἐξελθόντες τῶν
 » μισθοφόρων συμμίζαντες· ἠνάγκασαν αὐτοὺς οὐδενὶ κόσμῳ
 » ῥίψαντας τὰ ὅπλα φεύγειν· οἷς ἐπικείμενοι καὶ προσφέρον-
 » τες τὰς χεῖρας, συνεισέπεσον διὰ τῆς πύλης· ἐξ οὗ συνέβη
 » πανταχοθεν ἅμα καταληφθῆναι τὴν πόλιν· οἱ μὲν οὖν Ψω-
 » φίδιοι μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἀπεχώρησαν εἰς τὴν
 » ἄκραν· ἅμα δὲ τούτοις οἱ περὶ τὸν Εὐρυπίδαν· ὁμοίως δὲ
 » καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν διασωζομένων » (1).

* Ἡ θέσις τῆς Ψωφίδος ὀνομάζεται Τριπόταμον, ἐκ τῶν
 κατὰ τὰ τρία μέρη περικυκλούντων αὐτὴν ποταμῶν· ὀλίγα
 τινὰ λείψανα εὗρέθησαν.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΘΕΛΠΟΥΣΙΑΣ.

ΘΕΛΠΟΥΣΑ, πόλις κατὰ μισημβρίαν τῆς Ψωφίδος καὶ
 κατ' ἄρκτον τῆς Ἠραΐας· ἐπὶ λόφου μεγάλου, κατὰ τὴν δε-
 ξιὰν ὄχθην τοῦ Λάδωνος παταμοῦ. Ἡ Θέλπουσα ἀπέιχε 40
 σταδίους τοῦ ναοῦ τοῦ Κουσίου Ἀσκληπιοῦ· ἐλάβε δὲ τὸ
 ὄνομα ἀπὸ Νύμφης Θελπούσης, λεγομένης θυγατρὸς τοῦ
 Λάδωνος. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ ἑτε-
 ρος ναὸς τῶν δώδεκα θεῶν (2). Ἡ Θέλπουσα ἦν ἀσθενής

(1) Πολύβ. β. 4, κ. 70, 71. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 25.

καὶ εὐάλωτος πρὸς τοὺς κατὰ καιροὺς κατακιητάς· καὶ κατὰ τὰς τελευταίας περιστάσεις τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου τοιαύτη ἀπαντᾶται παρὰ τῷ Πολυβίῳ καὶ τῷ Διοδώρῳ οἱ ἀμφοτέρωι ὀνομάζουσιν αὐτὴν ΤΕΛΦΟΥΣΑΝ (1). — Ἡ χώρα τῆς Θελπούσης ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως ΘΕΛΠΟΥΣΙΑ λεγομένη ἔκειτο κατὰ τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν τῆς Ἀρκαδίας ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἡλείας, καὶ στήλη φέρουσα ἐπιγραφὴν δι' ἀρχαίων γραμμάτων ἐχώριζεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς κατ' ἄρκτον κειμένης χώρας τῶν Ψωφιδίων. Διὰ τῆς Θελπουσίας ἔρρεε ποταμὸς Ἄρσην καλούμενος. Περιείχετο δὲ ἐν αὐτῇ ἐκτὸς τῆς πόλεως Θελπούσης καὶ κόμη Καοὺς καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ Καουσίου. Ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Θελπουσίας καὶ τῆς Κλειτορίας ἦν ναὸς Δήμητρος Ἐλευσινίας, καὶ παρὰ τὸν ναὸν τοῦτον ἔρρεεν ὁ Λάδων· ἦσαν δὲ ἐν τῷ ναῷ τρία ἀγάλματα ἐκ λίθου ἐπταποδιαῖα ἕκαστον, Δήμητρος, Περσεφόνης καὶ Διονύσου. Μετὰ τὴν Θέλπουσαν ἦν ἕτερος ναὸς Δήμητρος λεγόμενος Ὁ ἘΝ ὉΓΚΕΪΩ, καὶ παρ' αὐτῷ ἔρρεεν ὁ Λάδων· ἡ δὲ Δημήτηρ ἐνταῦθα ἐπωνομάζετο Ἐρινυς, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἀντίμαχος ἐν τῷ περὶ τῆς ἐπιστρατείας τῶν Ἀργείων κατὰ Θηβῶν πονήματι —

Δήμητρος τόθι φασὶν Ἐριννύς εἶναι ἔδεθλον·

καὶ ὁ μὲν ναὸς ὠνομάσθη Ὁ ἐν τῷ Ὁγκείῳ ἀπὸ Ὁγκου υἱοῦ, ὡς ἐλέγετο, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ δυναστεύσαντος ἐν τῇ Θελπουσίᾳ περὶ τὸ χωρίον τὸ καλούμενον Ὁγκεῖον· ἡ δὲ Δημήτηρ ἔλεγον ὅτι ἐπωνομάσθη Ἐριννύς δι' αἰτίαν τοιαύτην : Ὅποτε πλανωμένη ἡ θεὰ ἐζήτει τὴν θυγατέρα, ἐδιώκετο ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἐπιθυμοῦντος νὰ μιγθῇ μετ' αὐτῆς· καὶ τότε ἐκείνη μὲν μεταβλήθεισα εἰς θήλειαν ἵππον, ἐνέμετο μετὰ

(1) Πολύβ. β. 2, κ. 54. β. 4, κ. 77. — Διοδ. Σικ β. 16, κ. 29.

τῶν ἵππων τοῦ Ὀγκου· ὁ δὲ Ποσειδῶν μεταμορφωθείς καὶ αὐτὸς εἰς ἄρσενα ἵππον, συνεγένετο τῇ Δημήτρει, ἣτις ὠργίσθη ἐπὶ τῷ συμβῶντι· μετὰ καιρὸν δὲ ἄφ' οὗ ἔπαυσεν ἡ ὀργὴ αὐτῆς, ἠθέλησε νὰ λουσθῇ ἐν τῷ Λάδωνι· καὶ ἐκ τούτων ἐπωνομάσθη διττῶς· Ἐρινῦς μὲν διὰ τὴν ὀργὴν, Δουσία δὲ διότι ἐλούσθη. Τὰ ἐν τῷ ναῷ ἀγάλματα ἦσαν ξύλινα· μόνον δὲ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἦσαν ἐκ λίθου Παρίου. Ἐμυθεύθη δὲ ὅτι ἡ Δημήτηρ ἔτεκεν ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος θυγατέρα ἀρρήτου ὀνόματος καὶ τὸν Ἀρίονα ἵππον· ἐξ οὗ καὶ οἱ Ἀρκάδες ὠνόμασαν πρῶτοι τὸν Ποσειδῶνα Ἴππειον (1). — Ὁ τόπος ὁ καθιστῶν τὸ ὄριον μεταξὺ Θελπουσίων καὶ Ἡραιέων ἐκαλεῖτο ΠΕΔΙΟΝ, καὶ παρ' αὐτῷ ἐξέδιδεν ὁ ποταμὸς Τουθῶας εἰς τὸν Λάδωνα (2).

ΚΑΟΥΪΣ, κώμη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Ψωφίδος εἰς Θέλπουσαν· ἀπέχεν 25 στάδ. τῆς διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ τῶν Θελπουσίων Ἀρσενος. Ἡ κώμη αὕτη ἐκαλεῖτο καὶ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, διότι ἐπὶ τῆς πρὸς αὐτὴν ὁδοῦ ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ ἐπὶ κλησιν Καουσίου ἀπέχων 40 στάδια τῆς πόλεως Θελπούσης (3).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ.

ΝΩΝΑΚΡΙΣ, πόλισμα πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως Φενεοῦ, κατὰ τὴν μίαν τῶν ἀπ' αὐτῆς δύο ὁδῶν τὴν ἐν δεξιᾷ. Ὄνομάσθη Νώνακρις ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Λυκάονος. Ὁ Πausanίας εἶδε τὰ ἐρείπια μόνον τοῦ πολισματος τούτου· τὰ πλεῖστα μάλιστα αὐτῶν ὀλοτελῶς ἐξηλειμμένα· οὐ πόρρω δὲ τῶν ἐρειπίων ἦν κρημνὸς τοσοῦτον ὑψηλός, ὥστε ὁ Παυ-

(1) Paus. Ἀρκ. κ. 25. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ.

σανίας λέγει ὅτι οὐδένα ἐγνώριζεν ἕτερον ἀνήκοντα εἰς το-
σοῦτον ὕψος· ἔσταζε δὲ κατὰ τοῦ κρημνοῦ τὸ περιβόητον
ὑδωρ τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἸΔΩΡ ΣΤΥΓΟΣ (1).
τὸ ὑδωρ τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Στυγός, ἣν ὁ
Ἡσίοδος ἐν τῇ θεογονίᾳ λέγει θυγατέρα τοῦ Ωκεανοῦ καὶ
γυναῖκα τοῦ Πάλλαντος· τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Λίνος ἐν ταῖς
ποιήσεσιν. Επιμενίδης δὲ ὁ Κρῆς πλάττει μὲν καὶ αὐτὸς
τὴν Στύγα θυγατέρα τοῦ Ωκεανοῦ, οὐχὶ δὲ γυναῖκα τοῦ Πάλ-
λαντος, ἀλλὰ Πείραντος τινὸς ἐξ οὗ ἔτεκε τὴν Ἐχιδναν (2).
ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς Στυγός ὠμνυον οἱ θεοὶ καὶ ὁ ὅρκος οὗτος
ἦν τρομερὸς καὶ ἀμετάτρεπτος· ὁ Ὀμηρος παρενέβαλε τὸ
ὄνομα τῆς Στυγός ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ· ἡ Ἥρα παρ' αὐτῷ
ὀμνύει ὡς ἐφεξῆς =

Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὑπερθε,

Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὑδωρ (3).

Ὁ τοιοῦτος ὅρκος εὐρίσκεται καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα μέρη
τῶν ποιημάτων τοῦ Ὀμήρου· ὁ ποιητὴς οὗτος λέγει πρὸς
τούτοις ἐν τῷ καταλόγῳ, ἀναφέρων τὸ μετὰ τοῦ Γουνέως
στράτευμα, ὅτι τὸ ὑδωρ τὸ ἀπὸ τῆς Στυγός ἔρρεεν εἰς τὸν
Τιταρήσιον ποταμὸν, καὶ ὅτι Στύξ ἦν καὶ ἐν Ἄδου. Τὸ δὲ
ὑδωρ τὸ στάζον ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ τοῦ παρὰ τὴν Νώνακριν
ἐνέπιπτε πρῶτον εἰς βράχον ὑψηλὸν, καὶ διεξελθὼν διὰ
τοῦ βράχου, κατήρχετο εἰς τὸν Κραῖθιν ποταμὸν (4).
κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἡ Στύξ ἦν ὀλίγον ὑδωρ ἀναβλύζον ἐκ
πέτρας καὶ ῥέον εἰς κοίλωμα περιπεφραγμένον (5). τὸ ὑδωρ
τοῦτο ἔφερε θάνατον καὶ εἰς ἀνθρώπους καὶ εἰς πᾶν ἄλλο
ζῶον, καὶ λέγεται ὅτι αἱ πρῶται αἴγες αἱ πιοῦσαι ἀπ' αὐτοῦ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 17. (2) Αὐτ. κ. 18. (3) Ὀμ. Ἰλ. Ο. ς. 36.

(4) Πaus. Ἀρκ. κ. 18. (5) Ἡροδοτ. β. 6, κ. 74.

ἀπωλέσθησαν· πριϋόντος δὲ τοῦ καιροῦ ἐγνώσθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ παράδοξοι ιδιότητος τοῦ ὕδατος τούτου· ὁ ὕελος, ὁ κρύσταλλος, ἡ μορρία (1) καὶ ὅσα ἄλλα ἢ λίθινα ἢ κεράμεια σκεύη συνετρίβοντο ὑπὸ τοῦ ὕδατος τῆς Στυγός· τὰ δὲ κεράτινα, καὶ ὀστέινα, καὶ ὁ σίδηρος, καὶ ὁ χαλκός, καὶ ὁ μόλυβδος, καὶ ὁ κασσίτερος, καὶ ὁ ἄργυρος, καὶ τὸ ἤλεκτρον ἐσήποντο ὑπ' αὐτοῦ· ἔπασχε δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ὁ χρυσὸς, ἂν καὶ, κατὰ τὴν Λεσβίαν ποιήτριαν (Σαπφῶ), τὸ μέταλλον τοῦτο δὲν ὑπέκειτο εἰς σκωρίαν· μόνη δὲ ἡ ὀπλὴ τοῦ ἵππου ἀντεῖχεν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ὕδατος τούτου καὶ δὲν ἐφθείρετο ὑπ' αὐτοῦ· ἐλέγετο δὲ, ἀλλ' ἄνευ βεβαιότητος, ὅτι καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου δι' αὐτοῦ τοῦ φαρμάκου ἐτελεύτησεν (2).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου τὸ χωρίον Μεσορούγι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Νωνάκριδος· τῷ ὄντι ἡ θέσις Παναγία τοῦ χωρίου τούτου παριστᾷ ἐντελῶς τὸ σχῆμα ἀρχαίας ἀκροπόλεως καὶ κεῖται κατὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀγριοῦτιᾶς εἰς τὸ ποτάμι τῆς Ἀκράτας (Κράθιδος). Ἀντικρυ τῆς θέσεως ταύτης, ἐν τῷ χωρίῳ Σόλῳ εἰσὶ τάφοι ἀρχαῖοι καὶ νομίσματα· ἡ δὲ Στύξ ὀνομάζεται Μαυρονέρια καὶ Δρακονέρια (3), καὶ ἐνοῦται μετὰ τῆς Ἀγριοῦτιᾶς.

ΚΑΛΛΙΔΙ, | Δύο πόλεις, αἱ μετὰ τῆς Νωνάκριδος συνίσταν
ΔΙΠΟΙΝΑ. | τὴν λεγομένην Τρίπολιν· αἱ δύο αὗται πόλεις
ὡς καὶ ἡ Νώνακρις, ἐγένοντο κῶμαι τῶν Μεγαλοπολιτῶν
ἀντὶ πόλεων, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῶν μετῴκησθησαν εἰς τὴν
Μεγάλην πόλιν ὅτε συνῴκιζετο (4).

* Ἀγνώστος εἶναι ἡ ἀκριβὴς θέσις τῶν δύο τούτων πόλεων.

(1) Ἀγγεῖον κατασκευασμένον ἐκ σιατίτου τῆς Κίνας· καὶ μορρία, καὶ μυρὴν καὶ μυρρίνη, ὡς καὶ Λατίν. *murrhina vasa*. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 18. (3) Λήκ. Τ. 3, κ. 26, σ. 167, 179. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΗΡΑΙΑΤΙΔΟΣ.

ΗΡΑΪΑ, πόλις κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ κειμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ ἐλαφρᾷ κατωφερείᾳ ὄρους, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν καθήκουσα δι' ἐπιπέδου ἐπ' αὐτὸν τὸν Ἀλφειὸν· παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἦσαν περίπατοι χωριζόμενοι διὰ μύρτων καὶ ἄλλων ἡμέρων δένδρων, καὶ αὐτόθι ἦσαν καὶ τὰ λουτρά. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ Ἡραιέως τοῦ Λυκάονος· περιεῖχε δὲ δύο ναοὺς Διονύσου, ὧν τὸν μὲν ὠνόμαζον Πολίτην, τὸν δὲ Λυξίτην, καὶ οἶκημα ἐνθα ἐτέλουν τὰ ὄργια τοῦ θεοῦ τούτου· καὶ ἕτερον δὲ ναὸν Πανός, ὡς ὄντος ἐπ. χωρίου τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἕτερον Ἡρας. Ἀπάντων δὲ τῶν ἀθλητῶν τῆς Ἀρκαδίας διέπρεψε μᾶλλον ὁ Ἡραιεύς Δημάρατος, ὃς πρῶτος ἐνίκησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸν ὀπλίτην δρόμον. — Μετὰ 15 δὲ στάδια ἀπὸ τῆς Ἡραίας ἔρρεεν ὁ Ἀἰῶν, καὶ μετὰ 20 περίπου ἀπ' αὐτοῦ ὁ Ἐρύμανθος, ὃς ἐχώριζε τὴν χώραν τῆς Ἡραίας ἀπὸ τῆς Ἠλείας (1). — Κατὰ τὸ ἀρχαιότατον, ἡ θέσις τῆς Ἡραίας ἐκαλεῖτο Σολογοργός (2). Ἡ πρώτη γνωστὴ εἰς τὴν ἱστορίαν πρᾶξις τῶν Ἡραιέων εἶναι ἡ ἑκατονταετῆς συνθήκη συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας συνομολογηθεῖσα ἐν ὀνόματι τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἠλείων ἐπὶ Σόλωνος, ἄρχοντος τὸ δεύτερον τοῦ Πεισιστράτου κατὰ τὴν 50 περίπου Ὀλυμπιάδα. Ἡ συνθήκη αὕτη ἀνεγράφη ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπὶ χαλκίνῃς πλακὸς εἰς ἀρχαίαν Πελοποννησιακὴν διάλεκτον καὶ σώζεται καὶ μέχρι τοῦδε ἀκέραιος· ἐγένετο δὲ καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἠλεῖοι δι' ἀκαταμαχῆτου δυνάμεως ἐξέτειναν τὴν κυριότητα αὐτῶν ἐπὶ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Τριφυλίας, διὸ καὶ οἱ Ἡραιεῖς

(1) Παισ. Ἀρκ. κ. 26. (2) Στίφ. Βυζ.

ἐζήτησαν παρ' αὐτοῖς σκέπην καὶ προστασίαν ἣν οὐκέτι εὔρισκον ἐν τῇ κατασπαρattoμένη Ἀρκαδίᾳ· κατὰ τοσοῦτο δὲ μᾶλλον ἐκινήθησαν εἰς τοῦτο, καθ' ὅσον ἐκ τῶν ἐννέα νομῶν τῶν διεσπαρμένων κατὰ τε τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ποταμῶν Λάδωνος καὶ Ἐρυμάνθου ἡ Ἡραιάτις ἦν ἡ πρώτη καὶ μᾶλλον ἐκθετος πρὸς τὴν Ἡλείαν. Ἡ πολιτικὴ στάσις τῶν ἐννέα νομῶν τούτων διέμενε κατὰ δύο ἔτι αἰῶνας ἀναλλοίωτος, ἕως ὅτου ἡ Σπάρτη ἐπὶ βασιλέως Κλεομβρότου ἢ Κλεωνύμου συνήνωσε τὰς κεχωρισμένας ἐννέα κοινότητας καὶ ἀπέδειξε μίαν μόνον πόλιν τὴν Ἡραίαν. Οἱ Ἡραιεῖς κατὰ τινὰς ἐποχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου φαίνονται συναγωνιζόμενοι τοῖς Λακεδαιμονίοις (1). Ἄλλ' οἱ Ἀρκαῖδες ἐτιμώρησαν ὕψερον, καταπορθήσαντες Ὀλυμπ. 102, 3 τὴν ἀποστᾶσαν πόλιν, ἣ μετὰ τὴν πτώσιν μάλιστα τῆς Σπάρτης ἀπώλεσε βαθμηδὺν τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἀξίαν· κατὰ δὲ τὸν Συμμαχικὸν πόλεμον ἡ Ἡραία πρὸ πάντων ἔπαθε, διότι ἡ Ἥλις κατέστη τὸ κέντρον τῶν Αἰτωλικῶν στρατευμάτων. Ὁ Πausanίας εὔρε διαμένοντα ἔτι τοὺς ναοὺς, τὰ λουτρά, τοὺς περιπάτους καὶ τὰς δενδροστοιχίας, ὡς ἀνωτέρω εἶρηται (2). — Ἡ θέσις τῆς πόλεως ἦν πολλαχῶς ἀξιόλογος· ὁ ποταμὸς περικυκλοῦται ὑπ' εὐφορωτάτης γῆς, τοῦ καταρδευσμένου καρποφόρου ἐδάφους τῆς ἔσω Ἀρκαδίας. Ἡ Ἡραία οὖσα ἡ μόνη πόλις κειμένη ἀμέσως ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἦν τὸ εὐθέτον ἀναπαυτήριον τῶν εἰς Ὀλυμπίαν πορευομένων ἢ ἐκεῖθεν ἐπανερχομένων Ἑλλήνων· ἔτι δὲ ζωηροτέρα καθίστατο ἡ συγκοινωνία ἐκ τοῦ ὅτι δύο ὁδοὶ κατερχόμεναι ἀπὸ τῆς ἀρκτῶρας Ἀρκαδίας, καθῆκον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλφειοῦ, καὶ τέλος αἱ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου γέφυραι συνῆπτυν

(1) Θουκυδ. β. 5, κ. 67. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 26.

εὐθὺς πρὸ τῆς πόλεως τὴν ἐκ Φιγαλίας καὶ Μεσσηνίας μεσημβρινὴν ὁδὸν μετὰ τῆς Ὀλυμπιακῆς λεωφόρου. — Φιγαλιεῖς φυγαδευθέντες τῆς πατρίδος αὐτῶν κατέσχον ποτὲ τὴν Ἡραίαν ἥτις κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ἀναφέρεται μόνον ὡς ὄχυρόν φρούριον (1). — Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἡραίας εἰς Μεγάλην πόλιν ἔκειτο ἡ πόλις Μελαινεαί (2).

* Ἡ θέσις τῆς Ἡραίας ὀρθῶς ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου εἰς 15 στάδια (45 λ.) ἀπὸ τοῦ Λάδωνος. Πρὸς δυσμὰς τοῦ μικροῦ χωρίου Ἀγ. Ἰωάννου καὶ τοῦ πλησίον Ἀνεμοδουρίου προκύπτει ἐκ τοῦ πρὸς βορρᾶν δρυμώδους ὑψώματος χαρίεις δενδροσκεπὴς λόφος ὀριζόμενος ἐκατέρωθεν ὑπὸ χαράδρας· ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ λόφου τούτου καὶ ἐπὶ τῶν κατωφερειῶν αὐτοῦ ἐκτείνονται τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως· μέρος τοῦ τείχους τακτικῶς ὀπωσοῦν κατεσκευασμένον σώζεται κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς πλευρὰν τὴν πρὸς τὸ χωρίον καὶ προβαίνει ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν κατὰ τὸν ποταμόν· ὡς καὶ ἕτερον κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς κράσπεδον τοῦ ὄροπεδίου, ὅπερ περιλαμβάνετο ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ τείχους· σωρὸς συντριμμάτων σώζεται μόνον παρὰ τὴν Παλαιὰν λεγομένην ἐκκλησίαν ἐκ τῆς Ἄνω Ἡραίας, τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως· ὀπωσοῦν σημαντικώτερα εἰσὶ τὰ λείψανα τῆς κάτω πόλεως· τῶν λουτρῶν σώζονται τὰ ἐρείπια καὶ σημεῖα τῶν περιπάτων διακρίνονται· τῶν δὲ ναῶν οὐδὲν λείπεται εἰμὴ μόνον κιόνων τινῶν τεμάχια ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου (3).

ΜΕΛΑΙΝΕΑΪ, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Μελανέως τοῦ Λυκάονος· ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἡραίας εἰς Μεγάλην πόλιν, καὶ ῥύαξ κατέρρεε διὰ μέσου αὐτῆς· ἀνωτέρω τῶν

(1) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 40. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 26. (3) Κουρτ. Πελοπ. Τ. 1, σ. 365. 366.

Μελαινεῶν ἐν ἀποστάσει 40 σταδίων ἔκειτο τὸ πολίχνιον Βουφάγιον· ἐπὶ Πausανίου ἡ πόλις αὕτη ἦν ἔρημος (1). — Κατὰ τὸν Πευτιγγέρειον πίνακα αἱ Μελαινεαὶ ἀπεῖχον 12 μίλ. Ῥωμ. τῆς Ὀλυμπίας καὶ 22 τῆς Μεγάλης πόλεως (2).

* Ἀπέναντι τοῦ χωρίου Ματεσίου, ὀλίγον κατωτέρω, ἐπὶ κορυφῇ δρυμώδους λόφου ἐπικειμένου τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἀλφειοῦ σώζονται ἐρείπια Ἑλληνικὰ ἔχοντα τείχη τῆς τρίτης τάξεως καὶ ὀνομάζονται τὸ Κάστρον τοῦ Λεοδώρου ἢ κοινότερον τοῦ Λόδωρου· λέγεται ὅτι τὰ τείχη ταῦτα ἐκτίσθησαν ὑπὸ τινος Λεοδώρου κυρίου τῆς περὶ χώρας, ἡ ἀπ' ἐκείνου ὠνομάσθη Λεοδώρα· ἂν ἡ παράδοσις αὕτη ἀληθεύῃ, φρούριον τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαιῶνος προσετέθη ἴσως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ τείχη· τὰ τείχη δὲ ταῦτα τὰ Ἑλληνικὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰσὶ τὰ τῶν Μελαινεῶν (3).

ΒΟΥΦΆΓΙΟΝ, πολίχνιον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως εἰς Ἡραίαν, κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως Μελαινεῶν, ἥς ἀπεῖχε 40 στάδια. Παρὰ τὸ Βουφάγιον ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Βουφάγος (4).

* Τὸ Βουφάγιον ἔκειτο ἐνθα τανῦν κεῖται τὸ χωρίον Παπαδοῦ.

ΑΛΙΦΗΨΑ ἢ ΑΛΙΦΕΪΡΑ, πόλισμα ἐπὶ ὄρους κατὰ μεσημβρίαν τῆς πόλεως Ἡραίας καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ, ὧν ἀπεῖχε 40 στάδια, δηλ. : μετὰ τὴν Ἡραίαν καὶ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἐξετείνετο πεδιάς ἐπὶ 10 στάδια καὶ μετὰ τὴν πεδιάδα ἦν ἀνάβασις ὄρους 30 ἔτι σταδίων μέχρι τῆς Ἀλιφῆρας· οἱ Ἀλιφηρεῖς ὠνομάσθησαν οὕτως ἀπὸ Ἀλιφῆρου τοῦ Λυκάοις. Εἶχον δὲ ναοὺς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀθηνᾶς, ἣν ἐσέβοντο πρὸ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 26. (2) Μάννερτ. β. 2, κ. 8, σ. 455. (3) Ἀθήν. Τ. 2, κ. 13, σ. 66. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 26.

πάντων, λέγοντες ὅτι ἐτέχθη καὶ ἐτράφη παρ' αὐτοῖς. Ἰδρυσαν δὲ καὶ βωμὸν Διὸς ἐπικληθέντος Λεχεάτου, διότι ἔτεκεν ἐνταῦθα τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ τινα δὲ κρήνην αὐτῶν ὠνόμαζον ΤΡΙΤΩΝΙΔΑ, εἰκειοποιούμενοι αὐτοὶ ὅσα ἐλέγοντο περὶ τοῦ ποταμοῦ Τρίτωνος· τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἦν χαλκοῦν, ἔργον Ὑπατοδώρου ἀξιοθέατον καὶ διὰ τὸ μέγεθος καὶ διὰ τὴν τέχνην· ἐτέλουν δὲ καὶ πανήγυριν εἰς τιμὴν τινὸς τῶν θεῶν, ἴσως τῆς Ἀθηνᾶς· ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ προέβουν εἰς τὸν Μυίαγρον, ἐπευχόμενοι ἐν καιρῷ τῶν ἱερείων πρὸς τὸν ἥρωα καὶ ἐπικαλούμενοι ὀνομαστὶ τὸν Μυίαγρον, καὶ οὕτως ἀπηλάττοντο, ὡς ἐνόμιζον, τῆς ἐνοχλήσεως τῶν μυιῶν. Οἱ οἰκήτορες τῆς Ἀλιφῆρας ἦσαν ὀλίγοι ἐπὶ τοῦ Πausανίου, διότι οἱ πλεῖστοι ἐξέλιπον αὐτὴν ἐπὶ τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Ἀρκάδων εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν (1)· εἰς μόνην δὲ τὴν Ἀλιφήραν μετὰ τὸν συνοικισμὸν καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἔτι παρέμεινε νὰ ὀνομάζεται πόλις (2). — Κατὰ τὸν Πολύβιον, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ'. εὔρε τὴν Ἀλιφήραν ἐπὶ λόφου κρημνώδους ἔχοντος πλέον ἢ δέκα σταδίων πρόσθασιν, καὶ ἄκραν ἐν αὐτῇ τῇ κορυφῇ τοῦ σύμπαντος λόφου καὶ ἐπ' αὐτῆς τὸ εἰρημένον χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὃ λέγει καὶ αὐτὸς κάλλει καὶ μεγέθει διαφέρον καὶ κατασκευασθὲν οὐχὶ ὑπὸ Ὑπατοδώρου, ὡς λέγει ὁ Πausανίας, ἀλλ' ὑπὸ Ἐκατοδώρου τοῦ Σωιστράτου (3). — Ὀλίγον πρὶν τῆς εἰσβολῆς τοῦ Φιλίππου ἐπικρατήσαντες οἱ Ἡλεῖοι, εἶλον τὴν πόλιν τῶν Ἀλιφηρέων ὑποκειμένην ἐξ ἀρχῆς τῇ Ἀρκαδίᾳ καὶ Μεγαλοπόλει (4), καὶ ὁ Φίλιππος ἐπολέμησε καὶ ὑπέταξεν αὐτὴν ὡς Ἡλειακὴν πόλιν 219 π. Χ.

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 26. (2) Αὐτ. κ. 27. (3) Πολύβ. β. 4, κ. 78.

(4) Ἰδε Τριφυλία.

* Τὰ ἐρείπια τῆς Ἀλιφῆρας ὀνομάζονται Κάστρον τῆς Νερόβιτσας (1).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ.

ΛΥΚΑΙΑ, πόλισμα οὐ πόρῳ βορείως τῆς Μεγάλης πόλεως καὶ νοτίως τῆς Διπαίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἐλισσῶνος (2). Κατὰ τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως οἱ Λυκεάται, ὡς καὶ οἱ Τρικολωνεῖς, οἱ Λυκοσουρεῖς καὶ οἱ Τραπεζούντιοι μετέβαλον γνώμην μόνοι τῶν ἄλλων Ἀρκάδων καὶ δὲν ἤθελον νὰ ἐκλίπωσι τὰς πατρίδας, ἀλλ' ἐβιάσθησαν οἱ Λυκεάται νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὸν συνοικισμὸν καὶ ἄκοντες (3).

ΓΟΡΤΥΣ, πόλις τὸ ἀρχαιότερον, ὕστερον δὲ κώμη, κατὰ τὸ βορ.-δυτικὸν τῆς Μεγάλης πόλεως, πέραν τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Βουφάγου. Εἶχε ναὸν Ἀσκληπιοῦ ἀγενείου ἐκ λίθου Πεντελησίου καὶ ἄγαλμα Ὑγείας, ἀμφότερα ἔργα Σκόπα (4). Παρὰ τὴν Γόρτυνα ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Γορτύνιος (5). Ἡ πόλις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Γόρτυνος τοῦ Στυμφήλου καὶ ἀπογόνου τοῦ Ἀρκάδος εἰς τετάρτην γενεάν (6). Ἡ Γόρτυς συνετέλει πρότερον τῇ Κυνουρίᾳ· ὕστερον συγκατελέχθη μεταξὺ τῶν πόλεων ἐξ ὧν ἐγένετο ὁ συνοικισμὸς τῆς Μεγάλης πόλεως (7). Ἐν τῷ ἐν Γόρτυνι ναῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀνέθεσεν Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου τὸν θώρακα καὶ ἐν τῶν δοράτων αὐτοῦ, καὶ ὁ Πausanίας εἶδεν, ὡς λέγει, καὶ τὸν θώρακα καὶ τὴν αἰχμὴν τοῦ δόρατος. Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Γόρτυνος εἰς Μεγάλην πόλιν ἦν μνημεῖον ὀνομαζόμενον Παραιθάσιον (8).

(1) Λήκ. Τ. 2, κ. 13, σ. 68. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 30. (3) Αὐτ. κ. 27.

(4) Αὐτ. κ. 28. (5) Πaus. αὐτ. καὶ Ἡλ. κ. 7. (6) Πaus. Ἀρκ. κ. 4.

(7) Αὐτ. κ. 27. (8) Αὐτ. κ. 28. — Ἰδ. Μεγαλόπολις.

* Παρὰ τὸ χωρίον Ἀτσίχολον κατ' ἀνατολὰς αὐτοῦ κεῖν-
ται τὰ ἐρείπια τῆς Γόρτυνος (1) ἧς ἅπας ὁ περίβολος σύγ-
κειται ἐκ μεγάλων λίθων, καλλίστης πολυγωνίου κατασκευῆς·
ὑπάρχει δὲ ἤδη ἐπαρχία Γορτυνία καὶ δῆμος Γόρτυς οὗ
ἔδρα εἶναι ἡ κωμόπολις Καρύταινα ἔχουσα καὶ σχολεῖον
δημοτικὸν καὶ οἰκονομικὴν ἐφορείαν καὶ ταμεῖον, ἀμφοτέρα
Β'. τάξεως. Τὸ ὕψος τῆς Καρυταίνης ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας
τῆς θαλάσσης λογιζέται 583 μέτρων γαλλ.

ΒΡΕΝΘΗ, πόλις κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Γόρτυνος
εἰς Μεγάλην πόλιν. Παρὰ τὴν Βρένθην ἐξήρχετο ποταμὸς
Βρενθεάτης (2).

* Κατὰ τὸν Λήκιον ἡ Καρύταινα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως
τῆς Βρένθης (3).

ΘΕΙΣΘΑ ἢ ΘΙΣΘΑ πόλις περιεχομένη ἐν τῇ χώρᾳ Θει-
σοαία ἣτις ἦν μοῖρα τῆς Κυνουρίας καὶ ἐξετείνετο κατὰ
τὸ προσάρκτιον τοῦ ὄρους Λυκαίου. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας
ταύτης ἐτίμων κυρίως τὴν Νύμφην Θεισθάν, μίαν τῶν
τροφῶν τοῦ Διός· διὰ δὲ τῆς χώρας τῆς Θεισοαίας ῥέοντες
ἐξέδιδον εἰς τὸν Ἀλφειὸν οἱ ποταμίσκοι Μυλάων καὶ Νοῦς
καὶ Ἀχελῷος καὶ Κέλαδος καὶ Νάφιλος (4)· ἡ Θεισθὰ ἦν
μία τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (5). —
Ἡ Θεισθὰ αὕτη ἦν ἄλλη ἢ ἡ παρὰ τὸ Μεθύδριον.

* Τὸ λεγόμενον Κάστρον τῆς Ἀγ. Ἐλένης κεῖται ἐπὶ τῆς
θέσεως τῆς Θεισθας (6).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΦΙΓΑΛΙΚΗΣ.

ΦΙΓΑΛΙΑ, πόλις πρὸς δυσμὰς τῆς Λυκοσοῦρας παρὰ τὰς
πηγὰς τῆς Νέδας, πλησίον τῶν ὀρίων τῆς Μεσσηνίας· ἔλαβε

(1) Ἀθήκ. Τ. 2. σ. 24. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 28. (3) Ἀθήκ. Τ. 2, κ. 18. σ.
292. (4) Παυσ. Ἀρκ. κ. 38. (5) Λύγ. κ. 27. (6) Ἀθήκ. Τ. 2. κ. 18. σ. 315.

τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ αὐτῆς Φιγάλου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος· μετὰ καιρὸν δὲ μετεβλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ ἀντὶ Φιγαλίας ἐνομάσθη Φιαλία ἀπὸ Φιάλου τοῦ Βουκολιῶνος (1)· ἀλλ' αὕτη ἡ νέα ὀνομασία δὲν διέμεινε διαπαντός, διότι ἡ πόλις ἀνέλαβε πάλιν μετὰ τινα καιρὸν τὴν ἀρχαίαν (2)· ἐλέγοντο δὲ περὶ τούτου καὶ ἄλλα ὀλίγον ἀξιόπιστα· ὅτι δηλαδὴ ὁ Φίγαλος, ὁ πρῶτος οἰκιστὴς τῆς Φιγαλίας ἦν ἄνθρωπος αὐτόχθων καὶ οὐχὶ υἱὸς τοῦ Λυκάονος, ἢ καὶ κατ' ἄλλους ὅτι ἐνομάσθη ἡ πόλις ἀπὸ Νύμφης Φιγαλίας, μιᾶς τῶν Δρυάδων (3). Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐπὶ βράχου μετεώρου καὶ ἀποτόμου μεταξὺ δύο ὄρέων, τοῦ Κοτυλίου καὶ τοῦ Εἰλαίου ὧν τὸ μὲν πρῶτον ὑψοῦτο κατ' ἀριστεράν, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ δεξιὰν τῆς πόλεως ἀπέχον αὐτῆς 30 στάδια· καὶ τὸ μὲν Κοτύλιον ἔκειτο κατὰ τὸ βορρ. ἀνατ. βόρειον, τὸ δὲ Εἰλαῖον ἀπέναντι αὐτοῦ κατὰ τὸ νότιον τῆς Φιγαλίας, καὶ τὰ πλείω τῶν τειχῶν αὐτῆς ἦσαν ἐκδομημέα κάτωθεν τῶν κρημνῶν· κατὰ δὲ τὰ ἄνω ὁ λόφος ἦν ὁμαλὸς καὶ ἐπίπεδος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Σωτείρας καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ὀρθὸν ἐκ λίθου· ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου ἔπεμπον οἱ Φιγαλεῖς τὰς πομπάς. Ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ ἦν ἄγαλμα Ἑρμοῦ φοροῦντος ἱμάτιον καὶ μὴ καταλήγοντος εἰς πόδας, ἀλλ' ἔχοντος σχῆμα τετράγωνον. Εἶχον δὲ οἱ Φιγαλεῖς καὶ ναὸν Διονύσου ἐπονομαζομένου ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων Ἀκρατοφόρου, καὶ τὰ μὲν κάτω τοῦ ἀγάλματος αὐτοῦ δὲν ἦσαν ὁρατὰ ἐκ τῶν φύλλων τῆς δάφνης καὶ τῶν κισσῶν· ὅσα δὲ μέρη ἐφαίνοντο ἐξέλαμπον ἐξ ἀλειφῆς κινναβάρεως (4). Ἐπὶ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἦν ὁ καὶ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 3. (2) Αὐτ. κ. 5. 39. (3) Αὐτ. κ. 39.

(4) Αὐτ. κ. 39.

κατὰ τὰ ἄλλα ἀρχαῖος καὶ μάλιστα κατὰ τὸ σχῆμα ἐκ λίθου ἀνδριᾶς τοῦ παγκρατιαστοῦ Ἀρραχίωνος ὃν καὶ τοὶ ἀποθανόντα ἐν πάλῃ ἐκήρυξαν νικητὴν οἱ Ἡλεῖοι καὶ ἐστεφάνωσαν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ (1). Κατὰ τὸ 2 ἔτος τῆς 30 Ὀλυμπιάδος, ἄρχοντας ἐν Ἀθήναις Μιλτιάδου, οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰσβαλόντες εἰς τὴν χώραν τῆς Φιγαλίας, ἐπολέμησαν καὶ ἐνίκησαν τοὺς ἐπιχωρίους καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν· ὥς δὲ ἐκινδύνευε τὸ τεῖχος νὰ ἀλωθῇ, οἱ Φιγαλεῖς ἐξῆλθον ὑπόσπονδοι, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶλον τὴν Φιγαλίαν· ἀλλ' ὕστερον οἱ Φιγαλεῖς ἀνέλαβον αὐθις τὴν πατρίδα (2). Διχόνουσαι καὶ ἀνωμαλῆαι ἐσωτερικαὶ ἐτάραττον συχνάκις τοὺς Φιγαλεῖς· ἡ ὑπερέχουσα φατρία ἐξεβале κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἐπαμινώνδου τοσούτους πολίτας, ὥστε αὐτοὶ κατέσχον τὴν πόλιν Ἡραίαν, ἥτις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀναφέρεται μόνον ὡς φρούριον, καὶ ἐκεῖθεν ἐπιπεσόντες ἀπροσδοκῆτως κατὰ τῶν ἀντιπάλων, μέρος αὐτῶν ἐθανάτωσαν (3). -- Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀρχαῖκου συνεδρίου συνδραμόντες πειραταὶ τῇ τότε συμπολιτευομένῃ τοῖς Αἰτωλοῖς Φιγαλίᾳ, ἐλήστευον μετ' ἐκείνων τὴν Μεσσηνίαν (4)· μετὰ τينا δὲ καιρὸν οἱ Φιγαλεῖς ἀκούοντες τὰ κατὰ τὴν Τριφυλίαν κατορθώματα τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Γ', καὶ ἐλπίζοντες εἰς τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ἠθροίσθησαν ὁμοθυμαδὸν κατὰ τῶν διατριβόντων ἐν τῇ πόλει πειρατῶν τῶν Αἰτωλῶν· οὗτοι δὲ λαβόντες τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν, ἀπῆλθον ἐκ τῆς πόλεως· οἱ δὲ Φιγαλεῖς διαπρεσβευσάμενοι πρὸς τὸν Φίλιππον, ἐνεχείρισαν αὐτῷ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πόλιν (5), καὶ ἐκτοτε διέμεινεν ἡ πόλις ἔτι χρόνον

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 40. (2) Αὐτ. κ. 39. — Ἰδ. Ὁρειθάσιον.

(3) Διοδ. Σικ. β. 15. κ. 40. (4) Πολύβ. β. 4. κ. 3. 6. (5) Αὐτ. β. 4. κ. 79.

πολὺν, ἀλλ' αἰεὶ ἀφανὴς καὶ ἄδοξος. — Κατὰ τὸ κάτω μέρος τῆς πόλεως ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Αὐμαξ. — Οἱ Φιγαλεῖς εἶχον ἰδρυμένον ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Ἐπικουρίου ἐπὶ τοῦ Κοτυλίου ὄρους ἐν χωρίῳ καλουμένῳ ΒΑΣΣΑΙ (1).

* Τὸ μικρὸν χωρίον Παύλιτσα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Φιγαλίας (2). Σώζονται δὲ πάντα τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης ἔχοντα πύργους καὶ πύλας περιέργου καὶ ἀρχαϊκῆς κατασκευῆς, καὶ ἄλλα τινὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων. Ἀξιοσημείωτον εἶναι αὐτόθι τὸ πλῆθος τῶν δαφνῶν, αἱ, ὡς λέγει ὁ Πausanias, ἔκρυπτον τὸ ἥμισυ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διονύσου.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΠΑΡΡΑΣΙΑΣ.

ΠΑΡΡΑΣΪΔ, πόλις ἀρχαιοτάτη καὶ ἄγνωστος, μνημονευομένη μὲν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

Καὶ Τεγέην εἶχον καὶ Μαντινέην ἐρατεινὴν,

Στύμφαλόν τ' εἶχον καὶ Παρρασίην ἐνέμοντο (3).

καὶ ὀνομασιεῖσα ἀπὸ Παρρᾶσου, ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος, ἥ, κατ' ἄλλην παράδοσιν, μεταγενεστέρου τινὸς ἐκ τοῦ γένους τῶν Πελασγῶν (4), ἀλλ' οὐδόλως ὑπάρχουσα ἔτι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνας. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ χώρα τῶν Παρρᾶσίων, ἡ ἔκειτο κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας, μεταξὺ τῆς χώρας τῆς Μεγάλης πόλεως, τῆς Λακωνίας κατὰ τὴν Σκιριτίδα, τῆς Μεσσηνίας, τῆς Ἡλείας τῆς Τριφυλίας καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἀλφειοῦ. Οἱ Παρρᾶσιοι ὡς καὶ οἱ Ἀζᾶνες καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι ἦσαν, ὡς φαίνεται, τὰ παλαιότατα ἔθνη τῆς Ἑλλάδος (5).

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 30. (2) Λήκ. Τ. 1. κ. 11. σ. 490. (3) Ἰλ. Β, σ. 608. (4) Στεφ. Βυζ. Παρρᾶσία. (5) Στράβ. β. 8. σ. 388.

ὀλόκληρος δὲ ἡ Ἀρκαδία ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Παρρᾶσία (1). — Πόλεις τῶν Παρρᾶσιων συγχωνευθεῖσαι εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν κατὰ τὸν συνοικισμὸν αὐτῆς ἦσαν Λυκοσουρεῖς, Θωκνεῖς, Τραπεζούντιοι, Προσεῖς, Ἀκακίσιον, Ἀκόντιον, Μακάρια, Δασέα (2). — Κατὰ τὸ ἐνδέκατον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν βασιλέα αὐτῶν Πλειστοάνακτα τὸν Πausανίου, ἐστράτευσαν πανδημεὶ κατὰ τῶν Παρρᾶσιων ὄντων ὑπηκόων τῶν Μαντινέων, ὧν τινες στασιάσαντες ἐπεκαλέσθησαν αὐτούς· ἦλθον δὲ σκοπεύοντες νὰ καταβάλωσιν, ἂν δυνηθῶσι, καὶ τὸ ἐν Κυψέλοις φρούριον, ὃ ἔκειτο ἐν τῇ Παρρᾶσικῇ παρὰ τὴν Σκιοίτιδα τῆς Λακωνίας καὶ τειχισθὲν ὑπὸ τῶν Μαντινέων, ἐφρουρεῖτο ὑπ' αὐτῶν· καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἐξθειρον τὴν γῆν τῶν Παρρᾶσιων, οἱ δὲ Μαντινεῖς παραδόντες τὴν πόλιν αὐτῶν ὑπὸ φυλακὴν Ἀργείων, ἐφρούρουσαν αὐτοὶ τοὺς συμμαχικοὺς τόπους· ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ διασώψωσι τὸ ἐν Κυψέλοις φρούριον καὶ τὰς πόλεις τῶν Παρρᾶσιων, ἀπῆλθον· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καταστήσαντες τοὺς Παρρᾶσίους αὐτόνομους καὶ καθελόντες τὸ φρούριον, ἀνεχώρησαν (3). — Ἄνθρωπος πύκτης Παρρᾶσιος, τοῦνομα Δάμαρχος ἐνίκησε ποτὲ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ ἀνέθεσε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς =

Υἱὸς Διούττα Δάμαρχος τήν δ' ἀνέθηκεν

Εἰκόν' ἀπ' Ἀρκαδίας Παρρᾶσιος γενεάν.

Περὶ τοῦ Δαμάρχου τούτου ἐμυθεύθη ὅτι θύων ποτὲ θυσίαν τῷ Λυκαίῳ Διὶ, μετεμορφώθη εἰς λύκον, καὶ μετὰ δέκα ἔτη ἐγένετο πάλιν ἄνθρωπος (4).

(1) Σχολιαστ. Διον. Περιηγ. εἰς 5. 414. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

(3) Θουκυδ. β. 5. κ. 33. (4) Πaus. Ἠλ. κ. 8.

* Ἡ χώρα τῶν Παρρασίων ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς κατωφερειῶν τοῦ ὄρους Λυκαίου καὶ ἐπὶ πάσης τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀλφειοῦ κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ ὄχθην ἀπὸ τῆς Καρυταίνης μέχρι πλησίον τοῦ Λονταρίου καὶ μέρους τινὸς κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ῥηθέντος ποταμοῦ κατὰ τὴν Θωκνίαν, ὡς ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Πausανίου ἐξάγεται· κατὰ δὲ τὸν Θουκυδίδην, ὅς διηγεῖται τὰ περὶ τοῦ ἐν Κυψέλοις φρουρίου, ὁ τόπος οὗτος περιελάμβανε μείζονα ἔκτασιν κατὰ μεσημβρίαν.

ΛΥΚΟΣΟΪΤΡΑ, πόλις ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους· συνωκίσθη ὑπὸ Λυκάονος τοῦ Πελασγοῦ, ὅς ὠνόμασε καὶ Δία Λύκαιον καὶ ἔθηκε καὶ ἀγῶνα Λύκκια (1). Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀρκαδίας Κλείτωρ ὁ Ἀζᾶνος, ὁ δυνατώτατος τῶν βασιλέων ὦκει ἐν Λυκοσοῦρα (2). Ἡ πόλις αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς πρεσβυτάτη πασῶν τῶν πόλεων ὀπόσας ἐδειξεν ἡ γῆ ἐπὶ τῆς ἡπείρου καὶ ἐν ταῖς νήσοις, καί, ὡς λέγει ὁ Πausανίας, ταύτην πρῶτην εἶδεν ὁ ἥλιος καὶ ἀπὸ ταύτης οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἔμαθον νὰ κτίζωσι πόλεις (3). — Κατὰ τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως οἱ Λυκοσουρεῖς μετὰ τῶν Λυκαϊατῶν, τῶν Τρικολωνίων καὶ τῶν Τραπεζουντίων ἦσαν οἱ μόνοι τῶν Ἀρκάδων, οἵτινες μεταβαλόντες γνώμην, δὲν ἤθελον νὰ ἐκλίπωσι τὰς πατρίδας· ἀλλ' ἐβιάσθησαν νὰ καταχθῶσιν εἰς τὸν συνοικισμὸν καὶ ἄκοντες (4). — Ἐπὶ Πausανίου ὀλίγους τινὰς κατοίκους περιεῖχεν εἰσέτι ἡ Λυκοσοῦρα (5). — Κατὰ δεξιὰν τῆς Λυκοσοῦρας ἦσαν τὰ Νόμια ὄρη (6)· πρὸς δὲ δυσμὰς ἦν ἡ πόλις Φιγαλία· ὁ ἐκ Λυκοσοῦρας πορευόμενος εἰς Φιγαλίαν ἦν ἀνάγκη πᾶσα νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 2. (2) Αὐτ. κ. 4. (3) Αὐτ. κ. 38. (4) Αὐτ. κ. 22. (5) Αὐτ. κ. 38 (6) Αὐτ.

Πλατανιστῶνα· ἔρρεε δὲ οὗτος παρὰ τὴν Λυκοσοῦραν δυτικῶς (1).

ΘΩΚΝΙΑ, πόλις πρὸς δυσμὰς τῆς Μεγάλης πόλεως καὶ πρὸς τὸ νοτ ἀνατολικὸν τῆς Βρένθης, μικρὸν ἀπέχον τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπὶ λόφου· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν Θῶκνου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος· παρὰ τὸν λόφον ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἀμίνιος (2). Ἡ Θωκνία ἦν ἐκ τῶν πόλεων ὅσαι συνετελεσαν εἰς τὸν συνοικισμόν τῆς Μεγάλης πόλεως (3).

* Τὸ χωρίον Βρωμοσέλα φαίνεται, κατὰ τὸν Λήκιον, ὅτι καῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Θωκνίας (4).

ΤΡΑΠΕΖΟΪΣ, πόλις ἐν τῇ ἀπ' αὐτῆς ὀνομασθεῖσῃ χώρᾳ Τραπεζουντία, ἣτις περιείχετο ἐν τῷ τμήματι τῆς Παρῤασίας καὶ ἐξετείνετο κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ· ἡ πόλις μικρὸν ἀπέιχε τῆς εἰρημένης ὄχθης, καὶ ἐκτίσθη ὑπὸ Τραπεζοῦντος, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (5). — Μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀρκαδίας Ἀγαπήνωρ ὁ στρατεύσας μετὰ τῶν Ἀρκάδων ἐπὶ τὸ Ἴλιον δὲν ἐπέστρεψε πλέον, ἱππόθους ὁ Κερκύωνος τοῦ Ἀγαμήδους τοῦ Στυμφήλου παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, μετέθεσε τὸν θρόνον τῆς βασιλείας ἀπὸ τῆς Τεγέας ἔνθα ἦν πρότερον, εἰς Τραπεζοῦντα (6). — Μεταξὺ Τραπεζοῦντος καὶ Ἀλφειοῦ, μικρὸν ἀπ' αὐτοῦ ἦν τόπος ΒΑΘΟΣ καλούμενος ἔνθα ἐπανηγύριζον καθ' ἕκαστον τρίτον ἔτος ἑορτὴν πρὸς τὰς μεγάλας θεάς· καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἦν πηγὴ καλουμένη ΟΛΥΜΠΙΑΣ καὶ ξηραينوμένη καθ' ἕκαστον δεύτερον ἔτος, καὶ πλησίον τῆς πηγῆς ἀνῆρχετο πῦρ. Ἐλεγον δὲ οἱ Ἀρκάδες, ὅτι ἡ λεγομένη μάχη

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 39. (2) Αὐτ. κ. 29. (3) Αὐτ. κ. 27.

(4) Λήκ. Τ. 2. κ. 18. σ. 293. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 29. (6) Αὐτ. κ. 5.

τῶν Γιγάντων καὶ τῶν Θεῶν ἐγένετο ἐνταῦθα καὶ οὐχὶ ἐν Πελλήνῃ τῆς Θράκης, καὶ προσέφερον αὐτόθι θυσίας εἰς τὰς ἀστραπὰς, εἰς τὰς θυέλλας καὶ εἰς τὰς βροντάς. — Εἰς ἀπόστασιν ὅσον 10 σταδίων ἀπὸ τοῦ Βάθους ἔκειτο ἡ Βασιλὶς (1). — Ἐκ τῶν Ἀρκάδων ὅσοι κατέλιπον τὰς πατρίδας πρὸς συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως ἦσαν πρὸς τοῖς ἄλλοις τῶν Παρθασίων καὶ οἱ Τραπεζοῦντιοι· ἀλλ' οὗτοι, ὡς καὶ οἱ Λυκαιάται καὶ οἱ Τρικολωνεῖς καὶ οἱ Λυκοσουρεῖς, μετέβαλον γνώμην μόνοι τῶν Ἀρκάδων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐπετρέπετο πλέον εἰς αὐτοὺς νὰ ἐνοικῶσι τὰ ἀρχαῖα ἄστυα, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ἄκοντες ἐξ ἀνάγκης κατήχθησαν εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν, οἱ δὲ Τραπεζοῦντιοι, ὅσοι δὲν ἐθανατώθησαν ἐν τῷ ἄμα αὐτόχειρες ἐξ ἀπελπισίας, ἀπεχώρησαν ὅλως ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀνέπλευσαν εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἐνθα ἐδέξαντο αὐτοὺς συνοίκους οἱ ἐκεῖσε Τραπεζοῦντιοι ὡς ὁμωνύμους, καὶ διότι ἐθεώρουν ὡς μητρόπολιν αὐτῶν τὴν Ἀρκαδικὴν Τραπεζοῦντα (2). — Ἐν τῇ Μεγάλῃ πόλει πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης τοῦ κειμένου ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῶν Μεγάλων θεῶν ἦσαν ξόανα Ἡρας, Ἀπόλλωνος καὶ Μουσῶν μετακομισθέντα ἐκ Τραπεζοῦντος (3).

* Ὑπεράνω τοῦ χωρίου Μαυριᾶς ὑπῆρξεν ἡ Τραπεζοῦς, ἥς εὐρέθησαν τὰ ἐρείπια (4).

ἈΚΑΚΗΣΙΟΝ, πόλις κατὰ τὰς ὑπωρείας λόφου ὡσαύτως Ἀκακήσιον καλουμένου, κτίσμα Ἀκάκου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος. Ἐπὶ τοῦ λόφου ἦν ἄγαλμα ἐκ λίθου Ἑρμοῦ ἐπὶ κλησιν Ἀκακησίου σωζόμενον ἔτι ἐπὶ τοῦ Παυσανίου· ἐνομιζέτο δὲ ὅτι ὁ Ἑρμῆς παῖς ὢν ἐτράφη ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ· τὸ Ἀκα-

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 29. (2) Αὐτ. κ. 27. (3) Αὐτ. κ. 31. (4) Ἀθήν. Τ. 2. κ. 18. σ. 293.

κῆσιονάπειχεν ἑπτὰ στάδια τῆς πόλεως Δασέας καὶ δέκα ἐξ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλφειοῦ· εἰ κάτοικοι τοῦ Ἀκακησίου μετηνέχθησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν (1).

ΛΚΟΝΤΙΟΝ, μία τῶν ἐν τῇ Παρῤῥασίᾳ Ἀρκαδικῶν πόλεων ἐξ ὧν συωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις· ὁ Πausanίας τὸ ὄνομα μόνον τῆς πόλεως ταύτης ἀναφέρει (2).

ΜΑΚΑΡΙΑ, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Μακαρέως, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (3)· ἀπείχε δύο στάδια τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ἑπτὰ τῆς πόλεως Δασέας (4) Β. Α. πρὸς δυσμὰς τῆς Μεγάλης πόλεως· οἱ κάτοικοι τῆς Μακαρίας μετηνέχθησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν κατὰ τὸν συνοικισμὸν αὐτῆς (5).

ΔΑΣΕΑ, πόλις μικρὰ ἐπὶ τῆς οὖρου τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως εἰς Φιγαλίαν, μεταξὺ τῶν πόλεων Μακαρίας καὶ Ἀκακησίου, ὧν ἑκατέρας ἀπείχεν ἀνὰ ἑπτὰ στάδια, τῆς δὲ Μεγάλης πόλεως 29 Ν. Δ. ἐκτίσθη ὑπὸ ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (6). Ὁ Πausanίας εἶδε μόνον τὰ εἱρεῖπια τῆς Δασέας (7)· ἡ Δασέα ἦν καὶ αὐτὴ μία τῶν πόλεων ἐξ ὧν συωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (8).

* Παρὰ τὸ χωρίον Δελῆ·Χασάνι σώζονται ἵχνη τῆς Δασέας (9).

ΒΑΣΙΔΙΣ, πολίχινιον μικρὸν ἀπέχον τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλφειοῦ, κατὰ τὸ νότιον τοῦ Βάβους, οὗ ἀπείχεν ὅσον 10 στάδια, καὶ κατὰ τὸ βόρειον τῆς Θωκνίας· ἐκτίσθη ὑπὸ Κυψέλου, ὃς ἐξέδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Κρεσφόντη τῷ Ἀριστομάχῳ. Εἶχε ναὺν τῆς Δήμητρος σωζόμενον ἔτι ἐπὶ τοῦ Πausanίου (10).

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 37.

(5) Αὐτ. κ. 27. (6) Αὐτ. κ. 3. (7) Αὐτ. κ. 36. (8) Αὐτ. κ. 27.

(9) Κούργ. Τ. 1. σ. 294. (10) Πaus. Ἀρκ. κ. 29.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΑΙΓΥΤΙΔΟΣ, ΚΡΩΜΙΤΙΔΟΣ καὶ ΜΑΛΛΙΑΤΙΔΟΣ.

ΚΡΩΜΩΝ ἢ ΚΡΩΜΟΙ, πόλις κειμένη ἀνώτερον τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐν ἀποστάσει ὅσον 40 σταδίων (1)· ἡ πόλις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Κρώμου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (2) καὶ ἦν μία ἐξ ὅσων συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (3)· ἀπεῖχε δὲ 20 στάδια τῆς ΝΥΜΦΑΔΟΣ, χωρίου ὅπερ καταρρέομενον ὑπὸ ὑδάτων, ἦν ἀνάπλεων δένδρων, καὶ 40 στάδ. τοῦ ΕΡΜΑΪΟΥ, ἔνθα ἦσαν τὰ μετὰξὺ Μεσσηνίων καὶ Μεγαλοπολιτῶν ὄρι· ὁ Πausανίας μόλις εὔρεν ἐρείπια τῆς πόλεως Κρώμωνος παντάπασιν ἐξηφνησμένα (4). Ἡ χώρα τοῦ Κρώμωνος ἐλέγετο Κρωμίτις καὶ περιείχετο ἐν τῇ Αἰγυτίδι.

* Κατὰ τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (5) καὶ τοῦ Πausανίου (6), ὁ Κρώμων ὑπῆρξεν ἔνθα κεῖται τανῦν τὸ χωρίον Σαμαρᾶς, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ξεριλοποτάμου, ὅπερ εἶναι ὁ δυτικὸς κλάδος τοῦ Ἀλφειοῦ, ὀλίγον τι ἀπώτερον ὅσον 20 λεπτ. ἀπὸ τοῦ Λονταρίου (7)· ἐπὶ δὲ τῆς θέσεως τοῦ Λονταρίου, ἂν καὶ ἀρίστης, οὔτε ἐκ τοῦ Πausανίου οὔτε ἐξ ἄλλου τινὸς συγγραφέως φαίνεται νὰ ὑπῆρξε ποτὲ πόλις ἀρχαία καὶ οὐδὲ εὐρέθησαν λείψανα ἀρχαιότητος· ἡ δὲ ὀνομασία Λοντάρι δὲν εὐρίσκεται ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ εἰμὴ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε ὁ Φραντζῆς καὶ ὁ Χαλκοκονδύλης ἀναφέρουσι τὴν πόλιν ταύτην ὡς μίαν τῶν πρωτίτων τῆς Πελοποννήσου.

ΓΑΘΕΑΙ, πόλις παρ' ἣν ἐπήγαζεν ὁ ποτ. Γαθεάτας (8).

---

(1) Paus. Ἀρκ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Αὐτ. κ. 27. (4) Αὐτ. κ. 34. (5) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 7. κ. 4. (6) Paus. Ἀρκ. κ. 34. (7) Δῆλ. Τ. 2. κ. 12. σ. 44. (8) Paus. Ἀρκ. κ. 34.

ΦΛΛΑΙΣΙΑΙ, πόλισμα παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Μεγάλης πόλεως εἰς Σπάρτην, ἀπέχον 40 στάδια τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ 20 τοῦ Ἑρμαίου τοῦ κατὰ τὴν Βελεμῖνα (1).

* Τὸ χωρίον Γαρδίκι κεῖται πλησίον τῆς θέσεως τῶν Φαλαισιῶν (2).

ΣΚΙΡΤΩΝΙΟΝ, πόλις μία ἐξ ὧσων συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις ὁ Πausανίας τὸ ὄνομα μόνον αὐτῆς ἀναφέρει (3). οὐδὲν ἕτερον περὶ αὐτῆς γνωρίζομεν.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΕΥΤΡΗΣΙΑΣ.

Ἡ ΕΥΤΡΗΣΙΑ χώρα κειμένη κατὰ τὸ βόρειον τῆς Μεγάλης πόλεως, ὥκειτο ὑπὸ τῶν Εὐτρησίων κατὰ τὸν Πausανίαν, ἡ Εὐκτρησίων κατὰ τὸν Ξενοφῶντα (4) καὶ περιελάμβανε πόλεις τινάς, ἐξ ὧν τὸ Ζοίτιον, οἱ Τρικόλωνοι, ἡ Χαρισία, τὰ Πτολέδερμα, τὸ Κναῦσον καὶ ἡ Παρωρία συμπεριλήφθησαν εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως (5).

ΤΡΙΚΟΛΩΝΟΙ, πόλις ἀρχαιοτάτη κτισθεῖσα ὑπὸ Τρικόλωνου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (6). ἔκειτο πρὸς ἄρκτον τῆς Μεγάλης πόλεως καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Τεγέας καὶ ἀπέχε 10 στάδια τῆς Χαρισίας καὶ 15 τοῦ Ζοιτίου νοτ-ἀνατολικῶς. Οἱ Τρικόλωνεῖς καὶ τοι ὄντες ἐξ ἐκείνων, οὐ μεταβαλόντες γνώμην, δὲν ἤθελον νὰ ἐκλίπωσι τὰς πατρίδας πρὸς συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως, ἐβιάσθησαν νὰ καταχθῶσιν εἰς αὐτὴν καὶ ἄκοντες (7). Οἱ Τρικόλωνοι δὲν ὑπῆρχον πλέον ἐπὶ τοῦ Πausανίου· ἐσώζετο δὲ εἰσέτι ἐπὶ λόφου ναὸς Ποσειδῶνος καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ τετράγωνον καὶ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 35. (2) Δῆκ. Τ. 2. κ. 18. σ. 298. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (4) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 7. σ. 485. ἐκδ. Αἰουινκλ. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (6) Αὐτ. κ. 3. (7) Αὐτ. κ. 27.

παρὰ τὸν ναὸν ἄλλος δένδρων (1). Κατὰ δεξιὰν τῶν Τρικολώνων ἐπὶ τόπου ἀνάντους καὶ τραχέως ἦν πηγὴ καλουμένη ΚΡΟΥΝΟΪ· κάτωθεν δὲ τῶν Κρουνῶν μετὰ 30 στάδια ἦν ὁ τάφος τῆς Καλλιστοῦς, χῶμα γῆς ἔχον δένδρα πολλὰ ἄκαρπα καὶ πολλὰ κάρπιμα καὶ ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ χῶματος ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησιν Καλλίστης (2).

* Ἰσως τὸ χωρίον Παλαμάρι μετὰ τῶν παρακειμένων εἶναι ἡ θέσις τῶν Τρικολώνων. Ἡ ἀπόστασις συμφωνεῖ καὶ αὐτόθι πολλὰ λείψανα ἀρχαίων κατοικιῶν σώζονται.

ΖΟΪΤΙΟΝ ἢ ΖΟΙΤΪΑ, κατ' ἀριστερὰν ἦτοι κατὰ τὸ βορδυτικὸν τῶν Τρικολώνων, ὧν ἀπέιχε περίπου 15 στάδια, τῆς δὲ Παρωρίας 10. Ἐκτίσθη τὸ Ζοΐτιον ὑπὸ Ζοιτέως τοῦ Τρικολώνου τοῦ Λυκάονος· ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἦν ἔρημος· ἐσώζοντο δὲ ἔτι δύο ναοί, Δήμητρος καὶ Ἀρτέμιδος (3).

ΧΑΡΙΣΪΑ, πόλις οἰκισθεῖσα ὑπὸ Χαρισίου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (4), κειμένη δὲ μεταξὺ Σκιᾶς καὶ Τρικολώνων καὶ ἀπέχουσα ἀνὰ 10 στάδια ἑκατέρας· ὀλίγα τινὰ ὑπομνήματα αὐτῆς ἐσώζοντο ἐπὶ τοῦ Πausανίου (5).

ΠΤΟΛΕΔΕΡΜΑ· μόνον τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πausανίου ὡς πόλεως τῶν Εὐτρησίων καὶ ὡς συντελεσάσης καὶ αὐτῆς εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως (6).

ΠΑΡΩΡΪΑ, πόλις κατ' ἄρκτον τῆς Μεγάλης πόλεως, ἀπέχουσα 10 στάδια τῆς πόλεως Ζοιτίου καὶ 15 τοῦ Θουραίου· ἐκτίσθη ὑπὸ Παρωρέως, τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν Τρικολώνου τοῦ Λυκάονος. Ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἦν ἔρημος ἡ πόλις αὕτη ὡς καὶ τὸ Ζοΐτιον (7).

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 35. (2) Αὐτ. κ. 35. (3) Αὐτ. κ. 35. (4) Αὐτ. κ. 3. (5) Αὐτ. κ. 35. (6) Αὐτ. κ. 27. (7) Αὐτ. κ. 35.

ΚΝΑΪΣΟΝ, μία καὶ αὐτὴ ἐξ ὧσων συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις καὶ ἥς μόνον τὸ ὄνομα ἀναφέρεται (1).

ΘΥΡΑΙΟΝ, πόλισμα κτισθὲν ὑπὸ Θυραίου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (2). ἔκειτο κατ' ἄρκτον τῆς Μεγάλης πόλεως καὶ ἀπέιχε 15 στάδια τῆς Παρωρίας Β. καὶ ὀλίγον τοῦ Ἰψοῦντος Ν· τὸ μεταξὺ Θυραίου καὶ Ἰψοῦντος διάστημα ἦν ἅπαν ὄρεινόν καὶ πλήρες θηρίων (3).

ἸΨΟΪΣ, πόλις ἐπὶ τοῦ ὀμωλύμου ὄρους Ἰψοῦντος κτισθεῖσα ὑπὸ Ἰψοῦντος, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (4).

* Ἴσως ἡ Διμιτσάνα κατὰ τὴν διεύθυνσιν, ἣν ἀκολουθεῖ ὁ Πausanίας. Ἡ Διμιτζάνα διατηρεῖ μέρη ἀρχαίας ἀκροπόλεως ἐχούσης πολυγώνια τείχη. Ἐνταῦθα ὑπάρχει εἰρηνοδικεῖον.

ἈΝΕΜΩΣΑ, πόλισμα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἐλίσσοντος ποταμοῦ παρὰ τὸ ὄρος Φάλανθον, κατὰ τὴν εὐθείαν ὁδὸν τὴν ἐκ τῆς πόλεωι Μεθυδρίου (5).

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Αὐτ. κ. 35.

(4) Αὐτ. κ. 3. (5) Αὐτ. κ. 35.

ΚΥΝΟΥΡΙΑ.

ΚΥΝΟΥΡΙΑ ἐπαρχία μικρά ὀριζομένη κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας, κατὰ δὲ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν καὶ τὸ νοτ-δυτικὸν ὑπὸ τῆς Λακωνίας· οἱ Κυνουρεῖς, ὡς ἐλέγετο, ἦσαν Ἀργεῖοι τὸ ἀνέκαθεν, καὶ οἰκιστὴς αὐτῶν ἐγένετο Κύνουρος ὁ Περσέως. Βασιλεύοντος ἐν Σπάρτῃ Ἐχέστράτου τοῦ Ἄγιδος, οἱ Λακεδαιμόνιοι κατηγοροῦντες τοὺς Κυνουρεῖς, ὅτι λησται ἐκ τῆς Κυνουρικῆς ἐακούργουν τὴν Ἀργολίδα καὶ ὅτι οἱ Κυνουρεῖς αὐτοῖς, ἂν καὶ συγγενεῖς τῶν Ἀργείων, ἐποίουν καταδρομὰς ἐκ τοῦ φανεροῦ κατὰ τῆς Ἀργολικῆς γῆς, ἐξέβαλον τῆς χώρας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ Κυνουρεῖς καὶ κατέσχον τὸν τόπον· μετὰ παρέλευσιν δὲ οὐ πολλῶν ἐτῶν, βασιλεύοντος τοῦ Λαβώτου ἧ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, Λεωβότου τοῦ Ἐχέστράτου, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκκήρυξαν τότε πρῶτον πόλεμον κατὰ τῶν Ἀργείων, ἐπὶ προφάσει ὅτι κατασχόντων αὐτῶν τὴν Κυνουρικὴν, οἱ Ἀργεῖοι ἀπέτεμνον αὐτὴν καὶ ἐνταυτῷ ἐκίνουν εἰς ἀπόστασιν τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν περιοίκους (1). Ὁ Ἡρόδοτος λέγει τοὺς Κυνουρεῖς αὐτόχθονας καὶ ἐνταυτῷ Ἴωνας (2)· ὥς φαίνεται πιθανὸν ὅτι οἱ Κυνουρεῖς ἦσαν κλάδος τῆς ἀποικίας τῶν Ἰόνων τῶν κατασχόντων τὴν Αἰγιάλειαν, τὴν ὕστερον ὀνομασθεῖσαν Ἀχαΐαν· κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνας ἐγνωρίζοντο οὗτοι ἀεὶ

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 2. καὶ 7. (2) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 73.

ὡς Ἴωνες· καὶ ἂν καὶ ἡ διάλεκτος καὶ ὁ χαρακτήρ τῶν Ἀργείων τῶν κατοικούντων τὰς πεδιάδας διεφθάρησαν ἐκ τῆς ἐπιμιξίας αὐτῶν μετὰ τῶν Πελασγῶν, τῶν Δαναϊδῶν καὶ τέλος τῶν Ἀχαιῶν, οἱ Κυνουρεῖς διετήρησαν ταῦτα ἀμφοτέρωθεν καθαρὰ καὶ ἀδιάφθορα. Ὦρουν δὲ τὰ ὄρη τὰ διαχωρίζοντα τὴν Ἀργολίδα ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐξετείνοντο ἐπὶ πολὺ. Ὁ Στράβων λέγει ὅτι τὸ ὄρος τῆς Ἀρκαδίας Λύρκιον ἐξ οὗ ἐπήγαζεν ὁ Ἰναχος ἔκειτο ἐν τῇ Κυνουρίᾳ· ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ὀρέων ἀπηντῶντο τὰ ἔχνη τῶν Κυνουρέων, ὡς προσέτι καὶ ἐντὸς τῆς Ἀρκαδίας ἐν ἣ εἶχον πόλεις τινὰς, ὧν τέσσαρες· ἡ Γόρτυς, ἡ παρὰ τὸ Λύκαιον ὄρος Θίσα, οἱ Λυκόται καὶ τὰ Ἀλίφηρα συνετέλεσαν εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως (1). Τὸ ἀνέκαθεν δὲ κέντρον αὐτῶν ἦν ἐκεῖνη ἡ μικρὰ ὀρεινὴ χώρα ἡ κειμένη, ὡς προεῖρηται, μεταξὺ Ἀργολίδος, Λακωνίας καὶ Ἀρκαδίας καὶ ἣ ἐν παντὶ καιρῷ ἐκαλεῖτο Κυνουρία γῆ περιέχουσα δύο πόλεις, Θυρέαν καὶ Ἀνθήνην καὶ τινὰς κώμας. Ἡ Κυνουρία στρατιωτικῶς θεωρουμένη ἦν πολλοῦ λόγου ἀξία, ὡς κειμένη μεταξὺ Ἀργολίδος καὶ Λακωνίας, καὶ ὡς ἐπικειμένη εἰς τὰς παρόδους τὰς διαχωρίζουσας τὰς δύο ταύτας ἐπαρχίας· διὸ καὶ ἦν αἰεὶ μεταξὺ Ἀργεῶν καὶ Σπάρτης ὡς τὸ μῆλον τῆς Ἑρίδος καὶ ἀντικείμενον διηνεκοῦς ἀμφισβητήσεως (2). Παρὰ τοῦ Πλουτάρχου μαθητόμενον ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεομένης κατέχων τὴν Κόρινθον, ἐβιάσθη νὰ καταλείψῃ αὐτὴν κατὰ τάχος, φοβηθεὶς μὴ, ἐπαναστάσεως συμβάσης ἐν Ἀργεῖ, κατάσχωσιν οἱ πολέμιοι τὰς παρόδους ταύτας καὶ κωλύσωσι τὴν εἰς Σπάρτην αὐτοῦ ἀποχώρησιν (3). Καὶ ἡ Ῥω-

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 27. (2) Θουκυδ. β. 5. κ. 41. (3) Πλουτάρχ. εἰς Κλεομέν.

μαῖκη δὲ κυβέρνησις ὕστερον ἐννοήσασα καλῶς τὸ ἀξιόλογον τῆς θέσεως τῆς Κυνουρίας, ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὸ Ἄργος, ὡς τὴν μόνην ἁρμοδίαν πρὸς συστολὴν τῆς Σπάρτης.

ΟΡΗ.

ΠΑΡΝΩΝ· ὑψοῦτο ὑπεράνω τῶν τριῶν κωμῶν, Ἀθήνης, Νηρίδος καὶ Εὐκας καὶ ἀπετέλει τὰ ὅρια τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Τεγεατῶν. Ἐπὶ τῶν ὀρίων τούτων ἴσταντο ἀγάλματα μαρμάρινα τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ ἀπ' αὐτῶν ὁ τόπος ὠνομάζετο Ἑρμαῖ (1)· μετὰ τοῦς Ἑρμαῖς ἦν ὁ τόπος ὁ καλούμενος Σκοτιτᾶς (2)· ἐκ τοῦ Πάρνωνος ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς Τάσος (3). — Ὁ Πάρνων διὰ τοῦ ὄρους Βαρβοσθένου (4) συνεδέετο μετὰ τοῦ Μενελαίου ὄρους καὶ ἡ συνέχεια αὐτοῦ ἐξετείνετο μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέας.

* Μαλεβόν· ὕψος αὐτοῦ 1937 μετρ. γαλλ.

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΘΥΡΕΑ ἢ ΘΥΡΑΪΑ ἢ ΘΥΡΕΑΙ, πόλις ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀργολίδος καὶ τῆς Λακωνίας (5). Ἐλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Θυρεάτα, ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος, ἀφ' οὗ ὠνομάσθη καὶ ὁ Θυραιάτης κόλπος (6). Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κροίσου, βασιλέως τῆς Λυδίας οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποταμόντες κατέσχον τὴν Θυραΐαν καὶ τὴν περὶ αὐτὴν γῆν οὖσαν τῆς Ἀργολίδος μοίρας· δραμόντων δὲ τῶν Ἀργείων εἰς βοήθειαν τοῦ τόπου αὐτῶν, συνεφωνήθη ὥστε τριακόσιοι ἑκατέρωθεν χωρισθέντες ἀπὸ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος νὰ πολεμήσωσι, καὶ ὁπότεροι ἂν νικήσωσιν, εἰς ἐκείνους νὰ μείνη· πολεμήσαντες

(1) Πaus. Κορ. κ. 38. (2) Αὐτ. κ. 10. (3) Αὐτ. κ. 38.

(4) Δίε. β. 25. κ. 27. (5) Θουκυδ. β. 4, κ. 56. (6) Πaus. Ἀρκ. κ. 3.

δὲ ἐφάνησαν κατὰ τὴν μάχην ἰσόπαλοι καὶ ἐκ τῶν ἑξακοσίων ἀνδρῶν τρεῖς μόνον ἔμειναν, ἐκ μὲν τῶν Ἀργείων ὁ Ἀλκὴνωρ καὶ ὁ Χρόμιος, ἐκ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ὁ Ὀθρυάδης· καὶ οὗτοι δὲ ἔμειναν διότι ἐπῆλθεν ἡ νύξ· τότε οἱ δύο τῶν Ἀργείων ὥς νικηταὶ ἔδραμον εἰς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ Ὀθρυάδης τῶν Λακεδαιμονίων σκυλεύσας τοὺς νεκροὺς τῶν Ἀργείων, καὶ ἀγαγὼν τὰ ὄπλα εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ, ἔμενον ἐν τῇ τάξει· τὴν ἐπιούσαν ἦλθον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν νὰ ἐξετάσῃσι τὸ πρᾶγμα, καὶ μέχρι τινὸς ἐπέμενον ἑκάτεροι ὅτι ἐνίκησαν, οἱ μὲν Ἀργεῖοι λέγοντες ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐσώθησαν πλείους, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι προτείνοντες ὅτι οἱ Ἀργεῖοι ἔφυγον, ὁ δὲ Λακεδαιμόνιος ἔμεινε καὶ ἐσχύλευσε τοὺς νεκροὺς ἐκείνων· τέλος, θάψαντες ἐνταῦθα πάντας τοὺς ἀποθανόντας (1), ἐκ τῆς φιλονεικίας ἦλθον πάλιν εἰς χεῖρας καὶ ἐμάχοντο· πεσόντων δὲ πολλῶν ἑκατέρωθεν, ἐνίκησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἔκτοτε οἱ Ἀργεῖοι ἔκειραν τὰς κεφαλὰς, κομῶντες πρότερον, καὶ ἐποίησαν νόμον καὶ κατάραν οὐδεὶς Ἀργεῖος νὰ θρέψῃ κόμην οὐδὲ αἱ γυναῖκες αὐτῶν νὰ χρυσοφορήσωσι, πρὶν ἀνασώσωσι τὴν Θουραίαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐκ τοῦναντίου ἔθεντο ἔκτοτε νόμον νὰ τρέφωσι τὴν κώμην, ἐν ᾧ πρότερον ἐκείροντο. Ὁ δὲ Ὀθρυάδης ὁ παραλειφθεὶς μόνος ἐκ τῶν τριακοσίων αἰσχυρόμενος, λέγουσι, νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Σπάρτην, ἀφ' οὗ ἔπεσον οἱ συλλοχίται αὐτοῦ, ἐφονεύθη αὐτόχειρ ἐν τῇ Θουραίᾳ (2). Οὗτος ὁ περὶ τῆς Θυρεάτιδος ἀγῶν συνέβη βασιλεύοντος ἐν Δακεδαίμονι Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου (3). — Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀγδόου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου

(1) Ἡροδοτ. β. 1. κ. 82. (2) Παιστ. Κορ. κ. 38. (3) Παιστ. Λακ. κ. 7. — Κορ. κ. 38.

οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωκαν τὴν Θυραίαν πρὸς κατοικίαν τοῖς ἐκβληθεῖσι τοῦ τόπου αὐτῶν Αἰγινήταις πρὸς ἀντιμισθίαν τῶν εὐεργεσιῶν ὅσας ἀπήλαυσαν παρ' αὐτῶν κατὰ τὸν σεισμόν καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Εἰλώτων, καὶ διότι πρὸς τούτοις ὄντες ὑπήκοοι τῶν Ἀθηναίων, ἔκλινον αἰεὶ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους (1). Ἐπειδὴ δὲ ἔπλεον εἰσέτι οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ τὴν παραλίαν ἐκείνην, οἱ Αἰγινῆται ἐκλιπόντες ὅπερ ἔκτιζον τεῖχος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ἄνω πόλιν, τὴν Θυρέαν, ἣν εἵκουσιν ἀπέχουσιν δέκα στάδια τῆς θαλάσσης· μία δὲ τῶν περὶ τὴν χώραν Λακεδαιμονικῶν φρουρῶν, ἣ καὶ συνετείχιζε τοῖς Αἰγινήταις, δὲν συνεισῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν, νομίσασα ἐπικίνδυνον τὸν ἐντὸς τοῦ τεύχους περικλεισμὸν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μετέωρα· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι προχωρήσαντες εὐθὺς μετὰ πασης τῆς στρατιᾶς, εἶλον τὴν Θυρέαν, καὶ τὴν μὲν πόλιν κατέκαυσαν καὶ ἐπόρθησαν τὰ εὐρεθέντα, τοὺς δὲ Αἰγινῆτας ὅσοι δὲν ἀπωλέσθησαν ἐν τῇ μάχῃ ἤγαγον εἰς Ἀθήνας ὡς καὶ τὸν Λακεδαιμόνιον ἄρχοντα αὐτῶν, Τάνταλον τὸν Προκλέους, ὃς ἐζωγρήθη τετρωμένος (2). Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου περιῆλθεν αὐθις ἡ Θυρεάτις εἰς τοὺς Ἀργεῖους, οἳ ἐνέμοντο αὐτὴν ἐπὶ τοῦ Πausανίου, ἀνακτήσαντες αὐτὴν διὰ δίκης (3). — Ἐπὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ τῆς ἐκ Τεγέας εἰς Θυραίαν καὶ τὰς ἐν τῇ Θυραιάτιδι κώμας ἦν ποτὲ μνημα Ὁρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος, οὗ τὰ ὀστέα ἀφηρέθησαν αὐτόθεν ἔπειτα ὑπὸ τινος Σπαρτιάτου, ὡς ἔλεγον οἱ Τεγεάται. Κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἔρρεε ποταμὸς Γαράτης (4). — Ἡ Θυραία δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου. — Ἡ ἐκ Θυραίας μέχρι

(1) Θουκυδ. β. 2. κ. 27. 4. κ. 56. — Πaus. Κορ. κ. 38.

(2) Θουκυδ. β. 4. κ. 57. (3) Πaus. Κορ. κ. 38. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 54.

Ἀποβάθμων παραθαλάσσιος ὁδὸς ἡ καλουμένη Ἀνιγραῖα (τά) ἦν στενὴ, ὄρεινὴ καὶ δυσδιάβατος· ἡ δὲ περὶ αὐτὴν γῆ πολὺ-δενδρὸς καὶ ἐλαιοφόρος (1). — Ὁ πρὸς τὴν Θυραϊαν μικρὸς κόλπος ἐκαλεῖτο Θυραιάτης ἢ Θυρεάτης κόλπος (2).

* Κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἐφ' οὗ κεῖται ἡ μονὴ Λουκοῦ ὑπῆρξεν ἡ Θυρέα· πάμπολλα καὶ ἀξιόλογα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος, ὡς ἀγαλμάτων τεμάχια καὶ ἄλλα εὐρέθησαν ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης (3), ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Θυρέα ἦν πόλις ἐκ τῶν ὀπωσοῦν ἐπισήμων καὶ οὐχὶ χωρίον δηλ. τόπος ἀπλῶς ὡς λέγει αὐτὴν ὁ Παυσανίας (4). — Ὁ Κατὰ τὰ ἄλλα ἀκριβέστατος Θουκυδίδης τίθησι τὴν Θυρέαν εἰς ἀπόστασιν 10 σταδίων ἀπὸ τῆς θαλάσσης (5). Ἀλλ' ἡ θέσις αὐτῆς εὐρίσκεται ἤδη τοῦλάχιστον εἰς τρεῖς τοσαύτην ἀπόστασιν (6). — Τὸ ἀπὸ τοῦ Λουκοῦ πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῆς θαλάσσης διάστημα εἶναι ἡ πεδιάς τοῦ Ἰστροῦς, ὁ δὲ Θυρεάτης κόλπος εἶναι ὁ κόλπος τοῦ Ἰστροῦς ὃς καλύπτεται πρὸς ἄρκτον ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου λεγομένου τοῦ Ἰστροῦς· τὸ δὲ Ἰστρος αὐτὸ συνίσταται εἰς ἓν πανδοχεῖον (χάνι), μίαν δεξαμενὴν, ἓνα πύργον οἰκούμενον ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ τελωνείου, καὶ τινὰς ἀποθήκας, καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ ἀκρωτηρίου ἐξ οὗ σχηματίζεται μικρὰ χερσονήσος σύνοπτος ἐξ Ἀργους καὶ Ναυπλίας καὶ καθήκουσα εἰς τὴν θάλασσαν ἐκ τοῦ μέσου πεδιάδος ἧς τὸ μῆκος ἐκτείνεται εἰς 1 1/2 ὥρας διάστημα· εἶναι δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰστροῦς ἀρχαῖον καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ μόνου τοῦ Πτολεμαίου ὃς ὀνομάζει αὐτὸ Ἰστρον καὶ τίθησι τὰ μεθόρια τῆς Ἀργολίδος καὶ Λακωνίας

(1) Παυσ. Κορ. κ. 38. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 3. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 22. 487. (4) Παυσ. Κορ. κ. 38. (5) Θουκυδ., β. 4, κ. 57. (6) Λήκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 492.

μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Πρασιῶν (1). Κατὰ τὸ προσάρκτιον τῆς θέσεως τῆς Θυρέας καὶ τοῦ Ἄστρους ὑπάρχει ὄρος Ζάβιτσα καλούμενον ὅπερ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς πεδιάδος τοῦ Ἄστρους μέχρι τῆς παραλίας τοῦ χωρίου Κιζερίου καὶ ἔχον ὕψος 975 μέτρων γαλλικῶν, ἀποτελεῖ κατὰ τὰς πρὸς τὴν θάλασσαν ὑπωρείας αὐτοῦ τὴν στενὴν πάροδον τὴν καλουμένην τὸ πάλαι τὰ Ἀνιγραῖα (2). Κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ζαβίτσας ὑπάρχουσι τέλματα καὶ διὰ μέσου αὐτῶν ῥέει μικρὸς ῥυαῖς ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν. Κατὰ τὸ δυτικὸν καὶ τὸ νότιον τῶν ὀρέων κεῖνται αἱ κωμοπόλεις Ἅγιος Ἰωάννης, Μελιγκόν, Κορακοβούνι καὶ Πραστὸν, καὶ ἐν τῷ πεδίῳ χωρία λεγόμενα Καλύβια Ἀγιαννήτικα, Μελιγκιώτικα, Κορακοβουνιώτικα καὶ Πραστιώτικα. — Κατὰ τὸ 3 ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως 1823 συνεκροτήθη ἡ εἰς Ἄστρος μεγάλη ἐθνικὴ συνέλευσις, ἡ δευτέρα μετὰ τὴν τῆς Ἐπιδαύρου, ἀρξαμένη κατὰ Φεβρουάριον καὶ περατωθεῖσα κατὰ Ἀπρίλιον. Ἡ συνέλευσις προεδρεύετο ὑπὸ τοῦ Πετρό Βεη Μαυρομιχάλη, ὃς ἀνεδείχθη πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ· μέλη δὲ ἦσαν ὁ Σωτήρης Χαραλάμπης, ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης καὶ ὁ κόμης Ἀνδρέας Μεταξᾶς· ὁ δὲ Α. Μαυροκορδάτος πρωθυπουργός· στρατάρχης τῆς Πελοποννήσου ἐπεκυρώθη ὡς ἦν καὶ πρότερον ὁ Θ. Κολοκοτρώνης· ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης διωρίσθη στρατάρχης τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου τῆς Ἀνατολικῆς· τὰ πρακτικὰ τῆς συνελεύσεως ὑπεγράφησαν ὑπὸ 260 ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, ἐν οἷς ἦσαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἄρτης, οἱ ἐπίσκοποι Μοθώνης, Βρεσθένης, Ἀνδρούσης καὶ Ταλαντίου, οἱ στρατηγοὶ Κολοκοτρώνης, Ὀδυσσεὺς καὶ Γιατράκος, πάντες οἱ προὔχοντες τῆς Πελοποννήσου

(1) Πτολεμ. β. 3, κ. 16. (2) Ἰδ. ἀνωτέρω.

καὶ οἱ πρόκριτοι τῶν νήσων Ἰδρας, Πετσῶν καὶ Ψαρῶν. Εἰς Ἄστρος ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ οἰκονομικὴ ἐφορεία Γ'. τάξεως καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ἈΝΘΗΝΗ, πόλις κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Πάρνωνος, πρὸς τὸ νοτ. δυτικὸν τῆς Θυρέας καὶ τὸ βορ. ἀνατολικὸν τῆς Εὐας, καὶ μικρὸν ἀπέχουσα τῶν κατὰ τὴν Θυρεάτιν πολυανδρίων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (1). Μετὰ τὴν Ἀνθήνην ἀμέσως ἦν ἡ κώμη Νηρίς (2)· ἡ Ἀνθήνη ὠκλήθη ποτὲ ὑπὸ Αἰγινητῶν.

* Τὰ ἐρείπια τῆς Ἀνθήνης ὀνομάζονται κοινῶς Κάστρον.

Εὔα, κώμη ἡ μεγίστη τῶν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Πάρνωνος. Ἐν τῇ Εὐᾷ ἦν ναὸς Πολεμοκράτους ὃς ἦν υἱὸς Μαχάονος καὶ ἀδελφὸς Ἀλεξήνορος καὶ ἐθεράπνευε τοὺς κατοίκους καὶ ἀπελάμβανε τιμὰς παρὰ τῶν προσκυκων. Ἡ Εὐὰ ἔκειτο πλησίον τῆς κώμης Νηρίδος (3).

ΝΗΡΙΣ, κώμη κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Πάρνωνος, μετὰ τὴν Ἀνθήνης καὶ Εὐας (4).

* Τὰ μετὰ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἀγ. Πέτρου ἐρείπια εἰσὶ πιθανῶς τὰ τῆς Νηρίδος (5).

(1) Θουκυδ. β. 5, κ. 41. (2) Πaus. Κορ. κ. 38. (3) Αὐτ.

(4) Αὐτ. (5) Λήκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 493.

ΑΡΚΑΔΙΑ.

Ἡ Ἀρκαδία ἀποτελεῖ ἓνα τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται τὰν ἡ Πελοπόννησος· διαιρεῖται δὲ ὁ νομὸς οὗτος εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας = Μαντίνειαν, Γόρτυνα, Μεγαλόπολιν καὶ Κυρουρίαν.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ.

Διαιρεῖται εἰς ἑννέα δήμους = Τριπόλεως, Βαλτεσίου, Καλτεζῶν, Τεγέας, Κορυθίου, Φαλάνθου, Μαντινείας, Ὀρχομενοῦ καὶ Νάσσωνος· καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 38,772.

ἑρ.	Α.	Θεσ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ.		
					9225
33		B. Δ.	Τρίπολις, κωμ. πρωτ. ἑδρα τοῦ δήμου ἔχουσα καὶ γυμνάσιον καὶ σχολεῖον δημοτικόν. Ἰδὲ Μαντίνεια πόλις.	1293	6160
			Σέχι.	} Προάστια.	
			Μπασιάκου.		
			Ἀρσενέϊκα.		
			Πύλη Μισθρός.		
			Πύλη Λεονταρίου.		
			Πύλη Ἀγ. Ἀθανασίου.		
	10	B. Α.	Μαντζαγρᾶ.	38	190
1	30	N.	Θάνα.	70	424
1	15	Δ. N.	Μπεσίρι.	30	168
4	30	N.	Μπερμπάτι.	25	119
1		N.	Μουζάκι.	21	113
1		N. Δ.	Μπολέτα,	23	120
	30	B. Δ.	Περθῶρι.	57	384

Ωρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
	15	B.	Μαρκοβούνι.	31	205
1		A. B.	Μπεδένι.	27	126
1		B. A.	Μπόσουνα.	27	166
1	15	A.	Άγιος Βασίλειος.	37	229
			Τρίκορφα, θέσις ιστορική.		
			Γράνες, ὁμοίως.		
		B. Δ.	Μονὴ Ἐπάνω Χρέπας ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ χωρίου Περθω- ρίου.		
			ΔΗΜΟΣ ΒΑΛΤΕΣΙΟΥ.		2894
4		N. Δ.	Καντρέβα, ἔδρα τοῦ δήμου.	71	332
1		N. A.	Μάναρι.	77	384
1		B. A.	Δορίζα.	37	179
	30	N. A.	Μπαρμπίτσα, πλησίον 'B. λείψανα πόλεως.	22	89
1	30	N. A.	Διανοῦ.	21	99
1		A. N.	Μαυρογιάννη.	13	62
1	15	N. A.	Κουτρομπούχι καὶ Μα- νιάτη.	41	202
1		N.	Πάπαρι.	56	298
1	30	N. Δ.	Κεραστάρι,	28	131
2		Δ. N.	Μαρμαριά.	21	108
1		N. Δ.	Άλίκα.	38	196
2		A. B.	Βαλτέτσι (1).	167	849
1		Δ. B.	Άραχαμίταις.	10	45

(1) Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως 1821, Μαΐου 27 οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς Θ. Κολοκοτρώνην, Κολιόπευλον, Κυριακούλην Μαυρομιχάλην, Ἡλίαν Μαυρομιχάλην, Ἀναγνωσταρᾶν, Κεφαλᾶν καὶ πρὸ πάντων Νικήταν τὸν ἐπονομασθέντα Τουρκοφάγον, ἐνίκησαν μετὰ 2,000 σαρατιωτῶν νίκην λαμπράν παρὰ τὸ Βαλτέτσι κατὰ 14,000 Ὀθωμανῶν ὑπὸ τὸν Ἀχμέδ Κεχαγιά-μπεην, καὶ θριαμβεύσαντες καὶ ζωγρήσαντες καὶ δύο τηλεβόλα, ἔστησαν τρόπαιον ἐκ 400 περίπου κεφαλῶν Ὀθωμανικῶν.

Ἰρ. Δ. Θιτ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι.

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΤΕΖΩΝ.

3901

7	Δ. Ν.	Καλτεζαί, πρόην ἔδρα τοῦ δήμου.	56	317
2	Α. Β.	Βλαχοκερασιά, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου Ἐνταῦθα ὑπάρχει εἰρηνοδικεῖον.	170	965
1	Α. Ν.	Κολλίνα.	280	1341
1 30	Ν. Δ.	Ἀγριακόνά.	24	127
2 15	Β. Α.	Ἀρβανιτοκερασιά.	100	605
2 15	Β. Α.	Ἀλποχώρι.	24	139
1		Ζέλι.	53	290
		Κουβέλι.		
	Δ. Β.	Μανιάτι.		
	Ν. Δ.	Μονὴ Καλτεζῶν προσηρτημένη εἰς τὴν τῶν Τσιπιανῶν.		

ΔΗΜΟΣ ΤΕΓΕΑΣ.

5284

1 30	Α. Ν.	Πιαλί, πρόην ἔδρα τοῦ δήμου.	110	481
20	Β. Α.	Ἀχούρια, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	58	480
45	Δ. Ν.	Μεῖμέταγα.	88	413
1	Ν. Α.	Ρίζα.	110	597
30	Β. Α.	Μαγούλα.	70	299
1	Ν. Α.	Μάνεσι.	38	191
2	Α.	Μαυρίκι.	63	315
20	Ν. Δ.	Βουνόν.	72	436
15	Ν. Δ.	Στρίγκου.	37	187
30	Β. Δ.	Δεμήρι.	27	145
15	Β. Δ.	Ἱμπραῖμεφέντη.	26	122
30	Β. Δ.	Ἅγιος Σώστης.	24	135
30	Δ. Β.	Ὁμὲρ Τσαούση.	12	55
30	Β. Δ.	Τσίβα.	41	256
15	Ν. Δ.	Βιρασίτσα.	69	321

Ἦρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

30	Δ. Ν.	Καμάρι.	52	298

45	Δ. Ν.	Καπαρέλι.	65	365

Γιοκαρεΐχα, θέσις κατοικου-
μένη.

Προϊόντα τοῦ δήμου Τεγέα·
δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος
2 ποταμοὶ μικροὶ, ἄχρηστοι,
10 ῥύακες, ὡσαύτως· 1 λίμνη
περιλαμβάνουσα γῆν καλλιε-
ρήσιμον ὑπὲρ τὰς 3,000 σρε-
μάτων. Ὑπάρχει δὲ καὶ σχο-
λεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς
Ἀχούρια.

ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΘΙΟΥ.

3568

1	30	Ν. Α.	Στενὸν, ἐδρα τοῦ δήμου.	93	477

15	Δ. Β.	Νεοχώρι καὶ Σούλσπαϊ.	123	588

30	Δ. Β.	Ζευγαλατιόν.	107	487

45	Δ. Β.	Παρώρι.	17	98

1	Ν. Α.	Βερτζοβᾶ.	232	1136

20	Α	Ἀγιοργίτικα.	93	487

30	Ν	Λιθ. βούνια.	17	95

45	Β.	Μονὴ Βαρσῶν, διατηρουμ.	1	18

Προϊόντα τοῦ δήμου δημη-
τριακοὶ καρποὶ, γεώμηλα καὶ
οἶνος· 1 ποταμὸς μέτριος, 2
ῥύακες μικροὶ· 1 σχολεῖον δη-
μοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Στινόν.

ΔΗΜΟΣ ΦΑΛΛΑΝΘΟΥ.

5642

3	Β. Δ	Πιάνα, ἐδρα τοῦ δήμου· πλησίον λείψανα παλαιοῦ ὄχυ- ρώματος.	78	404

1	Δ. Β.	Ἀλωνίσταινα, χωμ.	407	2140

ἤρ. Δ: Θισ.

Πληθυσμός.

				Οίκ.	Κάτοικοι
2	30	B. Δ.	Λιμποβίσι.	26	101
2	30	N. Δ.	Ἀρκουδόρευμα.	90	454
1		Δ. N.	Χρυσοβίτσι ἐπὶ ὄρους ἔχον- τος ὕψος 1109 γαλλομέτρ.	148	911
1		B. A.	Ροῖνόν.	90	534
1		N. A.	Δαβιά Ἄνω καὶ Κάτω.	41	201
2			Τσελεπάκου.	21	110
1	30	N. A.	Ζαράκοβα.	33	140
1	30	N. A.	Σιλίμνα καὶ Καρτερόλι. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· ὑπάρ- χουσι δὲ καὶ 2 ποταμοὶ, 3 ρύακες μικροὶ καὶ ξηροὶ, 1 μέγα ῥεῦμα, καὶ 1 μικρὸν, 6 δάση· ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον δημο- τικὸν B'. τάξεως εἰς Πιάναν.	86	427
ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ.				4029	
3	30	A. B.	Πικέρνη, πρώτη ἔδρα τοῦ δήμου.	89	371
1	15	A. N.	Λουκά, δευτέρα ἔδρα.	85	496
1		N. A.	Τσιπιανὰ, τρίτη ἔδρα τοῦ δήμου, ἡ ἐνεστῶσα.	203	1203
1		A. B.	Σάγκα.	70	393
	45	B. Δ.	Κακούρι.	88	476
1	30	N. Δ.	Κάψια.	68	405
1		Δ	Σιμιάδες.	46	258
		A. N.	Μονὴ Τσιπιανῶν, διατηρου- μένη.		
		B. Δ.	Μονὴ Ἀγίου Νικολάου δια- λελυμένη. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 22 ποταμίσκοι, 22 ῥεύματα, 16 λίμναι, 20 ῥύακες ἀχρηστοί.		

Ὄρ.	Α.	Θεσ.	Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κατοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ.				3038
4	Δ. Β.	Λεβίδι, ἔδρα τοῦ δήμου. Πλησίον Δ. Β. λείψανα πα- λαιοῦ ὀχυρώματος.	208	1276
2	30	Β. Α.	156	848
1	15	Β. Α.	66	372
1	45	Β. Δ.	39	242
1		Α. Β.	12	58
1		Α. Β.	17	70
3		Α. Β.	10	54
Μονὴ ἡ Κοίμησις τῆς Θεο- τόκου, διατηρουμένη.				
Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, οἶνος καὶ κα- ρύδια· 1 ῥύαξ χρήσιμος, 3 ἔλη μετρίου μεγέθους καὶ κατέχον- τα ἱκανὴν ἑκτασιν γῆς ἀκαλ- λιεργήτου· ἔτι δὲ σχολεῖον δη- μοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρη- νοδικεῖον εἰς Λεβίδι.				
ΔΗΜΟΣ ΝΑΣΣΩΝΟΣ.				1194
8	Δ. Β.	Δάρα, ἔδρα τοῦ δήμου.	137	593
1	Ν. Α.	Χοτοῦσα.	37	129
1	Ν. Α.	Κώμη.	57	239
1	Ν. Α.	Ἄγαλι.	49	211
	Α. Ν.	Γκιουσι. } Θέσεις ἀγρο- Παλαιοκλήσι. } τικαί.		
Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 3 ποταμοὶ μεγάλοι, 1 ποταμὸς				

(1) Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν ὑπάρχει πύργος ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ὀρχομενοῦ ἔχων ὕψος 946. μέτρων γαλλ.

Ὡρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Ὡρ.	Α.	Θεσ.	Οἶκ.	Κάτοικοι.
		μικρὸς, 1 μέγα ἔλος κατέχον γὴν ἀκαλλιέργητον ἐκ στρεμάτων 3,000, 1 μέγα δάσος, 2 μικρά· ἔτι δὲ σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως εἰς Δάραν.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΟΡΤΥΝΟΣ.

Διαιρεῖται εἰς ἑνδεκα δήμους = Γόρτυνος, Ἡραίας, Θειποδόσης, Ἐλευσίνος, Τροπαίων, Τευθίδος, Κλείτορος, Μυλάοντος, Νυμφασίας, Τρικολώνων καὶ Θεισάας· καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ ἔτος 1851 41,685.

Ὡρ. Α. Θεσ.

Πληθ. κατὰ τὸ 1851.

Ὡρ.	Α.	Θεσ.	ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΟΣ.	Οἶκ.	Κάτοικοι.
					3913
40		N. Δ.	Καρύταινα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	180	978
			Καλυβάκια, παραχειμάδια Στεμνιτσιωτῶν.		
	25	A. N.	Φλωριά.	15	99
1	15	N.	Κουρουνιοῦ.	61	267
	50	A. N.	Μαυριά.	31	162
1	20	A. N.	Κυπαρίσσια.	68	301
1		N. A.	Καρβουνάρη.	28	114
1	25	A. N.	Κατσίμπαλι.	11	70
1	45	N. A.	Ἰμπραϊμή.	33	164
1	30	N. A.	Ζωνάτι.	46	244
1	50	N. A.	Καράτουλα.	36	155
3		N. A.	Βάγκου.	64	214
2	15	Δ. B.	Βλαχορράπτη.	94	445
1	45	Δ. B.	Λατσίχωλος.	46	262
3		B. Δ.	Ζοῦλα Σαρακίني.	43	146

Ἰρ. Δ. Θισ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

2	30	B. Δ.	Ἐγκλένοβα.	27	114
3			Παλαιόκαστρον.	36	128
			Μονὴ Καλάμι διατελυμένη.		
			Πρυϊόντα τοῦ δήμου πρῶϊ		
			μοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, οἶνος,		
			μετάξιον, ὄσπρια καὶ ἔλαιον·		
			2 ποταμοὶ, ὧν ὁ 1 χρήσιμος,		
			2 ρεύματα, ὧν τὸ 1 χρήσιμον,		
			12 ῥύακες, 8 μικρὰ δάση· ἔτι		
			δὲ καὶ 1 σχολεῖον δημοτικὸν		
			B. τάξεως εἰς Καρύταιναν.		

ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΙΑΣ.

4322

5		Δ. B.	Παλούμπα.	70	389
30		B. Δ.	Σαρακίني.	51	240
50		Δ. B.	Μπουγιάγι.	38	179
30		B. A.	Ψάρι.	28	136
1	30	B. A.	Λυκούρεσι.	8	69
1	30	A. B	Σέρβου.	62	286
	50	A. N.	Τουρκορράπη.	72	354
	20	N. Δ.	Παπαδά.	52	267
2		Δ. B.	Ζουλάτικα.	50	204
2		Δ. B.	Μπουζα.	16	87
1	30	B. Δ.	Καραχασάνι.	25	98
1	30	Δ. N.	Κοκκορά.	52	234
2		Δ. N.	Μπαρδάτσι.	16	71
1	15	Δ. N.	Κακουρέσι καὶ Μπάλα.	50	180
1	10	Δ. N.	Τσιρίμπασι.	10	52
2	20	B. Δ.	Βλάχους.	43	194
2	10	B. Δ.	Τσοῦκα.	60	210
2		Δ. B.	Μπέτσι.	35	115
1	30	Δ. B.	Καλύβια.	56	186
1		N. Δ.	Μπρατίτσα.	16	70
2		N. Δ.	Λώτι.	30	129
2	15	N. Δ.	Ἀγιάννης.	49	208

Ἡρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
2	15	N. Δ.	Ἀνεμοδούρι.	20	39
2	10	N. Δ.	Ἀναζήρι.	27	73
1	15	N. Δ.	Λαγαύτι.	20	78
1	10	Δ.	Μαρκενίτσα.	17	62
Προϊόντα τοῦ δήμου πρώτοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, οἶνος, ἐλαῖται, μέταξα καὶ βαμβάκιον· 2 ποταμοὶ, 2 ρεύματα χρήσιμα, 4 ρύακες					
ΔΗΜΟΣ ΘΕΛΠΟΥΣΗΣ.					1573
8		B. Δ.	Χώρα, πρώην ἔδρα τοῦ δήμου.	34	191
4		Δ. N.	Μπέλεσι, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	86	379
3		N.	Τσάρεσι.	30	140
2		N.	Τρανή Λάκα.	29	157
45		Δ. N.	Νεοχώρι.	20	89
45		Α. B.	Ῥάχες.	32	163
2	30	Δ. B.	Βυδάκι.	83	370
Προϊόντα τοῦ δήμου πρώτοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, ἐλαῖται, βαμβάκιον καὶ ἀπίδια· 2 ποταμοὶ, 4 ρεύματα χρήσιμα, 7 δάση μετρίου μεγέθους.					
ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ.					3760
13	30	Δ. B.	Κοντοβάζαινα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	206	906
	50	Α. N.	Δίβριτσα.	143	657
2	30	N. Δ.	Μποκοβίνα.	7	33
1	30	B. Δ.	Βελιμάχια.	109	479
3		B. Δ.	Παραλογγός.	49	237
2		B. Δ.	Καρδαρίτσι.	39	191

Ἄρ. Λ. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

1		Β. Δ.	Πέτα.	10	37
1	30	Ν. Δ.	Μοναστηράκι.	74	382
1	15	Δ. Ν.	Βούτσι.	22	77
2	30	Δ. Ν.	Σταυρί.	6	33
1	30	Ν. Δ.	Βάχλια.	102	513
3		Ν. Α.	Συριάμου.	19	79
4		Ν. Α.	Ποδογυρᾶ.	45	189
2	30	Ν. Α.	Ξεροκαρύταινα.	15	85

Προϊόντα τοῦ δήμου πρώϊ
μοι καὶ ὄψιμοι καρποί· ὑπάρ-
χουσι δὲ ἐν τῷ δήμῳ ! ποτα-
μὸς, 8 ρεύματα χρήσιμα· ἔτι
δὲ καὶ 1 σχολεῖον δημοτικὸν
Β'. τάξεως εἰς Κοντοβάζαιναν
καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΠΑΙΩΝ.

3333

9	30	Δ. Β.	Βερβίτσα, ἔδρα τοῦ δήμου.	164	852
3	15	Ν. Δ.	Ρένεσι.	37	168
1	20	Δ. Ν.	Καλιάνι.	77	386
2		Ν. Δ.	Βόλλα.	15	62
1		Ν. Δ.	Βρετεμποῦγα.	53	297
	45	Δ. Ν.	Ἀλθανίτσα.	16	97
	30	Ν.	Βυζίτσι.	94	570
1		Ν. Δ.	Μάγουσι.	21	94
1	15	Β. Δ.	Σπάθαρι.	67	302
	30	Β.	Λεσμοί.	9	35
1		Α.	Κατσουλιά.	37	201
1	15	Β. Α.	Συριάμου.	18	69
1	30	Β. Α.	Μπουλιάρι.	7	37
1	30	Ν. Α.	Τσερβίκος.	6	28
1	25	Ν. Α.	Γαλατᾶς.	7	37
			Σκούντου. } Χωρία, ὀλίγον		
		Α. Ν.	Φούσχαρι. } κατοικούμενα.		
		Β. Α.	Ἀγία Μαρίνα, μονὴ διαλελυμ.		

Ωρ. Α. Θεσ.			Πληθυσμός.	
			Οίκ.	Κάτοικοι.
Προϊόντα τοῦ δήμου πρώτοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, οἶνος, ἐλαῖαι καὶ βυμβάκιον· 2 ποταμοὶ, 2 ῥύακες χρήσιμοι, 1 μικρὸν δάσος· ὑπάρχει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Βερβίτσαν.				
ΔΗΜΟΣ ΤΕΥΘΙΔΟΣ.				4224
7	B.	Δαγκάδια, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	727	3390
1	B. Δ.	Ῥεκούνη.	98	417
	Δ	Τσίπολις.	15	79
	B.	Τσίαρνη.		
	Δ.	Μαυράδες.		
	B. Δ.	Χοτοῦζα, ἔρημον καλλιεργούμενον.		
Προϊόντα πρώτοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ καὶ ἐλαῖαι· 4 ποταμοὶ, 10 ῥεύματα χρήσιμα, 2 μικρὰ δάση 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Λαγκάδια.				
ΔΗΜΟΣ ΚΛΕΙΤΟΡΟΣ.				3467
12	30 A. B.	Τοπόριστα ἡ πρώην ἔδρα τοῦ δήμου.	115	405
2	Δ. N.	Βαλτεσινίκος ἡ νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	251	1183
40	Δ. N.	Γλαντισιά. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει N. Δ. λείψανα ἑλληνικοῦ ὀχυρώματος.	60	269
30	Δ. N.	Κερπινή.	122	591
1	N.	Γλόγοβα.	60	307
30		Καρνέσι.	69	294
1	A. N.	Ἀγρίδι.	77	369

Ἰρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός

Οἰκ. Κάτοικοι.

Παναγία. } Μοναὶ δια-
 Ἄγ. Νικόλαος. } λελυμέναι.
 Προϊόντα τοῦ δήμου πρώ-
 μοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, μῆλα,
 διάφοροι ὀπῶραι καὶ οἶνος·
 ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῷ δήμῳ 7
 ῥεύματα χρήσιμα, 8 ῥύακες,
 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως· 1
 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως
 εἰς Βαλτεσινίκον.

ΔΗΜΟΣ ΜΥΛΑΟΝΤΟΣ.

3735

6 Α. Β. Μαγούλινα, κωμ. ἔδρα τοῦ
 δήμου. Πλησίον Ν. Α. ὑπέρ-
 κειται ὄρος ἔχον ὕψος 1448
 γαλλομέτρων.

540 2343

45 Α. Β. Λάστα.

130 685

1 30 Α. Β. Ἀγριδάκι.

33 162

2 Β. Α. Καμινίτσα.

33 206

30 Δ. Κορφοξυλιά ἐπὶ ῥύακος πρὸς
 τὸ βορ-δυτικὸν ὄρος ἔχον ὕψος
 1510 γαλλομέτρ.

30 210

Προϊόντα τοῦ δήμου σῖτος
 καὶ κριθή· ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῷ
 δήμῳ 2 ῥύακες, ὧν ὁ 1 χρή-
 σιμος, 2 μικρὰ δάση· ἔτι δὲ
 καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'.
 τάξεως εἰς Μαγούλινα.

ΔΗΜΟΣ ΝΥΜΦΑΣΙΑΣ.

4683

6 30 Α. Β. Βυτίνα, κωμ. ἔδρα τοῦ δή-
 μου.

380 2128

35 Δ. Ν. Γαρζενίκος.

100 534

30 Δ. Ν. Πυργάκι.

112 678

30 Δ. Β. Γρανίτσα.

135 667

Ἰρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

30	Α. Ν.	Νεμνίτσα. Μονὴ Ἀγίων Θεοδώρων δια- τηρουμένη.	105	480
	Β.	Μονὴ Κερνίτσης ὡσαύτως. Προϊόντα τοῦ δήμου πρώι- μοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, μέταξα, ἀκρόδρυα καὶ ἀμύγδαλα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 1 ποταμός, 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 ῥύαξ, 5 δάση μετρίου μεγέ- θους· ἔτι δὲ 1 σχολεῖον δημο- τικὸν Β'. τάξεως εἰς Βιτύναν καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδι- δικεῖον.		
		ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΟΛΩΝΩΝ.		3253
2	Α. Β.	Στεμνίτσα ἔδρα τοῦ δήμου. Πρὸς βορρᾶν ὄρος ἔχον ὕψος 1548 γαλλομέτρ.	480	2223
1 30	Α. Ν.	Μουλάτσι.	71	384
2 30	Α. Ν.	Ψάρι.	24	148
3	Α. Ν.	Παλαμάρι.	35	141
3	Α. Ν.	Παύλια.	25	109
3 15	Α. Ν.	Παλαιομέρι.	24	103
2		Σύρνα. Καλύβια Στεμνιτσιώτικα, χειμερινά. Μελίσσι θέσις ἀκατοίκητος. Μονὴ Προδρόμου, διατηρου- μένη. Μονὴ Ζωοδόχου Πηγῆς, δια- λελυμένη. Προϊόντα πρώϊμοι καὶ ὄψι- μοι καρποὶ, οἶνος, μέταξα καὶ καρύδια· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ	20	111

ἤρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

		Οἰκ.	Κάτοικοι.
1 ῥύαξ, 1 μέγα δάσος, ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ ἕτερον δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως εἰς Στεμνίτσαν.			
ΔΗΜΟΣ ΘΕΙΣΘΑΣ.			5422
4	B. Δημιτσάνα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	409	1933
1	N. Δ. Ζάτουνα, κωμ.	211	988
30	N. Δ. Ζυγοβίστι, κωμ.	190	1035
2	30 N. Δ. Τρεστενά.	52	242
2	15 B. Δ. Δράχοβα.	16	98
2	15 N. Δ. Ζέρχοβα.	63	137
3	N. Δ. Σουρούζες ἐπάνω καὶ κάτω.	56	191
1	30 N. Δ. Βλόγγος.	27	439
1	15 Δ. N. Μάρκου.	24	131
	30 Παλαιοχώρι.	22	112
1	30 B. Α. Ῥάδου.	58	240
Μονὴ Αἰμυκλῶν δικτηροῦ μένη.			
Μονὴ Φιλοσόφου διαλελυμένη.			
Προϊόντα πρώτῃ μοι καὶ ὄψι μοι καρποὶ, καρύδια, μέταξα καὶ ἔλαιον 1 ποταμὸς, 10 ῥέυματα, 10 ῥύακες ἄχρηστοι· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Δημιτσάναν καὶ δασονομεῖον.			

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Δικαιρείται εἰς τρεῖς δήμους = Φαλαισίας, Μεγαλουπόλεως, καὶ Λυκισσοῦρας
καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 13,006.

Ὄρ.	Α.	Θεσ.	ΔΗΜΟΣ ΦΑΛΑΙΣΙΑΣ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
					4282
40		N. Δ.	Λεοντάριον κοιν. Λοντάρι, ἔδρα τοῦ δήμου.	55	300
3	50	A. N.	Δυρῤῥάχι.	100	539
3		A. N.	Ἀκωθως.	107	504
2		A. N.	Γιαννοκαμάρα, σύνθετον ἐκ δύο χωρίων Γιανναῖοι καὶ Κα- μάρα καλουμένων, καὶ μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων ἀπεχόντων.	326	1579
1	45	A. N.	Σπαναῖοι καὶ Πετρίνα.	25	130
	30	Δ.	Σαμαρᾶ.	30	186
	15	Δ. N.	Καλύβια Λεονταρίου.	12	75
	30	B. Δ.	Κοτσιρίδια.	15	95
1	30	A. N.	Μποῦρα.	30	195
	30	A. N.	Καμαρίτσα.	8	55
	25	B. A.	Σταβαραῖοι.	5	24
	30	N.	Ποταμιά.	25	150
	15	B.	Γαυριά.	18	60
2	30	B. A.	Γαρδίχι. Μικρὸν ἀπὸ τοῦ Γαρδικίου πρὸς τὸ βορ-άναντ. ὑψοῦται τὸ ὄρος Τσιμπαραοῦ, ἔχον ὕψος 1252 γαλλομέτρ. (ἰδ. Ὁρεγᾶσιον καὶ Λσέα πολ.)	30	205
2	15	N. A.	Σκορτσινου.	45	228
2		B. A.	Ἀνεμοδούρι.	27	165
1	15	A.	Ζαίμη.	30	146
1	10	B. A.	Ρούτσι.	22	149
2		A. N.	Τουρκολέκα. Κατὰ τὸ δυτ-		

Ἰρ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. | Κάτοικοι.

		βόρειον τοῦ χωρίου ταύτου εἰς μικράν ἀπόσασιν ὑπάρχει ὄρος Ἑλληνίτσα καλούμενον καὶ ἔχον ὕψος 1277 μέτρων γαλλ.	40	270
30	Δ. Ν.	Μιμῆ.	13	80
	Α. Ν.	Λεπτίνη. } Ἀποσπάσματα		
	Α. Ν.	Νεοχώρι. } τοῦ Δυρραχίου.		
	Α.	Σουλάρι. } Θέσεις ἀγρο-		
	Α.	Κληματερόν. } τικαὶ ὀλίγον		
		κατοικοῦμεν.		
	Α. Β.	Χαμουζᾶ ὠσαύτως.		
		Μονὴ Μπουρα διατηρου- μένη.		
		Μοναὶ Ἅγιος Δημήτριος καὶ Ἅγιος Νικόλαος Χοντάλου δια- λελυμένοι.		
		Πραϊόντα τοῦ δήμου πρώι- μι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, οἶνος, ἐλαιον, ὄσπρια καὶ μέταξα· 11 μικρὰ δάση· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Λεον- τάριον καὶ οἰκονομικὴ προσέτι ἐφορεία καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα 1'. τάξεως καὶ δασονομεῖον αὐτόσε.		
		ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥΠΟΛΕΩΣ		2923
2	30	Β. Σινάνου, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	99	470
	25	Ν. Δ. Ἀγιάσμπη.	42	195
	45	Δ. Ν. Καρούμπαλη.	37	195
	40	Α. Ν. Κιοσέ.	18	69
	50	Α. Ν. Ἀλῆ Ἀγᾶ.	17	88
	30	Ν. Δ. Ρουσβάναγα.	50	224
1	15	Ν. Α. Ραφομάτι.	41	218
1		Ν. Α. Τσαπάγα.	25	124

Ὀρ. Δ. Θισ.

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

	45	B. A.	Σιάλεσι.	40	143
1	15	B. A.	Μερζέ.	46	233
1	30	B. Δ.	Σούλου.	31	153
1		B. Δ.	Κερκέζι.	28	135
	30	B. Δ.	Κασιδοχώρι.	20	93
1	30	B. Δ.	Βρωμοσέλα.	52	251
	15	B. Δ.	Κασίμη.	52	257
		N. Δ.	Ίσαρι.		
			Ντάθανου καλύβια, θέσις ἀγροτική.		
			Ἁγία Μονή, μετόχιον Προ- δρόμου τοῦ δήμου Τρικολώ- νων.		
			Προϊόντα πρώϊμοι καὶ ὄφι- μοι καρπαί· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δή- μῳ καὶ 2 ποταμοὶ, 3 ρεύματα, 2 δάση· ἐτι δὲ καὶ σχολεῖον δη- μοτικὸν Β' τάξεως εἰς Σινάνου.		
			ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΣΟΥΡΑΣ.		5801
4		B. Δ.	Ίσαρι, ἔδρα τοῦ δήμου.	217	1084
			Καλύβια Ἰσαρέϊκα.		
1		Δ.	Μπάστα, κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Παμίσου.	75	406
2		B. Δ.	Χωράμι.	72	346
2		A.	Δεδέμπη.	88	306
1	50	A.	Χροῦσα.	22	118
2		B. A.	Δεληχασάνη.	29	142
2		B.	Καρναῖς.	172	826
		A. B.	Καλύβια Καρυώτικα.		
2		A. B.	Κραμποβός.	64	364
1		B.	Λοτάλα.	57	279
1	30	B.	Τερμπούνι.	59	297
1		N. A.	Νεοχώρι.	16	91
1	30	A. N.	Χράνου.	65	386

Ἦρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			Σπαρτιανοῦ παραχείμεσμά		
			Χράνου.		
2		N. Α.	Κούρταγα.	95	506
2	30	A. N.	Σούλι.	23	166
2	30	A. N.	Χειράδες.	50	168
			Φωναίταις.		
			Μποβέρχι, ἀκατοίκητον.		
			Λικαρτζῆ, θέσις ἀκατοίκητ.		
			Μονὴ Κοιμήσεως, διαλελυ-		
			μένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου Λυκο-		
			σούρας πρῶτοι καὶ ὄψιμοι		
			καρποὶ, οἶνος, ὄσπρια, κάβανα,		
			διάφοροι ὀπῶραι, μέταξα καὶ		
			ἐλαιον· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 5		
			ποταμοὶ, ὧν οἱ 4 χρήσιμοι,		
			27 ρεύματα, ὧν τὰ 8 χρή-		
			σιμα, 5 μεγάλα δάση, 15 μι-		
			κρά· ἐτι δὲ σχολεῖον δημοτι-		
			κὸν Β'. τάξεως εἰς Ἴσαρι.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ.

Διαιρείται εἰς ἑννέα δήμους = Λιμναίου, Σελινούντος, Γλυπίας, Πάρνωνος, Βρασιῶν, Θυρέας, Τανίας, Δολιανῶν καὶ Βερβιάνων· καὶ περιέχει κατόικους κατὰ τὸ 1851 26,077.

ἤρ. Α. Θισ.

Πληθ. κατὰ τὸ 1851.

			Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΛΙΜΝΑΙΟΥ.				5250
51	N. Δ.	Λεωνίδιον καὶν. Λενίδι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς ποταμοῦ, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου. Ὑπέρκειται κατ' ἀνατολὰς λόφος ἔχων ὕψος 402 γαλλομέτρ.	880	4139
4	B.	Τύρος.	142	648
1	15	A. B. Μέλαινα.	86	422
	B. Δ.	Μονὴ Καρύας διατηρουμένη· ἐπὶ ὄρους ἔχοντος ὕψος 1190 γαλλομέτρ. Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, μέταξα, χαρούπια, ἔλαιον, οἶνος, λεμόνια, πορτοκάλια καὶ λοιπαὶ ὀπωραι· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 3 ρεύματα μέτρια, χρήσιμα εἰς ἄρδουσιν οἰκιακῶν κήπων· 1 χείμαρρος, 2 λίμναι, 1 λιμὴν μικρὸς, δάση πολλὰ πανταχοῦ θαμνώδη· ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ 2 δημοτικά, πάντα B'. τάξεως εἰς Λεωνίδιον, καὶ προσέτι σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακός.		

Ἰρ.	Α.	Θεσ.	Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΟΣ.			3132	
5		N. Δ.	Κοσμᾶς, ἔδρα τοῦ δήμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει δασονομεῖον.	308 1543
2	30	N. Α.	Κορνούπια.	170 812
	45	Δ. Β.	Ἅγιος Γεώργιος.	21 142
4		Β. Α	Τσιτάλια.	45 238
3	30	N. Α.	Μαρί.	23 115
1	30	N. Α.	Νεοχώρι.	32 149
		N. Α.	Φιλιάτικα.	
		N. Α.	Πελατᾶ καὶ Πούκληθρα.	
		N. Α.	Μονὴ Ἑλωνος διατηρουμένη. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, οἶνος, πρινο- κύκκιον, καρύδια, ἔλαιον καὶ βάλανοι· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ καὶ 3 ποταμοὶ μικροὶ, 4 ρεύ- ματα χρησιμα, 1 ὀρμητήριον, 1 δάσος μέγα, 4 δάση μικρά.	
ΔΗΜΟΣ ΓΑΥΠΙΑΣ.			1984	
5		Β. Δ.	Ἅγιος Βασίλειος, ἔδρα τοῦ δήμου.	140 625
	45	N. Δ.	Πλατανάκι.	57 295
1	15	Α. Ν.	Παλαιοχώρι.	246 1019
		N. Δ.	Παλαιὰ Παναγιά. Μοναὶ	
		N. Α.	Ταξιάρχαι. διαλε-	
			Καστάνιτσα. λυμέναι.	
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ. καρποὶ, οἶνος, κάσσανα, καρύδια, μέταξα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ καὶ 8 ρεύματα μικρά, χρήσι- μα ἐν μέρει, 3 μεγάλα δάση· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τὰ ξέως εἰς Ἅγιον Βασίλειον.	

Ἰρ. Α. Θι:

Πληθυσμός.

Οἰκ. Κάτοικοι.

ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΝΩΝΟΣ.

3123

10 30 Β. Δ. Ἅγιος Πέτρος, ἔδρα τοῦ δήμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

526 2697

1 30 Δ. Βούρβουρα.

77 351

Α. Μονὴ Μαλεβῆς, διατηρουμένη.

Προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, οἶνος καὶ μέταξα· 2 ποταμοὶ μέτριοι, χρήσιμοι ἐν μέρει, 2 δάση περιέχοντα ἐλάτους· καὶ σχολεῖον πρὸς ἐτι δημοτικὸν Β. τάξεως εἰς Ἅγιον Πέτρον.

ΔΗΜΟΣ ΒΡΑΣΙΩΝ.

2917

8 Α. Β. Ἅγιος Ἀνδρέας, ἔδρα τοῦ δήμου.

142 528

3 30 Α. Ν. Πραστός.

92 463

2 Ν. Κορακοβούνη.

120 561

3 45 Ν. Δ. Σίταινα.

103 455

Ν. Δ. Μοναὶ Ὀρθοκωσᾶς καὶ Ρεοντινοῦ, διατηρούμεναι.

Μοναὶ Ἐγλυστούριον καὶ Ἅγιος Παντελεήμων, διαλελυμένοι.

Ν. Δ. Μετόχιον Μαλεβῆς.

Προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, βαμβάκιον, ἔλαιον, μέταξα, πρινοκόκκιον, γεώμηλα καὶ ὀπῶραι· εἰσὶ δὲ καὶ 2 ποταμοὶ μικροὶ, ὧν ὁ 1 χρήσιμος, 2 ῥύακες μέτριοι, χρήσιμοι εἰς ἄρδευσιν τῶν οἰκιακῶν

Πρ. Α. Θίσ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κατοικοί.

κήπων, 2 λιμναί, 1 έλος, 1 λι-
μην μικρός καὶ ἐπισφαλής, 9
δάση· ἐτι δὲ καὶ τρία σχολεῖα
δημοτικά Γ'. τάξεως καὶ σταθ-
μὸς προσέτι ὑγειονομικὸς καὶ
φυλακεῖον τελωνειακὸν εἰς Ἄγ.
Ἀνδρέαν.

ΔΗΜΟΣ ΘΥΡΕΑΣ.

2363

8 B. Δ. Ἅγιος Ἰωάννης, ἔδρα τοῦ
δήμου.

251 1181

45 A. Μελιγοῦ.

91 414

3 45 A. N. Πλάτανος.

128 564

3 B. A. Ἄστρος ἐπὶ τῆς θαλάσσης·
πλησίον B. λείψανα φρουρίου
ἐλληνικοῦ.

43 195

B. A. Παράλιον Ἄστρους.

B. A. Ζάβιτσα.

A. B Μονὴ Λουκοῦς, διατηρουμέ-
νη· πλησίον ἐλληνικά ἐρεῖπια.

B. A. Μονὴ Παλαιοπαναγιᾶς, ὁμ.

B. A. Μοναὶ Θεολόγου (B. A.)

Ἀρώματος (N. A.) καὶ Ἀγίας
Τριάδος (B. A.) διαλελυμέναι.

Προϊόντα τοῦ δήμου δημη-
τριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, οἶνος,
μέταξα, ὀπῶραι καὶ πέπωνες·
1 ῥύαξ χρήσιμος, 1 λίμνη, 4
ἔλη, 1 δάσος· 1 σχολεῖον δη-
μοτικὸν B'. τάξεως εἰς Ἅγιον
Ἰωάννην.

ΔΗΜΟΣ ΤΑΝΙΑΣ.

3866

11 30 B. Δ. Καστρί, κωμ. ἔδρα τοῦ δή-
μου.

692 3644

Ἰ.ρ. Δ. Θεσ.

Πληθυσμός.

			Οίκ.	Κάτοικοι.
Μάσκινα, θέσις ὀλίγον κα- τοικουμένη. Μονὴ Προδρόμου, διατη- ρουμένη. Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, μῆλα, ἀπίδια, κάστανα, ἐλαῖαι, 3 ρεύματα μέτρια· ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Καστρί.				
ΔΗΜΟΣ ΔΟΛΙΑΝΩΝ.				4373
12	30	Β. Δ.	Δολιανά (1). Καλύβια Δολιανιώτικα χει- μερινά.	245 4305
ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΒΑΙΝΩΝ.				2069
13		Β. Δ.	Βέρβαινα.	340 1746
	45	Δ. Ν.	Πηγαδάκι.	30 198
	1 15	Ν. Α.	Κούτρουφα.	18 81
Ξηροπήγαδον, χειμερινὴ κα- τοικία τῶν Βερβαίνων. Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, οἶνος, ἔλαιον, κάστανα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 3 ποταμοὶ μικροὶ, χρήσιμοι, 8 ρύακες.				

(1) Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τῇ 31 Μαΐου 1821 μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Βελτισίου οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Νικητῆ καὶ Γιατράκου μετὰ 800 μόλις ἀνθρώπων ἐτρόπωσαν τὸ ἐκ 3,000 στρατεύμα τοῦ Μεχμὺδ Κεχαγιά-μπεη, ὅστις φεύγων, ἀπώλεσε δύο τηλεβόλα καὶ ἀποσκευὰς καὶ αἰχμαλώτους ἐκτὸς τῶν φονευθέντων κατὰ τὴν μάχην.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β. ΤΟΜΟΥ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΤΟΥ Β'. ΤΟΜΟΥ.

Σελ. 25, Ἀπίου Γράφε Ἀππίου. — Σελ. 25. καταταχθῶσιν γρ. καταχ-
θῶσιν. — Σελ. 35. Στέλεμος γρ. Σέλεμος. — Σελ. 38. Σιχινά γρ. Συ-
χενά. — Σελ. 38. Καμενίτσα γρ. Καμινίτσα. — Σελ. 44. Καμάρας γρ.
Καμάραις. — Σελ. 62. Ἐρινεὺν γρ. Ἐρινεύς. — Σελ. 69. ναοῦ Δημητρός
γρ. ναοῦ τῆς Δημητρός. — Σελ. 69. τοῦ Βήλου τοῦ Αἰγύπτου γρ. τοῦ Βήλου
Αἰγύπτου. — Σελ. 77. Πρεβεζὸν γρ. Προβοδός. — Σελ. 82. Καραβόσκακ
γρ. Καραβόστασιου. — Σελ. 84. Βαλατοῦνα γρ. Βελατίνα. — Σελ. 86. Μπι-
θούλκα γρ. Μπιθούκλα. — Σελ. 86. Βελιτσαῖς γρ. Βελίτσες. — Σελ. 86.
Χαϊκάλι γρ. Χαϊκκλί. — Σελ. 86. Ἀποστόλου γρ. Ἀποστόλη. — Σελ. 87.
Λακώματα γρ. Λακίσμπια. — Σελ. 88. Μπρακμάδι γρ. Μπραϊμάδι. —
Σελ. 88. Μιτόπεβλον γρ. Μιτόπολις. — Σελ. 88. Ζῶγα γρ. Ζῶγον. —
Σελ. 88. Αἰλουσι γρ. Αἰλουσι. — Σελ. 89. Γρεβενὸν γρ. Γρεβενά. —
Σελ. 89. Τριχοῦρι γρ. Τρυποῦρι. — Σελ. 90. Μάγειρα γρ. Μαγίστρα. —
Σελ. 91. Τέμενη γρ. Τεμένι. — Σελ. 93. Βλοβοκά γρ. Βλογοκά. — Σελ. 93.
Κυρασάνικα γρ. Κυρασάνικα. — Σελ. 112. Βοιωνώα γρ. Βοινώα. — Σελ.
124. Βουφαγός γρ. Βουφάγος. — Σελ. 181. Σκαφίδια γρ. Σκαφιδιά. —
Σελ. 182. Κελεβή γρ. Κελεβή. — Σελ. 186. Λουκόβιτσα γρ. Λουκάβιτσα.
— Σελ. 192. Ὀλυμπίων γρ. Ὀλυμπίας. — Σελ. 194. Καρδιακαύτη γρ.
Καρδιουκαύτι. — Σελ. 198. Σιγαῦνι γρ. Σιγούνι. — Σελ. 198. Χαρακτηνοῦ
γρ. Χαρακτηνοῦ. — Σελ. 199. Κάνι γρ. Κανί. — Σελ. 199. Κλείτορος γρ.
Κλείτορας. — Σελ. 199. Καστριά γρ. Καστρί. — Σελ. 200. Βάλτος γρ.
Βάλτσον. — Σελ. 202. Βερσίτσι γρ. Βερσίτσα. — Σελ. 202. Δεχοῦνι γρ.
Δεχάνι. — Σελ. 203. Συνεβρόν γρ. Συνευρόν. — Σελ. 204. Κούβελος γρ.
Κούβαλος. — Σελ. 204. Γουμένιτσα γρ. Γουμένισσα. — Σελ. 204. Λα-
πάτα γρ. Λαπέδα. — Σελ. 204. Ἀσάνι γρ. Ἀσενί. — Σελ. 305. Μακρί-
κια γρ. Μακρίνια. — Σελ. 205. Καμινιάνοι γρ. Καμινιάνι. — Σελ. 231.
Παρθενοπείου γρ. Παρθενοπαίου. — Σελ. 234. Κυλαράβιδος γρ. Κυλλαρά-
βου. — Σελ. 261. Λυκίμνιος γρ. Λυκίμνιος. — Σελ. 267. Ἀσσωπὺ γρ. Ἀσ-
σωπίωνος. — Σελ. 268. Κεγχρειοῦ γρ. Κεγχρίου. — Σελ. 268. ὙΣΙΑΙ, γρ.
ὙΣΙΑΪ. — Σελ. 268. Ὑσίας γρ. Ὑσιὰς. — Σελ. 274. Κατσίγρι γρ. Κα-
τσίγκρι. — Σελ. 281. Μπόρσα γρ. Μπόρσια. — Σελ. 282. Βαλαριόν γρ.
Βαλεργιόν. — Σελ. 283. Πατᾶ γρ. Πασιά. — Σελ. 284. Ράδου γρ. Ράδον.
— Σελ. 286. Πλίπι γρ. Πλέσι. — Σελ. 287. Ἀλπία γρ. Ἀλωέα—Ἀλπει
γρ. Ἀλωεῖ. — Σελ. 288. Μῦδειαν γρ. Μῦδειαν. — Σελ. 288. Ἰσθμια γρ.
Ἰσθμία. — Σελ. 288. Ἀλπίως Ἀλωέως. — Σελ. 291. Ἀλεὰς γρ. Ἀλιὰς. —
293. Παλία γρ. Πάλη. — Σελ. 292. Θράκης γρ. Μακεδονίας. —
314. Σολύγιος γρ. Σολύγειος. — Σελ. 327. ἐπάσχισαν γρ. ἐπάσχη-
σαν. — Σελ. 336. ἰφείλετο γρ. ἀφείλετο. — Σελ. 333. ΧΡΥΣΟΡΩΑΣ, γρ.

ΧΡΥΣΟΡΡΩΑΣ. — Σελ. 347. Κολώντας γρ. Κολόντας. — Σελ. 356. Ἀρχελαίοι. γρ. Αρχελαίοι. — Σελ. 356. Δημανάτας γρ. Δημανίτας. — Σελ. 376. Χρυσίς, γρ. Χρυσίς. — Σελ. 383. Μπάσι, γρ. Μπάς. — Σελ. 386. Δημνιόν, γρ. Διμνιόν. — Σελ. 387. Βλαντούσια, γρ. Βλαντεύνιο. — Σελ. 387. Μάρκαςι γρ. Μάρκαςι. — Σελ. 392. Ευρυπώντου γρ. Εὐρυπώντος. — Σελ. 393. Εὐρυσθέως γρ. Εὐρυσθέους. — Σελ. 401. Τίναρον γρ. Ταίναρον. — Σελ. 524. Κιρύνη γρ. Κορώνη. — Σελ. 537. Θούριον, γρ. Θουρία. — Σελ. 537. τοῦ Θουρίου γρ. τῆς Θουρίας. — Σελ. 537. Κάρκειον γρ. Κάρκινον. — Σελ. 564. Στρεβάλια, γρ. Στριβάλι. — Σελ. 569. Κουτήφαρι, γρ. Κουτίφαρι. — Σελ. 569. Βούταινα. γρ. Βούτενα. — Σελ. 570. Πουλίτσι. γρ. Πουλίτσα. — Σελ. 570. Κούρταλι. γρ. Κούρταλη. — Σελ. 573. Χανδρινού, γρ. Χαντρινού. — Σελ. 575. Τζαφέρογλι. γρ. Τζαφέρογλου. — Σελ. 575. Ἀρμενί. γρ. Ἀρμενί. — Σελ. 577. Κασάνα. γρ. Κασανιά. — Σελ. 577. Κρούστεσι. γρ. Κρούστενι. — Σελ. 577. Χαλαμπρίτα. γρ. Χαλαμπρίτσα. — Σελ. 578. Πισπίσια. γρ. Πι-πίσι. — Σελ. 578. Αυκοτροφίτου. γρ. Αυκοτροφι. — Σελ. 581. Μουζούστα, γρ. Μουζίστα. — Σελ. 582. Ραυτοπούλου. γρ. Ραφτοπούλου. — Σελ. 582. Τρυπύλη. γρ. Τριπύλη. — Σελ. 583. Λάπι. γρ. Λάπν. — Σελ. 585. Πλατιάν. γρ. Πλατιανά. — Σελ. 585. Λογγός. γρ. Λόγγος. — Σελ. 585. Σκαριάνη, γρ. Σκαρδανή. — Σελ. 589. Τριάντου. γρ. Τριάντσου. — Σελ. 591. Ἀριστίου γρ. Ἀρισαίου. — Σελ. 605. Σωμνητία γρ. Σωμνητίς. — Σελ. 606. Ἀσίας γρ. Ἀσάς. — Σελ. 606. Βόρειον γρ. Βόρειον. — Σελ. 610. ἈΝΙΑΣ γρ. ἈΝΙΟΣ. — Σελ. 617. ΡΑΙΤΕΑΣ. γρ. ΡΑΙΤΙΑΣ. — Σελ. 617. Ἀτσιχόλου γρ. Ἀτσιχώλου. — Σελ. 618. ΒΑΘΥΑΟΣ, γρ. ΒΑΘΥΛΑΟΣ. — Σελ. 619. Ἀσσία, γρ. Ἀσία. — Σελ. 619. Χαρίσια, γρ. Χαρισία. — Σελ. 619. Καλλία, γρ. Καλλιαί. — Σελ. 625. Χαρίσιτι γρ. Χαρισία. — Σελ. 641. Πολιάτιδος γρ. Πολιάδος. — Σελ. 644. Κατρεύς, γρ. Κατρέα. — Σελ. 644. Ἀπολλωνιάτις γρ. Ἀπολλωνιάτις. — Σελ. 659. Νιμνίτσα γρ. Νέμνίτσα. — Σελ. 667. Κιοῦνα γρ. Γκιόνα. — Σελ. 669. Κοτοῦσα γρ. Χοτεῦσα. — Σελ. 670. Γκιόζι, γρ. Γκιόζα. — Σελ. 706. Ἀθίνης, γρ. Ἀνθίνης. — Σελ. 706. Τάσος γρ. Τάνος. — Σελ. 706. Θυρεάτα γρ. Θυρεάτου. — Σελ. 713. Γράνης, γρ. Γρόνης. — Σελ. 713. Βαλτεσίου γρ. Βαλτετσίου. — Σελ. 713. Ἀραχαμίταις. γρ. Ἀραχαμίδες. — Σελ. 714. Καλτεζών γρ. Καλτεζιών. — Σελ. 714. Καλτεζαί, γρ. Καλτεζιαί. — Σελ. 714. Δεμάρι. γρ. Δεμάρι. — Σελ. 716. Χρυσοβίτσι γρ. Χρυσόβιτσα. — Σελ. 716. Πικέρνη. γρ. Πικέρμι. — Σελ. 716. Κάψια. γρ. Καψά. — Σελ. 717. ΝΑΣΣΩΝΟΣ. γρ. ΝΑΨΩΝ. — Σελ. 718. ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΟΡΤΥΝΟΣ. γρ. ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ. — Σελ. 719. Ἐγκλένοβα. γρ. Ἐγκλινόβα.

